

कद्वेषां शरीराप्येवे(?) यावत् संसारमनयायिनी च भवतः । शास्त्रं प्रविष्टां लभते ।

End.

एतेन च द्वितीयप्रत्ययान्तरिणादौकर्मज्ञानमनुष्ठेयमाह । न हि विज्ञा-
नीयप्रत्ययोत्पत्तौ सर्वसम्भवा भवति । अद्यान्तयेन दुर्गतं भवति ।
अहं भवेति त्यागाद्विद्वारस्य समकारस्य तदेकज्ञाननिरततया निरति-
शयं परमानन्दरूपं प्रपद्य प्राप्नोति । अनिष्टनिवृत्तिः शास्त्रे प्रदर्शिता-
भिप्रेतनियमस्य प्राप्तिश्च फलविधिर्भवति इत्यर्थः ॥०॥०॥०॥०॥
०॥०॥०॥०॥

Colophon.

इति श्रीमद्वीरखलोर्भट्टमेषातिथिविरचिते (?) मनुभाष्ये द्वादशो-
ऽध्यायः ॥०॥ दुर्गा ॥ साल १९ । २१ शान ॥०॥

विवरणम् । मेषातिथिस्तनमनुभाष्यम् छत्रसिद्धमेतदप्रतुपस्थितकुलेषु ।

No. 3. मनुभाष्यम् । Manubbāshyam. Substance, Kāśmīri paper, 16×6½ inches. Folia, 34. Lines, 13-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

Medhātithi's commentary on Manu, containing the 12th chapter only.

Beginning.

॥ ११ ॥ श्रीमदेषाद्य नमः ॥ चातुर्वर्णस्य छत्रोऽयमुक्तो धर्मस्तया-
नय ॥ कर्मणां च निवृत्तिश्च शंस नमस्तं ततः परं ॥ अथोऽर्द्धश्लोकः ।
शास्त्रपरिचरमाभिर्दर्शनाधिकांशानिदत्तवैः । छत्रपदस्य धामान्यार्थं ।
एतेन तावतः आर्त्ता धर्मो यस्मिन् ।

End.

एवंविषययेद्भवति यथेष्टदेवतादिलक्षणे- १ + + गतिं वात्मा
(क्षीया ?) अनिष्टशास्त्रप्रदर्शिताभिप्रेतमतिनियतकं च फलविधिर्भवती-
त्यर्थः ॥ मत्मा (?) कापि क्षुण्णुतिष्ठदुचित्वाद्याता हि मेषातिथेः
सा सुत्रैव विशेष्यमात्तु कचिदपि प्रार्थं न यत् पुस्तकम् ॥ चौथोऽंशो मन्त्रः
(?) सत्कारणधुनोद्देशान्तरादाहते श्रीशैलारमचौकरत् मत इतस्तत्
पुस्तकैर्लेखितैः ॥

Colophon.

॥ इति श्रीमद्वीरखामिच्छुभट्टमेषातिथिविरचिते (भाष्ये?) द्वाद-
शोऽध्यायः ॥ १९ ॥ शुभं भूयान् कस्याप्यस्य श्रीरक्ष शुभं भूयान् ॥

विवरणम् । मेषातिथिस्तनं मनुसंविताद्वादशाध्यायभाष्यमात्रम् ।

No. 4. अत्रिसंहिता । Atri Saṁhitā. Substance, foolscap paper, 20×4 inches. Folia, 12. Lines, 8 in a page. Extent, 369 ślokas. Character, Bengali. Date, P Appearance, almost new. Verse. Generally correct. Complete

The text of Atri is the second of the eighteen Dharma Saṁhitās, and has been published in both Bengali and Nāgarī characters.

Beginning. ॐ नमोऽग्रेभ्यः । अत्रिप्रश्नोऽथ (अत्रिप्रश्नोऽथ ?) साधनमैवं
(मर्ति ?) वेदविदाम्भरं । सर्व्वमात्मविधिज्ञानं षड्विधं नमस्तुते ॥
नमस्तुते च ते सर्व्वे इदं षडनमस्तुते । दत्तायै सर्व्वलोकानां भवन्तु
कथयन्त नः ॥ १ ॥

End धन्यानामपि धन्यासे देवानामपि वा वराः । विष्णो मु मीर्य्य(?) दीपवे
न कदाचन ॥ १८ ॥ विद्यार्थो लभते विद्यां ज्ञार्थी लभते ज्ञं
आयुःकामस्तथैवायुः श्रीकामोसज्जतो विद्यम् ॥ १९ ॥

Colophon. इति अत्रिसंहिताप्रकृतिः सम्यक्ता (?) । • • • • •

विवरणम् । अत्रिसंहितासुष्ठुभागमावम् ।

No. 5. विष्णुसंहिता । Vishnu Saṁhitā. Substance, foolscap paper, 20×4 inches. Folia, 39. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, P Appearance, almost new. Verse. Generally correct. Complete.

Only the Saṁhitā text of Vishnu. It has been published in Calcutta, Benares, Bombay, and other places, and also translated into English.

Beginning श्रीश्रीगणेशाय नमः । ऋक्षारानोऽथतीतायां विदुषे पद्मसम्भवे विष्णु
सिद्धसुभूतानि ज्ञात्वा भूमिं जलानुगां ॥ १ ॥ जलक्रीडावशिष्टम्
इन्द्रादिव यथा पुरा । वाराहमाखिलो रूपमाजुष्टाव वसुधरां ॥ २ ॥

End सदारवृष्टेभ्यु जगत्पतेभ्यु । जितेन्द्रियमोघविवर्जिते च । स्वकार्य्यदत्ते
परकार्य्यदत्ते कल्याणविभो च सदा विनीते ॥ ११ ॥ भारीषु नित्यं
प्रविभूषितासु मनीषरासु प्रियवादिनीषु । अशुक्तदक्षप्रथितासु तासु
शुभ्रभाण्डास्त्रवनिप्रियासु ॥ १२ ॥ सुहृद्वेषीषु शत्रून्दिवासु कलियपेतासु
च नादिनीषु । स्वधर्म्युक्तासु स्वयन्निनासु ध्यिता सदाऽहं मधुसूदने च
॥ १३ ॥ निमेषमात्रेण विनाशनाशकं जानामि त्वां हि पुत्रपोषणं त्वं ॥

विवरणम् । शरीतसंदिता सुप्रसिद्धा मानुवादं मुद्रिता च ॥

No. 7. याज्ञवल्क्यटीका । Yājñavalkyatīkā. Substance, country-made yellow paper, 20 x 4½ inches. Folia, 211. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost new. Prose. Not correct. Complete.

Aparārka's commentary on Yājñavalkya's text is famous throughout the country. Aparārka or Aparāditya was the son of Jīmūtavāhana, king of the Śilābāras. (Śitabāras?) According to Dr. Bubler, the time of his reign was between 1140-1186 A. D. (See his report on Kāśmīr, p. 52; and Digest, 3rd ed., I. p. 18.)

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीपरमेश्वर्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीजानकी-
वत्सभाय नमः ॥ योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं संपूज्य मुनयोदुदन् । तर्था-
शमेतरानाह (मो?) तूचि कर्म मयेत (धर्मानयेत?) ॥ संविद्यै-
मिसृष्टु वा सुवनखौनिखितयो प्रानुभूतु प्रभनप्रष्टविविधप्रेतु-
कायुषोज्ज्वलमापये विघ्नवहामसप्रभमने दिव्य वदेकौषधं भुयादोदिर-
दाननात्रिकमसृष्टदन्दिदाप्रये (?) विद्याभुति संभृति स्थिति संवृति-
शुक्तयः प्रभवन्ति यतस्तस्मै परस्मै तस्मै नमः । यो विद्यया (धर्म?) परि-
पासनसंदत्तीचे (संस्तुतीचे?) तस्माच्चरिचिल (रिच ?) यमय भवत्य-
मेयः । तं दृष्टवोधमभये सुखसत्यज (सुखसत्यजं?) साक्षात्तमदयमन-
नमुपाधयेजं (?) । विद्यात्मनः सुक्तयजपि (विद्यात्मनः दृष्टयजुषि?)
जनोखायोपां (?) योगिगवाधमस्य तं याज्ञवल्क्यं मुनिद्वन्द्वं यं (वन्द्यं?)
नमामि तत् कौर्त्तितधर्मादौ । भक्त्या च (यस्य?) सविधयः स्मररिपु-
र्भत्या च वाचस्पतिर्विज्ञातया द्विपतां गथा दृष्टितया भास्वान् समित्तेन
भूः जीमूतान्वयभूषणः सविनयो योगीश्वरोदीरिते माने (शाले?)
वाक्यनयानुगां वितनुते वाचं सतां सधता । धर्मसंदितामारभ-
माणस्तथाः पौषजने सामान्यज्ञायमानाप्रमाणस्तथा सहाजनस्य
तदध्ययनधारणादिविषये परिपश्चिनीमपनेतुमाह योगी संयमवान्
तवापि चेन्नरः ।

End

तत् सर्वं सविद्यया राज्ञां कुर्वन्तो विहितं तदा + + + सविद्यः
सविद्यकार्यं कुर्यात् तदानेनार्थं तत् सर्वमनुष्ठेयं तत् कार्यं यत्-
पातधर्मात् इति न्यायात् कुर्यात् न प्रकृताश्च प्रजापालनस्य सर्वो
चि धन प्रयच्छन्तां (?) समवादिप्रयोजनमुद्दिशति न च कद्रानध (?) ।

गुणैरन्यत् प्रयोजनमस्ति तस्मात् कष्टाददानेन प्रज्ञानं (रक्षादानेन-
प्रज्ञापालनं ?) विधेयमिति सिद्धम् (?) ॥

Colophon. इति श्रीविद्याधरवंशप्रभवश्रीमिनाक्षार(मिनाक्षार?) नरेन्द्रजीयूतवाच-
नवयप्रकृत (वंशप्रकृत?) श्रीमदपरादित्यदेवविरचिते याज्ञवल्कीयधर्मशास्त्रनिबन्धे राज-
नीतिप्रकरणं समाप्तं (भू?) ॥ • ॥ श्रीश्रीकालीपद्भरया माव ॥ • ॥ • ॥
• ॥ • ॥ • ॥

विवरणम् । याज्ञवल्क्यसंहिताया अपरार्कहृतटीका । सुप्रसिद्धेयमत्र सर्व्वेन । अपरा-
र्काऽयं मिनाक्षारनरेन्द्रजीयूतवाचनात्मकः ढक्टरवृत्तरमते तद्वाच्यमयः ११४०-११८६
ख्रिष्टाब्दाः । असावपरादित्येतिनाम्नापि प्रसिद्धः ।

No 8. याज्ञवल्क्यटीका । Yājñavalkyatikā. Substance, country-
made white paper, 14×5 inches. Folia, 220. Lines, 10-11 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and written
by different hands. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the work noticed last.

Beginning. ॐ नमस्तूयाय ॥ अभीष्टकर्म्मफलप्राप्तौ विद्वपरिहारस्माद्युपायमिदा-
जीमाह ॥ विनायकः कर्म्मविद्वसिद्वाच्यं विनियोजितः ॥ गणानामा-
दिपत्ये (माधिपत्ये ?) च वद्रेष तद्वक्षा मया । विनायकाध्यो देव-
विशेषः सर्व्वेषां कर्म्माणां कर्म्मविद्वाच्यं कर्म्मसिद्वाच्यं च उपपदंतानामीश्व-
रत्वे च वद्रेषतुमुंशाभ्यां च निपुक्तः ॥ अतोऽगौ विद्वितीपायैर्नैव निवा-
रयितुमाराधयितुं च शक्यत इति ॥ तदुपाय विचारयते(?) ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । अपरार्कदेवकृताया याज्ञवल्क्यटीकायाः किमपि अस्ति न पुनः ।

No 9. उशनःसंहिता । Uśanaḥ Saṁhitā. Substance, foolscap
paper, 12×4½ inches. Folia, 3. Lines, 8 in a page. Character, Bengali.
Date, ? Appearance, almost fresh, but fol. 2 torn. Verse. Gen-
erally correct. Complete.

Uśana's Institutes treating of the duties of the different
castes. It has been published in several parts of India.

Beginning.

श्रीश्रीगणेशाय नमः ॥ उद्गलभूमिः ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि जाति-
हतिविधानकं । अल्लोमविधानञ्च प्रतिष्ठोमविधिं तथा ॥ १ ॥ मातृ-
राक्षकधंयुक्तं धर्मं संक्षिप्य शोचते । एषाद्वा मातृराक्षकध्यायां विवाहेषु
समन्वयात् ॥ १ ॥ जातः सुतोऽथ निर्दिष्टः प्रतिष्ठोमविधिर्दिङ् ।
वेदान्तैस्तथा चैषां धर्मांशमनुशेषकः ॥ १ ॥ सुतादिप्रसूतायां
सुत(तो?) केषुक उच्यते । एषायामेव मन्त्रेण जातीयधर्मकारकः ॥ ॥
मातृयां अक्षियाशौच्याद्व्यथकारः प्रजायते । हर्तं च शुद्धहस्तस्य दिङ्-
नं प्रतिष्ठाप्यते ॥ १ ॥ यानानां योचयोच्चार(?)क्षेपाच्च परिवारकाः ।
शुद्धहस्ता -(त्या?) जीवन्ति न धर्मं धर्ममाप्सरेन् ॥ १ ॥ मातृयां
वैश्वधर्म्याज्जातो मागध उच्यते । इन्दिरं मातृयाणां च अविदायां
विधेयतः ॥ ३ ॥

End.

शुद्धस्य विप्रसंघर्षात् जातं त्रयं इति श्रुतः । अथ च दण्डपारः आरक्ष्य
दण्डेषु संचरेत् ॥ ४१ ॥ तस्मै चारणं दण्डात् जातः शुद्धिः उच्यते ।
जायायुदात्तं समादीप्य स्तब्धकर्मणि योजयेत् ॥ ४२ ॥ शुद्धायां वैष्ण-
वंसंभर्गात् विधिना सूरकः श्रुतः । सूरकादिप्रकन्यायां जातसूरक
उच्यते ॥ ४३ ॥ शिन्वकर्मणि चान्यानि प्रासादसूचकं तथा । यथापा-
मेव तस्मैव जातो यो मत्स्यवन्मकः ॥ ४४ ॥ शुद्धायां वैष्णवंसौम्यान्
कटकार इति श्रुतः । त्रिशिष्टभाषास्तेतायां केचिन् पारशकास्तथा ॥ ४५ ॥
चैत्रमयेन केचित्तु केचिद्भागवतेन च । विदग्धास्तादस्तन्वास्ते मविष्यन्ति
कलौ युगे ॥ ४६ ॥ कटकारस्ततः पश्चात् नारायणस्यः श्रुतः । शाखा
वैष्णवंसोऽनोक्ता गन्धर्वादिभिर्भक्त्याः ॥ ४७ ॥ निषेकाद्यां श्रुमानां
क्रिया पूजादसूचिकाः । पक्षरात्रे च प्रातः श्रोतं चर्मं समाचरेत् ॥ ४८ ॥
शुद्धादेव तु शुद्धायां जातः शुद्ध इति श्रुतः । द्विजशुद्धपक्षपरः (?)
पाकयज्ञपरान्तः ॥ ४९ ॥ चतुर्गुणं तं विजानीयादसूक्ष्मज्ञतो-
ऽन्यथा । शौच्यात् काकवतो ज्ञेया अपमानं स्ववपश्चक्राः ॥ ५० ॥ एतन्
संक्षेपतः श्रोतं जानितव्यं विभागश्च । जातनाराधि इत्यनो संक्षेप-
दित एव तु ॥ ५१ ॥ • ।

Colophon.

Colophon. इति श्रीश्रीगणेशं परमेश्वरं समाह्वयं । • । समाप्तं वाच्यं ग्रन्थः । • ।
। • । • । • । • । • ।

निबरणम् । अत्रान सञ्चिता सुप्रसिद्धा शानुवादं सुविता शेषं ।

No. 10 अङ्गिरः संहिता । *Āṅgiraḥ Saṁhitā*. Substance, country-made white paper, 9×3½ inches. Folia, 4. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten, and torn. Verse. Generally correct. Complete.

The Institutes of Āṅgiras, famous throughout India, and published in several parts of the country.

Beginning. ॥ ॥ श्रीगणेशाय नमः । एकविंशत्यध्याये विवाहे दश वासराः । यज्ञोपवीते जीयेव आदे पाकपरिक्रिया ॥ १ ॥ भुजमानेषु विप्रेषु नराणां स्वतस्तुते । परैरन्नं प्रदानत्वं भोक्तव्यं च द्विजोत्तमैः ॥ २ ॥ वात्सानां विक्रयी चैव स्वावापाचविशेषतः । पतितस्तु भवेद्विप्रमितिः क्षत्रैर्विमुच्यते ॥ ३ ॥ स्नानं दानं अपी शोभ स्वाध्यायोदेवताह्वनं । इथा तस्य मन्त्रायज्ञा नीलसीरसेन धारणात् ॥ ४ ॥ नीलसीरसेन वस्त्रेण यद्वस्त्रमुपदीयते । भोक्ता विद्यामयं भुङ्क्ते दाता च नरकं व्रजेत् ॥ ५ ॥

End. जन्मप्रवृत्तिर्गन्तारे गम्यमानान्ते तथैव च । यथाग्ने यथिकाग्ने वा चौरस्य हवसीपदेः ॥ ५० ॥ पाचकाग्ने(?) नवधादे धर्मदे चंद्रसूर्ययोः । स्त्रीणां प्रथमगर्भे च भुक्ता चान्द्रायणं चरेत् ॥ ५१ ॥ पुनर्भूः पुनरेताथ कामतो यमिचारिणी । एतासां प्रदने गर्भे भुक्ता चांद्रायणं चरेत् ॥ ५२ ॥ अवीरा कीर्तिता नारी पुत्रभर्तृविवर्जिता । भोक्तुं प्रतिप्रदीर्तुं वा न तस्याः स्थात् कदाचन ॥ ५३ ॥ स्त्रीधनानि च ये मोहादुपजीवन्ति वांधवाः । नारीपात्राणि वक्ष्यामि तेषां पापादधोमतः ॥ ५४ ॥

Colophon. इत्यामिरसं धर्मशास्त्रं सम्पूर्णं (सं ?) श्रीमवासीशंकराभ्यां नमः । । ।

निवरणम् । अङ्गिरसंहिता, सुप्रसिद्धेयं, सानुवादं मुद्रिता च ॥

No 11. अङ्गिरःसंहितिः । *Āṅgiraḥ-smpiti*. Substance, foolscap paper, 13×8½ inches, bound in book form. Pages, 116. Lines, 7-18 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

The codex contains two works, Āṅgiras Saṁhitā and Yama Saṁhitā, so bound together that they cannot be separated. The first work not only differs in reading from the work noticed just before, but is also considerably bigger. It contains 116 pages, while the latter occupies only 6 pages.

Beginning of the Āngiras-smṛiti. पावकप्रतिभं सावाम्मुनिर्मागीर्भ द्वि-
जाः । ब्रूहि धर्मान्नयेषाम् इत्युचुः प्रपिपातनं (प्रपिपात्य नं ?) ॥

End. अरिष्टमग्निहोत्रेभ्यः प्राक्ष्यस्व मुखे कृतं । देवता (देवता ?) पिचभृतानां
काचिद्वचि कस्यचित् ॥ प्राक्ष्यणोदेवताः सर्वस्मिन् च भव्यं देवता ।
योहि यां देवताभिष्तेदारायदत्तु (यितु ?) भव्यं ॥ सर्वोपायप्रयत्नेन
तोषयेद्ब्राह्मणस्मदा (प्राक्ष्यण ? यदा) । समस्तसंपत्समवाप्तिहोतव्यं
(चितव ?) पुनंतु मां प्राक्ष्यचपादप्रासवः ।

Colophon. इत्यांगीरसधर्मशास्त्रे कञ्जलधनद्वयम् (?) द्वादशोऽध्यायः ॥ • ॥

Beginning of the Yama-smṛiti. आपस्तम्ब सुखादिनं (आपस्तम्बं सुखादीनं ?)
वेदशास्त्रविशारदं । आह्वयययी (आह्वयययी ?) गला यमं संयत-
नानधे ॥

End. चांद्रायणादिनि पावनानि (चांद्रायणादीनि सुपावनानि ?) पाप
हन्ति च विनाय मनुं (?) । संसर्गजयेति फलंति । कलिग्रानप्रदीपे
तमोधनामधे (नामधे ?) ॥ • ॥

Colophon इति यमद्वयं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ • ॥ यी । यी । यी । यी । यी ।
॥ यी । यी । यी । यी । यी । यी ।

निवरणम् । अत्र पुस्तकद्वयमस्ति । एकमङ्गिरससंहिता, द्वितीयं यमसंहिता । तत्र प्रथमं
भावं पूर्णोद्धिताङ्गिरससंहिताया न केवलं भिन्नकथं यावद्दृष्टव्यं । इति द्वादश-
धादेः सम्पूर्णं । यमसंहिता तु संक्षिप्तैव ।

No 12 आपस्तम्बसंहिता । Apastamba Sañhitā. Substance,
foolscap paper, 18×4½ inches Folia, 7. Lines, 8 in a page. Cha-
racter, Bengali. Date, ? Appearance, nearly fresh Verse. Gen-
erally correct Complete

Apastamba's Sañhitā is one of the eighteen original Dharmas-
āstras, and is consequently famous throughout the country. It
has been published in several parts of India.

Beginning. नमोमघेशाय ॥ आपस्तम्बं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविनिर्णयं । दूषितानां
विनाशाय वर्षानामनुपूर्वशः ॥ १ ॥ परेषां परित्यागे तु निहतमधि-
यनम् । निवृत्तदेवे आधीनं आत्मविद्यापरायणं ॥ अनन्तमनसं शान्तं
सम्पन्नं योगविभक्तं । आपस्तम्बमुनिं सर्वे श्रमेत्य मुनयोऽब्रुवन् ॥ २ ॥

End. सद्यः शुद्धिं विजानीयात् पूर्वमंकल्पितं चरित् ॥ १५ ॥ देवघोषां विधा-
चेयु यथेषु प्रतपेयु च । कल्पितं सिद्धमन्नाद्यं नाशोचे मृतमृतके ॥ १६ ॥

Colophon. । ० । इत्यापस्तम्बीये धर्मशास्त्रे दशमोऽध्यायः । * । १० । * ।
इत्यापस्तम्बप्रोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ * । ० । १० । ० ॥

विवरणम् । अष्टादशसूक्तसंहितान्तर्गतापस्तम्बसंहिता सुप्रसिद्धैव । मुद्रणार्थं प्रकाशिता
येयम् ।

No. 13. सम्बर्त्तसंहिता । Sambartta Sañhitá. Substance, foolscap
paper, 18x4½ inches. Folia, 8. Lines, 8 in a page. Character, Ben-
gali. Date, ? Appearance, nearly fresh. Verse. Generally
correct. Complete.

This work also belongs to the eighteen original Dharma-
śāstras, and is famous throughout the country.

Beginning. नमोऽग्रेऽप्ययम् । सम्बर्त्तमेकमासीनमादिविद्यापरायणं । ऋषयस्तु
समागम्य पप्रच्छुर्धर्मकाचिणः ॥ १ ॥ भगवन् श्रोतुमिच्छामः श्रेयस्कर्म
द्विजोत्तम । यद्यावदधर्ममाचक्षुः शुभाशुभविवेचनम् ॥ २ ॥

End. मण्डलं ब्राह्मणं चरं कृत्वा तत्राद्यं ब्रह्मकृत्याः । वामदेवं ब्रह्मकृत्या-
जपत्वा पापैः प्रमुच्यते ॥ १० ॥ चान्द्रायणं तु सर्वेषां पापानां पावनं
परं । कृत्वा शुद्धिमवाप्नोति परमं स्थानमेव च ॥ ११ ॥ धर्मशास्त्र-
मिदं पुण्यं सम्बर्त्तनं तु भाषितं । अधीत्य ब्राह्मणोऽगच्छेद्ब्रह्मणः सद्म-
शाश्वतम् ॥ १२ ॥ * । * ।

Colophon. इति सम्बर्त्तनोक्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ * । ० । * । * । * ।
॥ ॐ नमः ॥ ॐ ॥ ० । ० ॥

विवरणम् । सम्बर्त्तसंहिता मूलाष्टादशसंहितानामन्यतमा ॥

No 14 सम्बर्त्तसंहिता । Sambartta Sañhitá. Substance, coun-
try-made white paper, 9x3½ inches. Folia, 13. Lines, 9 in a
page. Extent, 230 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Appearance,
not old, but worm-eaten throughout. Verse Generally correct
Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. इति सन्धर्भेन धर्मशास्त्रं इदं लिखितं संपूर्णमस्तु (संपूर्णमस्तु ?) ॥
शुभमस्तु ॥

No 15. बृहस्पतिसंहिता । Brihaspati Sañhitá. Substance, foolscap paper, 18×4½ inches Folia, 3. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Not correct. Complete.

Another work belonging to the eighteen original Dharmaśāstras.

Beginning. अथ बृहस्पतिधर्मशास्त्रं ॥ इदं त्रातुमर्तं राजा सम्राजवरदक्षिण । भग-
वन् गुह्येष्टं पर्य्यष्टच्छत् बृहस्पतिं ॥ १ ॥ भगवन् केन दानेन सन्धैतः
सुखमेधते । यदचर मद्यार्यं नमो ब्रूहि मदातप ॥ २ ॥ एवमिन्नेष
ब्रह्मज्ञो देवदेवपुरोहितः । वाचस्पतिर्महाप्राज्ञो बृहस्पतिरवाच ॥
३ ॥ सुवर्णदानं गोदानं भूमिदानं वाचस्य । एतत् प्रयच्छमानस्तु सर्व-
पापैः प्रमुच्यते ॥ ४ ॥

End सततं चेकशायी यः शास्त्रभेदीक्षितां गतिं । वीरगणं वीरगण्यां वीर-
स्यानमुपासितः ॥ ११ ॥ अक्षयास्तस्य लोकाः क्षुः सन्धैकामगमास्तथा ।
उपवासश्च दीक्षाश्च अभिवेकश्च वाचस्य ॥ १२ ॥ कृत्वा द्वादशवर्षाणि
वीरस्यानादिप्रियते । सधीत्य सर्ववेदान् वै सद्योदुःखात्प्रमुच्यते ।
१३ ॥ पापनश्वरते धर्मं सर्वलोके महीयते । बृहस्पतिमतं पुण्यं ये
पठन्ति दिजातयः ॥ १४ ॥ जगत्त्रिंशो वर्षेने चावुर्विद्यायमोवर्षं
॥ १५ ॥

Colophon इति बृहस्पतिप्रदीप्तं धर्मशास्त्रं समाप्तं ॥ • ॥

विबरचम् । बृहस्पतिसंहिता अष्टादशमूलसंहिताभामन्यतमा सुदिता च सानुवादम् ।

No. 16. बृहत्पराशरसंहिता । Brihat Parāśara Sañhitá. Sub-
stance, foolscap paper, 18×4½ inches. Folia, 97 Lines, 8 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Gen-
erally correct. Complete

Parāśara's Institutes is one of the eighteen original Dharmaśāstras, and is especially intended for the Kali Yuga. There are two recensions of the text, the Brihat, or the large, and the Laghu, or the short. Both have been published.

Beginning. श्रीश्रीहरि शरणं कृत्वा यत्कृत्य देवाय वेषसे जन्मवेषसे । नमस्तस्य प्रव-
च्छामि धर्मान् पारामरोदिताम् ॥ १ ॥ अद्यातो हि मर्त्यापे देवदार-
वनाश्रमे । आशुमेकान्माधीनं द्विजाः शब्दन्ति धार्मिकाः ॥ १ ॥ मा-
मुपायां दितं धर्मं वर्तमाने कलौ युगे । वर्णाजामायमायाश्च किञ्चित्
साधारणं वद ॥ १ ॥ युगे युगे च ये प्रोक्ता धर्मा मन्वादिभिर्मुने ।
शक्यन्ते नैव तत् कर्तुं नर्षैरायमवाप्तिभिः ॥ ४ ॥

End. परामरोदिता यदा चतुर्धर्मायमा यथा । दितमुक्तान् यत्नेन सदा ध्येयं
द्विजातिभिः ॥ ११ ॥ आवपिष्यति यः शास्त्रे ब्राह्मणान् भक्षितपरः ।
प्राप्स्यन्ति पितरस्तस्य हस्तिं वै शायनीं द्विजाः ॥ १६ ॥ द्वादश द्वाद-
शाष्टौ वा सप्त पदं पञ्च बानध । दैविके पैलके वापि श्लोका आया
द्विजातिभिः ॥ १७ ॥ य इदं शृणुयाद्विप्राः आवयेत् पाठयेदिति ।
सप्रध्वस्तमस्तेनो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ १८ ॥ • •

Colophon. इति बृहत्पारामरे धर्मशास्त्रे सुव्रतप्रोक्तायां संहितायां द्वादशोऽध्या-
यः ॥ • • समाप्नोऽयं बृहत्पारामरः ॥ • • •

विवरणम् । परामरसंहिता चाष्टादशसंहितानामन्यतमा तथा, “कलौ पारामरं स्मृतं”
इति वचनेन कलिपुत्रस्य धर्मशास्त्रतया निर्दिष्टा च । बृहद्विश्वमेवेन चैवं द्विविधा वर्तते ।
अभयविधा च सानुवादं समीक्य सुप्रिता लभ्यते ।

No. 17. बृहत्पारामरसंहिता । *Bṛihat Parásara Sañhitá.* Sub-
stance, country-made white paper, 13×3 inches. Folia, 135 (of which
foll. 1-7 are wanting.) Lines, 13-14 in a page. Character, Nágara.
Date, Saka 1676. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten
throughout. Verse. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. इति श्रीबृहत्पारामररीये धर्मशास्त्रे (के ?) सुव्रतप्रोक्तायां संहितायां
द्वादशोऽध्यायः । शके रस अविष्टं तुरिन्दुर्भाववासरं (?) वैशाखे कृष्णपक्षे
पंचम्यां चंद्रवासरे ॥ १ ॥ + + + श्रीकृष्णेन श्रुत्वा विश्वेश्वरं गुह ॥ १ ॥
कुलदेवीं नमस्तस्य लिखितं पुस्तकं मया । अग्निस्तेजस्तत्त्वभयान् मह
यत्नेन रचयेत् ॥ ११ श्री ॥ शुभमस्तु । सर्वोदधिधर्मोपे तु वचसी
नाम पादके ॥

विवरणपूतपूर्वम् ।

No 18. लिखितसंहिता । *Likhita Saṁhitā.* Substance, country-made white paper, 10×2½ inches. Folia, 3 Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, decayed, and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

One of the eighteen original Dharmaśāstras, published in several parts of India.

Beginning. श्रीमधेशाय नमः । वासुदेवं नमस्कृत्य ग्रंथेन लिखितम् च । धर्मशास्त्रं (सं ?) प्रवक्ष्यामि हर्मिषैव हृतं (?) यथा ॥ १ ॥ वैश्वदेवेन ये क्षीणा आतिथ्येन विवर्जिताः सर्वे ते ह्यपला ज्ञेयाः प्राप्तवेदा इति द्विजाः ॥ १ ॥

End प्रहरणो मनु हरिः चक्राकीर्णतरोमनुसुललादिप्राको(?) यूप्या विप्रचनविश्रां क्रमात् कुर्यादितरयोर्ध्यायः सचियो ब्राह्मण पथेत् (?) १८ अग्निदग्ध प्ररोदेन सूर्यदग्ध तमेव च दंडाक्ष स प्ररोदेन ब्रह्मशाप इतो हनः ॥ १८ ॥

Colophon इति श्रीधर्मशास्त्रे लिखितसूतिः समाप्ता ॥ ॥

विवरणम् । लिखितसंहिता चाष्टादशसंहितानामसम्यक्तमासानुवाद् प्रकाशिता चेयम् ।

No 19 गौतमस्मृतिः । *Gautama Smṛti.* Substance, country-made white paper, 16×4 inches. Folia, 22 Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, but slightly worm-eaten. Prose. Not correct. Complete.

The Institutes of Gautama is one of the eighteen original Saṁhitās and is consequently highly respected.. It has been published in several parts of India. The proprietor of the *Bangalāsi* newspaper has published it with a Bengali translation in his series named *Sāstra Prakāśa*.

Beginning श्रीमधेशाय नमः । श्रीश्रीनारामचन्द्राभ्यां नमः । श्रीहनुमते नमः । वेदोपनिषदं नदिदां सृतिशीले दृष्टोपनिषद्विप्रसः सादधं च मन्त्रां न न दृष्टार्थः नरदोर्वन्यात्(?) गुण्यवसविशेषे विकल्पाः ।

End राघोतरेशां जडजीवो मर्षयो अपत्यं जडस्य भगार्थं भृशपुत्रवत् (यूदा-प्रवर्ण?) प्रतिजीमाक्ष उदकयोनचेमलवाक्षेणविभगाः क्षीपु च संयुक्तात् अजानते (?) दशावरैः शिष्टैः (?) कचवस्त्रिः (?) अनुजैः प्रशस्तं कार्यं

चनारयतुषीं पारत्रा वेदानां प्रागुक्तमास्तय आश्रमिणः प्रथक् धर्मविद-
स्तय एतान् दशावरा आचक्षते (?) अथंभवे चैवेपां श्रोनियोवेदविन्
मिष्टो विप्रनियतो भूतानदिमानुग्रहयोगिषु चर्हिषां विशेषेण स्वंग्लोकं
धर्मविदाप्रोति ज्ञानभि (ज्ञानाभि ?) निवेग्राभ्यामिति धर्मोधर्मः ॥

Colophon इति गौतमीये धर्मशास्त्रे अष्टाविंशतिमो (?) ध्यायः ॥ श्रीरामचंद्राय
नमः श्रीरामचंद्राय नमः ॥ ११ ॥

विवरणम् । गौतमस्मृतिर्नामाष्टादशसंहितानामन्यतमाः सुप्रसिद्धा चैवं सानुवादं सुद्धिता च ।

No 20. वशिष्ठसंहिता । *Vasishṭha Saṁhitā*. Substance; country-
made yellow paper, 18×5 inches. Folia, 28. Lines, 10 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not
correct. Complete.

The Institutes of *Vasishṭha* is the last of the eighteen original
Dharmaśāstras, and is of two recensions, *Laghu* and *Bṛihat*. The
codex under notice contains the text of the *Bṛihat Vasishṭha*.

Beginning. श्रीवेद्यापाय नमः ॥ शुभमिच्छाकुर्वन्मया वशिष्ठं ब्रह्मर्षभवं । पदच्छु-
नयः सर्वे पराशरपुरोदमाः ॥ भवन् भवता प्रोक्ता यज्ञदानवतादयः ॥
वर्षाथमार्षा कर्त्तव्यास्तथा राज्ञां महीभृताम् । अधुना श्रोतुमिच्छामो वि-
प्राणां विष्णुमेविमां कीदृग्विधाः प्रकर्त्तव्या नित्यनैमित्तिकाः क्रियाः ॥

End. ज्ञापयेत् पञ्चगव्येन मन्त्रपूतजलेन च । मन्त्रेण वाचरेदेवं परोक्षोजि(?)
स्थितं विभुं ॥ मन्त्राभासवतः क्षुद्रा मन्त्ररत्नं जपेत् सुधीः । इष्टात्
पुण्याङ्गलिं पद्यात् वेनैव गतर्षस्याया । आशंवेनैव श्रोतव्यमद्योत्तरागतं
ततः ॥ उपचारैः समभ्यर्च्य नमस्कुर्याच्च भक्तितः । वैष्णवान् भोजयेत्
पद्यादक्षिणाभिः प्रतीपयेत् ॥

Colophon. । ० । ० । इति वशिष्ठस्मृतौ दशमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ० ॥ श्रीहरिः ॥

विवरणम् । वशिष्ठसंहिताऽष्टादशसंहितानामन्यतमा प्रसिद्धा च । इयमपि दृढजघुभेदेन
द्विविधा । इयं हि दृढती ॥

No 21. नारदसंहिता । *Nārada Saṁhitā*. Substance, foolscap
paper, 16×4 inches. Folia, 19. - Lines, 11 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Gener-
ally correct. Complete.

Although Nārada Saṁhitā does not belong to the eighteen original Dharmasūtras, it is equally respected and held to be as high an authority. Among several editions of it, Dr. Jolly's edition appears to be the best.

Beginning. श्रीमद्योगेश्वर उवाच ॥ इति च श्राव्यं भगवान् मनुः प्रजापतिः सर्वभूतानु-
पदार्थमाचर (माचार ?) स्थितिहेतुभूतं शास्त्रं चकार यवादी श्लोक-
सहितं सर्वविभाज्यं देवप्रमाणं परित्यज्य च वेदवेदान्तं यज्ञविधानमा-
चारो व्यवहारः कष्टकरो धर्मं राजद्वेषं वर्णधर्मादमप्रविभागा विवा-
हत्यायत्नीपुंसविकल्पदायादानुक्रमः आहविधावशीलकल्पमध्यामध्यास-
चणं विज्ञेयानि क्रियेयानि मांसापापानि कर्मेभ्यः स्वर्गनरकानुद्धारणं प्रायश्चित्तान्यु-
पनिषदो रक्षस्यानीत्येवं चतुर्विंशतिप्रकरणानि तदेतच्छ्लोकशतसहस्रमा-
सीत् । तेनाध्यायसहस्रेण मनुः प्रजापतिरुपनिषद्व्यवस्थेन देवर्षये नारदाय
प्रापञ्चत् । नष्पादधीत्य मन्त्राद्व्याप्यं यन्मनुः सुकरो मनुष्याणां श्रमोधार-
यितुमिति द्वादशभिः सदृशैः सदृशेषु तच्च सुकृतये भार्गवाय प्राप-
ञ्चत् च च नष्पादधीत्य गयीवायुर्ज्ञासादभ्योयसां मनुष्याणां शक्तिरिति
ज्ञात्वा चतुर्भिः सदृशैः सदृशेषु तदेतत् सुमनोज्ञं मनुष्या अपीयानि
विल्लरेष शतसहस्रं देवमन्त्रादयो यथाऽवसायः श्लोको भवति चाधी-
दिदं तमोभुतमप्रज्ञातं किञ्चन (?) ततः स्वयभूर्भगवान् प्रादुरासीच्चतु-
र्मुख इत्येवमभिहित्य क्रमात् प्रकरणात् प्रकरणमनुजान्ते तच्च तु नवमं
प्रकरणं व्यवहारो नाम यस्येमां देवर्षिनारदः स्वस्थानीयां भादिकां
चकारित्यस्माभिमुखम् ॥

End. अथ चिन्तनायुगल (य ?) अथिर्भवति मानवः । अथिर्वायुचिः
अथिर् कथं राजा न देवतं । विदुषे एव देवत्वं राज्ञोऽस्मिन्मते जगत् ।
मया ते प्रतिगृह्यन्तो न लिप्यन्ते कथञ्चन ॥ श्लोकेऽस्मिन्महात्म्ये
प्राज्ञायां गौडताश्रयः क्षिराणां सर्पिरादित्य चाधोराजा तथा द्रवम् । एता-
नि सततं पश्येन्नमोदयेत् स्वयम् । प्रदक्षिणं कुर्वीत यथाम्नायुः
प्रवर्धते ॥

Colophon. इति श्रीनारदीये धर्मशास्त्रे प्रकीर्णकं नाम व्यवहारपदमष्टादशं समाप्तं ।
॥ ० ॥ ॐ नमो गणेशाय ॥ ॐ ॥

विवरणम् । नारदीयसंहितेयमष्टादशसंहिताखण्डभूतापि ताभिः समं तुल्यमादत्ता
भवति । अस्याः समुच्चयि यन्निबध्नन्त्येषु ङ्कटरन्त्योक्तसंस्करणं सर्वोक्तप्रत्यया प्रति-
भाति ।

No. 22. कपिलस्मृतिः । Kapila Smṛiti. Substance, country-made white paper, 13×9 inches. Pages, 91. Lines, 17-18 in a page. Extent, 10,000 ślokas. Character, Nāgara. Date ? Appearance, bound in book form, very old. Pages separated and worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

A code or Dharma Śāstra by Kapila, complete in 10 chapters, each chapter having one hundred ślokas, and treating of the degradation of Brāhmanism in the present age, Kali Yuga, and the means of its regeneration, the śrāddha ceremony, and its kinds, purifying ceremonies such as are to be performed to purify the blind, &c., adopted sons, marriage, gifts, widows, the law of adoption, and some special gifts and penances.

Beginning. पुरा तु शौमनः शौमान् भाविनं कलिमीक्ष्य वै । भीतोऽत्यन्तं कलौ भूयसां
निष्ठेद्विप्रमनित्यथो ॥ १ ॥ अत्यन्तं चिन्तयाविष्टः कपिलं विष्णुवपिथं ।
अवमादानतं शिष्यं(?) प्रहृष्टः सत्वरं तथा ॥ १ ॥ मनुष्यायानिवाद्येन
(मनुष्यायानिवाद्येन ?) गामर्घ्यमुदकं शिवं । कल्पयित्वा मद्ययनं पद्यात्
प्राञ्जलि (प्राञ्जलि ?) रचयित् ॥ १ ॥ कलौ पापैकवक्त्रे भस्मानुष्ठान-
वर्जिते । कथं निवृत्तिं विप्रनं भूतले वद मे मद्यन् ॥ १ ॥

End. पंचपातकभिन्नानां पातकानां द्विजन्मनां । गायत्रीजप एव स्यात् नि-
ष्कृतिः शास्त्रसंमता ॥ शनं मद्यन्मयुतं नियुतं न्यर्ज्युदं तथा । तत्सुतं
काव्यांस्तुमुखेन (काव्यांस्तुमुखेन ?) आहूतीनां जपोऽथवा । शौमादि-
रेकादिषु च महादानादिषु च(क ?) चित् ७८४ । जनीतिः पुनरपि
क्षूर कर्मसु केवलम् । वटवर्मादिर्न चापि कार्यमेवेति निष्कृतौ ॥ ८५ ॥
प्रवर्तेति (प्रवर्तति ?) महात्मानः नदीस्नानादिकानि च । हृष्टप्रति-
निधिमेव केचिदाहुः च(?) पापिनाम् ॥ ८६ ॥ अनुग्रहाय सौलभ्यक-
रणाच्च च नादये ॥ पुनं (पुनश्च ?) सुतं च समकं शिवसंकल्पकं तथा ॥
८७ ॥ रौद्रवैष्णवगायत्र्याः शाखा चोपनिषद् वा । अयंयक (अयम्यक ?)
मिदं विष्णुं पावकाक्षारकाः स्मृताः ॥ ८८ ॥ सर्वेष्वपि (सर्वेष्वपि ?) च
छत्येषु कपिले वेद (वेद ?) मीरितं ॥ यन्महात्मानं महाभारं सर्वलोको-
पकारकं ॥ ८९ ॥ पश्यन्तु (पश्यन्तु ?) द्विर्जानित्यमममेष्वलं लभेत् ॥
१००० । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० ।

Colophon. (मास्ति) ।

निवरणम् । कपिलमूर्तिवियं दशाध्यायमशूनां । प्रत्यध्यायं ज्ञानं श्लोकाः सन्नि । ततश्च
सप्तश्लोकाद्यकोऽयं पद्यः । अथ यथाक्रमं वक्ष्ये विप्रवाचनमादः, तादृशमावश्यान्, आहं,
तद्देवः, अथवधिरादीनां संस्कारकर्माणि, दत्तकपुत्रविधिः, विवाहस्तद्धो दास्य, दानानि,
रक्षा, दत्तकपदप्रकारः, विशेषदानविधिः, प्रायश्चित्तानीत्येते विषयाः भूमाहोचिताः ।

No 23. *Āśvalāyana Smṛitiḥ*. Substance, country-made white paper, 13×3½ inches. Folia, 44 Lines 9 in a page. Extent, 837 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worm-eaten throughout. Verse Generally correct Complete.

Āśvalāyana's Institutes for the Bāhvyichas or followers of the Rigveda, complete in 23 sections, each treating of a separate subject, as the first, for example, treats of *Āchāra*, the second of *Sihālpāka*, the third of *Garbhādhāna*, and so on. *Āśvalāyana's Institutes* is held as a high authority throughout the country and much respected.

Beginning. ॥ श्रीरक्षसीविनायकाय नमः ॥ आश्वलायनमाचार्यं नमः षष्ठ्यन्त
मुनीश्वराः । द्विजसर्गान् वदामाकं सर्गप्रतिक्रियान् मुने ॥ १ ॥ इति
नक्षत्रं मुने च धर्मान् मुनिरब्रवीत् । श्लोकश्च च दितार्थाय ब्राह्म-
नार्गमस्य च ॥ १ ॥ स्नानं धर्मा जपं होमं स्नाध्यायाध्ययनं तथा ।
भाष्यादिक्रिया पश्यन्नायतिथिपूजनं ॥ २ ॥ दानं शिष्टप्रतिपार्श्वं
पौष्यादिद्वयनं (पौष्यवर्गं सन्नामनं?) सन्नामनादयं सापसंधा (धर्मं
सन्ना) सोमादिकश्च हि ॥ ३ ॥ गव्यदह यथाकाले धर्मपत्रा शृङ्गी च ॥
ब्रह्मचारी स्नानार्थं सोमवदेवापरोक्षेत् ॥ ४ ॥

End. द्वादशके अतीपादे वैधित्य महासूत्रे । युगाय मनवः आदिकालाः
संक्रान्त्यध्यायः ॥ ८९ ॥ गजध्यायोपरमस्य ब्रह्मीयाकापिला(?) तथा ।
अर्धोदयोदयाच्चैव आदिकाला कृता युधे ॥ ९० ॥ संभूते च नवे घात्रे
शोचिषे षष्ठ्यमात्रे आचार्याः केचिदिच्छति आदतीर्थं च (आहं तीर्थं
च?) सर्वदा ॥ ९१ ॥ आदिकालेषु सर्वेषु कुर्याच्छादानि शक्तिम् ।
विशेषेण यत्नादे तु पिपीथैव विधीयते ॥ ९२ ॥ भोजान्नं कुरुते आहं
मातापितृव्येतेऽहनि ।

निराशाः पितरोयानि दुर्गेनी (दुर्गंति?) चैव वै सुतः । ९३ ॥ अज्ञा-
मादा प्रमादा (प्रमादादा?) चो यत्नादयनिकमेत् । च याति अरकं

घोरं यावदाभूतमस्य ॥ ८२७ ॥ अतिशयोक्तादस्य दोषः श्लाघ्यतकं विना । न कुर्व्याच्छादमाशौची प्रवदन्ति मरुतयः ॥ ८२८ ॥ आचरेद्विधिवच्छादे (अं?) मातापितृसर्वेऽहनि पितरस्तेन ह्यपि मरुति पदमुत्तमम् ॥ ८२९ ॥ मदाचारपरोनिग्रे (विग्रः?) कृपालु (?) आद-
ल्लमया । आत्मनिष्ठार्थदोहोके तारयेत् (लोकान् तारयेत्?) तरति-
स्यं ।

Colophon: इत्याद्यष्टायनधर्मशास्त्रे याज्ञोपयोगी प्रकरणे (याज्ञोपयोगिप्रकरणम्?) ।
इत्याद्यष्टायनस्मृतिः समाप्ता ॥ ॥

विवरणम् । आद्यष्टायनस्मृतिर्नामातिशयोक्ता वृत्तानां स्मार्तधर्मोपदेशपरा । अथ
अथोविंशतिः परिच्छेदात्मनि । एकैकस्मिन्चैकं प्रकरणं व्याख्यातम् । यथा प्रथमे मदाचार-
प्रकरणं, द्वितीये श्लाघीयाप्रकरणं, तृतीये गर्भाधानं, चतुर्थे पुंसवनं, पञ्चमे शोमनोद्गमनं,
षष्ठे जातकर्म, सप्तमे नामकरणं, अष्टमे निष्क्रामनं, नवमेऽग्राशनं, दशमे चौलकर्म, एका-
दशमे उपनयनम्, द्वादशमे महानामोन्नतं, त्रयोदशमे उत्सृजनं, चतुर्दशमे शोदानं, पञ्चदशमे मधु-
पर्कः, षोडशमे कन्यादानं, सप्तदशमे विवाहसोमप्रकरणं, अष्टादशमे विवाहप्रकरणं, नवविंशे
जान्दोषाश्च, विंशे प्रेतकर्मविधिः, एकविंशे लोकनिन्दनं, द्वाविंशे वर्षधर्मः, त्रयोविंशे आद्य
प्रकरणम् । इति अष्टोऽयं प्रमाधिकतयाधुनिकधर्मनिबन्धकर्तृभिरुक्तः समुदाहृतः ।

No. 24. आद्यष्टायनस्मृतिः । *Kāśāyana Smṛtiḥ*. Substance, coun-
try-made white paper, 13 x 3½ inches. Folio, 52. Lines, 8-11 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly
worm-eaten, and written by different hands. Verse. Not correct.
Complete.

Another copy of the work noticed last, but having the fol-
lowing five ślokaś more at the end of the text, as also one section
more under the name of Tītha Prakarana, which is the last, and
is quoted below.

आहमुद्दिजयंती चेद्दुःखमुद्दिजे आहमुद्दिजाः । स याति नरकं घोरं
पितरोयान्त्यधोऽयतिम् ॥ निहत्य विधिवच्छादं दग्धादिकयुगादिषु ।
इहैः सह दिव्योद्दिजे स याति परमां यतिम् ॥ प्रादुष्टः कुप्यते कर्म-
ज्जुनिहृत्युपपादितः । स तरेत् तारयन्त्यान् प्रवदन्ति मरुतयः ॥ न कुर्व्यात्
कर्मसोऽशौचं न न्यूनं नैत्यकस्य च । उपमर्शविना (गै विना?) विग्रः कर्म
छन्त्यान् मदावती । कर्म कर्तुमशक्त्येवया कालेन वेदिकं । कुर्व्यात्

इत्युपनानिर्दिष्टमप्युक्तं प्रचिन्ते । स(न्नि?) विप्रश्नाः पुनरप्युक्तं
 द्वितीयानां कामार्थं कारयेत् । पक्षीयान् मंत्रप्रवक्तव्यं (पक्षीयार्थं प्रवक्त-
 व्यं?) । अनिश्चितं पलायनं । उपर्युक्तं परदुर्गं गृहीयात् । मन्त्रोपधि-
 प्रयोगेण परं निःपन्नं लला रात्र्यं गृहीयात् । गृहीता देवत्राद्विप्लवज्जनं ।
 एवं कुर्वन् दृष्टमदृष्टफलं प्राप्नोति । * । * । * । इति श्रीभृगुश्रौतं
 धर्मशास्त्रं समाप्तं । * । शुभमस्तु गच्छाद्वाः । १०८८ ।

विवरणम् । पदा ग्रन्थोऽयमप्युक्तं उद्भूतस्तदा सर्वमर्थैतदुक्तं विवृतमेव ।

No 26. चतुर्विंशतिसूत्रित्याख्या । Chaturvīṣāti Smṛitivyākhyā.
 Substance, country-made white paper, 10×3 inches. Folia, 188. Lines,
 9 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, new, but
 slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Incomplete.

According to Yājñavalkya, the number of original lawmakers
 is eighteen, their names being, Manu, Atri, Viṣṇu, Hārīta, Yājña-
 valkya, Usanas, Angiras, Yama, Apastamba, Sambarta, Kātyā-
 yana, Vrihaspati, Parāśara, Vyāsa, Saṅkha, Likhita, Dakṣha,
 Gautama, Śātātapa, and Vasishṭha, while six more are added to
 this by some later authorities, viz., Viśvamitra, Garga, Śaṅkha,
 Vatsa, Nārada, and Baudhāyana. Even this list can hardly be said
 to be complete, as we see the Institutes of Āśvalāyana, Budha, &c.,
 treated with the same respect. The work under notice treats
 only of some general principles of the twenty-four institutes
 mentioned above with explanation. The codex under notice con-
 tain only two subjects, the Āchāra and the Prāyaścitta, and may
 therefore be regarded as incomplete.

Beginning. श्रीमच्छास्त्रं नमः । श्रीमच्छास्त्रं नमः । सर्वज्ञः सकलेश्वरः श्रुतिगिरिः
 सात्त्विकभूमिः परं दैतधामनिधूनैकपटुभिः खान्ते चिरं चिन्तितः
 तेषामात्मन्येन योऽद्वयवदुर्विद्यातवे सुप्रभः स्रेष्ठोपात्तमनीश्वरास्तिसृषुं
 श्रीवाल्मीकिं नमः ॥ १ ॥ विबुधसुरमुनीन्द्रैर्वेदिनं यत्पदाङ्गं सकल-
 जगदुपात्तमन्तरायान् जुगति । प्रथितविभव ईशोमकुतस्त्रयपूज्यं शम-
 यन्तु सन्तानामप्यधीर्निर्भराणः ॥ १ ॥ वाल्मीकिमवलम्ब्य भारती प्रार्थ-

ये किमपि काङ्क्षितं मुहुः । यत्प्रसाय पदपञ्चदशं मामकी नरसुता-
 तितिर्भवेत्(?) ॥ २॥ मन्वा शास्त्रार्थतत्त्वज्ञानं कुर्वे यद्यमिति श्रीचतुर्विं-
 शतिमत्तच्छ्रुतेन्याख्यानमादरात् ॥ मन्वादि चतुर्विंशतिमत्तं मंजिष्टुः
 कश्चिच्छ्रियोनिनिर्विघ्नसमाप्तिफलकसंग्रहं शिष्यशिष्याय मुनिकर्तृकतयैवो-
 पवन्नभिधेयं प्रदर्शयति सव्याख्येन नमस्कृत्य तत्त्वधर्मितवेजसे धर्मानू-
 चुक्तिवेदोक्तान् धर्मादिफलदायकान् । धर्मानुचरिति मन्वादय इति
 शेषः । ते चानुपदमेव वक्ष्यन्ते यौवनेयनेयस्य वेदमूलभादर्शे प्रामाण्य-
 मित्यागयेन धर्माभिगमनं विवेदोक्तानिति यद्यपि समाहारदिगौ
 निवेदोक्त्यर्थेति न च विशेष्यं विशेष्येति कर्मधारयः दिक्प्रमाणं ज्ञा-
 यामिति नियमान् तथापि अथयवोवेद इति मध्यमपदस्योपौ ममामः
 वेदशब्दः तत्संघातलक्षकः यथा चैतन् तथादिगोर्लुगनपत्य इति छत्वे
 भाष्यादौ स्पष्टं । के मन्वादय इत्याकाङ्क्षायांमाह—मनुना याज्ञव-
 ल्क्येन विद्यामिवेश चाचिया विष्णुना च बभ्रुवेन व्यासेभोसमया तथा
 व्यासल्येन वल्येन चारौतमुचनारदः पराशरेण जगैश्च गौतमेन दमेन
 च शान्तातयेन ग्रंथेन मन्वर्गेन तथैव च बोधायनेन सृष्ट्येन दक्षेना-
 द्विरया तथा चतुर्विंशतिभिः शास्त्रं दत्तं लोकहितेऽर्तेः धर्मसंरक्षणा-
 याय संक्षेपेण महाश्रुतिभिः ।

End.

लुगुत्तरप्रसायेन संवनेयुष सर्वेभ्य इत्युपवादः स एवाह नरसुततया-
 ल्लक्ष्मीर्द्विजकाप्रतु संवनेत् । लोचंस्तानपि मतःचक्षुतप्रमदितानिमात्रिति
 यद्यपि अभिचारिण्याः क्रियावेषे (वषे?) इत्थं प्रायश्चित्तं तथापि तत्परि-
 पदे वाचनिकोऽयं निषेधः आस्ति वषजान्नाति भार इति व्यापादि-
 त्याहः । द्विजश्राब्धोत्तु निपातुः शोधितश्रापि संघटः अमवर्षागनादुहैः
 संसर्गः शोधितैर्योति आदिकल्लिनिपिदमथे प्राप्तेवोक्तं इति प्रायश्चि-
 त्तप्रकरणम् ।

Colophon. (आशि) ।

विवरणम् । ग्रन्थेऽभिन्ने संक्षेपमहज्जितानी चतुर्विंशतिश्रुतिमत्तानी व्याख्यां वभंते,
 चतुर्विंशतिश्रुतमन्वा याज्ञवल्क्योक्तमन्वायष्टादर्शमदितानाया विद्यामिवेशंवादनारदबोधा-
 यमसांख्यप्रतपय । पुस्तकेऽप्रिक्तशास्त्रप्रकरणं प्रायश्चित्तप्रकरणेति प्रकरणद्वयं वर्तते । तत-
 पागम्युर्ध्वमिदं पुस्तकम् ।

No 27. बौधायनाधिक्यम् । Baudhāyanaśānikam. Substance, country-made paper, 9×3 inches. Folia 57 (of which fol. 1 is wanting.) Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten. Prose. Generally correct. Complete (except the first fol.).

A digest of the sacred laws containing rules for the performance of the daily works of a Hindu according to the aphorisms of Baudhāyana. By Viśvapati Bhaṭṭa.

Beginning. (अधिनं)

End. अथगो तु । अभिमन्त्रणादि कृत्वा । स्त्रियं गत्वा । स्नानवस्त्रं कृत्वा ।
अयमेव चतुर्थोऽध्यायः । बौधायनाचार्य उवाच ॥ रात्रिमुपैष्यादिति उपकामः ।
इत्याचार्योक्तम् ।

Colophon. इत्यहरेरनुष्ठेयमित्येकमधिकविधौ बौधायनोक्तः समाप्तः । श्रीमन् महा-
जयपतेः प्रपादादाहिकं स्तुतं । श्रीविष्णुपतिभट्टेन श्रुति बौधायनेन वै ।
यथा यथानुज्ञा हनमिदं कल्पवृक्षानुसारतः ॥ विदुषां परितुष्टा (ह?) -
यंमुपकाराय चाविदं (?) चाहिकं समाप्तं ॥ ४ ॥ स्तुतमारकसंकारं
विष्णुमुपसमप्रभं हृदिस्थं प्रथमं भव्येदोमिति श्रुति (ती ?) रूपकं ॥
सर्वत्रैव वर्तमानेषु परब्रह्मेण वर्तते । बौधायनमतं कृत्वा सर्वत्रैव
भाष्येव । इति बौधायनः ॥ ४ ४ ४ ४ ॥ इति बौधायनआहिकः
समाप्तः ॥ ८ ॥

विषयम् । विष्णुपतिभट्टेन बौधायनमतानुगताहिककृत्यविषयकं पुस्तकमिदम् ।

No. 28. छान्दोग्यपरिशिष्टम् । Chhāndogya-parīśiṣṭam. Substance, country-made white paper, 8×4 inches. Folia, 48 Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1667. Appearance, very old, decayed. Verse. Generally correct. Complete.

The Chhāndogya-parīśiṣṭa is an old work, and famous throughout the country. It treats in verse of the Gṛihya ceremonies, as mentioned in the Gṛihya Sūtra of Gobhila, to be performed by Sāmavedi Brāhmaṇas, and is known by the name of Karmapradīpa. It is held as an authority by Raghunandana, and others.

Beginning.

—: । ७. । ॐ नमो मणेशाय । ॐ नमः सामवेदाय । अयातो
जोभिलोक्तानामन्येषां चैव कर्मणा । अस्मद्वानां विधिः सम्यग् दशयिष्ये
प्रदीपयन् । १ । विद्वद्भूतं कार्यं तन्तुवयमधोदत्तं । विद्वत्सोप-
वीतः स्यात् तथैकोपनिरिष्यते । २ । प्रवृत्तं च नाभ्यां च दत्तं
यदिदत्ते कटिं । तद्वार्यमुपवीतं स्याद्वातो न च न चोचितम् । ३ ।

End.

शचतः प्रथमनोयुक्तमुदकं दधिसंयुतं । अथ दधिमधुभ्यां च मधुपर्को
विधीयते । ७१ । काष्ठे निवर्त्तनीयस्य विनयेदर्थमनञ्जली । काष्ठ-
स्याभिधानं (कांस्यापिधानं ?) काष्ठस्य मधुपर्कः समर्पयेत् । ७२ ।
खंड १० ।

Colophon.

इति तृतीयः प्रपाठकः समाप्तः । समाप्तं नाम कर्मप्रदीपपरिशिष्टं ।
संवत्सरपरिचिन्तिते विज्ञानार्थतः । सावित्री मते कार्या
कष्ट्यां लिखितं एव । १ । चातुर्विंशतीत्यंतीय विपाटी श्रीषोडश
तत्सुत विपाटी श्रीवैकुण्ठ तथा विपाटी श्रीनीलकण्ठे लिखापितं
पठनायां तथा पुचादीनां पठनार्थं परोपहतये च । । श्रीरामाय
नमः । श्रीविष्णुमायाय नमः । । ४ । ५ ।

विवरणम् । आन्दीपपरिशिष्टं नाम सामवेदीयकर्मकारविषयकं पुस्तकम् । पुस्त-
कस्यास्य कर्मप्रदीपेति नामान्तरस्य चर्चते । सुप्रसिद्धमिदमनो न
विदुः समाप्तोचनमर्थेति ।

No 29. कर्मप्रदीपः । Karma Pradīpah. Substance, country-made
white paper, 8×4 inches, Folia, 33. Lines, 7-9 in page. Character,
Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, thoroughly
worm-eaten, and written by different hands Verse. Not correct.
Complete.

We have already said that Karma Pradīpa is only another
name for the Chhandoga-parīśiṣṭa. It has been already noticed
in No. 28.

Colophon

इति श्रीकर्मप्रदीपसंघ समाप्तः (कर्मप्रदीपस्यः समाप्तः ?) । । एवं
भवत् । । कल्याणस्य । श्रीरक्ष । । आरोग्यस्य । । ४ । ।

विवरणम् ।

No 30. छन्दोगपरिशिष्टटीका । Chhandoga-parīśiṣṭa tīkā. Substance, country-made yellow paper, 23×4 inches. Folia, 126. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, worn out, and writing effaced in most parts. Generally correct. Complete.

A commentary on the Chhandoga-parīśiṣṭa by Mahāmahopādhyāya Śrīnāīyāṇa under the name of Parīśiṣṭaprkāśa.

Beginning. ॐ नमो गणपतये ॥ यस्याज्ञा जयति श्रुतिं श्रुतिमयी यथादवाद्योमया-
धर्मः ॥ ॐ + + + + + आहूतः ॥ + + + + + मन्त्रद्वय
मन्त्रेण पुरस्कृतं भक्तः पातु जगत्तुमुच्चिरामयः ॥ स देवो हरिः ॥ १५
अनति बन्धितपादाः सदानरेन्द्रे पवित्रजन्मानः + + + + + कति
नाभुवन् क्षाप्ति + + + ॥ हरितमहति तेषामनये श्रीमयीती ।
ममजनि परितोपमन्दनां देवत्वम् । अलभत म हि विप्राश्चासर्ग
मानवायो मद्वि भजति पूजामुत्तरा येन रादा ॥ तन्माहत्तुमुच्चयं
पिण्डपत्रं नया चरापमना । द्विजमयनादिकमपरं निरुत्तममन्यं
कुलस्थानं । जन्मेव भवत्ययपावनहेतुरेकः श्रीते विधी सततनिर्गलधी-
प्रसारः ॥ प्राक् पूजितो विबुधसंसदि धर्मानामा नामानुदपहरितः परि-
नीषत्तुः । तन्माहवापत सदायतनं गुणानां सन्नेहरो निधिल्लोवि-
दमन्दनीयः । मध्येषं स्थितिमतां प्रथमाभिधेयः शिवाभिपक्ष इदं
सदयोर्धरा + + ॥ तन्माहदाधर इति द्विजपत्रमयीं राज-
प्रतिपक्षराट्मुक्तमानवीभूत् । पुण्यानि केवलमहर्निशमर्जयन् च शान्त-
धिराय समय समयान्भव ॥ तन्माहू पितृधर्मभूमिबलयः + + +
विद्वन्मोक्षिरभूदनापनिरिति प्राप्ताकरपासयी । आपात्ताप्यपाततः
स हि महाबाहो प्रभूतं महादानधारिण्यारणां सुहृदयः प्रत्यपचीत्
पुण्यान् । अन्नाद्यजः सुकृतवानय हतमर्जसदक्षिणो बद्धधा । उदि-
याद्य गोमनामो मुदरिव पुराचक्षः ॥ शशद्विजनीननिर्गलगुणे भूलोक-
वाचसानी वेत्तुत्कीर्तिषरिन् प्रवाचनिबद्धप्रचालिताशुषे ॥ यस्मिन्
लक्ष्यपदैकलीनहृदये धर्माधिकारास्पदं । विधाणे दिजमन्दिरान्यधि-
वसन् निर्धूतदीपाः त्रयः ॥ जानक्षतः श्रुतिपुराणविदामुपास्यो विश्व-
प्रभाकरमनस्त्रिचलन्वीर्जितः । + + + + + विश्वजनेषु च
श्रीनारायणः सततं लक्ष्यपरायणानाम् ॥ अन्दोगपरिशिष्टस्य सध्यांतालो-
कचनेन ॥ परिशिष्टप्रकाशाध्यक्षके तेनैव धीमता ।

End.

अथेति वाक्योपक्रमे प्रजनयति मैत्रुनं यातीत्यर्थः । मेघं सुवर्णं वज-

संतीतं सिद्धमन्यभवेति । श्रुतिं मद्भिद्यतुष्वदेः सति दाममुपाहितम् ।
 प्रपित्य महाभक्ता नारदः स स्वयं विभुम् ॥ निनयेनोपसंगम्य श्रुतिवं-
 चनमब्रवीत् ॥ भगवन् नव दामोदधि भक्तोदधि जनवत्सल ॥ भक्तोदधि-
 समायुक्तं मदीभिः परिवारितम् ॥ सूर्य्यकोटिप्रतीकां सर्वधर्मसमा-
 नयम् ॥ कर्मोशो मूढिधर्मं पापपुच्छे वदस्व मे ॥ केन कर्मभवेद्दुःखी केन
 कर्ममुखी भवेत् ॥ देवदानवतर्धपिदशाध्याय किमराः । यथाराधय-
 सर्पाय जायते केन कर्मणा ॥ अष्टजः खेदजदेव उद्विक्ताग्र जरा-
 पुजाः उत्पन्नाः कर्मणा केन केन कर्म प्रजायते । एतन्नाम्यस्य संदेहं
 तस्मै भूषि पितामह ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । अथ खलुकर्मविपाकनामधेया षड्विधा निबन्धा दृश्यन्ते । तत्र केषिदवि-
 हता अपूर्वा, केषित् पुराणविशेषसंग्रहीता अपरे चाधुनिकविद्वज्जनप्रकृतिता नवीनाः ।
 पन्थोऽयं ब्रह्मनारदसन्नादश्चः पुराणविशेषसंग्रहीत इति ज्ञायते । अस्मादलोचितपुस्तके
 द्वादशाध्यायस्य किञ्चिदंशपर्यन्तमस्तीत्यसम्भवं ।

No 32. कर्मविपाकः । Karmavipākaḥ Substance, country-made
 yellow paper, 18x6 inches. Folia, 7 (without marks). Lines, 8-10
 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old,
 but worn out and nearly destroyed. Verse. Correct. Incomplete (some
 portion in the middle, being wanting).

This work is known by the name of Śātātapiya Karmavipāka,
 and consequently is an original work by Śātātapa, one of the
 eighteen original law-makers. It treats of the fruits of karmas
 for which no penance was performed by a sinner in his previous
 birth.

Beginning. श्रीश्रीराधापारदाय नमः ॥ प्रायश्चित्तनिदीनानां महापातकानां शर्पां ॥
 भरकान्ते भवेत्तस्य चिक्राद्दिनशरीरिणां ॥ १ ॥ प्रतिजन्म भवेत्तं च
 चिक्रं तत्पापशुक्लं । प्रायश्चित्ते ह्येते यानि पथान्या + + + ॥ २ ॥
 महापातकजं चिक्रं सप्तजन्मानि जायते ॥ उपपापोद्भवं पथं श्रीणि
 पापशुद्धयम् ॥ ३ ॥ दुष्कर्मजा शर्पा रोमा यानि नोपक्रमैः शमं ।

अपैः सुरार्चनेर्होमैर्दानैश्चैषां शमोसवेत् ॥ ४ ॥ पूर्वजन्मकृतं पापं
नरकस्य परिचये । आधत्ते आधिक्येन तस्य व्याघादिभिः शमः ॥ ५ ॥
कुष्ठश्च राजयक्षाश्च प्रमोहो घृष्टश्चो तथा । मृदुलच्छाग्ररीकामा
श्चतिष्ठारभमन्दरी ॥ ६ ॥ दुष्टत्रयं मण्डमाला + + + + इत्येव-
मादयोरोमा सहापापोद्भवाः कृताः ॥ ७ ॥

End. समानप्रसुक्तं दद्यादस्यैवमङ्गने भवे । पतिते तु भवे कुर्यात् प्राजाप-
त्यांश्च पोद्धम ॥ ४० ॥ भवे चापत्यरहिते + + + + प्रेतल-
निर्मुक्ताः पितरलपितालयाः । द्युः पुत्रांश्च पौत्रांश्च चापुरारोग्य-
सम्पदः ॥ ४१ ॥

Colophon. इति श्रीकर्मविपाके अगतिप्रायश्चित्तं + + + + + ॥ शान्तपाय
(शान्तपायी?) कर्मविपाकः समाप्तः ॥ • ॥ शुभमस्तु ॥ • ॥

विवरणम् । शान्तपायीकर्मविपाकः सुप्रसिद्धरवायं ग्रन्थः, बङ्गः प्रसारितयोदात्ततय
पूर्वनिबन्धकर्मभिः । ग्रन्थेऽस्मिन् जन्मान्तरीयाकृतप्रायश्चित्तानां कर्मणां विवेको विद्यते ।

No. 33. कर्मविपाकः । Karmavipakah. Substance, foolscap paper,
18×6 inches. Folia, 96. Lines, 8 in a page. Character, Bengali.
Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

This work is entirely different from the previous one. It
contains a dialogue in verse between Bhṛigu and Bharata (the
son of Sakuntalā) on karmas or actions from which arise several
kinds of illness in the next births, as well as on the means of pre-
venting their effects.

Beginning श्रीभृगुशेषाय नमः ॥ • ॥ अथ कर्मविपाक उच्यते ॥ शकुन्तला भरत-
सम्पादे ॥ भरत उवाच ॥ हतौषधेन योयाधिनैवात्युपशमं मुने । तद्वि-
शेषं विशेषज्ञं वक्तुं जान्मस्वया भवे ॥ भृगु उवाच ॥ वातपित्तादिभिर्दोषै-
र्यदुत्पन्नं (घ्न?) प्रशम्यति । अग्नेन तु वेदेन कर्मणं नीपशम्यति ॥
तस्मान् कर्मं परिज्ञाय प्रायश्चित्तं करोति यः । अतु दोषैर्विनिर्मुक्तो
भोगोय कष्टकोलभितः । भवतोऽप्यपरिषि (वापि ?) मनुजो निरप-
द्रवः ॥ निजस्य प्रयत्नं वाक्यं प्रयस्य स महाभक्तिः ॥ राजोवाच ॥ हत-
कर्मोपशमनं विद्यतेऽथ महाभते । वदस्व मुनिगार्हजं जान्मोषज्ञा तया
भवे ॥ भृगु उवाच ॥ अथाथर्मममायुजा लोभमोहममाहताः । भवन्ति
मानवा सर्वे विष्णुमायाभिरन्विताः ।

End . । भरत उवाच ॥ कथितं मुनिशार्दूल विपादि च कर्मणः (?) दा
 नानां देवताज्ञानं केनोपायेन ज्ञायते । देवता मर्षदानेषु मर्षवापि
 श्रयक् श्रयक् नैव ज्ञेया विशेषेण युनौ च दानसागरे । उहमंष्टपि-
 न्नोपि कथ्यते तन्निशामय ॥ गच्छस्य दत्ते मुरगस्य कर्णे वज्राविकानामपि
 मध्यदेशे । दानञ्च इष्टे कठमपि दास्य शृङ्गे च पुष्पे मुनयो वदन्ति ।
 एनं कर्मविपाकञ्च भक्त्या यः शृणुयाद्भरः । तस्य देहश्च मेहश्च नाक्षसीरपि
 गच्छन्ति । अलुपद्वा प्रह्वा यान्ति सर्वदा सर्वमम्यदः । श्वशोवमर्ता यान्ति
 भूतप्रेतविनायकाः ॥ भयं तत्र न कुर्वन्ति शोकसीपि च खेचराः ।
 नापमन्युर्भवेत्तत्र यदुदृष्टे पुस्तकस्थितिः ॥

Colophon इति कर्मविपाकः समाप्तः ॥ • ॥ श्रीश्रीरामागोविन्दचरणे स्तिरस्तु ॥

विवरणम् । पूर्वोक्तादन्वविधोऽयम् कर्मविपाकः । अत्र शकुन्तलापुत्रभरतेन सह महा-
 मुनेर्भगोदोमनिघोषकारणीभूतकर्मविशेषतत्त्वावधारितविषयकाणि प्रश्नोत्तराणि वर्तन्ते ।

No. 34 कर्मविपाकः । Karmavipākah. Substance, country-made
 white paper, 2½ x 4 inches Folia, 31 Lines, 10 in a page. Character,
 Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, writing effaced
 in parts, and written by different hands. Verse. Generally correct.
 Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed last.

No 35 कर्मविपाकसंहिता । Karmavipāka Saṁhita. Substance,
 Kāśmīrī paper, 15 x 6 inches Folia, 74 Lines, 8-9 in a page Character,
 Nāgara Date, Samvat 1783. Appearance, almost fresh but slightly
 worm-eaten Verse and prose. Not correct Complete.

This is a third kind of Karmavipāka, containing a dialogue
 between Mahādeva and Pārvatī about karmas in verse. It has
 been printed at Benares and Bombay in long slips of paper, and
 bound in the form of an ordinary codex.

Beginning श्रीमच्छेषाय नमः ॥ नारायणं नमस्कृत्य नरस्यैव नरोत्तमम् । देवीं
 सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ अथ प्रश्नविधिः रविनारे च
 शंक्रान्नो शुभे योगे तथाविधिः वैद्यनौ च अनीपाते विपाकां च शृद्धे
 तथा १ देवतायनने चैव नद्यां वै शंखगोमये अथ वा स्रगट्ठे चैव शुभे

स्थाने विद्येतः १ स्थानं समाचरेद्भोगी अतः पुनः सपुनः कर्मणा
पीडितो योषो नारी वा पुनरोऽथवा ॥ धात्रीफलानि लोभं च गोमयं
तिलमयं च मृत्तिका सप्तकर्पूरमुशीरं पुष्पसंयुतम् १ ओषधैः सममिश्रितं
स्थानं कुर्यात् प्रयत्नतः । देवान् पिबन् स्त्र (च ?) संतप्य दत्त्वा ह्यर्घ्यार्थं
मेव च एवं कर्मविधिं कृत्वा संकल्पं कारयेत्ततः अयेदेत्यादि प्राचीन-
संचितकर्मविशोकनाथं मनः कामनासिद्ध्यर्थं विष्णोः प्रपूजनपूर्वक-
कर्मविपाकपुष्पकपूजनमहं करिष्ये १ अहं न्यामपूर्वकभोक्तृशोषधार-
पूजां संकल्प्य वैश्वदेवमार्गं आश्रितरे (चत्वारि ?) देशार्थं पुरा-
रणांतेन गोमिथुनदानं घृतकुम्भदानं च प्रजापति भोक्तृ श्राद्धदानं
भोजयेत् ।

End.

शिव उवाच इति ते कथितं देवि त्वया कर्मविपाकं यच्छ्रुत्वा मुच्यते
दुःखैः मदेवात्तुरमानुषाः (?) । कर्मणा धाम्यमाचारानां जननेन समुद्भ-
वाम् (?) तत्तत्पुण्यं दुःखमामृतं (?) तत्र कार्या विचारणा पारंत्तुवाच ।
देवदेव जगन्नाथ युतं सर्वं त्वयोद्दिष्टं मनोमे हृदिता (शुद्धिता ?) मेति
प्राप्तोऽयं (कर्मोऽयं ?) विगतो बभूव अस्मिन् युते पुराणे तु किं वक्तुर्दोषते-
रुभिः तत् सर्वं कथ्यतां स्मामिन् यतोऽहं तव वक्त्रे (वक्त्रभा ?) शिव
उवाच त्वं पाठं च पूजां च पुराणवचनं तथा पंचविप्रोक्तिभिर्वर्ण्यैः
(बीजैः ?) पाठपूजनमंत्रकैः पूरणं वाक्यैश्चित्यं शीघ्रं फलनिदये आ-
चार्यैश्चाबलोकयेत् (आचार्यैश्चावलोकयेत् ?) प्रायश्चित्तशुभाशुभम् विष्णु-
कृपौ भवेत्तुमीपि तस्मात्प्रा (तस्मात्प्रा ?) प्रतिपालयेत् आदौ हठे फले त्वया
निष्कलायापते इतिः तस्मादलेन (तस्मात्फलमेव ?) श्रुत्वा देवमेव
यथाविधि कृतः श्रुते (?) कर्मविपाकं पूर्वजकर्ममुद्भवं दुःखान् प्रमु-
च्यते देवि मन्त्राणापरिपालनम् अथ दानं प्रवक्ष्यामि श्रुत्वा देवि श्रुतो-
भने (श्रुतोभने ?) येन दानेन सत्फलं भवति विहितम् पंचपात्रादि-
दातव्यं ब्रह्माभरणधेनुभिः (: ?) श्रुते चेदुत्तमं वक्षं तत्तत् दाययेत् शुभोः
कुण्डभुजैः दातव्यं मुद्रिकां च विशेषतः सर्वमांसा प्रदातव्या कष्टाभरण-
भुजिता अथ वापि यज्ञं वापि यथाशक्त्या भवेत्तत्तत् तथा दानं प्रकृतं च
एवं कारयेत्ततः । पुरा कर्मविपाकं च सर्वशक्तविशोभनम् । एतादृशैः
मयाख्यातं श्रुत्वा (श्रुत्वा ?) तत्र पारंती उपार्थो लभते पुनं धमा-
र्था लभते अथं शोचार्थो मुच्यते रोमादिपाकं श्रुत्वा अदि (द्वदि ?)
यः श्रुतोति विपाकं च सर्वशक्तं श्रुतोति स विपं यम्यः ?) यतोऽयं च
पुनरोऽथविबर्धनम् एवं विधिं न यः कुर्यात् सप्तजन्मसु पुनं पुनं.

भवामोति सत्यं यन्मयोदितम् इति ते कथितं सर्वं तृष्णं कर्मविपाक-
णम् ॥

Colophon. इति श्रीकर्मविपाकसंहितायां पार्वतीहरसंवादे कर्मविपाक क्षत्रि-
न्यादि नवच मूलम् (?) समाश्लिष्यममन् संवत् ॥ १०८१ ॥ मीः । आषा-
ढवदी ॥ १० ॥ वारहमिही (दृश्यति ?) ।

विवरणम् । अन्धविध एव कर्मविपाकग्रन्थोऽयं हरपात्रेतीश्वरारूपः । अथ पार्वत्या इष्टो-
ज्जरीन केवलं प्राप्तवकर्मणां फलं प्रत्युत केव केव प्राप्तवकर्मणा कश्चिन् कश्चिन् नवचं
नवचपादे वा मासवानां अन्धादिकं भवति मन्त्रार्थमपि व्याख्यातवान् ।

No. 36. कर्मविपाकः । Karmavipākah. Substance, country-made
white paper, 7 × 3½ inches. Folia, 24 (of which foll. 1-4 are wanting)
Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not
old, but slightly worm-eaten. Verse Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in No. 32. It is incomplete,
having neither beginning nor end.

विवरणमूलपूर्वम् ।

No. 37. कर्मविपाकः । Karmavipākah Substance, country-made
white paper, 12 × 3½ inches Folia, 144. Lines, 9-13 in a page. Date,
? Appearance, very old, worn out, worm-eaten, writing effaced
in parts, and written by different hands. Prose. Generally correct.
Incomplete.

This work is a compilation from several original works such as
the Institutes of Yājñavalkya, Baudhāyana, Śukra, Śālihotra,
Garga, Gautama, and Śāṭātapa, treating of the fruits of karmas,
by the eldest son of Kāṇḍa Deva, son of Padmanābha, an in-
habitant of Clutrakūta, under the orders of the king, Durgā
Siūha.

Beginning. ॥ ॐ भवो विनायकाय ॥ यं ब्रह्मवेदान्तविदोवर्दति परं प्रधानं पुरुषं
तन्मात्रे ॥ विश्वोदयेः कारकमीश्वरं वा सत्यै भवो विप्रविमलाय (विना-
यकाय?) ॥ १ ॥ वन्दे विश्वनुनां विनायकद्वयतां वामदेवतामेव तां यस्याः
पुण्यपदप्रसाददक्षिणामेवोच आद्योदयेः ॥ अथान्वयवचनसंज्ञितद्वयापा-

शोषोषीवीहटानिर्मिताननवर्षेवाक्यनिकरैर्विद्वत्सु संदीयति । १ ।
 नभादिदेवं जगतामधोऽं चतुर्मुखं ध्यानजुषं प्रपद्ये ॥ चराचरं यत्सार-
 सादभूत् विद्यास्तथाष्टदश यन्मुखेभ्यः ॥ २ ॥ विद्यवातारमीशं दलित-
 दनुसुतं भक्तिदं भक्तिभाजां विष्णुं विष्णुं विबुधजनधनप्रीतिदं योगि-
 गम्यं ॥ विष्णुं कालप्रसिद्धं करकलितमदाशं चक्राब्जचापं पापं विघ्न-
 वधनं भवजभयहरं ब्रह्मभूतं प्रपद्ये ॥ ३ ॥ देवं सुधाकरकुलाकलितो-
 नमोऽं च चंद्रिप्रसन्नमदिसुताहर्तां ॥ कौपप्रसादमिनिर्भित्तिसुध-
 बीर्यं बंश्च सुरभिगणसिन्धुं हर्षकं ॥ ४ ॥ इहं यद्वयं तज्जगतीला
 चारं चि शान्तः ॥ पंचकर्तृर्योद्यतिः प्रोचते परमार्थतः ॥ ५ ॥ राजा
 तत्र सुरेश्वरेण चि समः श्रीदुर्गेशिंहो मन्वानर्धमेन तु यस्त पद्मचिह्नी
 धन्याविका राजवे । यस्तपस्विचतुर्षां परां कलपयति श्रीकर्णकंठीरवः
 कलद्रुपयितुं समः क्षितितले श्रीनन्दपद्मे, (भद्रं?) बुधः ॥ ६ ॥ येनादौ
 जगदीश्वरेण जगतामव्यादयः स्थापिता वेदा येन सप्तकृताऽवनिभृता धर्म-
 द्रुहोनाशिताः । सोऽयं समन्ति दुर्गेशिंहपतिर्गोपावतीर्योद्गतस्तत्त्ववर्मिदे
 करोषि यद्वीर्यायेन निष्पाद्यते ॥ ७ ॥ तत्र वेदव्यास इव प्रपंचतुर-
 ष्ठाक्षिप्यतां भावयज्ञासीद्विपुलापपाठनिरतः स्थाचारवान् शुद्धधीः ॥
 विद्यातोभुवि विषकूट इति यो वै जगत्प्रज्ञातिषु प्रज्ञागर्वितवाचकेषु
 निपुणः श्रीपद्मनाभाभिधः ॥ ८ ॥ तस्यात्मनः कुरुदेवनामा व्यासप्रयासै-
 कमतिः सुपुत्रे मयाप्रयागादिविशालतीर्थान्यनेकगोत्रं विमलौचकार ॥
 १० ॥ यत्तज्जगच्छतपुच्छसंचयैरुद्धार विजयपूर्वपूजवान् उद्यमैकनिधि-
 तमास्त्रधीर्ज्ञानमंडवमिहावभासते ॥ ११ ॥ शास्त्रेभ्यः सारमादाय केवल-
 पंचधारणं तस्यादक्षात्पुष्टं सूर्यः शास्त्रपारागः ॥ १२ ॥ तद्यथा-
 तप्यमेव सिद्धपतिर्भर्तृवैर्वाक्यं ॥ अमर्यामोदेवाग्रजु जतविधेष्टेपि
 मज्जता विधिर्भयः शीपि प्रतिनियतकर्म्मैकफलदः । फलं कर्मायनं
 यदि किममरैः किंच विधिना अमर्यत्कर्म्मभ्यो विधिरपि न वैभ्यः-
 प्रभवति ॥ तस्य वज्रमनसः सुतोप्रजः शास्त्रसारलतसंप्रदक्षजः (?) ॥
 लोकशोककरकर्म्मशान्तं शास्त्रश्रमिदमावबंध सः ॥ १३ ॥

End.

(छन्दः) ।

Colophon.

(छन्दः) ।

विवरणम् । कर्म्मनिपाकोऽयं विषकूटवास्तवपद्मनाभाजगत्कुरुदेवश्रेष्ठत्वात्तेन राजाश्री
 दुर्गेशिंहपत्या अंशोत्तमयात्रकन्यौपायनादिलवप्राचीनधर्मशास्त्रेभ्यः संयोजितः । अद्या-
 दालोच्यपुस्तकं श्रीरामसम्पूर्णं विद्यते ।

No. 38. **आचारार्कः** | *Āchārārkaḥ*. Substance, country-made white paper, $7\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 115. Lines, 6-7 in a page. Character, *Nāgara*. Date, 1743 (Saka or Samvat ?) * Appearance, old, worm-eaten, and written by different hands. The first and second folia appear to have been lately substituted, but they are worm-eaten like the rest. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work on *Sadāchāra* or religious observances by *Divākara*, son of *Mahādeva*. As the word *Divākara* means *Arka*, the sun, the work is named after its author *Āchārārka*. It is a compilation from the ancient original works as also from the digests.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः जानकीमयनयुग्मगोचरं मानिनाप्रपन्नगोचरं नील-
मैत्रयणिरुद्धं सदा भावये मनस राघवं मुदा १ उद्धरेत्पदां मुचं
चन्द्रविंश (चपचांमुचचन्द्रविंशं) परावृत्तं निजपादिपक्षैः । गंगाधरं
भोमि भुजगराक्षप्रहृष्टभीमाचकितं मुकुटमुकुटः १ महादेवतनूजम्भा भार-
द्वाजकुलोद्भवः दिवाकरोर्विग्रहा आचारार्कं तनोत्यधो १ तदादा-
मुपोद्धानप्रकरचमारभ्यते शरीतः अज्ञानतमसार्थानां भूमितानां कुह-
प्रिभिः धर्मशास्त्रप्रदीपोऽयं चाप्योसामोपदेशकः ॥ अनु आचारः प्रयतो
भगवोऽयं देवखरोमहान् इह लोके पराकीर्तिं परम परमं सुखम् ॥

End. श्रीं यामं देवयाचां तथैव तस्या ज्ञेयनाशनं विप्रहार्मि यमः प्राप्नु-
यातां कृत्यजातमपवर्गफलप्रदं ॥ नास्तिक्यादधवाहस्यान् प्राप्नुयौ न
करोति यः ॥ स याति नरकान् धीरान् कास्तयोनी प्रजायते ॥ नाभ्यो-
विमुक्तये यथा मुक्तायमविधिं सक्त तस्यान् कश्चापि कुर्वीत मुष्टये पर-
मेष्ठिन इति विष्णुर्बोधितः ॥ यो विप्रः क्षतमित्यस्तु स स्वर्गान् हतवान्
भक्तान् स ध्यातः सर्वमैतौर्ध्वं नम्र वेनाक्षित तप इति दिक् ॥

Colophon. इति श्रीभरद्वाजमहादेवभट्टाख्यदिवाकरस्तवे आचारार्कं दृष्टमभागत्यम् ॥
समाप्तिमभाषि दशा वाचारार्कं ॥ यस्यादपंकजचरामपवित्रदेहा चिन्ता-
कमेवरमिदं किञ्च पार्यदशाः अथाह मोतमधूः कमनीयस्त्वं तं आ-
मकीपतिवज्र मनसा स्मरामि ॥ १ ॥ यदाक्यादिभिर्नाक्यायंमपूर्वार्था-
भिधाहता ॥ नीलकण्ठी जयत्येव भीमाक्षकमूरधरः ॥ १ ॥ श्रीवास-

* वर्षेद्विवेदाद्यदिमांशुर्बुध्ने See the colophon. It is difficult to say whether the year indicates the date of the compilation or of the copy.

कृष्णाक्षजस्तूनिमित्तं वर्षेऽग्निवेदाश्चर्हिर्माश्रमंयुते । अनाः प्रकुण्डः
 किल धर्मकार्यमाचारस्तथै किल संविलोक्य ॥ १ ॥ प्रभवे चाग्निने
 श्रुते षोडशमासां कुजे दिवा ॥ सोमेश्वरेण लिखितमाचाराकंश्च पुनरुक्तं
 वय्याः ॥ ८ ॥ इति शर्मणी (जर्मिणी ?) मोजनविशेषाख्यानि ।
 पितृ प्रत्याब्दिके प्राप्ते तपसं तु कथं भवेत् । अर्चनेनैव प्रकर्तव्यं निश्चे
 पितृकर्मणि ॥ १ ॥ आरं कृत्वा तु विधिवद्देवदेवादिकं ततः । प्रह्वयश्च
 ततः कुण्यां तपसं तु तिलैर्विना ॥ १ ॥ कृत्यकरः । इति आचाराकः
 समाप्तः ॥ शौरसु ॥ ॥ शुभं भवतु ॥

विवरणम् । आचाराकौनाम प्राचीननिबन्धः सुप्रसिद्धः । अष्टादशोपनिषद्भेदवि-
 श्रापनं किल पुनरुक्तमिवाभासीति न तदनुष्ठितमस्माभिः ।

No. 3 आचारादशः । *Achārādarśah*. Substance, country-made
 white paper, 14×4½ inches. Folia, 73. Lines, 5-9 in a page. Cha-
 racter, Nāgara. Date, Śāka 1847. Appearance, old and worm-eaten.
 Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of the religious customs, prevailing among
 the followers of the Vājasaneyi school of the Yajurveda, by Upā-
 dhyāya Sridatta. This work is famous, highly respected, and
 frequently quoted by Raghunandana, the latest compiler of
 the Dharma Śāstras.

Beginning. श्रीमशेशाय नमः । दीक्षितो रचयन्नेषु विदुषामंददायिषु । चरितं
 सुतावज्जसोमपीतो पुनातु च । अक्षीराक्षीयितोषर्ष इह राजमनेयिमां
 निबध्यते निबद्धो यो धर्मशास्त्रनिर्वधिभिः । तव मनुः । प्राक्षे सुहर्षे
 उक्त्याय धर्मार्थो आनुचितयेन् । कायज्ञेयांश्च तन्मूलान् वेदतत्त्वायमेव च ।
 प्राक्षोमुक्तः संध्यापूर्वदंष्ट्रयादकः । तन्मूलान् धर्मार्थेऽनुक्रिया-
 निमित्तकान् । वेदतत्त्वायमिति तत्त्वपदमपन्यायप्रतीतार्थवारणार्थं ।
 वेदतत्त्वार्थो प्राक्षेत्येके ।

End. विष्णुपुराणे नास्मानां तु श्रियं मध्येऽज्ञातुरां न रजसलां नानिष्टां न
 प्रकुपितां नाग्रस्तां न शुभिणीं । ना दक्षिणां नान्यकामां नाकामां
 नान्ययोषितं । शुतृचामासनिभुक्तां च स्वयं चैभिर्मुच्येयुः । नान्ययोना
 मयोनो वा नापमुक्तोपस्रया । देवद्विजमुक्त्वांश्च यवाक्षी नायमी-

विवरणपूर्वकम् ।

No. 41. आचारमयूखः । Achāra Mayūkha. Substance, Kāsmiri paper, 13×7 inches. Folia, 74. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

Another work treating of the sacred customs of the Hindus, compiled by Nilakantha Bhaṭṭa, son of Saṅkara Bhaṭṭa, a specialist in Mīmāṃsā Philosophy, at the request of Mahārājā-dhirāja Bhagavanta Deva, a king reigning at Bheraha situate at the confluence of the Charmanvati and the Jamunā in the Madhyadeśa. Nilakantha is a renowned compiler of a series of Dharma Sastras under the name of Bhagavanta Bhāskara, and, like Raghunandana in Bengal, is the chief authority in the Deccan. Each work belonging to the series is called Mayūkha. Nearly all the Mayūkhās have been published at Bombay, the work under notice being the second of the series.

Beginning. श्रीमद्योगेन पदो पादो दिवाकरस्याचमनचंदे शुद्धमुक्तः । पददासं-
भितं पदं पदारीहति संप्रति १ इति (युति ?) अतीर्षेय्य पुराणानां
तत्प्रतिबंधानि संप्रतिबंधान् पितृतमाचारचर्यं च ब्रह्मन्त्या (त्यया ?)
क्रिकं संप्रति नीलकण्ठः १ अनुकूलमपि व्यवसायिनाहमं पद्विषयस्य कैर-
पि नानोपधेयस्यैकापचयस्यै भिषग्वराधुक्तमुपैः समं नमं(?) १ प्रतारकै-
राहतमच किंचिन्त्या ॥ निर्मूलतया तदुत्तिष्ठं । अनोक्तानातो नदि-
तेन काचित् सपुण्यदीनाय चित्तिर्न दीपये ॥

End. अथ दुःस्वप्नप्रसंगिमाह । शौनकः । स्वभादीनि चान्यानि इ (यु?)
न्युक्तानि बहूनि च । स्वप्नोक्तानि वै तेषां काष्ठराश्याधिदेवता ।
पूजाविधानं पूर्वोक्तं कुर्यादवापि यमतः । पूर्वोक्तमिति राविष्टक-
स्यवदित्यर्थः । राविष्टककण्यस्य संसारीवमतयात्र लिखितः दोमं कुर्यात्
प्रयत्नेन रावतिव दिव्योत्तमः । उत्तेनैव विधानेन पापं सप्ततं ऊनेत्
(?) । उत्तेन च विधानेन अष्टद्वौक्तविधानेनेत्यर्थः ॥ प्रत्युचं पापं
ऊना रावीनाद्यादिति(?) क्रमात् । अष्टोत्तरसं ऊना अष्टेनानेन
विनष्टा(?) । स्वप्नाधिपतिमंनेष ऊनेदष्टोत्तरं इति । स्वप्नाधिपतिमंनेष

काशरावेर्मासमेवेत्यर्थः । ततः खिलतं कृत्वा श्रीमगेयं समापयेत् ।
 पूर्वोक्तमभिवेकं यत् तद्देवमधीयते (विधीयते ?) । पूर्वोक्तं पश्यतोक्तं च
 गुरवे दक्षिणां दद्यादस्येमपश्यन्नि । यद्यस्तु दक्षिणाभावो यशो
 श्रीमकर्षेति । हिरण्यं दक्षिणां दद्यात् तदानीमेव वा बुधः । वस-
 कुम्भानिचकलं (कुम्भादिचकलं ?) ततोभे प्रतिपादयेत् । ब्राह्मणान्
 भोजयेद्भक्ष्या ह्यश्रीष्टान् वेदपारमान् । भक्ष्यं पायसाद्यैश्च रत्नानि
 विविधानि च । अनेन विधिना यत्तु शक्तिं कुर्वीत शक्तिता । तस्य
 वर्षेयतायुषं भवत्येव च संशयः । चर्मापत्नी तरणिजा शुभसंगमस्य
 साविध्यभाजि हतशालिनि मध्यदेशे । ध्याताभेरचनगरी भुवि तत्र
 राजा राजीवलोचन रतो भगवंतदेवः ॥ ६ ॥

Colophon.

इति श्रीमद्वंशावतंसमहाराजाधिराजश्रीभगवंतदेवो—श्रीजितेन-
 श्रीमीमांसकमकरभट्टाक्षजभट्टनीलकण्ठहवे भगवंतभास्करे द्वाचारत-
 पूषो (चे ?) द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः । शुभमस्तु । श्रीसमाप्तोऽयं
 द्वितीयमयूषः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

विवरणम् । मध्यदेशाधिष्ठितयमुनाचर्मापत्नीभट्टमसन्निहितभेरचनगरीचरमहाराजाधि-
 राजश्रीभगवंतदेवानुज्ञातेन श्रीमांसादमननिपुणश्रीभट्टभट्टाक्षजश्रीनीलकण्ठभट्टेन सङ्कलित
 भगवन्तभास्कराष्टाधर्मनिबन्धान्तर्गता मयूखमाज्ञा प्रविष्टाः केचिदधर्मनिबन्धाः दक्षिणत्येषु,
 येषु कृतितत्त्ववत्, समादियन्ते । द्वाचारमयूषोऽयनेषु द्वितीयः । प्रायः सर्वे मयूखनिबन्धा
 श्रीमद्वंशगरे सुदिता स्मृत्यन्ते ।

No. 42. आश्रिकम् । *Ashnikam*. Substance, country-made white
 paper, 9×4 inches : Folia, 49. Lines, 8-9 in a page. Character,
 Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out and worm-eaten.
 Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the daily duties of a Hindu, compiled
 from the *Prayoga Pārijāta* by Āpadeva.

Beginning

श्रीमद्रोषालाय नमः आश्रिकं प्रयोगपारिजातात् आपदेवेन हतं ॥
 तत्र प्रबोधप्रकरणम् ॥ रात्रेः पश्चिमे यामे सूर्योदयात् प्रागुपान्ते मुख-
 र्भङ्गे गच्छे मुखे चक्षुषं चक्षुषं चक्षुषं (अद्याप्यचक्षुः ? समाधीनः (समा-
 चीनः ?) मुखनिष्पुमाणापिहृन् नमस्तस्य चक्षुषोर्मां सक्कन्यं कायकोमं
 चर्मापविरोधिर्मां कामं ईश्वरं च मनसा विचिंत्य विमेषतस्तु दत्तदापित-

सत्यभाषणेषु किमप्य ममास्तमिति विचार्य मरणाधिगोहजं मरुद्गयं
प्राप्तमिति प्राप्स्यतीति वा चन्विष्य किंनु ज्ञत्वा विन्दु मे ध्यात् नम
मध्यदिनमिति च विचार्य जप्यानि जपेत् ।

End. (चण्डितम्) ।

Colophon. (चण्डितम्) ।

विवरणम् । आपदेवस्तवाङ्गिककृत्यविवरणं पुस्तकमिदम्, प्रयोगपरिजानाभिन्नविद्ययात्
संस्तुतम् ।

No. 43. आह्निकप्रयोगः । Ahnika-prayogaḥ. Substance, country-
made white paper, 6×2½ inches. Folia, 16. Lines, 8-16 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out and
torn. Prose. Generally correct. Complete.

A work on the same subject as that noticed above. Anony-
mous.

Beginning. श्रीमच्छेनाय नमः । आह्निकं । नव प्रभात ज्ञाय माह्नुर्विहदेवान्
ममया नत्वा नदः कर्मसं विचार्य । मन्त्रानुरागिण्डुरांतकारी भानुः
जगती भूमिपुत्री नृपय ॥ नृपय शुभः सद्यमानुजय कुर्वेत् पुनर्वसन-
प्रभातं ॥ १ ॥ भद्रवर्गिणः ऋतुरंगिराय ननु पुलस्त्यः पुलस्त्य मोतनः ॥
रेभोमरीषिचयनय दयः कुर्वेत् न० ॥ १ ॥ चमत्कुमारय मंगदनय
ममाननीभातु (सु?) रपिहो य ॥ सप्त मराः सप्त रमतलानि कुर्वेत्
न० ॥ १ ॥ मन्त्राद्याः सप्त कुलाचलाय सप्तपंथो ह्योपवनानि सप्त भुरादि-
हत्वा भुवनानि सप्त कुर्वेत् न० ॥ १ ॥

End. अष्टमाव्यनिविहदिने धर्मोदया प्रहतः क्षीपवितः उपगत्य ध्यान-
वर्त्तनं भवेत् कुर्व्यात् ॥ ततः प्रबोधकालपर्यन्तं पुनः पूर्वग्यायां यथा-
सुखं जपेत् ॥ इदं प्रातोऽद्यादि (प्रातःकालादि ?) नदनात् नमः
प्रतिदिनं कुर्व्यात् ॥ १ ॥ शुभमस्तु ॥

Colophon. इदं आह्निकपुस्तकं विदनाय श्रीकोलकराय ॥ राम ॥ मधोः दावच-
माध्या या शुद्धिकाश्वरुंमो ॥ वा राविद्यापिनो पाप्मा नम्या शुद्धा-
कदाचनेमि वचनात् दावचपेवशुद्धवगुदयोः राविद्यापिनं ॥

विवरणम् । आह्निककृत्यविवरणं पुस्तकम् ।

Note. The last page of the codex contains some verses from the Skandapurāṇa under the name of Mahāganapati-stotra, having no connection with the text. They are as follow :—

श्रीगणेशाय नमः । प्रथमं चि (मि?) रमा देवं श्रीरूपं विनायकं ।
भक्तानां वरदं नित्यं प्रथमोक्तिं गच्छेत् ॥ १ ॥ प्रथमं वक्रतुण्डं च रक्तदंष्ट्रं
दिनीयकं । द्वितीयं लष्पिंशाचं चतुर्थं गजकर्णिकं । सर्वोदरं पञ्चमं च
षष्ठं विकटमेव च । सप्तमं विघ्नराजं धूम्रवर्णं तथाष्टमं । नवमं भास्व-
रं दशमं विनायकं । एकादशं मण्डपतिं द्वादशं वरदाननं । द्वाद-
शैमानि नामानि विरुध्य सः पठेन्नरः । न च विघ्नभयं तस्य दृष्ट्वा स्यात्
सिद्धयो भवेत् । विद्यार्थी स्रभवे विद्यां धनार्थी स्रभवे धनं । पुत्रार्थी
स्रभवे पुत्रान् मोक्षार्थी स्रभवे गतिम् ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे महाकव-
यतिशौचं सम्पूर्णं ॥ श्री । ५५ ॥ भ । म । सु । श्री । मये । भा ।
यन । मः ।

No. 44. आह्निकाचारतत्त्वम् । Ahnikāchāratattwam. Substance, country-made red and yellow paper, 12×3 inches. Folia, 147. Lines, 6-7 in a page Character, Bengali Date ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the daily duties of a Hindu as prescribed in the Śāstras from his rising in the morning till he goes to bed again at night, by Raghunandana, son of Harihara Bhattachārya. At present, Raghunandana is the chief authority in Bengal, and is known throughout the country under the epithet of Smārta. He was a contemporary of Chaitanya. He has compiled a series of Dharma Sastras under the name of Smṛititattwa, complete in 28 vols. The work under notice belongs to the series. It has been published in the Bengali character at Calcutta by Mahāmahopādhyāya Madhusūdana Smṛitiratna with notes.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय । प्रथमं सविदानन्दं भक्तिमुक्तिप्रदायकम् । आह्नि-
काचारतत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः । अथ प्रातःकृत्यं । तत्र द्वाः प्रात-
ःकृत्यकर्माणि यदुदितेन दिने दिने तत्पथे संभवन्त्यामि दिजानामुप-
कारकम् ।

End. ब्रह्मपुराणं । इत्येतदखिलं प्रोक्तमन्यदनि वै मया । ब्राह्मणानां
 ज्ञतज्ञानं (ज्ञत्यज्ञान?) मपवर्गफलप्रदं । नास्ति क्वाद्यवाल्लघात् ब्राह्म-
 णो न करोति यः । स याति नरकान् घोरान् पशुयोगौ प्रजायते ।
 नानादेशज्ञानान् ग्रन्थान् विविधान् ब्रह्मया मया । बालीष्य सारमालय
 संचिष्य रचितो विधिः । संसारसागरोन्मार्कारके परमेश्वरे । अष्टः-
 छत्यविधेस्तत्त्वं तच्च (तच्छ?) मुह्यर्थमर्पितं ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं कृतितत्त्वे
 व्याक्तिकप्रमाचतत्त्वं समाप्तं ॥ * ॥ श्रीगोपाहाय नमः ॥ * ॥

विवरणम् । आर्ष श्रीरघुनन्दनभट्टविरचिताडाविंशतिकृतितत्त्वार्णवनाम्निकाचारत-
 त्वम् । उपदिष्टमेतत् ।

No. 45. व्याक्तिकाचारतत्त्वम् । *Ahnikāchāratattvam.* Substance, country-made yellow paper, 16×3½ inches. Folia, 172. Lines, 5 in a page, with a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यात्मजः ।

No. 46. व्याक्तिकाचारतत्त्वम् । *Ahnikāchāratattvam.* Substance, country-made yellow paper, 20×3 inches. Folia, 42. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Correct. Incomplete.

A third copy (incomplete) of the same work.

No. 47. व्याक्तिकतत्त्वम् । *Ahnikatattvam.* Substance, country-made white paper, except the last folio which is yellow, 12×4 inches. Folia, 93. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1873. Appearance, fresh. Generally correct. Complete.

A fourth copy of the above mentioned work.

Colophon. ॥ ॐ श्रीहरिहरभट्टाचार्यभ्यो नमो नमः । इति रघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितव्याक्तिकाचारप्रमाचतत्त्वं

धर्माग्रं ॥ व्यापाराम् सकलान् त्यक्त्वा भज विष्णुपदाम्बुजं । निकटा एव
 दधते एतान्ननगरद्वयाः ॥ शुभमस्तु संवत् १८७१ ॥ मीमी अमरन
 सदी ११ ॥ नारायणीचरके ॥ श्रीलक्ष्मणाय नमः ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणभूतपूर्वम् ।

No. 48. कलियुगधर्मसारः । Kali-yugadharma-sārah. Substance,
 foolscap paper, 18×4 inches. Folia, 114. Lines, 7 in a page. Cha-
 racter, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse.
 Generally correct. Complete.

A work treating of the most effective religious observances
 in the Kali-yuga, such as the worship of the gods, Vishnu and
 Śiva, bathing in the river Ganges, visiting the sacred place
 Benares, and gifts; by Viśveśvara Sarasvatī. The work is com-
 plete in two parts. The first part contains the rules for the
 worship of Vishnu, while the second treats of the worship of
 Śiva, and the effects of bathing in the river Ganges, of visiting
 the sacred place Benares, and of gifts. The codex under notice
 contains the two parts, but with separate page marks. The first
 part has 83 folia, and the second 81.

Beginning of the first part. श्रीगणेशाय नमः ॥ • ॥ ॐ नमः सधुमधनाय ॥
 • ॥ विघ्नेश्वरं नमस्कृत्य सर्वमौघघटाः शुभतः । चण्डघ्नं कलैर्दन्त्राः
 चर्मपापविनाशकाः ॥ १ ॥ श्रीविष्णुपुराणचण्डिपुराणयोः ॥ धर्मोत्कर्ष
 मनीषायां प्राप्नोति पुण्यः कलौ । स्वपाश्यासेन धर्मज्ञाः तेन तुष्टो-
 ऽस्त्यहं कलौ ॥ धर्म्ये कलौ भवेद्विप्रा अपत्यमेवैवाफलम् । स्वयंतदुष्टस्य
 कलैर्वैरमेको सदान् गुणः । प्रह्लादपुराणे ॥ चेतायामादिको (धां वार्धिको?)
 धर्मोद्भापरे मायिकः स्मृतः । यथाभक्तिं परं प्राप्नुवद्भक्त्या प्रामुख्यः कलौ ॥
 विष्णुपुराणचण्डपुराणयोः । यत्कृते दमधिर्वैः चेतायां ज्ञापनेन तत् ॥
 द्वापरे तप्तु मासेन अक्षोरायेण तत्कलौ ॥ तपसो ब्रह्मचर्येण जपादेव
 फलं दिव्याः प्राप्नोति पुण्यस्ते (के?) न कलिः साध्विति भावितं ॥
 तथान्येनैव यत्नेन पुण्यसंधमनुत्तम । करोति यः एतद्युगे क्रियते तपसा
 दि सः ॥ स्नाने काशीचरके ॥ कलौ विघ्नेश्वरो देवः कलौ वाराणसी
 उतौ ॥ कलौ भागीरथी गंगा कलौ दानं विमिश्रते ॥

End of the first part. धीरे कलिपुत्रे प्राप्ते हरिदेव परा गतिः । हरिप्रपन्न-
 मानेन कर्मपापं प्रक्षयति । नारायणपरं नाम ये स्मरन्ति कलौ पुनः ।
 न तेषां पापबंधोऽस्ति युनिद्यापि च कर्मणां । धीरे कलिपुत्रे प्राप्ते
 सर्वबंधोऽस्ति नृते । वासुदेवपरा मर्त्याः क्षतायां नात्र संशयः । अहो
 हरिपरा ये तु कलौ सर्वभयंकराः । ते सभाष्याः गच्छात्मानः ते संगति-
 रनारपि (अपि?) । हरिनामपरा ये च हरिकीर्तनतत्पराः । हरि-
 पूजापरा ये च ते क्षतायां न संशयः । अहोभाग्यमहोभाग्यं हरि-
 पूजापरात्मानां । विद्वदैरपि पूज्यंते किमन्यैर्जगत्तमैः । ईश्वराज्ञा-
 मनुप्राप्य तस्य शानुपज्ञादयं । विद्येश्वरपरस्मदा यतिना संपदः क्षताः ।
 पुरावृत्तिवाक्यानामितिहासस्य चादरात् । नराणां हि विद्वदपि
 अस्वायायेन वै कलौ ॥ ० ॥

Colophon.

इति परमहंसपरिज्वालकविद्येश्वर परस्वती संस्कृती (ते ?) कलिबन्ध-
 सारसंग्रहे विष्णोराराधन(?)लघुस्यः प्रथमोऽध्यायः ॥ ० ॥ श्री ॥ ० ॥
 ॥ ० ॥ श्री ॥ ० ॥ श्रीहरिः ॥ ० ॥ श्री ॥ श्री ॥ ० ॥ राम ॥ ० ॥ छण्ड
 ॥ ० ॥ गोविन्द ॥ ० ॥ गोमास ॥ ० ॥ वैशाख ॥ ० ॥ माघ ॥ ० ॥ दीन-
 पास ॥

Beginning of the second part. ॥ श्रीपेशाय नमः ॥ ० ॥ अथ महादेवमहा-
 राधनं कलौ प्रकृतमिति तत्पञ्चानि कानिचित् प्रदर्शयते । नामा-
 पुराणवाक्यैः । तत्र लिङ्गपुराणे कलौ अहोमहादेवः शंकरनीललो-
 चितः । प्रकान्ते प्रतिष्ठायै धर्मस्य विहतादितिः ॥ ये तं विप्राय श्रवन्ते
 येन कनापि शंकरः । कलिदोषं विनिर्विण्णं प्रयाति परमां गतिं ।
 हृदयारदीये । शिवशंकरवदेन नीलबन्धविद्योचन हनोरपि मे मित्रं
 नहि नाम्नायवे कलिः ॥

End of the second part. मार्कण्डेयपुराणे । कुतूषं पीडयित्वापि ब्राह्मणाय महा-
 दाने । दानं भिक्षये यत्रमादयो भुतिमिच्छताः । देवदत्तः । दुष्टं भार
 ते क्वं जगत् तस्यानुदत्ता । अनुदत्ताद्ब्राह्मणं च दुष्टं पुनर्गं मम ।
 एतन्मित्रदुष्टगन्धर्वं मोक्षं पापं च पश्यं च । दानानि ये प्रददन्ति क्षता-
 दौक्षे नरा भुवि । यावदर्थविभागीऽस्ति यावदेष्टः प्रवर्तते । नात्र
 व्याघोऽस्तिदोषं च कर्मदंष्ट्रे (कर्मदंष्ट्रि?) कलौ पुनः । दुतिदुतिपुरा-
 णानिमित्तिहासस्य (पुराणाणामितिहासस्य?) यजनः । वाक्यानां संपदः
 अहोमरा य (?) इतिविदये । विद्येश्वरपरस्मदा यतिना निर्मितो

पञ्चः (निर्मित पञ्चः ? । सर्वभोचार्चिनां पुमा (मा?) पापघ्नमभी-
यतां । उपायाम् बोधयत्येषः कलिकाभि विद्येयतः ॥ • ।

Colophon.

इति परमहंसपरिव्राजकविद्येश्वरवर्यनीभिः संगृहीते कलिधर्मसार-
संपदे दानमादायां समाप्तः (समाप्तं ?) ॥ • । श्रीयुक्तगवरमरेटसं-
स्तुतपादशास्त्रास्य (याः) पुष्पक (कं ?) ॥ श्रीकुंडिराजस्तिविरचं ।

विवरणम् । ग्रन्थेऽस्मिन् कलियुगकर्तव्यानां धर्माणां सारसंपदः सरलरूपनामदीविद्ये-
श्वरेण कृतः । पुष्पकस्यास्य भागद्वयं वर्तते । तत्र प्रथमे भागे श्रीविष्णुपूजाविधानं, द्वितीये
॥ श्रीमहादेवपूजनं, वाराहश्रीमाहात्म्यं, गंगामाहात्म्यं, दानमाहात्म्यं च विस्तरेणोक्तम् ।
अर्चन नामापुराणेभ्यः प्रमाणाणि प्रदर्शितानि ।

No 49. कालनिर्णयः । Kālanirnayah. Substance, country-made
paper, 9×4½ inches. Folia, 12. Lines, 8-9 in a page. Character,
Nāgara. Date, Samvat 1692. Appearance, old. Verse. Generally
correct Complete.

The work treats of the times and seasons suitable for the
performance of religious rites, and contains five lectures, the
first on time, the second on years, the third on Pratipat or the
first lunar day, the fourth on the rest of the Tithis or lunar days,
and the fifth on the Nakshatras. By Mādhavāchārya. The
codex has also a short gloss in the margin by Nārāyaṇa. The
text has been published by Mahāmahopādhyāya Chandrakānta
Tarkālakāra in the Bibliotheca Indica.

Beginning of the Text श्रीहृष्याय नमः । अष्टसमं निर्मातागिरामपि ब्रजबधूप
सुसमं सती (?) गलितसंज्ञकं दधतीरयामस्तुपि म्भिमि (?) चरचं
चरः ॥ १ ॥ शमीशस्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे । यं मत्ता कृत-
कृत्याः सुखं भवामि गजाननं ॥ आष्टाय सारवाचाख्यो धर्मान् पारा-
सरीदितान् (पारासरीदितान्?) तदनुष्ठानकालस्य निर्ययं कर्तुमुद्यतः ॥
१ ॥ आष्टुद्वानामिह तनुभृतां जातवीतीशंसकं विद्यातीर्थं प्रकृतिवि-
मलं सद्दिवेकोदयानां । सर्वेषां तत्प्रथमसुखदं भारतीनीर्यमाकृष्टा-
भागे विमलममघोनिर्भये शक्तिरस्ति ॥ १ ॥ अर्थोनुक्रम्यते स्त्रीकैरखिलो-
निधिनीयिताः । नावतैवानुतिष्ठामुनिःसंदेहप्रवर्तनं (?) ॥ १ ॥ ततो मीमांस-
विषयस्य समाधानाय तनुनः । विवरित्ये यथान्यायं मुक्तिमुक्तिवचो

बलान् ॥ ५ ॥ संवत्करणाब्दश्च तेषूपोद्धानवत्सरो । प्रतिपदिष्टद्वितीयो
मघवादिरेति क्रमः ॥ ६ ॥

Beginning of the Gloss. श्रीलक्ष्माय नमः । स्मृतिरामेष्टरम्यायः स्मृनुर्नारायणः
लनी लतवान् माघवाचार्यः संवत्स्योक्तनिर्णयः । तत् चर्यानुक्रमणं ।
उपोद्धान् इति प्रथमे वादे साक्ष्यमतमादित्य कालगण्यवाच्यः कथिद-
योनाप्नोति पुष्पंषीलन्य वैशेषिकादिमतमादित्य तद्वत् साधितं ।
द्वितीये तस्य कालस्य ज्योतिःशास्त्रप्रतिद्वन्मात् अनिर्णयसमामंश
कर्मामलाकारेण तत्प्रतिष्ठाभावानिर्णयत्वं दर्शितं ।

End of the Text. नित्ये नैमित्तिके जग्ये चोमे यज्ञक्रियास्तु च । उपार्कमणि चोत्-
सर्गे चरुमेधो न विद्यते ॥ ११० ॥ ईदमं नियमं न्यायै विचरोतुमिच्छो-
द्यमः । तमेव नियमं शास्त्रन्यायाभ्यां कर्तुमुद्यमः ॥ ११८ ॥

Colophon. इति माघरीयकालनिर्णयसंघट्टोक्तः ॥ ४ ॥ श्रीराम् ॥ ४ ॥
॥ ४ ॥ ॥ संवत् १९८९ वर्षे आश्विनवदि १० भीमे । विपाटीदीक्षित-
श्रीवर्देनन्देन पुस्तकं लिखायितं विभासिनं च यमजीवन मीपोषी ॥
शुभं भवतु । पचायि ॥ १ ॥ शुभं ॥

विवरणम् । माघवाचार्यलक्षणकालनिर्णयस्य अर्थं नारायणभाट्टतटीकारमुद्रितं
पुस्तकेऽस्मिन् वर्तते । माघवाचार्यलक्षणकालनिर्णयस्योक्तं कालमाधवनाम्ना भूयः प्रसिद्धो-
ऽस्ति । प्रकाशितचार्य महामहोपाध्यायश्रीचन्द्रकाकतर्कालङ्कारेण संहतटीकया पत्र बहदे-
शीयानिघातिकात्मनिष्ठायाऽयतः ।

No 50. कालनिर्णयः । Kālanirnayaḥ. Substance, country-made
white paper, 18×4 inches. Folia, 99. Lines, 10-11 in a page Extent,
about 4200 śloka. Character, Nāgara. Date, Samvat 1806. Ap-
pearance, old, slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Com-
plete.

A copy of the same work.

Colophon. इति माघरीयकालनिर्णये चरुनिर्णयः इति दीक्षनाथरीयकालनिर्णयः
समाप्तः संवत् १८९९ सालशुभमासे शुक्लपक्षे ११+१८८: अयने विहरे
श्वेन चरुवे चंद्रसूर्ययोः चरीराशीषितः शास्त्रा चरुपायैः प्रमुच्यत इति
उपो तु गोपवर्धेन तदाह १ वर्षेयं चंष्टा ८१०० न० १ ।

विवरणम् ।

No 51. कालनिर्णयदीपिका (सटीका) । Kālanirnaya Dīpikā (Satikā)
Substance, country-made paper, 10 x 4½ inches. Folia, 34. Lines, 4-17
in a page Character, Nāgara Dato P Appearance, old, slightly
worm-eaten. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Kālanirnaya of Mādhavāchārya by
Rāmachandra, entitled Kāladīpikā, with an elaborate explanatory
gloss in the margin under the name of Kālanirnaya Dīpikā Vira-
raṇam by his own son Nṛsiṃhāchārya.

Beginning of the Gloss. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीविहीमाधवाभ्यां नमः ॥ श्रीगणेशाय
नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीविष्णवे नमः ॥ प्रथितप्रभावं भावार्थ-
मानसुखदोहरराजसंघं ॥ श्रीरामचन्द्रमेकमेकशालपारीणकोविदपुत्रीष
महं नमामि ॥ १ ॥ येन व्याकरचार्यवैकतरणिः सा मन्त्रियाकोमुदी वेदा-
नानुयता च वैष्णवमहाविदांतसदीपिका ॥ कालमानविधौ विधाय
विबुधानदिप्रबंधयं ह्यव्याचार्यस्तुतः स नः सुखयतु श्रीरामचंद्रोदुः ।
१ ॥ श्रीरामचंद्रछतिना निधिकास्तनामा + + + जीने मेतमधुनावसुधा-
सुधायाः ॥ श्रीकालनिर्णयलक्ष्मिस्तुधाभिवारमापीय कथं पुटकैः कल-
पंतु कालं ॥ २ ॥ तत्सुखनुना समनिर्ययदीपिकाया गंभीर्यगर्भपदमय
मुखावितायाः ॥ निर्णीयते निवरणम् कथमः प्रकीर्णैराचलसूक्ष्मबलोक्य
बिलोचनीयं ॥ ३ ॥ न्यायास्तत्तासादमसंपदाय ते मत्सूक्ष्मैर्वर्यंतु स्तुतिं ।
मन्त्रायनिर्णीतमिहास्ति सम्यक् मिहैरनुष्ठेयमिति प्रतीमः ॥ ५ ॥ तत्र
भावत्कालनिर्णयदीपिकी चिकीर्षन् व्याचार्यास्तत्समाप्तिप्रवयगतमाया
शिक्षाचारपरिपास्तमाथी विशिष्टदेवनागमस्कारलक्ष्यं संग्रहमाचरंती-
विषयप्रयोजनादिदर्शयंतः प्रतिजानते । प्रतिजानते कालचक्रप्रवेतर-
मिति ॥

Beginning of the Text. ॥ श्री ॥ कालचक्रप्रयोगारं नमो श्रीविष्णवे गुह्यम् । धर्म-
ज्ञानार्थमानकः कालनिर्णयदीपिकाम् । यद्यप्यर्थवशात् प्राप्तं स्वहतायै
कचिन् कचिन् । प्रपञ्चते स्वशब्देन सूक्ष्मं न्यानुसारतः ॥ १ ॥

End (सप्तमम्) ।

Colophon. (सप्तमम्) ।

निवरणम् । कालनिर्णयस्य रामचन्द्रछना दीपिकाया टीका, अविदाचार्यस्तुति-
रतिशयिता असम्पूर्णा ।

No. 52. कालनिर्णयदीपिकाविवरणम् । Kālanirṇaya Dīpikāviraṇam. Substance, country-made coloured paper, 11x3½ inches. Folia, 153. Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date ? Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten, and the pages bound together like a book. Prose. Correct. Incomplete.

A gloss on the Kālanirṇaya Dīpikā by Nṛsiṃhācārya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीविद्वत् युतिमिरः प्रतिप्रभावं भावार्थमानसम-
रोदरराजसंघं । श्रीरामचन्द्रमुदसेकमनेकशास्त्रपारौषकीविदधुरीषमहं
नमामि । १ । येन व्याकरणाधिकतराभिः सा प्रक्रियाकौमुदी वेदांता-
मुक्ता च वैष्णवमहासिद्धांतदीपिका । कालज्ञानविधौ यथापि विदु-
षां हि प्रसंगस्य ह्यप्याचार्यैस्तुतः स नः सुखस्तु श्रीरामचंद्रोदरः ॥ १ ॥
&c., see No. 46.

End. (उद्धृतम्) ।

Colophon. (उद्धृतम्) ।

विवरणम् । अविंदाचार्यैस्तुतः कालदीपिकाविवरणम् ।

No. 53 कालनिर्णयदीपिकाविवरणम् । Kālanirṇaya Dīpikā Viraṇam. Substance, country-made paper, 10x4 inches. Folia, 133 Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Saka 1451,* Samvat 1727. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose. Correct. Complete.

A complete copy of the work noticed last.

End. दुर्लभग्रन्थविद्वान्ध्यातसंवातभञ्जिका । सुखस्थाकारि + + भार्यः
कालनिर्णयदीपिकेति । दुर्लभः नतिप्रतापमपि दुःखेन ज्ञातुमशक्यः
ग्रन्थः कालनिर्णयः । नतोऽप्येन प्रतिपद्यं निरस्य गोपितोऽर्थः ।
दुर्लभध्यातो ग्रन्थविद्वान्ध्यातं तद्विद्वन् ध्यातं मम. दुर्लभमेव विद्वान्ध्या
प्रकाशवपमिति यावत् । तथा संवातः समुदायः ज्ञानविधयश्चरपय-
मान् । तथा भञ्जिका भट्टिका दुर्लभनिरायेन विद्वान्प्रकाशहेत्यर्थः ।
संभूता यतः सुखाशक्यादिमुच्यंयुक्ता कालनिर्णयदीपिकारामार्थः
रामचंद्राचार्यः अकारि यस्यादित्यर्थः । प्रांतवर्तिना दीपिकेति पदे-

* हाके मशाहमलिमविद्वान्ध्याते । The Saka date does not agree with the corresponding Samvat year. Perhaps the former indicates the date of the work.

मेतत् सूचितं । दीपिकावद्यं ग्रन्थोपि सर्वजनयवधारसिद्धौ सर्वदेश-
प्रख्यात आकल्पं कल्पयामिति ॥ इति विवरणमेतदीपिकाया मया यत्न-
ममनुसृतवाक्यं न्यायविन्यासमभै । स्वामिचन्द्रशेखरदर्शितानेवभावं सुम-
नजनमनवद्यदीप्य वैलक्ष्यमेतु ॥ १ ॥ स्वामिनामा रघुपतिरकरोन्मवशा-
स्तेभिषेकं यस्याचार्याभिधां च स्वयमदित ततोऽज्ञानमर्वागमार्यः । यद्य-
शे पांथराधाममहदयमयं वक्ष्यमानां चयं सोमंताचार्यः, कुलेरा, ममप-
तु दुरितं मे विमुक्तार्थंस्तुः ॥ तत्सुतुः श्रीशेखरानंविमुधगणानंदिये
न्यायकुतं भावं सारं सुनीनामहत स्यसमे वादिहर्न्द विजित्य । गोपाला-
चार्य + + स्या सुतततिरभवचक्ष्य चोऽज्ञाप्रुमिंदाचार्योन्वात् बन्धवर्षि
प्रभवति सुततत् (तं?) यद्य गोवं पविर्वं । तत्पुत्रः पात्रभूतौ निगमन-
मुष्ठाटादशानां गिरां यो आकर्ता सूत्रहतिं सन्निधौ रामनामः ।
यस्याभूता सुतो द्वौ द्विजकुलनिष्ठौ श्रीचमिंदार्यं रागाचार्यांशौ
धेन + + + + जननसुखतं लण्य आचार्यं वयं ॥ ॥ तत् पुत्रानां
प्रसं यत्सुतमयमभवत् धातुभक्तिप्रसक्तौ गोपालाचार्यं दीक्षाचयितकलि-
मकोनैकविद्यानिदम्भः । प्रख्यानाः सर्वविद्वत्पदवि वक्ष्यविधा यद्य ते च
प्रवधा, सोमवर्षि प्रसन्नोभम मनचि भदा वर्तन्ता रामचंद्रा ॥ ॥
तज्ज्येष्ठभाद्रपुत्र, परिकलितकलः श्रीगुरो रामचंद्रात् कायानां येन
कीका व्यरचि वक्ष्यवर्षाभिनिधिर्जानिंधुः ॥ श्रीलण्यार्थंशो मुदर-
यमवतान्तां क्षणी प्राप्य यस्या श्रीरामाचार्यंस्तुर्विवरणमकरोदीपिकाया
सहितः ॥

Colophon

इति श्रीमत्सर्वज्ञाक्षत्रसकलानामाचार्यैर्वर्यैर्गोपालमुद्रपूज्यादिगिद्यवै-
रामचंद्राचार्यसुतश्रीचमिंदार्यैरुतं कालविवर्यदीपिकाविवरणं समा-
प्तम् ॥ ग्रंथं भवतु । शके शशाकानिष्ठविचरंमिने (?) विरोधि-
वर्षे श्रीनपचतौ च । सोमे नभस्यार्थेभंभंभनामभि (?) सदीपिकाया
विहति समाप्ता ॥ च १०१० वर्षे मानेऽल्लवदशम्या गुरो पुस्तकनिर्द
मियोर्वीधरस्तु चंभरामानाजराभेयरेष लिखायितम् ।

विवरणसूत्रपूर्वम् ।

No 54 कालमाधवटीका (लक्ष्मीदेवी) । Kālamādhavṭīkā (Lakṣmī-
devi). Substance, country-made white paper, 9×4 inches. Folio, 611.
Lines, 8 in a page. Extent, 11460 ślokaś. Date, ? Appearance,
not old, but worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Com-
plete.

A commentary on the *Kālamādhava* by *Lakshmīdevī*, wife of *Vaidyanātha Paṇḍa*. The commentary is also known under the name of the authoress.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीमाधवं मुहं बला सखीलंको गिरुपद्यः । चारभे
सुरसापत्यनयेरापत्यल्लयः ॥ १ ॥ मन्त्रादेवः सुनक्तम्य वेदभूमिर्ज-
हानुवित् (हानुवित् ?) । शीतलानांयमिपुषो दीपिनोराजपूजितः ॥ १ ॥
पक्षी यद्य चमाधवा माधुमा तस्य कन्धका । कासमाधवसद्वाध्यां तनुते
सर्वंयंविदे ॥ १ ॥ प्रारिषितपन्थनिर्विघ्नपरिमलाग्र्यमिष्टदेवता मन्त्राद्वक्तं
मंसलमाधवरं शिष्यमिषायै थाप्याहयोदुषामनुषंगतो संगच्छाय च निव-
प्रस्य पन्थस्य सौयमद्योगमाय ससुद्रावपमनेकार्यमर्भ(?) सकलस्य पन्थ-
माधारयं तावत्पथं छिन्नति वामीमाद्या इति वामीगोमुद्वेष्टा वेदो वा
आद्य आदिमः कुष्ठं वा येषां ते करिष्यमाद्यस्य वाङ्मयमेव तदेवतानु-
पदं विना(?) तस्य दुष्करत्वमिति तदेवताधरं छिपिनयादिहोव
मामान्याभावेन निर्दुष्टमं चामेव छिपितं सुमयः देवा इन्द्रादयः विष्णा-
दयः पंडिता द्विवा वा सर्वंयानां सर्वंप्रकार्यमाधकपत्वंकर्तव्या उप-
क्रमे प्रारंभे सामीपिकनिदमधिकरं सर्वंयानामिति यमिति चोक्त्या-
न्यचैकक्षेत्रे तस्यावग्रहकमत्करस्य सकलस्यानुभूतमेवापि तस्यैवोचित्य
मिति छिपितं गजावबलेन सर्वैर्येषंप्रभवेन सर्वैरुपाधकमं छिपितम् ।

End. पुनःशिवं मंपूज्य देवं दिज्ञान् कथं चमला सखमंदिरं गता ततः पर-
भरनुचावलीकनं कला चालिंग्य चेमनामां प्रचेत् । ततोहोमं कथ्योत्
दिशकासौ कृत्वा भम कुटुंबधेत्यादिभिर्हंवापे थाहृतिहोमं करिष्य
इति धंकस्या अग्निव्यापनायाचारांवे (यापारान्ते?) दृताग्नैःसिद्धैः
समलाभिर्याहृतिभिरहोचरजनं कला सिद्धकदादि समाप्य ब्राह्मणपूज-
नपूर्वकं गैः सह भुञ्जीत ।
॥ इति प्रदीपौक्तप्रकारेण द्वादशाब्दीनरं परम्परानुसृत्य ।

Colophon. ॥ इति श्रीमत्पापुनंदोपाध्यायवैद्यनाथार्यमल्लक्ष्मीदेवीविरचितकासमाधव-
सखीः परिपूर्णा ॥ ग्रंथः ॥ संख्या ११७९० राम ० रा ।

विवरणम् । कासमाधवस्य सखीदेवीविरचिता काचित् टीका । सखीदेवीविरचितान्ता
टीका चैव सखीनाम्ना परिगता ।

No. 55. कालमाधवकारिका । Kālamādhavakārikā. Substance, country-made paper, 9×3 inches Folia, 8. Lines, 9-10 in a page Extent, 130 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out. Verse. Generally correct. Complete.

A work of Mādhavāchārya, treating of time, generally known by the name of Kālamādhava. The text only.

Beginning. श्रीयोगेश्वराय नमः । श्रीयोगेश्वरः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे । यं नमः कृतवन्तः सुखं भवति भवितुम् ॥ १ ॥ व्याख्या माधवाचार्यो धर्मान् पारमार्थिकान् । तदनुष्ठानकालम् निर्णयं चतुष्टयम् ॥ १ ॥ अर्थोक्तम्यते श्लोकेरिच्छो निर्दिष्टोपितः । तावन्मैवानुतिष्ठानुतिः-
मंदेहं प्रवर्तते ॥ १ ॥

End. यद्योदयादिमोक्षार्थं दिनानां भवत्वं भुवं । मंगलेषु समस्तेषु पक्षेषु
चतुष्टययोः । द्वादश्यादिदशमीयात्री वेध इत्युच्यते कुतः । एकादश्या-
दिकः शोरे चतुष्टयः प्रकीर्तितः । चंद्रपक्षे तयोः प्रोक्तमुभयत्र दिन-
द्वयं । नित्ये नैमित्तिके जग्ये होमयज्ञक्रियास्तु च । उपाकर्मणि चोक्तं
महदेवो न विद्यते । ईदृशं नियमं न्यायैर्विबरीतुमिच्छोद्यमः । तत्रैव
निर्णयं शास्त्रन्यायाभ्यां कर्तुमुद्यमः ॥ १२० ॥

Colophon इति श्रीमाधवीये कालनिर्णयसंग्रहः ॥ ४ ॥ ४ ॥

विवरणम् । माधवाचार्यकृतकालनिर्णयसंग्रहस्य कारिकाश्रमावम् ।

No 56 कालमाधवकारिकाव्याख्या । Kālamādhavakārikā-vyākhyā. Substance, country-made paper, 9½×3½ inches. Folia, 14. Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, partly torn. Prose. Generally correct. Complete.

A short explanation of the work noticed last. Anonymous.

Beginning. श्रीराम । अर्थोद्धान इति । प्रथमे वादे सांख्यमतमादित्यकालशब्द-
वाच्य (?) कश्चिदर्थोवाचीति पूर्वपक्षीकृत्य वैशेषिकमतमेव तत्तत्त्वं
साधितं । द्वितीये तस्य कालस्य व्योतिःशास्त्रप्रसिद्धत्वादनिरर्थ्यत्वमाशङ्क्य
कर्मोक्तमप्येव तत्प्रसिद्धताया निर्णयनं दर्शितं ।

End ग्रन्थनिर्णयमाह । पूर्विमेति । वास्तानां विशेषमाह । अपराह इति

पंचधाविभक्ते दिवसे ग्रहणमासे तत्पूर्वभागे च वाञ्छीयात् । पक्षोदयादौ
विशेषमाह । अथेति । तदेवं वर्णितमर्थं गुपयंहरति । ईदृशमिति ।

Colophon. इति माधवीयकारिकायाः ॥ १११ ॥

विवरणम् । कालमाधवीयकारिकायां संक्षिप्तव्याख्यानमिवः ।

No. 57. हृत्यतत्त्वम् । Kṛityatattvam. Substance, foolscap paper, 12½ × 3½ inches. Folia, 70. Lines, ॥ in a page. Character, Bengali. Date, 1227 Saka. * Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A work on the religious duties of a Hindu, by Smārta Raghunandana. It belongs to his series of Smṛititattvas.

Beginning. ॐ सरस्वत्यै नमः । प्रथम्य कामदेव हर्षं भक्तानुपदकारकं । हृत्यादि-
मर्त्तं तत्प्रोत्यै यत्ति श्रीरघुनन्दनः । निमित्तत्वेऽनुसन्धेयं प्रमाणमस्य
कोविदाः । अथ विशेषहृत्यम् । • । गृह्यान्तरमेवेयं प्रातःस्नानं वि-
धीयते । वैष्णवाभ्यसे गवानर्चप्रसूतानां कथं दत्ता तु यत् पक्षम् ।
तत्पक्षं लभते राजन् मेने स्नात्वा तु जाकरी • ।

End. । अथाहुतशान्तिः । प्रकृतिविचरमद्भुतमापदः पुरोधाय देव्याहज-
न्तोभिः(?) तेन आपज्जनायापूर्व्य भूम्यादीनां च(?)भारवत्यये देवकर्तृ-
कोद्भुत इति रजसहाभिः सभाष्यभिः समजजाते विजातीय प्रभवे
काककह्मभग्नेनकुडुरक्तपादवनकपोतकानां ग्रहप्रवेशमनुष्योपरिप-
तने अन्येषु अद्भुतेषु येनेभ्रामुघ. उल्कापातदिग्दाहस्योपमण्डलान्यर्थ-
जगरकभिकाचिवाभुतमहापूर्व्यभूकम्यधूमकेतुशस्त्रमांसशयिनसंधान्यदि-
रण्यकक्षलपांशुवर्षेणपदोषपेचकवानरग्रहपतनवकासपक्षपुष्योद्याना-
दिषु यत्रावाभ्यनरेजहिषु बन्धोगहरिशिष्टीया शान्तिः । तत् हृत्य-
मर्त्तं समाप्तं • • ।

Colophon. समाप्तयायं ग्रन्थः • • । नम (ना ?) गुरुं हृत्यतत्त्वान्दक्षिणञ्जीजना-
द्वयः । कालगुनस्मादमेव ग्रहणमासे शक्यम् • • । ॐ दुराधि. (?) ।
ॐ दुर्गाशान्तिकरी नित्यं गौरी चैलोक्यमोदिनी । विशया विशरूपा

* कालगुनस्मादमेवग्रहणमासेशक्यम्=7; इह = 2 or 3; and मेव from Mitre, Sūrya=12. Thus we have 1227 or 1237 Saka, but the codex does not appear to be so old. It seems therefore that the date also has been copied from an older copy.

च राक्षसी चभिरप्रिया ॥ भयवती महाभागा वेदरूपा च पार्थिवी ।
 वेलाप्रभा सुराचाक्ष चक्षुरक्षयकारिणी । पावनी विमला छात्रा वजा-
 सिंहा महाबला । विद्याभरी निशालाक्षी तनुधा सधर्मदला । सादा-
 स्वधा महामेधा भरदा विन्यवाहिनी । कामेश्वरी महादर्पा सङ्गदला
 तपसिनी । एतानि दिव्यरूपाणि प्रत्यक्षं यो नरः पठेत् । स जीवति
 चिरं कालं स्वामाप्नोति निश्चिन्तं । विभिन्नसिद्धिभेदित्या वज्राक्षीः पूर्व-
 कामवान् । संवत्सरेष मीचत्वं लभते माष संशयः ॥ इति देवीपुराणे
 दुर्गासोपं सम्पूर्णे ॥ ॥ नर (नर ?) कृतदेवार्चनान्कृत्यः ॐ तत् सदि-
 त्वायं चक्षेयादि चक्षुकाङ्क्षुतसंक्षुचित दोषोपशमनकातः कात्याय-
 भोक्तृशान्तिमहं करिष्ये इति सङ्कल्प्य स्वयं ब्राह्मणद्वारा वा खट्वक्षी-
 विधिना वरदानाभाजभक्तिं संस्थाप्य हृतेन ॐ चक्षुताग्रये स्वाहा ॐ
 विष्णवे स्वाहा ॐ ब्रह्माय स्वाहा ॐ विष्णवे देवेभ्यः स्वाहा पुनरपि
 भूर्भुवःसुहृत्तत्त्वमसि स्वाहा ॐ कुरुयात् । ततो होमशेषं समाप्य हृतपा-
 यवेन ब्राह्मणान् भोजयित्वा ब्राह्मणाय मां दक्षिणां दद्यात् । एतत्
 प्रायश्चित्ताकरणे मृदपतेर्मरुतं मर्त्यसमाप्नो भवतीति योगियाश्रवणः ।
 सः प्रथम मायकार्यकर्मैकव्रतहोमः नवग्रहान् वा पूजयेत् । ब्राह्मणाय
 काष्ठं दद्यात् एवं दुःखप्रानिधिरर्गं नैव ब्राह्मणाय हृतं काष्ठं वा
 दद्यात् ॥ ॥ इति बभ्रुवटीय चरितरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दन-
 भट्टाचार्यविरचित कृत्यतन्त्र समाप्तं ॥ ॥ समाप्तपाठं ग्रन्थः ॥ ॥
 प्रथम्य परमात्मानं संसारतरणिं नृवं ।

विवरणम् । चार्मश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिताद्वारिजतिकृषितत्त्वज्ञानार्गं कृत्यतन्त्र-
 निदम् ।

No 52 कृत्यतत्त्वम् । Kṛtyatattvam Substance, country-made
 yellow paper, 14×2½ inches Folia, 14 Lines, 7-8 in a page. Char-
 acter, Bengali. Date, ? Appearance, very old and decayed Prose
 Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणम् ।

No 59 कृत्यरत्नावली । Kṛtyaratnāvalī. Substance, country-
 made white paper, 8×3 inches. Folia, 116. Lines, 10 in a page.

Extent, 28 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of some special duties of a Hindu. By Rāma-chandra, son of Bīṭṭala.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ नमस्कृत्य रामानाथं भट्टविद्वत्सूनुना कृत्यरत्नावली
रम्या रामचन्द्रेण रच्यते ॥ १ ॥ तस्य निधिहृत्ये तु कल्यादिप्रते प्रका-
दिमेव चेति च कचनादैवकल्याप्रतिपदमारभ्य निधिहृत्यानुप्यते ।

End. यस्य हस्ते मदाचक्षते मरुद्वो यस्य वाचनं । संक्षः करतले यस्य वने-
विष्णुः प्रसीदतु ॥ कक्षाकाठादिकूपेण निमेषघटिकादिना । योर्व-
चयति भूतानि तस्मै काष्ठाद्यने नमः ॥ कुबचेवमयं देवः काष्ठः पर्व
दिनोच्चरिः इष्वीचममिदं दानं मृदाय पुत्रवोत्तम ॥ महानां च विष्णु-
द्वार्यं पापप्रशमनाय च । पुत्रपौत्राभिवृद्धार्यं तव दास्यामि भास्वर ॥
मंचेवानेन वै दद्यात्तयस्मिन्मदपूपकान् । अग्रदानात् परं दानं महामासे
न विद्यते ॥ मृदे तस्य क्षिरा लक्ष्मीयो दद्यात् सूर्यधर्मिधो । दारिद्र्यं
न भवेत्तस्य रोगक्लेशविवर्जितः । ययस्मिन्नेवताय पुतापुताः षडौ-
वचनः । रकादयः यज्ञाः द्वादशादित्याः प्रजापतिश्च वयङ्कारचेति ।

Colophon. इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमायाभिज्ञतत्त्वदुपाख्यालकल्याणमहागजविद्वत्सम-
भिधुषणरत्नसूत्रधर्ममानपारावारीषधीरामचंद्रभट्टरचिता कृत्यरत्नावली
संपूर्णतामसमत् श्रीरत्न ॥ कल्याणमस्तु श्रीश्रीश्रीरं वशी ।

विवरणम् । रामचन्द्रभट्टकृता कृत्यरत्नावली । अथ कस्यां निधौ किं कर्म विधिम्, कथं
वा तदनुष्ठेयमित्येतन्मन्त्रे विवृतमस्ति ।

No. 60. कृत्यरत्नावली । Kṛtyaratsāvalī. Substancoo, country-
made white and yellow paper, 12×4½ inches. Folia, 69. Lines, 11-12
in a page. Extent, 2,800 ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat
1865. Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work with an impression of a
stamp bearing the words "नीचीना श्रीराम चक्षर" in Nāgari character.

Colophon. इति श्रीमद्देवतदत्तप्रमाणाभिज्ञतत्त्वज्ञानप्रकाशभट्टविद्वत्पुत्र-
भट्टरामचंद्रविरचिता छत्तरत्नावली समाप्ता ॥ शुभमस्तु । खंभू (सम्भू?)
१८२५ भाषापादोत्तराध्याय ।

विवरणानुरूपं ।

No. 61. छत्तरत्नावली । *Kṛityaratnāvalī*. Substance, country-made white paper, 14×5 inches. Folia, 86. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, but slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A third copy of the same work.

विवरणानुरूपं ।

No. 62. केशववैजयन्ती । *Keśavaravaijayanti*. Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 494. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, Śāka 1740. Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

It is a commentary on *Vishnu Smṛiti* by Nanda Pandit, son of Rāma Pandit a Dharmādhikārin, a resident of Benares, under the direction of Keśava Nāyaka, son of Śrīkaundya Nāyaka, a descendant of Vasishṭha and king of Vijayapura in Karnātā. It was originally written in Samvat 1679,* at the time of Baber Shah.

Beginning श्रीगणेशाय नमः । श्रीव्यासहितवचसः प्रवर्षिणीनित्यार्चने संनिभन्त्या-
घातुं निहित मितोन्मुक्तयौतुङ्गे धर्षं भूषणंटे । श्रुताधूमिकलद्वपद्विल-
कलं चन्द्र अष्टालाम्बुजमादातुं करमुन्धिपन्तमपल्लत् दुषिं विरं
भावये ॥ १ ॥ सत्तासर्वाकसंख्ये चिनिजलभिद्यते संज्ञिपन्नाश्रुयोनैकेना-
न्येन सैतशिवकमभिसम्प्रेकदैवानुरोधात् । प्राजायाःशान्तिभीत्या युगप-
दभिलष्युम्भितुं वल्लपशे सास्यदन्दाविधानानुश्रयतिहृदयः श्रीहरिर्नैः
सदाव्यात् ॥ १ ॥ जयति जगति सम्भूत्कषणाकामधेनुजंङ्गमिदम्-

* वर्षे विजयभास्करस्य गुप्तिनन्ददिशम्भुमितिः See the colophon.

दाम्बावारिनिम्नन्दचन्द्रः । निविघसुद्धतल्लभः कोपि वाग्देवताया दुरि-
 नदल्लभदत्तः स्नेहपूर्णः कटाक्षः ॥ २ ॥ यन्मूलं प्रणवस्तथैव सुनिता स्वन्मय
 शाखायुग्मा शाखा यस्य निषौरितानि विविधाः कर्माणि यत्प्रज्ञवाः ।
 पुण्यं यस्य यशःशितं विजयतीविस्वारि सौगन्धवत् समादीनि फलान्यमौ
 दिग्गु वः कर्माणि वस्त्रद्रुमः ॥ ३ ॥ अस्ति अस्तिप्रगस्ति स्त्रिभुवनवि-
 दितोद्विष्टाशानितम्बस्यत्वाद्यौमेषेन सुष्ठुतरमक्षिसातुद्भद्राधिकः श्रीः ।
 शैरद्वैद्यानशोभां निविघगच्छसद्विचराधौ विचित्रोदेषीभंपातशोभा-
 धिकल्ललिततरः कोपि कर्षाददेशः ॥ ४ ॥ जपत्यमरदुर्लभं सुरपुराभि-
 रन्तिप्रभं प्रभावविजिताखिलावनितल्ललिततीर्थाधिकं । पुरापमतकोविदा
 विदुरिद्विदितेददं पुरं विजयवंशकं विनयविद्वत्सायस्त्रिवे(?) ॥ ५ ॥
 पदौघमद्विष्टां मुकुटद्वन्द्वजानसीमरीचिचयचर्चिवे चरणपद्मं ध्या-
 यता । भवन्मयमरदुर्लभा विषयमुक्तयो मुक्तयः जलजलभूतये विजयविं-
 सौवर्गिता ॥ ६ ॥ समल्लसुरयेवितं परशुरामसंस्थापितं मनोभिलषिताद्यैदं
 मनुजकल्पवृक्षानारं । पुरेव समवस्थितं विततविंशतीनिप्रदन्तदसु विज-
 याय यो जयति रामल्लिहं सदा ॥ ७ ॥ धर्मः कोपि मद्यौतले विजयते
 रंशोवशिष्टोद्भवो यस्मिन् भूतल्लभूपयानि मतशोरमानि संजगिरे । वेश्मे
 प्रतिपत्वं यं द्विजगणाः सन्ध्यापञ्चाग्नये नित्यं लब्धव्यं दत्तं सवल्लता
 सद्दृष्टतामुग्रति ॥ ८ ॥ श्रीमान् कौशपनायकः चित्तिपतिः प्रोदप्रतापो-
 दयल्लभः त्राक्षपुत्रंशजः समभवद्दर्शनादमायां दितः । धर्मं धर्मदुतोवसी-
 निल्ललितः शीर्ष्यं च शक्राद्यजः सोम्यै मकुली नये तदमुजो यादव् स
 नादव् मुषेः ॥ ९ ॥ + + + + + + + + + +
 काश्या धर्माधिकारिण्यितकुलनविर्भोगासौकनिकः श्रीमान् मद्यौपत्य-
 भिधनुधनुताननल्लरेल्लनूजः ॥ श्रीरामल्लस्य द्युतः प्रदितवल्लतिर्धर्मशा-
 स्त्रेषु मन्दायाचटे केरवीयप्रवयपरवशो वैश्वं धर्मशास्त्रम् ॥ ११ ॥

End.

फलवाक्यानामपि शास्त्रान्तर्भावाय पुनरेतच्छब्देन परामर्शः इदं शास्त्रं
 कूटस्थमया प्रवाचेषु वा नित्यं धर्मप्रतिपादकं परमत्यन्तरधर्मं गोचनीधं
 जगतां दिताय प्रज्ञेन मया चे चरे गृह्यं कथितं । शास्त्रान्तरेभ्योऽतिशयाय
 विज्ञिनहि । परमं शोभायं सुभवचेतुः यशस्यं यमोजनकं दुष्टमग्रना-
 जनं वञ्चना पुच्छेन धर्मोच प्रतिपादेन युक्तं वञ्चपुच्छजनकं वा । शिवस्य
 कस्याश्चस्त्रास्यं स्थानमिति ॥ १० ॥ श्रीमत्केरवनायकचित्तिपतिप्रोक्ता-
 दितेनारवि (नारचि?) श्रीम(?) कुतेन नन्दविदुषा धर्माधिकारादयान् ।
 श्रीविष्णुकुम्भद्वन्द्वभावविदितः श्रीवैजयन्तीमुदे श्रीविष्णोर्द्वन्द्वमाद्य

सततं विद्वद्विषकाटना ॥ १ ॥ धर्माधिकारिकुलकैरवकाननेन्दुः श्रीराम-
पण्डितस्तुतः (?) क्षुतिवैजयन्ती श्रीनन्दपण्डितस्तुती विद्वति मनोमो-
विष्णुस्तुतेस्तुतः केशवकीर्तिकावः ॥ २ ॥ क्षुतिगुणमनुविष्णोर्ध्वैजयन्ती
विचिवैष्ण्विधिवनजपुष्पैर्मुष्मिता साधुभक्त्या । मुधमधुकरस्तुतिः क्षणभृश-
यदीया जनयतु मुदमन्तः श्रीहरेः श्रीरिवान्या ॥ उभावचेपु विषयेषु परि-
धमनी गौयेदियं + क्षति कुपविदप्यभाषे सन्तः स्वधर्ममनुबध्य निरध-
षण्यामुदभुमेव नदिमान्तरसा यतश्च ॥ ४ ॥ भो सन्तः सहजा मयाज्ञा-
रयं यदोक्षि यः प्रार्थये श्रीं चं न जज्ञानि दूषयन्ते पादकवसाना-
नः (?) तादृग्दूषय दूषयाय वक्रधानद्रूपयाय स्वकं चेतीधवद्वज्र-
हिरमलं मज्जननीयं मनाम् ॥ ५ ॥ ० ॥

Colophon

इति श्रीमद्भारताधिपराजश्रीवशिष्टवंशावतंसवीकौष्ठनायकात्मज-
जीतश्रमनायकापरनामधेयकवीकेशवनायकश्रीश्याङ्गितश्रीवाराणसीवाचि-
धर्माधिकारि रामपण्डितात्मजनन्दपण्डितस्तुती विष्णुक्षुतिविद्वती
श्रीमत्या वैजयन्त्या भक्तमनोऽध्यायः ॥ १०० ॥ विद्वत्क्षुतिमास्तत्तमविद्वत्
शालाजपोभिः धृतेर्नृद्व्याख्या यदि दूषयेत् परमलं तद्दूषयं नतृहति । पुत्रे
चेद्वरपीरशक्तविद्वितान् माद्वप्रचारंस्तनौ प्रतिलतमनुबद्धटभटः श्रीमैव-
सांत (या स्मृत?) तनीः ॥ १ ॥ कक्षीवेदविधानतः प्रतिदिनं विप्रेषु
सम्पादयन् श्रीमान् वाचरसाभिधीविजयवे पाचादयं ग्रहणः ॥ १ ॥
कक्षी वाचरसादयोधदानी न भक्षीतक्षी श्रीनन्दपण्डितादयोविद्वानयो
न ज्ञातुचिन् ॥ १ ॥ यथा विष्णोर्नृत्तलनामेति कोपि क्षुतोत्तमः । तथै-
तयोर्नृत्तलनामेति कोपि नरोत्तमः ॥ दाक्षलं यद्वनमस्य पाण्डित्यं मन्-
शर्मन्तः रतयोर्व्यनामिनं दुर्निवारजनमुनिः ॥ ३ ॥ तत्तृत्तं यव किनापि
मद्वं ये तु केनचित् (?) ॥ काश्या वाचरसाष्टेन द्वाषा दीनार्तिहारि-
या ॥ ५ ॥ भारतस्य यथा कर्त्तायासी + + + टिप्प लेखकः । तथै-
तस्याः धृतेः कर्त्ता लेखकश्च विभावताम् ॥ ६ ॥ वर्षे विक्रमभास्करस्य
मुषिते नन्दविद्वद्गुणिभिः ॥ १ ॥ ७ ॥ ८ ॥ पूर्वे कर्त्तिकमासिद्विद्विगतवे
भासो हस्ते विधीः काश्या केशवनायकस्य स्वपतेराज्ञामवाप्य धृतेर्नि-
ष्णोर्वास्तुतिमाचकार विमला श्रीनन्दशर्मा सुधीः ॥ ७ ॥ इति श्रीमद्भार-
तमद्भारताधिपराजश्रीवशिष्टवंशावतंसवीकौष्ठनायकात्मजजीतश्रमनायक-
कापरनामधेयकवीकेशवनायकश्रीश्याङ्गितश्रीवाराणसीवाचिधर्माधिकारिरा-
मपण्डितात्मजश्रीनन्दपण्डितस्तुता विष्णुक्षुतिविद्वतिः श्रीमतीकेशववैज-
यन्ती समाप्ताः ॥ अयं दृष्टदिष्टः ॥ १ ॥ अयं दृष्टदिष्टः ॥ १ ॥
शकाब्दाः ॥ १०४० ॥ देवनागराक्षरादर्थे दृष्टा लिखित लेखकेन ॥ ० ॥

विवरणम् । श्रीमद्विष्णुसहस्रनाम केशववैजयन्तीनाम दृष्टदिष्टुद्धृतिव्याख्या ।

No. 63 गोत्रनिर्णयः (सटीकः) । Gotra-nirṇayaḥ (Satīkaḥ). Substance, country-made white paper, 6×2½ inches. Folia, 14. Lines, 7-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten. Prose and verse. Generally correct. Complete.

The codex contains two works, viz., Gotra-nirṇaya or a treatise on Gotras by Keśava Daivajña in verse, and a commentary on it entitled Vākpushpamālā by Prabhākara Daivajña. The text is complete in 27 ślokas.

Beginning. श्रीपरमेश्वरै नमः । विद्वान् विभिन्नं भजतां भजेवं चतुर्गते चतु-
र्नाविनिष्ठे । पादपरिचिं हृदयपरिचिं भुविमं धूमकपुंगवाद्यः (?) ॥ १ ॥
गोत्रविधुः सुबुद्धीनां प्रज्ञाभंगकरोनिभं । केवचित् विद्यतमेन तीर्थे न
विचिन्तनः ॥ १ ॥ नमस्तुतादरेष चया विदीर्य वेदा दृष्टीनाः सकलाः
परायै । तयायमासीद्व च केसवेन दैवप्रवर्णेन छतोऽस्तमः ॥ १ ॥
प्रभाकरविचित्रेण क्रियतेऽक्षरमोक्षं व्याख्याय केसवद्वतिं सुमन्योऽत्य-
ममीतिषां ॥ ॥ ॥ तच्च तावत् केसवदैवज्ञः विभिन्नं चनामप्यै गिरि-
चारप्रतिपाद्यनायै नास्तिनीदृतेन चिकीर्षितमंगलं प्रतिजानीते । गण-
पतिभ्युपसृज्यै नमस्तुत श्रीव-प्रवरजयविशिष्टं निर्धयं मासवाटं ।
सुजनं बुधजनानां प्रीतये मप्रवक्ष्ये सुमतममलहर्षैर्मंगलाशीर्षोभिः ॥ १ ॥

End. मुरोर्ध्वोऽं तद्वीर्यं विद्वच्चरित्राणां वैद्यराजान्यामाशुतं । अतं श्रीधरीय-
प्रवरमंगलार्थाः । राधां विवाचे प्रवरस्य कार्यः पुरोहितैः क्रियते च
एव । र्धां न कार्यः प्रवरः कर्षचित्कुलः समानप्रवरमंगलार्थाः ।
अयमेव न्यायोऽज्ञातप्रवरिणां तवैवीर्यं । अथप्रज्ञातबंधूनामाचार्यप्रवराः
कृताः पक्षे चाग्निं विवाद्यस्य श्रीभयं दत्तपुत्रवत् । इति धनो-
द्वाहः । तच्चै तच्चश्रीवसप्रवरितं ज्ञानं मुनीनां छतं पुण्यं धंप्रति
केसवेन छतिना दृष्टेय तत्प्रमैः । उद्वाहजमबंधनादिषु पठेदायुःसुताय-
प्रदं प्रातःपुनरुद्येपापममनं आशैकहतैः पक्षम् ।

Colophon of the text इति केसवदैवज्ञछतो गोत्रप्रवरनिर्णयः ॥ ॥

End of the commentary. सुनीनां तत्त्वे निरूपार्थे केगवेन छतिना कुशलेन ज्ञानं प्रकाशयत्तं छतं किं विशिष्टं तत्त्वं समोचसप्रवरितं । गोषेण भवेति समोचं प्रवरैः भवेति च प्रवरं । समोचं च सप्रवरं च समोचसप्रवरं । तत्त्वे च ते समोचसप्रवरं च तत्त्वसमोचसप्रवरं । तत्त्वसमोचसप्रवरं जाये यस्मात् तत् समोचसप्रवरितं निरूपयत्तं समोचसप्रवरमिति । कैः तत्त्व-प्रमैः हतैः । तत्त्वं पंचविंशति प्रमाणाणि येषां तानि । पुनः किं विशिष्टं पुच्छं पुच्छातिरूपकरं । अत एवोद्वाहकनबंधनादिषु पठेत् विद्याहमौजीबंधादिषु । यतः आधुः सुतार्थप्रदं । प्रातः सप्तः अये-पापममं नि.येपकक्यवरं । चेतिपरं । एकहतेः फलं । एकफले परतस्तुष्टि हतिरध्यासः । तस्य फलं स्यादिति । उपसंहारस्तोत्रमाह । अदधदभाधमनिमुंसीमामार्थेयशास्त्रं रचयामकार । श्रीकेशरी-दिपुराविवासी दैवज्ञातुष्टैकमस्तकारात्मा ॥ १० ॥ तद्वाहकनौ वाक्कुसुमा-सुखायां मातां विभुषांतरमात्रमाय । प्रभाकरौ दैवविद्वां वरिष्ठौ नारा-यणयति समर्पयामि ॥ ११ ॥ मोदानामेकमध्यस्थपूजांतीरे च पर्य्यंसी । सतुल्यजानां वसतिस्तुल्यं मोलाभिमानिनां ॥ १२ ॥ इति ज्योतिर्विषय-शुक्लाम्बिकेगद्वैतज्ञाननोबनिर्बन्धटीका प्रभाकरद्वैतज्ञविरचिता वाक्-पुष्पमालाभिधाना समाप्ता ॥ १३ ॥ श्रीरक्षु ॥ १४ ॥

विवरणम् । केगवेद्वैतज्ञाननोबनिर्बन्धटीका च प्रभाकरद्वैतज्ञविरचिता वाक्पुष्प-मालाभिधाना ।

No. 54 प्रवरनिरूपयः । Pravarānirupayah. Substance, country-made white paper, 10×3½ inches Folia, 6. Lines, 12-15 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, slightly torn. Prose. Generally correct. Incomplete

A treatise on the Pravaras. The codex being incomplete, nothing about the author can be ascertained. It has two other folia at the end, but having no connection with the original text. It has been published in the Vidyodaya, = Sanskrit critical journal.

Beginning. श्रीमशेषाय नमः ॥ १ ॥ अथ विवार्धं कुर्वन् ज्योतिःशास्त्रविदः समग्रं-शु-चधूरयोः राशिनिष्पत्तिरिति अष्टादशवरचटनाः शुभलक्षणानि च विदि-मान्यशुद्धिमतापिर्बन्धं च बद्धा वरस्य वा मातः कूटस्थादुददि सप्तमः । पंचमी ज्येष्ठयोर्माता सापिर्बन्धं विनिर्बन्धते । पंचमान् सप्तमादूर्ध्वं माहृतः

विद्वत्समेत्यादिना धर्मशास्त्रे यान् कुलहलैश्च ज्ञाना प्रवरनिर्णयं कृत्वा
विकाहं कुर्यान् । न च प्रवरनिर्णयार्थं प्रवराभ्यायोभिधीयते । न चैवं ।
एवमोपाधामनिवादः । नानाशोभायां मध्येकप्रवराभ्यामनिवादः ।
भिद्वगोचप्रवराणां मध्ये एकमवान्तर्गतानामनिवादः ।

End. (अष्टितमम्) ।

Colophon. (अष्टितमम्) ।

विवरणम् । प्रवरनिर्णयो नाम प्रवराणां, येषाञ्च परस्परमविवाहत्वादिकस्य च निरूप-
कोऽयं ग्रन्थः । अतस्तुल्यः ।

No 65. प्रवरनिर्णयटीका । Pravaraniṛṇayatīkā. Substance, country-
made paper, 9×3½ inches. Folia, 4 Lines, 15-20 in a page. Character,
Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and slightly
worm-eaten throughout. Prose and verse. Correct Complete.

A commentary on the Pravaraniṛṇaya of Bhāskara* by
Śrīrāma.

Beginning. श्रीवरस्यै नमः । इदं धारयते कुलिकोटौ जवरकोषे पिडोक्तं
भुवनवधं इदं यदि हृदयपद्मे निजपरमेश्वरं आत्माभिन्नं परमात्म-
नत्वं ध्यायेत् इदं ॥ अस्तिक सलिकाश्वे आमनविज्ञे योगशास्त्रप्रसिद्धे
अमालीयं शरीरं देहं इदं । मयि चतुर्गुणेषु कर्णपरिधं वाद्ये-
न्द्रियसमुदायं तिरोधाय इदं ॥ भाषिकाये प्राणान्तेदेहे लक्ष्मिं आत्मी-
या च चतुर्गुणं इदं प्रवमोकारं अपि शब्दादीनि घटानिनादवत्
इत्यादि योगशास्त्रविद्वत्सर्वं नुक्ते वक्त्रे आत्मीये इदं ॥ १ ॥ मयपति-
मपि भूर्धा वाग्धू चंप्रथम्य प्रवरजषविवेकं प्रकुर्यं संविधास्ये । मुदगण-
पदमेवा दृष्टविरुद्धमपि परिचयनविधौनामप्रयासप्रदम ॥ इति ॥

End. विद्वज्जनीषांमित्रभरोजभूमोविद्योनिताश्यायगभीरमार्गः । विवाहभूयः
प्रवरं समग्रं संक्षेपतो भाष्करस्यरिराज ॥ इति ॥ विद्वज्जोज्ञानवन्तः ते
च ते जनाश्च विद्वज्जनाः तेषामोषाः समृद्धाः तेषामहर्षयः पादाः
मान्देव मरोजानि कमलानि तेषु भंग इव धमर इवानुरक्तः । विद्यो-
निताः विविधं + प्रकाशिताः आध्यायानां वेदानां गंभीराः अगाध-

* Bhāskara was surnamed Trikaṇḍa Phūsha or Trikaṇḍa Mandana; hence
we find in the colophon, इति विकाशमयनलत

भार्गाः पंचामो येन स तथोक्तः ॥ श्रीणि कांडानि कर्मकांडे देवकांडे
ज्ञानकांडानि भूषा भूषणं यद्य स तथोक्तः ॥ प्रवरं भूमयं भुक्तं पंचे-
यतः + + + भास्वरसूरिराह ॥ ११ ॥ श्रीमद्भास्वरमिश्रेण श्रीरा-
माख्येन बंदिना ॥ छान्दोग्यवर्णनाय टीका प्रवरनिर्णये ॥ १ ॥ अ ॥

Colophon. इति त्रिकांडमंडनकृतप्रवरविशेषः समाप्तः ॥ अ ॥ अ ॥ अ ॥

विवरणम् । त्रिकाण्डमण्डनभास्वरसूरिकृतप्रवरनिर्णयस्य श्रीरामनन्दिकृतटीका ।

No. 66 प्रवरव्याख्या । Pravarā Vyākhyā Substance, country-made white paper, 12×3 inches. Folia, 3. Lines, 11-13 in a page. Character, Nāgarī Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten. Prose. Generally correct Incomplete.

A commentary on the Pravarādhyāya. Anonymous.

Beginning प्रवरान् व्याख्यायाम् आर्येण हवीरे बंधीरेवमैत्यवोचंतत्या इति नि-
श्चायते ।

End (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । प्रवराध्यायव्याख्या ।

No. 67 जातिविवेकः । Jātivivekah Substance, country-made yellow paper, 14×4 inches. Folia, 23. Lines, 8 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengālī Date, ? Appearance, not old. Prose and verse. Not correct. Incomplete

A treatise on castes by Krishna Govinda Pandita. It forms part of a more extensive work by the author entitled Varnāśrama Dharma Dīpikā.

Beginning. ॐ नमो गुरवे । यतोवर्णासदन्ये च यज्ञिरे (यज्ञिरे?) वेदवर्षितान् ।
चन्द्रे बह्मद्वन्द्याङ्गि (हम्दारह्मद्वन्द्याङ्गि?) कमलं श्रीहरिभजे ॥ १ ॥
मय वर्षाणां नदन्येषां च परस्परं विविक्तत्वेन ज्ञानस्य सप्ताचारोपयो-

मिमान् परमार्थं विविक्तनेन ज्ञानञ्च तद्गतायाधारव्यर्थज्ञानमन्तरा न
 स्यादिति तद्गतयाधारव्यर्थक्यजातिविवेक आरभ्यते । तत्र चातुर्यं-
 प्रयोजकमाह याज्ञवल्क्यः । भवर्षेभ्यः भवर्षास्तु जायन्ते ये भुजातयः ।
 अनिन्द्येषु विवादेषु पुत्राः सन्तानवर्द्धनाः । भवर्षेभ्यो ब्राह्मणादिभ्यः
 भवर्षास्तु ब्राह्मणादिषु विवादितास्तु पुत्राः अपत्यानि भुजातयो माता-
 पित्रप्रमानजातीया भवन्तीत्यर्थः ।

End.

एवं चारङ्गाक्षपय्यन्ता ब्राह्मणाद्याः प्रकीर्तिताः । प्रातिष्ठोम्यानिष्ठोम्येन
 ऋगुक्ताः संकरजातयः । उग्रवक्त्रतो नामानराष्ट्रुक्तानि तत्र निषाद-
 धारस्यवन्तु नाम मोषहृत्तोभेदो न जातिविविक्तत इत्यवधेयं । गौरव-
 म्नात् इह मोक्षः । मनुः । राजकर्मकर्मैव नरोनुदर एव च । वैवर्ण्यं
 मेदभिन्नाय पश्येते चन्द्रजाः क्षुद्राः ।

Colophon.

इति वर्याममवर्णदीपिकायां निबन्धे लक्ष्मोविन्दपद्यितविरचिते
 जातिविवेकप्रकरणं समाप्तिमदम् । श्रीमद्यः ॐ हुमां ॐ हुमां ॐ हुमां ।

विरचयम् । दीक्ष्यपद्यितविरचितजातिविवेकोऽयं तत्तल्लवर्णममवर्णदीपिकाप्रत्या-
 कर्षतः । अथ मूलप्रकरणवर्णानां भेदादिनिरूपणमस्ति ।

No. 68. अयमिहकल्पद्रुमः । *Jaya Sīṃha Kalpadrumaḥ*. Substance,
 Kāśmīrī paper, 12×4 inches. Folia, 799. Lines, 5-9 in a page.
 Character, Nāgara. Date, Samvat 1770.* Appearance, written by
 different hands, fresh, but slightly worm-eaten. Prose. Not correct.
 Complete.

A work treating of Vratas or religious observances for the
 most part voluntary, by Ratnākara Bhaṭṭa, son of Pandit Dera
 Bhaṭṭa, a resident of Benares, under the direction of king Jaya
 Sīṃha, son of Viśṇu Sīṃha, and grandson of Kṛṣṇa Sīṃha and
 a descendant of Mahārāja Māna Sīṃha. Hence the work is
 entitled *Jaya Sīṃha Kalpadruma*. It is complete in eighteen
 chapters.

Beginning. श्रीमच्छास्त्रे भगवः श्रीविरहसूक्तिर्वापि परिच्छेदमर्हति आर्यवर्णवर्णमं

* हाके विमलप्राद्विषया इत्युक्ते श्रीमद्विरहसूक्तिर्वापि परिच्छेदमर्हति. But this is the date
 of the original composition of the work. The date of the copy is not mentioned.

मार्गाः पंचामो येन स तथोक्तः ॥ श्रीविष्णुकादि कर्मकांड देवकांड
शानकाडानि भूषा भूषणं यद्य स तथोक्तः ॥ प्रवरं भगवं सकलं संसे-
पतः + + + भास्करस्वरिराज ॥ ११ ॥ श्रीमद्भास्करशिष्येण श्रीरा-
माक्षेण मंदिना ॥ ह्यतासुखावबोधाय टीका प्रवरनिर्णये ॥ १ ॥ व ॥

Colophon. इति त्रिकांडसंहननप्रवरविवेकः समाप्तः ॥ व ॥ व ॥ व ॥

विवरणम् । त्रिकाण्डसंहननभास्करस्वरिराजप्रवरनिर्णयस्य श्रीराममन्दिरतटीका ।

No 66 प्रवरव्याख्या । Pravara Vyākhyā. Substance, country-made white paper, 12 x 8 inches. Folia, 3. Lines, 11-13 in a page. Character, Nāgari. Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Incomplete.

A commentary on the Pravaraśhyāya. Anonymous.

Beginning. प्रवरान् व्याख्यास्याम आर्वेयं ह्येते बंधीरेवमैत्यधीतत्या इति वि-
ज्ञापने ।

End (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । प्रवरव्याख्यानम् ।

No. 67 जातिविवेकः । Jātivivekah. Substance, country-made yellow paper, 14 x 4 inches. Folia, 23. Lines, 8 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A treatise on castes by Krishna Govinda Pandita. It forms part of a more extensive work by the author entitled Varnāśrama Dharma Dīpikā.

Beginning. ॐ नमो गुरुते ॥ यतीवर्णास्तद्व्ये च यज्ञिरे (यज्ञिरे?) वेदवर्षितान् ॥
मन्दे वदन्दवन्द्याहि (हन्दारहन्दवन्द्याहि?) कर्मसं श्रीचरिष्यते ॥ १ ॥
नन वर्णानां तद्व्येषां च परस्परं विविक्तत्वेन ज्ञानघ्नं सखाचारोपयो-

मित्रान् परस्परं विविक्तलेन ज्ञानञ्च तद्गतासाधारण्यमज्ञानमन्तरा न
सम्भवति तद्गतासाधारण्यमज्ञानविशेषक आरभ्यते ॥ तत्र चातुर्यं-
प्रयोजकमाह याज्ञवल्क्यः ॥ सर्वधर्मैः सर्वशास्त्रं ज्ञायन्ते ये सज्जनयः ।
अग्नित्येषु विवादेषु पुत्राः सन्मानवर्धनाः ॥ सर्वधर्मो ब्राह्मणादिभ्यः
सर्वशास्त्रं ब्राह्मणादिषु विवादित्वास्तु पुत्राः अपत्यानि सज्जनयो माता-
पितृप्रमानजानीया भवन्तीत्यर्थः ॥

End.

एवं चाष्टाक्षरपर्यायाना ब्राह्मणाद्याः प्रकीर्तिताः । प्रातिष्ठोम्यातिष्ठोम्येन
स्युक्ताः संकरजातयः ॥ उद्गमः कुतौ नामान्तराद्युक्तानि तत्र निषाद-
धारण्यवत् नाम जोषस्ततोभेदो न जानिदित्तुत इत्यवधेयं ॥ गौरव-
मान् इह मोक्षः ॥ मनुः ॥ राजकस्यमंकथैव नरोपकुल एव च ॥ केवमं
मेदमित्याह सप्तैवे अन्यथाः स्युताः ॥

Colophon.

इति वर्यादमधर्मदीपिकाश्चे निबन्धे सप्तोविन्दपश्चितविरचिते
जानिदिवेकप्रकरणं समाप्तममन् ॥ श्रीमन् ॥ ॐ हुमां ॐ हुमां ॐ हुमां ॥

विरचयम् । श्रीसप्तपश्चितविरचितजानिदिवेकीयं तत्तुतवर्षादमधर्मदीपिकाप्रका-
शनेन । अथ भूतसङ्करवर्षाणां भेदादिनिरूपयमिति ।

No. 68. जयसिंहकल्पद्रुमः । *Jaya Siṃha Kalpadrumaḥ*. Substance,
Kāśmīri paper, 12×4 inches. Folia, 799. Lines, 5-9 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1770. * Appearance, written by
different hands, fresh, but slightly worm-eaten. Prose. Not correct.
Complete.

A work treating of Vratas or religious observances for the
most part voluntary, by Ratnākara Bhaṭṭa, son of Pandit Dera
Bhaṭṭa, a resident of Benares, under the direction of king Jaya
Siṃha, son of Vishnu Siṃha, and grandson of Krishna Siṃha and
a descendant of Mahārāja Māna Siṃha. Hence the work is
entitled *Jaya Siṃha Kalpadruma*. It is complete in eighteen
chapters.

Beginning. ॥ श्रीमच्छास्त्रे वर्यादमधर्मदीपिकाश्चे निबन्धे सप्तोविन्दपश्चितविरचिते
जानिदिवेकप्रकरणं समाप्तममन् ॥ श्रीमन् ॥ ॐ हुमां ॐ हुमां ॐ हुमां ॥

* हाके विमलपारिजात ग्रन्थे श्रीमद्विष्णुसिंहकल्पद्रुमं श्रीमद्वर्यादमधर्मदीपिका-
शनेन । अथ भूतसङ्करवर्षाणां भेदादिनिरूपयमिति । The date of the copy is not mentioned.

षड्मंडपाक्षीमिच्छागमासं षड्पासुगं विप्रपूगं चरंतं गयेरं चुरंतं
 ममायं प्रपये १ श्रीजगन्मोक्षं गणेशगतैकदुःखापहं श्रीगिरिजाधरं च
 क्षुत्ताय पूज्यो पितरौ गुह्यं श्रीधामरौ सूर्यसमी नमामि १ चाभीदु
 मन्नादितोयं विप्रविरिदिनं निष्कलं निर्विकारं यविन्मात्रं तदेव-
 प्रसयजलनिधौ विष्णुरूपं बभूव जातस्तत्राभिपद्मादिधिरमितमनिष्ठत्
 प्रयोषाविवस्त्रान् तस्माद्देवसतोभूतानुरक्षितगुणसम्पन्न इत्याकुभूयः १ इत्या-
 कोक्ष कुले मिरीमसहस्रोराजाककुत्स्थो ह्यभूत्तद्रोचानतनुदंष्ट्रः सम-
 जनि श्रीधेधुमारोक्षयः मांघाता तु तदन्वये समभवत् तस्मान्मयेभूत्-
 मन्वान् राजा धर्मविद्वद्वये किलचरिष्यदः चुरेदीपमः भूते चरिष्यन्तकुले
 विमिष्टे गरेव युक्तः समरोहि जातः भगीरथस्तत्कुलजः प्रसिद्धः श्रीजा-
 ऋषौ येन मदि (मदी?) ममापि चर्द्धाः समजनि तत्कुलेतिधये तद्गंगो
 रपुत्रिणि नामतः प्रसिद्धः तद्गंगे विभुरवितुं मदी च धर्मौ यौरामः
 अपितमिमाचरो बभूव १ तत्पुत्रः कुम इति निद्युतः प्रथियां तद्गंगे
 विप्रुलपराः दृढकलोभूत् पुत्रे यः कुवकुलनामके प्रसिद्धे भित्ताकै परम
 पदं जगाम सयः ७ तद्गंगे वितते मोक्षामदनुते धर्मकयेतुमंघान् प्रथी-
 राज इति प्रसिद्धमहिमा सन्सालतामपदीः राजा चवधुर्दंष्ट्रः समभ-
 वद् यस्माभवद्गोचरो वाषा यो मनसाप्यमोचरतरो विष्णुः कृपाविरि-
 धिः ८ तद्गंगे मानसिंहः समभवद्वृक्षः प्रत्यहं दानमनानीषादं तान्
 मजेद्रानभिभवतुरगान् याचकेभ्यो ददायः (ददौ यः) यद्योर्वाशानने-
 कानुदधिजलगतान् चंदमः खेवंलोथे क्त्वा साचाण्यलक्ष्मीं समभवदभि-
 मो भारतं मास्यदेरे ८ मानसिंहादभूत्तस्माज्जगत्सिंहोमहावलः जगत्-
 सिंहाक्रदासिंहो जयसिंहश्च मत्स्युतः १० येन श्रीजयसिंहेन दिल्लीप्र-
 दलिधवः शिवप्रभतिभूपाक्षा वरं जीताः खलेजया ११ तस्मात्पुत्रः प्रवृद्धः
 प्रथुनीः श्रीरामसिंहो वनिपालपालः कौर्मो कुलेभूद्विजितारिवरगैः श्री-
 रामपादाद (ख ?) विश्वप्रथितः ११ यः क्त्वा तस्मात्पुत्राभिधनदपुल्लिने
 संपभूमिं विमालां युक्तायाश्चिक्वय्यां गिरिजलधियुतां चाददाद्वद्वेभ्यः
 दारिद्र्या याचकानां कथमपि न जनं यत्पुराकर्षदामान् विप्रं
 भूरि भूमिद्रविषविनरपर्यंतोनास्ति लोके १२ तत्पुत्रः कृष्णसिंहः प्रथि-
 तगुणगणः कृष्णवत्सत्सवादुयोजातः प्रथी प्रथुश्रीरगिरिगतिमिरध्वंसने
 मानुरूपः तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहः अपितरिपुत्रगणः पालकः सज्जनानां राजा
 राजीवनेत्रः समजनि सशुरा पालिता येन पूर्व १४ तस्माच्छ्रीविष्णुसिंहा-
 ष्यादाजा राजीवलोचनः ज्ञातः श्रीजयसिंहोपौ श्रीराम्येरिव चंद्रमाः
 १५ श्रीगैः चुरपादयः चुरपतिचिंतामणिसिंधमाः कंदर्पः कनकाचलोदि-

ममभिः पार्थः शिविविक्लमः बुद्ध्या योजयमिहभूपतिगुणैर्यथोक्तान्
 खान् मुषान् दिना मवंममुंच लोकमथ ते ख्यं मता लज्जिताः ११ तेन
 योजयमिहेन मर्षगास्त्रार्थसंविदा रंभ्रायंतस्त्रियैः कृत्यं कुर्वतेतिमुपमं
 १२ रामांघ्रिप्रायः सुकर्मनिरतः शार्ङ्गिस्त्रयोदशः काशील्लङ्घितदेवम-
 हतनयः सषाट् सुविद्यान्वितः संलब्धैर्नरुचरैर्वैश्रविभिः सभ्यान् क्रतूना-
 चरन् तत्प्रीत्यै व्रतकल्पग्राथितमनुं निर्मातिरत्नाकरः १३ चेमाद्रादीन्
 सम (समा?) लोक्य पृथान् प्राच्यार्थसंयुतान् तैश्च एव समादाय पुरा-
 णेभ्यस्तैश्च च १४ किंचित् किंचिद्व्रतमावे तत्पिथै (वे?) समयेपि
 च संदर्भोरचितो रामतुष्टौ च भवतादयं ।

End.

वामन पुराणे फाल्गुने त्रीदशो माघो वक्त्रं ह्य्याजिनाम्बितं । गोविं-
 द्रीधगभांय ह्यतथं पुरयभं । तथा प्रातः स्नायी भवेन्नित्यं द्वौ माघौ
 माघशालग्रामाविति । तथा वाराह च । फाल्गुनस्य तु माघस्य
 पुष्यापि चुरभीषि च । कर्माच्छानिग्रहानीच मृदौला भक्तिमात्ररः
 जानुभ्यां धरणीं गत्वा कराभ्यामंगुष्ठैः पुटं । मृदौर्लेभि शेषः पुटं पुष्य-
 भूर्धपचपुटं । गमो नारायणेत्तुक्ता इमं संवमुदीरयेत् । गमोश्च देव-
 देवेश चक्रनिर्भयनप्रभो । गमस्ते लोकनाथाय सुप्रवीर गमोश्चुते ।
 आदिमध्यावधानंतु न जानातीच कथन । वसंताक्रमपुष्यापि मृदाय
 पुरयोजनम् । च एतेन विधानेन कुर्यान् धामेतु (मावेतु?) फाल्गुने ॥
 न च गच्छति संसारं परलोकं च गच्छति । इति वाराहपुराणोक्तः
 फाल्गुनविधिः । श्रीमद्विष्णुसंज्ञोद्भूतविकटभट्टोद्भूतमेभसिंहयंकोष्ठा-
 चानुद्व्यस्तुभितवस्तुमती फाल्गुने धर्मराजः पौनः दीह्यमिहल्लिपि
 कुलमर्षेर्विष्णुसिंहस्य पुनः श्रीमान् जाधि(राजाधि?) राजोजयहरि-
 रमराधीश्वरत् कौ सुखी ख्यात् ॥ १ ॥ श्रीमत्पंडितदेवभट्टनयः श्रीरा-
 मवांघ्रिद्वयध्यानावाश्रयमस्तुकावनिवहः सषाट् च रत्नाकरः । तुष्टौ
 योजयमिहभूपतिपतेः कथ्यद्गुमेष्टादशवारादिमतविभारं समकरोदुगुह्यं
 सप्तम् कामदम् ॥ १ ॥ ययत्ते वंतिपुण्यां दिजवरपहितः समन्त्रं धीन्-
 सवाह्यं श्रौतिष्टोमं ततो वै जयत्यपतियुते वायुरेवाजयेयम् श्रेष्ठं सर्व-
 मनुभ्योविविधविधियुतं । पौंडरीकं यत्रं चट्विंशदशं(वे?) माध्य दिजव-
 रपहितं द्वादशचक्रं च ॥ १ ॥ सर्वतो मुखमर्षं क्रतूनां धंविषाय
 द्वादविषायुतम् ॥ देवभट्टानुवापजम्भना कथ्यद्वारचनानिपंठता ॥ ॥
 शार्ङ्गे विक्लमपादिष्यन् शुभदे श्रीमद्विष्णुदुग्धवर्षे श्रीभगवंतं शिवति-
 थो मावे भवतादयम् । कुर्यान्नोजयमिहदेवमगरे पुरेविकंश्रान्तिरे दयः

कल्पतया समानिमगमन् सज्ज्ञानवित्तप्रदः ॥ ५ ॥ रमाकरेण जयमिह-
समर्चितेन सदास्मरन्निबधैः परिसंयोजितः । संशोध्यंदः सफसकल्पम-
हीषहास्यः श्रीजानकीभयदपद्मगोपिंतोऽयम् ॥ ६ ॥ पंचान् वयम्
प्रविततान् सुधिरं विभाय कष्टेन यः कविमैरैरधिगम्यतेयः । निर्गन्-
धरं सुधरापरितोविचार्यं पंचानुत्तीकुरन् सविं विना प्रयासम् ॥ ७ ॥
द्विवि पंचकल्पनरकः परं युता जयमिहवर्णयतेः समानदे । कथमन्यथा
स्मरन्बोविकापुरे वसितुं सदाधरमिवात् समाययो ॥ ८ ॥
इति देवभट्टाक्षजपौठकपाणिनिराकरविरचिते श्रीजयमिहकल्पद्रुमी-
शोवे अष्टादशस्तवकः ॥ श्रीराम राम रामः ।

Colophon.

विवरणम् । अम्बिकापुराधीशमहाराजाधिराजश्रीजयमिहप्रवर्तितदेवभट्टाक्षज श्रीरमा-
करमहविरचितो जयमिहकल्पद्रुमी नाम विविधव्रतानुष्ठानसमयादिनिबधकनिबन्धोऽयम-
ष्टादशस्तवकैः पूर्वोक्तवत् ।

No 69. तिथ्यर्कः । Tithyarkah. Substance, country-made white paper, 9×3 inches. Folia, 110 Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara, Date, ? Appearance, slightly worm-eaten. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the Tithis or lunar days as well as of the rites and ceremonies to be performed on such days, under the name of Tithyarka by Divākara, the author of Āchārārka, &c.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः । जानकी-
नयनपुष्पगोचरं मामिना नयनयोरगोचरं । श्रीलम्बेश्वरचिरकविं सदा
भाषये मनसि राघवं सुदा ॥ १ ॥ अन्त्यादिप्रकारं ज्ञातं तमसः परं ।
ज्ञातारं सर्वकामानां तं भजोहं विकर्तनं (विकर्तनं ?) ॥ २ ॥ विभाय
निष्ठिलानांयान् (निष्ठिलानांयान् ?) बालानां कालविषये । दिवाक-
रेण कृतिना तिथ्यर्कोऽसौ वितन्यते ॥ ३ ॥ अथ चोदयतिथीनां निर्णय
कृत्यं शोचते । तत्र तिथिर्द्विविधा । संपूर्णा चंडा च । संपूर्णोक्त
चंदपुराणे प्रतिपत्तुष्टयः सप्त्या उदयादोदयादरेः । संपूर्णा इति
विद्याता हरिवासरवर्जिता । हरिवासर एकादशी ॥ तत्र संपूर्णं तम
प चक्ष्यामः ॥ तदध्या चंडा । निर्णयसप्तसप्तं निर्णयायते । तत्र
विप्रतिपत्तायो (नो ?) आख्यानामितरेतरं विरोधपरिहारीत निर्णय
सज्जदर्शनमिति । सर्वेतिथिषु यात्यायुक्तमनुष्ठानं क्लृप्तं ।

End. (अष्टितम्) ।

Colophon. (अष्टितम्) ।

विवरणम् । दिनाकरलग्ननिधितत्त्वनिर्णायकीयं निबन्धः तिथ्यर्कनाम्ना विदुतः ।

No. 70. तिथ्यादितत्त्वम् । Tithyāditattvam. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 174. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, P Appearance, not old, but slightly worm-eaten. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of the same subject as that mentioned in the last No., entitled Tithyāditattwa by Raghunandana, the chief authority of the Bengal School at the present time. It belongs to his series of Smṛititattwa, and has been published with a commentary in the Bengali character at Calcutta.

Beginning. नीजयेमाय नमः ॥ प्रथम्य अविदामन् रानं कामदमीश्वरं । तिथ्यादि-
तत्त्वं तन्मयीत्ये वन्ति नीरदुमन्मनः ॥ तत्र तिथिस्वरूपमाह हेमाद्रिकाश-
नाथवयोः ॥ स्त्रादे प्रभासर्षडे ॥ अना षोडशभागेन देवि प्रोक्ता महा-
कला । संस्थिता परमा माया देविनी देवधारिणी ॥ अनादिपौर्णमा-
स्याना या एव जग्निः कलाः ।

तिथयस्ताः समाख्याता षोडशैव वराहने ॥ चंद्रमंडलषोडशभागेन
परिमिता देवधारिणी आधारगतिरूपा अनामाथी महाकला
प्रोक्ता अयोदयरहितत्वात् नित्या सत्त्वस्वरूपवर्णानुसूता तद्व्याः पंच-
दशकलाः पौर्णमास्याः । प्रतिपदादिनिधिविशेषरूपा इति षोडशैव-
कलास्तिथयः ।

End. अथ भाद्रपदे मासि चयीदशां तु द्वापरं मासेतु पौर्णमास्यां तु धोर (वीरं?)
कलितुमं क्षुमं दुगारभासु तिथयोदुमापास्तेन विदुता अथ वैशाखादयः
पौर्णमास्यां याद्या ब्रह्मपुराणे तथैव तिथिस्त्यामो(भि?) धामान् मुख-
बाधिले कार्तिके भवमेष्टमि इत्यनेनैव सिद्धौ शुक्लपच इति ययं स्यात्
तेन भाद्रपदचयीदशी अथयुक् कल्पपचोमेति भैषिष्ठोक्तं निरस्त (चं?)
आद्या प्रशंभाभाह विष्णुपुराणं एताः मायाः कलिताः पुरावैरमंतपुष्पा-
स्तिथयद्यतन उपहृते चंद्रमाथी (चंद्रमथी?) एवेव विष्णुसम्यदयनद्वयेषु
पामीषमप्यत्र तिलैर्विभिनं दद्यात् पित्र्यः प्रपतीमनुष्यः आदं हनं तेन
समाः सप्तवं ददध्य(श्र?) सेतुं पितरोवर्द्धं मयाद्यावमरिहय धविधे

संन्यासपक्षं तत्र नवम्यां कारिणं तथा मन्वादो यः दुमादो यः मां-
 ययकस्य(?) सभेत् । इति शिवं विवर्तं शुद्धवाक्यस्य यदयं भाषितं
 मया तत्तुल्यमर्थं बुधैरेव स्मृतितत्त्वबुद्ध्यायां स्मृतितत्त्वे प्रमादार्थविवर्तं
 मञ्जुभाषितं गच्छेत्तन्मन्त्रादेन तत्त्वार्थं धर्मदार्मिभिरिति ।

Colophon. इति बंधवटीयवीरचरितदशमोऽध्यायः ॥ अथ वीरपुत्रनरभट्टाचार्यविरचिते
कृतितत्त्वे निधितत्त्वं समाप्तं ॥ सु(५३)भमसु ॥

विवरणम् । स्यात्तैषोरनुमन्मन्त्राचार्यविरचितं तिथ्यादिनिर्णयं नाम प्रबन्धोऽयम् ।
प्रविष्टोऽयं निबन्धोऽनुमन्त्राचार्यविरचितः ।

No. 71. तिथ्यादितत्त्वम् । Tithyáditattwam. Substance, country-made white paper, 15×3 inches. Folia, 35. Lines, 6 in a page, having a small blank space in the middle. Character, Bengali. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

No. 72 तिथ्यादितत्त्वम् । Tithyāditattwam. Substance, country-made red paper, 14×2½ inches. Folia, 57. Lines, 6 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character. Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose, Correct. Incomplete.

A third incomplete copy of the same work. The codex has an additional folium at the end without any page mark, and having no connection with the original work. It treats of the marriage ceremony.

No. 73. तिथ्यादितत्त्वम् । Tithyāditattwam. Substance, country-made coloured paper, 22×3½ inches Folia, 144. Lines, 5-8 in a page, having a blank space in the middle of each page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced throughout. Prose. Generally correct. Complete.

The codex contains three works, all by the same author, and belonging to his Smṛititattva series, viz., (1) a complete copy of the Tithyāditattva as noticed above, occupying the first 111 folia, (2) a copy of Vyāvahāratattva, a work treating of civil law

finished in the first page of fol. 129; and (3) a copy of Vṛishot-sargatattwa, treating of the ceremony of liberating an ox on the occasion of a Śrāddha ceremony. As there are also separate copies of these two works in the library, we need not notice them here. The codex has also the first folio of the Jyotishtattwa of the same author.

End.   প্রীযতাং পুস্তকীকাঃ সৰ্ব্বপ্ৰশ্বেদরোহিতি । মল্লিন্ তুহে জগদুহে
প্রীতিবে প্রীতিং জগত্ ॥ বীহরিরিতি মল্লপুস্তকীযং পঠেদিতি ॥ • ॥

Colophon.   ইতি বীরঘুনন্দনভট্টাচার্য্যবিরচিতং শাস্ত্রমহাব্যাকরণং তত্ত্বপ্রমাণং সমাপ্তং ॥
• ॥ • ॥ বীহুগো ॥ • ॥ ৐ নমো মধেয়ায় ॥ • ॥ • ॥ • ॥

বিবরণম্ । পুস্তকেঐল্লিন্ বীরঘুনন্দনবিরচিতকৃতিতত্ত্বশাস্ত্রমংগতাক্ষয়োনিবন্ধাঃ সন্নি,
নিষ্যাদিতত্ত্বং, স্ববছারতত্ত্বং, হব্যোৎসর্গতত্ত্বং । নথ নিষ্যাদিতত্ত্বশাস্ত্রাশ্লোচিতপূৰ্ণং, স্ববছার-
তত্ত্বশাস্ত্রমংগততত্ত্বयोः পুস্তকশাস্ত্রমংগতশাস্ত্রাশ্লোচনং হ্রতম্ । পুস্তকশাস্ত্রাণি চ ব্যোমিতত্ত্বশাস্ত্র
পদমেতৎ বিদ্যতে ।

No. 74. *तिथ्यादितत्त्वम् ।* Tithyāditattwam. Substance, country-made coloured paper, $2\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 38. Lines, 6-8. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, worn out, and writing effaced in parts. Prose. Correct. Incomplete.

The codex contains three incomplete works belonging to the Smṛititattwa series of Raghunandana, viz., Tithyāditattwa, Vynavalāratattwa, and Prāyāścittatattwa. We have already noticed the first, and as there are several other complete copies of the 2nd and 3rd, we need not notice them here.

বিবরণম্ । পুস্তকেঐল্লিন্ কৃতিতত্ত্বশাস্ত্রমংগতাক্ষয়োনিবন্ধাঃ সন্নি, নিষ্যাদিতত্ত্বম্,
স্ববছারতত্ত্বং, প্রায়শ্চিত্ততত্ত্বং । নথ নিষ্যাদিতত্ত্বশাস্ত্রাশ্লোচনং হ্রতং, স্ববছারপ্রায়শ্চিত্ততত্ত্বশাস্ত্র
শ্লোচনং পদ্যশাস্ত্রাণি ভবিষ্যতি ।

No. 75. *तिथिविवेकः ।* Tithivirekah. Substance, country-made white paper, 18×4 inches. Folia, 9. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A treatise on Tithis or lunar days by Mahāmahopādhyāya Śālapāni belonging to his series, generally known by the name of Viveka. A very small fragment, only one folio, of a commentary by Śrinātha Śarma is added at the end.

Beginning. ॥ ॐ नमो नमोभ्यः ॥ यच्चनद्वैषसंजातसंशयश्चिदुदरः सता । मनोऽह
मुदमन्युर्बैद्विचक्षन्निश्चिन्तयः ॥ प्रतिपदादिनिश्चिन्तयेद्विहितानां ज्ञान-
दानादिकर्मणामव्ययतिथौ निःसंशयमनुष्ठानं । यदा तु दृष्टिज्ञा-
सादिना दिनद्वये तिथिप्राप्तिकदा कुत्र क्रियेति संशये कथं निर्ययः ।
तत्र संशयप्रदीपः । सा तिथिसद्वहोरात्रं यस्यामभ्युदितोरपि । तथा-
कर्मणि कुर्वीत श्रावहो न कारणं । यथाचं सविता याति पितर-
श्चासुपसने । तिथिमेभ्योऽपराहोहि स्वयं दत्तः स्वयभूया ।
इति मध्यपरिनिहन्वनादिवै कर्मण्युदयमासिने विभे । कर्मण्यसमाप्ति-
नीति अवस्थामाह ।

End. यथा यज्ञपुराणे दिवारात्रौ व्रतं यद्यस्मिन् तिथौ क्षुत्तं तस्यासुभययोमि-
त्यामाचरेत् व्रतं व्रती ॥ वैश्व प्रतिपद्युक्तापि द्वितीया कर्माथं दिवा-
रात्रौ च लभ्यते । न च पुण्यदेवः (पुण्यादर ?) कार्यः हि (हि ?) तीया
हतीयायुक्ता (पुण्या ?) दिने द्वितीया (द्वितीया ?) विहितकर्मणि द्वितीय-
कोनस्थामावादिन्यर्थः (?) ॥

Colophon. इति श्रुतपानि (हि ?) महामहोपाध्यायविरचितस्तिथिविवेकः समाप्तः ॥
श्रीगुरुदेवमयै ॥ ० ॥ श्रीगुरुनाममयै ॥ श्रीगुरुनाममयै ॥ श्रीगुरुदेव-
नाममयै ॥ ० ॥ श्रीमहोपाध्याय नमः ॥ मज्झिमसूत्रमवला (?) मज्झिमसूत्रं दृष्ट-
ति दर्शनतत्त्वविदः क्षुत्तौ । यद्यप्यदायं विचारजानाः परे तद्विदं शिष्य-
चिन्ताय मम वमः । श्रीकराचार्यपुण्येव श्रीमन् श्रीनाथगुरुणा । शास्त्रा-
तिथिविवेकस्य यथासमिति वितन्यते ॥

विवरणम् । महामहोपाध्यायश्रीश्रुतपाचिलतस्तिथिविवेकोनामार्थं प्रत्ययः । शुद्धकेऽस्मिन्
श्रीनाथस्तनूत्तपन्यासाया अपि किञ्चिदंशोर्नर्तते ।

No. 76. तिथिव्यवस्था । Tithivyāvasthā. Substance, country-made yellow paper, 24×4 inches. Folia, 45. Lines, 6-7 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle of each page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A work pointing out what religious observances are to be performed in what Tithi, according to the precepts of the Śāstras. Anonymous.

Beginning. श्रीलक्ष्मणाय नमः ॥ प्रायशः सङ्ख्यानामेव कर्मणामारम्भकत्वादादौ स एव निरूप्यते । कायनाशमशोभिराचरितं कर्म फलाय समर्थमिति बुद्ध्या स्वामहन्त (न ?) मुक्तं । तत्र केन रूपेण कस्याहन्मिति मनसा संकल्पयति वाचाभिप्रेतयति कर्मणा शोषसादयतीति । सङ्कल्पयति श्रुतकामेन सवेदं कर्मयमिति निश्चिनोति वाचा वाक्येनाभिप्रेतयति मनसा निश्चिन्तयते तद्बोधकपदैरभिधत्ते कर्मणा कायवाचापारेण उपपादयति यथाविधि समापयतीत्यर्थः । सङ्कल्पयतीति विधये लट् ननु श्रुतकर्मणां करिष्ये इति संकल्पे कर्मपदेन साहचर्यानमेव कर्मोच्यते तथा च किञ्चिदप्यहं सङ्ख्यात् प्राक् माचरणीयं करिष्ये इति प्रतिज्ञावाधापत्तेः ।

End. अथ सुवर्णदानं ॥ अविद्ये तच्छां हनोपायां वेदविष्णुं ब्राह्मणाय वै । माचरोपकुमारं वा (माचरोपकुमारं वा ?) सुवर्णं यः प्रयच्छति । स वैमरत्नचचिते विमाने सर्वमे दृष्टे । सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वभूयभूषितः । सर्वसर्वसर्वद्वय सर्वलोकेषु सर्वदा । ब्रह्माद्यान्तर्येषु वज्रभीमान् द्रव्यविधान् । अनुभूय क्षयिष्यमियावदाकृतसर्वत्र । ततोपद्रव्यं साधुर्व्यं प्राप्नोति च न संशयः । देव ब्राह्मणा (न ?) संपूज्य ॐ स्वाध्यायकमीत्यायां महावीरे सर्वलोकाधिकरणकदेवमरत्नचचितसर्वगम्भविमानाधिकरणकसर्वपापविनिर्मुक्तसर्वभूयभूषितसर्वसर्वसर्वद्वयकोमपिहृदि—सयावदाकृतसर्वद्रव्यव्यवस्थविधवज्रभीमोपभोगतनुचरवज्रपापुन्यकामः श्रीकृष्णमाचरितमिदं सुवर्णमग्निदेवतमित्यादिदक्षिणायास्तथा । अन्यत्र विहितं कर्म यद्गङ्गातीरे क्रियते तस्य फलं कीदृगुचं । गङ्गातीरे ह्येतत् तत् कीदृकीदृगुचं भवेदिति विधानात् । तथा ब्राह्मे सर्वदानानि नियमा आयासाश्च तपाश्च च । यज्ञोदानं तपायुष्यं आरुह्य सुरभूजने । गङ्गायां ह्येतत् तत् कीदृकीदृगुचं भवेदिति ॥

Colophon. समाप्तार्थं धन्यः ॥ ॐ नमः ॥ • श्रीरामः मरुतः । श्रीमधुच्छदनः ॥ श्रीलक्ष्मणः ॥ श्रीहरिः ॥ श्रीमधुच्छदनः ॥

निरूपणम् । कक्षां कक्षां तिस्रो कानि कानि चर्माकर्माणि कार्याणीति विधियवस्था-
नियमकोनिबन्धोऽयम् ।

No. 77. त्रिकाण्डमण्डनं (सटीकम्) । Trikaṇḍamaṇḍanam (Satikam). Substance, country-made white and yellow paper, 13×5 inches. Folia, 30. Lines, 9-17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of some special Vedic rites, such as 'Somayāga,' &c., by Trikaṇḍa Maṇḍana Bhāskara Miśra, son of Śrīkumāra Swāmin, in verse. It is based upon the rules of Āpastamba, and is complete in three chapters. The codex under notice has also an explanatory gloss in the margin under the name of Pada Prakāśikā. Anonymous.

Beginning of the gloss. श्रीमन्मानवाय नमः । भुजंश्रीभुजश्री यद्य वासना वासलोचना । सध्वंदा सध्वंदा दिव्यात् च दिवः सध्विः ध्रुवः ॥ १ ॥ अथैतन्निर्गमति विधितिं यस्मैतद्येत् तत्र प्रभाववचनैः कृतकैरप्येत् तेषां प्रकारनद्वया च गुरोः सकाशात् तस्यात्तमेतमवसादरतोममामि ॥ १ ॥ व्याख्यानपेक्षः सुधियां निर्वधी व्याख्यापेक्षोऽप्यधियां निर्वधः । हुक्च-शब्दार्थविधानयुक्ता सा चेदुहया तदुपपन्नः प्रयासः ॥ १ ॥ त्रिकाण्ड-मंडनयाख्यामतः पदप्रकाशिकां स्पृष्ट्वा स्फुटप्रबोधाय कुर्वे संक्षिप्तमुक्ति-भिः ॥ १ ॥ त्रिकीर्तितस्य संक्षेप प्रत्युद्वापोचक्षुः पारितोषाग्र्यं क्षुतिमिह-चारपरिकल्पितमुक्तिबोधितकर्तव्यताकं हेतुदेवतानमस्कारकं संक्षे-पाचरचमिष्यमिच्छाये निवर्त्तयामिधेयं प्रतिजानीते त्रियमित्यादिना ॥

Beginning of the text. धियं वासीचरीं देवीं संप्रपद्य विनायकं । हुक्च श्रीम-दानस्य प्रयोगः कथ्यदेशुना ॥ १ ॥ तत्राधिकारकास्तादि प्रथमं प्रतिपा-द्यते । स्रष्टांतरमतं वक्ष्ये श्रीमयाने क्वचित् क्वचित् ॥ १ ॥ प्रथमादग्नि-होवेति पञ्चाधानोपयोगि यत् । तत्रापि लेखतः किंचित् प्रवक्ष्ये तत्र तत्र च ॥ १ ॥ अधिकारास्तिथा नित्यकाम्यनैमित्तिकजनतः । ते च श्रीतार्यवादीत्यकल्पत्वेन विधा पुनः ॥ १ ॥ पितृयज्ञस्य चांगनमापद्येन-दुर्गितं । साधितं तु भरद्वाजसूत्रमाप्यक्षता दुर्गे ॥ १ ॥

End of the text. शस्त्रे पञ्चे निमित्तेनस्येति आतयाकृति रचं प्रतिनिधिप्रोक्तकृत्-कार्यं च निधिः इत्यहं ॥ १८ ॥ अथमिहोऽन यः कथित् से से स्यादे-वदानि तम् ॥ ११८ ॥

Colophon of the text. ॥ इति वादिभट्टमुकुटनारश्रीकुमारसामिहिरिस्त्रमुत्रिकाण्ड-मंडनयाख्यामिश्रश्रीमयाजिह्वतापसंख्यबध्निनीचंकारिकासुप्रतिनिधि

निरूपणकार्यं निरूपणं समाप्तं ॥ श्रीरामकृष्णाय नमः ॥ श्रीरामचंद्राय
नमः ॥ श्रीरामाय नमः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

End of the gloss. ननु निमित्तसत्त्वे किं कार्यमत आह वाचतेति लक्ष्मण संकटेन
रवमपि आपदनिवृत्तौ अतुल्यपक्षे पुनः पक्षद्वयः कार्यं इत्याह पक्षांतरं
इति वदसंमतिमाह पक्षद्वयेर्मा अन्याकार्यं मतमुदापयति आपदिति
सहं समाप्तद्वयप्रकरणांतरमाह अथेति कार्यं प्राप्तर्हमे कार्यं सीमन्त
होतव्यौ समिद्धेका द्वे वा भवतः । उभयव्यापकत्वात् तत्र नियममाह
सायमिति ॥ १८१ ॥ अथ टीका न भिद्यति ॥ श्रीरामकृष्णाय नमः ॥
श्रीरामाय नमः ॥ ॥ ॥ ॥

Colophon. (कलमम्) ।

दिवरणम् । विक्रमसमयं नाम श्रीकुमारस्वामिस्त्रिपुरविक्रमसमयभास्वरनिपुण
आपस्तम्बब्राह्मणसमीपमादिविषयकोऽयं निवन्धः । अथ ययः परिच्छेदाः सन्ति तत्र
प्रथमे सीमन्तादीनां लक्षणविवरणं, द्वितीये प्रयासाः, तृतीये प्रतिनिधीनाम् । वृत्तं कारि-
काकृतं, कारिकाया ११८ संख्याकाः सन्ति । प्रसक्तस्यासौभयपार्श्वे काचिद्वाक्या च वर्तते,
साम्प्रदायिकम् ।

No. 78. दीपकलिका । *Dipakalikā*. Substance, country-made yellow
paper, 25 × 2½ inches. Folia, 73. Lines, 8 in page. Character, Bengali.
Date, ? * Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on Yājñavalkya's text by Mahāmahopādhyāya
Sūlapāni surnamed Sāhujīyā.

Beginning. श्रीमच्छंभुः श्रीमच्छंभुः श्रीमच्छंभुः श्रीमच्छंभुः ।
याज्ञवल्क्यमुनेरीकां श्रुत्वा पाणिः समातनीत् ॥ १ ॥ आश्रमतिमिरास-
शास्त्रार्थप्रतिपद्यते । त्वेयं दीपकलिका कलिकालमहापद्मा ॥ १ ॥
योगीश्वरमित्यादि ॥ योगिनां सनकादीनामौचरमारण्यं । याज्ञवल्क्य-
नामानवधिं संपूज्य यथाविधि पूजयित्वा अश्वत्थं समुत्तपन्तः । मुनि-
भिरपि धर्मसन्देशे श्रुत्वा मानसं याज्ञवल्क्यसौम्यं स्मृतम् ।

* As Sūlapāni lived about 500 years ago, the date of the work can be easily
inferred.

End. य इदमित्यादि । भवानिति याज्ञवल्क्यस्य निर्देशः । १०८ । पुनेत्यादि । ॐ शब्दोद्घोषार्थवाचकः । अपेक्षितार्थानुमतौ स्वयम्भुवनम्भरणं व्याचारापान्नार्थं मन्त्रार्थं चेति ॥ • ।

Colophon. इति चाऊदियामशामहोपाध्याय श्रीशूलपादिबिरचितायां याज्ञवल्क्यटीकायां हनीषोऽध्यायः । १ । • । याज्ञवल्क्यप्रमाणं । ८११ । • । श्रीश्रीरामचन्द्राय नमः । • । श्रीशूलपाय नमो नमः । • । श्रीराधामाधवाय नमो नमः । • ।

विवरणम् । महाशमोपाध्यायश्रीशूलपादिबिरचिता याज्ञवल्क्यस्मृतिटीका दीपकटीकायाः । सुप्रसिद्धम् ।

No. 79. द्वैतनिर्णयः । *Dwaita-nirṇayaḥ*. Substance, country-made white paper, 15 x 4 inches. Folia, 207 Lines, 7-8 in a page. Character, Nāgara. Date, P Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete (P).

A work discussing doubtful or controversial points of sacred law, by Chandra Śekhara Vāchaspati, generally known as Vāchaspati Mīra.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । प्रथम्यं शिवमद्वैतं द्वैते विज्ञानदायकं । श्रीवाचस्पतिश्रीरेव द्वैते निर्णय उपपद्यते । इह शत्रु कृतान्तरे वेदमन्त्रार्थविज्ञाः कति कति धुनिहृदा द्वैधमाश्लिष्य चर्मात् । सख्यमिषिपुल्लनैर्द्वैधयामासुरिभ्यान् तदनुपहिततज्ज्ञाः शेषवाक्यस्य चक्षुः । तदर्थमात्ममण्डलं च विरैर्बिभ्रात्य कर्मोपशेषरचनापरिपूरितानि । संस्थापितानि विमृशैः छान्निमिषाद्यपि द्वैतं व्यवस्थितमिहा परिवर्तये यत् । तद्वैतवारणद्वयं स्मृति मर्कटाक्ष श्रीचन्द्रशेखरलती नङ्गल्लभोति । मान्यान् प्रथम्यं तदिदं विनिवेदयामि यत्तत्र नूननवचः सदस्यं न द्वैतं ॥ अथ समयस्य द्वैते ॥

End. इति चारीतमचनन्तु दानमात्रपरं दनमस्तेति श्रुतेः । अन्यथा देवतार्थं त्यक्ते उपेक्षिते च पुनरादानदोषः स्यात् । एतेन त्यक्तुमर्हन्त्यासंभवात् त्यागेन सन्नवाशात् दत्तादाने दोषप्रवचनात् । भवेद्यादिप्रत्यये तद्वचनाभावाच्च न भोम उपेत इति चेत् ॥ • • • • •

Colophon. (माच्छि) ।

विवरणम् । श्रीचन्द्रशेखराचम्यविवरितः, चिरपरम्पराप्रचलितधर्मशास्त्रीयव्याख्या-
विषयकमतद्वैधमन्वविषयकोऽयं विवन्धः । सुप्रसिद्धोऽयमाधुनिकनिबन्धकर्तृभिर्वङ्गः समु-
दाहृतः ।

No. 80. द्वैतनिर्णयप्रदीपः । *Dwaitanirnaya Pradīpah*. Substance, country-made yellow paper, $24 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 43 Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, nearly fresh, but slightly torn. Prose: Generally correct. Complete.

A short commentary on the *Dwaitanirnaya* noticed last, by Mahāmahopādhyāya Gokulanātha, under the name of *Dwaita-nirnaya Pradīpah*.

Beginning. नमो नमोराय । तथाभिप्रायिकं नाम द्वायादीनामुद्देशं कल्पयित्वादेग-
सङ्गत्यादानादिप्रकरणमुद्देशमुल्लभुतावसरमङ्गत्याच्च नचैवमप्येतेषां प्रकर-
णानामेकार्थत्वाभावादेका(क ?) वाक्यान्तुपनिर्दिष्टवर्णावच्छिन्नार्थकत्व-
स्यैवैकार्थतापदार्थत्वात् न च धर्मप्राप्तेश्चर्मावतिप्रसक्तस्यापि वाक्यार्थ-
तावच्छेदकत्वे दोषाभावात् अन्यतमत्वात्तादृशीचर्मा इत्युद्देशादिसङ्क्ष-
दानसमर्प्य निरूपयितुमुपक्रमते ।

End. बालस्य मर्मादमादौ मुख्यकाले शान्तिं हत्वोपनयनं न तु गुर्वग्रहामनुक्त
(ननुक्त ?) वासरे नवमादाविति वाक्यार्थः । अग्रेः व्रतवन्धे विवाहे च प्रति-
ष्ठायां विमोषतः । मोचरेणैवकर्तव्यं वैवाहिकमकारणं । तेन व्रतादौ
गुर्वग्रहिनोचरोनैवापेक्ष्यते न तु वैधीनादवर्षेण चेति प्रतीयते । प्राच्यास्त-
व्यष्टवर्गविग्रहेषु गुर्वग्रहीतांशुभासु । व्रतोद्वाधौ प्रकर्तव्यौ मोचरे न
कदाचनेति राजभार्गववचनमाद्रियन्ते । आवाग्यादेकमनयामयायू-
रुपाणिताः । युष्माभिः सर्वविद्याभिः कृतं वाचायकं मम । • ।

Colophon. इति महामहोपाध्याय श्रीगोकुलनाथप्रणीतः संपूर्णद्वैतनिर्णयः प्रदीपः ।
• । समाप्तः ।

विवरणम् । प्रदीपनामधेयाद्वैतनिर्णयस्य संक्षिप्तटीका महामहोपाध्यायगोकुलनाथ-
प्रणीता ।

No 81. धर्मतत्त्वप्रकाशः । *Dharmatattva Prakāśah*. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 264 Lines, 8-9 in a
10 s. c.

page. Extent, 6,521 slokas. Character, Nāgara. Date, Śaka 1667.* Appearance, not old but slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A treatise on religious merit, describing fully what it is and of how many kinds, as also by what means it can be acquired, by Siva, son of Govinda Dikshita Sūri, a descendant of the Chāturdhara family and a resident of Kūrpara, a town on the banks of the Godā river. But the digest was compiled in Pratisthāna or Allahabad.

Beginning. नीलपेशाय नमः बंदेऽहं दधिपाकानि कूर्ति कुनिमिरोमिति । प्रथमुं
कुसुमज्ञानं ज्ञानमाप्नुमभीष्टितं १ इह खलु संसारचक्रो बंधव्यमाश्रयतां
दुर्विषयविबिधभाषनज्ञानां सकलदुःखोपग्रमाय निरतिशयपुरुषाणांने
सकलपुरुषार्थेष्वपीषर्थ एव परमीपाय इति तत्त्वप्रमाणस्थानार्थं पुर-
वेण यद्यपि परमपुरुषार्थोन्नीत एव तथापि तस्या तमेतं वेदानुबध्नेन
शास्त्रया विनिर्दिश्यन्ति यतोऽन हानेन तपसा नाश्चेनेति श्रुतेर्विविदिषा-
नेन धर्मस्य चित्तग्राह्यवैकल्यापायनात् धर्मैव पापमपनुदतीति कुदेवान-
द्यात्मनं तत्त्वपरं बोद्धमास्तुत्योर्लोभार्थ इति कैमितिन्या फलतोऽपि
यत्कस जानयेनानुबध्यते केवलं त्रीतिहेतुजातुतदर्शनं इति कथ्यत इति
भाट्टभट्टिमभिषक्तं । प्रमाचंतु वेदोऽधिकोपक्रमैकृतं तदिदां च श्रुतिगीते
पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्राङ्गमिविताः वेदाः आमानि विद्यानां धर्मस्य
तु चतुर्दशैकं भाट्टवंशीषु तद्देवाच योजीवरथाख्यायी विज्ञानेश्वरेण
अपंचिनास्तन एवावसेतत्याः स च द्विविधः शैवः स्मार्तश्च । तथाचान-
विहाग्निबाधः प्रथमः प्रथिदः द्वितीयस्तदुदृष्टास्तकारैः संस्कारमधी-
धानादिलक्ष्यः ।

End.

धर्मायै कारयितुः पञ्चमाह सर्वज्ञः ब्रह्मचारिण्यतीर्मातु वचनं यत्
 कारयेत् न सकल्योषि कुर्व्याद्यद्युक्त्यान् जायते नर इति धिक् (दिक्?)
 निष्ठाये कविकचमध्यवर्षी मोहोदकतीरे नगरसन्धिषि द्रुपेराष्ट्रे गोविन्द-
 मुनिनयसिंधुपारदद्या श्रीचातुर्धुरकुलमंडनं पुरासीत् श्रीकठं मनसि
 विभाव्य भीलकंडसत्पुत्रः पिनवटकाननं सुरमापे(रे?) दानैः शमन-
 दिवाननं दुतीनां व्याख्याने निष्ठ चतुराननोक्तयूय गोविन्दसहपुत्रः दुति-
 वृक्षयुग्मिः सर्वतंत्रसंगमसज्जसिद्धिचिन्तार्थः शिवसिद्धमकरोदधोत्तम-

* मातासरस्वतीके संशोधनं पुष्पेनायत । This is the date of the work.

प्रकाशः भूयः प्रीत्य शिवाख्ये भगवन्नि मदानैहिक मल्लपय्ये वाराणस्या-
नजन्मा दूरचरिदमने श्रीप्रतिष्ठाननीये नागारचभुशके शास्त्रीवा-
चने चने नमस्य मिततुय्येऽङ्कि चणोर्त्वे पर्वता मतः ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीमत्पद्मनाभप्रसादप्रसादाध्यायिनः (धरः?) श्रीपातुर्धुरंभाषितं
मोहिन्दरीयितस्वरिखितोः शिवस्य लोको धर्मनक्षत्राङ्गः समाप्तम्-
मत् ५ ५ ५ ५ ५ ५ ॥ अथर्वशा १५११ ॥

विवरणम् । चर्मरोगप्रकारानाम् चर्मरूपभेदादिनिरूपणार्थं विवरणम् ।

No. 82. धर्मतत्त्वप्रकाशः | Dharmatattwa Prakāśah. Substance, Kāsmiri paper, 12×3 inches. Folia, 82. Lines, 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, slightly worm-eaten, and the folia bound together between paste-boards on each side. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the work noticed last.

दिव्यशक्त्युत्थम् ।

No. 83. धर्मानुबन्धिप्रोक्त्याख्यानम् । Dharmānubandhi-prōktyākhānam. Substance, country-made white paper, 12×2 inches. Folia, 31. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, nearly fresh. Prose and verse. Correct. Complete.

A short commentary on some verses relating to religious observances, originally compiled by Kṛṣṇa Paṇḍita. By Rāma Paṇḍita, great-grand-son of Kṛṣṇa Paṇḍita, the compiler of the text.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ तत्सुतमयोनीरक्षरं तत्सुतं
 श्रीविद्वत्पुत्रपौत्रं तदनुजं श्रीचक्रपाणिं ततः । शोपीनायगुरुं च हृष्ट-
 रचित्तोकायै संदीपनं कुर्वे रामपदामिधो भवतु मञ्जोर्विश्वनाथप्रेमं ॥१॥
 अमृतं नरे स्नानाद्यन्तर्पणमुक्तं । स्नानाद्यन्तरे नावत् तर्पयेत् पितृदेवताः ।
 उत्तमैः पौष्ट्यैश्च संश्याकर्म ततः परं ॥ दित्यं नैमित्तिकं काव्यं त्रिविधं
 स्नानमुच्यते । तर्पणं भवेत्तस्य चन्द्रनेत्रं प्रकीर्तितं । तर्पणं देवतानां
 ह्यसौ वै प्राकृत्यः शुचिः । अविकारी भवेत्तस्मात् पितृणां तर्पणे श्रदा ।

End.

अस्माकं । वेद्या भाजंनं वदिराक्षरं छन्ना । पितरः दुर्धर्धं(?) ता-
मित्युक्ता पिंडा देयाः । ममः अंजनमभ्यंजनं वासः । उपस्थानं । नमो च
इति यजुषा अर्जं परेतन इत्युक्ता सुप्रोचितं । गोवहदिः अस्तित्युक्ता-
सन्निवाचनं अक्षय्य उपनिषत्तामित्युक्ता दत्तिर्वा दत्ता । अघोराः इत्या-
शिषं गृहीता । पावसाक्षनं छन्ना विमर्जनं । आभावाजवराः आयु
प्रजामिति । अक्षये इत्यभिवाद्य आशीर्मातमनुमज्जेत् ॥ १४ ॥ इति
संक्षेपः । अथ प्रमादभूतवर्षाधि पूर्वमेवोक्तानीति विरम्यते ।

Oolophon.

इति श्रीमेवमपंडितहस्ततृतीयरासपंडितविरचितं छणपंडितहस्त-
भोगमननुबंधिकथाख्यानं समाप्तं ॥ ४ ॥ श्रीशिवार्पणमस्तु ॥ ५ ॥

विवरणम् । श्रीछणपंडितसंगृहीतधर्मानुबंधिवचनविशेषाणां श्रीरासपंडितहस्त-
ध्यानम् ।

No 84. निर्यसिन्धुः । Nirayasindhu. Substance, country-made white paper, 10x4 inches. Folia, 487. Lines, 10-16 in a page. Character, Nágara. Date, 1578* Saka Appearance, very old, worn-out, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A comprehensive work on religious observances entitled Nirnaya Sindhu or Nirnaya Kamalākara, complete in three chapters, by Kamalākara, son of Rámakrishna. It is a famous work, and respected as an authority throughout India.

Beginning श्रीगणेशाय नमः । श्रीपितृवरणायां नमः । कादणैकनिकेतं रामं
श्रीनाथतायुक्तं । विश्वामित्राववायवततिवसाचं वशाक्षिणं वंदे ॥ १ ॥
सुक्षीपदायं कथ्यन्तुस्तरंजितशोकुलं । वर्षापीडं धनश्रानं नमः किञ्चि-
दुपासते ॥ १ ॥ वेदार्थधर्मरसायै मायामानुषरूपिण्य । पितामहं वंदे
वंदे भट्टनारायणाक्षयं ॥ २ ॥ यत्नादसंस्तुतिः सर्वमेवप्रतिभूयते । तान्-
भट्टरामलव्याख्यान् श्रीनाथवरणाननुमः ॥ ३ ॥ सर्वकल्याणसदोपनिदानं
यत्पददयं । शुनदीरोदरीभंवागुमाणां नोमि सादरं ॥ ४ ॥ विंदुमाधव-
पादाक्षरोल्लोहितविभवं । व्याप्रांथं धातरं भट्टदिवाकरमुपासते ॥ ५ ॥

* The work was originally written in 1666 Samvat ; see the end.

भारायथस्तृता चासन् सचरिताः शुतिष्मनिविहोऽनेकाध्वरारंभकाः ।
 १ ॥ एकः श्रीपुत्रयोगतमः समभवच्छ्रीभास्वरस्यात्मजस्यामुष एतौ
 हिमाद्रितनयार्वाक्यभवादेवकः ॥ तत्पुत्रीत्यधुना सदागुणनिधिकापीडरे
 योगनि योगतं यमुगंति वैदुभगनाः श्रीवासुदेवाभिधं ॥ १ ॥ समुषा
 मुषगुभिना चय यधु-गुर्दानगौकास्तयः योगतय धनेचरस्य विदुषधीर्य-
 प्रयुक्तपियः । तेष्वाद्योधरपीधरस्यदनुजोवालाजिनामामुजस्यामु-
 क्रिस्त विचनमाय इति ते सर्वेषुदारागयाः ॥ ४ ॥ एकः श्रीधरपीधरस्य
 तनयोविद्याधरीदुहिमान् काम्या मिहति तत्पुतोऽतिविनयी दामोद-
 रीराजते । वासाजोत्यभिधामकस्य तनयोमंदाभिधीवर्तते श्रीसत्यवै-
 पतनेति मयति प्रोदामनर्जोदहः ॥ ५ ॥ एकोऽभुत्किस्तुविचनमायतनय-
 क्षातोतिविहः + + कंभुग्मां + + मुषिगुदगोदेवकायै दहत् । उषा-
 कस्य च संति सद्गुपयुमासेव्यादिमः सम्योरासद्यानुचरिः एतौ तद-
 परोवोरेवरयजतमः ॥ ६ ॥ सोऽयं निर्णयसिंधुरीरजमगरे श्रीरामचंद्राग्रया
 भूषीयुवभुजा धनेषि वसमा योगिविवासेन च ॥ शक्ते मागमगेव भुवरि-
 मिते श्रुतासिमेयां तिचौ योग्ये श्रीभगवत्योगवतिमैजार्थोपकराय
 च ॥ ७ ॥ संवत् १७१९ शके १७७० विंध्योत्तर आषाढशुक्लपक्षे
 विंध्यदक्षिणे ज्यैष्ठ्यपक्षेचंद्रावुधे लिखितोऽयं निर्णयसिंधुः समाप्तः ।
 अग्रिहोषीकडुर्मातमजरालचंद्रानुजवरितदनुजवोरेवरनदवलीकनार्थं
 तथा धरोपकारार्थं लिखायितोऽयं पंथीरामचंद्रेव ॥ जीरस्तु । शुभमस्तु ।

विवरणम् । निर्णयसिंधुर्नाम धर्मशास्त्रनिबंधोऽयं कसलाकरविरचितः । सुप्रसिद्धोऽयं पन्था ।

No 85. निर्णयसिंधुः । *Nirnayasindhuḥ* Substance, country-made white paper, 7×3 inches. Folia, 148 (of which foll. 1-3 are wanting). Lines, 11-14 in a page. Character, Nāgara Date, Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced throughout. Prose. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणम् ।

No 86 निर्णयामृतम् । *Nirnayāmr̥itam*. Substance, foolscap paper, 12×4 inches Folia, 72 Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but worm-eaten throughout. Prose. Not correct . Complete.

A work treating of some religious observances as Srāddha, by Gopinārāyaṇa, son of Lakshmaṇa, under the patronage of king Suryasiṅha.

Beginning.

श्रीमच्छाश्वतथ नमः ॥ अथ आदप्रकरणमारभ्यते ॥ तत्र आदम्य च मरि-
चिना प्रोक्तं ॥ पिष्ट (गुण?) उद्दिश्य भोज्यं पश्यतु स्वास्तिपमात्मनः (?)
इदया दीयते यत्तु तच्छास्त्रं परिकीर्तितमिति । तत्र द्विविधमेकी-
पार्थवं चेति । तथैकमुद्दिश्य यदीयते तद्देकीरिष्टं । विपुलबोदेमेन दीय-
मानं पार्थ्वमिति तदाह च एवः (?) । कमुद्दिश्य (एकमुद्दिश्य?) वज्रा-
मेकीरिष्टमुदीरितं । यौ उद्दिश्य (यौगुद्दिश्य?) यत्तु तत्र पार्थ्वं मुनयो-
विदुरिति ॥ तत्पुनर्निस्त्यनैमित्तिककाम्यभेदेन विविधं । तत्र नित्यं प्रत्या-
दीकादि (प्रत्याब्धिकादि?) । नैमित्तिकं प्रेतशास्त्रसंपिंडीकरणादि
काम्यवाह + + तत्प्रयोगादिषु ज्ञियमात्रं । तदाह कात्यायनः । यतश्च
इह रश्मेश्च शास्त्रपञ्चमहासूत्रे ॥ तत्प्रित्यमुद्दिष्टं + + + नित्यवत्तद्विधानत
इति । तथा नैमित्तिकवाचं मासवेनोक्तं प्रेतवाचं संपिंडांतं संज्ञानि-
पचयेत् + च योगेषु तत्काम्यं समुदाहृतमिति । तत्र तिथ्यादिरित्यादि-
शब्दाश्च चकारथोमकरणेन ॥

End.

अनारभ्ये कर्त्तव्यं पुनः कविप्रसाधं यदेवादेवैभक्तित्यादि कृपावशं शब्दै-
र्नैवेष्टुं उवाच विद्या(य?) मां दत्त्वा पंचमयं प्राप्य प्रदक्षतकी(?) ।
आनन्दकविवाचादिभंगलं कुर्यादिति वंगलं । बुधानामुपकाराय काल-
व्यावृत्तेन च । गोपीनारायणेनैव निमित्तं निर्णयार्थम् ।

Colophon.

[illegible]

विवरणम् । निरुपेयास्यतं नाम धर्ममासनिबन्धोऽयं श्रीमोपीनायनिरचितः ।

No. 87. **निद्याचारप्रदीपः ।** Nityáchára Pradípah. Substance, country-made paper, 23×7 inches. Folia, 176. Lines, 13-14 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, old and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct Incomplete.

A work treating of the religious observances to be performed daily, entitled *Nityācāra Pradīpa*, or a lamp of religious observances to be performed daily, by *Nṛsiṅha*, son of *Muñārī*, an inhabitant of *Utkala* or *Orissa*. In the codex under notice, the first and third parts of the work are both incomplete and have separate page marks.

Beginning.

भिन्दधनंजयो बुधावय मंगधरतोऽप्यबंदसः मनयाः किञ्चबाजपेपिनोऽप्य
 च मयुद्वयपंचमा च ते १० अद्वैताग्रममुहमेववरय(?) भंचेपगारीरे
 हला वाभिकमधरेषु निरतः यत्तामदीचात्रतो मीमांसारत एव हृदि-
 मममन्कायां यमिंदो च यः श्रोतमयुद्वैकजीवनविधियोगेन सिद्धि मतः
 ११ देवानंदसुतोऽप्याजनि हतचदनोयग्रविद्याधुरीचो वेदाभ्यामप्रयामी-
 परिषदि विजये यः हतः पंडितेशः नानादेशादुपेताः सुतिपुषमचयः
 (मनयः?) संभगोयग्र मिषा मीमांसातर्कविद्याधुनिगिष्करमतप्रौढिमथा-
 पयंति ११ अनुगोस्य पौंडरीकयाजी वल्लभद्रोविदितः दुर्गोमयेन सहजः
 सुतिमोक्षिभङ्गं च किमुपेवतरदीचया कृतो ११ अपरेपि यमिंदस्यनव-
 दृष्ट(८८?) चत्वार उदारचेतसः अकुञ्चोचितविद्ययोगिन्ताः सततं हृष्य-
 कथाधरायथाः १४ आनंदपुत्रावसुतेजसीऽहो वस्तुतयाः किं वस्तुभासुपेताः
 यदौ(य?) हिष्यादमबाधविद्या ये के च न हसचमग्रमेव ११ मय्ये च बुधा-
 विमलाः रिमिवा मिवाले + + बाजपेयादिमयैः पवित्राः काले यथावदि-
 चित्वाग्निहोवा मरुद्गिराशाशितमरुदिरवाः १५ ते कामदेवाभिधवर्देमानौ
 समाधयो तौ भुवनेश्वरीचो धराधरस्यानुमदाधराचौरविद्य तेयामिह मग्न-
 मोऽभूत् १७ धराधरस्याः (धराधरस्या?) प्रथिमस्य कौमिनेर्जमद्रिवाधैक-
 जुषोदशाकाजाः अरिष्टविघ्नेश्वरनामसंज्ञतोवशिष्ट एव मज्जनिष्ठ पूर्वजः
 १८ सुरारिपीतांबरनासुदेवा माराम(य?) शीघ्रतिसैकवाच्याः वल्लेश्वर
 नीलवदेवहृष्याभारारविद्यास्तनया भवान्ते १९ सुरारिपूजाजितविद्ययो-
 र्जितो सुरारिरामौग्लुनि मीदि(लि?) पारगः बुधः मदानंदमुदपमेवया
 यमिंदनामाजनि तस्य चाकाजा १० श्रीमद्विघ्नेश्वरपुरो(?) प्राप्तिनियेन
 येन च नित्याचारप्रदीपोयं यमिंदेन प्रचोयते ११ तत्र निमित्ते, देयेन-
 विहितं कर्म नैमित्तिकं सनध्ये नियतनिमित्तकं यत्तद्विद्यमुच्यते तत्र
 यावज्जीवमग्निहोत्रं जुहुयात् अहरहः संधासुपत्नीन अहरहः कृड्या-
 दृष्टकान् अहरहः भूतेष्वीशलिं चरेत् इत्यादिनित्यं नियतनिमित्तकान् ।

End (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । नित्याचारप्रदीपोनाम नित्याचारानुष्ठाननिष्यकोऽयं प्रथमः कौत्सभिन्द-
 विरचितः ।

No. 88 प्रयोगपरिजातः । Prayoga Párijátah Substance, country-made white paper, 9x3 inches. Folia, 684. Lines, 9-11 in a page. Character, Nágara. Date, Samvat, 1876. Appearance, old, worn out, written by different hands and on papers of different kinds, and worm-eaten. Prose and verse. Generally correct. Complete

A guide to the performance of domestic rites, &c., according to the rules of Kévaláyana by Nṛisinha.

Beginning. श्रीमन्महादेव नमः । ॐ फलमुदधिमुनामपलकृष्णं परिमलमलमलम-
मौलिमालिकानां । अमृतममुपासकामराधामतिजगदात्मनिमात्रे
नमिषे ॥ ॐ कारकिकिनीनादमेदुरनुतिष्ठितं चित्ते शृङ्खलितं भवता
चित्तये चित्तयं गज ॥ कल्पे हृदि कल्याणौ कर्माकामपि वाङ्मयी ॥
कविताकलशाभोधिकलोलासकौमुदी ॥ यदेकवशवर्तिनी विवर-
वर्तिनीकथयौ यदाश्ववचसां फलं विधितदर्थवादात्मना । एतच्च
परमार्थं तुल्यमय पद ननुपरैरिदं विजयवेतरां किमपि वस्तु कर्मा-
भिधं ॥ भगवन्तमुपैमि अकलमुनिमाचार्य्यनयायसायनं । बहिरन्तरप्राप्त्य-
धो नमो जयतः पुष्पवतीरिव शिर्यं । विद्यते विविधा पंचा. शीत-
छायायंशोधका. । सूर्य तद्वृत्तिभाष्ये च तद्व्याख्याः कारिकादयः ।
तदर्थमन्वनिष्कर्वप्रयासास्तस्येतेषां । वस्तुष्वनां क्रियातत्त्वसुखसंविद-
मिच्छतां ॥ प्रमोदाय समादाय सारमेकच सर्वतः । प्रयोगस्य प्रका-
रोऽयमिह सम्यग् कथ्यते । स्वभावसंख्यानां वृत्तिमुनिमिरां संप्रविधा-
वभिज्ञाभावज्ञा कल्पयत कियन् कौश्लमिति । किमेवा सर्वेषामुचित-
घटनापटवकलाकलापे गुह्यानां कथयत भवेच्च सुलभा । यथा
निबंधनस्यास्य शीमायं किमु वर्ण्यते । यतः शीतरविहोयमस्य कार-
यिता स्वयं । फलमय परमापि यज्ञतां प्रतिपादयन् । प्रयोगपरि-
जातोऽयं प्रथमे प्रथिवीतले । अमुल्लसगपेक्ष्यं वा न च किञ्चिद्विद्मोचते ।
यावदाकाशित तावदुपयुक्तं विलिख्यते ॥ तच्च तावच्छीतछायांशकर्मणो-
प्रतिपिपादयिषितयोः शीतस्य प्रत्यक्षवृत्तिमुखलेनाभ्यर्चितत्वात् प्रथ-
माविलेऽपि तदनुष्ठानस्य आर्तगर्भाधानादिसंस्कारानुष्ठानान्तराभि-
मान् प्रथमतः आर्तकर्म निरूप्यते । तस्य च कर्मशोधार्थं शास्त्रप्रमा-
चकलात् तन् कर्मारोऽभिधीयते । अनुष्ठानस्यमिर्दशो शीतमोऽयं शीत-
मिरा. । योमोक्षर. प्रथेनाथ ज्ञानानुपपराशरो । संवर्तोऽनसो रश्मि-
ल्लितावविरेव च । विष्ठापसंधारोनिधर्मशास्त्रप्रवर्तकाः । एते
छायादश प्रोक्ता मुनयो नियतवताः । आवालिनांचिकेतस्य खंदोरी-

मातृकाग्रयो । आराः सनतकुमारस्य शतनुर्जनकस्तथा । व्याघ्रः
कान्वायनस्यैव जातुकर्णः कपिजालः । वीधायनस्य काष्ठादो विद्यामित्र-
स्तथैव च । पैठीयमिगोभिल्लस्येत्युपपत्तिविधायकाः । वसिष्ठो नारद-
स्यैव सुमंतुस्य पितामहः । विष्णुः काष्ठाजिनिः सत्यव्रतो गार्ग्यस्य देवस्तः ।
जम्भदग्निर्भरद्वाजः पुलस्त्यः पुलहः ऋतुः । आच्यस्य गवयस्य मरीचि-
वंस्य एव च । पारस्करस्यार्घ्यशृंगो वैजवापस्त्यस्यैव च । इत्येते स्मृतिकर्तार
एकविंशतिरीरिताः । एतेर्यानि प्रगीतानि चर्ममाश्नायि नै पुरति ।
रतदनाश्चासि द्योष उच्यते । तान्येतानि प्रवीणैस्तु न जंतव्यानि हेतुभिः ।
यस्मानि हेतुभिर्जन्यात् सोऽपि तमसि मज्जति ।

विष्णुस्य । पुराणं मानवोचर्मः सर्गो वेदश्चिकित्सितं । आशासिद्धानि
चलाणि न जंतव्यानि हेतुभिः ॥

End

अथ प्रयोगः ॥ बरो बद्धा सप्त पंचमे दिवसे समभ्यस्य स्नात्वा देगकालौ
संकीर्णं आयुरारोग्यादिसर्वकामावाप्तिद्वारा औपरमेधरप्रीत्यर्थं संब-
बल्लुप्तमवाच्यं कर्म करिष्य इति संकल्प्य बंधुभिर्ग्राह्यैः सप्त स्तुति
वाचनं कृत्वा पूर्वदिक्से समर्चितकुंभं पाश्चात्पुष्पकर्पादिमिश्रितवर्धनो-
द्दकेन संपूर्य्य तं (तत्र) कुंभे कनकावणभासुरं प्रसन्नं हयवज्रां मदमग्न
सप्तचरं यदुद्दिभुजं धृतपद्मप्रच्छन्नं भजतमिह दसार्थं वेदसंनमिति ध्यात्वा
आवाहनार्होऽष्टशोपचारैरभ्यर्च्य नामाभिलाषैः सर्वेषु बलिं दद्यात् । ततो
प्राक्ष्य कुंभे सुवर्णाम्बुलीयकं संस्थाप्य तत्र दम्यमौ-धृतकौतुकच्छने स्निग्धा
तज्जलेनालिं वाग्देवतकर्मवैर्दपती अभिर्धियेयुः । ततो बरो वसंता-
दिषड्भूतान् दिव्यजमिन्नादिलोकपालांश्च प्रणवादिचतुर्थ्यंतनमोतनाम-
भक्तैः पूजापूर्वकं संप्रार्थ्य ग्राह्यैर्बन्धुभिः सप्त तज्जलसमभिर्धियं सर्व-
संभवलिं ग्राह्येष्वेभ्यो दत्त्वा यथाशक्त्या(?) दक्षिणां दत्त्वा बंधुभिः सप्त
भुंजीत ।

Colophon.

इति श्रीनारसिंहीने प्रयोगपाटिजाति श्रीदृशकर्मकांटे संभवलिप्रकरणं ॥
अथ वक्तव्यं संख्यादिकर्माणि आङ्गिककरणे (प्रकरणे?) वक्ष्याम्यः
समाप्तः ॥ श्रीदृशकर्मकांटे ॥ अथेदानीं पाकयज्ञकांटे आरभ्यते ॥
श्रीनारसिंहाय नमः ॥ संवत् १८०६ भाद्रपद कृष्णद्वितीया रविवाचरे ।
विल्लतीनाम संवत्सरे ॥ शुभं भवतु ॥ ॥

विवरणम् । प्रयोगपाटिजातो नाम श्रीतपार्णहोमादिप्रयोगविषयको निबन्धः श्रीनर-
सिंहविरचितः प्रसिद्धोऽयं भारतीयपत्रिष्वेव ।

No. 89. प्रयोगपारिजातः । Prayoga Párijátah. Substance, country-made paper, 13×3½ inches. Folia, 14. Lines, 7-8 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten throughout, torn, and written by different hands. Prose. Generally correct. Incomplete

Another incomplete copy of the same work.

विवरणकृतपूर्वम् ।

No 90 प्रयोगपारिजातः । Prayoga Párijátah. Substance, country-made white paper, 11×3 inches. Folia, 47. Lines, 4-9 in a page. Extent, 991 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct. Complete (as regards the latter part only)

The latter part of the same work.

Beginning । श्रीगणेशाय नमः श्रीसरस्वत्ये नमः अथ प्रयोगपारिजाते उत्तरार्धे (?) कृष्णचतुर्दशी शान्तिप्रारम्भः कृष्णपक्षे चतुर्दशी प्रधत्ते षड्विधं पक्षं चतुर्दशी च पदभागं कुर्यादादौ शुभं स्रुतम् ।

End. देव देव उमाकांत सर्वपापप्रणाशन । अयमर्थो मया, ह्यगो गृहपाथ स्रुतस्तम् । इत्यर्थस्तं च अम्बकमिति संवेद्याद्योत्तरार्धतमाभ्यर्च्योमः अनादिशतान् पूर्वार्द्धादिव्येप अन्वयत् । आचार्याय गोदानादिपूर्वमिति (निमन्त्रित ?) चतुर्दशप्राज्ञावेभ्यः उपनितायुमचतुर्दशतिष्ठवाचदानं प्राज्ञावभोजनादित्थं समापमम् ।

Colophon इति त्रतउपाख्यानविधिः समाप्तः । मयूखे ॥ पंचमं स्का ८८१ ।
विवरणम् । प्रयोगपारिजातस्मृत्युत्तरभागः ।

No 91. प्रयोगदर्पणः । Prayogadarpanah. Substance, country-made paper, 10×3 inches. Folia, 60. Lines, 11-13 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of certain domestic rites under the name of Prayogadarpana or the mirror of observances, according to the rules of Āpastamba by Nátáyana Dikshita.

Beginning

श्री • प्रथमोऽं शुभाशुभनिरीक्षणम् ॥ नारदीयं ॥ अर्चं रिक्ताष्टमी
 षष्ठौ द्वादशी प्रतिपत्स्वपि परिषदा तु पूर्वार्द्धे अतिपाते च वैद्यतो ।
 संध्यासूयप्रवे विष्टां अशुभं प्रथमावर्त्तवे । तत्रैव यथा पतिव्रता दुःखी
 पुत्रिणी भोगभामिनि (नी ?) । पतिप्रिया जोगभागी (?) सूर्यवारादिपु
 क्रमात् । नक्षत्राणि रत्नमालायां । करदिपंचोत्तरगुलपुषा विष्णुव्या-
 द्यौर्विधीदुभेव । आर्य रजः सौम्यसुतायुर्यं भौभाग्यवर्द्धिं कुरुते-
 गगनां । दुष्टनक्षत्राणि तत्रैव । पूर्वपदे साक्षा भुजंगधियो वैधव्य-
 मस्मा विदधीत भूमम् । मणेशयोः लोकमयादिनिर्भे • सार्वधक्ते-
 ऽप्यनले दहिरा । माता उक्ता वराहसंहितायां । वैशाखे यावदे माघे
 मार्गशीर्षेण फाल्गुने । यात्रिने च शुभा प्रोक्ता अन्ये मासास्तमोभवाः ।
 मंगलाचारे कश्यप आह । निंदिते तिथिवारर्त्ते नाचरेत् तत्र मंगलं ।
 मन्त्रात् सम्यग्निचार्यैर् सतो मंगलमाचरेत् ॥ परिहितमङ्गफलं तत्रैव ।
 शुभमा खेतवशा र्चा (श्यात् ?) नक्षत्रा पतिव्रता । दुर्भगा जीर्ण-
 वशा श्यात् शुभमा चौमभिक्षौ ॥ आलोचिते भवेत्तथा चित्रवर्त्ते च
 पुत्रिणी । ह्ये च विधवा नारी रजस्वीतनु सचक्षम् ।

End

अग्निप्रये बोधायनः ॥ ४ ॥ अथ यदि गृहस्थश्च हे भार्ये विंदेत कथं
 तत्र कुप्याद् यस्मिन् काले विन्देत्तौभावग्रीपरिचरदपरान्निमुपसमाधाय
 संपरिसीध्यां विद्याप्योत्पूयमुक्त्वा नित्याय संकल्प्य बुधा चतुर्ग-
 द्दीना । नमस्तर्पे नृद एक ब्रह्मं नवेदस्तु स्वादेत्यय समारोप्यायं ते
 योनिर्धनिय इति समिधि समारोपयेत् । पूर्वान्निमुपसमाधाय आ-
 लङ्गान् उद्बुध्यलाग्न रति समिधमाधाय संपरिसीध्यां विद्याप्योत्पूय
 बुधि चतुर्गदीना इयोर्भार्ययोरन्वारब्धयोः यौत्रह्या ब्रह्मण रत्यनेन
 शक्तेनैकेकं चतुर्गदीनां जुहोति शनिश्चमाग्निमुत्तमान् कृत्वा पक्वा जुहोति
 समित् ५ संकल्पेवाग्निं पुरोनुवाकम् स्विदकन् प्रभति विद्याधमाभेनु-
 वरदानादमाग्नेवाग्निं र्भक्षंवे कनशेषं मिदधानि वक्ष्यकानां पिता
 धिराजामिति द्वाभ्यां प्रविह्यमोषाधने पार्ष्ण्यानि कुप्यात् संतिष्ठति
 उपानमं दयम् ॥ श्री ॥ ४ ॥

Colophon.

इति श्रीनारायणदीक्षितकृतप्रयोगदर्पणे बोधायनोक्तदिभाष्याग्निहोत्र-
 संहविधिः समाप्तः ॥

विवरणम् । प्रयोगदर्पणे नाम नारायणदीक्षितविरचित आपसंबन्धनानुगतप्रयोग-
 निबन्धविशेषः ।

No 92 प्रयोगरत्नः । *Prayogavṛttiḥ* Substance, country-made paper, 10×3 inches. Folia, 41. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on a guide to the performance of some Vedic rites as *Dvādśāśha*, &c., according to the rules of *Apastamba*. It is a Vedic work, and has been wrongly placed among *Smṛiti* MSS.

Beginning. नीलपत्रेभ्यः नमः ॥ श्रीद्वादशाक्ष्यं कर्मोच्यते । च तु द्विप्रकारः । सचभृतो दीनभृतश्च । तच्च सचभृतोद्विप्रकारः ॥ शुद्धमशुद्धतया । अदीनभृतोऽपि तथैव द्विप्रकारः । एवं भृतस्य द्वादशाक्ष्यं चित्योऽग्नि-
नियतः ।

End उत्सृष्टानां पुनराक्षरं च उत्तमं यन्मन्त्रादिप्राज्ञं तच्चेह कर्तव्यं चापु-
न्यार्चनेन तु सर्वं पुत्रार्थं पश्यं स्मार्त्तार्थं वा नरकपातनिवृत्त्यर्थं वा एवं
गुणविशतस्य फलं ॥ अष्टमः पदसः ॥ एषा वैविध्यप्रयोगस्य दीपिका ।

Colophon. इत्यापस्तम्बसूत्रे प्रयोगरत्नामुक्तं निश्चयमर्थं समाप्तम् ॥ । एकाशानां
कर्मोच्यते ।

विवरणम् । आपस्तम्बसूत्रानुगतद्वादशाक्ष्यप्रयोगपत्रस्य दीपिकाख्याटीका । प्रयो-
गस्य वैदिकनिबन्धेष्वनर्भवितुमुचितः ।

No 93. प्रयोगरत्नम् । *Prayogaratnam* Substance, country-made paper, 9×3½ inches. Folia, 113. Lines, 5-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Correct. Incomplete.

A guide to the performance of domestic rites entitled *Prayoga-
ratna*, according to the rules of *Āśvalāyana* by *Bhaṭṭa Nārāyaṇa*,
son of *Rāmeśvara Bhaṭṭa Sūri*.

Beginning. नीलपत्रेभ्यः नमः ॥ श्रीरामं सपरिवारं यजेत् स चरन्तीम् । आचक्ष-
यन्तश्चिष्यान् प्रथम्य पितरं युवम् ॥ अष्टरामेक्षरसुतो भद्रनारायणः
सुधीः । प्रयोगरत्नं कुर्वते कार्त्तुः शिष्टेष्टतुल्ये । धर्मोऽस्मिन् गुणमश्वत्थ-
सुख्ये भवत् स्वर्गं धर्मं गुणमश्वत्थमाह को न । तत् धन्तः शिरशि क्षता-
क्षलिष्ठ पात्रे मोक्षं तत् सदसदिहोच्यते भया यत् ॥ अथ संस्काराः ।

आहोयकारिणम् । मयाप मोतमः । अर्धवर्षं धूमधर्मं श्रीमतीप्रपन्नं
 जालकम् । नामकरवाद्यप्राप्तमथोपपन्नम् । अकारि वेदवर्तानि प्रार्थ
 पदधर्मचारिणीधर्मोः पंचवर्षं यज्ञानामनुष्ठानमहम् । पार्थिवचारं चार-
 चारवायवो चैवो आहवुज्जीनि सप्तपाकधर्म्याः अष्टाधेयादिधर्मोः दश-
 धर्ममाधो वातुर्धर्म्यादपयवेदिनिचक्रपञ्चधर्मः श्रीवामदीनि सप्तवर्षि-
 र्दशधर्म्याः अष्टिहोमोत्पदिहोम उपपन्नः । श्रीमतीवाजपेयोमिरावाग्रीधर्म
 इति सप्तधर्मधर्म्याः इत्येते अकारिणम् धर्मवाराः । अहोयकारिणम् ।
 इत्या धर्मधर्मेषु चातिरत्नप्रदा श्रीवामनापयो कर्तव्यमन्त्रार्थमनुवेदिनि ।
 यथेति अकारिणम् धर्मवारा अहोयकारिणम् । अहोयकारिणम् ।
 । अर्थं विधिः अथामविवाहविधिः भवति । अथायमनुष्ठानमहम् । । करो
 धूमधर्मेषु यथादि धानमारोप्य विवाहादिं शकटारोपितमजगम-
 तोनयम् । सुमंजसाग्नौ पठद्भिर्विष्टेः धंधुभिः सुवाग्भिर्भिरहमज-
 धंशकदर्वधूमैकमजगमन् । पुष्पाद्यतदीपमासाध्मजराजिभैरजगमन् । नारीय
 मङ्गलमिच्छयुतममहहारी सुवाग्भिर्भिरभिराजितविधौ धूमं पावो
 म्महोत्सा । ग्रामे मृत्तुर्देव विष्णं प्रजयान इति म्महत् प्रदेयं तद्दुष्ट-
 अमुष्मे मुष्टदेवतां कर्त्तुं च धूमं विष्टेः पुष्पाद्यं वाचयेत् । ततः म्मह-
 प्रदेवनीयदीमः कार्यं । अग्राभिध्वाचारानुवारे धूमं कर्त्तव्यमहम् ।
 ततः ग्रामे दिने म्मह्यादिवाचयिमा अलंघनः अलंघनं धूमं राधा-
 मुपमन्वेदिति । नामवर्षिणं भवति प्रयोमन् । धर्मदेवैश्चनुष्ठानाभावा-
 शोक्ताः । ।

End.

Colophon

इति श्रीमद्विष्णुकुटुम्बानिष्करीराकुरवोमहामहेश्वरिष्ठमुह्यनारा-
 यचक्रते प्रयोमन्ने धूमधर्मिणम् म्महप्रदेवविधिः समाप्तः । ।

विवरणम् । प्रयोमन्ने नाम म्महारादिकार्यधर्मप्रयोमनिधर्मोऽर्थं भट्टनारायचक्रतः ।

No. 94 प्रयोगरत्नम् । Prayogaratnam. Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 133. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara Date, 1691 Samvat. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Correct Incomplete

Another incomplete copy of the same work, but having different readings at the beginning and at the end. Some verses in praise of giving a girl in marriage (कन्यादान), which have no connection with the original work, and are consequently not found in the former copy, are added.

Beginning. ॥ श्रीमन्महागणपतये नमः ॥ ॥ श्रीमन् परब्रह्मण्य भोगिभोग्यदाय
 च ॥ अष्टमिंदूरवर्षाय गणानां पतये नमः ॥ १ ॥ यस्मिन् प्रसन्ने किञ्च
 निरुणोऽपि वक्षो विकासं लभते चिरं ॥ तं ज्ञानमर्प गिरिजार्चदं
 शिवं शिवायै च ममामि नित्यं ॥ १ ॥ नीलोत्पलकरां श्रीमन् नीलोदी-
 वरभंदरां । लीलया विभतीं विभं वंदे नीलमरसतीम् ॥ १ ॥

End
 अथ कन्यादानमाह्वानम् ॥ कन्या येन सदाशुका 'सकलका दत्ता गुणै
 श्वरे दत्ता तेन सपर्वता वसुमती द्वापार्यैः संयुता । इष्टं तेन
 सदक्षिणं प्रभुशतं तीर्थयात्राहः हस्त्येनैकीनरत्नारितं कुलशतं धंवार-
 योदार्पणात् ॥ १ ॥ यद्विषयसद्वशाधि यद्विषयशतानि च । औदये
 निदमैः भार्ये कन्यादाता च यो नरः ॥ १ ॥ जाता शुद्धकुली पुमानि
 पितरं जानीतिपुण्यं पुमान् धनं प्राप्य पितामहस्य जन्मकं प्राकृतं या
 कन्यका ॥ २ ॥ रथा श्लोचनिता वस्त्रादि सकृच्छं विच्यं यया जीयते श्रुता
 सा भुवनत्रयेऽपि सत्तमं का नाम सा नायिका ॥ १ ॥ अथमेधसद्वशाधि
 बाजमेयशतानि च । इष्टानि येन राजेन्द्र येन कन्या द्विलोपिता ॥ १ ॥
 पिता पितामहस्यैव माता च प्रपितामहाः । पितामह्यादिसकृच्छं कुलं
 तेन हि तारितम् ॥ १ ॥ सविधाय कुलौभाय कन्या येन समर्पिता ।
 प्रत्युद्यामनुपागतं हनि । गतागतं कुलसुखमित्यादि ॥ धर्मेषु धर्मकार्येषु
 भली दक्षिणतः शुभाः ॥

Colophon । इति प्रथोत्तरस्य कन्यादानमाहात्म्यम् ॥ ॥ क ॥ ॥ संवत् १९८१ वसरे
 शुभा नाम संवत्सरे षष्ठ्युद्दिष्टीया रवी (?) वासरे कात्या जीविषे-
 चरपरपञ्चमिनी (?) नामनायात्मजमोषिंदेन पीठप्रकाशपद्विप्रसंघं
 संभू (?) मुद्रितम् ॥ वीरसु ॥ क ॥ ॥ क क क क क ।

विवरणस्तुतुपुस्यम् ।

No 93 प्रयोगरत्नम् । Prayogaratnam. Substance, country-made paper, 15 x 6 inches Folia, 102. Lines, 5-13 in a page. Character, Nāgara Date, Samvat 1812 Appearance, very old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose Correct. Complete.

Another copy of the same work.

End. लज्जिकादिषु काम्यप्रायं दण्डिकारमवेनाहमीत्याहवम् सध्वं कार्यं यदा
भौनकील्लरित्याहदित्याहवम् ।

-Colophon. इति श्रीरामेश्वरभट्टरिष्यदुनारायणभट्टकृते प्रयोगरत्नेष्टकाविकृति-
नादप्रयोगः ॥ शुभमस्तुः (?) ॥ संवत् १८११ शकाब्दे शुद्धियोपनामक
दामोदरखेट्टं पुस्तकं लिखितं तेन श्रीकाशीनाथः प्रीयताम् ॥ ४ ॥

विवरणानुसूच्यम्।

No. 96. प्रयोगरत्नम् । Prayogaratnam. Substance, country-made paper, 7×3 inches. Folia, 31. Lines, 9-11. Character, Nāgara. Date, P Appearance, very old and worn out Prose. Correct. Incomplete.

Although the work under notice goes under the same name, it appears evidently to be different from Prayogaratna noticed before; for it treats of twenty-five sacramental rites (*Saṁskāra*) instead of forty-eight as in the latter. The author's style and language are also different. Only four ślokas at the beginning are identical in both. By Ananta Dīkshita, son of Viśvanātha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीरामं वपरिवारं गणेशं च
सरस्वतीम् । आद्यलायनं तन्त्रिष्यान् प्रथमं पितरं गुरुम् । १ । भट्ट-
रामेश्वरकृतो भट्टनारायणः सुधीः । प्रयोगरत्नं कुरुते काम्यां शिष्टे-
गुह्ये ॥ १ ॥ पंचोऽग्निं गुरुगणेशं च गुरुचये चेत् संपद्यं गुरुगणेशं तमाह-
कोनः ॥ तन् संतः शिरःशौकतांजलिस्त याचे शोधं तत् सदसरिषो-
च्यते मया यं ॥ २ । नमामि पार्ष्णीयुतं भक्तानां सिद्धिदायकम् ।
क्रियेत्युपकाराय आर्त्तानुष्ठानपटतिः ॥ ३ । दौर्घितानामविघ्नेन विघ-
नायका सन्तुता । प्रयोगोऽप्यते सम्यक् संवित्सारपूर्वकम् ॥ ४ ॥
आद्यलायनशालोऽग्निं संति पदतयः मतम् । विना पुस्तकमार्गेण
कर्त्तुं कर्त्तुं न शक्यते ॥ ५ ॥ तदर्थं क्रियते दक्षः पाठबोधिताय च ।
सुसंभोपायसिद्ध्यर्थं वैदिकानां तदुच्यते ॥ ६ ॥ पंचविंशतिधंस्कारैः
संस्तुता ये द्विजातयः । ते पवित्राय योग्यायः (?) यादादिषु सुपंचितः
(नाः?) ॥ ७ ॥ अर्भाधामं पुंसवनं चौमंतो वसिरेव च । वसिर्विष्णु-
वसिः ॥ व्यातकृत्यं नामकृत्यं निष्कृत्योऽग्राह्यं परम् । शौककर्त्तव्य-
नयनं मतानां च चतुष्टयम् । स्नानोद्वाहो आशयचमष्टका च यथा
मतम् । आश्याशययुक्तां च मार्गशौधं च पार्ष्ण्यम् । अद्वैतान्तर्या-
मि कर्म भद्रायशाप नित्यशः । संस्कारा निरता ह्येते प्रादुषका

विशेषतः ॥ अथ स्तुतिवाचनम् । तद्यथ कर्मणं तदुच्यते ॥ वाचः ।
संपूज्य गंधमालाद्यैर्नास्तुधान् स्तुतिवाचयेत् । चर्मकर्मणि मांसस्य संक्रमे-
द्भुतदर्शने ॥

End. (नास्ति)

Colophon (नास्ति)

विवरणम् । प्रथमोऽयं प्रयोगरत्नेति नामधेयोऽपि पूर्वालोचिताद्विप्र एव । रचयिता-
अज्ञान्य एव । विषया अपि पूर्वोक्ताद्विदुषो, केवलं प्रारम्भस्थितश्लोकचतुष्टयस्य साम्यमस्ति ।

No 57 प्रयोगरत्नमाला । Prayoga-ratnamālā. Substance, country-
made paper, 13x4 inches Folia, 7 (of which the 4th is wanting).
Lines, 7-14 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance,
very old, torn, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete
(only a portion of the work)

A guide to the performance of domestic rites under the
name of Prayogaratanmālā by Chaundopādhyāya. The codex
under notice contains only a portion of the work, treating of the
Madhuparka rite.

Beginning. जीवरस्त्ये नमः । वैवाह्यमृतिर्ज सैव शोचियं मृदसागतम् । अर्चयेत्
मधुपर्केण स्नातके प्रियमेव च । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां मधुपर्केण कर्तव्यता-
माह विद्यामित्रः । संपूज्य मधुपर्केण अन्निकः कर्म कारयेत् । अण्व-
कारयन् कर्म क्लिप्पपेषैश्च युज्यते । मधुपर्कार्चयेद्भेदेन कालव्यवस्थामाह
श्रीभाष्यः । अर्चयेत् स्युर्हन्त्रिकः अग्निरपि हवसतुला वाचायौ राजा
स्नातकक्रियापरोऽतिथिरिति संवत्सर पथ्यागतेभ्यो यत्र तैश्च एवं
कुप्याद्विवाहे वरायाद्य अन्निकः कर्मणि कर्मणि ददाति । कर्मणि
कर्मणोति मत्सरमध्ये व्याहृतः व्याहृतपूज्यं इत्यर्थः । एतपूज्येऽपि, योते
मधुपर्कमाह कात्यायनः । यद्यप्यसहस्रं संवत्सरस्य सोमेन यजते ह्यत्रावा
एवेनं याजयेद्युः । बालनार्था इति युतेरिति ।

End. एतद्वचनं एव समाप्तः सद्य त्रिया भर्गोदेवस्य धीमहि प्राचो वै वाचो
भृगो नमः भृगोभ्यात् साह्य । एवं रूपमधुपर्कदेवस्य स्वप्रकारस्य
भर्गो अविद्यानिवारक तेज इति ध्यायेमहि प्राचस्य एतदाहुतिदेवता
वागादिप्रेरकत्वेन वाचो भृगो । अतः प्रथमाहुतिफलं भृगो भगवान्

मे भूयात् । इदमनुमयं रघु रमा मातुः सद्यश्चिया धियो यो नः प्रचो-
दयात् मयो वाचः सखे मे भूयात् खादा । योतयांभिनो धियः शतः-
करचहतीः प्रेरयति शीयमेवं रूपो मधुपर्को मय्येतदाऽतिदेयतःएवे
सम्योद्गमः पुत्रपत्न्य मनोमयत्नादयः सखे मे भूयात् । मुंष गां चरणस्य
पाशाद्द्विपंतमभिधेचितं जह्यमुष्य श्रीमयोऽस्तुत्यश्च मामवष्टयानि पिदे-
• नूदकम् । द्वे परिचारकाः गां बह्वपाशादासंभकार्यबंधनान्मुंच ।
तेन पापेन मेऽप्यंश्च द्विपंतमभिधेचि बधन तमेव जहि भारय इत्यादि
ऐस्तुत्यजत आध्यातो । यः अमुष्य यजमानस्य द्विपंतं उभयोर्ध-
दायोर्द्विपंतं च बध्ना जहि । गां तुत्यजमास्रमस्र । सा च गौर्ध्या-
कामं श्यानि भक्षयतु । उदकं पिबतु । माता ब्रह्माणमित्यादि
ऐस्तुत्यजत । निगदवाध्यातो ।

Colophon. । इति श्रीहृषीकेशार्च्यविरचितायां प्रयोगरत्नमाहात्म्यां परिभाषा-
भाष्यः (?) परिच्छेदः समाप्तः । चाद्यष्टापत्तयसंवत्सरोद्दोमानां मधुपर्कवधं
च समाप्तम् ॥ ३ ॥

विवरणम् । श्रीहृषीकेशार्च्यविरचितस्य प्रयोगरत्नमाहात्म्यस्य अष्टांशस्त्रीयकम्पानुष्ठान-
प्रयोगनिबन्धविशेषस्य मधुपर्कप्रकरणमात्रम् ।

No 98. मधुपर्कविधिः । Madhuparkavidhih. Substance, Khámír
paper, 7×4 inches. Folia, 13. Lines, 11-13 in a page. Character,
Nágara Date, ? Appearance, very old and worn out. Prose.
Correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणसूक्तपूर्णम् ।

No. 99. प्रयोगतत्त्वम् । Prayogatattwam. Substance, country-made
paper, 12×2 inches Folia, 6. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali.
Date, ? Appearance, old and worn out. Prose. Generally correct.
Incomplete.

Only a portion of the work entitled Prayogatattwa treating
of the worship of God Śiva. Anonymous.

Beginning.

अथ सत्युद्भवप्रयोगः ॥ शान्त्यर्थं सर्वलोकानां जयाय जयकाङ्क्षिणम् ।
 यन्त्रं सत्युद्भवं नाम प्रवक्ष्यामि समाधृतः ॥ अंशमध्ये गतं नाम सत्युद्भव-
 पुटीकृतम् । एव एव समायुक्तं बाह्यं रेखावयं कृतम् ॥ अक्षरं छती-
 यम् पञ्चलरमविन्दुकम् । अन्तोऽपि (२) सविमर्गं मनोऽयं प्रवदादिकम् ॥
 पद्ममहदलं बाह्यं यन्त्राद्या दिग्दले लिखेत् । विदित् प्रवक्ष्यते दक्षिः
 षोडशपत्रकम् ॥ अथः षोडश दान्त्याः प्रत्येकं सर्वतोदिग्म् । द्वाविं-
 शत्यत्रकं पद्मं तद्बाह्ये विनिवेशयेत् ॥ कादियुक्तोऽंशवर्णो व्यापयेत्
 क्रमशःकृतः । अतः पठितलं बाह्ये भैरवाद्यास्तोलिखेत् ॥ भैरवो
 भैरवो सिद्धिर्वा नागा दिग्गोऽधिपाः । वीर्यवर्धयुक्ताः चैव साक्षाः
 षट्का षट्काः (?) । आनीय निर्गवं भूर्त्तं पन्थिहीनं सुशोभनम् ॥
 सर्वभेदेन संघाद्यं ब्राह्मणादिकमेव च । ककारवयस्येव शोकार-
 वयेव च ॥ षड्भैरवैश्चमासिद्ध्या धाध्यमासमन्वितः । सुवर्णमय-
 लेखन्या अक्षराभिमुखस्थितः ॥ चन्द्रवारे लिखेदेतत् चन्द्रं सत्युद्भवा-
 भिधम् । अनेन सदनखोन कृता लिङ्गं सुशोभनम् । पद्मासनेन द्रव्येण
 व्यापयेत् पञ्चरात्रकम् ॥

End

ततोऽयमाशक्तिमयं कुर्यात् ॥ ॐ नमस्तुभ्यं विष्णवे महादेवाय
 श्रीमहि नमो अत्र प्रबोद्धादिति गायत्री जपेत् तदन्ते ब्रह्मन्तं सदा-
 स्मृतं संजप्य समर्पयेत् ॥ तदन्ते सितमर्चरात्रलिं दद्यात् ॥ एवं
 क्रमेण सप्ताहं तदन्ते सुधा वस्त्रा एतं सद्यु मर्चरात्रुतां यथाशक्ति होत-
 येत् ॥ दूर्वांसमित्करवैर्वा जुहुयात् । आश्वरक्षदेवताभ्य रक्षिकाङ्गी-
 र्जुहुयात् ॥ श्रीमान्ते तज्जिह्वां देवोद्यानेन अमयेत् ॥ कोनोजले वा
 विसर्जयेत् १ • १ • १

Colophon.*

इति सत्युद्भवप्रयोगतर्कं समाप्तम् ॥ • ॥

विवरणम् । प्रयोगतर्कान्तं सत्युद्भवपूजादिप्रयोगनिबन्धोऽयम् ॥

No 100 पुस्तकार्थचिन्तामणिः । Parushārtha-chintāmanih Substance,
 country-made white and yellow paper, 16×6½ inches. Folia, 460 (of
 which foll. 1-40, 80-95, are wanting, while foll. 97, 98, 107, 108,
 146, &c, have duplicates, and foll 190, 305, 307, &c, have been replaced
 by fresh ones). Lines, 3-9 in a page. Character, Nāgara. Date,
 Samvat 1861, Saka 1726 Appearance, not old, but torn and spoiled
 in parts, with writings by different hands. Prose. Generally correct
 Incomplete.

A portion of a work entitled *Parushārthachintāmaṇi*, treating of lunar days, observances to be performed on such days, and several other religious rites as well as domestic ceremonies, under the name of *Kālakhaṇḍa* by *Vishnu Bhaṭṭa*, son of *Rāmakṛishṇa Sūri*, surnamed *Āṭhbele*. It has also a complete index at the beginning.

Beginning. (अष्टितम्) ।

End.

ब्राह्मणानां प्रवर्तितं सुखाग्निधनमज्जिया । वृत्ताकारादिदुष्टनीर्णयधो
विधिबोदिताः । यत्तु सर्वेषु भिन्नाद्यर्थविधानतः । भद्रवि-
पत्तयेव दृष्टमभरणं तथा । मोक्षप्रतिष्ठे पयसि शिष्टैराचमनक्रिया ।
पिनापुत्रविरोधे तु सावित्री दण्डवत्प्रणमः । न चोदके दशांशं दक्षिणा
विधिबोदिता । ब्राह्मणादिषु दृष्टमभरणमदिक्रियापि च । यदेः वार्यं
श्रद्धां च मुनिभिस्तत्तदभिः । एतन् (एतानि ?) शौकमुत्तमं कले-
रादौ मन्त्राभिः । निर्वर्तितानि विद्वद्भिर्वन्द्यापूर्वकं धुमैरिति ।
साधवीरे । निवेद्यं चान्यासपद्धतौ चत्वार्यंशमप्यपि चत्वार्यंश-
प्रतानि च । कलेर्यदा ममिदं तदा वेदापरिपक्वः । चान्यासश्च न
कर्तव्यो ब्राह्मणेन विज्ञानतेति । आसन्नचनेन चतुष्टयादिगद्वैश्वानर-
नरं अग्निहोत्रादिनिषेधः । तत्र यद्यपि अर्द्धांशं क्षुत्तं नीत-
स्नानाग्निहोत्रे दण्डः कतिः । सर्वार्थानां तयोरेकाग्रतिः पूर्वमुत्तमैवेति
शौनाचिकचर्म आसन्नचनैश्चकाकतयोपपद्यते । तथापि यानद्वैविधा-
मोक्षि वावदेहः प्रवर्तते । चान्यासं चाग्निहोत्रं च तावत् कुर्यात् कथौ
दुगे । इति वैश्वानराद्वैविध्यामद्वैविध्यमप्यग्निहोत्रादिकं वाच्यं
इति । इति कलिमुद्रवर्णानि । विदुषा विष्णुभट्टेन पुत्रप्राप्त्यर्थक्याङ्के ।
चिन्तामणौ कर्त्तव्यकालमप्यज्ञानप्रसिद्धे । सर्वेषां विधायाणां हेमाद्रे-
र्भाषयश्च । विषंवाहपरोक्षपरिष्कारपुरःसरम् । रचितः काञ्च-
चन्दोपधेन प्रपद्यते । हेमाद्रिश्च साधवश्च विरोधः काञ्चनैवेति ।
इति ज्ञाना ज्ञानाद्येन परम्परविरोधितः । मनीषविदुषा चान्या-
सनिर्दिष्टं मतः । मुष्ट्यैर्विषदिद्विरनुपाद्यो द्युपं मदा । चान्या-
सप्राप्तयेचान्तोर्ध्वोर्ध्वान्तः । अथर्वं तु प्रवर्त्तोयं मदाचम्यं
विप्रवरे । ।

Colophon.

इति आद्वेने उपमानकपीनज्ञानदण्डपरिष्कारविष्णुभट्टेन पुत्रप्राप्त्य-
र्थिनामणौ काञ्चचन्दः ममाग्निमदन्तम् । । श्रीशंकरार्चनम् । १८ पुनश्च

सुरसराममात्मनश्च पद्ये (२२५?) सुतचरयेवमन्त्राद्येन सिद्धोक्तम् ।
 संवत् १८६१ मास १०१६ रक्षाक्षमाससंवत्सरे आश्विनशुक्लपक्षे ० गुरु-
 वासरे तदिने समाप्तम् ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥ श्रीः ॥

विवरणम् । आठ्वेले उपनामकवीरामल्लख्यस्मरित्तथैविष्णुभट्टविरचितपुस्तकार्थविद्या-
 सविनामकनिबन्धकाष्टकपुनामाग्रविशेषः । अत्र निधितनूकसंयक्तधर्मपामपेयतो विवेकी-
 यते ।

No 101 मदनपारिजातः Madanapārijātaḥ. Substance, country-
 made white paper, 17 x 6 inches. Folia, 204. Lines, 12-13 in a page.
 Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, torn in the latter
 parts, especially the last folio which has become useless, and written
 by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of religious observances, rites, &c., compiled
 at the request of king Madana Pāla of the Jāta family, renowned
 as Kāshṭha residing at Kaṣṭha, a town on the banks of the Jamunā
 in the north of Delhi, by Pandita Āmodakṛishṇa Brāhmaṇa. This
 work is complete in nine chapters or stavakas, and gives a complete
 list of contents at the beginning, as we have noticed below. It
 has been published under the auspices of the Asiatic Society of
 Bengal by Paṇḍita Dinanāth Vidyāratna.

Beginning. श्रीश्रीगणेशाय नमः । प्रवासादिप्रत्यक्षानुतिविशेषपण्यायवपुत्रे नमो
 विप्रवेद्योदितपण्डिताय नमः । जगत् प्रादुर्भावस्थितिलयनिरा-
 याकरचमामिदोदासताय प्रबलफलसिद्धिप्रतिभदे । प्रलङ्घनकुपल-
 खकष्टदग्धस्थलं महासंविमेकलं मकरनादुर आनन्दम् । करोति
 करुणां वदा कलिनपाक्षमायुधमं नमः किमपि मोहनं कपटमैश्वर्यं
 केसरम् । काले लतामपि वषापुष्पं सुवाचा कुक्षीलताम्रवनादेर्निर्यस्त-
 येन । मोक्षेन ज्ञानमधिगच्छति या ददातु सा पार्थ्वती हरविभक्ततनुः
 शिवं नः । अस्ति प्रशस्तविभवोद्यमतप्रशस्तिविस्तारिणी भुवि सकारिप
 (सकाधिप) राजधानी । डिस्तीति विद्यविदिना नगरी महती
 पत्नीव भाति पुरतस्त्रिदिवोऽपि यस्याः । तामुत्तरेण यमुनासदृश-
 मिहा कहेत्यभूदमुपमा नगरी नरिहा । यस्यामनल्पविभवाः पविता बभूवुः
 काङ्क्षया सविनकीर्णघनप्रकाशाः । तस्मिन्नुद्दिग्मलज्जटकुलाभुराशि-

वयत्प्रभूतश्रुतकौर्त्तिमप्रकाशः । शोकैः सदा हृदि धृतो मुषमप्रि-
 विष्टः शीरसपातलपतिभूवनीकरत्नम् ॥ तस्मात्तु यो भवदुपास्य इति
 प्रसिद्धः सिद्धाश्रमा जनजना जगद्विदिकौर्त्तिः (?) । दत्तेन यः सुकृतिनां
 चिपति स दैन्यं दैन्यश्च वैश्वमदृशं प्रतिभूयतीनाम् ॥ सुतोऽस्य ज्ञानः
 सुकृतोऽज्ञतस्य (न तस्य ?) कथित् सद्योवभूव । यमसल्लत्पत्यमवेष्ट्य
 मातो मात्ना हरिचन्द्र इति ख्यतः ॥ सत्याश्रितो हरिरतो गिरिमीश-
 योमो लक्ष्मीयुतो जनति वचं चतुष्टयेन । वर्योऽन्वयः (: ?) स तु वृत्ता-
 विधया प्रतीतलवावदेव रमको पुत्रवाः सविवाः ॥ तस्याश्रमोऽभूदनस्य
 प्रतापः साधारणो भूमिपतिवेदान्तः । अमृतपूजामवनीचरायामजी-
 जयद्योजनमिष्ट कौर्त्तिम् ॥ यस्मिन्साधारणैर्यैः शौर्यं गाभीर्यं-सौम्यं-
 गुणैकैर्यैः । करीन्द्रभीमानुमस्मिन्पुत्रास्यरास्य साधारणतां भजने ॥ लक्ष्मीं
 लक्ष्मवर्दीं विद्याय विबुधाचारस्य चारस्य च श्योतिर्मन्त्रपास्य पार्वत्य-
 शरत्पद्मस्य चन्द्रस्य च । लक्ष्मीलक्ष्मवरीरवैश्वल्लस्यदक्षीणैरपिछोदना
 पद्येता मनुष्ययु (मनुजयु ?) दिवं वर्युर्त्तयः कौर्त्तयः ॥ वर्युर्त्तयः
 द्विरदकौर्त्तिमिद्वान्तितायैः लब्धा परस्य च तथैव विधातुमिच्छुः । कीमाश-
 पाशचयवन्मिच्छोचनायै तीर्थवयीकरनिमुक्तिमचीकरदुः ॥ पुरोहित-
 नीरामदेवकृतमिदं लोकाद्वादशकं मचीरवेक्ष्य मचानुभाषी तावभूतां
 (सुतावभूतां ?) मचानुभावस्य । आद्यो मचीजाः सहजैन्द्रनामभेदादयः
 भीमदभोद्वितीयः ॥ अपारदो चिररतो जनानामनपुष्टिर्विभवीव-
 धानाम् । लक्ष्मीं लक्ष्मवरी (चरितस्यप्रवरी ?) रिपूनामासौदक्षी
 नीसदजाभिनायः ॥ १४ ॥ लक्ष्मानुजः भीमदभोनु मात्ना धात्ना च रूपेण
 च सङ्गतार्थः । रोषावसे चक्षुषि यद्विषयोमितामकान्तरसमात्रितो-
 भूत् । विषादनेषु यस्मिन् यदीयं विद्याप्रसङ्गेषु विनोदधीक्षम् । पद्या-
 वदानस्य यमोवितानं दिङ्मध्यलीमध्यलमेवमासे ॥ हरिशैल्यता
 कलाकलायं विदधाने च भूरिशः प्रसङ्गात् (?) । दत्तेन मचीभताऽप्य
 येन प्रयिता मृतमभोजराजकौर्त्तिः ॥ यः कूपानारामान् भर्षायत-
 भानि सन्निविष्टदाय । लब्धा लक्ष्मीमिकामदीदृशपूर्त्तिभेदेन । भीमा-
 नयं मदनपूर्थकपारिजातनामाहिनं श्रुतिपद्यानुगतं निवन्धम् । वर्या-
 त्रमप्रमुखधर्मनिवेचनाय विद्वन्मुखेन सुकृतोमितमावनीति ॥ सतिर्येषां
 शास्त्रे प्रकृतिरमचीया अवहृतिः परं शीलं स्थायं जगति अजवसे
 कतिपये । चिरं चित्ते वेदां मुकुतलक्ष्मते स्थितिमियादियं आसोरप्य-
 प्रवरमुनिप्रियस्य भवितिः ॥ माता पुण्यपवित्रकौर्त्तिविभवा यस्यामिका
 नामतः सा कन्या परस्मिन्पार्यारपिनं (चरित ?) नीचेदिभद्रापिता । सोऽयं

कोशिकसंग्रहप्रथमः श्रीमद्भविष्यपुराणे वेदस्यार्चनमेव येषु सप्तदे वाके
स्तोत्रवर्तते । हेमाद्रिकव्युत्पन्नधारार्कश्रुत्यर्थसाराम् स्मृतिचन्द्रिकायाः ।
मिताक्षरादीनवलोका यमाश्रित्यभ्युदयस्य निबन्धः ॥ ११ ॥ स्वका
प्रथमो ह्यत्र प्रत्यक्षपर्याभिधोऽपरः । स्मृत्याऽप्युत्पत्तीयः स्मृतिः (स्मृत्यः स्मृतिः?)
दाहिकं तदनन्तरम् । गर्भाधानादिसंस्कारास्तुरीयस्तवकोमतः । चतुर्थ-
स्तवकः पञ्चादुद्भवश्रुत्यादयो मतः । सप्तमः वाहसंज्ञो हि विभागाख्योऽष्टम-
स्तवः । तस्यस्तवकस्याच प्रायश्चित्ताभिधानमतः ॥ स्वका नव निर्दिष्टा
निबन्धेऽस्मिन्नुक्तमात्रम् । स्मृतिप्रदर्शनं कर्मप्रदर्शनात् तदनन्तरम् । चर्मा-
साधारणाः कालादयो मौल्यविधिर्विधिः । नमस्कारस्य गुणद्वय-
स्यानि ततः परम् । भिक्षाचर्याप्रकारादिनियमाचारिणः । उच्चारण-
विधिः शौचविधिराचमनस्य च । प्रातः स्नानस्य सन्ध्यायाः प्रातः-
यामस्य चैव हि ॥ मार्जनविधिः सन्ध्या संध्याकालस्य तथा परा ।
जपसंख्या विधानाद्या उपार्कस्य ततः परम् ॥ उदयजनं तथा देवव्रता-
मभ्युदये विधिः । ततः परमनभ्यायाः कुले वासी गुरोस्ततः । नैवेद्यस्य
तथा धर्माः समावर्तनमेव च । स्नातकस्य तादीनी (वतादीनी) त्वेवं
प्रकरणानि तु ॥ स्वके प्रत्यक्षपर्याख्ये प्रथमे सप्तभिर्गति । सापिण्ड्यवर्त-
पञ्चात् स्वस्त्यानि वरस्य च ॥ द्वारानुक्तयो दातुं निरूपयन्तः परम् ।
विवाहभेदास्त्वादानमावस्यस्नानस्य च ॥ आचम्यस्य कालाभ्यां गौर-
कालनिरूपणम् । द्विरासनकालस्य ततः स्नादिवेदनम् । स्त्रीकर्म
द्वितीयेऽस्मिन्स्वके स्मृत्यनेधिनः । एवं प्रकरस्याग्रेका दशाख्यातानि
संप्रदायाः ॥ प्राक्षो मुञ्चर्णे कर्तव्यं ततः स्नादन्तधावनं । क्षेत्रप्रसाधनायाच
पोष्यवर्गस्य चिन्तनम् । इतिः चतस्रः वैश्वस्य श्रुतस्तिलतः परम् ।
आयस्यस्य संध्याकाले स्नानं वैमिश्रिकं तथा ॥ काव्यज्ञानं ततः श्रौत-
माप्यज्ञानविधिस्ततः । मलापकर्षणचानं क्रियाज्ञानमतः परम् ॥ गौर-
स्नानानि वासांसि तिलकस्य विधिरथा । प्रत्यक्षविधानस्य त्वरं
यमतर्पणम् ॥ अर्चने देवतानाञ्च पुण्याभ्यासस्यैव च । नित्यवाह-
महायज्ञसंस्काराणि ततः परम् ॥ नित्यवाहं ततो वैश्वदेवं तत्प्राक-
निर्णयः । तत्कालनिर्णयः पूजा चातिथेर्भोजने विधिः । भोज्याभोज्यं
तथा भोज्याभोज्याभ्यासयने विधिः । एवं प्रकरस्यन्यत्र द्वाविंशत्याहिक-
काले ॥ स्मृत्यस्तवके सम्यक् वर्तितानि यथाक्रममात्रम् । अतुकास्तवका
गर्भाधानं संस्करणं ततः । श्रीमन्तोद्भवस्य स्नातकस्य स्नातकस्य च ।
ततो निष्कूमशास्त्रस्य संस्कारस्य विधिः स्मृतः । कर्षवेधस्तुरीयाश्च प्राज्ञ-
चौदकस्य च । स्त्रीसंस्कारास्ततो विद्यारम्भो वैश्वानराग्रजः । गुर्वा-

वनस्पतीवेदगिज्ञेवं प्रकराणि तु । अभाषानादिप्रकारस्तत्रैव दश पश्यते ।
 गवाशेषान् पूषे स्नात् प्रमवाशेषमेव च । अशेषमुपनीतम्
 दशाहप्रमुखाततः । अनुलोममपिष्टम् अशेषं स्नादन्परम् । यथा
 न मलिलानाह प्रीतिनोपरते तथा । अतस्तु प्रीतिमप्येव दाह-
 विधिरतःपरम् । उपाध्यायाद्युपरतो सेवजानिहतौ तथा । अनु-
 मन्वेत् पुराशौचमशौचानां परस्परम् । संस्कारनिर्णयो दाहकाले-
 ऽग्नौ विरसो विधिः । दशाहमध्ये दर्गम् मृषाते कल्पनिर्णयः ।
 देशान्तरगते जीववासानाकर्षणे विधिः । एवं प्रकराण्येव स्तवके
 दशपञ्च च । पञ्चमे च विनिर्दिष्टान्यशेषपदमंश्विते । शुद्धिः शौच-
 पातादेरक्षादेशदनकारम् । धान्यादेद्यापि शुद्धिः स्नात् मित्राग्नादेशता-
 परम् । भूम्यादेश ततः शुद्धिरपवादस्तयेति षट् । पष्ठेऽग्निस्तवके द्रव्य-
 शुद्धौ प्रकराणि तु । आद्ये वायस्य महिमा तत्त्वकपञ्च तद्विदा ।
 तन्त्राधिकारिचक्षुषं दाम्पत्याधिकारिणः । आहदेशस्तथाकाला
 अग्नाधानम् एव हि । अग्नाधानम् पिरगादिपिष्टयज्ञम् चाप्यथ ।
 दर्गवादस्य सेव्येयमेकग्न्याग्नौ वैद्विः । अपरान्त्य मम अमावास्या-
 विनिर्णयः । अतारकालस्तुलोवाशानि विनिर्णयः (?) । अमावास्या
 कालस्य नित्यमैमिषिके तथा । अग्नौ कृत्वाग्निमीमांसा तथाग्नौ करणे
 विधिः । परिवेशनकर्मादिनाहं द्विपिष्टकम् च । आहकृते सप्तमेऽग्नि-
 स्तवके तु समासतः । आदौ विभागकालाः अमुष्मन्शौचपुनस्ततः ।
 विजानीयस्तुतानाह विभादस्तदनकारम् । पैतामहधने पौवभादमात्रं
 समस्मिति (?) । शेषः मन्वेविभागस्त्येवं प्रकराणि तु । एकादशेऽग्नि-
 स्तवके द्वादशमासदेशमे । पूषे पापकलादेशो मरकास्तदनकारम् ।
 पैतामहधने पौवभादमात्रं समस्मिति । विपाकः कर्मणां प्रायश्चित्त-
 कर्मनिर्णयः । कालाकालमहापापप्रायश्चित्तविकल्पनम् । छत्राभ्या-
 यवादीनां स्तव्यानि इदम् इदम् । एवंप्रकराण्येकविंशति नवमे
 पुनः । प्रायश्चित्ताभिधानेऽग्निस्तवके तु समासतः ।

End.

शतानधोऽपि + + अथ दिवामैदुनमेव च । पुनानि ह्यनान्नस्य वदिः
 मन्थानुपागिवेति । आचारप्रविवेचनाय विदुषां शार्वा प्रपञ्चिकाः ।
 श्रोतस्मार्तमतः + + + यस्या न मन्थोनि न । पैतामहान्नस्य कथनं मुखा
 यद्यपि मन्थयन्ता कर्ता चेत् चिरन्तनः क्रिमियता श्रोत्रेन नः मज्जनः ।
 नै केचिद्वत् कृत्वा + + + यन्मोऽप्यस्य इति ते न विचारयेयाः ।
 ये तु प्रजन्ममयो हनयथ मेधां स्तोकेषु नै हनि विमामभाया (?) ।

इष्ट मदनपारिजाते मदनचिति + + + + इष्टे मदनमन्त्रकोशम्-
 भक्त्यमोदाहृत्यपण्डितधर्मः । सतिर्येषां गाले प्रकृतिरमनीया व्यवहृतिः
 परा गीतं द्यायं जगति अजयवले कति + + चिरं चिते वेदां
 मुकुतलमृते स्थितिमियादियं आचारप्रवरमुनिशिष्यस्य भवितिः ॥१॥

Colophon.

इति पण्डितपारिजातकटारमन्त्रेत्यादि + + राजीविराजमानस्य वी-
 मदनपात्रस्य निबन्धे मदनपारिजाताभिधेये नवमस्तवकः ॥ समाप्ती-
 श्यं मदनपारिजातः पद्यः ॥ ॐ ॥ श्रीराम. श्रीकृष्ण. शरणम् ॥

विवरणम् । मदनपारिजातो नाम धर्मशास्त्रनिबन्धोऽयम् । राजवीमदनपात्रादुद्भवा
 सहस्रितः सुप्रसिद्धः मुद्रितः प्रकाशितश्चायं आध्यात्मिकप्रतिपाद्यार्थेन पठित
 वीदीनमाद्यन्तःपरमेन ।

No 102. मदनपारिजातः । Madanapārijātaḥ Substance, country-
 made white paper, $7 \times 5\frac{1}{2}$ inches Folia, 180 Lines, 14-15 in a page.
 Character, Nāgara. Date, Samvat 1809 Appearance, old, bound in
 book form, worm-eaten throughout, and torn. Prose. Generally correct.
 Incomplete (up to a part of the sixth stavaka).

Another incomplete copy of the same work.

End. संवत् १८८ (१८०८ ?) शुभकृत्य विदितम् ।

विवरणम् ।

No. 103 मलमासतत्त्वम् । Malamāsataṭṭvam Substance, country-
 made white paper, $19 \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 77 Lines, 10 in a page.
 Extent, 2340 slokas Character, Nāgara Date, Saka 1740 Appear-
 ance, old, and slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Com-
 plete

A work treating of Malamāsa or the intercalary lunar month,
 occurring at intervals of about two years and a half, during
 which all religious observances are strictly prohibited by Smārta
 Raghunandana. It is the first work of his Smṛtitattva series,
 and has been published in the Bengali character at Calcutta.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ॥ प्रथम्य भविदानन्दं परमात्मनमौघरम् । मुनींश्रानां
(पां?) स्मृतेश्चत्तं मल्लिखीरघुनन्दनः ॥ मल्लिखुचे तथा दाये शुद्धौ च
दमसंस्तनौ । प्रापयिते विशाङ्गे च लिप्यां जगत्प्राप्तमिवे ॥ दुर्गादेवे
व्यवहृतारकादद्यादिनिर्णये । तद्व्यामभवनोत्तमं हपोत्तमं भवे प्रते ॥
प्रतिष्ठायां परीक्षायां ज्योतिषे वाद्युपपत्ते । दीपायामाङ्गिके हत्वे
चोषे श्रीपुष्पोत्तमे ॥ सामन्थादे दण्डुपादे शुद्धस्त्यविशरये । इत्यष्टा-
विंशतिस्थाने मत्तं वक्ष्यामि फलतः ॥ प्रथम्य भारतीकान्तमज्ञानध्वनि-
भास्वरम् । पतां मुदे स्मृतेश्चत्तं भावे मल्लिखुचे (?) ॥

End.

मल्लिखुचे तु संग्रहे वाङ्मयविद्यते यदि । जनाभिधेयो सातोमौ
कथं कुर्यात्तदाष्टिकम् ॥ यस्मिन्नाज्ञौ (राज्ञौ?) मते (स्वर्ण्य?) विपत्तिः
स्याद्द्विजान्तमः । तस्मिन्नेव हि कुर्यात्ति पितृदानोदकक्रियाः ॥ इति
व्यामवचभाग्नलमासमस्तस्यापि सौरेऽज्ञौचप्रत्याष्टिकं सदा कर्त्तव्यमिति
उभयप्रकाशकम् नष्ट धूर्त्तौष्ठपुत्र्या तुलादिपटके यदि मदनमासमदा
मस्तम्याष्टात्करे कदाचिन्मनाचाशज्ञौ यादस्तोपायते । किंतु व्यामवचमं
तन्नामस्य पुनर्मस्तमामले तथैव यावं जीतर इति विधायकम् ।
मस्तमासमस्तानां तु यच्छास्त्रं प्रतिबन्धकम् । मस्तमास्येऽपि कर्त्तव्यं नान्येऽर्थं
तु कदाचन ॥ इति काष्ठमास्योपपत्तपैत्रीमधिवचनैकमास्यमान् ।
एवं च ॥ जातकर्त्तव्यं यच्छास्त्रं नवदाहं तथैव च । प्रतिबन्धकं याहं
मस्तमास्येऽपि तत्कृतम् ॥ प्रतिबन्धकं याहं ज्ञानेवान् पतितं यदि ।
मस्तमास्येऽपि कर्त्तव्यमिति भागुरिभावितम् ॥ इति वाचस्पतिधृतमेत-
द्विषयकं बोध्यम् ॥ जनाभिधेय इति जनसमिधेयमभिधानं यस्य तत्
तथेति विदामकवत् व्याख्येयमिति ॥ - ॥

Colophon.

इति संवत्तमौषधीचरिचरभट्टाचार्याज्ञाज्ञौरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिते
श्रुतिमत्ते मल्लिखुचमत्तं समाप्तम् ॥ १०॥ ॐ । नम् ॥ ११॥ चरिः ॥
॥ शिवमस्तु ॥ इकाष्टाः १०८० शाके शुद्धपयोधि भाग्नराज्ञौ (?) मध्ये
चरिवापरे ॥ देवाचार्यदिने लिखेत् शुद्धं तत्तं यथाशक्तं द्विजः ॥
श्रीपुत्रश्च मदीश्वरस्य मदनः प्रीत्यै कलकंश्च नै विष्णुतस्य सदाशिवश्च
मदने दामिर्दायाभिः सदा ॥ १०॥ ॥

विषयम् । आर्त्तश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिताह्लादश्रुतिमत्तात्पर्यमस्तमस्तम् ।

No 104 मलमासतत्त्वम् । Malmásatattwam. Substance, foolscap paper, 12×3 inches. Folia, 100. Lines, 2-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete

Another copy of the same work.

No 105 मलमासतत्त्वटीका । Malmásatattwaṭikā. Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 90. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1746. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the above mentioned work by Kásirāma Vāchaspati Bhattachārya, son of Rādhāballabha.

Beginning ॐ श्रीगुरुवे नमः ॥ मला गुरीयरषयपरजावि कृष्णं श्रीकान्तकान-
यरषय निधाय विने । श्रीकान्तिरामसुखती कतिनां हिताय सम्यक्
मनोति विदिति मलमासकम् ॥ स्मृतिशास्त्रानुधो श्रीसाक्षतवेत्तु जन-
दुष्य । निहितं विनु श्रीकेषु ममानि रघुनन्दनम् । श्रीमांसादिमात्र-
शास्त्रस्य नुन्यनवरचनयुक्तिभ्यां तत्त्वं निर्णय्य ददातीत्यनामां सुखबोधाय
निबन्धाकारं तत्र स्मृतिशास्त्रस्य सभावतो दुर्गमतया कानिचित्
कठिनानि सन्नि अतस्तानि मया यद्यमिति व्याख्यायन्ते । तत्र मलमास-
मन्त्रव्याख्या ।

End अमाधिसामयतस्येत्यादि । यथाज्ञाप्राप्ते । माधवादिवद्वैते मलमास-
भावे यथाज्ञाप्राप्तिर्न संभवतीति गुणादिषट्क इत्युक्तम् । नो गुण
इति मामिति शेषः । एतद्विषयं मलमासमन्त्रविषयं । विमानकवदिति
भेदं नैर्घागुधानाद्यैः समाक्रान्तो विनामक इति वचनस्य विनामक-
शब्दवदित्यर्थः । विनामकमन्त्र आषाढादिनामग्रन्यनमिति केषिन् ।
आर्षास्तु विदद मल्लिखुवादिरूपं नाम यस्य सः । यद्वा सद्यपि नाम
असदेव एतन्मासविहितकर्मोर्द्धमादित्याहुः । यं प्राच्यत समस्तमास-
निपुणश्रीरामलक्ष्णात्मजः श्रीराधोचरमकभाष्यसुखती स धीरचूडामणिः ।
तेन शोधितकान्तिरामलतिना यत्नेन निष्पादिता टीका नातिदुर्लभ-
सावि कानिभिः शानुषदेहेयताम् ॥ * * * * *

Colophon. इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता मल्लमाधतन्त्रे टिप्पणी-
प्रमाणा ॥ २ ॥ शकाम्बाः १७१६ । १ । ५

विवरणम् । श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता मल्लमाधतन्त्रटीका । सुप्रसि-
द्धम् ।

No. 106. मिताक्षरा। Mitākṣharā. Substance, country-made white paper, 15×4 inches. Folia, 646. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1846. Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the Mitākṣharā, the renowned commentary on the Yājñavalkya Smṛiti by Vijāna Blikṣhu. Both the text and the commentary have been printed in several parts of the country, and also translated into English. The codex under notice has a complete index at the beginning.

Beginning. ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ धर्मो धर्मो तद्विपाकास्तयोऽपि सौम्यः पंचप्राद्विषा-
मापतन्ते । यस्मिन्नेतेनोपरामहदशो यत्नं बंदे विष्णुर्भोकारवाचम् ॥ १ ॥
याज्ञवल्क्यामुनिभाषितं मुकुटिचक्रविकटोत्थिविज्ञानम् ॥ धर्मशास्त्रमु-
भिर्मिताक्षरैर्वाल्मुकिविधये विविच्यते ॥ १ ॥ याज्ञवल्क्याश्रितः कश्चित्
प्रभोत्तरकृषं याज्ञवल्क्यामुनिप्रणीतं धर्मशास्त्रं पंचविधं कथयामास यदा
मनुप्रणीतं भट्टः तस्मै वाचमाचक्षीकः ॥

End. अथ हि वर्णानामादिव्याहता धर्मोः पट्टप्रकारः प्रतिपादिताः ॥ नाम-
विज्ञानं श्रीमिश्रभाषितामृतं दुना प्रचर्योत्पुष्पलीधनार्त्तं तद्विभ-
गुह्यगलितमधितनोद्योगज्जिनिभवंभिद्वमभिधानमालम्ब्यविधायः ॥ य इदं
धारयिष्यति धर्मशास्त्रमर्तद्विना ॥ इदं लोके यत्र प्राप्य ते पाप्मंति
विधिरुपम् ॥ विद्यार्थो प्राप्नुयाद्विद्यां धनकायो धर्मं तथा । वायु-
कालसंयोगे वायुः श्रीकालो मर्त्यो विद्यम् ॥ लोकचक्रवर्ति द्वापराः वाहे
वाचयिष्यति । पितृणां तस्मै हविः श्राद्धयः नाथ पश्यः ॥ प्राकृतः
पापतां याति सविधो विजयो भवेत् । वैष्णो धनमयदा श्राद्ध
शान्तस्य धारयान् ॥ इत्यमृतार्थः श्रीकः शासनवःप्रभृतयोऽनेकधा
प्रत्ययंतेऽत्र ॥ अपरामपि प्रार्थनामाह य इदं वाचयेद्दिदाम्

पर्वतु पर्वतु । अथमेधफलं तद्यत्तद्भवाननुमन्यताम् । यस्ति एधमे-
 शास्त्रं प्रतिपद्यं द्विजान् यावयेत् । तस्यायमेधफलं भवेदिति ।
 यावत्प्रविध्यंवाद् । नदेतद्व्यानुप्रायितमये सायंभवाननुमन्यताम् ।
 वरदानमाह । पुनैतदयाप्रवक्तव्योऽपि प्रीतात्मा मुनिभाषितम् ।
 एवमस्त्वितौहोवाच नमस्तुभ्य स्तयंभुवे ॥ एतद्विभिर्भाषितं योगीन्द्रोऽपि
 स्तमिर्गन्धर्वशास्त्रधारणादिफलप्रायंभोग्योऽस्तिमुत्पन्नकजः स्तयंभुवे
 प्रपद्ये नमस्तुभ्य प्रथम्य प्रार्थितं सकलमित्यं भवन्तित्येवं किञ्च भवान्
 वभाषे ॥

Colophon

इति श्रीभारदाजपद्मलभमहोपाध्यायकृष्ण श्रीसत्यरत्नपरिभाषक-
 विज्ञानेश्वरस्य कृतो ऋजुमिताक्षरायां पंजिकायां याज्ञवल्क्यधर्मशास्त्र-
 विहारी कृतोऽध्यायः समाप्तः ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ अथाध्यायप्रकरणावसान-
 विकां लिख्यते ॥ तत्रार्थं सूतकप्रकरणम् ॥ आपद्गुणप्रकरणम् ॥ वान-
 प्रत्यधर्मकांडम् ॥ यतिधर्मप्रकरणम् ॥ ततः प्रायश्चित्तप्रकरणम् ॥ तत्रादौ
 कर्मविधाकः ॥ मन्वापातकादिनिमित्तपरिचयनम् ॥ मन्वापातकप्राय-
 क्षितानिदेशिकसंहितानि ॥ तत्समाप्तिः ॥ तत उपपातकप्रायश्चित्तानि ॥
 प्रकीर्णकप्रायश्चित्तप्रकरणम् ॥ यतितत्त्वानिविधिः ॥ रक्षसप्रायश्चित्त-
 कारः ॥ छद्मादिरुचयमिति ॥ अतमोपपदस्येयं शिष्यस्य क्षतिरात्मनः ।
 धर्मशास्त्रस्य विहारी विज्ञानेश्वरयोगिनः ॥ १ ॥ इति याज्ञवल्क्यमुनि-
 शास्त्रजगताविहितिर्न कस्य विहिता विदुषः ॥ प्रमिताक्षरापि विदुषार्थ-
 मती परिर्विचति अथयोरुच्यतम् ॥ १ ॥ गंधीराभिः प्रसन्नाभिर्वाग्मि-
 र्माता मिताक्षरा ॥ अथस्यार्थाभिरुपाभिर्विहितिविचिता मया ॥ १ ॥
 भाषीदस्मि भविष्यति चितितने कस्याप्यकल्पं पुरं मोहयः पुन एव वा
 चितपतिः श्रीविक्रमाकौपमः विज्ञानेश्वरपंडितो न भजते किं चान्य-
 दन्यापमाशकल्पं स्थिरमस्तु कल्पस्तिकाकल्पं नदेतत्तयम् ॥ सुखावासां
 मधुलवमुखां विद्वदाद्यर्थ्योन्मा दाताद्यानामतिशयजुषामर्द्धिमांदां-
 नीयः ॥ ध्याता भूतैर्भुविअयिनो जीवतादाकंचंद्रे जानाद्योनां तन
 सधुभुवां तज्जविज्ञाननायः ॥ संवत् १८८८ यावत्तदि अभावात्सां
 मया काशीरवाधिता मुद्रावरासेय काश्यां मध्ये लिखितम् ॥
 श्रमं भूयात् ॥

विवरणम् । याज्ञवल्क्यटीका मिताक्षरा श्रीविज्ञानभिक्षुलता मुद्रासिद्धेयम् ।

No. 107. मिताक्षरा। Mitāksharā. Substance, country-made paper, 17×5 inches. Folia, 136 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, rather old. Prose. Generally correct. Incomplete (containing only the Achārādhyāya and the first page of the Vyavahārādhyāya).

Another incomplete copy of the same work.

No. 108 मिताक्षराटीका (सुबोधिनी)। Mitāksharātikā (Subōdhini). Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 117. Lines, 8-24 in a page, bound in book form. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete (the Vyavahārādhyāya only)

A commentary on the Mitāksharā under the name of Subōdhinī, by Viśveśvara Bhaṭṭa, son of Peṭṭi Bhaṭṭa of the Kausika Gotra.

Beginning. श्रीमच्छास्त्रे नमः ॥ नमः सकलसकलभाजनाय पितामहे । नमो
लक्ष्मीनिवासाय देवतायै निरा नमः ॥ १ ॥ पंडितभट्टाक्षरः श्रीमान्
भट्टविद्येश्वरः सुधीः ॥ आख्यां मिताक्षराख्यायां कुरतेऽयं सुबो-
धिनीम् ॥ १ ॥ समिपेण शक्ते प्रकृतिरमणीया कवचितिः परा ग्रीष्मं
स्थायं जगति ज्ञानस्य कतिपये । घिरक्षिते तेषां सुकुरतस्तभुते
स्थितिमिमांश्चिन्त्यां आचारस्यप्रवरमुनिगिर्यस्य भवितिः ॥ २ ॥ ॥
पूर्वाध्यायां ते राजभर्तृकथनप्रस्तावेन दुष्टेषु दंडविधानाच्छिष्टेषु परि-
पालनविधानादन्वयव्यतिरेकायां प्रजापालनाधिकारिणाश्चरन्त्येवचार-
दर्शनं कर्तव्यमित्युक्तम् । तस्य व्यवहारस्य स्वरूपं वि कर्तव्यताकांक्षाया-
मुपराध्याय आरभ्यते ॥

End. अथमभिप्रायः चर्चतोऽयवहारोनिर्बोत इति निश्चिते पुनः स एव
व्यवहारो न निर्वर्तनीय इत्युच्यते न पुनर्चर्चतो निर्बोतं न वेति
संदेहेन निर्वर्तनीय इत्युच्यते इति एतदुक्तं भवति नारदवचनं भण्य-
विषयं अनुवचनं निश्चितविषयमिति ॥ ॥ माता पुण्यचरित्रकीर्तिविभवा
यस्याम्बिका नामतः शाकम्पापरमुनिपार्ष्ण्यपरितपोपेक्षिभ्यः पिता योऽयं
कौशिकवंशभुवचमभिः श्रीभट्टविद्येश्वरो विज्ञानेश्वर सृष्टिभावविद्वतो
दक्षयिरं वदन्तान् ॥ अथानुक्तं दुष्टं वि+मपि यदि भवेत् नृदि सृष्टं

क्षयोरन् संस्थावन्तो मर्त्तातो यदुपहतनिधौ श्रीसमेवामर्त्तं चास्त्रोक्तं
 श्रीकर्मोदंधति हि निविद्धानमुद्रास्यंतः प्रलेपाग्रप्रदीपमुमचमवि-
 यथास्त्रव की देवुरास्त्रे ॥ १ ॥

Colophon.

इति श्रीमहापंडितस्य श्रीविदेहिभट्टाजभट्टविश्वेश्वरविरचितायां मिता-
 चरायाच्यायां सुबोधिन्याच्यायां व्यवहारास्त्रोक्तो द्वितीयोऽध्यायः ॥
 ॥ शुभमस्तु ॥ ४ ॥

विवरणम् । मिताचराटीका सुबोधिनौ नाम श्रीविश्वेश्वरभट्टविरचिता ।

No. 109. सुक्तिचिन्तामणि । Multichintāmaṇi. Substance, country-
 made white paper, 9x4 inches. Folia, 41 (of which fol. 1 is want-
 ing). Lines, 4-9 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appear-
 ance, not old. Prose Generally correct. Complete (except the first
 folium).

A work in praise of Jagannātha as the cause of salvation,
 compiled from several Purāṇas and Dharmaśāstras. Anonymous.

Beginning. (अचिन्तम्) ।

End

जगन्नाथस्य साक्षात्पूजं कर्तुं शक्नोति कः पुमान् । पश्चाद् (पश्चात् ?)
 भोजनं कृत्वा नरोत्तममवाप्नुयात् ॥ यावत्प्रमादमग्नं च भुंक्ते हि
 नन्दयान्ति ॥ तावद्वै विष्णुलोके नवेद्यास्तस्य संशयः ॥ श्रीभगवद्वाक्यम् ।
 फलं फलं पुनस्तस्य फलमेव सुनिश्चितम् । भक्त्या नमाम्यं भुक्त्वा तु सावित्र्यं
 मम गच्छति ॥ एकतः भुञ्जतीर्षानां युक्तं परिकीर्तितम् । नृपतं
 समवाप्नोति ह्यसिद्धाश्च भोजनान् ॥ निन्दयित्वा नमाम्यं तु नन्दयंते
 नराधमाः । भुञ्जन् सन् नरकं याति कीदृक्त्वे न संशयः ॥ नमाम्यं
 निन्दयेद्यस्य मम निन्दा करोति च । नमाम्यं निन्दकाभुञ्जानाश्च (?) नरा-
 धमाः ॥ नन्दयं हि विफलं फलमेव सुनिश्चितम् । इन्द्रादिदेवताः सर्वे
 मानुषी तनुमायिताः । भोजनं कुर्वन्ते नित्यं मनुष्यानां च का कथा ।
 यदद्यं पाचयेत्क्षीर्भोजं च पुत्रवोत्तमः । तस्मात् यत्नेन भोक्तव्यं नाप-
 कार्यविचारया ॥ यदद्यं पाचयेत्क्षीर्भोजं च पुत्रवोत्तमः । मुद्राश्च
 न संतव्यं यथा विष्णुस्तस्यैव नत् ॥ गृह्योति स्त्रीपतिमुक्तिचिन्तामणिं
 भुञ्जन् परितोष (व ?) छदरे । फलं सम्यं मधुकैटभाः संदर्शय-
 द्वावे नरोत्तमः ॥ -नामापुराणविदितं भवसागरम्, चनम् । मुक्तिचिन्ता-
 मणिं पुना आपये मुक्तिभाजनम् ॥

End. (मासि) ।

Colophon (मासि) ।

विवरणम् । मूलेद्वानाम विविधधर्मकथांमुष्ठानविधिविषयकमंशनिबन्धोऽयम् । पूर्वा-
लोचननिधिद्वयद्वानामभिबन्धस्वधर्मशास्त्रतया प्रतिभाति ।

No. 111. यतिधर्मेसमुच्चयः । Yatidharma Samuechchayah. Sub-
stance, country-made paper, 7×4 inches. Folia, 54 Lines, 12-17 in
a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn
out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct
Complete.

A work treating of the religious observances of an ascetic
(Yati), compiled by Viśveśvara Saraswatī.

Beginning श्रीरामाय नमः ॥ ॐ श्रव्य विष्णुमात्मनं सविदानंदमुक्तिदम् । दुर्ब-
लस्यैश्वर्येण प्रापया धृतविषयम् ॥ १ ॥ विशेषरसरसतया निषते
वेदमागतः । पतेः परमार्थस्य धर्माणामेव संपदः ॥ तत्र संन्यासावन-
काशनिषेधः । जावालयुत्वा विहितैः ब्रह्मचर्यं समाप्य गृही भवेत् स
गृही भूत्वा गृहीभवेत् स गृही भूत्वा प्रव्रजेदिति आश्रमसमुच्चयः । तथा
अपस्थितविकल्पोऽपि । यदि वेतरया ब्रह्मचर्यादेव प्रव्रजेदिति अथ-
स्थितविकल्पोऽपि गृहाहा वनादेति । आरण्यपनिषदिह गृहणी
ब्रह्मचारी वा लौकिकाग्नीमुद्राग्नौ समाप्तोपयेदिति । तथा कुटीरणी
ब्रह्मचारी कुटं न विच्छेदेद्वान् लौकिकाग्नौ न विच्छेदेति ।

End संभोज्य ह्येनाग्नेन दक्षिणां च निवेदयेत् । अथोद्गमं द्विजग्रेहाकरं
संयतेन्द्रियम् । विष्णुं यथा तथाभवे पाशाब्जोद्यैर्विभानतः । दद्यात्
पुष्पस्तुतेन पुष्पहत्यादिकं क्रमात् ॥ वस्त्रास्त्रकारकाद्यानि यथाशक्ति
प्रदापयेत् । उच्छिष्टधर्मिणो यस्य दर्शनास्तीर्य भूतले । ॐ भू. स्वहा
भुवः स्वहा स्वः स्वहेति नमोन् जरेत् । एवं यः कुरते विद्वान् नारा-
यणवली द्विजः । विष्णुलोकमवाप्नोति पुण्यो नात्र संशयः ॥

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकविश्वेश्वरसरस्वतिभिः संगृहीते यतिधर्मे-
समुच्चयः समाप्तः ॥ अज्ञानादयवाधिपत्यरभसादधत्तुपरोक्षे दृता
धीतेऽयं परिमुच्यतामिति + + + वासते शासनात् । नो चेन्नय-
मार्गेत्ययथेक्ष्यते + + + अथदिगंत + + + पचेदंतो यास्यति ॥

मैत्रके । पितृकं परमाग्र्यं नमस्ये तु विशेषतः । गुरुवारमापुत्रा
 नमस्ये पूर्वमा शुभा । कमला पूजयित्वा पुनर्जन्म न विन्दे ।
 एकेन कमलेनैव कमला पूजयेदुपदि । इह लोके पुत्रं प्राप्य पर
 केनैव लभेत् । प्राङ्मुखो पूजयेत्कर्णौ पश्चिमाभिमुख्येष्टिताम् । अथ
 योपादयः क्षीरा रत्न पाद्याः क्षीरोपक्रमे रत्नद्वयनपाठान् । मोने धनुषि
 शिङ्गे च स्थिते भग्नगुरुभ्ये । प्रत्यक्षं पूजयेत्कर्णौ मण्डपे कुङ्कुमादिषु ।
 इति हेमाद्रिस्तवचनान्न । कुङ्कुमः परिमाथपात्रविशेषः प्रत्यक्षमित्यने-
 नास्य नित्यत्वमुक्तं प्रथमपूजानन्तरं सप्तदशनामभिर्जन्मादिना पूजामात्र
 नवैव लक्ष्मीः यद्वालयया यद्वा कमला कीर्तितः कमा तुष्टिः पुष्टिलया
 कान्तिसौधा विद्या रमा द्युतिः हरिप्रिया तथा विष्णुप्रिया नारायणस्य च
 इति सप्तदशास्त्राभिः दीवीनामभिरर्चयेत् । अकरणे दोषमप्यत्र ।
 विष्णु मासेषु या नारी ज्येष्ठा लक्ष्मी न पूजयेत् । धनप्रादिविहीना
 स्यादन्यजन्मनि नान्यथा । इति

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । ग्रन्थेऽस्मिन् येन येन कर्मणा लक्ष्मीः प्राप्तयेतु निश्चया भवति, तत् सर्वं जिज्ञास-
 नानाय भगवते श्रीनारायणाय समवत्त्वा स्तव कथितम् । अथ लक्ष्मीपूजाविधानमपि विवृतमस्ति ।

No 113 विधानपारिजातः । *Vidhāna Pārijātaḥ* : Substance, coun-
 try-made white paper, 15×4 inches : Folia, 373 Lines, 7 in a page.
 Character, Nāgara Date, 1801 Saka Appearance, old. Prose. Generally
 correct. Incomplete (up to the end of the second stavaka or chapter).

A digest of Hindu Law under the name of *Vidhāna Pārijāta* by Ananta Bhaṭṭa, son of Nāgadeva Bhaṭṭa. Complete
 in five stavakas or chapters. In the first stavaka it treats
 of *śruti bādhana* or the uttering of auspicious words at the
 beginning of a rite or ceremony. The second stavaka treats of
śāntikarma, and the third of *śaśikāras* or purifying ceremonies.
 In the fourth stavaka, some mysterious rites, and in the fifth,
 funeral ceremonies, etc., are treated of.

Beginning. । श्रीगणेशाय नमः । श्रीरक्ष । वंदे श्रीमदमृतमंथनगिरिपं लक्ष्मी-
 विवाधं चरिं विष्णुध्यानदिवाकरं सुरभुवं चण्डीदेविदिप्रदं । प्रश्ना शान्-
 क्षरेत्तपूज्येजसुरा यथा प्रसादात् सदा सर्वानन्दसमाप्तिमीयुरमस्तं वंदे ॥

देवं परम् ॥ १ ॥ मया सौराभिजाजानिं तया मर्यादिकाम् कुराम् मधेयं
 विम्वर्यनारं वंदे देवमतीततम् ॥ १ ॥ चतुर्दश विद्यास मिथ्याताः दृढ-
 मानसाः । अपरोक्षप्रकृत्या जयन्ति गुरवो मम ॥ १ ॥ द्रुतिचकल-
 रश्मिं विम्वितं यथा चित्ते मुकुर इव निश्चये दीपमासिन्धुः सपद-
 निमलमज्ञा (भगवा ?) यथा तुष्टीरमेशो जनकजनकपञ्च भृष्टेन
 मतोऽपि ॥ १ ॥ जातोऽद्यमघोऽप्यमनोरघेन यस्यानुकंपाममदृष्टिपुष्टः ।
 पारं मतयासिहृदमंजनां भागेभ्यं जनकं नतोऽपि ॥ १ ॥ वंदे भागी-
 रथीमवां गुह्यैरेव साक्षिनीं । यत्प्रभादादृष्टं प्राप्यः संजातो जङ्घी-
 रपि ॥ १ ॥ नौमत्काण्डकुलाभिगीतकिरयो विद्याकलायां निधिः
 श्रीमद्भिष्णुपदायितः सरसभूर्विहङ्गकौरप्रियः । भृष्टं इत्थं दिव्यमभि-
 मन्थनं तमः (?) सुधीर्नामाज्ञानिविधानमसुसुरतं चारोपयद्भूतने ॥ १ ॥
 विधानपारिजातोऽयं पंचस्रवकमंयुतः । शानाविधानमंधोदः संवेथो
 विदुषैरिह ॥ ८ ॥ प्रथमस्तके सविधाचमादिकमुच्यते । द्वितीये तुष्ट-
 यथादिजातश्रान्तिकनीयते ॥ ८ ॥ तृतीये गुह्यज्ञात्यादिप्रमथ-
 विवाहयोः । प्रकीर्तानि विधानानि कीर्त्यते चतुर्थये ॥ १० ॥
 मर्यादा विधानानि कथ्यते पंचमेऽथ तु । जगन्निर्दिष्टमेवैव शानि-
 ज्ञान द्देष्टितः ॥ ११ ॥ न चादित्याभिमानेन न च चित्तया श्रद्धया ।
 निर्बंधोऽप्येवं किं तु विदुषां परितुष्टये ॥ ११ ॥ यत्किंचिन्नम चापश्यं
 चम्यतां च विचक्षताः । गुह्यमयाः सदा चंतो वासना पितराविन ॥ ११ ॥
 पंचम्यानि विकीर्तानि विधानानि समंजसा । पंचम्यानि चतुर्षु ग्रीत्ये
 वेन ग्रीवातु केतवा ॥ १२ ॥ नाधारचविधानानि प्रोच्यते सर्वमविनाम् ।
 अथाधारचकल्पनां कुर्यान्तु कल्पयन्तः ॥ १३ ॥ तत्र तावत् परि-
 भावाप्रकरणं । दिशामगुह्यो प्राचीं कान् तया चक्षुष दक्षिणः । शुभे-
 काले शुभे देशे शान्तिकर्म समाचरेत् ॥ १ ॥

End.

अविधाने तु । समुद्रादिनि सुज्ञेन संयताया जितेन्द्रियः । विद्यो-
 निपेति अक्षयेन् पूर्वाङ्ग्या क्रमाक्रमम् ॥ अनेतिकर्तव्यमात्रं पंच-
 कारा ॥ एवं यद्येतिर्न ज्ञाया क्रमा पूर्वाङ्गिं चरेत् । एतेनापूर्वं सुज्ञेन
 सर्ववस्तुनिच नुचम् ॥ निधायाधीशुक्तं मध्येन सुवाये कुटुम्बकम् ।
 यथाद्यावत्पूरोदत्तराभां कंचमुद्रया । मृदोमा सुच सुधी मने सुवाये
 मत्स्योचनः । अजुकायः प्रमत्ताया समपादः समुद्रितः । गिरारो-
 कं मुद्रयादयो यथजनिधाराया । पूर्वाङ्गितिरिषं प्रोक्षा सर्वकर्मपूरतो ।
 इति विधानपारिजाते पूर्वाङ्गनिविधानम् ॥ १४ ॥ अथः अथाद्याः अथ

यज्ञोक्तिरूपितः । धादपस्तद्विषेदस्य मोचकस्तेन तुल्यः । मनोरथा-
भिर्वापिंष्टा विदुषामनुकंपया । विधानपारिजातेऽत्र द्वितीयस्तवको-
ऽभवत् । अहो अस्मिन्निबंधस्य महिमा किमु वर्ण्यते । यतः श्रीमद-
ननोस्य हरिः कारयिता मया ॥ संति ग्रंथसदृशाणि देगे देगे
महात्यपि । कोऽप्यस्य महिमा वेद्योभिर्जैर्जयति सर्वतः ।

Colophon.

इति श्रीमत्परमवैदिकश्रीमन्नामदेवभक्तद्वन्द्वानुना श्रीमदन्तभट्टेन विरचिते
विधानपारिजाते निबंधे द्वितीयः स्तवकः समाप्तः ॥ ४ ॥ कुलवस्तुश्रि-
शके भावमंशे च वर्षे शमन अयनकाले वैमंतर्तो तथैव । अस्मिन्
तनुकवारे वैशाखशुक्ले नवम्यां शुद्धचरणाप्रसादादुयाद्वेभाष्यलेखि ॥
अमलितोषोद्भवकृष्णशर्मा तस्यामलजो वै शिवशर्कमाना । तत्त्वतु-
रामोद्भवयादवय काश्यामलेष्विवतुष्टये च ॥ १ ॥ श्री ॥

विवरणम् । विधानपारिजातो नाम चर्मशास्त्रीयनिबन्धः श्रीमदन्तभट्टविरचितः दुप्र-
सिद्धोऽयम् ।

No 114 विधानपारिजातः । Vīdhāna Pārijātah. Substance, country-
made white paper, 22 x 4 inches. Folia, 829 (of which fol. 170 is wanting).
Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old
Prose. Generally correct. Complete (except the fourth stavaka in
which some folia are wanting at the end)

Another copy of the same work put together without order,
the fifth stavaka being placed after the third instead of the fourth,
which again is incomplete. There are mistakes also in the page
marks.

End of the fifth stavaka. अथ नामसंकीर्तनकालः ॥ मार्कण्डेयः । अकिण्ठं हरिं
शैव शक्तिं मदिनं तथा । भोक्तार्यो प्रसवेन्द्रादीन्दिक्षु प्राप्तादिषु स्मरेत् ।
अवहारे जिनं शैव मत्स्यकुर्मो जले स्मरेत् । आजिष्णुमनिष्ठमये संपादे
नपरजितम् । नेत्रबाधे हृषीकेशधौषधे चाप्युतं जपेत् । गणदुष्प्रजा-
मुष्मरणादापदोमुच्यते नरः । अथ हृष्ट (?) शिरोरोगे विषवीर्यं च
शाम्यति । घटनस्यपौष्टाद्य देवताधारवीषु तत् । हस्तुवैरिनिरोधे
आम्रशिंखादिभक्तये । अथकारे तथा तीव्रनारसिंहेति कीर्तयेत् ।
अष्टिह कौर्मवेदिषु प्रसृज्यो माधवं नरः । भोजने शैव गोविदं सर्वत्र
मधुसूदनम् । आराधयं सर्वकालं क्षुत्प्रसन्ननादिषु । खाने दाने-

अर्धे श्रीमे प्रविपाते प्रदक्षिणे । कीर्तयेद्वाद्यदेवं च अनुष्ठेयपि यादवम् ।
 आलोच काशशास्त्राणि विचार्य्य च पुनः पुनः ॥ इदमेकं सुनिम्नं
 भयो नारायणः सदा ॥ मूर्ध्नाणि नामानि हि तस्य राजन् मूर्ध्ना-
 मितो हि भवन्ति पुंसां तथा यदेष्टं सत्तु देवतानां सर्वेषु कार्येषु
 लभेत् भक्त्येन । अनेकेषु निबधेषु यावानर्थं उदीरितः । स सर्वः संय-
 चीतोऽथ विदध्वन्मुदे मया ॥ अंश भग्नोरथो यस्य नागदेवात्मजः
 हृषीः । तेनामतेन रचितः कालनिर्ययमदहः । अनेन प्रीयतां देवो
 हृषीकेशः सर्वदा मम । यस्य प्रसादाद्ब्रह्मज्ञायाः सिद्धिर्निश्चिन्ता सर्वदा ॥
 अनेन प्रसदीपेन संप्रदेहात्मकं तमः । निरस्य कथं कुर्वन्तु निभंभा
 शानिपंचदि ॥

Colophon. इति श्रीमद्वाग्देवभट्टाकर्णभारतभट्टेन विरचिते विद्यानपारिजाताख्य-
 निबंधे कालविधानानि समाप्तानि ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम् । पुस्तकेष्विह चतुर्थपद्यमष्टवकौ विपर्य्यस्तविव वर्तेते । चतुर्थमष्टवकस्य
 कृत्यन्तिमपद्याख्यपि न सति ॥

No 115 विद्यानपारिजातः । *Vidhāna Pārijātaḥ.* Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 500. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose. Correct. Incomplete (up to a part of the fourth stavaka only).

A third copy of the same work.

विवरणरूपपूर्वम् ।

No 116. विवादचन्द्रः । *Vivāda-chandrah* Substance, country-made yellow paper, 18×5 inches. Folia, 68. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Prose. Generally correct. Complete.

Vivādachandra or the moon of disputes is a treatise on civil law written by Mahāmahōpādhyāya Mīsarī Mīśra at the request of Lakhimā Devī, wife of king Chandra Siṅha.

Beginning. ॐ नमोगणेशाय ॥ वन्दे श्रीकृष्णैकुशावकुक्षौ नतनन्दने । विघ्न-
 विघ्नेदकुमलो निरिजाजलजापनी ॥ अमृतमृतप्रतिमद्वन्द्वो राजा-

भवेत्तः किञ्च सार्वभौमः । अत्याजयदो बह्वर्णकलं दोषं भुवोर्गप
प्रभुवचधामा । तस्मादनूनीजनि अनुसारी धीमानुमाद्यनुमान-
चारः । राजोपजीवीऽमरसिंहनामः ततो ऋषोदपनरायबोभृत् ।
दपनरायवृष्टपतेः श्रीमद्दीरा महादेवी । अलभत सुनयं तनयं नरपति-
गुणराभिपूरितं शूरम् ॥ श्रीमज्जिमा देवी तस्या चन्द्रसिंहवृष्टपतेर्दधि
तस्य । मिश्रवमित्रद्वारा रक्षयति विवाहचन्द्राभिरामं ॥ विवाहे धव-
दारे च व्यवस्था यस्या यादही निबन्धुभिः कृता धाव लिख्यते छरिणां
सुदे । तत्रादाहवादानखले व्यवस्था ॥

End.

अतएव यो जातस्त्वनियुक्तायामेकेन बहुभिरुक्त्या अक्षयभाजले समे
धीजिनामेव ते कृता इति नारदस्तरसान् । असवर्षाद्वीत्यादितस्य
सम्मानकारयत्नानुस्यूतादोरस एव ॥ अतएव संस्कृतायां भाष्यायां ह्यप-
सृत्पादयेत्तु धं । तमोरसं विजानीयात् पुत्रं प्रथमकल्पितमिति सामान्यत
एवामिधानम् ॥ अयमुत्पादितः । सुसंस्कृतायां ह्येषे च श्रीरस इति
मौतमवचनञ्च । बोधाधनवचनानु सवर्षायामिति प्राशस्त्यपरमतएव
न तस्य भागाधिक्यम् । न चैकसूक्तकलकल्पनास्तादृशाय सर्वेषां सव-
र्षायां नाप्यर्थम् । त्रास्त्यस्य अविद्यापुत्रादिषु नीरसत्वापत्तौ परि-
गणनमुत्थानकल्पनास्तादृशाय सर्वेषां सवर्षायां व्यवहारायाम्यथा त्रिो-
धापनेरिति ॥

Colophon.

इति महामहोपाध्यायश्रीमिस्रवमित्रविरचितो विवाहचन्द्रः समाप्तः ।
॥ * * * * *

विवरणम् । विवाहचन्द्रनामधेयीधर्मशास्त्रीयनिबन्धीयं महामहोपाध्यायश्रीमिस्रवमि-
त्रविरचितम् ।

No. 117. विवाहचन्द्रः । Vīvāda-chandrah. Substance, country-made
white paper, 19 x 5 inches Folia, 73 Lines, 10 in a page Character,
Nāgara. Date, 1879. Appearance, old, and worm-eaten throughout.
Prose. Correct. Complete

Another copy of the same work.

Colophon.

इति श्रीमहामहोपाध्यायमिस्रवमित्रविरचितो विवाहचन्द्रः समाप्तिम-
सत् नमो भगवते वासुदेवाय श्रीकाशिविश्वेश्वराय नमः संवत् १८०८ ॥ * * *

विवरणम् ।

No 118. व्यवस्थार्थः । Vyavasthārdavah. Substance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 83. Lines, 5 in a page, having a blank space, about half an inch square, in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A digest of the Hindu Dharma Śāstras in general. Anonymous.

Beginning. ॐ नमोभगवायः । तथाहो निदिद्यवस्था । निदिद्यु द्वादशांशचन्द्र-
भोगोपलक्षितः कालविशेषः मासस्तु शुक्लप्रतिपदादिदशान्तोमुल्लेखान्द्र-
मासपदशब्दः । छत्रप्रतिपदादिपौर्णमासान्तो गौणचान्द्रः एकराश्रव-
शेदकः सूर्यभोगावच्छिन्नकालः शीतः विंशतिदिभियान्द्रः सायनः विंश-
द्वीराशः शीतसायनः विंशो (?) मासः तत्र शुक्लचान्द्रचतुर्विधः प्रकृतः
चयमासी मलमासोभानुलक्षितयेति शुक्लप्रतिपदादिदशान्तोरपि पञ्चा-
नित्वजितः स च वैशाखादिपटके चैतन्यिकः कार्तिकादिपटके कादा-
शिकानिष्ठकान् वैशाखादिपटके कार्तिकादिपटके च तयोरेकादशे
वैशाखादिपटकोद्भवस्य मलत्वं कार्तिकादिपटकोद्भवस्य भानुलक्षितत्वं
कार्तिकादिपटके एव तयोः सम्भवे पूर्वस्य मलत्वं परस्य भानुलक्षितत्वं ।

End. अथ शुक्लचैतन्यप्रायश्चित्तं ॥ तत्र ब्राह्मणस्याभिकर्तृश्रीतिरतिपरिमित
पेनापहरणे नवपातकं । श्रवियादि श्रमिकतादमहरणे द्युपपातकं ।
तत्र प्रायश्चित्तं यथाज्ञानतोमरणसेव सर्वेषां अज्ञानतो द्वादशवार्षिकं
वैश्यस्य षाड्वार्षिकं शूद्रस्य त्रैवार्षिकं अज्ञानतिरसिकाग्रूने भागचारक्रमेण
प्रायश्चित्तं ॥ * । अथ गुर्वेष्टानागमनप्रायश्चित्तं अज्ञानतः सर्ववर्णोत्तम-
वर्षविमासगमने सर्वेषां शूद्रस्य ब्राह्मणोत्तमने च मरणं चतुर्विंशतिवा-
र्यिकं वा अज्ञानतये तु द्वादशवार्षिकं ब्राह्मणस्य श्रवियस्य नववार्षिकं
वैश्यस्य षाड्वार्षिकं ॥ * ।

Colophon. इति व्यवहार्यवसमाप्तम् । (संवः समान ?)

विवरणम् । नानाविधव्यवस्थानिषयकः संघनिकबन्धोऽयम् ।

No 119. व्यवस्थानिर्णयः । Vyāvasthānirṇayah Substance, country-made white paper, 17×4 inches. Folia, 71. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgura. Date, Śaka 1683. Appearance, old, worm-eaten throughout Prose. Not correct. Complete.

A digest of the Hindu Dharma Śāstras, treating of Tithi, Saṅkrānti, Aśauca, (impurity), Dravyasuddhi (purification of things), Adhikārin (fit person), Prāyaścitta (penance), Udvāha (marriage), &c. Anonymous.

Beginning. योगवेत्ताय नमः । त्रिचिह्नं कान्तिगोचरेषु द्रव्यगुणविचारिषु । प्रा-
यश्चोदाहृतयेत्यदि (पि?) वाच्योऽयं निर्णयः । तत्रादौ त्रिचिह्नवत्ता ।
त्रिचिह्नं राशिचयोदशांशयन्त्रभोगोपलक्षितः कासविशेषः यथा सूर्य-
चिह्नान्तः सर्वादिनिःसृतः प्राथमे यदुपान्यहस्तः दशमी भागैर्द्वैतमि-
च्छत्यान् त्रिचिह्नयान्द्रमचं दिनं । अष्टम्यर्थः सूर्योर्ध्वमधोरेकां परा । सप्तम्यर्थः
सामावाप्तेति । गोमिच्छसूर्यादमावास्यायां सूर्योर्ध्वमधोरेकांशवत्ते-
नैकराश्ववस्थानं तदनंतरं चंद्रस्य अतिमैत्र्यान् विंशतिमस्तथा राशेर्भा-
वत्यभिधीयते । इति विष्णुधर्मोत्तरोक्तम् ।

End.

अथ यदि एकः सोदरः अन्योऽसंख्यलक्षणाऽसंख्यलक्ष्यैवाधिकारः यदि च सो-
दरैर्मानेयोऽसंख्यलो(?) तदाऽसंख्यलक्षणा सोदरस्यैवाधिकारः संख्यलक्षणा विभा-
गानंतरं यत्तत्र धनं तन्मम धनं यन्मम धनं तज्जवापीति चोत्थापि(?) साह-
भाहपितृव्यभाहपुत्राणामेव पुनरेकप्रवृत्तयावस्थानं तत्र वेदामेव संसर्गमेव
वाधिकारोमान्येवं तथा विभक्त्यातिजिह्वाभिमिति संख्यलक्षणां मध्ये यदि
कश्चित् विद्याभ्यासादिना धनं प्राप्नोति तदा तेषां विभागकाले तस्य
तत्र ईशित्वं ज्ञेयायामेकैकांशः संख्यलक्षणां पुनर्विभागे सर्वेषां सर्वा-
भिता तत्र चैवं भास्ति अथ भाहभिरविभक्त्यावरे पुत्रां सोदर
सोदरयोरेकदाधिकारः आनरातिरिक्तस्य सोदरस्यैव विभक्त्यावरे तु
सोदरस्यैवाधिकारः तदभावे सोदरपुत्रस्य तदभावे पैतावेद्यस्य अथपि
संख्यलक्षणेन विभेदोन्नीथः तदभावे संकुलस्य अथ प्रथमा दोहिषानपि-
संतानस्य तदभावे पितामहस्य तदभावे पितामह्याः तदभावे दोहिषान-
पितामहसंतानस्य ततः प्रपितामहस्य ततः प्रपितामह्याः ततः प्रपिता-
महदौहिषांतंतानस्य ततो मानामहस्य ततो मातुलस्य ततः प्रपुत्रः
प्रपुत्रपुत्रवयस्यापुत्रस्य एवप्रपितामहोर्द्धतमपुत्रपथं न विर-
मिति । साकेतिकुंजरखरानन(बहानन?) शीतभानो श्रीराधारव-
रूपति(?) ।

Colophon

। समाप्तोऽयं व्यवस्थानिर्णयाद्योपेक्षः । संपूर्णः । श्रीरामकृष्णाय नमो
महे । ॥

নিবন্ধ । যদ্ব্যখ্যানার্থো নাম নানাবিশয়নিষ্ঠাদিষট্টিত্বব্যবস্থাবিশয়কঃ সংপদনিবন্ধো
ইদম্ ।

No. 120. যদ্ব্যখ্যানসংগ্রহঃ । Vyāvasthasāra Saṅgrahaḥ. Sub-
stance, foolscap paper, 18×3½ inches. Folia, 235. Lines, 8-9 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, slightly torn in
the margin. Prose. Generally correct. Complete.

A work on the same subject by Nārāyaṇa Sarman.

Beginning. ॐ নমো দুর্গায় ॥ নমো লক্ষ্যপদদ্বন্দ্বং যৌনারায়ণগণেশা ক্রিয়তেতি-
প্রবন্ধেন যদ্ব্যখ্যানসংগ্রহঃ ॥ নানাকলহকালং প্রস্থান্ বিবিধান্ বক্তব্য-
মস্যা । আচ্যোক্ত্য সারসাক্ষ্যে সংক্ষিপ্তং রচ্যতে বিধিঃ (যদ্ব্যখ্যানস্য কিম-
ন্তীত্বম্) উপযুক্তবিশেষতঃ সন্দ্যোম্ব্যখ্যান্য বিশেষ্যে বাক্তব্যাদুযা ওপধিতাঃ
ইদামীমলুপযুক্তস্য ত্যামাঃ সাধ্যার্থকস্য (সাধ্যার্থকস্য?) সাধ্যার্থক-
যন্ত্রণতেতি(?)তুধৌমিঃ সত্যতামিতি ॥ অথ প্রাতঃস্থতং ॥ সত্ব ইত্যং প্রাতঃ-
স্থতায় কর্মণ্যং পদুহিমেত দিনে দিনে সাক্ষ্যে সংপ্রবক্ষ্যামি দ্বিজানাশু-
পকারকং ।

End. পিতামহঃ কার্যেদায়র্ষং পাতং সার্বং বা পৌরুশাহুতং অতরুহুগতলু
সকলং বাথ মণ্ডলং পূর্যেদুহুততৈলান্যং বিংগত্যা তু পবৈলুগতলুপূর্যমাযকং
নজিহ্ম দ্বুততে মিচিপেতু ততঃ কল্যাণরমাৎ স এব গম্যং হুতমুপাদায়
নদ্যৌ নাপয়েচ্চুচিঃ । ধৌবর্ষা রাকতৌ সাতৌসায়লৌচ লুগৌধিতাদু
সলিঙ্গেন সঙ্করৌর্মা প্রসিধেতব মুদ্রিকা । ধর্মোচিতরহাভৌ ন নমস্শাশ-
নৌবরে পরীখেতাঃপ্রাণেশে অমুকারং সমীচকং অমুদ্রাহুতিধৌর্নৌবরেতব
মুদ্রিকা । করাপং ধৌনৌ ধূনুযাদিলৌলৌ বা ন কাপতে ॥ মুদ্র্যতে পতি-
ধর্মোৎ পিতামহবচৌল্লাস্যা । অথ ধর্মোক্ত্যবিধিঃ । রাজানং কার্যেবর্ষ-
মধর্মো নীষকায়ম্ । লিখেদুর্জো পটৌর্বাপি ধর্মোপধর্মৌ পিতামিতৌ । ধন্দা-
নরমাৎ হৃদস্থমিতি । পবদয়ে লেখনীধৌ পিতামিতৌ জীষদামাদিবেম-
মৌর্গাৎপ্রাণেশে সামমিঃ আসনন্ত্য পূজয়েদুর্জমৌ কুতুয়ৈষ পিতামিতৌ ।
অমুদ্র্য পবদয়েন সতুপিষ্টানারিতৌ সমৌ হন্য তব মর্মে কুর্মে ম্যায়ৌ-
সানুপলবিতৌ নবঃ কুশ্মানুপিষ্টমেকং ষ্টলীযাদিলিষ্টমিতঃ । ধর্মো ষ্টলীতে
শুদঃ স্মানু অধর্মোৎ মদৌয়বে ॥ * ॥

Colophon. ইতি যদ্ব্যখ্যানসারে বিদ্যাদিপরীক্ষাকরকব্যাধিচ্ছেদঃ ইতি যৌনা-
রায়ণশ্রমণ্যং (নারায়ণশ্রমণ্যং?) বিরচিতং যদ্ব্যখ্যানসংগ্রহঃ
সমাপ্তং ॥ * ॥

विवरणम् । अनेकविषयकवडविषयवस्तुसंपदनिबन्धोऽयं श्रीनारायणशर्मविरचितः ।

No. 121. विवादचिन्तामणिः । Vivāda-chintāmanī. Substance, country-made white paper, 11 x 4½ inches. Folia, 89. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, old, slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work on disputed points of Hindu law by Mahāmahopādhyāya Vāchaspati Miśra. This is a famous work, and is respected as an authority by later writers.

Beginning. श्रीमणेशाय नमः ॥ श्रीरात्र्येवमिदं नाम विदुषपरिपदि प्रोक्तमदुभूरिर्नर-
संगीकुर्वन् कटाक्षैस्त्रिभुवनजननीं शोकया नक्षमौलिः देवः पापादपा-
यात् कुसुममरपटीरभ्रमंजातभावाः सस्यः स्त्रियन् भरीष क्षितककल-
मुखीमाददामः करेण श्रीलक्ष्मकल्पद्रुमसारिजातरत्नाकरादीमवशेष-
यत्नात् वाचस्पतिः श्रीपतिमममौलिर्विवादचिन्तामणिमात्मनीति । अथ
विवादपदानि ॥ तत्र मनुः । वैषामाद्यस्यपादानं निःशेषः सार्ति-
विक्रयः । समूय च समुदायं दत्तस्थानपक्षम् च ॥ देतमद्यैव पादानं
शंविदय कतिक्रमः । क्रयविक्रयानुक्रमो विवादः स्वामिपारुषीः ।
श्रीमाविवादधर्मश्च पादये दंडवापिके । सेवं च च साधयै चैव सौच्य-
चयमेव च ॥ श्रीपुंथर्कोविभाजय दूतमात्रप (?) एव च । पदान्यष्टा-
दशैतानि यवहारस्थितानि च ॥

End. तथा यदि न प्रवयेद्राजा दंडं ह्येव्यतंत्रितः । शुक्ली सत्स्यानिर्वापि
स्युर्दुर्बलान् बलवन्तराः । अथात् काक पुरोदामं च बलिम्वा इति-
कथा स्नायं च न स्यात् क्षिप्रान्तिन् प्रवर्तेताधरोत्तरं दंडेन दंडार्थे
अधरोत्तरं उत्कर्वापकर्षेयपरीत्यं तथा । सर्वो दंडजितो लोको
दुर्जभो हि नरः शुचिः । दंडस्य हि भयात् सर्वे जगद्गोमाय जल्पते ।
देवदानवमंसवैरर्चांसि पतंगोरजाः । तेषु भोगाय कल्पते दंडैव
निपीडिताः ॥ दुष्पुः सर्ववर्षां भिद्येरन् सर्ववेतवः । सर्वलोक-
प्रलाभस्य भवेदंडस्य विधमान् ॥ सर्वतोऽपक्षपद्भासो भवत्यस्य क्षा-
चनः । यदधीते यदुपजते यददाति यदधेति ॥ तस्य वदभाजभाषाया
धर्म्यवर्तति रचयान् । रचन् धर्मेषु भूतानि राजा मध्यां चान्तरम् ।
यजवऽपरदयैः सद्यसतदधिपैः । तदर्थमित्यादि राजप्रयोज-
नार्थम् । समीप्येति शास्त्रानुसारेण सल्लते । ज्येष्ठे अन्यथा तु प्रवे-

मुरनिहाय च भवेदित्यर्थः विधयोऽन्यथाकरणमकरं च राजानं भूपं
तेन भूपसैनतृप्रपश्यने इत्युक्तं कामागोत्यादि प्रकृते मय्यर्थः बाधवोऽन-
पुनः । तथा । यस्य तेनः पुरे नास्ति गान्धर्वाभी च दुष्टवाक् । न
सादृशिकदंढ्रः स राजा रत्नलोचभाक् । रतेषां निपदे राक्षः पंचानां
विषये स्तुते । साक्षात्कृतवाजान्ते स्तोके चैव यश्चरः ।

Colophon.

इति महासहोपाध्यायशक्तिपथीवाचस्पतिविरचिनो विवादचिन्ता-
मणिः समाप्तः शुभमस्तु समस्त १८८४ मीतीनेठ सुदी ५ ॥ लीपा
(लिखा ?) काशीमध्ये गंगातटे ॥ च ॥

विवरणम् । वाचस्पतिमित्रविरचितोविवादचिन्तामणिर्नाम खण्डारगालीयमिश्रभोज्यं
छपसिद्धम् ।

No 122 विवादताण्डवः । Virāda-tāndavah. Substance, foolscap paper,
16×10 inches, bound in book form. Pages, 274. Lines, 15-22 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1234. Appearance, old, and worm-
eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the same subject by Kamalākara Bhaṭṭa,
son of Rāmakrishna Bhaṭṭa,* and grandson of Vīveśvara Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीरामकृष्णपितरं जनीमास्यां च मातरम् । कमलाकरपुत्रेन खण-
्डारो निरूप्यते ॥ १ ॥ मनादो सभा ॥ मद्वरमे वृद्धसतिः । दुर्गे-
मध्ये गृहं कुर्यात्कलहचानितं ययः । प्रतिदिशि प्राङ्मुखी तस्य
सुसखा कल्पयेत् सभाम् ॥ मातृधूपान्नमोदतां श्रीरामकृष्णभिताम् ।
प्रतिमालेखादेवैश्च युक्तामग्राभुना तथा ॥ मनुः । खण्डारान् दिह-
क्षुस्तु प्राङ्मुखैः सद्यः पार्थिवः । मधुदे(?)मैविभिदैश्च विनीतः प्रविषे-
(मे ?)त् सभाम् ॥ तवासीनः स्थितो वापि पाणिमुचस्य (मुत्पाय ?)
दक्षिणम् । विनीतवेगभरणः पश्येत् कार्याणि कर्षिणाम् । पाणि-
मित्यमयं दत्तेत्यर्थः । याज्ञवल्क्यः । खण्डारान् ययः पश्येद्विद्वद्भि-
र्माङ्गलैः सद्यः । धर्मशास्त्रानुसारेण क्रोधलोभविवर्जितः । युताध्ययन-
सम्यग्वा धर्मज्ञः सत्यवादिनः । रात्रौ सभासदः कार्याः रिपो मित्रे च

* In the colophon he is mentioned as a son of Nārāyaṇa Bhaṭṭa

End.

ये समाः । ये कपिश्रमवापाः । तस्मिन् देये भिदीदनि विशा वेद-
विदस्यः । राज्ञयाधिष्ठनोविद्वान् ग्राह्यवर्णा सभा विदुरिति मनुतेय ।
अन्यायग्रहीतघने दयमाह याज्ञवल्क्यः । अन्यायेन तु यो दण्डो ग्रहीतो
मरणाय तम् । निवेद्य दद्यात् विप्रेभ्यः स्वयं विंशद्गुणीकृतम् । एवं
अर्थस्तद्वपि फलमाह बृहस्पतिः । साक्षिलेष्ट्यानुमानेन प्रकुर्वन् पाप-
निर्धेयम् । विनश्येद्य यतो राज्यं राजा प्राप्नोति निययम् । तत्रै
दुर्लभमेवः पश्चिपतिभगिनी पाविनीये प्रपद्ये । म्याये प्रायः प्रमदः
प्रकटितपटिना भाङ्गमाक्षप्रघटे । प्राज्ञः प्राभाकरीये पश्चिमदिनदुरन्ता-
मवेदान्निधुः । यौते साक्षित्यमार्गे प्रवर्ततगतिर्धर्मशास्त्रेषु यत् ।
वेनाकारिप्रोक्तवाचिकस्य टीका चाम्या विंशतिर्धमाष्टा । श्रीरामा-
क्षेत्रोरपिंता निर्धेयेषु धिंधुः शास्त्रे तत्त्वकीदृशे च । रामकृष्णपुत्रे-
णाव कमलाकरमर्मणा । तेन यमः क्षतो योऽव तेन प्रीतोऽस्तु रावदः ।
। ० । ० । ० । ० ।

Colophon

इति श्रीमत्सहायप्रभाषपारावारपारीचमकुवशीरामेश्वरभट्टरि-
खलुमारायचभट्टात्मजीकमलाकरभट्टकृतं विवादताण्डवं समाप्तम् ।
श्रीराम । शुभमस्तुः (?) । सम११९० सोमवार १८ वाद ।

विवरणम् । विवादताण्डवं नाम श्रीकमलाकरभट्टविरचितोऽथवाविशयकोऽयं निबन्धः ।

No 123 विवादताण्डवम् । Vivadatāṇḍavam. Substance, country-
made white paper, 17×4 inches Folia, 137. Lines, 9 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, not old. Prose.
Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमूलपूर्वम् ।

No. 124. विवादमङ्गावः । Vivādabhaṅgāraṇah. Substance,
foolscap paper, 12×5 inches, bound in book form. Folia, 244. Lines,
21 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old.
Prose. Generally correct Incomplete (only a part of the work).

The Vivādabhaṅgāraṇa or the ocean of decisions on disputes
relating to Hindu civil law by Jagannātha Tarkapanchānana of
Trivenī in Bengal. The work is divided into eighteen chapters,

called Dvipas or islands, and each chapter into sections called Ratnas. The codex under notice has two chapters or Dvipas only. As a recent work well known to European scholars, it need not be noticed *in extenso*.

Beginning. देवेशभूतेभ्यश्चैव विभ्रताजान् नमस्तुत्य त्रिरीम्भकानां गुह्यं मुनीन्
 अन्येभ्यो विमान्यान् भूषाश्रया ग्रंथमिदं कुरुमि ॥ १ ॥ विषादभङ्गायैव-
 मामधेयं वैषद्यपुङ्गवं यजुर्विन्दुतं च सद्दीपनं स्वधीरह्वयं राटिकर्मद्राघ
 इति प्रसिद्धः सा मे बुद्धिर्जीर्णमौका सा शासं दुर्गमांशुभिः प्रभनुद्रव
 रवैतत् तरये मरुतं तथा १ राधाकांतः सुविद्यो विमलहृद्भूतिः श्रीगुरुः
 सप्रसादः श्रीरामो मोक्षदातो निधिरपि परमोरामतः श्रीचन्द्र ग्यामांतः
 श्रीलक्ष्मणाक्षर इति विदितो यत्तवान् मिथुवनैः कुप्यान् तत्कार्यमिदं
 स्वपुत्ररामसौ निधयो मे विरंकः ॥ धीरं यानमरुतः किल सिंधुं नि-
 र्भया यजुं तरति सुदुर्गं दीर्घं दग्धुषणावसमेताः सानुक्लृप्तवनेन-
 निपुङ्गाः ॥ थाच्यातस तथा पूर्वैः ग्रंथलङ्घिः सुबुद्धिभिः आसीत् वैश्व
 वाक्यानि भूदायां नि मनीषया गुरुपदेशात् सर्वं तत् सुविचिंत्य निरु-
 धाते अथ अथादानं अथं देवमदेयं च येन यथा यथा भवेत् दानप्रद-
 धर्मं च अथादानमिति ज्ञातं ।

“ End. अस्मानिविज्ञापयकरणे इदमवधेयं । यथाप्यमेव द्वयमेवामिना सम्यग्भिना
विज्ञोतं तत्र न यद्वत्तपयददः विषयमिहतापतो यत्र धोरस्य यद-
गतपयददददधि उत्तरोत्तरमूनमाय अधिकमाय वा इत्यत्र विभि-
न्नमनाविरह इति वाच्यं सम्यग्भिना भीमा इत्येतां मूनमस्यैव युक्तमादिति
विभावनीयमिति दिक् । अस्मानिविज्ञयः समीपमिः ।

Colophon. परिच्छेदानीनामिहविद्याभारायस्त्रिंशोऽक्षरत्रयसोऽक्षरपाठोऽक्षरप्रत्य-
क्षाक्षरसमसंक्षरत्रयेऽक्षरमिहयत्रैवतसंज्ञाशब्दात्तत्रोऽक्षरत्रयपाठसंज्ञा
नमभ्यासाय्यज्ञते विद्यादप्राप्तये निःशेषादिदोषे द्वितीये अति-
शोभाश्रितेऽक्षरसंज्ञायै ॥ ० ॥ ० ॥ समाप्तं ॥ ० ॥
० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम् । महामहोपाध्यायविदेशीबाबुजीमहाशयकेष्वहमनविरचितोविवादभाष्य-
बंधो नाम व्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 125. विवादभङ्गाखण्डः । Vivādabhaṅgāṅgaḥ. Substance, foolscap paper, 12×5 inches, bound in book form. Pages, 313. Lines, 19-20 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Incomplete (a part only).

Another part of the same work containing Dāyabhāga or the law of inheritance.

Beginning. अथ दायभागः । तत्र नारदः । विभक्तोऽयं पितृणां पुत्रैर्न प्र-
कृत्यते । दायभाग इति श्रौतं तद्विवादपदं बुधैः । यत्र यस्मिन् व्यवसा-
यपदे प्रकल्प्यते तत्रैव इति ।

End. (लुप्ताक्षरम्) ।

Colophon. (लुप्ताक्षरम्) ।

विवरणम् । पूर्वोक्तलिखितस्य अन्यस्य दायभागो नामान्विशिष्टोऽस्युक्तः ।

No. 126 विवादभङ्गाखण्डः । Vivādabhaṅgāṅgaḥ. Substance, foolscap paper, 12×5 inches, bound in book form. Pages, 346. Lines, 18-21 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Incomplete (a part only).

The last part of the Dāyabhāga.

End. जीमूतवाहनादयस्तु कथंचिदपि लीलावचंक्रान्ते धनेऽस्मात्तन्मन्त्रादः एवं
च अपुत्रागम्यं भर्तृरित्यप्यपुत्रेति संक्रान्तधनाभिप्रायेण तस्मात् भर्तु-
दत्तमपि स्त्वावरं दायार्थैरेव लब्धं इति अथ प्राप्तं शिल्पेण दत्तं
प्रीत्या चैवं तद्व्यतः भर्तुः स्वायं भवेत्तत्र शेषं तु लीधनं कृतमिति
कात्यायनवचनान् सधवयाकिंते भर्तुः स्वात्मने भाव्यापुत्रस्य दायस्य च
स्वाधनाः स्मृता इति मनुवचने पुत्रपदस्य सिंगान्वयस्य पुत्रपुत्राभ-
परत्वेनाविवाहितयाकिंते पितुः स्वामित्वेऽपि विधवयाकिंते धने की-
दृशी व्यवस्था न च तन्मातुरेव तन्प्रतिपक्षस्य भर्तुरभावेन विवा-
दासंभवात् इति वाच्यं पितृभ्यां चैव यद्व्यमित्यनेन पितृदत्तधन एव
स्वाधिकारकथनादिति चेन्न प्रतिपक्षाभावे भर्तृमातृमातृणां सधैरेवा-
धिकारस्य पूर्वमुक्तत्वात् एवं ये तु दुष्टिसंक्रान्तपितृधने दुष्टिमरणा-
नन्तरं दुष्टिपुत्राधिकारिणामधिकारं वदन्ति तस्मै संक्रान्तधनमपि
लीधनमेव तत्राप्येषा व्यवस्था लीधनस्य वद्विधलकथनं निवन्कारेन्दुः ।

भेदस्यानवच्छेदपरत्वेन व्यवस्थापितं नियमपरत्वेऽपि नियतज्ञातान्त्राविषय-
धनपरं तथाहि विधाते एते पितृधनं दुहितरि चञ्जालमपि भर्तृस्वामि-
कमेव भवति पश्चिधेतरत्वेन भर्तृस्वाम्यप्रतिपादनात् भाव्यापुत्रयेत्यादि-
वचनेन स्त्रीधनन्तु न भाव्यापुत्रयेत्यादिवचनम् नियमः स्वातंत्र्यवचनेन
वाधितत्वात् एवं च निवाहात् पूर्वं कतिपयदिवसं यावत् स्नातवेषुपि नास्म
पारिभाषिकस्त्रीधननं स्वमजितेपि क्वचित् भट्टेस्वाम्यात् मिथवयार्जिते
कदाचित् स्नातचामत्तेपि अजितधामान्ये स्नातान्त्राभावात् नियतज्ञात-
ान्त्राभावः । अथ च सप्तवयार्जितधने पतिसत्तेपि पत्नीपरत्वं तन्स्वा-
मिनमिति भर्तृवपरमे तथैव तद्गोत्रं तदुपरमेतु भर्तृवत्तराधिकारिभि-
रेव प्राप्तां नाथ स्त्रीधनाधिकारिषामधिकार इति यदि वादो भर्ता
विषये तदा तद्वनं अजिकायामेव पर्यवस्यति तदा तत् स्त्रीधनाधि-
कारिभिर्याचं आदौ भाव्यापरमे तद्वनं भट्टमात्रस्वामिकं भवतीति तदु-
त्तराधिकारिभिरेव प्राप्ता जीवद्विभागे तु पतिपत्नीविभागादिमते द्वाभ्यां
विभाज्यं न पुनस्तद्वनं प्राप्तुर्वात्त वचनाभावात् एतच्च स्यजितधने
सुनिभिर्धनान्तरास्त्रिचनान् भट्टेस्वाम्यस्त्रिचनान् पुनराजितधने पिता-
पुत्रयोर्भागद्वयमावाधवप्रीयते इति केचित् जीमूतवादनकार्यादिमते
तु सप्तवयार्जितेपि पत्न्या एव स्वामिनं विंतु सति पत्न्यो न स्नातान्त्रा-
वय एवाधमाः कृता इति तदुवचने अप्राग्वह्यं नवर्थः तथा च अप्रश-
स्तधमाः अप्रशस्तत्वं स्वातंत्र्यभावादेव एवं च तदनेपि स्त्रीधनाधिका-
रिषामेवाधिकारो भवतीति बोद्धव्यं एवं दुहितृपञ्चान्त्राविषयनेपि तथा
भवतीत्यपि यद्यपि सुवचं तथापि जीमूतवादनकार्याभ्यां तच्च पिबुत्त-
राधिकार्यधिकारस्यैव कथनाप्राप्ताभिरुद्विष्यते इत्यवधेयं अथ सप्त-
म्यां भाट्टस्त्रीधनं दुहिता स्त्रेव्या यस्मै कस्मैचित् दद्यात्तदुपरमेपि
दुहितृजाभावादिरपि प्राप्तुयात् न च पुंनवत् स्त्रीधनेपि दुहितृया-
वस्त्रीधं भोग एवानुमत इति वार्थं जीमूतवादनेनास्त्रिचनान् दुत्तभा-
वाच्चेत्यवधेयं ।

Colophon

परिच्छेदानीनास्त्रिचनविद्याधारापरिच्छेदनिरुद्धोत्तमपाठधितु उत्तर-
जाह्नवीमसुंष्टतथोदहनकंवागीशभट्टाचार्याक्षजजमद्राष्टतकंपंचान्नमस्त-
ते निवादर्धमाचरे पंचमे दायमागद्वीपेऽतिशोभान्तिवेत्तुनौत्तरत्वं नमः ।
॥ गमागोऽर्थं पंचमद्वीपः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम् । मधामद्वीपाध्यायजमद्राष्टतकंपंचान्नमस्तननननिवादाहंभवमद्राधिधनिदव्यम् दाव-

भागाध्यागविशेषः ।

No. 127. विवादमङ्गावर्णवः । Vivádabhaṅgārnavaḥ. Substance, foolscap paper, 11 × 4½ inches. Pages, 166. Lines, 18 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, rather old. Prose. Generally correct. Incomplete (a fragment only).

A fragment of the above-mentioned work treating of Samvit-vyatikrama or breach of contract between master and servant, &c.

Beginning अथ संविदातिक्रमः यद्यपि स्वामिपाशुविवादे वेतनापक्रिया वर्तते न च एव ह्यस्यतिना वेतनादानामभरमेव नदभिहितं ॥ अतोरनाकरादि-
अपि आदौ स्वामिपाशुविवादोऽस्तिष्ठितस्तथापि समुदा वेतनापक्रिया-
मभरमेव संविदातिक्रमो निरूपित इति च एवादौ लिख्यते ॥

End (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । पूर्वोऽङ्गितस्य विवादमङ्गावर्णवःभिधेयनिबन्धस्य संविदातिक्रमो नामाभि-
विशेषोऽसम्पूर्णः ।

No 128 विवादमङ्गावर्णवः । Vivádabhangārnavaḥ. Substance, country-made yellow paper, 7 × 5½ inches. Folia, 45. Lines, 25 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete part of the above-mentioned work under the name of Sambhūya-samutthāna or a treatise on co-operative trade.

Beginning. अथ संभूयसमुत्थानं । तदाह भारद्वाजः । यद्विक्रयप्रयत्नो यत् कर्मसंभूय
कुर्वते ॥ तत्संभूयसमुत्थानं व्यवहारपदं स्मृतं ॥ संभूयधनमेतत्कं हन्ति-
रनाकरः संभूय मिलित्वा संशब्दयोरेव भूषातोर्मिलनयोधनाम् तच्च
मिलनं धनदारा शरीरचेष्टाद्वारा वा यथा पक्षपतिजः स्वस्य धनानि
एकत्र कृत्वा द्रव्यक्रयादिना बाबिज्यं कुर्वन्ति पक्ष वा भतिभुजः एकदा-
क्येन कस्याचिदायस्य भित्तिममवधानं स्वीकुर्वन्ति तथा च धनमेतत्कं हन्ती
इति रनाकरपाठ उपलक्ष्यपरः इति ध्येयम् । यचनायं यद्विक्र-
यप्रयत्न इति आद्यायं कप्रयत्नश्चेन भतिभूयादीनां प्रवृत्तं कर्म बाबि

अभिनिनिष्पादनयाजनादिसंभूयषनचेष्टादिद्वारा मिलित्वा यव यत्
सुपांसुप् । तथा च भनादिद्वारा मिलित्वानेकेषां यदि कर्मकरणं
तत्संभूयसमुत्थानम् समुत्पन्नंखादातोः कर्मकरणप्रत्यायनात् इति
फलितं ।

End नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । पूर्वोक्तचित्तस्य निबन्धस्य संभूयसमुत्थानं भासांगविशेषः, वक्ष्यते ।

No 129. विवादरत्नाकरः । *Vivádaratnākaraḥ*. Substance, country-made yellow paper, 14×5 inches, bound in book form. Pages, 369. Lines, 21-23 in a page. Character, Bengali. Date* ? Appearance, old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A digest of civil law under the name of *Vivádaratnākara* by Chandeśvara, complete in one hundred and one chapters called *Taraṅgas*. It has been published under the auspices of the Asiatic Society, Bengal.

Beginning. ॐ नमो नारायणाय । कुसुमगरविष्ठाये भद्रुरद्यापि पुत्रीकरतलवल-
यस्य क्षामतस्मार्द्धमेव । निजमिव शशिचन्द्रं सन्दमानस्य शम्भोः भवतु
सह विवादः कान्तया कौतुकाय ॥ १ ॥ जटायो वहायो भद्रजयिना-
विश्वपतिना विवादं ज्ञातं तद्वनविभजने तत्तनययोः । परिच्छिन्दन्
ब्रह्मा गणपतिविग्रहोभियमयन् मुद्दि दायदाय अन्धद्विदिविपक्षिभृष्ट
वः ॥ १ ॥ श्रीषष्ठेश्वरमन्त्रिषामनिमवानेन प्रसन्नान्ना नैपालाघिलभूमि-
पालजयिना धर्मोद्गुम्वाग्निना वाग्वत्याः सरित्तले सुपुत्रीधाम्यं द-
धत्याः द्रुथो मार्गे नास्ति यथोक्तपुष्पसमये दनक्षलापूरवः ॥ २ ॥ योगश्री-
रविवादवारिधिले निर्वर्ण्यतामुद्दिनि कुर्वन् धीत इवोपपन्नसुतत्वं
कीर्तिं परामञ्जुते । श्रीमत्तानयनोविधारस्युरोगश्रीन्द्रपञ्चेश्वरः ॥ श्रीमान्
धरमव शान्तिपथं प्रसीति रमाकरम् ॥ ३ ॥ श्रीमान् विपद्दुर्गेनिपातु-
क्षानामुद्धारयेत्तुलननिर्वहलव्यपुष्पः षष्ठेश्वरः शचिवरसमिधं विवाद-

* At the end is given a date, 1206, Saka era, but this has no connection with the work.

रवाकरं रचयति श्रुतिशक्तविज्ञः ॥ ५ ॥ अथादानं ततो हदिरहता-
 हदिरप्यथ हृदये परमा हृदिनिषेधस्तदनन्तरं ॥ अर्थाधिविधिविधि-
 तनोऽपि प्रतिश्रुतिविधिः ॥ अथादानमिति श्रोत्रगुदुपादयविधिततः ।
 नि.चेपोऽथ ततोऽस्वामिविक्रयः परिकीर्तितः । संभूय च मनुजं
 ततोदत्त्वा प्रदानिकं । अग्राभ्युपेत्याशुदूपादास्यभीक्ष्णतः परं । य-
 दास्याधिकारी च वेननम्यानपक्रिया । यण्स्त्रीषां विधियाद्य कथितहृद-
 नन्तरं ॥ स्वामिपालविधाद्य ततः भविष्यतिश्रुतः । विक्रीयाद्यप्रदान-
 शीला चानुश्रुततः ॥ श्रीमाविवादीऽप्यपरः सेतुश्च कथितोऽपरः । हृ-
 दये शस्यश्चा शस्ययातकदण्डनं ॥ अदृष्टोऽथवाक्पादय दण्डपादय-
 मयय । सेपे सेनः प्रकाशनां तत्कराणां च दण्डनं । दण्डपादायका-
 शनां तत्कराणामिदोदितः चौरान्धेषमयय सेनस्यायातिश्रुतं । वय-
 मसेनकथनमग्निम् रवाकरं हतं ॥ सेनलाभे -तथादानं सावर्षं चाप-
 कीर्तितं । यातकाव्येष च तया संघटनं ततः । दण्डयाभिगने श्रोत्रः
 कन्याया दूषणं ततः । बन्धुव्यभिगने दण्डधर्मास्त्रीधर्मयोक्तः । स्त्रीर-
 योदितां धर्मः श्रोतस्वामिनोविधिः । स्वतस्वामिकधर्मो नियोग-
 ततः परः । परपूर्वादायभागजीवत्पितृकवच्छेदः । प्रतीतपितृकायां
 विभाजस्तदनन्तरं ॥ अनेकमाहकधालविभागश्च ततः परः । विभाग-
 धिकारी च विभागमय कीर्तितः । अधिभाष्य ततः स्त्रीषां धनहस्तन-
 न्तरः । स्त्रीषां धनविभागश्च निष्पन्नाया धने ततः । हस्तधर्मा स्त्रीधने शु-
 विभागश्च ततः परः । भानावर्षेयुजानां च विभागोऽथ विभक्तजैः । विभ-
 क्तगतभागश्च विभागस्तनयान्तैः । शौर्य.चेदज. पुत्रः पुत्रिका तत्पुत्र-
 यपि । धौनर्भवश्च काचीनोद्भूतोत्पन्नतः पुनः । चक्षोद्भूतकः श्रौतः
 स्वयं श्रीपगतकथा । अपविष्टः हविमय शूद्रापुत्रततः परः । पुत्रमय-
 विचारोऽस्तिश्रुतिदेशः पुत्रस्य च । अथ पुत्रनिश्चलादिनिश्चिताया-
 कीर्तिताः । अपुवार्यविभाजश्च भाग. दृष्टीयां ततः । विभाजनिर्दि-
 छत्वं विभक्तानां ततः परः । समाश्रयश्च श्रुतः क्रियाभेदः प्रकीर्तकः ।
 तत्रश्रुतं ततः श्रोत्रं निधि. परनिधिल्लवो विधिर्यप्रणयनदण्डोत्कर्ष-
 दिकं ततः ब्राह्मणश्च परीक्षारः परीक्षारः पुनश्च च । दण्डसंज्ञामादश-
 + + + + शतमेकं तत्राद्यां विदुषां विचरश्चन । विधीयते
 च विज्ञेन श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा ॥ * ॥

पापघ्नाः परिकीर्तिताः प्राज्ञधानां समुद्रस्तु मयः संपरिकीर्तिताः ।
 शिष्योपजीविनो ये तु शिष्यिनः परिकीर्तिताः । अर्द्धतमोमतानान्तु
 समुद्रः मय उच्यते । चाण्डालसपचादीनां समुद्रोमुन्न उच्यते मयपा-
 पघ्नपूमाय मृताय देवयक्षाय । समुद्रस्थाय ये चान्ये वर्गांश्चान्ते दृढ-
 क्षतिः । येचयोऽम्बरगन्धिममुद्रः । तथा चातुर्वर्ष्यं यान्तिरमजा-
 न्यादिममुद्रकाः । तस्य वर्याः समुद्रिष्टा जातिः सा परिकीर्तिता । मजा-
 तिः सर्वथः कम्पद्रुसोबाध्य परिजानोद्वेष्टायुधो बाध्यव्याप्रकाशे तन्
 मारमखादधिकश्च यन् नदधामि रजाकर एव पारं । यं कामचेनुरनुयाति
 सकम्पहृष्टा यं संवते निजफलाय स परिजानो वैरिवीचदैत्यहृन्मदनदृष्टिं
 सखेयवं तुल्यवितुं क्षमते भवन्तु । श्रीकृत्यदानश्चकारमुद्रिपूजा वि-
 वादेषु तथा गृहस्थे । रजाकरा चर्द्धमुचो निबन्धाः क्षतामुल्लासपदा-
 नमग्रा । रसमुपभुञ्जचमैः सन्निवृत्ते शाकवर्षे सदसि चरलपत्रागवतीमि-
 भ्रुतीरे । अदिन तुलितमुचैरादना सर्वराशिं निधिरिचिच्छुचानामुत्तरं
 मोक्षमादाः ॥

Colophon. । ० । एति सप्रश्रियनचानन्विमिदिकठदुरवीवीरेवरादनामप्रति-
 यमदानन्विमिदिकठदुरवीचखेयरविरचितो विवाहरजाकरः सम्पूर्णः ।
 ० । वीररिः । वीररिः । वीररिः ।

विवरणम् । विवाहरजाकरो नाम व्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः वीररिचरविरचितः ।
 सुप्रश्रितोऽयं बह्वैगीयानिकसमित्या ।

No 130. विवाहरजाकरसेतुः । *Vivādaratnākarasetuḥ*. Substance,
 country-made yellow paper, 16½ × 6½ inches, bound in book form. Folia,
 435. Lines, 15-19 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1730.
 Appearance, fresh, written on one side of a folium only. Prose. Gen-
 erally correct. Complete

Though chiefly treating of civil law, the work deals also
 with subjects having only a remote connection with it, such as
 the creation, the caste system, &c. Compiled by a group of
 Pandits, viz.; Bīnāśvara, Kṛipāśāma, Gopālakṛishna, Jīvana,
 Vīreśvara, Kṛishnachandra, Gaurikānta, Kālīśānkara, Syāma-
 sundara, Kṛishna, Keśava, and Sītāśāma. It is complete in 21
 chapters.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । विधेयां शरणं नवानुदरविं सद्गुरुविभक्तयः
 यः प्रत्यक्षनमोविनाशमिदिरः क्रीनाशभीनाशनः । संमार्कनमरां
 निपततां निहारयीजं यथा गोविन्दः छपया सुरासुरगर्भैर्वन्द्यारिं
 पातु नः । चण्डेयरघारेयरविद्यरूपामिताक्षराकारदसायुधौ च । दीप्त-
 यथाचक्षुनिधिरंरमकृतस्यया श्रीकरग्रूलपाथी गोविन्दसखीधरतत्त्वकारा
 यथाचार्य्यवूहामविनागभट्टा वाक्यानि चैषां सुविष्टय कुर्मोपन्यं विवादा-
 र्थवभङ्गनाम् । इह वाक्यानि वचादेः दृष्टिस्तदर्थनिर्णयः । राजप्रमंसा-
 नम्बमन्तिद्वयादिस्तथं रामधर्मं षष्ठादानं दृष्ट्यादिविधिलप्रका ।
 षष्ठादानोदयवचयोर्विधिदायनिरूपणं । अनादीनां तत्र पुंसां वधि-
 कारविवेचनं लीधनस्य स्वरूपं तदधिकारनिरूपणं । भागानर्थं दद्या-
 नामविभाज्यविभाज्यता । पित्रकृतविभागस्य धातुभागविधिलया । ईदृ-
 ष्टानां विभागस्य विदेग्गतवच्छेदनं निरुक्तस्य विभागस्य भागसन्नेहनिर्णयः
 शुक्तिर्यंश्चरत्तत्त्वादिभाषापादस्तसः परं । उत्तरपादक्रियापादौ ततो
 निर्णयपादकः । निष्पेपविधिरस्त्रामिविज्ञेयं च विधिलया । विधिलतप
 संभूयसमुत्पानोच भण्यते । कर्णेकादेर्भागविधिलया दत्ता प्रमाणा ।
 अथादेसादेयदृष्टा दृष्टानां विधिरच्यते । अतकानां विधिलतप द्वा-
 मोच्चाधिकारिणो वेतनसामिपालस्त्रीपरायां विधिरच्यते । विज्ञीया
 संप्रदानस्य कीलानुशय उच्यते । सोमाविवादे च विधिः सदाष्टे वि-
 धिलया शम्भरत्ताविधिलतप शस्त्रगतदमस्तथा । शस्त्रघातेयदृष्ट्या
 वाक्पादयविधिलया । विधिलतप दृष्टपादयो तद्यालेयनिरूपणं ।
 प्रकाशनस्वरूपो प्रकाशपीथ्यदृष्टनं धौरान्वेषचौरातिदेशापवादनि-
 र्णयः । साक्षिं तु दृष्टभेदी घातकान्वेषणं ततः स्त्रीसंप्रदातदूपोद्गौ पर-
 दारगमे दमः । स्त्रीपुंसधर्मनिर्णयः प्रकीर्णकमतः परं । वज्रधाविषयस्य
 विधिलदृष्टानिताः पुनः ।

End.

अनेन विधिना राजा मिथोविवदतां यथा साक्षिप्रत्ययविद्वान्नि का-
 र्याणि श्रमतां नयेत् । उदितो विलरेषायं मिथोविवदमानयोः दृष्टा-
 दृष्टस्य गानेषु व्यवहारविनिर्णयः । एवं कार्याणि सध्यां चि सध्यां च
 सध्यक् समुपतिः । देशानलभ्यां लिखेन सध्यां च परिपालयेत् ।

Colophon

॥ * ॥ इति विद्वदिरचिते विवादाथर्ववेतुके । तरङ्गोनिधिदृष्ट्यापे
 रेकविंशीऽव कीर्तितः ॥ * ॥ * ॥ * ॥

विवरणम् । विवादभट्टवेतुर्नाम व्यवहारविषयकोऽयं निबन्धो नानापठितसद्गुणितः ।

No. 131. বিবাদভাঙ্গারবস্তু. Vivādabhaṅgārvastu. Sub-
stance, foolscap paper, 18×4 inches. Folia, 128. Lines, 6-8 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, new. Prose. Generally
correct. Complete.

Another copy of the same work.

विदरणमाहपुष्पम् ।

No. 132 विद्यादाशः । Viśvādāśah. Substance, country-made white paper, 6×3½ inches. Folia, 19. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-eaten, torn, and useless. Verse Generally correct. Complete.

Verses on religious subjects by Satya Sarasvatī, complete in four chapters, called Kāndas.

Beginning. श्रीत्यादिकाष्टादशद्विपरिणामार्थविनाशार्थविषयेः सुभाष्यदूषयकान् द्वि-
 दपि कुमयते ऐतिमीमंशुकीभिर्नवा भुतात्प पर्वण्यपि न चक्षु मय-
 म्यकंशक्तानिपाने । इभान् प्रादेशमाचान् अभसि पुनरमायां सद्यस्ता-
 विरिचीत्यसादस्यादिनाथे द्वापलदभिमताथर्ममुक्तायकायः ।

End. स्ये च्योतिर्योतिःचमस्यतिमानं जमिति चेन्नयोर्निरुद्धेषु सखि-
गुणरागिच्छव नया । द्विधाविद्यामिद्यासमुपमसुषं चेतु + + + +
+ स्फुटं तज्जलतन्नेष्वर कुब तदाम्यन् परमपि १४ दृष्टिः दृष्टिः कंठ्य
मल्लहतमिदं हतं श्वापमुद्रं समुद्रं वा + ते धम्यरा । १५ ।

Colophon. इति श्रीविद्यादर्शाक्षो धर्मशास्त्रे काशीवर्णेन चतुर्थः पादः ।

विशेषम् । यस्मात्सुखमिदं निपयाधुनिकश्रीकाशकीयं निवन्धः श्रीमत्सुखमसौ विरचितः ।
इत्युक्तमिदं श्रीं गीर्षं कौटकवसितश्च वर्धते ।

No 133. विरमित्रोदयः । Viramitrôdayah Substance, country-made white paper, 14x3½ inches. Folia, 117. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1863. Appearance, very old, worn out, torn, thoroughly worm-eaten, and useless. Prose. Correct. Complete (so far as the part which the codex contains is concerned).

A digest of the Dharma Śāstras or Hindu law compiled by Mitra Miśra, son of Paraśurāma Miśra, and grandson of Hāṁsa Paṇḍita, at the request of Rājā Vira Siṁha, son of Mahārāja Ma-
dhukara-shāh, and grandson of Mahārājādhirāja Pratāparudra,
complete in four chapters or Prakaraṇas. The codex under notice
contains only the last chapter or the fourth Prakaraṇa, treating
of Vyāvahāra or civil law.

Beginning.

अथ विभागाख्यव्यवहारपदम् यत्र मन्वादिब्रह्मण्यव्यास उक्ता वृक्षा पुत्राः
विषदन्ते दायभागः स प्रबन्धेन वर्ण्यते तल्लक्ष्यमाह मनुः विभागोदय
विषयस्य पुनर्विषय प्रकल्प्यते दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं पुनैरिति
पिबोरयं विषय इति छान्दोग्येणात् पितृशब्दात् यत् अत्र साक्ष्यमस्मादि
विभागकथनात् विषयस्य पुनैरिति च ह्यसमपि संबंधिमावीपलक्ष्यं पत्नी
न्यादिनाम्येषामपि भर्तादिधने तन्निष्कपणात् अतएवाक्रमेण मनुना पिता-
दिपदं गोपातम् एव स्त्रीपुंसयोश्चोदयसंज्ञाया रतिर्दक्षितः आपन्नप्राप्तिश्च
दायं धर्मो निबोधतेति दायधर्मोऽप्यत्र विभागव्यपिभित्तसंज्ञैवात्र
लक्ष्यकथनपूर्वकं निष्कपणात् ।

End

कात्यायनोपि राज्ञीकृतासु ये सन्ता राजदण्डपञ्जीविना अप्रियं वाक्यं यो
वक्ता धर्मं तेषां प्रकल्पयेदिति शूद्राणां प्रमत्तादिकरणे दण्डमाह स एव
प्रमत्तावसितं शूद्रं जपहीनपरं तथा बधेन शासयेत् पापं दण्डो वा
द्विगुणं दण्डमिति धर्मशास्त्रानुसारेण व्यवहारदर्शिनोऽपि पलमात्र
यमः एवं धर्मप्रवक्ष्य राज्ञोदयधरस्य च यशोऽस्मिन् प्रथमे लोके क्षुण्णे-
वाच लयाचय इति इति प्रकीर्णकाख्यं चतुर्थं प्रकरणं समाप्तम् ।
प्रत्यागं परिवर्तयेधियजमता दैव्यान्वकारापदे श्रीमद्दीर्घश्लोकात्मनोऽपि
संज्ञकचन्द्रोदये राज्ञादिगितमिवमिवविदुषलक्ष्योक्तिभिर्निर्मिते प्रत्येकित्
व्यवहारजातविषयः पूर्वप्रकाशितम् ।

Colophon.

इति श्रीमत्सकलसामन्तचक्रचूडामणि मञ्जरीनीराजितचरणकमलश्री-
मन् सदाशारजाधिराजप्रतापवद्भ्योमन्मथाराजसमुत्तरमाह्वयन् श्रीमन्
मदाराजाधिराजपुत्रवदधिवल्लभसुन्दरा हृदयपुष्परीकविकासदिनकर
श्रीवीरसिंहच्योतित श्रीदंष्ट्रपण्डितायाम् श्रीपरशुराममिश्रसुसकलवि-
द्यापाराधारपरीषद्परीषजगद्धारिद्र मधामजपा + + + जनजी-
मानु श्रीमन्मिवमिवदत्ते श्रीरमिवोदयाभिधनिधये व्यवहार + + +
+ पूर्वसममन् इति श्रीव्यवहारखण्डः समाप्तः श्रीधनत् १८६१ चैव
लण्डनतोया श्रुती नि + + + ।

विवरणम् । राजनीतिरभिधानाद्युपज्ञातमीनिममिचतनवीरमिचोदयमसप्रज्ञातभ्रमंगः
निबन्धन व्यवहारः । भारतीयभाषायाप्रदेशेषु वीरमिचोदयस्य सम्यक्प्रमाणदोषभेदः ।

No. 134 व्यवहारतत्त्वम् । Vyavaharatattvam. Substance, foolscap-paper, 18×4 inches. Folia, 21. Lines, 8-11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, nearly fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A digest of Hindu civil law under the name of Vyavaharatattva by Raghunandana, the chief authority of the Bengal School. It belongs to his series of Smṛititattva.

Beginning. वीरमिचोदयः । प्रथमं सविदागमं वामीनं विदुषां मुदे । व्यवहार-
रत्नेश्वरं वदति वीरमुदयः । अथ व्यवहारदर्शनं । तत्र याज्ञवल्क्यः ।
पुत्राचारण्येन मातृवाचस्पतिः परैः । आवेदयति चेद्वदति व्यवहार-
पदं हि ननु । मृत्तिकाचारवर्धमानेन दर्शनं परैर्यतः । वीरमी वा
वीरमिचोदयमि विवेदयन् । तद्व्यवहारदर्शनं नाम । चेदित्यथ यदिमि
मेषिणः । आवेदयति चेदिदमेव स्वयं विवादीत्यर्थं राजा न कर्मण
मिनि शुलकादिमहासहोपाध्यायः । राज्ञीति व्यवहारदर्शनं कथं ।
तथाच इत्यर्थः राजकायांश्च संवदन् प्राद्विवाकोऽयथा द्विजः ।
विवादे इत्यर्थः प्रत्येकं प्रतिपद्यते नवीनं च । प्रियवृत्ते प्राद्वदति प्राद्विवा-
कस्ततः कृतः । कात्यायनः प्राद्विवाकस्ततश्चाथ । व्यवहारादिनं प्रथं
इत्यर्थः प्राद्विनि मुनिः । विवेचयति यदयस्मान् प्राद्विवाकस्ततः कृतः ।
अर्थिनं प्रतिभाषते वीरमी प्रत्येकं प्रति च तथापि वीरमुदयं इति
इत्यर्थः प्राद्व मुनिः पुनः पुनः पुनश्च जयं पराजयं वा विविचति इति
वाक्यः प्राद्व च न विवाक्येति प्राद्विवाकः ।

End. अर्थः सदागमोपाध्यायमादित्यान् शिशुः । बाल आशीर्वादाद्यन्
प्रीत्युदापि मथते । परतो व्यवहारः अतस्तः पितरादौ । जीवतो
मं अतस्तः । याज्ञवल्क्यः कर्मणः । तथोपपि पिता तेषां वीरमि-
चोदयमा । अथवा वीरमिचो माता मरुतः च पूर्वजः । पर-
पदा अनुजीविप्रभृतयः तथाच इत्यर्थः । पितृप्राप्त्युपपत्ति-
शिक्षाशुजीविनि । यदुपपत्तिं कुटुम्बार्थं यदुपपत्तिं शालुमर्थं । कात्या-
यनः कुटुम्बार्थमपि तु यदुपपत्तिं आधिमोऽथवा उपपत्तिमिति
विवादाप्युक्तम् । अन्त्येतिविद्येते जेनकायं च यदुपपत्तिं ।

तदाह्वये प्रदातव्यं कुटुम्बेन हस्तं प्रभो । प्रभोरिति कर्त्तरि षष्ठीनेन प्रभु-
ना दातव्यमिति रत्नाकरः । दृढस्यतिः यः स्वामिना निधुल्लुधनाय
व्ययपालने कुलीदलपिवाणिज्ये विद्वष्टार्यस्तु सन्ततः । प्रमाणं तन्तुलनं धमे
स्वामालाभययोदयं । स्वदेशे वा विदेशे वा स्वामी तत्र विचार्यन् ।
सन्ततस्तु स्वामिन इति शेषः ॥ * ॥

Colophon.

इति महाभक्तोपाध्यायश्रीरघुनन्दनसार्धभट्टाचार्यविरचितं व्यवहारतत्त्व-
समाप्तं ॥ शुभमस्तु ॥ श्रीहरिः पातु मां नित्यं गौरी च जगदम्बिका ।
श्रीवरेण्णतीवरे मम भक्तिरस्तु ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम् । कर्त्तृश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं व्यवहारतत्त्वसहाविंशत्युक्तितत्त्वान्तम् ।

No. 135 व्यवहारतत्त्वम् । *Vyavaharatattvam*. Substance, country-
made red and yellow paper, 18×2½ inches. Folia, 32. Lines, 5 in a
page. Character, Bengali. Date, Saka 1740. Appearance, not old.
Prose. Correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणपूर्वम् ।

No. 136 व्यवहारतत्त्वम् । *Vyavaharatattvam*. Substance, country-
made paper, 18×1½ inches. Folia, 33. Lines, 5 in a page, having a
blank space of about half an inch square in the middle. Character,
Bengali. Date, Saka 1597. Appearance, old. Prose. Correct. Com-
plete.

A third copy of the same work.

Colophon. शांति शैलाद्वाराण्येन्द्रसमिधेः पूरि दुस्तकं व्यवहारादिनित्याहं श्रीराधा-
कान्तस्यैवा ॥ श्रीहरये नमः ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणपूर्वम् ।

No. 137 व्यवहारचिन्तामणिः । *Vyavahāra-chintāmanih*. Sub-
stance foolscap paper, 14×3½ inches. Folia, 82. Lines, 7-8 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Gen-
erally correct. Complete.

A digest of Hindu civil law under the name of Vyāvahāra Chintāmaṇi by Vāchaspati Mīśra compiled at the request of Mahārājādhirāja Harinārāyaṇa, son of Mahārājādhirāja Hṛdaya-nārāyaṇa, and grandson of Darpanārāyaṇa.

Beginning. ॐ नमोभवेष्टाय ॥ • ॥ आराध्य नन्दनन्दनमय सुभाय यत्नतोपन्याम् ।
 श्रीवाचस्पतिविबुधो व्यवहृदिनि चिन्तामणिं तनुते । भाषोभरक्रियाप-
 दानि निर्णयः सोपदेशकः । अमु.पातनद्विपयो व्यवहारो निरूप्यते ।
 तथादावुपदेशे वर्चनीये तन्मूलव्यवहारसमयमाह नारदः । धर्मोक्तता-
 नाः पुत्रया यदासन् सत्यवादिनः । तदा न व्यवहारोभून्न द्वेष्टो न च
 मत्सरः । नष्टे धर्मे समुप्यायां व्यवहारः प्रकीर्तितः । द्रष्टा च व्यवहारा-
 र्था राजावधः स्वयं (?) ॥

End. छलस्य छलद्वाराणां वशित्वं नयेष्टापने विज्ञेये चैव दाने च वशित्वं
 लभ्यते पितुः । एतेनार्थेऽश्लिष्टो विप्रलब्धे च विज्ञेये चेष्टरा मता रति
 नारदीयं । दानविज्ञवयोः प्रभुत्वप्रतिपादनं पुनस्तेन दानविज्ञवपरम-
 नो न विरोध इत्येके । पुत्रव्याचर्मणौ पितुस्तद्वानादौ प्रभुत्वमर्थमतौ
 प्रभुत्वमिति संश्रयात् ॥ • ॥

Colophon. इति महाराजाधिराजवीर्यनारायणात्मजमहाराजाधिराजवीर्यद्वय
 नारायणात्मजमहाराजाधिराजवीर्यनारायणविरचिते निर्णयपाद-
 र्चनाम् ॥ • ॥ इति महामहोपाध्यायमिश्रवीराचस्पतिज्ञेये व्यवहारचि-
 न्तामणिः संपूर्णः ॥ श्रीगुरुर्जयनि ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ • ।

विवरणम् । श्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितोविवादचिन्तामणिर्नाम व्यवहारविषयकोऽर्थं नि-
 बन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 138. व्यवहारमयूखः । Vyāvahāra Mayūkhaḥ. Substance,
 country-made coloured paper, 18 x 4 inches. Folia, 78. Lines, 8 in a page.
 Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not
 correct. Incomplete.

A digest of Hindu civil and criminal law under the name
 of Vyāvahāra Mayūkha, current in Southern India, and belonging
 to a series entitled Ashtādāśa Mayūkha. It has been published
 in several places as Benares, Bombay, &c. By Nīlakaṇṭha, in
 his series entitled Bhāskara.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अत्रापनयनीतिं मत्वा भाव्यतृपदाम्बुजं । सम्यक्
निरूपयति नीलकण्ठो व्यवहारनिर्णये किञ्चित् । विप्रतिपद्यमानानकर-
यता ज्ञानाधर्मापनानुसूतो व्यापारो व्यवहारः । वादिप्रतिवादि-
र्लोकः सधोयसाधिप्रमाचको विरोधिकोटिव्यवस्थापनामुकूली व्यापारः ।
संप्रतिपत्युत्तरे तु व्यवहारप्रयोगोत्तम इति मद्वरत्ने । वादितया-
दिवाह्यवर्णनन्तरद्वितीयपटलम् ॥

End. ब्राह्मणादीनां श्रुतादिगमने दण्डमाह ॥ दण्डं सेवते या तु ब्राह्मणीम-
दमोचिता । तां यमिः सादयेद्राजा संस्थाने बध्यमानिनाम् । ब्रह्म वा
अविद्यं वा ब्राह्मणो सेवते ॥ या । गिरसोमुपगमं तस्याः प्रयाणं गच्छे-
त्तु ॥ दण्डः शूद्रः ॥ बध्यमानिनः सीनकाः । वेषां ख्यान इत्यर्थः ।
अपरश्च दण्डो + + + स्मृतिकायाः । अभिचारनिश्चयो + + +
माह याज्ञवल्क्यः ॥ पुमान् संप्रवये + केसि + परस्मिन् सद्योवाकोम +
+ + यिके प्रतिपन्नो ह्योक्तथा । ह्योरित्यनेन वाक्यतरण प्रति ।
दूषणमाह ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ गतं स्त्रीदूषणे दद्यात्तु मिथ्याभिप्राये ।
पशून् गच्छन्तग्नौ दीनां स्त्रीषु । व्यापोनौ गच्छती वेषां पुनर्वि-
भिनेधनः । पशुविग्निकोटिदण्डस्तथा प्रवजितामने । दीनां दुःखितां मर-
चामपि । स्त्रीसंयुक्तपुरीषादि ॥ इति स्त्रीसंयुक्तम् ॥

Colophon इति व्यवहारमयूखः समाप्तं (समाप्तः ?) ॥ * ॥ * ॥ * ॥

विवरणम् । अष्टादशमयूखान्तगतव्यवहारमयूखो नाम स्मृतिनिबन्धविशेषः श्रीनीलकण्ठ-
विरचितः असम्पूर्णमिदं पुस्तकं कन्याविदंशस्त्वानिद्यामानवान् ।

No. 139. व्यवहारमयूखः । Vyavahāra Mayūkhah. Substance, coun-
try-made paper, 8×5 inches. Folio, 96. Lines, 12 in a page, except in
the last, which has one line only. Character, Nāgara. Date, ?
Appearance, old. Prose. Correct. Complete.

Another complete copy of the same work, having eleven
preliminary ślokas more at the beginning, as also some portion
of the text at the end, which seem to have been left out by the
Bengali copyist.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । योस्त्रीलया संतनुवे च विद्यं तस्यालयात्मनि
विद्यस्त्री । स्त्र्यं नपत्याम् च पूर्णरूपः । मनोलाय रविर्धयागौ । १ ।

जज्ञे पितामहतमोः ससु कग्नपोयस्यप्रादभायत मुनिस्तु निभांडकाष्टः ।
तं पुत्रिणां धुरमरोपयदृष्ट्यं गस्तस्यान्वयेजनि इतिवराभिधानः ॥ १ ॥
तस्मिन् यंये मज्जति पितते मंगराख्ये खपाणां राजा कर्णः समज्जति यथा
सामरे शीतरग्निः ॥ कीर्त्या यस्य प्रथिततरया शोचमिनेभिपूर्णे कर्णस्यापि
प्रथितमकथानावकाशं लभते ॥ २ ॥ विगतोकाश्चदेवस्ततस्तृप्ततोभृद्दि-
शोकीलता येन सख्यां धरिषीः । मतोयास्य राजाभ्रगुप्ततोभृदश्याओ-
रयेव सख्योहितः ॥ ३ ॥ बभूवाथ चैराटराजस्ततोभृद्रूपोमेदिनीशौ-
वभो बौटराजः । नरत्रस्तुदेवस्ततोमनुदेवस्ततोभृद्रूपयेद्रपासामिधानः ॥
४ ॥ शिवगवाक्ष्यदृष्टः समज्जन्द्यो शिवगवाक्ष्यपुरं प्रथकार ॥ शिव-
गणेन समं सकलैर्भुषैः शिवशिवप्रथमोऽवनासु यः ॥ ५ ॥ रौहिचंद्र इति
तत्तनमोभृद् कर्णसेमस्तपतिस्तमयागुहोऽकपोनरश्चरिष्यपराजो राम-
चंद्र इति तन्मृतोऽनुजातः ॥ ६ ॥ यशोदेवस्ततो जातस्तारकेन्द्रस्तपस्ततः ।
चक्रसेमस्ततो राजा राजसिंहस्तपो यतः ॥ ७ ॥ ततोऽबभूवपतिमाहि-
देवः स्रक्तीर्तिभिर्निर्जितराजसिंधुः । यमुपतः श्रीभगवंतदेवस्त्वदैव यशो-
दयवान् जितोऽशः ॥ ८ ॥ यदाश्वविशानिर्जितवपूरजास्रक्षोऽलज्जया
दूरे तुष्ट रक्षाहते निविशते नो यत्र पुंसां श्रुतिः । किंच नस्यदराति-
घासनयना नेषाम्भुभिर्वर्जितस्त्रेकोऽश्विवैडवासुखीचंद्रतमुक्तुष्टः कथं
नोभवेत् ॥ ९ ॥ याज्ञस्तमेन राज्ञा विदुधगधमभिर्दाक्षिणात्यागतंसीभद्रः
श्रीनीलकंठः स्रतिषु दृढमतिर्जैमिनीयेद्वितीयः । श्रीरविवार्थ(?) ॥

End.

अथ प्रकीर्णकं । जने वापधिकं वापि सिन्धुस्योत्पत्त्याय । पारश्व-
रिक्चैरोवा मुंजगोर्द्व उतमः । अथस्त्रेण दिनें दूर्यं रंष्ट उतमसा-
द्यः । मध्यं अविर्षं वैश्वं प्रथमं शुद्धमधिकं । अथस्त्रं दुराश्रुतुदीवा-
दिद्वन्द्वस्यैवज्जरोविमसविजयो । अंगीवीनस्तु कर्तव्यो दाद्यद्योतम-
साद्यं विमसं जवादिमसं तथा शल्लोत्तमी दीक्षिषां शुद्धिमां तथा प्रथमं
साद्यं दृष्ट्यानिमुष्टे दिग्मुषं तथा । निक्तोक्तः जदं । मनुः । मनुदमरमे
धिषं चोरवत् किलिषी भवेत् । प्राविभृत्सुमदन्मर्धं मोरजाद्वय्यादिपु
सुद्रकाणां पशूनां तु चिंसने दिशतोदमः । पंचाशत् भवेदंष्ट्रं । शुभेपु
ष्यमपस्त्रिपु । जदंभाजाधिकास्तुदैष्टः स्यात् पंचमायकः । सायकस्तु भवे-
दंष्ट्रं । अशूकानां विषातन इति । अयंच दंडोचनमुष्टदानोत्तरं बोध्यः ।
याज्ञवल्क्यः । जारं चोरंत्वमिवदन् दाप्यः पंचाशत् दमः । उपजीव्य धनं
मुचंनदेवाहमुषं स्यूतं (?) । उपजीव्य गृहीत्वा राज्ञोऽनिष्टप्रवक्तारं तस्मै
वाजीशकारिणं । तस्मिन्नस्य च वज्रारं जिह्वां हिला प्रवासयेत् । अनिष्टं

भरणादि । आक्रोशः तस्य राज्यध्वंसोक्तिरित्यादि । मनुः । राज्यं कोशपद-
 तस्य प्रतिशूलैश्चवस्थितान् । घातयेद्विविधैर्दंडैरधीनां चोपजापकं । या-
 ज्ञवल्क्यः । अन्तांगलग्नविक्रोतुर्गुरोस्तादृशितुस्तथा । राजायानममारो-
 दंड उन्नमसाहसः । अन्तांगलग्नं अन्तकवस्त्राणि स एव । द्विनेत्रभेदिनो
 राज्ञोद्देश्यादेगल्लतस्तथा । विप्रत्वेन शुद्रस्य जीवतोद्युक्तोदमः । द्विनेत्र
 नेत्रद्वयभेनूराजनिपिदकर्तुर्विप्रदृष्ट्या जीवितुस्य शुद्रस्येत्यर्थः । दण्ड-
 राज्ञान्येनाजितोऽप्रीति न्यायतोऽपि पराजितः । समापातं पुनर्जिता
 दापयेद्विदुषः दमं ॥ अथ सर्व्ववामुक्तमध्यमंस्तथा पणविषयौ शेषा ।
 पणस्तु कर्षोन्मिल तांश्च कार्षिकस्तार्क्षिकः पण इति कोशान् । कर्षः पण
 चतुर्थोऽंशः । वराटकाणां दण्डकद्वयं यन् सा काकिषी ताव पणतस इति
 भास्कराचार्य्योक्तस्य पणः । उन्नमसाहसादिवंस्तु माश्रीतिपदसाधनोद
 उन्नमसाहसः । तददंस् मध्यमः प्रोक्तस्तददंमध्यमः क्षुतः ॥ इति ।
 तथा । उक्तापराधेषूक्तपरिभाष दण्डैर्दमनामन्त्रवेधिकोपि दंडः । दण्ड-
 दापयंतः । दंडोदममादित्याल्लोमादांतान् दमयेदिति । तथा सर्व्व-
 स्थापहारदंडे विशेषमात्रं नारदः । आशुधान्याशुधीयानां वापादीन्
 वाप्यजोविना । वेद्यास्त्रीषामलंकारान् वायातोद्यादि तद्विद्वा । पण
 यस्तोपकरणं येन जीवन्ति कारकाः । सर्व्वस्वरवेद्येतन्न राजा चतुर्ह-
 ति । अन्त्यायादुष्टहीतस्य दंडस्य प्रतिपत्तिमात्रं याज्ञवल्क्यः । राजा-
 न्यायेन यो दंडो गृहीतोवदधाय तं । निवेद्य दद्याद्विप्रेभ्यः स्वर्गं विश-
 द्दुमुचीकृतं । विशदुमुषं वदशीवेद्येन संकल्प्य विप्रेभ्योदद्यादित्यर्थः ॥

Colophon.

इति श्रीमीमांसकशकरभट्टात्मजभट्टनीलकण्ठेन कृते भास्करे दण्डा-
 मयूखः ॥ समाप्तः ॥ श्रीरामार्पणमस्तु ॥ अ ॥ अ ॥ अ ॥ अ ॥

विदरधनूक्तपूर्य्यम् ।

No. 140 व्यवहारमाधवः । Vyavahāra Mādhabaḥ. Substance, coun-
 try-made yellow paper, 18×4 inches Folia, 101, of which fol 72 has a
 supplement (कोदपन) Lines, 10 in a page. Character, Bengali Date,
 Saka 1735. Appearance, not old Prose. Correct Complete.

A commentary on Parāśara Smṛiti, Vyavahāra Prakaraṇa,
 by Mādhabāchārya. It has been published by Mahāmahopādhyāya
 Pandit Chandrakānta Tarkālakāra under the auspices of the
 Asiatic Society, Bengal.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । वाणीशायः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे । यं नत्वा
 छतकृत्याः स्युस्तं नमामि ब्रजाननं । सोऽहं प्राप्य निवेकतीर्थपदवीमाम्नाय-
 तीर्थं परं । सज्जन् सज्जनसङ्गतीर्थनिपुणः सद्वृत्तितीर्थं ययन् लब्धामा-
 कलयन् प्रभावलङ्घरीं श्रीभारतीतीर्थतो विद्यातीर्थमुपाययन् हृदि भजे
 श्रीकण्ठमयादतं ॥ सत्यैकव्रतपालकोद्विगुणधीरुत्थयः चतुर्वेदितापचक्रम्
 हनो वल्लभयददः सद्गाङ्गध्वजः । अष्टव्यक्तकलाधरो नवनिधिः पुण्य-
 दिशत्प्रत्ययः । स्मार्तोच्छ्रायधुरन्धरो विजयते श्रीवृद्धश्लापतिः ।
 रङ्गस्याङ्गिरसो नल्लस्य सुमतिः शैलस्य मेधातिथिर्द्वयोधर्मस्तस्य वैष्ण-
 वपतेः सौजानिषेर्गौतमः । प्रत्यङ्मूर्तिरन्ध्रतौसद्वचरोरामस्य पुण्यात्म-
 नो यद्वतस्य विभोरभृत्कुलगुणसन्धौ तथा माधवः । प्रज्ञासूक्तमङ्गीविदे-
 कसलिलैः सिन्धुफलोपमिता(?) भक्तैः पल्लविताविभ्रातुविटपा सन्ध्या-
 दिभिः षड्गुणैः । शक्त्या कोरकिता यम-सुरभिता सन्ध्यासनुद्यत्फलदा
 सम्प्राप्ता भुवि भाति नीतिरुतिका सर्वोत्तरं माधवी । श्रीमती जननी-
 यस्तु सुकीर्तिं धायथः पिता । धायथोभोगनाथस्य भनोदुखी सखीदरो ।
 यस्य नौधायनं स्तुवं शाखा यस्य च शालुपी । भारद्वाजं कुलं यस्य
 सर्वज्ञः स हि माधवः । स माधवः सकलपुराणवेदिताप्रवर्तकः जगदि-
 मात्रये पराशरस्मृतिविदो प्रवर्तते । आख्याते ॥ अथ व्यवहारः
 प्रसूयते ॥ • ॥ यद्यप्युपादानादीनामष्टादशपदानां व्यवहार्यां मध्ये
 कमपि व्यवहारं पराशरो न अनुपादितवान् । तथाप्युपाचारकाण्ये चतुर्णां
 वर्णानां क्रमेणाचारान् नुवन् । अथियसु प्रजापिब चितिं धर्मेषु पालये-
 दित्यस्मिन् वचने अथियविशेषस्य राजाचारविशेषमवोचत् चितिं
 धर्मेषु पालयेदिति तत्र चितिपालनं नाम चित्यादिनास्तु प्रजास्तु दुष्टा-
 नां निपदः शिष्टोपद्रवपरिहारश्च ॥

End.

अनो दृष्टमृतिनिरूपितं प्रकीर्णार्थं विवादपदनभिधीयते ॥ तस्य लक्ष-
 णभेदो भारदेन निरूपितो ॥ प्रकीर्णकेषु न श्रेया व्यवहारा उपपन्नाः ।
 राजाभाशाप्रतीधानल्लक्ष्मणकरणं तथा । पुनः प्रमाणभेदः प्रकृतीनां
 तथैव च । पापशून्यैरगम्येष्टिगन्धर्वान्विपर्ययाः । पितापुत्रनिवादश्च
 प्रायश्चित्तनियमस्य । प्रतिप्रश्नविशेषश्च लोप आशमिषामपि । नर्षण-
 कुरदीपश्च तद्वृत्तिनियमस्तथा । न दष्टं यस्य मूर्ध्नेषु मर्षे तत् स्यात्-
 प्रकीर्णकमिति ॥ प्रकीर्णके निवादे ये विवादाराज्याजोक्तनतदाज्ञाका-
 रणतत्कर्मरक्षणदिविषयास्तावुपसमो यथो वा कुर्वन् । एवं वदन्तो-
 यो व्यवहारो व्यवहारस्तु प्रकीर्णमित्युक्तं भवति । नच राजाभाशमा

पथे विशेषदण्डमाह याज्ञवल्क्यः ॥ नूनं चाश्वधिकं वापि सिधेयं राज-
शासनं पारदारिकचौरैः नैः सुसुतां दण्डं प्रथमम् । राजदण्डमेवं
नम्रं वा परिमृष्टाङ्गान्नलमाधिकं वा प्रकाशाद्राजशासनं योऽस्ति
यस्य पारदारिकं चौरं वा गृहीता राज्ञोऽनिवेद्य मुञ्चति तान्नुमागृह्णन्
हम दण्डनीयौ ॥ व्यासोऽपि ॥ न्यायस्थाने गृहीत्वायमधर्मेण विनिर्णयं
करोत्युत्तरकाव्येषु राजद्वयविभागकः । उक्तौ च जीविनोऽप्येवम्
हत्वा विवाहयेदिति । तत्कर्मकरणे दण्डमाह । याज्ञवल्क्यः ।
राजयानासनारोहे दण्डोऽध्वममाहम इति । कात्यायनोऽपि । राज-
प्रोद्गातु ये सत्ता राजदण्डपुञ्जीविनः । अप्रियदास्य योऽप्यस्य यं वेत्ति
प्रकल्पयेदिति ॥ राज्ञः कौशोपहरणादौ दण्डमाह मनुः । राज्ञः को-
शोपहर्तुं प्रतिदूलेषु चाख्यतान् विविधैरेव दण्डैर्वै चरेत् सर्वलोके
चेति ॥ सर्वलोपहरणेषु यद्व्यस्य जीवमोपकरणं नापहर्तयति तत्र
नारदः ॥ आयुधान्यापुधोयानां योजामि हविर्जीविनां । विद्यास्त्रिषा
मलङ्कारान् वाद्यानां यश्च तद्वितं । यश्च यस्मोपकरणं येन जीविनि
कायकाः । सर्वलुहरयेत्येतन्न राजा चर्तुमर्हतीति ॥ ब्राह्मणस्य यधस्ता
मौर्यमाह मनुः ॥ ब्राह्मणस्य यधे मौर्यः पुराज्जिवान्नाहने । कृते-
चाभिगच्छाक प्रयाचं गर्भमेव त्विति कौषात् परस्परभेदनादौ दण्डमाह
याज्ञवल्क्यः ॥ दिनेभेदिनीराजा द्विधादेवकृतस्तथा । विप्रचिह्नं
गृहस्य जीवतोऽदृशतोऽहम् इति । यत्तु कृत्यकराभिहितं । विजातिवि-
द्भिन् । गृहान् चित्रदण्डेन चातयेदिति ॥ तद्दण्डव्ययं ब्राह्मणसिंहादौ
वेदितव्यम् ॥ ब्राह्मणपौडाकारिणा दण्डमाह मनुः । ब्राह्मणान् बाधना-
मनु कामदं सर्ववर्जं । अन्याधिकैर्वैधायां तदुद्देजकरैश्च इति ।
गृहाणां प्रवृत्त्यादौ दण्डमाह कात्यायनः । प्रवृत्त्यावासितं गृहं जपते-
मपरं तथा । अथेव शस्येन् पापं दण्डो वा द्विगुणं दममिति । एवं
शास्त्रोक्तमाह यमः ॥ एवं यस्मैप्रवृत्तस्य राज्ञोऽदण्डधरस्य च । यशोऽस्ति
प्रथमे लोके स्वर्गे वासस्तथास्य इति ॥ मनुस्मृत्यपि । एवं सर्वानिमादः
व्यवहारान् समापयन् । अपोह्य किल्बिषं सर्वं प्राप्नोति परमां मतिं ।

Colophon.

इति श्रीमहाराजाधिराजरापरमेस्वरवैदिकमार्गश्रवणेकथोर्वीरवृद्धपुत्र-
साधवाधुरन्धरस्य माधवाभात्यस्य हतौ पराशरकृतित्याख्यायां दण-
्डारमाधवः समाप्तः ॥ • ॥ करलतमपराधं चन्तुमर्हन्तु मना ॥ • ॥
अन्यमेतच्छ्रीलक्ष्मणावार्पणमस्तु ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १७३५ ॥ • ॥

विषयम् । पराशरमाधवस्य व्यवहारप्रकरणम् ।

No. 141. स्मृतिसंग्रहः । Smṛiti-saṅgrahaḥ. Substance, country-made coloured paper, 10×6 inches, bound in book form. Folia, 30 (of which foll. 5, 19, 20, 21 and 25, are wholly blank, while fol. 11 and some other pages are partially so); the pages having separate marks. Lines, 2-23 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old and worn out. Verse. Generally correct. Incomplete.

A collection of verses gleaned from different original works on Hindu law. Anonymous.

Beginning. राजाभिषेकसंयुक्तो ब्राह्मणो वा बहुधनः । अन्नामनयतः पश्येद्वापदा-
रानमुत्पन्नाम् ॥ यापदावेदितं किञ्चिन्नृपस्यत्वमिदार्थिना । तावत्सर्व-
मन्यूनमिति मियोधनं कृतम् ॥ यस्मैव देयमेवेतत् नामभावितमर्थि-
ना । दत्तमेवमिदानीन किन्त्वस्यापि मया पुनः । प्रतिदत्तमितीदृक् च
प्रत्यवच्छेदं कृतम् ॥ अग्निद्वर्णान्तरे पूर्वं शरत्सोम्यहमर्थिना । जित-
सायं मया तव प्राद्वयोनिधियस्यवे ।

End अयं वक्ष्ये मयुक्तं परिपूर्वमनाकुलं । साध्यवदाचक्षपदं प्रकृतार्थानुवन्धि-
त् ॥ आचरे विक्रयाधाने विभागे दानं रव च । प्रतिपद्ये च श्रौते च
मालीक्यान्मिथ्यति क्रिया ॥ प्रमिश्रसप्रसिद्धं निश्चितं साधनजनं ।
संचिन्नं लिखितार्थं देशकालानिरोधि च ॥ सर्वभूमासपक्षादोवेष्टादेश-
प्रदेशवत् । ह्यमावस्यदमाध्याख्यां जाल्याकारवययुतम् । साधुप्रमा-
थसंख्यावदाक्षप्रत्यर्थिनामयत् । परार्थेष्वन्जानेकराजनामभिरहितम् ।
अमालिङ्गाप्योद्भावत्कथिताहर्षदायकं ॥ यदावेदयेते रात्रौ तद्वापेत्य-
मिधीयते । धनं बाह्याल्लहरेषु वाचितं प्रीतिकर्माणां चतुःपञ्चादिकं
देयमन्यथा जनिमाप्नुयात् ॥ शणिर्गौदिपरिमतं विज्ञातं राजपुत्रपैः ।
दिवागृहीतं यत्कृतेना मग्नोऽल्लभते धनम् ॥ अविज्ञातनिवासमात् यव-
श्रृण्वं न विदते जनिस्तत्र सप्तकन्या + + + + + धनयित्त-
योभुङ्क्ते भुक्तयोगं प्रदापयेत् अनिर्दिष्टन्तु यद्दत्तं वागचेष्टद्वयादिकं ।
स्वविभक्तैव भुक्तानथोरवद्वद्वसति ॥ अनन्नाद्यं तथा धेनून्नावं दाधं
तदेव च ।

Colophon. रति मरीचिः ।

विवरणम् । स्मृतिर्धर्मकोनास केषादिन् प्राचीनस्मृतिनिदन्तीयव्यवहारविषयकवचनानां
संग्रहप्रयोगम् ।

No. 142. व्यवहारसिद्धान्तपीयूषः । Vyavahāra-siddhānta-pīyūṣhaḥ. Substance, foolscap paper, 18×5½ inches. Folia, 203. Lines, 3-10 in a page. Character, Bengali. Date, 1825.* Appearance, old, worn out, torn and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A digest of Hindu law compiled by Chitrapati, a Maithila Pandit, at the request of Colebrooke. It has a long introduction occupying ten folia, which contains a short review of the religious works of the Hindus, their authors, the caste system, and other cognate matters.

Beginning

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुवे नमः । भुजङ्गमुखवायुना ज्वलितभासनेना-
ग्निना द्रवद्रव्यजनवर्षं यदुद्देष्टुं गङ्गाजलं । जटावलपद्मजितं तदिर-
धूर्जटेः स्रवंतः सदास्तु जलमानुदे कनकभाष्यपिङ्गाकतिः ॥ १ ॥ य-
क्षाणां गिरिणा गणेशजननी गङ्गा जटायो विभुर्भासी चक्षुषि शीतकै-
दक्षज्यौहं (ङः) प्रचक्षामसः । राजतुङ्गद्वारसारस्वतिवसनोवचक्षते
मानराट् देवाराधितपादपद्मयुगलो देवोमुदे योस्तु सः ॥ १ ॥ देवो-
काक्षरं बन्धे परमात्मा (यः?) संप्रभुर्व । नित्यं सत्यं हि सत्यं सर्वं
सर्वसंलभं ॥ २ ॥ न्याये धर्मतुल्यत्वात् (धुल्यत्वात्?) संप्रतिमपारतु-
जंगमपक्षे नुष्ठाधारभुवः सत्यं च विदुषः श्रीश्रीपदवीनतः । कौ-
तुकवरस्य भयवज्रसाधुशोभ्यं प्राच्यतः श्रीमद्विषयनिः सुधीर्बन्धुदेवं
विधत्ते मुदा ॥ ३ ॥ मन्वादिकृतिमाकलय्य जगति प्रख्यातस्य वि-
कीलवृक्ष इति जगत् नित्यमुदे सिद्धान्तपीयूषकं ॥ ४ ॥ अथ एवमु-
च्यते ॥

End.

असतन्तः पित्रमात्रधातुमात्रस्य एव वा कनिष्ठो वा विभक्तो वा दास-
कर्मकरस्तथा इति ॥ पित्रमात्रपितापि असतन्त इत्यर्थः । अविभक्तः
अविभक्तपत्न इति ॥ कल्पतरुचौरमिषोदयाभ्यां इति । शरीतः ।
दानार्थधनार्थे (अथमर्थार्थे?) वा धर्मार्थे वा विशेषतः । दादने ॥
विद्यार्थे वा न स्त्री सदम्या (सातम्या?) सचेति ॥ मारदाः । सतन्ता
सर्वे एवैते परतन्त्रेषु नित्यशः । अनुशिष्टा विद्यार्थे च विप्रदे वेष्टराः तथा-
(मताः?) इति ॥ इति पूर्वोक्तराजादय इति ॥ कल्पतरुचौरमिषोदययो-
रित्युक्तं । चौरमिषोदये सतन्त्रस्य पित्रादेरपि विषयविशेषासातन्त्रा-
मित्याह । सतन्त्रस्य सतदाराणां वगिनमनुशासने । विप्रदे वेष्टदाने च

वशितं न युते पितुः । शतदण्डनापदीति वक्ष्यते ॥ दत्तादशप्रकरणे इति ।
 इति सप्ततन्त्रासप्ततन्त्रलक्षणं ॥ लक्ष्मीयम्भः एते मुक्ते च लक्षिता वाशी-
 ल्यं मारः + + श्रीचण्डी भुजयोर्वसत् परिग्रहे मन्त्रत् प्रतापावली कीर्तिः
 कुम्भनिभानिर्भं प्रतिदिशं दानं मदा पणिते भोग्यन्तममहेलकः कुम्भकः
 श्रीमंथिरं जीवतु ॥ मदाग्रया ध्यानाध्यातनिवन्धकारमभाषितानेक-
 मत्तानुबन्धः वाषाधिगैलेन्दुयुते समग्रो विद्यावतामिष मुदे निबन्धः ॥ १ ॥
 वाषाधि गैलेन्दुयुते समग्रोति ॥ ऐये धर्मपुरे मधर्मनिरते वंशे वरे
 मैदिष्ठः कथित् दीमधुसूदनोऽजनि मुचोत्कर्षेयमानोन्नतिः । तस्य ह्यो
 सुसुतो बभूवुरस्य प्रख्यातनन्दीपतिः येष्टः लक्ष्यपतिर्यदीयपुरतोमुक्तायि-
 तोन्नीयतिः ॥ २ ॥ येष्टात् येष्टसुतो मदापद्दुतोपाध्यायलक्ष्मीपतिर्याव
 व्याकरणादिकावकांचनिबन्धप्रख्यावसत्परिगतः । तस्मात् सर्वमधीत
 नन्दममुषाः दीपिषपत्यादयैवं भुतमुत्तमोद्युषपतिः वेषां पिष्टया-
 यमजः ॥ ३ ॥

नन्दीपतिमनुजान्ना दीमक्षिपतिः क्षती व्यवहारश्च विद्वान्नीयुषं सम-
 पूरयत् ॥ ४ ॥ नान्दाम् प्रथम्य शिरसांजक्षिर्धनिधाय विज्ञापयामि वक्त-
 र्भोविनयं + + धीराः मदा मम लिपिं परिग्रीधयेयुः परगुणे रमिका-
 भवेयुष ॥ ५ ॥ शास्त्राभोधिसमुद्गतं न च रसंभुदेवसेवादिनं । विद्यक्-
 चारविचारवाचपरितं सत्कारि + + + वादस्याभिनिवारकम्बर-
 मरः विद्वान्नीयुषकं कार्यं यत्र पुराणरेख सततं भीभी बुधाः पीयतां ।
 ० । ६ । ० ।

Colophon.

इति मदासमाप्ततावेकविद्वान्मसकलविद्योतिताक्तः करपदीमताममहेलक-
 मकोल्लूकमादेवाग्रया मदासमाप्तोपाध्यायश्रीविषपतिगर्भविरचिते व्यव-
 हारविद्वान्नीयुषे चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥ मदाग्रयायं धन्यः ।
 ० । ० । ० ।

विवरणम् । व्यवहारविद्वान्नीयुषाख्यो व्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः श्रीकोल्लूकमादे-
 वानुज्ञया श्रीविषपतिगर्भविरचितः चतुर्थाध्याये सम्पूः ।

No. 143. व्यवहारालोकः । Vyavahāralokaḥ. Substance, country-
 made white paper, 14×4 inches. Folia, 37. Lines, 8-9 in a page.
 Character, Nāgara. Date, Samvat 1884 (?) Appearance, old and
 worm-eaten throughout. Prosc. Generally correct. Complete.

A digest of Hindu civil law by Gopāla Siddhānta-vāgīśa.

Beginning. श्रीमणेशाय नमः विश्वोपनिषत्सोऽयं तदंगतिथयः सतः तदान-
दादयं वंदे नंदगोपादयं (?) मद्यः श्रीमद्गोपादसिद्धान्तवागीश्वर-
सुधीमता विवादे श्ववहाराणां तत्तात्त्विकः प्रत्यये १ श्ववहाराजयम-
श्ववहारापनं इदं च वादकयातत्तनिर्दिनीषु कथात्मा इति निरा-
सत्तमिप्रचक्ष्यामस्य तद्वाक्यात् जयभंग्यनस्याफलकत्वात् तदाश्रित-
वितंडाशङ्कानुदयात् । प्रतिध्यापनाधीनो वितंडेति गीतगीपारिति-
दिक् ।

End. अनेनेत्यादिना शास्त्रयथापि ज्ञानपूर्वकं धावादिविज्ञये वद्यते इति
भावः चौरवहं इत्यर्थः यथाधर्माय वेन दत्तं स्यात् तस्माच्च
याचते धनम् यथाधेन तदा तत्तस्यात् न देयं तस्य तद्भवेत् यदि संगो-
धयेत्तत्तु द्वांकोमेन वा पुनः + + दंडः सुच + + + तस्य X + +
निष्कृतिः ॥

Colophon इति श्रीमद्दामनोपाध्यायश्रीमद्गोपादसिद्धान्तवागीश्वरदाचार्यविर-
चिताश्ववहाराजोक्तः समाप्तः श्री संवत् १८५१? मिमीसावनवदी १० वार-
शुभवाचरेके समाप्तश्रीमधेमेस्वर महादेव १० श्रीगुह्यामः ॥ ॥

विवरणम् । श्ववहाराजोक्तो नाम श्ववहारविषयकोऽयं निबन्धः । मद्दामनोपाध्यायश्री-
पादसिद्धान्तवागीश्वरविरचितः ॥

No. 144. दायक्रमसंग्रहः । *Dāyākramasaṅgrahaḥ*. Substance, coun-
try-made yellow paper, 18×2 inches Folia, 7 Lances, 5 in a page-
Character, Bengali Date, ? Appearance, new. Prose. Generally
correct Incomplete.

A compendium of the law of inheritance entitled *Dāyākrama-saṅgraha* by Śiśikrīṣṇa Tarkāṅkāra, the well-known
commentator of Jimūtrābhaṇa's *Dāyabhāga*. This work has been
published and translated into English.

Beginning. श्रीछणाय नमः ॥ अगदस्मापदद्वेदमापदोऽयसाधनं । विश्वोप-
निषत्सोऽयं निष्कारणं ॥ निषाय हृदये दायधिकारक्रमसंग्र-
हस्ये पण्डिताधीनो श्रीमच्छ्रीछणाय नमः ॥ अथ दायधिकारक्रमः ॥
मयादोऽयनधने श्रीरमप्रवस्थाधिकारः । अहं पितृय मातृय सन्ते
धातरा धनं । भजेरन् पेटकं अक्षयनीशस्तेषु जीवतीरित्यादिष्वभिः

पिष्टमरुतानन्तरं पुनश्च सूत्रज्ञापनात् । तदभावे यौवम्यं तदभावे प्रयो-
चन्याधिकारः ।

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । श्रीष्टम्भकर्णहृदयविरचितोदायभागविषयकोनितम्बविशेषः सुप्रसिद्धरवा-
यम् ।

No. 145. दायक्रमसंग्रहः । Dāyakramasaṅgrahah. Substance, fool-
scap paper, 18×4 inches. Folia, 20. Lines, 2-8 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, not old, but worm-eaten in most
parts. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the same work. But in the colophon
the author is misnamed Rāmakṛishna Tarkālakāra, instead of
Śrīkṛishna Tarkālakāra.

End. कात्यायनः दासेनोद्गमदासी या नापि दासीनमाप्नुयान् । यथाङ्गनां
प्रभुत्वात् स्वात्म्यधीनः प्रभुर्गताः । अथ दासीपदस्य सम्बन्धिकतया तदु-
पस्थापितत्वमस्मिन् एव दासी । या च द्विविधा कन्यापि न दासी अन्य
दासी च । तत्र पूर्वदासीद्वलमात्रेणैव दासेश्वरस्य दासीपरा च तत्-
प्रभोरनुमतिमदकारेणादुमता च न दासी । एवं तुल्यन्यायेन कन्या-
यदासे । यदिदासीं परिचयति तदा परिचेता दासीश्वरस्य दासी
भवति । अन्यदास्येन परिचेता दासेश्वरस्यानुमत्या दासीश्वरस्य दासः ।
एवञ्च यद्यनुमत्या दासेन दासीपरिचेता तदा जस्य स्वामिनीरेव दास-
दासी तयोरेषदन्तु द्वाभ्यामेव स्वामिनीं विभज्यतीत्यं । न च यदाता-
द्वयं बीजं यत्र सेवे प्ररोहति तत्रिकमेव तद्बीजं न वृक्षा फलमश्नति ।
एव धर्मोऽवाचस्य दाम्पत्यकाविक्रम्य च । विद्वद्वद्विद्विषाद्य विशेषः
प्रमथं प्रति ॥ १ ॥ इति अनुवचनाद् दासीश्वरस्यैव तदपत्यमिति वा-
च्यम् । तत्र दासीपदस्य परोक्षा दासीपरत्वान् व्यववृद्धायास्तु दासी
तथाविधापत्यस्य विभाज्यत्वमेवेति श्रार्थमत्युपदेष्टव्यम् ।

Colophon. इति श्रीरामशरणकर्णहृदय(?)भट्टाचार्यविरचिनः जलधंवरः ध्यानाः ।
॥ श्रीमधुसूदनः ॥

विवरणम् । दायक्रमसंग्रहस्य मूल्ये उपलब्धम् ।

No. 146. दायक्रमसंग्रहः । Dáyakramasaṅgrahaḥ Substance, country-made coloured paper, 18×3 inches. Folia, 32 Lines, 7 in a page. Character, Nágara. Date, Appearance, old. Prose. Correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनकांडकारभट्टाचार्यविरचितोदायक्रमसंग्रहः समाप्तः ॥ • • • • • ॐ दुर्गा ॥ ॐ काशी ॥ श्रीगुरुभक्तिसमस्त-
पुस्तकम् ।

विवरणानुरूपम् ।

No. 147. दायतत्त्वम् । Dáyatattwam. Substance, country-made coloured paper, 18×8 inches. Folia, 44. Lines, 3-7 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, Appearance, very old and worn out. Prose. Correct. Complete.

A summary of the Hindu law of inheritance under the name of Dáyatattwa by Raghunandana of the Bengal School. It belongs to his series of Smrititattwa.

Beginning. ॐ नमोभूते । प्रथमं वशिष्ठानन्दं वासुदेवं जयन्ति । दायभागविशेष-
स्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः । दायभागविनिर्णयः । पित्रस्तविभागश्च धा-
तुभाज्याया तथा । अनधिकारिष्वभाज्यविभागश्च विभाग-
संशयोच्चेदोविभागोऽन्यथा । अथ दायभागः ।

End. दायक्रमं आर्यपितृमातृव्याध्यायविभागः । ते च आर्यमातुः सप्तः
पुत्रा आर्यपितुः सप्तः पुत्राः आर्यमातुस्तु पुत्राश्च विधेया आर्यमातुः ॥
पितुः पितुः सप्तः पुत्राः पितुर्मातुः सप्तः पुत्राः पितुर्मातुस्तु पुत्राश्च
विधेयाः पित्रमातुः । मातुः पितुः सप्तः पुत्रा मातुर्मातुः सप्तः पुत्राः
मातुर्मातुस्तु पुत्राश्च विधेया मातुर्मातुः । आपस्तम्बः अन्तेवासीवार्ता
सदर्थेषु चर्मास्त्येषु योजयेदुदुचिना चेति तदर्थेषु मासिकादिना तद्गो-
माये चर्मास्त्येष्विति अदृष्टार्थमिति एवम् यस्या अतस्तथा धनं देशान्तर-
स्थितं गदनाधिकारिष्वपि तदनविनाशसम्भावनायां तदोर्द्ध्वेदिक-
कर्मण्ये तदुपार्थं देन केनापि दातुं शुभं यदृष्ट्यापि यः कुर्व्यादा-

স্মিত্য শ্রীতিপূৰ্ব্বকমিতি নারদবচনে তথাপি প্রতিনিধিত্বাৎ রতত্প্রপ-
 সিতং শুদ্ধিত্তে । দায়ভাগতাপি সৰ্ব্ববোক্তপেয়া মতধনস্য মতায়ম
 মনুষ্যম্যেযমিতি বদতায়তন্থ স্ফটিকিতমিতি ॥ • ॥

Colophon. ইতি বন্দ্যবটৌষধিচরমহাশাখ্যোক্তজ্যোতীৰ্ঘুনন্দনমহাশাখ্যবিরচিতং
 ধ্মনিত্তে দায়তত্ত্বং সমাপ্তং ॥ • ॥ বীদুৰ্বাপদপটুজং ভজমনোমাধাধমা-
 যারং ॥

বিরচয়ঃ । জ্ঞানবীৰ্ঘুনন্দনমহাশাখ্যবিরচিতাষ্টাবিংশতিশ্লুকিতস্মাকর্মণং দায়তত্ত্বম্ ।
 সুপ্রতিবসেতন্থ ।

No. 143. দায়তত্ত্বম্ । *Dāyatattwam.* Substance, country-made white paper, 16×8½ inches. Folia, 18 Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1724. Appearance, old, having explanatory notes on difficult words in the margin. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

Colophon. ইতি বন্দ্যবটৌষধিচরমহাশাখ্যোক্তজ্যোতীৰ্ঘুনন্দনমহাশাখ্যবিরচিতং
 দায়তত্ত্বং সমাপ্তং ॥ • ॥ • ॥ ঐ বিশেষরায় নমঃ ॥ • ॥ • ॥ যমেণ লিখিতং
 প্রণয়ং যচৌরপতি নামকঃ । শ্রুতৌ তস্য নাতা য পিতা তস্য য
 মদেধঃ ॥ • ॥ • ॥ • ॥ দেহদ্বন্দ্বিষ্মৈমিতগকরদি যেনপথে সিতায়ে
 ক্ষেপে নামে কুলীরাগনদিবসনবেংগকে বোদ্ধয়ে যঃ ক্ষারং ক্ষারং ক্ষারঃ
 চুগরষসরসৌ শ্রীলকাম্মাদিনামঃ জাগৌবাসৌসলৌকৌত্ব বিবিরচবিরং
 দায়তত্ত্বং সুতত্ত্বং ॥ • ॥ • ॥

বিরচয়ঃকুলপূৰ্ব্বম্ ।

No. 149. দায়তত্ত্বম্ । *Dāyatattwam.* Substance, country-made coloured paper, 18×3 inches. Folia, 35. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

বিরচয়ঃকুলপূৰ্ব্বম্ ।

No. 150. दायतत्त्वम् । Dāyatattvam. Substance, foolscap paper, 14×3 inches. Folia, 32. Lines, 11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणम् ।

No. 151. दायतत्त्वव्याख्या । Dāyatattwa-vyākhyā. Substance, country-made yellow paper, 20×4 inches. Folia, 26. Lines, 8-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old and decayed. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Dāyatattwa by Kāsīrāma.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय नमः ॥ ननु मुनेष्वरपद्मरत्नादि मुद्गंधा श्रीकान्ता-
कचरण्य निधाय चित्ते । श्रीकाशिराममुक्तौ कृतिना हितय दायस्य
सम्पत्तिं विमनोति यत्नात् ॥ स्मृतिशास्त्रांशुधौ श्रीलोकतसेतुं जगद्-
गुरु । विदितं विदुः कोकेषु नमसि रघुनन्दयम् । स्वकर्तव्यसम्पत्ति-
प्रतिबन्धकविघ्नसम्भावनांति अतः सद्भाविततादृशविघ्नविनाशार्थं पन्थ-
कारः परमेश्वरप्रदातरूपसद्वत् कृतवान् तच्च शिष्यशिष्याद्यैर्नादौ निद-
धाति । प्रथम्येति ।

End. तेषां ज्ञात्यादीनां दौहित्रानां पितुःसन्तान इति पित्रदौहित्रपर्यन्त
इति यावत् । तदभावे पित्रदौहित्रान्तरसन्तानाभावे तदभावे पितामहा-
भावे । तदभावे मातुल्यभावे अतएव सन्तधने पित्रदानतारतम्येना-
धिकारादेव । एष च अपुत्रधनाधिकारे च दृष्टस्त्युक्तवान्वाः वद्वोक्षा-
नयो यत्र इत्यादिसन्तानान्तराभावा इति यावत् ते च आत्मनाद्वयान्-
वाय ॥

Colophon. इति दायतत्त्वव्याख्या समाप्ता ॥ • • • • •

विवरणम् । काशीरामविरचिता दायतत्त्वव्याख्या प्रसिद्धेयम् ।

No 152. दायतत्त्वव्याख्या । Dāyatattwa-vyākhyā. Substance, coun-
try-made yellow paper, 12×6 inches, bound in book form. Folia, 50.
Lines, 14-20 in a page. Character, Bengali. Date, P Appearance,
fresh. Prose Generally correct. Complete

Another complete copy of the same work.

पिनरबन्तपुष्पम् ।

No. 153. दायभागः । Dāyabhāgah. Substance, foolscap paper, 18×9 inches. Folia, 54. Lines, 5-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Press. Correct. Complete.

The well-known treatise on the Hindu law of inheritance and partition entitled Dāyabhāgah by Jīmútavāhana, forming a part of his series called Dharmaratna. It is the chief authority in Bengal, and has undergone several editions in both Bengali and Nāgara characters. Of these editions that of the late Rājā Prasanna-kumār Tāgore with several commentaries is by far the best. It is a splendid edition, but is now out of print. There are several translations of the Dāyabhagā in both Bengali and English.

Beginning. ॐ नमोऽस्तुते नमः । नमोऽस्तिवाक्यान्वयविषयं तेषां यस्मिन् विवादोऽप्युक्तः
बुधानां । तेषां प्रबोधाय स दायभागोऽनिरूपणीयः सुधियः शृणुष्वम् ।
अथ दायभागोऽनिरूप्यते । तत्र भारद्वाजः । विभागोऽयं स पितृस्य उपैष्येव
प्रकल्प्यते । दायभाग इति श्रीकृष्णदिव्यादपदं बुधैः । पितृस्य स्वामित्वं
पितृस्य तत्र पितृस्योपजातकर्मसुच्यते । पितृस्येति उपैष्येति च इत्यनपि
सम्बन्धिमामोऽपलक्ष्यते ।

End. एकोऽयं किञ्चिद्द्रव्यमन्यत्र श्रीला वाचिण्यायै धातरि विप्रोषीते एव
मादिका एकैकापि क्रिया परस्परविभक्तानामेव सम्भवति तथा विभागा-
नुमानं विद्वद्भिरनुसन्धेयम् । न तु विभागेताः क्रिया इत्येतत् शब्देन वक्षी-
माशुपादानामिहितानामेव समकर्म भावः । न्यायसूत्राद्वचनायां एको-
कथापि च न्यायस्याविशेषात् । न स्त्रातां यत्र साक्षिणावित्यनेन यत्र
साक्षिणोरभावेऽनुमानमादरणीयमित्युक्तं । नाचार्यश्रीरवपररादनदायभा-
गतत्त्वप्रबोधजनरत्नमभवत् शब्दः । किन्तु प्रमाणपरतन्त्रधियात्मनीयां सम्ब-
न्धमाचकृतये कृतिनः प्रयत्नः । वक्तृविषयपूर्वनिवन्धन्याससद्भावात्तदर्थमयस्यै-
तत् । जीवतवादनकर्म प्रकरणमप्युच्यते ध्येयम् ।

Colophon. इति जीवतवादनकर्म दायभागप्रकरणं समाप्तम् । • •

विवरणम् । जीवतवादनकर्मोदायभागस्याख्यानम् । सुप्रसिद्धोऽयं ग्रन्थः ।

No 154 दायभागः । Dáyabhāgah Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches Folia, 76. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ■ Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

Colophon इति पारिभद्रमहामहोपाध्यायजीमूतबाह्वनरुते धर्मरत्ने दायभागः
समाप्तः ॥ • ॥ • ॥ • ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ • ॥ श्रीश्रीदुर्गा ॥

विवरणमूलपूर्वम् ।

No 155 दायभागः । Dáyabhāgah. Substance, country-made colourless paper, 24×3½ inches Folia, 8 Lines, 6-7 in a page Character, Bengali Date, ? Appearance, very old, writing slightly effaced in parts. Prose. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणमूलपूर्वम् ।

No 156 दायभागटीका । Dáyabhāgaṭikā. Substance, country-made white paper, 18×2½ inches Folia, 58 Lines, 7-9 in a page. Character, Bengali. Date, 1725 Saka Appearance, very old. Prose. Correct. Incomplete (Up to Aputra-dhana-vibhāga).

A commentary on the Dáyabhāga by Mahāmahopādhyāya Śrīkṛṣṇa Tarkānāṅkara. This is the most famous of the commentaries, and is held in the highest respect in Bengal. It is generally read along with the text. It has been published in both Bengali and Devanāgarī characters.

Beginning. ॐ भगवत्प्रेमाय ॥ पादाम्बुजे द्वे जगदम्बिकायाः श्रीकृष्णविप्रोद्भूदये
निधाय । करोति टीकामिह दायभागधन्वावबोधाय सदेकरम्या । ग्रन्था-
रम्भे विद्वन्निघाताय देवतानामोच्चारणरूपमङ्गलमाचरन् मिथ्यप्रत्यय-
समिधेयप्रयोजनसम्बन्धं प्रदर्शयन् दायभागमुद्दिशति सम्बादीनि
तथाप्योक्तं ज्ञातार्थं ज्ञानसम्बन्धं योतुं योता प्रवर्तते । भ्राष्ट्रादी तेन वक्त-
व्यः सम्बन्धः सप्रयोजनः । अत्राभिधेयो दायभागः प्रयोजनं दायभाग-
निर्णयः स च संशयोपनोदनद्वारा दुःखनिवृत्तिहेतुतया मौख्यः सम्ब-
न्धश्च ग्रन्थस्य दायभागेन सह आप्त्यवस्थापकताभावात् ।

End. उक्तपर्यन्तानां सर्वेषां सम्बन्धिनामभावे प्राक्षुण्यनवज्ञे राजा गृही-
यात् । प्राक्षुण्यननु वैवेद्यादियुक्ता प्राक्षुषा गृहीयुः । एवं वानप्रस्थघनं
भाबलेनाभिमतोऽपरो वानप्रस्थ एकतीर्थमेवौ गृहीयात् । तथा यति-
घनं मनु मियः । नैष्ठिकब्रह्मचारिणोघनमाचार्यः । उपकुम्भापक्ष
तु ब्रह्मचारिणो घनं पिवादिगृहीयादिति संक्षेपः ॥ • ॥

Colophon. इति महाभारतोपाध्यायश्रीयुक्तश्रीलक्ष्मणवर्मासहस्रारभट्टाचार्यविरचिता द्वा-
यभागटीका समाप्ता ॥ • ॥ बाणहन्द्दर्विचन्द्रैर्मित्तमकगरादि ग्रन्थपक्षे-
ष्टुतर्चैर्भीमस्त्रादित्यवाचद्वितयपरिमिते चामके जीवधसे । श्रीकाशी-
नाथशर्मा बुधवरसरयूनीरसेभ्यामथोप्यामध्यास्यास्तुत्य रामं कलिप्रदवि-
रतं दायभागस्य टीका ॥ • ॥

विवरणम् । श्रीलक्ष्मणवर्मासहस्रारविरचिता द्वायभागस्य टीका सुप्रविष्टेयं वेदा च द्वाय-
भागपरटीकानिबन्धनाम् ।

No. 157. दायभागटीका । Dāyabhāgaṭīkā. Substance, country-made
red and yellow papers, 18×3 inches. Folia, 98. Lines, 8-9 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally
correct. Complete.

A complete copy of the same work, having an extract from
Yājñavalkya at the end in which sons of different kinds are
mentioned.

End. नाचार्येति आचार्याणां श्रीकरमियादीनां नीरवेद्यादरेष परावृत्ती
दूरीभूता द्वायभागतत्त्वस्य प्रवीधो यथावेज्ञानं वेदां तादृग्गजानां
रत्ननयनुरत्ननं अद्यानेन प्रत्येकं न शक्यं तर्हि प्रयासो विपुलीज प्रयत्न
इत्यत आह किन्त्विति प्रमाणं वेदादि तत्परतन्मा तदधीनैव धीर्येषां
वेदां सुनीनां सम्पादः परस्परवचनाविरोधस्तन्नापकरथाय तन्मात्रार्थं
लतिनी सम प्रयत्न इत्यर्थः । सर्वेषामेव सुनीनां वेदाधेयतन्मेन वेदा-
नास परस्परविरोधाभावात् तद्वचनानामपि विरोधीनास्तदेव सत आ-
पाततत्त्वद्विरोधो न्यायसचिवानुमानेन वेदां तावत्पर्यायविशेषमवधार्य
परिहृतो यदि तदानेनेमास्माकं प्रयत्नमार्थकोविदेवका ननु रत्ननया-
किञ्चित्करत्नमिति भावः । मनीषासम्पादिति पाठे प्रमाणद्विगुणां बुद्धि-
सम्पादकरथाय येः स्वयं पर्यालोचनया यद्वर्चिनं आश्रमिरेपि तदेवोप
निबद्धमिति वेदाधेतत्प्रदर्शनार्थमेव प्रयत्न इत्यर्थः ॥ • ॥ नेतु भवाभ्ये-
क्यदेकहेतु कला हृदस्य परदेवतादमी । भीमदुदुरुषे पशु दायभागे

कीकृष्णविप्रोविष्टनिं नितेने । टीकनी विशदार्थेयं निगूढार्थप्रकाशनी ।
धौरामोदकरी नास्मा दायभागप्रबोधिनी ॥ • ॥

Colophon. समग्रैयं टिप्पनी । याज्ञवल्क्यः शौरसोपधर्मपदीनस्तत्तमः पुत्रिकाद्यतः ।
शेवजः शेवजानसु समवेष्टेतेरेष वा ' गृहे प्रथमं उत्पन्नो गूढजसु
सुतः सुतः । कामीनः कन्यकाजानो मानामहसुतोमतः । अचतार्या
अतार्या वा जालः पीनमवःसृतः । दद्यान्माना पिता वा यं सपुत्रोदत्त-
कोभवेत् । जीतस्य नाभ्यां विजोतः कृषिः स्यात् क्षयंरुतः । दमाग-
मा अयं दत्तो मर्षविद्रः सप्तोदृजः । उत्पद्यो गृह्यते यस्य सोऽपवित्रो
भवेत् सुतः । पित्रहोऽगृह्यतेयं पूर्वभावे परःपरः । सजामीयेष्वर्थ
प्रोक्तस्तानयेषु मया विधिः ॥ • ॥

विवरणम् । कीकृष्णकालङ्कारविरचिता दायभागस्य सन्पूर्णा टीका । उक्तकस्यास्याव-
साने शौरसादिभेदेन पुनर्भेदाद्य प्रदर्शिताः ।

No. 158. दायभागटीका (दीपिका) । *Dáyabhāgatīkā (Dīpikā.)* Sub-
stance, country-made yellow paper, 21 x 4 inches. Folia, 27. Lines, 6 in
a page. Character, Bengali Date, ? Appearance, not old Prose.
Generally correct. Incomplete.

Another commentary on the *Dáyabhāga* by *Achāryāchārya*
under the name of *Dīpikā*. It is written in a more easy style
than *Srikrishna's*

Beginning. ॐ नमोऽस्तुते । आसीत् नन्निर्दिष्टनिबन्धनाराध्य विश्वेश्वरं
आचार्याय्यसन्तुते निवृत्तिमिसां दायभागस्य । अन्तरेषु विद्वद्विद्वानाव
रुद्रेवताकीर्तनकर्म मङ्गलमाधरन् शिष्यप्रवृत्तये प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धा-
नाह सम्वादिनि ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । दीपिकाचार्याचार्यविरचिता दायभागस्य दीपिकाया टीका असम्पूर्णा ।

No. 159 दायभागविवेकः । *Dáyabhāgavivēkah.* Substance, fools-
cap paper, 18 x 6 inches. Folia, 52. Lines, 8 in a page. Character,

Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A digest of the law of inheritance under the name of *Dáyabhágviveka* by *Rámanátha Vidyáváchaspati*. It forms a part of his series called *Smṛiti-ratnávali*, following chiefly the opinions of *Váchaspati Mísra*.

Beginning. श्रीमच्छेषाय नमः । अत्रागिगृह्यन्त्ययस्य सततमुपायं विरिद्धादिः । वेदाविदितरक्ष्यं गिरिजनमस्य नमस्यामः । मन्वादिशास्त्रमवलोक्ष्य नियोविषयं यत् सन्धेदेमिविदुषां मतमाकलय्य दायभागमभिज्ञाय समाप्तं विदित् श्रीराधनाय एव तव रमन्तु ममः । प्राचीनगौरवनिवारितधर्मशास्त्रतत्त्वावबोधजनरक्षणमत्यशक्यं । किन्तु प्रमाद्यपरतन्त्रधियां बुधानां सक्तोपमात्रकृतं हत एव यमः । नच दायभागपदार्थमात्रं नारदः । विभागोऽयं पितृव्यं पुत्रैर्यथा प्रकल्पते । दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं बुधैः । अथ यस्तु इति पाठः सुगमः यस्तु इति पाठे विभजनक्रियाविशेषं लोकां पाक इति वत् । यवेति पाठेऽपि चार्थः य इत्यर्थे प्रयोगः । यवेति अन्वयान्तरं वा इति अजयः । यन्त्येत्यर्थे इत्युच्यते । पूजामपिस्तु पुनः विधेया विभागो दायभागः स यथा धने प्रकल्पते नियो नैमन्यनिरासेन निर्धार्यते तदनं विवादपदं विचारश्चान्वयेन अज्ञानित्ययः ।

End. स्त्रीकृतान्यप्रमाणानि कार्याणाञ्जनापदि । विशेषतो गृह्येवदानधर्मनविक्रयाः । एतान्येव प्रमाणानि कार्याणाञ्जनापदि । विशेषतो गृह्येवदानाधर्मनविक्रयाः । एतान्येवेति प्रमाणविकल्पं असततज्ञतनिवर्तनार्थमिति प्रतिपादयितुं । ननु दृष्टार्थज्ञतनिवर्तनप्रकरण एव । नारदेनोक्तेरिति हरिनाथवाचस्पतिमिवादयः । अधिकं स्त्रीकृतान्तेरन्त्ये द्वादशविधमुपायां असवर्णानामाश्रय विभागोऽयं मोक्षः प्रकृतानुपयोगिनादेवमसवर्णानां स्त्रीकृतमपि । स च सत्कृतजीवतवाचनकृतद्वयभागद्वयोक्त्यायामभुसन्धेयः ॥ * ॥ क्वचित् संचेपेण क्वचिदपि च काट्यिककथनः क्वचिद्विस्तारैर्भो भवतु सुधियोनाथ विमुखाः । इदं भवेत् पूर्वापरतन्त्रकल्पयित्वा नितरायपेक्षां मोक्षार्थं विदधतु भवन्तः सुचिन्मां (?) एषा सुवर्तन्मो स तर्कजलनदीपिनावऊधा । तन्विकरवाह-सम्मानधुरधुरीणं ध्वनिं तनुतात् । निरवद्या मदा सर्वविद्या यथा पुरः-शरी श्रीवाचस्पतिना तेन तेनैदं तन्त्रमुत्तमम् ।

Colophon इति श्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितस्मृतिरत्नावल्यां दाय-
भागविवेकः समाप्तः ॥ * ॥ शुभमस्तु शकाब्दा ॐ नमोभगवते वासु-
देवाय ॥ ॐ * ॥ * ॥

विवरणम् । दायभागविवेकोनामश्रीरामनाथवाचस्पतिविरचितो दायभागविषयकोऽयं
निबन्धस्तुल्यतस्मृतिरत्नावल्यान्वृत्तः ।

No 160. दायभागविवेकः । *Dāyabhāgavivekah.* Substance, coun-
try-made yellow paper, 18×6 inches. Folia, 116. Lines, 2-6 in a
page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and spoiled.
Prose. Correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणानुरूपम् ।

No 161. दायभागविनिर्णयः । *Dāyabhāgavinirnayaḥ.* Substance,
foolscap paper, 18×4½ inches. Folia, 14. Lines, 5-8 in page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, old, and spoiled. Prose. Correct.
Complete.

A brief exposition of the law of inheritance under the name
of *Dāyabhāgavinirnaya* by *Kāmadeva Paṇḍita*.

Beginning ॐ नमोऽस्तुते ॥ अत्रा शिवपदद्वयं बुधानां दितकाम्यया । त्रिपते
कामदेवेन दायभागविनिर्णयः । तत्र नारदः । विभागोऽयं पितृ-
पुत्रेभ्यः प्रकल्प्यते । दायभाग इति श्रौतसंविदादपदं बुधैः । पितृपते-
र्यत्नामदादेवपक्षधरः । तदिति विधेयविशेषण । अत्रारः कात्या विभागस्य
जीवत्येव पितरि पितृयंदा विभागेच्छा स तावदेकः ॥ कात्या । निहत-
जल्मायां मतरि स्त्रीसुखाभिलाषिणि प्रवृत्तिभूते पितरि पितृनिष्ठाया-
मपि पुत्रेच्छातीत्यर्थः । हरजल्मायामपि पितरि सति नृपे अथर्थाव-
र्तिनि अचिकित्स्वरोगपक्षे सति यदि पुत्रेच्छा सोऽन्यतरः पित्रमरणानन्तरं
अपर इति ।

End नारदः । विभाज्यार्थसन्देहे दायदातानां विनिर्णयः ॥ ज्ञातिभिर्भाग-
स्येव श्रयक्कार्यप्रवर्धनात् ॥ धातृनामविभक्तानामेकोऽयं प्रवर्तते वि-
भागे सति यत्रोपि भवेत्तदा श्रयक् श्रयक् चाचित्वं प्रतिभाष्य दानं

प्रश्नमेव च । विभक्ता भातरः कुर्युर्नाविभक्ताः कश्चन । तथा यदेक-
छाता वदतः श्रयक्ष्मः श्रयक्ष्मियाः । श्रयक्ष्मश्चो येषां भवेयु-
क्षेपि माचिषः ॥ ० ॥

Colophon. इति दायभागविनिर्णयः समाप्तः ॥ १ ॥

विवरणम् । दायभागविनिर्णयो नाम कथिदायभागीयनिर्णयः श्रीकामदेवप्रणितपि-
हितः ।

No. 162. दायसंक्षेपः । Dāyasaṅkṣhepaḥ. Substance, country-
made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 3. Lines, 9-10 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, worn out, torn,
and writing destroyed in most parts. Prose. Correct. Complete.

An abstract of the Hindu law of inheritance by Gapeśa
Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगणेशाय ॥ अथ अतत्त्वमाधिकारिणां व्यवहारांक्षेपः । यः यावत्कर्ता
उ न च न कर्त्तव्यं यमाधिकारी प्रायिकत्वात् यथा मातापितरौ दाय-
धिकारिणौ यादादिकारि + + + + + यः तथादौ श्वोरसपुत्राः
यमाधिकारिणः ततः श्वीराः तथा श्वोरसपुत्रेण स च अतपितृकपौत्र-
व्यवहितपितामहयोरेकद्वैवाधिकारः । तथाविधपुत्रप्रयोरेकद्वैवाधि-
कारः एतयोरभावे श्वेवजातानामधिकारः श्वोरमे जाते पुनश्च न च
हस्तीपशुाधिकारिण एषां पुत्रादीनामभावे यमा अधिकारः यमा
अभावे आदत्ता कन्या तदभावे दत्ता कन्या उभयोःकन्ययोः सपुत्रासका-
वितपुत्रयोस्तुत्याधिकारः अन्ययोरेकतराभावे कन्या अधिकारिणी ।
एतयोरभावे वन्याविधवयोस्तुत्याधिकारः । कुचिह्नरभावे दौहित्रः दी-
दिव्याभावे माता पिता च । तयोरभावे भातरः तथादौ नहीदराः ततो
वैमात्रेयाः । संमन्त्रिचर्ममन्त्रिचोदरेण संमन्त्रिचोदरश्वीराधिकारः । एवं
वैमात्रेयेषु संमन्त्रिवैमात्रेयाः । यदा तु संमन्त्रौ वैमात्रेयोर्धर्ममन्त्रिचोदर
सदा उभयोस्तुत्याधिकारः । यदा तु श्वोदराश्वोदरौ संमन्त्रिचौ तदा
श्वोदराः धातःश्वे श्वोदराः श्वोदरेष्वादौ नहीदरस्ततः । अथपि
पूर्ववत् संमन्त्र्यसंमन्त्रिवन्या । ततः श्वोदरयोराः ततो वैमात्रेय-
योराः ततो भागिनेयः ततः पितामहपितामहौ ततः पित्र + + +
(दौहित्रः?) ततश्चतुर्गुणः ततः पितामहदौहित्रस्ततः पितामहपिता-
महचतुर्गुणः ततश्चतुर्गुणः ततः प्रपितामहदौहित्रः ततो मातामह-

मातुलो मतो निकटक्रमेण ससिद्धान्तः सभानोदकाः ततो गोवजाः
क्रमशोऽधिकारिणः ततः शिष्यः ततः सहाध्यायी ततः श्रोत्रियः ततो
ब्राह्मणधनवर्जं राजाधिकारी । ब्राह्मणधनस्य सर्वभावे ब्राह्मण
रत्नाधिकारी । वानप्रस्थ्यतिब्रह्मचारिणं क्रमेणाचार्यसिद्ध्यध्वंभा-
धिकारीत्यमः ।

End

अप्राप्तस्त्रीधनार्थे माते पुत्रतुल्यागोदातयः । अप्राप्तस्त्रीधनार्थे तु सर्वदा-
गोदातयः । अपुत्रार्थे + + + (विधवार्ये?) भोजनाच्छादनमिति
द्वयभागः । निष्कमते तु मातेऽपुत्रार्थे विभागे च पुत्रतुल्यागोदातयः ।
माते त्रैभागे वा प्रतिपुत्रं स्त्रीधनमद + + + पितरि पुत्रैश्च दातयः ।
भर्तुरनुज्ञया दत्ताच्छादयो भर्तामहोऽपि भार्याया एव इति मित्राः
पितृपितृकायां अविभक्तभाद्र्यां मध्ये एकस्य सरयेऽपुत्रार्थे तत्पत्नौ तद्-
भाद्रभागो न दातयः स्त्रीधनं प्राप्ताच्छादनञ्च देवैर्दातयः । पित्रद्वयसा-
धारणद्वयव्ययेन विना यद्वर्जितं तद्वर्जकस्यैव अविच्छया तत्र विभज-
नीयं पित्राद्विद्वयव्ययेन अर्जितमभिभिन्नधने वर्जकस्य द्वाभः भूमौ तु
तृतीयाशः + + + वर्जकानि । सर्वत्र पुत्रैः पित्रगर्भं च वर्यं गोपनीयं ।
पुत्र्यसंस्कृतेर्भाद्रभिः अष्टस्ततश्चाष्टभगिणीनां पित्रद्वयेण तदभावे स्त्री-
द्वयेण वा संस्काराः कर्तव्याः । देवदत्तपुत्रकुरिष्यादिकरणार्थं स्थापितं
धनं देव प्राप्नुवादिप्रतिपुत्रं वा अथैव पितरि तद्वनस्यामिना मर्त्ये । ॥

Colophon.

इति ज्ञेयमभिलक्ष्य नदायभाय नमः शान्तये नमः ॥ ० ॥ अथ किञ्चिद्
दूष्यन्त्ये सुधीभिस्तु पदादिना तद्दूष्यं परिचरणीयं ॥ ० ॥ श्रीरामाय
नमः ॥ श्रीसीतायै नमः ॥ श्रीलक्ष्मणायै नमः ॥ श्रीरामाक्षय्यायै नमः ॥

विवरणम् । मण्डेशभट्टसंक्षिप्तदायभागवतस्यानियमकोऽयं निबन्धः ।

No. 163 दिव्यतत्त्वम् । Divyatattwam. Substance, foolscap paper, 18x4 inches. Folio, 23 Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

A short treatise on ordeals by means of sacred things such as sanctified fire, water, &c., by Raghunandana of the Bengal School. It forms a section of his *Smṛititattva* series. At the end, there is a discussion on the difference between such trials and those decided by taking oaths.

Beginning.

ॐ नमो गच्छेताय । प्रथम्य सविदानन्दं बोविन्दमजमयं । दिव्यतत्त्वानि
तत्प्रतीत्यै वक्ति शीरदुनन्दनः । अथ दिशामि । तत्र दृष्टप्रतिः । घटो-
ऽग्रदृष्टकैव विषं कोषस्य पक्षमं । पक्षस्य मनुष्याः प्रोक्तं भ्रमं तत्र
मायकः । अष्टमं साक्षमित्युक्तं नवमं धर्मजं कृतं । दिव्यान्तेतानि मर्त्याणि
निर्दिष्टानि सयधुवा । तत्र सानुषप्रमाथानिर्णयस्यापि निर्णायकं यत्-
दिव्यमिति लोकाप्रसिद्धं । एतद्यद्यपि श्रपयानामप्यस्ति तथापि का-
लान्तरनिर्णायकमेव तेषां भेदान् ।

End.

ततो भवैतत्कृतं न हनयेति प्रतिज्ञासुधारयन्तं पुनश्च द्वापाम्ना-
मिरःसमर्थेत् । एवं साक्ष्यसमर्थेपि कर्ण्यं स्वार्थं तु दक्षिणकरेण यथा-
पदिमये कर्णं कर्तुं रङ्गोत्पत्त्येऽदक्षिणश्च विज्ञेयः कर्मणां पारमः करः
इति कात्यायनोक्तिः । अतएव विष्णुना दूर्वाकराद्यभिहितं । सर्व-
व्ययं नातेषु भूत्वं कनकं प्रकल्पयेत् । तत्र छव्यलोने शुद्धं दूर्वाकरं शा-
पयेत् । द्विल्लव्यलोने तिलकरं त्रिल्लव्यलोने जलकरं चतुर्लव्यलोने
सुवर्णकरं पञ्चलव्यलोने धीतोदृतमहीकरं सुवर्णाक्षौषे कोषोद्वेयः शुद्धस्य
मयाविधे द्विगुणेयं यथा विचित्रसमयक्रिया वैमल्यं त्रिगुणेयं राजन्यस्य
चतुर्गुणेयं ब्राह्मणस्येति छव्यलोने साहचर्यतिकावृत्त्यद्वयान्ते एवमन्यत्र
दृष्टप्रतिः । अतएवाहमस्यापि बोधोक्तकाह्वानानि च । देवप्राकृत्यपा-
दाय पुनर्दायमिरामि च । एते च श्रपथाः प्रोक्ताः सन्त्येयं तु कर्ण-
सदा । साहचर्यमभिशापेषु दिव्यान्दाज्ञनिर्णयनं । सन्त्येयं धर्मजविषया-
दन्वविषय इत्यर्थः । अथ श्रपयानां दिव्याह्नेदेवोपन्यासान् घटादिमध्ये-
ऽपरिमज्जनाच्च न दिव्यं । अतोऽवादिषधर्माणां उपपत्त्याऽर्थमाप्त्वादीनां
मातिदेजः । शीषार्थे तु स्त्रायाचमनादीनां आदरः कर्तव्यः । यत्ना
छना यवान् श्रपयं कौटम्ब वधमंयुक्तं । अथतेन युक्तेन वधेन न तथा
मरः मन्त्राश्च श्रपयं कुर्वाह्नेरोमिव्यावधेयितं । कौटम्बेति शशिलाशोष-
स्तवर्ध । तेन शशिलोऽद्वयानुपयुक्तस्यापि वधमंयुक्तं श्रपयोनायेयुः ।
मद्वपपापेव यथाश्रपयुक्ततां युक्त इत्यर्थः । ० ॥

Colophon.

इति शीरदुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दिव्यतर्जं समाप्तं ॥

विवरणम् । दिव्यतर्जं अथ पाणिनी पावननिर्णयार्थं पुरा यानि दिव्यान्नुहितान्दभवन्,
तान्देव समाकोषितानि । अन्ते च दिव्यश्रपयानां भेदोद्दिष्टः । शीरदुनन्दनभट्टाचार्यविर-
चितमित्यन्तःश्रवणोऽयं निबन्धः ।

No. 164. दत्तकदर्पणः । Dattakadarpanah. Substance, foolscap paper, 10×5 inches. Folia, 13. Lines, 8-11. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, almost new. Prose. Generally correct. Complete.

A digest of the Hindu law of adoption under the name of Dattakadarpana by Draipāyana.*

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः । श्रीगणेशाय नमः । अथ दत्तके पाद्यनिर्णयः । तत्वाचिः ॥ अपुत्रेभ्यः कर्तव्यः पुत्रपतिनिधिः सदा । पित्रोदकक्रियाहेतो-
र्यज्ञात् तस्मात् प्रयत्नतः । इति अपुत्रेभ्येभ्येकारेण पुत्रवतोनाधिकारः । माता पिता वा दद्यातां यमद्विः पुत्रमापदि इति ज्ञानवीर्यं तथा व्याख्यातमपराकेशं आपदि प्रतिपद्यितुं पुत्रवत् इति । यदा आपदि दुर्भिक्षादौ अनापदि तु दातुरयं प्रतिषेध इति मिताचरायां ।

End. जनकस्य पुत्रपलायनाभावे दत्तकोद्वयोर्दद्यात् । अन्यथा पालकस्य तत्र द्वयोः पितामहोः श्रेयस् पितृदत्तम् । द्वयोश्चदेहेनैको वेति । इदं च दत्तकोमहालयादौ(?)प्रतिस्वीकृतिकं तयोर्भिन्नमेव । संस्थाभिवादनं यादादौ शोचं पालकस्यैव विवाहे तु उभयोर्गोचम् । दत्तकप्रदानं तर्त्तुं श्रीरसेतुमग्रे अक्षयवयोविभागाः । श्रीरसस्य दत्तकवस्तुर्धभागभाक् तर्त्तुं इत्यस्य प्रसवितेन । द्विपायनेन विदुषा संख्यादत्तकदर्पणः । निर्मितो मरुत्तरिणीत्यै सद्गिरालोक्यतां मुक्तः ॥

Colophon. इति दत्तकनिर्णयः(?) समाप्तः ।

विवरणम् । दत्तकदर्पणोनाम दत्तकविषयकोनियन्त्रविशेषः श्रीद्विपायनविरचितः ।

No. 165. दत्तकनिर्णयः । Dattakanirnayah Substance, country-made yellow paper, 16×2 inches Folia, 6. Lines, 4-5 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, new Prose Correct. Complete.

A digest of the law of adoption entitled Dattakanirnaya by Śrinātha Bhaṭṭa

* It cannot be ascertained whether Draipāyana is the family-name or the real name of the author.

Beginning. ॐ नमो ब्रह्मेश्वर ॥ वाक्यं मुनीनां परिच्छिन्ना यवान् मनं तु प्राचां
निश्चिन्तं विविच्य । शीनायमद्वाभिषकोविदेन निरूप्यते दत्तकनिर्णयोऽयं ।
तत्रादौ मुख्यगोचनिरूपणं । यथा नारदः ॥ सापिच्छानां पुनो मुख्य-
स्तद्भावेऽपि गोचराः । तद्भावेऽप्यगोचोऽपि दत्तकः परिच्छिद्यते । तत्र
अपि रम्ये साहचर्यो मुख्यः । यथा ब्रह्मवर्णः । यथेकज्जाता रक्षसीभान-
रय सद्योदराः । एकस्यैव पुत्रे जाते सर्वे ते पुत्रिणो मताः ॥ तत्र भाव-
स्तु तस्य पुत्रताभिधानात् तस्यैव दत्तकत्वे पुत्रतां मुख्यता । दत्तककरणे
भागिनेयं निषेधयति । नारदः । दौहित्रो भागिनेयश्च शूद्राणां
निहितः पुत्रः । ब्राह्मणादिष्वेव भागि भागिनेयः पुत्रः कश्चित् ।

End. द्वाकस्य जनकवर्गमितिः मृदोदधंश्रीयत्वेन ननु पिबादिप्राद्वकत्वं प्रतीतं भव कस्य मातामहपचोभविष्यतीति मन्वान् संशयः । ननु मृदोदधमोपितर एव तन्मातामहा इति वाच्यं न तथात्वे प्रमात्मा- वात् । योच शब्दस्य जनपितुर्न इरेद्विषयः सुतः । योच शब्दयानुगः पिण्डोदधेति ददतः स्वधेति मनुज्ञात् । भिन्नयोषाः श्रयक्षपिण्डाः श्रयक्ष- धंशकराः स्मृताः । प्राप्नुपुरापोक्षाच्च जनकपिबादिप्राद्वकमितिः प्रतीयते न तु जननीपिदयाद्विद्वतिः । अतः प्रकृतिपितर एव द्वाकमाताम- हाः । तेषां वाचं द्वाकेन करणीयमिति वीरेचरमतं सधोयः यन् जनक- मोधीपनीतवासकस्यापि द्वाकनविधायकं योनवादिदधमं सद्गुणक- देहादौ धनस्यापनीयमिति ॥ २ ॥ ॥

Colophon. इति श्रीमच्छास्त्रज्ञानदत्तकविरचयः समाप्तः । * * * * *

विवरणम् । श्रीश्रीनाथभट्टविरचितोद्दत्तकनिर्णयो नाम दत्तकविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 168. दत्तकनिरपयः । Dattakanirpayah. Substance, country-made yellow paper, 13×3½ inches. Folia, 5. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prosc. Correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विद्यारथशास्त्रपुष्पम् ।

No. 167. दत्तकमीमांसा । Dattaka Mīmāṃsā. Substance, country-made white and red papers, 8×4½ inches. Folia, 43. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 18 (?). Appearance, very old. Prose. Correct. Complete.

A digest of the law of adoption under the name of Dattaka Mīmāṃsā by Nanda Paṇḍita. It is held as the chief authority on the subject throughout the country, and has been published with commentaries in this part of the country by the late Bharata Chandra Śiromani of the Calcutta Sanskrit College, and recently by Mahāmahopādhyāya Mādhusūdana Smṛitiratna.

Beginning. । वीरसेनाय नमः ॥ अभिर्नय जगद्वन्द्यददं विनायकं पुत्रीकरणमीमांसां कुर्वते मन्दपंडितः ॥ १ ॥ केन कीदृक् कदा कस्य कस्यात् कः क्रियतां पुनः । विविच्य भीतं यत्पूर्वैस्तदग्रेषमिच्छोचते ॥ १ ॥ ननाद्यानिः । अपूषेद्यैव कर्तव्यः पुत्रप्रतिनिधिः सदा । पिच्छोदकक्रियाहेतोर्भक्षान् तस्मात् प्रयत्नतः । इति । अपुत्रोऽजातपुत्रो अतपुत्रो वा ।

End. अथ दत्तकविभागः । तत्र पचिष्ठः । तस्मिंश्चेत् प्रतिगृहीतं शौरस चाप्येतं चतुर्थभागभागी स्यात् दत्तक इति । तदभावे तु सर्वं दत्तम् ॥

Colophon. इति श्रीधर्मोपकारिरामपंडितात्मजवीरमन्दपंडितविरचिता दत्तकमीमांसा समाप्ता ॥ यादवं पुस्तकं दृष्टे तादवं लिखितं मया । यदि पुनश्च मग्न्यं वा मम दोषो न दीयते ॥ १ ॥ भग्न्यद्वयविषयस्तद्विषयोऽप्युच्यते । कष्टेन लिखितं घन्यं यमेन परिचासयेत् ॥ १ ॥ तैलपत्रेण वा द्रव्येण लिखितं घन्यं यमेन परिचासयेत् ॥ १ ॥ इति । सर्वं दत्तम् ॥ १ ॥ संवत् १८ ।

विद्वत्पण्डितः । मन्दपंडितकृता दत्तकमीमांसा नाम सुप्रसिद्धैव । सुविता प्रकाशिताचेपम् ।

No. 168. दत्तसिद्धान्तमञ्जरी । Dattasiddhānta-manjarī. Substance, country-made white paper, 10×3½ inches. Folia, 38. Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten. Prose Generally correct. Complete.

A work on the same subject under the name of Dattasiddhānta Manjarī by Bālakṛishṇa Sarman, son of Bhadrā Dīkshita.

Beginning.

श्रीमद्वैशाख नमः । प्रथम्य परमाख्यानमद्वैतानन्दविग्रहं । क्रियते युक्ति-
युक्ताभिर्दत्तसिद्धान्तमञ्जरी ॥ १ ॥ मान्यान् प्रथम्य विद्विन्नाजलिरेष
भूपो भूवो विधास विनयं विनिवेदयामि । दूष्यं वचोमम परं निपुणं
विभास्य भावावबोधविहितोऽमुं दुनोति दोषः ॥ १ ॥ अथ पितृत्वेरुपपत्ते-
र्वैदुष्यत्वमिव तदतिरिक्तदत्तादिभिरपि तस्य तत्त्वं स प्रसादमसि न वेति
विचारे सप्रसादमेवेतिदिति सिद्धान्तप्रतिपादकं दत्तसिद्धान्तमञ्जरीना-
मकं प्रकरणमारभते । दत्तादयश्च ॥ श्रीरघोषशर्मापत्नीकस्तृप्तमः पुत्रिका
सुत इत्यादि याज्ञवल्क्यबोधिताः प्रसिद्धा एव ।

End.

यद्येवं लब्धौ एव उत्पद्यते तृतीयभागे प्रभवतीति च बोधायन इति ॥
'संतापंतो (?) प्रसिद्धयै दत्तसिद्धान्तमञ्जरी । अकारि वास्तव्येन तेन
देवां सुदेष्टु'चा ॥

Colophon.

॥ इति श्रीमत्पद्मसहस्रपत्रिमाजकाचार्यै स्वर्णवस्त्रतंत्रश्रीमद्वैतानन्दभगव-
त्पुपादारविन्दभट्टाध्यापनात्मकत्वेन श्रीमत्पद्मनीटककुलोत्तमश्रीमद्वैतभ-
ट्टदीक्षितपंडितनाम्नजेन वास्तव्यशर्माया विरचिता दत्तसिद्धान्तमञ्जरी
समाप्ता ॥

विवरणम् । दत्तसिद्धान्तमञ्जरी नाम अष्टिदत्तकविपद्यकोविदभ्या वास्तव्यदीक्षितविर-
चितः ।

No. 169. दत्तकविधिः । Dattakavidhi Substance, country-made
white paper, 9x4 inches. Folia, 6. Lines, 8 in a page Character,
Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Prose. Correct. In-
complete.

A section of the Vyavahāra Mayūkha, treating of the law
of adoption, entitled Dattakavidhi.

Beginning.

॥ श्रीः । अथ अद्वैतमण्डूकदत्तकविधिः ॥ मनुः ॥ मातापिता वा
दद्यातां यमद्विः पुत्रमापदि । सद्यं प्रतीत्युक्तं च ज्ञेयोदत्तितः पुतः ।
वा श्रद्धाभावाभावे पितेव दद्यान् पित्रभावे मातृवोभयमध्ये दूषावपीति
मदनः । आपदुपपत्त्यादमापदि न देयः अपं निषेधो दातुरेव पुत्रप्राप्तौ
न क्रतुयं इति विश्वानेष्टः ।

End.

(नास्ति) ।

Colophon.

(नास्ति) ।

विवरणम् । व्यवहारसूत्रनिबन्धस्य दशविषयकोऽष्टविधेयः ।

No. 170. स्मृतिचन्द्रिका (व्यवहारकाण्डः) । Smṛtichandrikā (Vyāvaharakāṇḍah) Substance, country-made yellow paper, 22×5 inches. Folia, 207. Lines 7-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn. Prose. Generally correct. Complete

The Vyāvahāra portion of the Smṛtichandrikā, a serial work on Hindu law by Devārāja Paṇḍita son of Keśava Paṇḍita, held as an authority in the Deccan.

Beginning. श्रीमधेशाय नमः । परस्मैपतिं वन्दे त्रियःपतिमुत्तमपतिं । त्रिषां पतिं नक्षपतिं दृष्टव्यमित्युक्तान्मुनीन् । पदे पदे प्रवक्षितं प्रतिवादिप्रतिवादि लक्षणाद्विषये चन्द्रिका प्रवित्तम्यते । १ । अपेक्षानीं व्यवहारकाण्ड आरभ्यते । तत्रादौ व्यवहारसूत्रं निरूप्यते । अथ दृष्टव्यमिति । धर्मप्रधानाः पुत्रवत् पुण्यमाप्तद्विषकाः । श्रीमदेषाभिभूतानां व्यवहार प्रकीर्तित इति । अथार्थोत्तरदेनविहितः । धर्मकतानां पुत्रवत् यदा सन् सत्यवादिनः । तदा न व्यवहारोभूय देवो मापि नमरः । नष्टे धर्मे मनुष्याणां व्यवहार प्रकीर्तित इति ।

End. याज्ञवल्क्यः । राजधानासुनारोहे दृष्टोमथम सादस इति । कात्यायनोपि राजक्रीडासु ये सक्ता राजदत्तपुत्रीविभः । अग्रियस्य च यज्ञारोवधलोषां प्रवर्तयितुं । पुरः प्रमादप्रवृत्तिसंभेदादौ राज्ञा यत् कर्तव्यं तदप्याभिः प्रामेन प्रवृत्तिर्वाच्यम् । काण्डे सदाचारकाण्डे वाभिहितमित्युपपत्त्यते तेन प्रकीर्णकाण्डपदप्रतिपाद्यं किञ्चिद्देन प्रतिपादितं अवशिष्टं निरुद्धं तत्र प्रवृत्तदुक्तमनुसमेयं ।

Colophon. इति स्मृतिचन्द्रिकायां प्रकीर्णकाण्डस्य पदस्य विधिवित्तानं । समाप्तो व्यवहारकाण्डः श्रीकेशवादिष्यसमुद्भवस्य देवस्य शान्तदिकराजपुत्रोः चन्द्रिकां प्राप्य मुनेन लोकाः कुर्वन्तु सर्वे व्यवहारशुद्धिं । * * * * *

विवरणम् । स्मृतिचन्द्रिकास्यनिबन्धस्य व्यवहारकाण्डमात्राद्व्यकमिदं पुस्तकम् ।

No 171. स्मृत्यर्थनिर्णयः । Smṛtyartha-nirṇayah. Substance, country-made yellow and white papers, 9×5 inches. Folia, 68. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Correct. Incomplete.

A digest of the civil law of the Hindus under the name of Smṛityarthachandrikā. Anonymous.

Beginning. श्रीमद्देशाय नमः ॥ श्लोके सर्वमनुष्ठायां विवादे जुष्टमर्थके ॥ निर्णयः क्रियतेऽस्माभिर्पुनः स्मृत्यनुरोधतः ॥ सकलजन्मद्वारपदनिर्णयार्थं स्मृत्यर्थ-
निर्णयः क्रियते ॥ तत्र नारदः ॥ मनुः प्रजापतिर्यज्ञिन् काले राज्यम-
बुभुक्षत् ॥ धर्मैकतानाः पुत्रपाक्षदायन् मृत्यवादिनः ॥ तदा न व्यवहारो
भूत्त द्वेधोनापि मत्सराः ॥ महे चर्षे मनुष्येषु व्यवहारः प्रवर्तितः । ब्रह्मा
च तस्मै श्वायस्य राजा वारविता हतः ॥

End. (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । स्मृत्यर्थनिर्णयो नाम व्यवहारविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 172. *Sūdradharmatattvam*. Substantive, fool-
scap paper, 18 × 5½ inches. Folia, 99. Lines, 7-8 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, rather old Prose. Generally
correct. Complete.

A work treating of religious observances enjoined on the Sūdras under the name of Sūdradharmatattwa by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛishna Bhaṭṭa, and grandson of Nārāyaṇa Bhaṭṭa. It is a voluminous work, called otherwise Sūdra Kamalākara, the codex under notice forming a part of the whole. Only *śaṅkara* castes and their occupations are treated of in this.

Beginning. श्रीमद्देशाय नमः ॥ प्रथम्य रामं पितरौ कमलाकरमर्षया । रामहण्य-
तमूलेन शूद्रधर्मो निरुपयते । तत्र शूद्रसमुद्भवसर्वज्जातजनं विप्रमादि-
बन् । यद्यपि सर्वोपासीने विश्वनिवादी च सैतन् तथापि तत्रादृष्ट-
विशेषारम्भशरीरलभेन ब्राह्मणमन्यत्र पूर्वोक्तमेवं शूद्रेषोति दिक् तत्र
पद्मां शूद्रोऽजायत शूद्रोऽमनुष्ठायावचः पशुमायति बहुचर्मेतिरीया-
दिदुतिभिः सुखवाञ्छकपञ्जातास्तम्य सर्वे यद्यात्मं श्लोकानामु विह-
हार्थं सुखवाञ्छकपादतः ब्राह्मणं चविषं वैश्यं शूद्रश्च निरवभोग्यदिति
मन्वादिदुतिभिश्च शूद्रस्य सर्वमेपि कर्मणा निषेधोऽवश्यमेव । तथा च
उक्तपद्यदुतिः पक्षवाग्व्याख्यानां य.शूद्र इति मन्वाप्युद्देशे न वस्त्यो

न हि देवता अश्वत्थमेति च मैत्रिरीयत्रुतिः । पद्मा पूज्यते इति
पद्मजहमानित्यर्थः ।

End

पुस्तकानां नगरीवीथीधरस्यब्रह्मनायकतनिकरपासेष्वादेनानि मधु-
पातनं साचिकोदरं विकर्षनं कृपादीसननं च चण्डालानां श्रम-
धरस्य शूलपरिवपनवधसातानि कर्माणि सपचानां चेतन् अनेकस्य
नाना कर्मेषा विकल्पः समुपयो वा अन्ये जातिविवेके श्रेया इति संशयः
योभादनं(र)गन्धार्चनं कर्षधारः शास्त्रान्तरेषु मिथिलेष्वपि मर्मभेदा
द्योष यमः किल छतः कमलाकरेव । प्रीतोऽमुनाद्य सन्नतीषु वराध-
लणः । • । • । • । • ।

Colophon

इति श्रीमज्जिमवसुवसीमासकनारायणभट्टरिखलुरामहणभट्टाजकन-
साकरभट्टकते श्रद्धधर्मतत्त्वम् श्रद्धधर्मसङ्करलसकपतदृष्टिनिर्गणं समा-
प्तार्थं निबन्धः • • • • श्रीवीरेश्वरः ॥ लिपिरिव श्रीमज्जिमवसु-
वसुवसीमासकनारायणभट्टकते श्रद्धधर्मतत्त्वम् श्रद्धधर्मसङ्करलसकपतदृष्टिनिर्गणं समा-
प्तार्थं निबन्धः • • • • श्रीवीरेश्वरः ॥

विवरणम् । श्रीकमलाकरभट्टविरचितो श्रद्धधर्मतत्त्वम् नामार्थं श्रद्धकमलाकरापरपद्याधो
निबन्धः । पुस्तकमिदं समाप्तं श्रद्धधर्मसङ्करलसकपतदृष्टिनिर्गणं निरूपयति ।

No. 173. श्रद्धधर्मतत्त्वम् । Śūdradharmatattvam. Substance, coun-
try-made yellow paper, 14×6 inches. Folia, 164 (of which the first two
are wanting). Lines, ११ in a page. Character, Nāgara. Date, ?
Appearance, very old, worn out, some of the papers spoiled, and the
writing slightly effaced in many places. Prose. Generally correct.
Complete (except the first two folia).

Another copy of the same work having the following addi-
tional matter at the end.

ननु कलौ अनियतेशाभाव उज्जीभावनये भवमस्तु दे इत्याहुनामयं वराः
सुमित्रातीभविष्यति यत्नं प्राप्य राजानः संस्था प्राप्स्यति वै कलौ
देवापि यैः समाध्याय कलाययाममावितः योमधर्मं कलौ नष्टं हतादौ
स्थापयिष्यतीति दादशेपि एतेषां नाम लिङ्गानां पुरुषाणां मन्त्राणां
कथामावावशिष्टा कीर्तिरेव स्थिता भुवि देवापि जंतुर्नोर्भाता मय्येष्टा-
कुर्वन्मज्जः कुलाययाम आयाते मन्त्राभोगकलान्वितो वाविद्यैत्य कलावते
वास्तुदेवानुशिष्यतो नर्थात्रमयुनं धर्मं पूर्ववन् प्रययिष्यतः । दिव्यपुरा-
णेपि देवापि यौरवोराजा मय्येष्टाकुर्वन्मज्जः छते धुमे इदमग्न्य सव-

आवर्तकी हि ती तथा + + + + तव विनाशकृन् नंद्य कलेरादौ
 परीक्षितानंतरं जातः आरभ्य भवतो जगत् + + + + तदाभिषेचनं एतदपे-
 सदभं तु ज्ञानं चंचदशोपरेपि ग्राह्यः चतुर्विद्भूता नर्णातयोद्विजाः
 युगेयुगे स्थिताः सर्वे कलावायंतयोः स्थितिः अतः कथं द्विजवशां कुरजा
 सताः सैवं कलौ तु बीजभूतास्तु केचिन्निष्ठंति भूतसे तथैव देवापि पुरुषो
 सांप्रतं समवस्थितौ इति निष्पृष्टराष्टम् । अक्षयवर्षिणः शुद्धा बीजाश्च
 च १२ स्थिताः एते युगे हि नैः सति निर्विषयास्तदाभवति निःकार-
 मेष प्रवृत्तकथाः सप्तर्षिभूताः चरिषां वैश्याय मन्थेव कृषिदिक्षु प्र-
 पिष्टवराणां । यो + सतं (?) नृपार्थवर्षधारः गान्धार्तरं निष्ठितेष्वपि
 सप्तर्षेणा योच यमः किल एव. कसक्यकरोष श्रीमोमुवास्तु दृढवी-
 शुधरासकृष्णः ।

Colophon. इति बीमदिनादि ।

विवरणान्तपूर्वम् ।

No. 174. सूद्रकमलाकरः । *Sūdrakamalākaraḥ*. Substance, country-
 made white paper, 11×4 inches. Folia, 80 (of which fol. 1 is want-
 ing). Lines, 12-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Ap-
 pearance, very old, and worm-eaten throughout. Prose. Generally cor-
 rect. Complete (except the first folium and without any colophon).

Another copy of the same work.

विवरणान्तपूर्वम् ।

No 175 प्रायश्चित्तमनादिताम्रिः । *Prāyaścitta-manāhitāgnih*.
 Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 3. Lines,
 8-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old.
 Prose. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the penance to be performed by one
 failing to keep the sacred fire at the proper time. This is rather
 a Vedic work and should have been placed among Vedic MSS.
 Anonymous.

Beginning. श्री । अथ प्रयोगः । तव ज्येष्ठत्वादिताम्रिभूमिसेवमादिवा आधाने
 अधिकारः । सत्यधिकारे अग्रमाधाने अनादिताम्रिः प्रायश्चित्ते कुर्यात् ।

तद्यथा प्रायश्चित्तं कर्तुं ऋषपतिपूजनं कृत्वा चीनेकं वाधाःमनिदं
 पर्वत्तेनोपविश्य कृतस्नानः शक्तौ मर्त्यां स्निग्धवासाः शृङ्गजानः पर्षदं
 प्रदक्षिणीकृत्य माष्टाष्टं प्रथमेत् । ततः किं नै कार्यमिच्छा मावादीः मध्य
 मेव वदे. इति शृष्टे पर्वदपे ओष्टपयोः प्रत्येकप्रत्याग्रायनेन पापघ्ना मन्त्रा-
 विष्णुप्रोत्थयं ओमिद्युननिष्प्रवीभृतं पर्वदे संप्रददे इति यद्यार्गक्ति इमं
 निधायामुकस्य मे अनादिताग्निताछानितप्रत्यवायपरिहारायै अनुपदं
 कृत्वा प्रायश्चित्तमुपदिशन्तु भवन्तः । सर्वे चर्मनिवेक्षारो गोमार्गः सकला-
 दिजाः । मम देहस्य मग्निं कुर्वन्तु दिशस्तत्माः । मया कृतं मन्त्राधारे
 ज्ञातमज्ञातकिल्बिषं प्रसादः क्षियतां मर्त्यां शुभानुज्ञां प्रपश्य ।

End

ततः पंचमत्वं कार्यं सुषर्णादिपात्रे पद्मादिपात्रे वा तावाया गोवृषं
 विपर्सं त्रायद्या प्रणये च दाया मत्तोऽद्भुतावैपरिमितं श्रेताया गो-
 मय गंधहावेत्यादाय ततः कपिलायाः पयः सप्तपलान्यादायाध्याय-
 स्वेति मंत्रेण ततोनीलायाः सप्तपलमेव दधि दधिक्तावृणः इत्यादाय
 ततः कृतमेकपलं घृतमिमिद्यु इत्यादाय तत एकपलं कुण्डोदकं आपो-
 द्विष्टेत्यादाय प्रणवेनालोच प्रणवेन यज्ञीयकाष्टेन निर्मय्य प्रणवेनाभिसंघ
 सप्तपमेहंरितैः कुण्डेहंशक्तोर्मुकुयान् अभिसंक्ते. इरावती धेनुमती मयूखे
 साचा श्रियया इदं इदं विष्णु सुरे साचा विष्णवे इदं । मानसीके
 साचा वरावेदं । मरुत्तज्ञानं मरुत्त इदं । अग्नये साचा । सीमाय
 साचा । मायया । सूर्याय साचा प्रणवेन प्रजापतये साचा । ॐ
 भूर्भुवः स्वा साचा । प्रजापतये अग्नये सिद्धकृते साचा । व्रतप्रवर्ण
 करिष्ये इति द्विजान् शृष्ट्वा मैः कुर्वन् इत्यनुज्ञातः प्रणवेन सर्वं पिबेत् ।
 एतच्च ग्रामाद्विर्गन्धाक्षीरे अचचदर्जने कार्यं । अशक्तौ गोवृषादि कल्पं
 यास्तं सर्वंसा पेयमान् । अग्निन् दिने उपवासः शक्तस्यान्यस्य त्रिविधा-
 शनं । इति पंचमत्वं प्राग्य गृहे आगत्य विष्णुं स्मरन् मौनेन मिश्राम-
 तिवाद्या प्रकृतं प्रायश्चित्तं सकल्पानुसारेण प्रत्याग्रायदारा कृत्वा उत्तरा-
 गानि कुर्यात् । आहूतिभिराश्व पूर्ववदुत्वा पूर्ववत् पुनः प्रायश्चित्तार्हं
 विष्णुपाद कृत्वा अंते मोदान पूर्ववन् कुर्यात् । एतत् सर्वंप्रजापत्याधि-
 कप्रायश्चित्तविषये न विराने तत्र सूत्रोपपन्नयमेवानुष्ठेयमित्याहुः । शक्तं
 प्रतिषांदायसाधुदेह्यं । चांदायपे चयः प्रजापत्याः । इत्यादिताग्निना
 प्रायश्चित्ते कृते कर्मैकच्छादिप्रायश्चित्तोऽसवास्यायां पौर्णमासी वा
 कृतप्रतरोपासनः ।

Colophon.

(मालि) ।

विवरणम् । साग्रिकेन यथासमयमनुज्ञाश्रयानेन कर्तव्यप्रायश्चित्तविषयकोऽयं निबन्धः ।
सकस्यास्य वैदिकपुस्तकेष्वनामविशेषोचितः ।

No. 176. प्रायश्चित्ततत्त्वम् । Prāyaścittatattvam Substance,
country-made yellow paper, 17×8 inches. Folia, 92. Lines, 5-6 in
page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose,
correct. Complete.

A work treating of penances under the name of Prāyaścittatattva by Raghunandana of Bengal. It forms a section
of his Smṛititattva series, and is held as the chief authority
on the subject in Bengal. It has been published at Calcutta
in the Bengali character, and has passed through two or three
editions under different editors.

beginning. ॐ नमः शिवाय ॥ प्रथम्य सद्विद्वानन्दं सृष्टित्वत्वाकारिणं । प्राय-
श्चित्तस्य तत्त्वानि वक्ति दीरघुनन्दनः । प्रायश्चित्तस्य सत्त्वे तथा तत्त्व-
प्रसङ्गो । कर्तव्यकारकादानीं प्रतिकर्तव्यं विवरणं । गोपबलपण्य-
द्विः तदभावाद्गुणितः । प्रायश्चित्तं भवेदित्यं कार्यं नैमित्तिककथा ।
कात्यायन्यद्वयानो आनृकिवास्तव कलौदयः । तदथा सत्त्वं पुण्य-
ज्ञानादपि सम्भवेत् । प्रायश्चित्तादिकानीयात् तादृक् पापविनाशः ।
गोधूमावयवेयवावयवस्य साधकं । साधकं गौर्यं बीजं सदादति-
तत्त्वात् । दामप्रतादिमानेण पापनाशस्य नाशता । चान्द्रायणादौ प्रा-
प्तानीं परिच्छेदावयवस्थितिः । प्रायश्चित्ते गुरौ भूते सद्युपायस्य च चयः ।
गङ्गासाक्षात्प्राप्तिसादौ रात्रावपि च तन्मृष्टिः । साक्षादिना सत्त्वे पापे
प्रायश्चित्तस्य हीनता । प्रायश्चित्ते च वस्तुव्येदुप्रसङ्गमेव हि । प्रायश्चि-
त्तोपदेशादिसौराधामविनिर्णयः । त्रयस्य निर्णयस्यैव तत्राने कालनि-
र्णयः । प्रायश्चित्तस्य पूर्वाहृत्यं वास्तुभिदस्य ॥ धेनुमुत्पन्नस्य च
ज्ञानतन्निर्णयस्य । विप्रादिस्त्रिभिर्भेदेन गोवधवन्निर्णयः । एकवर्षादि-
भेदेन रोमादेश्य निर्णयः । खपालवन्निर्भेदेन गोवधवन्निर्णयः ।
खपवादौ गोवधस्य वरस्य च वधे तथा । खपालवन्निनादीनामोदगा-
देश्य भक्षणे । प्रायश्चित्तनिधिस्तत्र तन्मृष्टस्य निष्पत्त्यः । जवमादेश्यो-
त्पत्तिस्तदासादौ व्रतस्य । खन्यजादे प्रियामङ्गे भोजने च प्रतिषेधः ।
चाण्डालसृष्टबीयादौ गोमांसादौ च भक्षिते । भार्याणां शासनपरि उप-
कीर्तस्य वेदेन । प्रायश्चित्तविवेकादान्यङ्गोऽयं निष्पत्तिः ।

एतेन राजसखायाः प्राप्नुयात् सर्वपरजसलाभ्यर्थे पकराभोपवासः । पद-
मथपानं कामतः । अकामतस्तदर्थं नक्तनम् । अथसर्वराजसलाभ्यर्थे
विराजपक्षराजपदराभोपवासः । अकामतस्तदर्थं रतश्च समुद्यानभरं
कर्मयं । चाण्डालेन यथाकेन संदृष्टा चेद्राजसखा । अतिक्रम्य तान्यहानि
प्रायश्चित्तं समाचरेत् । विराजमुपवासः स्नात् पञ्चमयेन शुद्ध्यति । तं
निशान्तु अतिक्रम्य अजाप्राप्तान्तु कारयेत् ॥ इति वचनाभिरुद्भूतान् रतम्
कामतः अथ भेदीनास्ति । अज्ञाने दृष्टमिति । पतिमान्यथप्राप्तं
संस्पृष्टा कौराजसखा । नाम्यहानि अतिक्रम्य प्रायश्चित्तं समाचरेत् ।
अधोरात्रं ऋतौयेद्वि समुये नक्तमाचरेत् । समुयेऽतीति शुद्धिः ।
मात् पूर्वं व्याघ्रः राजसखा यदिस्पृष्टा लज्जुकश्चैः कश्चित् निराधार-
भवेतावद् यावत् चानेन शुद्ध्यति । अथापि दृष्टमत्युक्तदिनक्रमे दिन-
भेदव्यवस्था । दृष्टम् अज्ञानमपः । राजसखातु हे माय्यो अय्योऽन्यं स्पृष्टे-
पदि सर्वये पञ्चमयन्तु मृदूकूर्चमपन्तरं । पदमथपानं व्रतस्त्वं तेन उप-
वासः । मृदूकूर्चमात्रं जावातः । अधोरात्रोपितोभूत्वा पौर्णमास्यां वि-
शेषतः । पदमथं पितेत् प्रातर्भक्षुकूर्चविधिः कृतः । रतदग्नौ पुराणैकं
दातव्यं अतः परमुन्विष्टदृष्टादिसर्गे दृष्टमिति । शुभा चोन्विष्टया
शुद्धा संस्पृष्टा अहमाचरेत् । अधोरात्रं ऋतौयेद्वि परतो नक्तमाचरेत् ।
परतश्चतुर्थे दिने स्नानात् पूर्वमिति श्रवं ॥ ३

Colophon.

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु श्रीकृष्णार्जसमुवासे श्रीभगवत्प्राज्ञस्य वचनप्रमाणम् ॥ १० ॥

निवरणम् । प्रायश्चित्तफलं कर्तव्यैर्युग्मभङ्गाचार्यैर्विरचितमष्टादशसूतितत्त्वार्णवम्,
सुप्रसिद्धोऽयं निबन्धः । एतद्वर्णितनिबन्धः प्रारब्ध एव प्रत्यक्षता स्वयमुज्ज्विताः ।

No. 177 प्रायश्चित्ततत्त्वम् । Prāyaścittatattwam. Substance, country-made colourless paper, 8x2 inches Folia, 53. Lines, 6-7 in a page, with a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, Saka 1666. Appearance, very old, and worn out. Prost. Correct. Complete.

Another copy of the same work with an index of subjects treated of in it.

Colophon इति बन्धुपट्टीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजवर्यमुन्यनन्दभट्टाचार्यविरचितं
स्मृतित्तत्त्वे प्राथम्येण समाप्तं ॥ सुप्रभातमस्तु ॥ श्रीहरिहरभट्टाचार्यः ॥

• • चापाङ्गमुद्रापत्रेण द्वादश्यां कुजवामरे लिखितं पुस्तकमिदं श्रीम-
द्दीपाक्षगणेश । स्वार्थे ॥ ग्रन्थस्य सकाब्दाः १५१६ ॥ • • • •

निवरणनूतपूर्वम् ।

No. 178. प्रायश्चित्ततत्त्वम् । *Prāyaścittatattvam*. Substance, country-made yellow, white, and ash-coloured paper, 18×2½ inches. Folia, 74. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1747. Appearance, old, and worn out. Prose. Correct. Complete.

A third copy of the same work.

Colophon. इति चन्द्रावलीय श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मज श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविर-
चितं प्रायश्चित्ततत्त्वं समाप्तं ॥ • • • • सकौ भूषणैदकाद्यगण-
नाने दिनेषु मते धीम्ये कर्कटके दिनेऽष्टमस्तुतप्रायश्चित्तगीये निधौ ध्यात्वा
श्रीरघुनाथदेवस्तुतप्रायश्चित्तं पादं मुरोः सादरात् सुप्रायश्चित्ततत्त्वं आर्यमस्तिषत्
सर्वं सुदा यमनः ॥ • • • • • श्रीदुर्गा ॥ • • • सकाब्दा १० ।
२० । श्रीराघवेन्द्रगणेशः पुस्तकमिदम् ॥ • • • • यमेन लिखितः
पुत्री येन चोरैः नीयते । शूकरस्य पुरीषस्य पतेत् तस्य पितुर्भुञ्जे ॥
• • श्रीदुर्गा ।

निवरणनूतपूर्वम् ।

No. 179. प्रायश्चित्ततत्त्वम् । *Prāyaścittatattvam*. Substance, country-made white and yellow paper, 18×2½ inches. Folia, 118. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1727. Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

This codex really contains two works of the same author, viz., *Mamāsātattwa* as noticed before and finished in fol. 63, and *Prāyaścittatattwa* finished in fol. 50. The folia of these two works are separately marked. They were copied by the same person, Kāśinātha, in the same year.

Colophon (of the *Prāyaścittatattwa*).

इति चन्द्रावलीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं
प्रायश्चित्ततत्त्वं समाप्तं ॥ • • • • • दुर्गाये नमः ॥ • • • सकौभोधी-
चयाभ्योन्मुभिरभिगविने पवनौ ह्यप्यपले काष्ठां वापं प्रकुपन् दृपगत-

महेश्वरंके विष्णुके च । प्रायश्चित्तीयत्त्वं अरहरपरणद्वयं मनोमं
काशीनाथोयलेखीद्वयवर्णनैवेन्दनीयं विचिन्त्य ।

In the colophon of the *Mahāśatattwa*, the date is thus mentioned—

शके सातवाह्वारजनीनायैमिमे पैयमे ।

विवरणम् । अत्र पुस्तकद्वयं वर्णिते, मल्लमासतत्त्वं प्रायश्चित्ततत्त्वम् । उभयोर्विवरणं पूर्वं-
मुक्तिवित्तमेव ।

No. 180. प्रायश्चित्ततत्त्वम् । *Prāyaścittatattwam*. Substance, country-made white paper, 20×3 inches. Folia, 23. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work. The last two folia contain different matter, viz., the *Balidāna* and the *Sāntikarmaṇa*, written by different hands. The page marks are not serial.

विवरणम् प्रायश्चित्ततत्त्वस्यासम्पूर्णपुस्तकमिदं । अत्रान्तिमपत्रद्वये बलिदानशान्तिकर्मणी
छ. । ततश्चानुमीयते पत्रद्वयमिदमन्यदीयमिति यतस्तत्र पत्राद्वयस्यापि अन्तमेदोवर्णिते ।

No. 181 प्रायश्चित्ततत्त्वम् । *Prāyaścittatattwam*. Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 56. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose Generally correct. Complete.

A fifth copy of the same work.

विवरणम् पूर्णपुस्तकम् ।

No. 182. प्रायश्चित्तप्रयोगः । *Prāyaścitta Prayogaḥ*. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 240 (of which foll. 1-37, 63-68, 74-76, are wanting; foll. 38-62, 71, 72 and 73 have been replaced by fresh copies written by different hands) Lines, 6-12 inches. Character, Nāgara. Date, Samvat 1728, Śaka 1573. Appearance, very old, torn, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete.

It is a copy of the *Prayogaratna* of *Anantadikshita*, treating of *Grihya* rites, and other religious observances, including different kinds of penances, and is not therefore a work exclusively treating of penances.

Beginning. नास्ति ।

End. पिंडपिष्टयज्ञलोपप्रयत्नार्थं सप्तदीवारं सप्तर्षं होष्यामः जुहां चतुर्मे-
हीतं गृहीत्वा महाहविर्होता सप्तहविरध्वर्युः ॥ अशुभयाजा अग्नीम् ॥
अशुभमना उपवत्ता ॥ अनाष्टयस्य प्रतिष्ठयश्च यज्ञस्याभिगमौ ॥ अयाग्न
उद्गाता वाचस्पते महिषेनाममविधे सतेनामविधेस्त्रसप्तार्कं नाम ॥
वाचस्पतिः श्रीमसमात् ॥ मां माह्व्यन्तुष्टेदिनामनुयः नमो दिवे
नमः इत्यथै स्वाहा ॥ वाचस्पतये प्रक्षुण्ण इदं नमस् ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीमद्यज्ञोपवीताभिधानत्रीविषयायस्तुतया दीक्षितान्तोत्तम सर्वो-
पकाराय धर्मचक्रवर्तिने प्रयोगरत्ने प्रायश्चित्तप्रयोगीनाः समाप्ताः ॥ ५ ॥
ग्रामस्तु संवत् १०५८ मने १५३६ दक्षिणवर्षादे विरोधकृत्यं वत् उत्तर
दिक्से रौद्रवर्षादे चैव ग्रहपक्षः पक्षमी रवौनामदेः) कृतिकान-
क्षत्रे तद्दिने समाप्ताः ॥

विवरणम् । अनादौक्षितज्ञतप्रयोगरत्ननामधेयोऽर्थं निबन्धः, अथ सर्वेषां गृह्यकर्मणाम-
न्वेषाच्च धर्मकर्मणामनुष्ठाननियमाः प्रदर्शितास्तत्तत्कर्मोपकरणे प्रायश्चित्तानि चोक्तानि ।
अतीतिवन्तीत्यं अ प्रायश्चित्तमात्रविषयकः किन्तु सामान्यधर्मकर्मप्रयोगविषयक इति दिक् ।

No. 183. प्रायश्चित्तनिर्णयः । *Prāyaścitta-nirnayaḥ* Substance,
country-made white paper, 8x4 inches. Folia, 71. Lines, 9-16 in a
page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn
out, torn, worm-eaten, and writing effaced and destroyed in most parts ;
appearing to have been bound originally in the form of a book Prose.
Generally correct. Complete.

A guide to the performance of penances under the name of
Prāyaścitta-nirnaya by *Bhavadeva Bhaṭṭa*, surnamed *Bālabada-*
bhī Bhūjaṅga. The codex begins with a work by *Abhinava Gupta*
entitled *Paramārtha Sāra*, complete in 105 verses, on *Paramār-*
tha-tattva or the Supreme God. The codex has a stamp mark
of *Claude Martin* in red ink at the end.

Beginning (of the Paramārthasāra).

ॐ श्रीगुरुं नमामः ॐ श्रीमद्देशाय नमः ॥ ॐ परं परमं महानादनादि-
मेकं निविष्टं वज्रधा मुदासु । मध्याख्यं सर्वधराधरस्यं शमेव शंभुं
शरणं प्रपद्ये ॥ १ ॥

End (of the Paramārthasāra).

आख्यांशमेव तदिदं संक्षिप्तशास्त्रसारमपि गूढं अभिनवगुप्तेन स्या
शिवशिखरचरच्चरचदीप्तेन ॥ १०५ ॥

Colophon (of the Paramārthasāra).

इति संपूर्णोऽयमभिनवगुप्तेन परमार्थसारः समाप्तः ॥ श्रीमद्देशाय नमः
श्रीगुरवे नमः श्रीरक्षु ।

Beginning (of the Prāyāścitta-nirṇaya).

ॐ अनादिभवसंभूतपापप्रशमकारणं क्षरणं वास्तुदेवस्य यस्या तस्यै नमो-
नमः । अन्त्यादिभूतिमाप्नोत्य संनिविष्टं यथाक्रमं क्रियते भवदेवेन
प्रायश्चित्तनिरूपणम् ॥ तत्र प्रायश्चित्ते निरूपणीये मुच्यन्तः पंचमहापातक-
प्रायश्चित्तनिरूपणपुरास्तरमेवेतरप्रायश्चित्तनिरूपणे कर्तव्ये अन्त्यादिबचन-
क्रमानुरोधेन प्रथमं ब्रह्मबधप्रायश्चित्तमेव निरूप्यते तच्चाद्यमनुः ब्रह्म-
हत्या दुरापात स्तेयं मुच्यन्तामसः सञ्ज्ञाति पातकान्याहुः संशर्गेषापि
तैः सप्त ॥

End

सर्वकामप्रदं ह्येतन् सर्वकलपनाशनं अथापि पंचमेव इति ह्यक्ष-
रचिह्नैः ॥ ॥ यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा (दृष्टं ?) नादृशं (शं ?) लिख्यते-
मया यदिशुद्धमशुद्धं वा मम शोचो न शीघ्रते ॥

Colophon.

इति बालवङ्गभीभुर्जगपरमात्मोभहवीभवदेवस्य प्रायश्चित्तनिरूपणं प्रक-
रणं संपूर्णं समाप्तम् इति व्येष्टभासे ह्यक्षयस्ये निधिदिनी दादृशं (श्या?)
भागेववासरे शशीमगरेष पंडितवादिशिवरामेश लिख्यते (लि?) तं शुभमथ
श्रूयान् सदैव ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम् । वस्तुतः पुस्तकेऽस्मिन् निबन्धस्य वर्णने, अभिनवगुप्तेन परमार्थसारः,
श्रीभवदेवमुद्रितः प्रायश्चित्तनिर्णयः । तत्र परमार्थसारे परमतज्ञनिबन्धाः यथाधिकशतशो-
का विद्यन्ते प्रायश्चित्तनिर्णये च नानाविधपापप्रायश्चित्तानि दिक् ।

No. 184 प्रायश्चित्तनिरूपणम् । Prāyaścitta Nirūpanam. Substance, country-made yellow paper, 21×3 inches. Folia, 71. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, but the writing effaced in some parts on account of some of the folia having been damaged by water. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work, though under a different name.

विश्वरूपप्रदीपः ।

No 185. प्रायश्चित्तप्रदीपः । Prāyaścitta-pradīpikā. Substance, country-made white paper, 9×3½ inches. Folia, 148. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of penances for failing to observe certain Vedic rites; according to the rules of Baudhāyana. Complete in five chapters. Anonymous. This is rather a Vedic work, and should have been noticed among such works.

Beginning. श्रीमधेशाय नमः । श्रीमधायवाचाचार्याय नमः । अत्र श्रीमधायवाच्यं तैत्तिरीयसंहितायां विधितकर्मप्रायश्चित्तदीपः प्रकाशते ॥ १ ॥ श्रीमधायवाच्यं प्रायश्चित्तानि यानि तु । उक्ताणि सूत्रभाष्ये च वर्धमानाच्छरणा । आशुक्ताणि प्रकीर्णानि वैरमुक्तानि यानि च ॥ भवन्नामि-
नमतेषां विश्वरूपप्रदीपः ॥ २ ॥ पञ्च प्रकराणां तेषां वाचाचार्यादिष्वने । दशांशप्रायश्चित्तं सीमयेति यथाक्रमं ॥ ३ ॥ अथातोमंगलाज्जातान्नी-
त्यादि । अथ शब्द आश्रयं कर्माणां विधायां नरं प्रायश्चित्तमभिधीयते
अतः शब्दोपेत्य यस्यान्वयः वैश्वे सति प्रायश्चित्तेन तत् सगुणं
भवति । अतः प्रायश्चित्तानि आख्यायानां विधानादकरदेष्याक-
रदेष वा प्रायश्चित्तं विधीयते ॥

End अथैषु क्रतुषु श्रीमधायवाचे कालातिक्रमे अंतरिक्षे विपर्याये व्यत्यासे यव-
मानादिष्वन्येषु च दोषेषु भूषाणादनादनंतरं आश्रयस्याख्याः ऋषयोपदत्त
यतानि सर्वप्रायश्चित्तानि जुहुयात् । मध्यप्रतिष्ठानुवाकेन सिंदाऊतिसंज्ञेन
प्राजापत्येनवादिनि षडभिः वयसिंशत् संवत्सरावितिः दुर्गादिष्वेष्टो-
भिः दशादिकेन पुरुषसूक्तेन श्रीरोभिः विष्णोर्नृकमित्यादिभिः षडभिः
प्राजापत्यादिभिः प्रजापते नवादिनि षडभिः उदुत्तमं वयस्येत्यादिभिः

पद्मिः वाचसीभिः मद्यज्जलमिति पद्मिः रौद्रीभिः परिचोदनाग्नेयो-
भिः अवस्यत्यादिभिः पद्मिः आपेनेनेत्यादिभिः मद्याद्याह्निभिर्दंष्टाभिः
समस्ताभिः ॐ स्वाहेत्यादिप्रत्यवेनातः रत्नेः सुर्वैः क्लृप्तप्रायदिकानि
कुरुयान् ।

Colophon.

इति प्रायश्चित्तदीपे श्रीमप्रायश्चित्तं नाम पंचमं प्रकरणं पंचमं संपूर्णम् ।
॥ प्रायश्चित्तकेन्द्रीये । आदिताग्निः प्रसादाद्वा पेनामुग्रमनं यदि ।
अग्निनामं विजानीयान् सपिंडेन न दोषहन् ॥ वाचिनीपदनी । एष
पिंडकथानुक्रमेण शब्दसूत्रेण च पुनराधानमिति । शब्दं स्पृष्ट्वाग्निना
विषोद्योमं तु यदिवाकरोत् । लौकिकाग्निरिति ज्ञातः पुनराधानमर्थ-
ति । आदिताग्निः शब्दं स्पृष्ट्वा पुनः (कर्म ?) करो यदि तस्मादेवं न
कर्तव्यमिति सांख्यायनपुनिरिति ॥ ॥ ॥

विवरणम् । प्रायश्चित्तप्रदीपेनाम, केवादिद्वैदिककर्मविशेषाणामकरणेऽन्यथाकरणे वा
दोषोपशमनप्रायश्चित्तविषयकोऽयं बोधायनसूत्रानुगती निरुद्धविशेषः । एष पक्ष प्रकरणानि
सन्ति । तत्र प्रथमप्रकरणे आधानदोषशमनप्रायश्चित्तं, द्वितीये अग्निहोत्रदोषशमनप्रायश्चित्तं,
तृतीये दृग्गादिदोषशमनप्रायश्चित्तं, चतुर्थे आपययादिदोषशमनप्रायश्चित्तं, पञ्चमे श्रीमदोष-
प्रशमनप्रायश्चित्तमिति । वस्तुनो वैदिकनिबन्ध एवाऽयमतस्तेष्वेवाध्यात्मभाव उचित आसीत् ।

No. 186 प्रायश्चित्तप्रदीपः । *Prāyaścitta-pradīpaḥ*. Substance,
country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 190. Lines, 7-9 in
a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old,
worn out, torn, and worm-eaten; some folia at the beginning as also
some at the end have been so completely destroyed as to have become
utterly useless Prose. Correct Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणम् । संपूर्णम् पुस्तकमिदमतीव कीर्षं विषं कीटकवृद्धितमकर्मोद्यमं वर्तते ।

No. 187. प्रायश्चित्तविवेकः । *Prāyaścitta-vivekaḥ* Substance,
country-made reddish yellow paper, 18×5 inches. Folia, 133. Lines,
6-10 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1756. Appearance,
old, and slightly torn in the margin. Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of penances under the name
of *Prāyaścittaviveka* by Śūlapāṇi. It forms a section of his series

of works on Hindu law entitled *Vivekas*, and is held as a high authority throughout the country. It has been printed and published in the Bengali character with notes by Mahāmahopādhyāya Madhusūdan Smṛitiratna of Nadia. Śūlpani lived during the reign of Lakshmana Sena of Bengal, in the beginning of the 12th century.

Beginning. ॐ नमोभयेमाय । नित्यश्रुत्युदितस्रधर्मचर्यानुष्ठानधीनात्मनां तत्त-
द्देर्निषिद्धकर्मणि च शानुष्ठाननिष्ठापनां । लोकाणां कठिकाकटुक-
कुपध्वंशार्थमेवोभुना प्रायश्चित्तविवेकस्य विदधे श्रीशुक्लपाणिः शुधीः ।
अथ प्रायश्चित्तनिबन्धः । तपादितः प्रायोनामनयः प्रीतिं चित्तं निश्चय-
उच्यते । तपोनिश्चयसंशुद्धं प्रायश्चित्तमिति श्रुतं । निश्चयसंशुद्धं पापक्षय-
साधनत्वेन निश्चितमित्यर्थः । तथा चारौतः प्रयत्नसाधोपचित्तमशुभं
माश्रयतीति प्रायश्चित्तं । एतेन पापक्षयसाधसाधनं कर्म प्रायश्चित्तमिति
तत्तत्तत् । माश्रयत्वात् शुक्लापुष्पाक्षमेधादिद्याहतिः । अनु किं पाप-
क्षयं उच्यते शोदमाक्षयकार्योपार्थं इत्यग्निं खने वैदिकप्रतिपादो-
ऽर्थोपार्थं इति धर्मक्षयं कुर्यात्वा खनकारेण जैमिनिना वैदिकप्रतिपा-
दोऽर्थोपार्थं इत्यर्थक्षयं खचितं अनर्थयानिदमाधनं तदाधोक्तं
भाष्यरुता कोर्धोयोऽभ्याय कोऽर्थोयोऽभ्याय इति ।

End. मासीपवामवर्गं पञ्चदशधेनुदानममार्गं सम्यक्दरेण साध्यामी पूषति नात्र
 संशय इत्यहिरावकवात् साध्यामीत्यभिधानात् साध्यामीति नामुक्त्यते
 यतः सम्यक्दरमेकं निरुत्तरं मासीपवामस्यारण्यमात् अतः सम्यक्दरेति
 द्वादशमासीपस्यस्यं ततश्च द्वादशमासीपवामार्गा साप्तरक्तार्गा गत-
 प्राजापत्यममार्गता तेन पञ्चदशप्राजापत्यैरेकस्य सासीपवामस्य संकलनं
 द्वादशभागमात् अतो मासीपवामे पञ्चदशधेनवो देयाः । अतश्च पक्षोप-
 नाने सार्धसप्तधेनवः । यतोऽर्धमासेन भुञ्जामीतिवर्षाभ्यां निमुच्यते इति ।
 आहिरसाद्विषाधिकप्रतिमासपचभोजनस्य सासीतिगतप्राजापत्यतुल्यं
 भोज्यं तेनैकपचाभोजनं सार्धसप्तप्राजापत्यतुल्यं अतः पचाभोजने सार्ध-
 सप्तधेनवो देयाः । • • • इति येषमहत्तमं समाप्तं • • • ।

Colophon. एति साङ्गित्याममहामहोपाध्यायस्य श्रीरघुनाथचिरञ्जीवः प्रायश्चित्तवि-
वेकः समाप्तः । - १ - १ - १ श्रीदुर्गा १ - १ - १ - १ - १ राभनस्तु महा-
श्याः १७ १४ १ - १ नारेक उपस्थानं १ - १ - १ अ नमः कल्याण
इत्यां ।

विवरणम् । प्रायश्चित्तविवेको नाम नानाविधप्रायश्चित्तोपनिषत्सु मन्त्रमहोपाध्याय-
चौमूलपाणिनिविरचिताल्पदीयविवेकाख्यग्रन्थनिबन्धानामनर्भूतः । सुप्रसिद्धोऽयं सर्वत्र समा-
हतः । मन्त्रमहोपाध्यायचौमूलपाणिनिविरचितेन सटीके ब्रह्मचरसंन्यासप्रकाशितः ।

No. 188. प्रायश्चित्तविवेकः । *Prāyaścitta-vivekaḥ* Substance, country-made white paper, 11×4 inches Folia, 142. Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date, 1872 Samvat. Appearance, old, bound in book form, and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

Another copy of the same work.

End प्रायश्चित्तविवेकोऽयं रचितः शूलपाणिना ॥ यथा यथासत्तादुरः ख्याते
विराजतां सुभगतां ॥

Colophon इति चौमूलपाणिनि — — — — — पाध्यायचौमूल
पाणिनिविरचितः प्रायश्चित्तविवेकः सम्पूर्वः ॥ संवत् १८७१ ज्येष्ठाश्विनी
१२ वारसनीचर संवत्संख्या ४४०० ।

विवरणसम्पूर्णम् ।

No. 189. प्रायश्चित्तविवेकः । *Prāyaścitta-vivekaḥ* Substance, foolscap paper, 20×4 inches Folia, 172 Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete

A third copy of the same work.

विवरणसम्पूर्णम् ।

No 190 प्रायश्चित्तविवेकः । *Prāyaścitta-vivekaḥ* Substance, country-made white paper, 24×4 inches. Folia, 13 Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, having some explanatory notes in the margin Prose. Correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

विवरणसम्पूर्णम् ।

No 191. প্রায়শ্চিত্তবিরেকা । Prāyaścitta-vivekah Substance, country-made coloured paper, 20×3 inches Folia, 72. Lines, 7 in a page, having a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, decayed, and writing slightly effaced in parts. Prose. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

বিবরণ্যমূল্যপূর্বম্ ।

No. 192. প্রায়শ্চিত্তবিরেকা । Prāyaścitta-vivekah. Substance, country-made coloured paper, 24×3 inches. Folia, 113. Lines, 5-7 in a page, with a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, worn out, writing effaced in parts, and written by different hands. Prose. Generally correct. Incomplete.

A third incomplete copy of the same work.

বিবরণ্যমূল্যপূর্বম্ ।

No. 193. প্রায়শ্চিত্তবিরেকটীকা । Prāyaścitta-vivekaṭikā. Substance, country-made red and yellow paper, 22×3½ inches. Folia, 149. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, 1845 A. D. Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Prāyaścitta-viveka under the name of 'Tattvārtha Kaumudī' by Govindānanda Kavikāṇāśābārya, son of Gaṇapati Bhaṭṭa. It is a famous commentary.

Beginning. ॐ নমোভগবতঃ ॥ শ্রীমদ্বিষ্ণুদেবদত্তমহাশিরামস্বমির । বন্দে হনু-
রকামন্দগিরীমন্দারগুম্ব । দেব শ্রীনিবপদ্রজেনু নিতর্য সাগরবি-
ম্বাদিত শ্রীমদ্বিষ্ণুদেবদত্তবিন্দুজনে শ্রীকামরাকাদিত বেদাকান্তি-
কান্তিনিবপদ্রজেনু বেদমাতোদিত কেব শ্রীনিবপদ্রজেনুদ্রপদ্রজেনু
সারস্বতিঃ ॥ শ্রীমদ্বিষ্ণুদেবদত্তমহাশিরামস্বমির । প্রায়শ্চিত্তবি-
বেকা টীকা লক্ষ্যার্থকৌমুদী ॥ + + + প্রসিদ্ধেণুদ্রপা প্রদর্শনম্বল-
প্রযোজনম্বল বিদ্যে নি । যদ্বকরবে প্রদ্বাষকান্তি সারস্বতিঃ সারস্বতি-
বিদ্যনিবপদ্রজেনু ॥ যদ্বকরবে প্রদ্বাষকান্তি সারস্বতিঃ ॥

तदनुष्ठान + + + ध्यानं आवश्यकत्वेन ज्ञानं तद्धून्यमनसा जानतोपि
 व्यासस्यादिदोषादनावश्यकबुद्धौ विहितकर्माग्रहणे ॥ अथ वा विहित-
 स्थाकरत्वं मत्तौ विहितस्य तदनुष्ठानस्य तानां शीनात्मनां यथा
 ज्ञानोपपरिग्रहं । मनसा शैलिकं कर्म प्रवसन्नप्यनन्तितः । उपविश
 श्रुतिः सन्ने यथाकाष्ठमुपाचरेत् । ते ते प्रविशदेदनिविदकर्मनिषया
 अतिपातकादि भवविधयापदेतुभूताष्टेयमनुष्ठानस्य निष्ठा निष्पत्तिः
 समाप्तिरिति यावत् तदनां न हि कर्तारममात्राददृष्टं जायते किन्तु
 कर्मनिष्पत्त्यैव । निष्ठानिष्पत्तिमाशङ्का इत्यमरः । ईदृशानां श्लोकानां
 कलिकास्ते तादृशज्ञानाध्यायनासभावान् एदृशानां एदौभूतानां कस्युपाया
 ध्वंसार्थं प्रविष्टः शीघ्रलपाधिः अमुनायादिविकादिपन्थकरासनानरं
 अथ अन्ये प्रायश्चित्तस्य विवेकं विवेचनं विदाकर्तुं शारम्भः । ईदृशानां
 श्लोकानां कलिकास्ते तादृशज्ञानाध्यायनवानित्यर्थः । अत एव प्राय-
 चित्तस्य विवेकोऽनेति श्रुत्या प्रायश्चित्तविवेकेति पन्थस्यापि नामेति ।
 सुधीरित्यनेन विवेचने सामर्थ्यं दर्शितं । प्रायश्चित्तेन सप्त पन्थस्य विवेच-
 नविवेककसम्बन्धः प्रयोजनस्य प्रायश्चित्तज्ञानात् तदनुष्ठानात् पापध्वंसः ।

End

सम्बन्धरेवानुपपत्त्या सम्यक्तरपदस्य द्वादशमासोपलक्षकता तेषाम-
 मर्थं ध्यायेन चलीनिवत् द्वादशभिर्मासैर्मासातीत्यर्थः । द्वादशस्य मासेषु
 एकैकमासोपवासानन्तरं भोजनं प्रतीयवे ततश्च वत्सरद्वये द्वादशमासो-
 पवासानामेकान्तररुक्तानां साशीतिशतप्राजापत्यसमानवेति । अन्तरान-
 राकृतानामिति पठे स एवार्थः । तेनेति साशीतिशतप्राजापत्यानां
 द्वादशभौमैकभाजत्वात् पञ्चदशप्राजापत्यैर्मासोपवासस्य समत्वमित्यर्थः ।
 अत एवेति अत एव मासोपवासार्हत्वादित्यर्थः । यत इति अर्द्धमासेन
 अर्द्धमासानन्तरं भुञ्जान इत्यनेन प्रतिमासे पक्षाभोजनविधानात् वत्सर-
 द्वये षण्णविंशतिः पक्षोपवासा भवन्ति साशीतिशतप्राजापत्यानां षण्-
 विंशभाजः सार्धं सप्तप्राजापत्यमिति धूलीधूवर्यप्रवक्तृकृतपूर्णाहमाशक्ति-
 ग्रन्थे जयति श्रीमुरग्योः कोऽयं पिबोः परिश्रवः, सर्वान्तर्यामिने तस्मै
 गोविन्दाय नमोनमः । अत्रानुरागं चास्त्रन्ति यत्कृपाभिर्विपश्चितः ।
 मन्वन्तिसनूजो गोविन्दानन्दपण्डितः श्रीमान् । अतिनिष्पन्थादिदुर्गा
 समल्लन सत्पार्थकोमुदी' रम्या । ॥

Colophon.

इति श्रीगोविन्दानन्दकविकृष्णाचार्यकृता प्रायश्चित्तविवेकटीका सत्पार्थ
 कोमुदी समाप्ता । ॥ * । * । समाप्तार्थाय धन्यः । ॥ * । * । श्रीरामः ।
 * । * । १८ अम्ब १८४१. १. ० । ० ।

विवरणम् । मन्त्रार्थकौमुदी नाम पण्डितयोगोविन्दनन्दविरचिता प्रायश्चित्तविवेकटीका
सुप्रसिद्धम् ।

No. 194. **প্রায়শ্চিত্তবিবেক টীকা।** *Prāyaścitta-vivekaṭikā*. Substance, country-made coloured paper, 19 x 2½ inches. Folia, 43. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of the same work.

दिव्यरत्नप्रदीपः ।

No. 195. प्रायश्चित्तव्यवस्था । Prāyaścitta-vyāvasthā. Substance, country-made white paper, 12x3 inches. Folia, 4. Lines, 8-12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, a corner of the last folium being torn. Prose. Generally correct. Incomplete.

A collection of Vyāvasthās or rules on different kinds of penances. The codex being incomplete, the name of the compiler cannot be ascertained.

Beginning. श्रीहरिः ब्राह्मणचरितयवैश्वेनान्तनशास्त्रब्रह्मामिकप्राप्तद्व्यावन्मनवीमा-
चान्ब्रह्मजनिनपापक्षयार्थिभिः सप्तदशप्राजापत्यव्रताद्यग्नौ पशुदश
कार्वाणदक्षिणैकपद्माग्न्यापांयसौदामं कार्यमिति वतां मतम् । एत-
द्विषये शूद्रेषु नादृष्टविंशतिप्राजापत्यव्रताद्यग्नौ सप्तदशकार्वाणद-
क्षिणैकपद्माग्न्यापांयसौदामं कार्यमिति वतां मतम् । जवैकादश-
वर्षपञ्चवर्षाधिकवयस्यैश्वेनान्तनशास्त्रब्रह्मामिकप्राप्तद-
्व्यावन्मनवीमाचान्ब्रह्मजन्मपापक्षयार्थिभिः पादोनचयोदशप्राजापत्यव्रताद्यग्नौ
पादोनचतुःकार्वाणसौदक्षिणैकपद्माग्न्यापांयसौदामं कार्यमिति
वतां मतम् । इत्यवर्षाधिकपञ्चदशवर्षाधिकवयस्यैश्वेनान्तनशा-
स्त्रब्रह्मामिकप्राप्तद्व्यावन्मनवीमाचान्ब्रह्मजन्मपापक्षयार्थिभिः । आर्ह-
पक्षविंशतिप्राजापत्यव्रताद्यग्नौ आर्हपञ्चकार्वाणदक्षिणैकपद्माग्न्यापांय-
सौदामं कार्यमिति वतां मतम् । श्रीरामि श्रुतिवर्षाधिकवयस्यैश्वेनान्तनशा-
स्त्रब्रह्मामिकप्राप्तद्व्यावन्मनवीमाचान्ब्रह्मजन्मपापक्षयार्थिभिः ।

End. (नासि) :

Colophon. (**जाति**) ।

विवरयम् । नामाविधेयस्य विविधविषयकस्य साधनस्य संदर्भविशेषम् । पुनश्चात्र नामा-
भावादेतत्संयोजनमादिकं न ज्ञायते ।

No. 196. प्रायश्चित्तमयूकः । *Prāyaścitta-mayūkah*. Substance, country-made white paper, 9×6 inches. Folia, 138. Lines, 4-14 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten. Prose. Not correct. Complete.

A work on penances entitled *Prāyaścitta Mayūka* by Nīlakantha Bhaṭṭa, son of Śaṅkara Bhaṭṭa, surnamed Mīmāṃsaka. This work belongs to his Bhāskara series, and is held as a chief authority in the Deccan. All the Mayūkas have been printed or lithographed at Benares, Bombay, and other places.

Beginning श्रीमशेषाय नमः । श्रीरविर्जयति । नमामि भारतपदंज तत् + + + + + र्यं कुर्वे । कुलोपदेशान् (न ?) मुच्यंकरस्य विनिर्येयं पापविग्रहदिदेव तु (चेतवे) ॥ + + + + रदतमन किंचिन्मया तु निमंलतया तदुक्तं ॥ भूमीति नानोन्नति वेन काचित् सपुष्पहीयति तिर्नहाप्यते (?) ॥ १ ॥ पापविग्रहदिदेवतं प्रायश्चित्तमेषां । याज्ञवल्क्यः । विहितस्याननुष्ठानाद्विहितस्य च सेवनात् ॥ अनियतांश्चन्द्रियाणां नर पतनमश्नुति । तस्मात्तेनैव कर्तव्यं प्रायश्चित्तं विशुद्धय इति । अनियता इति पर्युदाससंभवाय ॥ विहिताननुष्ठानमिदमेव नमिति विग्रहितिं (विग्रहदिदेव ?) कर्मप्रायश्चित्तं । प्रारब्धपापनाशनं कर्मप्रायश्चित्तमिति । तच्च तुलापुरुषादावतिथ्यात् ॥ जलसंश्लेष (?) प्रायश्चित्तोक्तमेव । एवं प्रायश्चित्तपदस्य वदन्ते योगसध्याह्नमिराः ॥ प्राये (यो ?) नाम तथाः (य ?) प्रोक्तं चित्तं निश्चयसंयुक्तं प्रायश्चित्तमिति स्मृतमिति (निश्चय उच्यते । तपोनिश्चयसंयुक्तं प्रायश्चित्तमिति स्मृतमिति ?) । यत्तु पञ्चधरनिश्चयभूषाध्यायद्वीतरानंदकृतः (प्रथमः ?) प्रायः पारं विजाभीयादितं तस्य विरोधमिति यत्तुः (आहः ?) ॥

End. सर्वपापेषु रक्षस्यप्रायश्चित्तं तत् प्रकारमाह प्रायश्चित्तविषये तु विज्ञानमिवः । प्रकाश उक्तं यत्किंचित्त्रिंशद्भागोरदस्यकं त्रिंशद्भागः बहिभागकर्मो (कल्पो ?) जानाद्यपेक्षया । आदिशब्देन शक्तिमुपकामाकासाभासाभवाभासादिशब्दोक्ते इति श्रुतपाणिः । अत्र दादशाहस्यविशालप्राजापत्याः विनाशाः चन्दनः (वष्टा ?) अतुर्विंशत्यब्दे रतद्विगुणांशो वदन्ते तदधी (?) यत्तु श्रुतपाणिः पञ्च (यव ?) प्रकाशेसरत्नान्तिकं प्रायश्चित्तं तं रक्षसे सरत्नान्तिकमेव सरये भागासंभवादित्याह तस्मात् (त्र) यद्यपि सरये भागोच समभवति तथापि तथैकस्मिके (तद्वैकस्मिके ?) अतुर्वि + + + +

संभवत्येव तेन चतुर्विंशतिष्ट (त्यष्ट?) षष्टिविंशतिष्टा(?) द्वादशचतुर्दशेति
चतुर्विंशतिषष्टिविंशन्मताः(?) प्रजापत्या (प्राजापत्याः?) जायपेक्षया
(आत्यायपेक्षया?) कर्त्तव्याः मरणांतिकम् ॥ तद्विधिना प्रकाशे पापवि-
षयत्वेनोक्तत्वाद्दक्षे प्रायकप्रमाणाभावप्रतिरेव दूराप + + + ।

Colophon.

इति श्रीमीमांसकशंकरभट्टादाजभट्टनीलकण्ठकृते भास्करे प्रायश्चित्तमयूः
समाप्तः । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ ।
। अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ । अ ।

निवरणम् । प्रायश्चित्तमयूको नाम भट्टनीलकण्ठविरचितः प्रायश्चित्तविषयकोऽयं निबन्धः ।
नतुलनभास्कराण्यधर्मेनिबन्धनेष्टमर्त्तः । निबन्धोऽयं दाक्षिणात्ये शम्भा-
गारतो भवति । प्रायः सर्वे मयूषनिबन्धा वाराचन्यादौ मुद्रिताः प्रका-
शिताश्च ।

—

No. 197. प्रायश्चित्तम् । *Prāyaścittam*. Substance, country-
made white paper, 12x3 inches. Folia, 4. Lines, 15-16 in a page
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Proto. Correct.
Complete.

A work by Ananta Bhatta prescribing, according to the pre-
cepts of Nāwalāyana, how the sacred fires are to be treated, when
one kind of fire might be substituted for another, and what
should be done in the case of their being polluted. This also is
a Vedic work.

Beginning. श्रीमच्छेजाय नमः । अथाश्वलायनप्रायश्चित्तानि । आहवनीये विद्य-
माने यदि गार्हपत्योन्मथ्येत् अथवाग्निमीक्ष्दमं हमाहवनीयोन्मथयित-
व्यः समानयोनिश्चेद्विद्याद्विंश तामाभावे भक्ष्यकारयो मंगुप्य मंथयेत् ।

End. केवलगार्हपत्यमारीपण्येन तु आहवनीयमेव प्रवीथीलपूर्वाङ्गिति ।
अन्त्यादिमाग्नेर्भाष्यामोषेष्टीप्रिषाय धनार्थमंशयाश्चप्रणक्तो प्रवायेत्या-
जानं हमा मथ्येत् । तद्विधिरश्वलायनचरचैरिहमुक्तः । यस्मिन् घाते + +
विधिः । यदि श्रोत्रिये जीवत्येव समग्रण्डो भवति तत्र आहने तस्मिन्
अग्नये पुरभवेष्टकपालेनेष्टिः काव्या न पुरभिदम इति नृप नृपा
तरीयः शोकाय इति एतिहन् । अथ्वा हस्ते व्याने न मूषाङ्गितिगिति
देववातः । अग्निर्वाताम्योदय औषातुमाग्नेर्मर्देदेवोमि मो अयेति
घात्यानुवाक्ये । इति घातेः वयाचविधिः । वेमानाङ्गित्वात्तरापेष्टवेवा-

मायेष्टिः वैतानिकाग्रेः श्वाग्निसंस्मर्गोऽग्रे यज्ञये इष्टिः शार्ङ्गपत्याद्यवमी-
ययोर्मध्यः संस्मर्गोऽग्रे वीतये इष्टिः तदुभयसंस्मर्गमिदं वैतानिकाग्रेऽपि
मिदः संस्मर्गोऽग्रे विविचय इष्टिः वैतानिकाग्रेः पवमानाग्निसंस्मर्गोऽग्रे
संवर्षायेष्टिः । वैद्युतेन संस्मर्गोऽग्रेऽमुने इष्टिः । अथ याज्ञानुवाकाः
सूत्रे ब्रूयात् । इष्टिस्थाने पूर्वाहुतयो वा आस्रस्तापनमुक्तमग्निमोच-
रणीरितं । प्रायश्चित्तमनेन तेन गुह्यं यज्ञभुक् ॥

Colophon. (मालि) ।

विवरणम् । अमलभट्टतनं यज्ञीयाग्निदीपोपमप्रायश्चित्तविवरणं पुस्तकं ।

No. 198. प्रायश्चित्त अजस्रप्रयोगः । *Prāyaścitta Ajasra Prayogaḥ*
Substance, Kāśmīr paper, 10×3 inches. Folia, 15. Lines, 9-11 in
a page. Character, Nāgara. Date, P Appearance, very old,
and worn out. Prose Generally correct. Complete.

A guide to the performance of penances to be performed every
day in order to purify the sacrificial fires, under the name of
Prāyaścitta Ajasra Prayoga by Mallāri Śūri. This also is a Vedic
work.

Beginning. वीतयेऽग्रे वसः ॥ वीतयेऽग्रे वसः । भुजगा भुजगा यज्ञ वानगा वान-
कोचगा । सर्वदेः सर्वदादिभ्यात् स शिवः सशिवः शिवः ॥ १ ॥ वस-
तुभ्यमग्नय्य अक्रविध्वंसकाश्या । मित्यधारित्वपक्षेऽनु समासात्किंचन
मुने ॥ १ ॥ तत्र तावन्नित्यधारित्वं मयं(?) भस्माभ्यर्थयोर्धाम्नीवमजर्घ
भारणवत् । शार्ङ्गपत्य स गच्छति ।

End. वीतमुभयपक्षे समानं । एवं श्राकमेवेत्यपि । पिचं समानं । चंदकेषु च
आभ्यर्थ्येवहोममनेषु च तुष्णीमुव इति आभ्यर्थ्येति तत्र इति चतुर्थये ।
मनः श्रामपदचिदाभावेन । चतुर्थयेति श्रामैः चतुर्दशियाग्रेऽनूकादाना-
दि । सूर्येत्येतिरूपः । सामिधेनीप्रेषः । सामिधेन्यनुवाचनं च । दध्मा-
धानम् ॥ १ ॥ निरुद्धे नवव्यप्रदासवत् ॥

Colophon. इति वीमलारिखरिविरचिते अजस्रप्रयोगे प्रायश्चित्तानि ॥ ४ ॥

विवरणम् । याज्ञिकाग्निदीपोपमप्रायश्चित्तविवरणकोऽयं निबन्धविशेषः ।

No. 199. स्मार्तप्रायश्चित्तम् । Smārta Prāyaścittam. Substance, country-made white paper, $7 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 55 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Incomplete.

A guide to the performance of penances to be performed in default of the performance of certain Grīhya rites. As the codex has neither a beginning nor an end, nothing about the author can be ascertained.

Beginning. (नास्ति) ।

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । स्मार्तप्रायश्चित्तं नाम कश्चिद्विषयविशेषः । अथाभावादपिउपिदप्यस्तप्रवृत्तीनां केवादिदृष्टकर्मणां यथाकालमकरणे कर्तव्यानां प्रायश्चित्तानामनुष्ठानपद्धतिर्निरूपिता । उल्लङ्घनसिद्धमाद्यन्ताभावादसम्पूर्णम् ।

No. 200. स्मृतितात्पर्यानिर्णयः । Smṛtitātparyanirṇayah. Substance, Kāśmīri paper, 10×3 inches. Folia, 24. Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly torn. Prose. Correct. Incomplete.

A work prescribing the penance to be observed when a man marries the sister of his step-mother by mistake. Anonymous.

Beginning. श्रीमच्छेनाय नमः । मातुः सपत्न्या भगिनी विवाहा नैव कर्तव्या । नर्वां पुत्रपुत्रीः सम्यग्विचार्य स्थिरचेतनाः । ॥ १ ॥ अथ सपत्न्या मातुर्भगिनी भिन्न विवाहमवर्ति यदि प्रमादादुपविवाहिता स्यात् तर्हि सा पारत्या-
ज्येतेति मूलश्रुतीनां वचनाभ्यास्तस्याभ्यापेयपद्धतिः (अप्राभिः ?) विवा-
र्यते ।

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । सपत्नीमातुर्भगिन्या अमानता वासिपद्वये प्रायश्चित्तानुष्ठानविषयकोट्यं निबन्धविशेषः ।

No. 201. प्रयोगसारः । Prayógasáraḥ. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 161. Lines, 6-11 in a page. Character, Nágara Date, Samvat 1803. Appearance, old, and slightly worm-eaten. Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of some religious observances of the Kanva branch of the Yajurveda school under the name of Prayógasára by Keśava Swámin. It is complete in six chapters.

Beginning. ॐ नमो गणपतये । त्रियः पतिं भक्त्या कच्छ मुनिमतम् । प्रयोग-
सारं वक्ष्यामि केशवोऽहं यथामति ॥ १ ॥ मार्यायथादिभिः प्रयोगकारै-
रेकं पञ्चमादित्य दशपूर्वमासादीनां प्रयोग उक्तः । आचार्यपादैर्देवै-
ष्वान्माराण्युक्तानि भवन्मामिमतामुच्चारिषा मया तुभ्यमयंगीकृत्य प्रयोग-
सारः क्रियते । आमावस्येनेत्यादि ।

End. सोमनाथपते चण्डिहोम एव पञ्चतपसे रेन्द्राग्नः पर्युः इष्टानपसे चाग्नेय-
मष्टाकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालमिति तत्रैव भेदेन वा ।

Colophon. इति श्रीकेशवखानिहोतौ प्रयोगसारे षष्ठे चतस्रः समाप्तानि चातुर्मासा-
नि ॥ * * * * * संवत् १८०३ श्रावणशुद्धितीर्थायां
परिपूर्तिः । यथः श्रीभैरवदत्ताख्येन वैद्यकीय काव्या भूषाद्विजेन्द्र-
हये ॥ * * * * *

विवरणम् । प्रयोगसारी नाम यजुर्वेदीयकच्छशाखिभिरनुष्ठेयगृह्यकर्मविशेषप्रयोगवि-
षयकोऽयं निबन्धः ।

No. 202. स्मृतिमञ्जरी । Smṛitimanjarī. Substance, foolscap paper, 16×4 inches. Folia, 129. Lanes, 3-8 in a page, having a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date,

Appearance, almost new Prose. Generally correct. Complete.

A treatise on Hindu law under the name of Smṛitimanjarī by Kálicharana Nyáyálankāra, son of Rāmadurgā Chakravartī Patitundi, a descendant of Mahāmahopādhyāya Chakrapāni of Lākshmidityā in the Dacca district.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ काव्या समेतं गिरिम् प्रपद्य तत्त्वं समास्तोष्य त्रिशोः
प्रबुद्धे । संतन्त्रेणानु स्मृतिमञ्जरीयं श्रीपूर्वकालीचरणदिनेन ॥ १ ॥ अथा-
नदोपेय यदत्र भूतं सर्वेभ्यः श्रद्धं यदि वा व्यवस्था । धीरा भवद्भिः परि-
श्रद्धावे तन् सर्वं समेदं प्रविवेदनं भोः ॥ १ ॥ यदत्र धर्मदोषेण पतितं

किञ्चिद्वरं । तत्तन्मै हतिभिः शोधं मयेयं प्रवर्तिष्येधाः ॥ १ ॥ प्रजा-
यतिर्विशिष्टः याज्ञवल्क्यः पितामहः । कात्यायनश्चमयाया यमदग्नि-
हंस्मृतिः ॥ चापस्तम्भोऽमनुर्विश्वामित्रोऽपि ब्रह्मणा । हारीतमोतमो
विजौ भरिचिदावबोद्धिराः । प्रचेतोऽलिङ्गितः शङ्खः शातातपः पराशरः ।
काश्यपो लोमशो भर्गश्चात्रयेयाचिनारदाः । जाबालो दक्षः धर्मर्षः
पैतृनीमिथ देवस्तः । बौधायनोऽमुनिप्रेष्ठः षट्त्रिंशत् स्मृतिकारकाः ॥
स्तेषाम्भु सतं यत्तत् षट्त्रिंशत्तमुच्यते ॥ एतन्मनानुसारेण व्यवस्था
क्रियतेऽधुना ॥ ४ ॥

End.

नया सिद्ध्या पूजयेदेषां मन्त्रलक्षां तथैव च । पुस्तकस्यां महार्थेषां
धातुके प्रतिभासु च । पित्रे च विशिष्टे कृते कलकल्याणाय पूजयेत् ॥
११८ ॥ इति प्रसङ्गादुक्तं ॥ अत्र प्रत्यवायः स्थापनकर्मा नित्यमुच्यते ।
कर्ममन्त्रलक्षं यत् यत् तत्कर्मा काम्यकं दुर्धरे ॥ ११९ ॥ अत्राप्युक्तं । वेदा-
द्यानुभवेनैव जन्मवाच्यं कृतिं । मुषः । ह्यस्मृतिर्ननुर्विश्वामित्रादिवाम-
मवीत् ॥ १२१ ॥ वायेपुमभूशके काशीचरचर्मणा । गुहपादयुतं
मत्ता निर्मिता कृतिमञ्जरी ॥ ० ॥

Colophon.

इति ब्रह्मदेगानर्जत लक्ष्मीदियापामनिवादि महामहोपाध्यायधर्मपादि-
सन्नामपतिगुप्तिरामदुर्गाचक्रवर्तिधनश्रीकाशीचरचर्मणापाठद्वारेण हता
कृतिमञ्जरी समाप्ता ॥ नवोदकवार्धे ॥ चापादमहि शिवभक्तभक्तौ
कुर्वन्ति हर्षं हि नवोदकं वै । तस्मिन् भवेद् यदि लक्ष्यपक्षलक्षेण तत्-
कर्म मदा प्रवीरः ॥ १२२ ॥

विवरणम् । कृतिमञ्जरी नाम कश्चिन्मृतिगङ्गादीयसारसंग्रहस्योपनिबन्धविशेषः । श्रीकाशी-
चरचर्मणापाठद्वारविरचितः ।

No. 203. *Smṛtisāra-saṅgrahaḥ* : Substance,
country-made red paper, 16x3 inches. Folia, 119. Lines, 4-6 in a
page, having a blank space of about half an inch square in the
middle. Character, Bengali Date, Saka 1730. Appearance, fresh.
Correct. Complete.

A work treating of the most important matters in Smṛiti by
Chandrasekhara Vāchaspati under the name of Smṛtisāra Sa-
graha. The codex has an index of subjects at the end.

Beginning. ॐ नमः श्रीलक्ष्मणे । शिवं नमः कृतेऽर्चुना क्रियते पारम्यं यः ।
श्रीवाचस्पतिधरेण कृताचारप्रदत्तम् ॥ अथ आरम्भः ॥ तत्र नमः

चान्द्रः शीरः सावनो मासश्चेति चतुर्विधः । चान्द्रस्तु द्विविधः मुख्यो
 शेषश्च ॥ तत्र मुख्यो द्विविधः । शुक्लप्रतिपदादिदशममासद्वादशा-
 द्वादशः सप्तमासपावे तु तस्यावशयोद्गच्छकः । तत्प्रयोजनवृत्त्यादिनो
 युगादिगणनायां ।

End.

अतः विषयव्यादिष्वेव चतुर्थांदिप्रतनिमित्ते प्रतिष्ठा तन्त्रोत्पञ्जाकाना-
 ख्यत्वरं व्यापकत्वेन घटादानाद्यहकपुर्वतानुष्ठानं प्रतिष्ठा बोध्या । यदि
 चतुर्थांदिप्रतनिमित्तेऽन्यप्रतीतिं प्रतिष्ठाद्योग्यता नास्ति तदा पञ्चम्यादौ
 प्रतादिनिमित्तमजानीयमिच्छादेवेव प्रतिष्ठा एवं प्रतिष्ठादिने चवि-
 श्यान्नादिप्रताद्वेयु अधिककलजनकमेव कार्ये विवेचितमिदं मया-
 हेतमिष्ये ॥ ० । ० ।

Colophon.

इति श्रीचन्द्रशेखरवाचस्पतिभट्टाचार्यकृतः स्मृतिसारसंग्रहः समाप्तः ।
 ॥ ० । ० । ॥ शकाब्दा १७२० मते वत्सरविंशति तारिख १५ भाद्रपद ।

No. 204. स्मृतिसारसंग्रहः । Smṛtisāra Sangraha. Substance, fool-
 cap paper, 18×4 inches. Folia, 80 Lines, 9 in a page. Character,
 Bengali Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct.
 Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणस्तूपूर्वम् ।

No. 205. स्मृतिसारसंग्रहः । Smṛtisāra Sangraha Substance,
 country-made colourless paper, 4×3½ inches. Folia, 132 (of which foll.
 1 and 2 are wanting) Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgarī.
 Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, writing effaced in
 parts, especially in the last page, which is not legible at all, and bound
 in book form. Prose. Generally correct. Complete (except the first
 two pages).

A compilation of the most important matters from the Dhar-
 māśāstras entitled Smṛtisāra Sangraha. As the first folium is lost,
 and the writing in the last page entirely effaced, the name of the
 author cannot be ascertained. This work is different from the
 above though the name of both is the same.

Beginning. (नास्ति) ।

End. (मुद्राक्षरम्) ।

विवरणम् । स्मृतिधारसंग्रहो नाम कश्चिद्वर्गशास्त्रीयनिबन्धविशेषः । नामत एव ग्रन्थस्य प्रतिपाद्यं सर्वस्पष्टं भवति ।

No. 206. स्मृत्यर्थसारः । Smṛityarthasārah. Substance, country-made white paper, 10×6 inches. Folia, 109. Lines, 11-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Incomplete.

Another compilation of the same kind by Śrīdharaśārya under the name of Smṛitisāra.

Beginning. ॥ ४० ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः । कामधेनो प्रदीप्राब्दो कल्पवृक्षस्तदा-
दिषु । मंथुमविद्वक्केदारलोहोदधौष्य भाषितम् ॥ १ ॥ मन्वाद्यनेकस्मृतिषु
व्याख्याद्वयप्रतिपादितम् । स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि ह्यज्ञानुद्धानसिद्धये ॥ २ ॥
प्राचीदिशां धानुजो व्याद् मुदीश्रीमानदिक् तथा । तिष्ठन्प्रकृतानुज्ञा
मानीममं च कर्मसु ॥ ३ ॥ कर्मेयानामनुज्ञो तु दक्षिणं संभवेत्तथा ।
कुतिले वामदक्षः स्यादक्षिणः स्यादकुतिले ॥ ४ ॥ यज्ञोपवीतिना कार्यं
मध्यं कर्म प्रदक्षिणम् । मना प्रसादान् सम्योक्त्या तपसा दानकर्मणा ॥ ५ ॥
आर्चायाचादनः ग्रहिं हन्ता कर्म समाचरेत् । कर्मापघातनं ज्ञाना
नामदेव पुनश्चरेत् ॥ ६ ॥ प्रधानस्याक्रियायां तु यमं तत् क्रियते पुनः ।
तर्जनाकरणे कुर्व्यान् प्रायश्चित्तं न कर्म तत् ॥ ७ ॥ प्रभुः प्रदमकल्पस्य
योऽनुकल्पेन वर्तते । स चाग्रोनि पक्षं तस्य परमेति नुतिक्रुतिः ॥ ८ ॥
कर्मेष्टा मनसा वाचा समादधे समाचरेत् । अमर्त्यं लोकविद्विष्टं
धर्म्यमप्याचरेत् ॥ ९ ॥ वृहस्पते वा सप्तर्षोऽन्तं यस्य कर्म प्रकीर्तितम् ।
तस्य नावति शास्त्रार्थो ह्येव सर्वः हतो भवेत् ॥ १० ॥ शीतेषु सर्व-
ज्ञानोऽन्तं सर्वमैव यद्योचितम् । क्षान्तिं साधारणं तेषु पापं शीतेषु
कर्मसु ॥ ११ ॥ समयाचारिका यस्यां जातिदेशकुलोद्भवाः । दामा-
चाराः परिपाद्या येचर्यध्याविरोधिनः ॥ १२ ॥ दुग्धयथाः परिपाद्याः
सर्वदेव यद्योचितम् । दग्धये दग्धभिर्यज्ञेतायां दायमेव तत् ।
दायरे नव दानेन चक्षुरावेव तत्कथो ॥ १३ ॥

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । स्मृत्यर्थसारोनाम कश्चिद्वर्गशास्त्रीयनिबन्धः श्रीधराचार्यकृतः ।

No. 207. स्मृत्यर्थसारः । Smṛtyarthasārah. Substance, country-made white paper, 7×4 inches. Folia, 42 Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Prose. Correct. Incomplete (containing only the Prāyaścitta section).

A part of the same work containing the Prāyaścitta section.

Beginning. श्रीमत्प्रेमाय नमः ॥ कामधेनी प्रदीपाब्दी कल्पवृक्षतादिषु । शंभु-
हविर्देवदारोऽल्लङ्कारैश्च भाषितम् ॥ मन्त्रविद्याज्ञबन्कादौ व्याख्याभिः
प्रतिपादितम् । स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानमिदमे ॥ अथ प्राय-
श्चित्तानुषंगे ॥

End. इति सर्वप्रायश्चित्तानि । इदं स्मृत्यर्थसारं तु शृणुस्वरूपहेतुना । नाव-
मन्यं वनां शूलं पश्यत्येव बह्वुनाः ॥ इदं स्मृत्यर्थसाराख्यं नागविद्यार्थ-
खलुना । यन्मना वीधरार्येण युतिस्तुतिविदा ज्ञतम् ।

Colophon. इति स्मृत्यर्थसारः समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विवरणम् । पूर्वोक्तलिखितस्य निबन्धस्य प्रायश्चित्तभागमात्रम् ।

No. 208. हरिभक्तिविलासः । Hāribhaktivilāsaḥ. Substance, coun-
try-made coloured paper, 18×5 inches. Folia, 383. Lines, 3-8 in a
page. Character, Nāgara. Date, Saka 1749. Appearance, fresh.
Prose. Generally correct. Complete

A work treating of the religious observances of the Hindus expounded according to the tenets of the Vaiṣṇava sect under the name of Hāribhaktivilāsa, by Gopāla Bhaṭṭa, pupil of Prabhodhānanda. It is complete in twenty chapters, called Vilāsas, and is regarded by the Gosvāmins as the highest authority on the subject. The principles laid down in the book are, however, on most points, different from those followed by the other sections of the Hindu community. It has been printed with notes in the Bengali character. Portions of it have also been translated into the Bengali language. The codex under notice has notes in both the margins.

Beginning.

श्रीचेतन्यचन्द्राय नमः । चेतन्यदेवं भगवन्माधवे श्रीवैष्णवाणां प्रमुदे-
 ऽक्षमालिखम् । आचम्यकं कथं विचार्यं बाधुभिः साष्टे समारूढ्य समम्-
 गस्तनः ॥ १ ॥ भक्तैर्विस्तार्यादिनुते प्रबोधनमन्त्र्य शिष्यो भगवन्-
 प्रियम् । गोपालभट्टो रघुनाथदागं जनोपयन् रूपमनातनी च ॥ २ ॥
 मयुरानाथपादाक्षप्रेमभक्तिविद्याधरः । ज्ञानं भक्तिविज्ञासाध्यं तद्गुणः
 गोभयन्त्रिमम् ॥ ३ ॥ श्रीयासुरात्यन्तिकभक्तिनिष्ठाः श्रीवैष्णवा मायुर-
 मण्यसेऽह । कामीयरः छण वने चक्रान् दीछणदासप म भोक्त-
 मायः ॥ ४ ॥ ० ॥ तथ जेछ्यप्रतिज्ञा आदौ मकारं जेछ्यं श्रीगुण-
 प्रथमं ततः । अन्तर्यामिरेकाग्र्यं जस्यं मुचश्रित्योः । गुदशिष्य
 परोक्षादिभेदवन्मनवोऽप्य च । मन्त्राधिकारी विद्यादिरोधनं मन्त्र-
 मन्त्रिणाः ॥ ५ ॥ दीक्षानित्यं प्राज्ञकावे शुभोक्तानं पवित्रता ॥ ६ ॥
 प्रतः क्षुत्पादि छण्य वापापेय प्रबोधनम् । निष्काम्योत्तरणायादौ
 मङ्गलारविजं ततः ॥ ७ ॥ भैरवादित्यं श्रीचं वाचमनं दक्षधावनम् ।
 ज्ञानं तान्त्रिकमन्यादिदेवमन्यादिर्धन्विता ॥ ८ ॥ गुणव्यापाहतिर्मेधे
 स्नानगुणीदकादिकम् । वरं पीठं पीठं पुत्रं श्रीगोपीचन्द्रादि-
 कम् ॥ ९ ॥ शक्तादिगुणं साक्षा च मृदमन्याधनं सुरोः । साक्षात्
 चाप छण्य दारवेग्नान्तराधनम् ॥ १० ॥ पूजाधर्मनमन्त्रादिद्यापनं
 विद्वत्पारम् । श्रीगुणादिमतिर्भूतशुद्धिः प्राद्विगोधनम् ॥ ११ ॥ न्यामा
 गुणपञ्चकं छण्यधानाकपधनं । पूजापदानि श्रीवृत्तिं गुरुधाम-
 श्रीलाल्याः ॥ १२ ॥ ० ॥ १२ ॥ दारुणं द्ववचमावि मृदयः पीठ-
 पूजनम् । आवाचनादितकुटा अमवादिमपंथम् ॥ १३ ॥ धर्मं शक्त-
 धेऽदिपार्थं नाम मन्त्रकम् । पुराणपाठो वचनगुपवीमं विभूषणम् ॥ १४ ॥
 अथः श्रीगुणमीकाष्टचन्द्रं वृत्तमानि च । पचावि गुणमी साहो-
 धानावाचपूजनम् ॥ १५ ॥ श्रीपीठोपय भैरव्यं दानं श्रीमन्भक्तिया ।
 आत्मगुणान्तराधानो दिव्य मन्त्रादिर्ध पुनः ॥ १६ ॥ राजोपचारगीता
 च मन्त्राधाराजमं तया ॥ १७ ॥ शक्तादिवादनं वाच्यं शक्तभाराजमं
 श्रुतिः । मतिः प्रदक्षिणाकर्माद्यपंथं पचपाचनं ॥ १८ ॥ आत्मरसा-
 धनं साक्षात्प्रति निष्काम्यपारम् । गुरुभूतोधि गुणयो पूजा मन्त्रि-
 कादि च ॥ १९ ॥ धर्माधाननिवेधन्य वाच्योदमेधपार्थनम् । मन्त्रादे
 दिव्यदेवादिवाच आनर्धमद्युने । विचार्यमेवने दोषान्मन्त्रविम-
 भोजने । भैरवमपचं मन्त्रं मन्त्राद्युदमेध मतिः । अमृद्विनेकाधो-
 पचारमन्त्र दिदुष्यम् ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥ २० ॥

যনাং ভক্তিবিষ্ণুশাস্ত্র শ্রীমদ্ভাগবতং যথা । শ্রীলাকৃষ্ণা চ ভগবদগ্ৰীঃ
 সাযং নিজক্রিয়াঃ ॥ কৰ্মপাতপরিহারম্বিকালার্থাং বিশেষতঃ । নরং
 হনান্যথা পূজাফলসিদ্ধাদিदर्शनम् ॥ ১১ ॥ বিশেষতদানং বিবিধোপধা-
 রান্যনুপূরণম্ । শ্রয়নং মদিমার্চায়াঃ শ্রীমদ্ভাগবতচাৰুতঃ । নামাশ-
 রাধভক্তিয প্রেমাচাশ্রয়বাদয়ঃ । পদেষ্টেকাদশী সাষ্টা শ্রীদ্বাদশ্যলক
 মধন্থ ॥ চত্যানি ভাগ্নীর্ষাদিসম্পদে দ্বাদশলপি । উচ্চরণলত্যাदि
 সন্ততিচক্স ললপম্ ॥ সূৰ্য্যাবিভাণনং সূৰ্যে. প্রতিষ্ঠা লল্যসম্বিত্ ।
 জীর্ষোদৃতিঃ শ্রীশ্রীশ্রী বিবাহোজলন্যকৰ্ম চ ॥

End

যে ক্ষরন্নি সদা বিষ্ণু বিশুদ্ধেনান্নরাশ্রয়ঃ । তে প্রযান্তি ভগ্নং ত্যজ্য
 বিষ্ণুলোকমনাময়ং ॥ প্রভাষে চার্হরাজে চ মধ্যাক্বে দিবমশয়ে । কীর্ত-
 যন্নি যে বৈ ভগ্না যে নরন্নি ভগ্নার্থবম্ ॥ জ্ঞানস্বিত্যেযবা স্মার্তাঃ শ্রুত-
 শাস্ত্রোযবা চরিত্ । যোগ্যকীর্তয়তে ভগ্না চ মণ্ডেদৈবর্ষী উরৌ ॥
 গৰ্ভজন্মশ্রুতঃ স্ত্রীঃ স্ত্রীঃ সংসারবন্ধনৈঃ । ন বাধ্যতে নরো নিত্যং বাস্ত-
 দেবমশ্রুতম্ ॥ যমেকাশ্রিতাঃ প্রায়ঃ কীর্তনং ক্ষরণং প্রভৌ । কৃষ্ণতাং
 পরমশ্রীত্যা লল্যসম্বিত্যে ॥ ভাবেন কেবলিত্ যেহ শ্রীকীর্তনৈরুদ্বিগ্ধবৈ
 স্মাদিদেশাসমন্তেষু স্ববসন্তেষু তদ্বিধিঃ ॥ বিচিত্রেষু নিত্যেযু প্রবর্তম্
 লয়ং হি বৈ । ইত্যাকোশ্রিতাঃ ভাতি সাবাস্তাঃ লিখিতং হি নত্ ॥
 সদা সদাচার পরাস্তে যে নরা ভবন্তু দামোদরভগ্নপেচযা । তদীয়-
 পাদাম্বুজধূলীধূবরং কদা ভবেদন্যশ্রীরোধমস্ম ॥ শ্রীমদ্ভগ্ন-
 স্ত্রীকীর্তনপদারবিন্দপ্রেমাশ্রিতাঃ ক্ষরন্তু স্ত্রীসমানবা যৈ । নামাশ্রয়সম্বিত্যে-
 সন্ধ্যবে ন চ স্থং তেণাং পদাশ্রয়সম্বিত্যেযুতঃ স্মাদ্ ॥ • ॥

Colophon.

ইনি শ্রীমদাশ্রয়ভগ্নবিলাসিত শ্রীমদভগ্নবিলাসিত প্রাচ্যাদিকী নাম
 বিশেষবিলাসিত. ॥ • ॥ • ॥ সমাপ্তচাযং পন্থঃ ॥ ৐ সত্বম্ ॥ শকাব্দাঃ
 ১৭৪৫ ॥ শ্রীলক্ষ্মণায় নমঃ ॥ শ্রীরামচন্দ্রায় নমঃ ॥ শ্রীহরিশ্রীঃ ।

বিবরণম্ । চরিত্রবিলাসিত নাম অশ্রিত্যেযবসম্প্রদায়ধর্মনিবন্ধবিশেষঃ শ্রীমদাশ্র-
 যভগ্নবিলাসিত. বিশেষত্যাযৈঃ সম্পূর্ণ. । সুপ্রসিদ্ধোয বস্ত্রেযু । অশ্রিত্যেযববিলাসিত
 মুখবন্ধে নামভগ্নবিলাসিত অশ্রিত্যেযববিলাসিত সমুদ্রিতা. ।

No. 209. হারালতা । Hāralatā. Substance, foolscap paper, 18×5
 inches Folia, 87. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date,
 Saka 1749. Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणानुसूच्यम् ।

No. 211. **हारलताटीका ।** Hāralatāṭikā. Substance, foolscap paper, 17×4½ inches. Folia, 45. Lines, 4-8 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1754. Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the Hāralatā, entitled Sandarbhasūtikā, by Achyuta Chakravartin, son of Haridāsa Tarkachārya.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । यामुधान्ते प्रसादाय करीयत्या मन्त्रेन्दुम् ।
भवभूतिकरी देवीमङ्गपूर्णां नमामि ताम् । शिष्याधामनुरोधेन श्री-
दच्युतशर्मा । अनिरुद्धतामौचनिबन्धो विरदीकृतः । तत्र तावत्
पुरतः शिष्यविनीतप्रवृत्तिध्यामनुष्ठितेष्टदेवतामतिमङ्गलचिकीर्षितप्रश्लाभि-
धेयप्रयोजने पद्याभ्यासिवद्भानि प्रशस्येति ।

End. अथास्मिन्प्रत्ययनं । भागीरथी एवेति फलभूतमार्चनिर्दिष्टवचनान्तरान्
केवलमग्रायामपि विमर्ज्जनावगमान् भागवतमिति एतेन मध्याह्नककाल-
मस्य सञ्जात्युक्तामौचकालमध्ये गद्यायां विमर्ज्जने ॥ गद्यामरणतुल्य-
फलम् । दशाष्टाभ्यन्तरे यस्य गद्यायामस्मिन्व्यज्जति । गद्यायां मरवे
यादृक् सादृक् फलमवाप्नुयान् ।

Colophon इति हरिदासतर्काचार्यात्मजश्रीमदच्युतचक्रवर्तिना रचितेऽयं टीका
हारलतायाः सन्दर्भसूतिका समाप्ता ॥ * ॥ शकाब्दा १० । १३ ।
श्रीवीराम श्रीदामोदराय नमः शोकल्ल्याय नमः । श्रीराधाकृष्णभ्यां
नमः ।

विवरणम् । सन्दर्भसूतिका नाम हारलतायाः टीका श्रीचक्रवर्तिनैरेरचिता ।

No. 212. **सूत्रार्थसारः ।** Smṛtyartha Sārah. Substance, country-made white paper, 10×3½ inches. Folia, 42. Lines, 10-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, slightly worm-eaten, and written by different hands. Prose. Correct. Complete.

Another complete copy of the work noticed in No. 200.

विवरणानुसूच्यम् ।

No. 213. हेमाद्रिः । Hemādrih. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 766 (of which foll 1-12 are destroyed). Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, torn, and partly worm-eaten. Prose Correct. Incomplete.

A digest of Hindu law and ritual in five parts. The first part treats of Vrata or fasts, the 2nd of Dāna or Benefactions, the 3rd of Kāla or time appropriate for the performance of ceremonial rites, the 4th of Śrāddha, or offerings to the Manes, and the 5th of miscellaneous rites and observances. The whole work is called Chaturvarga Chintāmaṇi. By Hemādri, Rāja of Deogar, who flourished in the thirteenth century. It is generally believed that Vopadeva is the author of the work, and he was born in the Śaka year 1182. (See the Catalogue of Sanskrit Manuscripts, Asiatic Society, Bengal, Vols. III and IV p. 349).

The codex under notice is a mere fragment of the 1st part only. Nearly the whole work has been published by the Asiatic Society of Bengal. It is held as a chief authority throughout the country, and quoted frequently by modern writers like Raghunandana, in their works.

Beginning. (नास्ति) ।

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । हेमाद्रिखण्डस्य हेमाद्रिखण्डस्य कृतिसुतुर्वर्गचिन्तामणिनाम चर्माङ्गाक्षीयो निबन्धविशेषः पञ्चभिः खण्डैर्विभक्तः तत्र प्रथमो व्रतखण्डः, द्वितीयो दानखण्डः, तृतीयः कालखण्डः, चतुर्थः श्राद्धखण्डः, पञ्चमः प्रकीर्णखण्डः । तेष्वङ्गत्वंमासोऽनुक्तं दानखण्ड-मात्रमङ्गत्वंमासोक्तमीदृशम् । हेमाद्रिलतसुतुर्वर्गचिन्तामणिर्हि सुप्रसिद्ध एव मुद्रितः प्रका-शितश्च खण्डो बङ्गदेशीयामियाटिकमन्त्रालया प्रायः सम्पूर्णो प्रत्यः ।

No. 214. हेमाद्रिः (दानखण्डः) । Hemādrih (Dānakhaṇḍaḥ). Substance, country-made white paper, 11×4½ inches. Folia, 501. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout, especially in the latter parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

The Dānakhaṇḍa or the second part of the Chaturvarga Chintāmaṇi of Hemādri, beginning with an index of contents in Sanskrit.

[illegible]

नाथोऽपि करप्रदोऽभूत् ॥ १९ ॥ तस्मात्ति नाम हेमाद्रिः सर्व्ययीकरण
 प्रभुः । निजोदारतया यद्य सर्व्ययीकरणप्रभुः ॥ १९ ॥ तस्मा श्रीकरणेशस्य
 कापि भक्षणचातुरी । यशःप्रशस्तिभिः पूर्णा येन दिग्विजयो भूताः ॥
 १४ ॥ स्तिपिं विषावा स्तिखितां जनस्य भावे विभृत्या परिहृत्य
 दुष्टां । कस्माच्चिनीमेष लिखत्ययैनां चित्र प्रमाणीकुरुते विधिद्य ॥ १५ ॥
 संचित्य संचित्य तदेतदीयं धने मनो विस्मयमप्यदीयं । प्राग्जन्मविद्या-
 भरण्यसतोऽयं सशेन सद्विद्युतिमेति दक्षा ॥ १६ ॥ मन्ये तद्गुह्यतदान
 नारिस्त्रयीपूर्णाऽयमर्थोनिधिः कर्णवेऽपि न गोपदोपविपरी भर्ता
 कंदारिर्मा किं विने जलधिस्थितिप्रतिगुवं निधित्य हेत्वारिणा
 निदिदेन भुजंगपुंगवतनूतन्ये सुखं सुप्यतां ॥ १७ ॥ चित्रं तदनदान
 दृष्टिपयसस्तनस्य किं भूमिं यन्निमन्यवदान्यवीर्तिरुच्छां धने द्रव्य
 वैपितां यद्गुणो पतितं पविष्णुजनसापहानि यचार्यिनां न्यस्तं वसतलीषु
 भास्त्रलके पापां स्तिपिं सुपति ॥ १८ ॥ तत्परिपतो देवगण, वनून-
 मरोचकीचंद्रमसः सुधायां चयं तु चंद्रस्य तदीयवीर्तिरुच्छांसांमद्वानि
 फलंत्वशानि ॥ १९ ॥ गुराचामवधिनिधिद्य यशसामेकाग्रयाः संपदां
 दादृशां प्रथमः कलाकुलमूर्धं वैदव्याभावां गुह्यः भीरुपय विपयितां
 सुकृतिनामहेतवादास्यर्धं मैवावीत्र च वर्तते न भविता हेमाद्रिस्तुरीः
 परः ॥ २० ॥ विभर्ति नूनं द्विजवेषमेव स एव हेमाद्रिरिति प्रतीमः
 उदारसंतानवती यदस्या कर्णपुत्रं दक्षिणवाडमाडः ॥ २१ ॥ अयानुना
 धर्मकयादरिर्द्रं वेत्तीक्यमासोक्त्य कमेवेमेन तमोपकारे दधनामुचितां
 चिंतामणिः प्रादुरकारि श्वरः ॥ २२ ॥ पंचसंख्यात्मके शास्त्रे व्रतउंडा-
 दभंगरं दानखण्डमिदं तत्र द्वितीयमद्य कथ्यते ॥ २३ ॥

End. (नाति) ।

Colophon. (नाति) ।

विवरणम् । हेमाद्रिकृतचतुर्वर्गवैशिक्यामधिनिबन्धस्य द्वितीयोभाद्र. दानखण्डं नाम ।
 पुस्तकमिदमनमूर्धम् ।

No. 215. हेमाद्रिः (दानखण्डम्) । Hemādriḥ (Dānakhaṇḍam). Sub-
 stance, country-made white and yellow paper, 18×14 inches (bound
 in book form). Folia, 117. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara
 Date, ? Appearance, old, some folia being spoiled by water.
 Prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same part of the Chaturvarga Chintāmani.

निवरणनूतपूर्वम् ।

No. 216. हेमाद्रिः (यादवखण्डम्) । Hemādriḥ (Śrāddhakhaṇḍam). Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 733. Lines, 11 in a page Extent, 24,000 Ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat 1839. Appearance, very old, worn out, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the third part or Śrāddhakhaṇḍa of the Chaturvarga Chintāmani.

Beginning. ॐ नमः श्रीगणेशाय चोरोदाख्यसारसंयच्छकलाक्षीद्यावमासिगिती
भाम्यन्तदरकुटकोटिघटनानिर्घटनानन्द । उन्नीलनवननीलनीलजदला-
शोषिभामंडलछायासंयनजाम्बिकम्बुविमौ पायादपायादपि ॥ १ ॥
गणेशं वदेऽहं मदजलमलमिर्वापरित्परासीदे खेदप्रसूतमनसा श्रीकृष्ण-
वर्मा द्विरेकहंदानां फलमरसकंकारसरसैः स्वरप्रायैर्गमैः श्रवणपुटपथैः
प्रमुदितम् ॥ १ ॥

End. एवं लघे जीवन्मृदे स्वस्त्ववे मृदे मागौचं प्रकृते वा न सूतकं ।
रतछादुत्पन्नं पुत्रोऽपि पिवादिजातकर्मादिना संस्कार्यं च य इहानी-
भवेत् । एवं दुहिता चेति । तथा चेनं संततो योगिनो जायंत इति ।

Colophon. इति महाराजाधिराजश्रीमहादेवीय सकलबीकरणाधिपति पण्डित
श्रीहेमाद्रिनिरचिते चतुर्वर्गचिन्तामणौ परिशेषखण्डे आदिकल्पे जीव-
आदप्रयोगः ॥ आदकल्पप्रशंसा मत्स्यपुराणैः । रतदुक्तं तव भूमिपाल-
आदस्य कल्प भूमिचंद्रदिहं । पापं हि पुण्यं विषयं न च लोके ॥ कल्प-
चकरं (?) तथैव ॥ १ ॥ सत्पुण्यां कृष तेषु (?) यस्य जननारंभी
दृष्टेषु कचिन्नासीत् क्षोण्यवकेहितां स्मृति + + + + + श्रीकरणे
रचितो हेमाद्रिपात्रं महाप्रयथादनिर्बंधश्चन्द्रविषयः पुण्यात् मोचं घन
(मोद घनाम् ?) ॥ इति श्रीआदकल्पः समाप्तः ॥ ४ ॥ शुभं भवत् ॥
१४००० ॥ ४ ॥ ४ ॥ मोति आगदसुदी ११ वाः अतवार संवत् १८१६
वीरामचन्द्राय नमः ॥ श्रीब्रह्माजीय नमः (?) श्रीशिवजीय नमः (?) ।

निवरणम् । चतुर्वर्गचिन्तामणिनिबन्धस्य आदखण्डं नाम अतीवभागः ।

No. 217. हेमाद्रिः (श्राद्धकल्पः) । Hemādriḥ (Śrāddhakalpaḥ). Substance, country-made white paper, $9 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 71. Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1731. Appearance, very old, written by different hands, and worm-eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony according to the rules of Kātyāyana, entitled Śrāddha Kalpa, by Hemādri, the author of Chaturvarga Chintāmaṇi. This is a different work from the Śrāddha-khaṇḍa of the Chaturvarga Chintāmaṇi.

Beginning. श्रीमद्देशाय नमः । यथाहपद्मेवचपायपूते इतिगोपायुर्देनि सक्तुपिडे ।
मुक्तिं सदा पातकिनो लभन्ते मदाधरं नं मरणं प्रपद्ये । १ । प्रवेत्ता
ब्राह्मणां सपदि सुहृदासुव्रतयिता ऋतूनामावर्ता समरमुचि जेता
चित्तिभृता । विनेता साधूनामभिलषितदाता मुचयतां मनोपी हेमा-
द्रिर्जयति जगन्तीधूषयमधिः । २ । अथनयापाकरवातिरितौर्मुदा निदामै-
रधि यन्म इतिः । देवाहयः प्रत्युत धारयन्ति वितामनंतामधमयै-
तायः । ३ । हजतः सतमं दिगंजवायां अथवाभोगविभृपयं यमः ।
अरिर्न कथमस्य कथ्यते जगति जंगमकल्पमाश्रितः । ४ । निधित्य पिशा-
णलिलयुनिभ्यः कृत्यानि कात्यायनसंयतानि । निबध्यते वासविधिः
ऋतेव हेमाद्रिषा श्रीकरवाधिपेन । ५ । ययकार चतुर्वर्गेचिन्तामधि-
मनस्यधीः । हेमाद्रिचरिषा तेन जित्यते वासपदतिः । ६ ।

End. कुर्मेवचरयः वाहं विमशायविवर्जितं । पिदृषां चरये भक्त्या गति-
मिष्टां प्रपद्यते । इति नित्यवाहविधिः । शुनिश्रुतिपुराणेभ्यो सदा
हेमाद्रिषोदृतम् । वाहकल्पमिदं सम्यक् पितृषां मुक्तिकारकम् ।

Colophon. इति हेमाद्रिविरचितं वाहकल्पं सम्पूर्णम् । शुभमस्तु । संवत् १७३१
ममय मागंशुदि चतुर्दश्या । ।

विवरणम् । हेमाद्रिविरचितः कात्यायनमतानुगतवादानुष्ठानपद्धतिर्यथा वाहकल्पे
नाम कथितविषयः ।

No. 218. हेमाद्रिः (परिशेषखण्डः) । Hemādriḥ (Pariśeṣakhaṇḍam). Substance, country-made white paper, $10 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 153 (of which foll 1 and 33 are wanting). Lines, 5-11 in a page. Extent, 25 s. c.

about 5,000 ślokas. Character, Nāgara. Date,   Appearance, very old, torn, worn out, and worm-eaten throughout   Prose. Not correct. Complete (except the two folia mentioned above).

The *Parīśiṣṭakhaṇḍa* or the supplementary part of the *Chaturvarga Chintāmaṇi* treating of miscellaneous matters by Hemādri, containing descriptions of horses, elephants, and other things. The codex contains also a fragment of the *Kāśa Mahesh Vivaraṇa*.

Beginning. (नासि) ।

End   चतुर्थो मास विज्ञेया न च द्विषयं कथित् । तदादौ यो गुपः सोऽपि
लघुरेव विधीयते ॥ दिग्भाषयेत्तदुद्दिष्टं मया प्राकृतलक्षणम् । प्रथमा-
ह्मन्मन्थो विस्तरादतिविस्तरः ॥ देवेषु प्रथमविभिनं न शक्यते लक्ष-
मया कर्तुं । लोकेषु यत्सादृश्यमनंतं ज्ञातं हि तदेवविधौ विकारैः ।
इति प्राकृतलक्षणम् ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीमद्भारताधिपराजश्रीमद्भारतदेशीयमन्त्रलक्षणधीवरकलविद्या-
विमलरत्नोद्दिमादिविरचिते चतुर्वर्गचिन्तामणौ परियेदसंज्ञे लक्ष-
लक्षणप्रकरणं समाप्तमिति ॥ ॥

विवरणम् । देमादिविरचितचतुर्वर्गचिन्तामण्यभिषयसिद्धिनिवन्धन परियेदसंज्ञः । च
अक्षरजलादिविविधकलनां हन्दीयाकरणादीनाञ्च लक्षणानि सन्ति ।

No. 219. विधानपारिजातः । *Vidhāna-pārijātaḥ*. Substance, country-made white paper, 12×5 inches   Folia, 329. Lines, 7-13 in a page. Character, Nāgara   Date, 1884   Appearance, not old, but torn, and worm-eaten in some parts, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete

Another complete copy of the work already noticed in No. 109, by Ananta Bhaṭṭa.

Colophon. इति श्रीमदमन्त्रमहद्विरचिते विधानपारिजाते अक्षरमविधानं ॥ समाप्तं
श्रीरक्ष संवत् १८८५ भाद्रपदशुक्लपौर्णमासी श्रीमदासरे लिखा पुस्तक ॥

विवरणम् ।

No 220. शुभमद्वयतसंयहः । Samblu-Bhattakṛita Saṅgraha.
Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 13. Lines,
11-12 in a page. Character, Nāgara Date, Samvat 1819. Appearance,
not old. Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of certain Vedic sacrifices as Aikāhika, &c., compiled by Sambhu Bhaṭṭa, son of Bāla Kṛishṇa, from the original aphorisms, such as the Sāṅkhyāyana Sūtra, &c. This is rather a Vedic work.

Beginning. श्री गणेशाय नमः । अथाध्यात्मभावं वनमि वसुधापानीयं प्रतिपादयित्वा विचारं कुर्वीतु प्रदत्तमहिमानो हि विबुधाः । एषामां संघादौ भवति मधुपो वर्णनपरं पुरोभासोकार्यं भवति भुवने न क्षुतिपरं ॥ १ ॥ नामानिर्भवं प्राप्नोष्य संघादौऽयं निरूपितः । बाह्यलक्ष्यतन्मूलेन ज्ञानु-
भूतेन धीमता ॥ २ ॥ रेकादिकानुष्ठाने शक्तिप्राप्त्यर्थं । अथवाथेकपर्व-
ण्येकपर्वो वैराग्ये वराधि सर्वोद्युपक्रमेणां पिशाचैवकावूध्वंमनुपाध्य-
प्रवृत्तिसमोतादि यस्याना वा । अथ मष्टादेवं ज्ञायते यानि संवत्सर-
साध्यानि नाम्नेव यदि दैवान्मानुषाहोऽपराधात् संवत्सरसाध्यानि
चातुर्मास्यानि कर्तुमशक्नुयान् तदा रेकादन्दनुष्ठेयानि नित्यलक्षोपो-
माभूदिति । + + पांचादिकानि । अपि मष्टाद् यदि कथंचिन्ता-
न्यधि कर्तुं न शक्नुयात् तदा एकस्मिन् पर्वणि एकेनाप्यहो वसे
समापयेदिति ।

End. शोभा आवाचनोभयप्रयाजमिहलदादिनिर्देष्टु मरती मृचनेयिनो
 बर्जयिनोक्तदेवता अल्लमेष सर्पाश्चतत्तन्मृचरेष वरेत् । नव प्रया-
 जानूयाजाः । शेषे(?)साक्षाग्रिं साक्षा शोभं साक्षाग्रिं साक्षा शोभं
 साक्षेत्तुभैः सवितारमित्युपांश्च साक्षा मरुतर्तो व्याधा पूषधं व्याधा मरुतः
 साक्षा विद्यान् देवान् साक्षेत्तुभैः धावाग्रमिषी इत्युपांश्च साक्षेद्राप्ती
 साक्षा मरुतः साक्षा नवर्षं साक्षेत्तुपांश्चैकमित्युपांश्च साक्षाग्रिमिषी
 कर्नतं व्याधा मरुतः गीतपमान् व्याधा मरुतः श्रीकुनं साक्षेद्रं साक्षेत्तुभैः
 विश्वकर्मापमित्युपांश्च साक्षादिभिं साक्षेद्राप्ती व्याधा विद्यान् देवान्
 साक्षेद्रं श्रानसीरं साक्षा वानं साक्षेत्तुभैः सूर्यमित्युपांश्च साक्षा देवा
 आवाचपा इत्यादि । एवमन्यनोष्टं अन्यन् एवै चतुर्भांश्चदोवधत् ।
 संवत् १८१८ चित्ती भाद्रपदविषोदश्यां लिखितमिदं वैदिकमिरोमणि
 महादेवात्मजरासचंद्रदेवेन । ॥ यन्मयोक्तमिच्छाज्ञानम् सम्प्रद-

स्वल्पमनया । अतथं तत्सुशोभं च यात्रिका कथमंजलिः । यदव
शोढवं किंचित् वदुमुरोरेव केवलं ॥ यदवाभौष्टवं किंचित् तन्ममैव
मुरोरेव हि । सुखोऽस्य निंदापि विभूषणं ॥ यंयान् समालोच्य विभाव
शोभं स्वयं निन्दतु हृदायवा माम् ॥ ४ ॥ श्रीभवानीशंकरापे-
यम् ॥ ४ ॥

विवरणम् । रेखादिकादिकतिपयवैदिकयज्ञानुष्ठानविषयकोऽयं निबन्धः । हस्तुभट्टसं-
ज्ञितः । वैदिकग्रन्थेष्वेवास्यान्तर्भाव उचितः ।

No. 221. सदाचारक्रमः । Sadāchāra-kramah. Substance, foolscap
paper, 18×4 inches. Folia, 47. Lines, 8-9 in a page. Character,
Nāgara. Date, 1885 Appearance, almost fresh Verse. Not correct.
Complete.

A few observations on good conduct, under the name of
Sadāchāra-krama by Vāsishṭha, addressed to Rāma, the hero
of the Rāmāyana. It is a part of the Yogavāsishṭha Rāmāyana.

Beginning अथ चोक्तः ॥ ॐ वसिष्ठः ॥ जगत्प्रवृत्तयश्च (गताभ्यस्ता?) राम-
संसारसंस्थितिः । साधिराभ्यासयोगे विना चीयते क्वचित् (अभ्यास-
योगेन विना न चीयते क्वचित्?) ॥ १ ॥ नि—संसारोत्तरये युक्तिर्वैम-
शब्देन कथ्यते । जीविहि हिः प्रकारं त्वं विप्रोपशमवर्त्तिषी ॥ १ ॥
आत्मज्ञानं प्रकारोऽस्या एकः प्रकटितो भुवि । द्वितीयं (द्वितीय.)
प्राचसंरोच. (संरोधः?) इष्टुं शोऽयं नयोच्यते ॥ १ ॥ चौरातः ॥ सुख-
कत्या (सुखभवा?) ददुःखमात् कतरः शोधमोऽनयो । विनाश-
मभावेन भुयः श्रीभी न बाधते ॥ ॥ वसिष्ठः प्रकारो द्वापि प्रोक्तौ
शोधशब्देन यद्यपि तथापि कदिमायातः प्रकरवपुक्तावसौ भवव(?) ।

End. अर्कं कुर्वन्महोरात्रे दर्शयत्यालनिं यथा । धितिः सदसतीहदर्शयत्या-
लनिं तथा ॥ ११५ इदानीं द्रष्टुमसुपपाद्योपदिशति । सिद्धयश्च (?)
विषयै (विद्यार्थै?) मांवरिं विश्वमूलनं । वदितपतया धनेः (?)
सामर्थ्येव (सामर्थ्येव?) परिस्थितौ ॥ ११ ॥ एतद्वद्विष्णुमन्त्रसामर्थि
शब्दे न वदति । उपदेशवत्त्वानां विद्वत्पनाह सप्तमौ ॥ १ ॥

Colophon इति श्रीवसिष्ठमुनिविरचितं (तः?) सदाचारक्रम. समाप्तः सम्युपेयम् (?)
* ॥ इति श्रीहृददी द्वादश्यायां (?) मन्वाचरे (?) सम्युतायां सदाचार-

क्रमः लिखितं मया हरकुमारप्राज्ञाचौ (?) काशीनाम परस्परं (?) ॥
 संवत् १८८५ ॥ शुभम् ॥ शरीरस्तु ॥ चारोग्यमस्तु ॥ श्रीकालिकादेयै
 नमो नमः ॥ श्रीलक्ष्माय नमः ॥

निवरणम् ! शदाचारक्रमो नाम गच्छिमुनिलतः कश्चित् सम्दर्भविशेषः । अथ योगस्यैव
 प्राधान्येन कथनात् थोत्रवाग्निहोत्राभावश्च कश्चिदर्शभूतोऽप्यभित्यनुनीयते ।

No. 222. समयमयूखः । Samaya-mayúkhah. Substance, country-
 made white paper, 16×4½ inches. Folia, 172. Lines, 7-9 in a page.
 Extent, 3,200 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Appearance,
 old, and slightly worm-eaten. Prose Not correct. Complete.

A work treating of the time suitable for religious observances,
 under the name of Samaya-mayúkha, by Nīlakanṭhabhaṭṭa,
 surnamed Mīmāṃsaka. It belongs to his series called Bhāskara.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगोपीनाथाय नमः ॥ सार्वं यौ शंकरं नमः
 नवैश्वर्यं नवाविभुम् । चर्मोत्तमं मयुष्यं (मयूषाख्यं?) लिखामि ज्ञान
 हेतवे ॥ यो लीलया संनमुदेव विचं तत्पास्तयत्यात्मनि विश्वरूपः ।
 त्वं नयत्याद्य च पूर्वरूपः शिवं तनीत्याद्य रविभूतमाचौ ॥ नृतीः
 क्षुतीर्वेद्यि (वीक्ष्य?) पुराणगतं तत्तन्निबंधानपि सन्निबंधम् । श्रीशं-
 करस्यात्मनोऽलक्ष्यलिप्यादिकल्पं विदधोति सर्वम् वा निर्दिष्टं ॥
 पूर्वां चष्टा च तत्राद्या (नवाद्या?) खान्दे ॥ प्रतिपत्प्रभृतयः सवर्षा
 उदयादुदयादवेः । संपूर्वा इति विख्याता हरिवासरवर्णिताः ॥ हरि-
 वासर रकादशी ॥ तत्र वेधान्तरं वक्ष्यते । तद्विज्ञाः चष्टाः । तस्या-
 वेधानाह पैटीवशिः । पञ्चदशैः तिथयश्चिथिं पूर्वां तद्योतराम् ॥
 विभिर्मुक्तैर्विधेति सामान्योऽयं विधिः (धिः?) कृत इति ॥ अथ
 पूर्वयानिथ्योदयोतरया पूर्व्यं विमुक्तंया वेधो विधीयते इति केचित् ।
 निवन्मुषास्तु सर्वेषां दिवसश्च एव पूर्व्योतरतिथ्योऽस्मिन्मूर्तयोः प्रवेधो
 (विमुक्तंयाऽव वेधो?) भिमतः ॥ बह्व्यमाथशिवरहस्यविश्वधर्मो-
 नरादिनाक्यात् ।

End. आदित्यपुराणे । मययाः मकुनाः प्रज्ञाः सामुद्रिकमुपपुतिः । उप-
 याचितमेवानि वंति (?) कश्चित् कलौ तस्मात्तस्माच्चलाभेन कलौ कार्यं
 न कारयेत् ॥ विश्वपदतो यायः । चत्वार्यब्दसहस्राणि चत्वार्यब्द-

मतानि च । कलेर्यदा गमिष्यति तदा चेता परिपक्वः ॥ संन्यासश्च न
कर्त्तव्यो ब्राह्मणेन विज्ञानवेति । अथ चेतापरिपक्व इति वदता सर्वज्ञा-
धानमेव निदिधत्ते अतएव लौगाक्षिः अर्धाधानं कृतं शीतफार्णाग्रोक्षु
प्रयकुति । सर्वज्ञाधानं तयोरैक्यमिति पूर्वपुगाश्रितेति पुनश्च पूर्वं
पूर्वपुत्रं कलेः पूर्वभाग इति अर्थः अर्धाधानमपि यावद्द्वयवेदविभागं
कार्यं अतएव देवसुः ॥ यावद्द्वयविभागोऽस्ति यावदेदः प्रवर्तते । संन्यासं
आग्निहोत्रं च वाचम् कुर्यात् कस्यो युग इति यद्यपि संन्यासश्च
चतुश्चत्वारिंशच्छताद्यावधिकत्वं याचैर्नोक्तं तथापि गौणकाष्ठोऽनेन
समर्थित इति केचित् विद्वैकदंढामिप्रायेण व्यवस्येत्यपदैः सामान्यतो
निषिद्धश्च यासवाक्येनोपसंहार इत्यन्ये वस्तुतस्तु अन्त्याप्यपीत्यादीनि
वचनानि सप्तानिवंधेषु न दृश्यन्ते इति कश्चिदर्थेनाभिप्रेयः ।

Colophon.

इति श्रीमीमांसकसंकरभट्टाक्षजभट्टनीलकण्ठेन कृते भास्कराख्ये निबंधे
समयमयूखः समाप्तिमगमत् ॥ * ॥ * ॥ रामचंद्रायि (?) ॥ ६ ॥

विवरणम् । समयमयूखो नाम धर्मोक्त्योपयोगिसमवन्तिरूपचविवर्धको निबन्धविशेषो
नीलकण्ठभट्टविरचितः । निबन्धोऽयं तदीयभास्कराख्यधर्मनिबन्धस्यान्ततः ।

No. 223. समयमयूखः । Samaya-mayúkhah. Substance, country-
made white paper, 8×6 inches. Folia, 132. Lines, 4-12 in a page.
Extent, 3,200 ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat 1772. Appearance,
old. Prose Correct. Complete

Another complete copy of the same work.

विवरणमूक्तपूर्वम् ।

No. 224. सम्बन्धविवेकः । Sambandha-vivekah. Substance, country-
made foolscap paper, 18×4 inches. Folia, 6. Lines, 5-9 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally
correct. Complete.

A work entitled Sambandha-viveka, treating of Sambandha
or relation suitable for marriage, by Śūlapāni.

Beginning. ॐ नमो गोपालाय ॥ अथ सम्बन्धो विविच्यते ॥ तत्र मनु (?) ।
अवशिष्टा च या मातुरसमोचा च या पितुः । सा प्रशस्तादिजातीनां

दारकर्मणि मैद्युने । या मातुः सपिण्डा न भवति सा द्विजातीनां
 दारकर्मणि दारतृसंपादके कर्मणि तिवाङ् । तथा मैद्युने मिद्युन-
 साभ्येऽग्राधाने पुनोत्पन्नादौ च प्रश्नेति सम्बन्धः ॥ सपिण्डतादि-
 सत्त्वमाह मनुः । सपिण्डता तु पुत्र्ये सप्तमे विनिवर्तते । समानोदक-
 भावास्तु जन्मनाम्योत्पेदेने ॥ अस्मार्थः यं प्रतियोगिनं हन्ता निष्पद्यते
 तस्य पिष्टप्रभृतयः पट्पुत्र्याः सपिण्डाः सप्तमोऽसपिण्डः न सपिण्ड अस्-
 पिण्ड इति ॥ अतएव जेपभागिज्येऽपि सापिण्डमुक्तं कूर्मपुराणे । पिता
 पितामहश्चैव तथैव प्रपितामहः । जेपभाजसप्तुर्थाद्याः सापिण्यं सप्त-
 यौचसम् ॥ तथा मातृपुराणे । जेपभाजसप्तुर्थाद्याः पितायाः पिण्ड-
 भागिनः । पिण्डः सप्तमोऽसपिण्यं सप्तयौचसं ॥ तेषां दाह-
 भोक्तृणामित्यर्थः । एतेनैतद्व्याप्तं भवति रक्षसंप्रादानकपिण्यजेपभाजेषु
 तेषां दाहनेन भोक्तृत्वेन वा सम्बन्धः तेषां परस्परसापिण्यं कर्थादित्यति-
 शुद्धप्रतिपादकस्य यो भ्राता तेन तत् सन्निविधयश्च सापिण्यं भाषयेव ।

End.

तथा मार्कण्डेयपुराणे । उद्देत् पित्रमाजीसु सप्तमीं पक्षमीं तथेति ।
 परिहृतेति शेषः तथा पैठीनसिः । असमानार्थेषौ कर्मा वरयेत् पक्ष-
 माहृतः । परिहरेत् सप्त पित्रतः चीत् माहृतः पक्षपिण्डतो वेति चीत्
 पक्षेति सात्तरादिभिन्निविवाहसप्तुहयविषयं सपिण्यादिविवाहविष-
 यश्च एतेषु वचनेषु पित्रमाहृत्याभ्यां पित्रसपिण्डपित्रवन्मुमाहृत्यभ्यां
 तथा वीजिनाश्च पक्षपं तथा विष्णुपुराणे । सप्तमीं पित्रपक्षात् माह-
 रपक्षात् पक्षमी । उद्देत् द्वितीयां भाष्येन विधिना ऋषः ॥ तथा
 जीतमः । असमानप्रवरैर्विवाहं जर्हं सप्तमात् पित्रवन्मुभ्यो वीजिनपेयं
 माहृत्यभ्यां पक्षकादिति वीजिनः परं भाष्यायां नियोजितः वीजपक्षेऽथ-
 श्याप्येवमित्यर्थः तेन वीजिनः प्रवृत्तिर्जर्हतमाहृत्यमाहृत्या सप्तपुत्र्या-
 दव्याक् ज्ञातायाः कन्याया सप्तमीपक्ष्येकाया विवाह इति प्रतिपादितम्
 यद्यपि असमीक्षा च सा पितुरिति अनुवचनेन वीजिनः सप्तमाहृत्यं
 समानोदकाया अपि विवाह इत्यनुष्ठायते एतत्सात्तरादिविवाहविषयं
 सपिण्यादिविवाहविषयश्चेति न किञ्चिदप्यनुपपन्नं युक्तमेतत् वीजिनो
 वीजप्रदानभावसम्बन्धेन चेतिनोऽप्यल्लहनात् तथा सुमन्तुः पित्रसप्तुहयं
 मातृसप्तुहयं माहृत्यमाहृत्यं समानार्थेषौ विवाहान्द्रायणवरेत् परि-
 त्यज्य वैनां विधयान् । तथा पैठीनसिः । कुलोत्पन्नां युक्ताचारं वरये
 न्माहृत्यसप्तुहयदुहितरो मातरो मातृसप्तुहयश्च कर्मात्मना भगिन्यो भवन्ति
 कर्त्तव्येन तथा माहृत्यपत्नी माहृत्यभितरपि अविवाहोत्पन्नाश्च सुमन्तुः ।

भाटपिटसम्बन्धा चासम्प्रदादिविवाद्याः कस्या भवन्ति चाप्यसम्प्रदादयेषां
सम्बन्धाः पिटपत्रयो भातरसदुधान्तरो मातुल्लासदुहितरो भगिन्यसद-
पत्यानि भाग्योनेयानि एतेषां कन्यानां अविवाद्यालभित्यर्थः अस्यात्म-
बोधमिति । • ।

Colophon. इति श्रीमाधुभियानसूत्रपाणिबिरचितः सम्बन्धविवेकः समाप्तः । • ।
गुणधरये सदा नमः भक्तिरासात् । • ।

विवरणम् । सप्तसप्तोपाध्यायश्रुतपाणिबिरचितः सम्बन्धविवेको नाम विवाहयोग-
सम्बन्धनिर्णयविषयकोऽयं ग्रन्थः ॥

No. 225. मिताक्षरा । Mitāksharā. Substance, country-made red paper, 18×2 inches. Folia, 4. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Incomplete

Only a part of the Mitāksharā, the renowned commentary on Yājñavalkya, relating to the funeral ceremonies of persons committing suicide.

Beginning ॐ कीदृशं शरणं ॐ दुर्गायै नमः । आत्मनस्त्यागिनां नास्ति पति-
तानां तथा क्रिया । तेषामपि तथा ब्रह्मातीये संस्थापनं चित्तम् इति
अरण्यात् तस्मादविशेषेण सर्वेषां दृष्टनादिनिषेधः । अथ क्षेत्रादिना-
निषेधानिक्रमे प्रायश्चित्तं कर्तव्यं । ह्यग्निमुदकं धामं अग्निं वचनं
कथा । रज्जुच्छेदादुपासकं तत्रकच्छेपं श्रुध्यति । इति एतच्च प्रत्येकं
श्रुतिपूर्वकं वेदितव्यम् ।

End. संपदंशननिमित्तं सौवर्चन्यादानप्रतिष्ठितरूपेण भविष्यपुराणे शुभशु-
भाभिहितं । सुवर्चभारनिष्पन्नं नागं हत्वा तस्यैव ग्री । आशाय दत्त्वा
विधिवन् पितृराष्ट्रकामाभुयादिति । एतमुदकदानमपवादमभिधायान-
न्तरं किं कार्यमित्यस्य आह । हनोदकान् समुत्तीर्णान् अदुग्मादस-
धस्त्रितान् । आतानवदेयुस्तानितिहासेः पुरातनैः । हतमुदकदानं
यैस्तान् हनोदकान् धातान् सम्यदुगकादुत्तीर्णान् अदुग्मादसेन शोद्ध-
कप्रथयादवे शुभागे सम्यक्स्त्रितान् पुत्रादीन् कुलबुद्धाः पुरातनैरिति-
हासेनैवमानैरपवदेयुः शोकनिरसनसमर्थैश्चोभिर्बोधयेयुः ॥

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । धातुघातिनामन्येष्टिक्रियाविषयको मिताचराया अंगविधेयः ।

No. 226. सूद्राङ्गिककृत्यम् । Sūdrāṅgika-kṛityam. Substance, country-made coloured paper, 18×3 inches. Folia, 9. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose. Correct. Complete.

A treatise on the religious duties of a Sūdra, entitled Sūdra-kṛitya, by Ragbunandana, the famous author of the Smṛititattva.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । अथ सूद्राङ्गिककृत्यम् । प्रसादमाङ्गिकतत्त्वेषु-
मन्येयं । तच्च प्रयोगः ॥

End. कृतप्रयोगे तु रात्रौवेकशय्यायां न शयीयात् । अक्षतावपि गर्भवत्
पि कामुकीमुपेयात् ॥

Colophon. इति अन्त्यदीपचरित्परमहंसाचार्य्योक्तवीरभुजन्दनभट्टाचार्य्यविरचितं
सूद्राङ्गिककृत्यप्रयोगतत्त्वं समाप्तं ॥ १ ॥ ॐ नमः शिवाय । श्रीलक्ष्मणकान-
देवशर्मणः साधरं पुस्तकम् ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

विवरणम् । आनन्दीरभुजन्दनभट्टाचार्य्यविरचितः सूद्राङ्गिककृत्यविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 227. पार्वणस्थलीपाकः । Pārvana Sthālī-pākah. Substance, country-made colourless paper, 6×3 inches. Folia, 23. Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Complete.

A work treating of the Sthālīpāka ceremony, to be performed at new moon or at full moon by a married person. This work belongs to the Prayogaratna series.

Beginning. श्रीनरोत्तम नमः । अथ विवादीभरतकर्त्तव्योपि स्थालीपाकः प्रथम
उच्यते । नवामानामुक्तानामन्येषनिर्देशेन प्राप्तेः ॥ अथ विवाहा-
नंतरं कर्त्तव्यः उत्सवश्चैतन्नीयहोमोत्तरभाषित्यां पौर्णमास्यामारंभणीयः ।
न नमावापाद्यायां । चतुर्थीहोमान् प्रातपि पौर्णमासी चेतनारंभः ।
यदि चारंभकाले अलमाचमुच्यतास्तवाद्याचार्य्यकप्रवृत्तपौर्णमासादि
भवति तदापि प्रारंभः कार्य्यः ।

End.

ततः कर्ता परिलेखानि विष्टयाग्रिं परिसदृशं परिविच विधानि
इत्यर्चयित्वा नत्वा चायुषादिभिरसंलस्य नैवेद्यं ताम्बूलं च निवेद्य
ग्राह्याये यथाशक्ति दक्षिणा दक्षिणाभावे ऊतशेषपृष्ठादि सक्षिरणं दत्त्वा
ग्राह्याभावेऽन्यस्मै ग्राह्यायाय दत्त्वा पाचादि प्रवाह्य पूर्वक्रमेण इन्द्रः
अतृप्य यस्य क्षुत्येति विष्णुं नत्वाचम्य हृतपवित्रपंथिं विश्वस्य ग्रधो-
देये क्षिपेत् । इमे तु अग्नीधोमस्थाने इन्द्राग्नी इतरत् समानं तत्र
दग्निं तमेव । सद्यस्काक्षायां पौर्णमास्यामग्न्योभयत्र वा यामादिनित्यमेव
प्रानक्षोमानंतरमेवास्यायावेध्वावर्हिषी सप्रक्षेत्रिषि प्रयोगं कुर्यात् ॥

Colophon. इति प्रयोगरत्ने पार्ष्वेयस्याखीपाकप्रयोगः शुभं भवतु ॥

विवरणम् । विवाहानन्तरकर्मस्य पार्ष्वेयस्याखीपाकाभिधकर्मविधेयानुष्ठानपद्धतिरूपो
निबन्धविधेयः । प्रयोगरत्नागमः ॥

No. 228. संग्रहदीपिका । Saṅgrahadīpikā. Substance, country-
made white paper, 10×3 inches. Folia, 66. Lines, 8-11 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1832, Śaka 1697. Appearance, old.
Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of certain Vedic rites, such as Pavamāna, by Tipya Bhaṭṭa, surnamed Gahvara, son of Rāma Bhaṭṭa and grandson of Balambhaṭṭa. It is based chiefly on the aphorisms of Kēvalāyana, and ought to have been placed among Vedic works on the same subject.

Beginning । श्रीसरस्वती नमः । नत्वा शशपतिं देवं मातरं पितरं तथा । आच-
क्षायनवाचायै शौनकादिमुनीश्वरा ॥ १ ॥ आशंभदस्य पौत्रेव राज-
भदस्य खलुना । गङ्गरेत्तुपनाम्ना वै निष्याभद्रेन धीमता ॥ २ ॥ प्रयोगो
शौनको नाम क्रियते शिष्टतुष्टये । विद्यन्ते विविधा घंथा शौतस्मार्त-
प्रबोधकाः ॥ ३ ॥ खल्वनदुभिभाष्यादितद्याख्याकारिकादयः । क्वचित्
प्रयोग इवास्ति क्वचिन्निषेय इवचि ॥ ४ ॥ प्रयोगकलंकायां च द्वाभ्या-
मेव हि शोभनम् । तदर्थं क्रियते यथा बुध्यनुसारतः ॥ ५ ॥ इति-
भाष्यानुसारेण सध्वं संमृष्टं लिखते । प्रथमेऽध्याये दर्शपूर्णमासौ
आख्यातौ विध्यंतस्य विहितौ ॥ अथेदार्धौ द्वितीयाध्याये एवमा-
नेष्टादिषामनुर्भाष्याता या इत्यः ता सध्वंते ॥

पाठकरश्चक्षेदान्त्रपाठकाले ज्ञेदाभावेन पवित्रत्वानिष्पत्तेरिति पवि-
त्रपदं तदावस्थक(तदवस्थक?) दसपरं एवं पवित्रेष्टो वैष्णवोरिति
मन्त्रेण विष्णोर्भनसापुते(पूते?)स्य इत्येतन्पाठकाले पवित्रपदवाच्यत्वेपि
तत्र विशेषभावान्वयेन्यथासौपूर्वमन्त्रस्य पवित्रे इति पदमनुपपद्यते (पथ-
वे?) तस्य च दसपरमैवोक्तानाटकं तत्र दसमात्रपरं अथ दसद्वयपरं
अवितुमर्हन्ति तदाहभ्यापणेः । नन्वनुपपन्नं अनुपपन्नं तत्पदस्यात्र पदामर-
समभिव्याहारो(चारे?) तात्पर्यं अष्टमी (आष्टमी?) ॥ तादृशपदामर-
कल्पनं तथाच पवित्री कुरुते इत्यनेन दसद्वयविषयककृतिर्विनिर्दिता
तत्र किं (किं?) क्रियानुसृष्टाहतिरित्यत्राह द्विनतीति सर्वं समद्वयं ।

Colophon इत्यधिकरणकौमुदी समाप्ता ॥ • ॥ • ॥

विवरणम् । अधिकरणकौमुदी नाम कचिद्विविधाधिकरणविचारविषयकौविद्वन्विशेषः ।

No 230. अशौचनिर्णयसंग्रहः । Aśauca-nirnaya Saṅgrahah. Sub-
stance, country-made white paper, 10×4½ inches. Folia, 37. Lines,
4-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and
slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of Aśauchas or impurities caused by the
birth or death of a Sapiṇḍa or other relatives. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीवीरेश्वराय नमः ॥ अशौचं निरूप्यते । तत्र
प्रथमतो गर्भनाशजननाशशौचम् । तत्र परामरः आशुतुर्याद्वैतवारः
षातः पञ्चमयहयोः अथ जलं प्रसूतिः स्यादिति तत्र षावे । आश-
मासचये मातृक्षिराशशौचं । तदुपरि आपटं माससमसंख्यादिनं
संपिंडाणां तु गर्भप्रवृत्तप्रवृत्ति मासचतुष्टयपर्यंतं गर्भनाशे ज्ञानमात्रेण
श्रद्धिः । पञ्चमयहयोस्तु गर्भपाते संपिंडाणां विराजं । केचित्तु आश-
मासचये विधे विदिनानि चयोदिवसा अधिकाः राजाने चतुरारं वैश्वे
पंचाचं श्रद्धे षड्दशं चतुर्यादौ तु माससमसंख्यादिनमित्याहुः तद्वैश्व्याद-
युक्तं मग्नमासप्रवृत्ति तु जनने मातुः संपिंडाणां च संपूर्णमाशौचं तत्र
विधे दशाचं । चने द्वादश । वैश्वे पंचदश । श्रद्धे मासं । सङ्कृते पचं ।

End.

इयोरेव महागुर्वोरब्दमेकमाशौचकं मान्येष्टमाधिकमाशौचं सजातिविधि-
मात् किलेति आतुकर्त्तव्यं वर्णनसंपिंडीकरणपच रवेति नियमाः न तु
द्वादशाचसंपिंडीकरणपचे इति केचित् तत्र द्रष्टुं चिंत्यं ॥

Colophon. इत्यामोचनिर्णयसंपदः । अनेनामोचशास्त्रार्थसंपदेष्वेव हृतेन वै । ग्रीयतां
भक्तवान् देवः शिवयापचितः शिवः ॥ १ ॥

विवरणम् । अमोचनिर्णयसंपदो नाम विविधजननमरचाशौचनिर्णयविषयकोऽयं निबन्ध-
विशेषः ।

No. 231. अशौचनिर्णयः । *Asaucha-nirṇayah*. Substance, country-
made white paper, 10×3½ inches. Folia, 4. Lines, 6-13 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Correct.
Incomplete.

A work treating of the same subject under the name of
Asaucha-nirṇaya. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ पराशरः । आचतुर्थोऽङ्गवेत्तुचावः पातः पंचमपत्रयोः ।
अन ऊर्द्धे प्रकृतिः स्यादिति तत्र कारे आचमाद्यनये मातृमिराजमा-
शौचं । उपरि आपठान् मातृमममंस्यादिनमाशौचं चतुर्थे चमादि
पंचमे पंच षष्ठे षड्वितित्यर्थः । अपिच्छानां आचमायेण श्रद्धिः कारे । पावे
तु निराशं ।

End नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । अमोचनिर्णयो नाम पूर्ववदशौचनिर्णयविषयकोनिबन्धविशेषः असम्पूर्णः ।

No. 232. अशौचनिर्णयः । *Asaucha-nirṇayah*. Substance, foolscap
paper, 12×3½ inches. Folia, 30. Lines, 5-8 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

Another work of the same name and on the same subject,
but written by a different person, Gopāla Nyāya-pañchānana.

Beginning. नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नत्वा जीर्णोन्मलश्रावं रामं राजीवलीचनं ।
न्यायपञ्चाननो विद्वान् कुपवेऽशौचनिर्णयम् ॥ अथ निर्गुणशौचनिर्णयः ॥
अशौचन्तु विहितकर्माधिकारविरोध्यदृष्टविशेषः ॥ यथा स्वतन्त्रे कर्मणां
त्यागः सम्यादीनां विधीयते इति कात्यायनीयात् । अधानां धौगपदे तु
क्रियाश्रुतिर्गौरीया ॥ अत्र पापपय्यायापपदभ्याशौचवाचकत्वदर्शनात् ।
राज्याभ्यामशौचे पूर्वदिनं प्राच्छं ॥ यथा राजादेव मनुष्ये च ते रजमि-
स्रतन्त्रे । पूर्वमेव दिनं प्राच्छं यावन्नैवोदितोरविरिति काव्यपीयात् ॥

End

अन्यपूर्वा, गृहे यस्य भाव्यां स्थापय नित्यम् । अशौचं सर्वकार्येषु गेहे
भवति सर्वदा ॥ दानं प्रतिग्रहः स्नानं सर्वं तस्य हया भवेत् । अन्यपूर्वा
पूर्वमन्येन परिणीता उपभुक्ता वा सजातीयेनोपभुज्यते शोक्ता ॥ याव-
ज्जीवाशौचं परपूर्वावधारणजन्यं तत्प्रसवमरणयोस्तथाशौचं परं । सर्व-
साधारणं न तु प्रतिग्रहक्षुत्तेर्ग्राह्यविषयमिति । उक्तवचने यद्येतिपद-
वचनात् ॥ अथस्योपधिकं अन्ये वचनं लिखितं मया ततोन्मूनाधिकं
भावं समुच्चेत्यन्तर्निर्गुणे ॥ ० ॥ ० ॥ श्री ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीगोपाळन्यायपञ्चाननविरचिताशौचनिर्णयः समाप्तः । श्रीकृष्ण-
चैतन्यचन्द्राय नमः ॥ ० ॥ भद्रप्रहलङ्करीश्रीबहुस्यहठिरधोमुखाः यमेन लि-
खितं ग्रन्थं पुत्रव्यालयेन सदा ॥ ० ॥ श्री ॥ ० ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥
० ॥ श्रीहरिः ॥

विवरणम् । पूर्ववदशौचनिर्णयविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 233. अशौचनिर्णयः । Aśauca-nirṇayah. Substance, country-
made yellow paper, 25×6 inches. Folia, 16. Lines, 11-12 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
slightly torn. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the above-mentioned work.

विवरणम् पूर्वम् ।

No. 234. अशौचसंग्रहाख्या । Aśauca-saṅgraha Vyākhyā. Sub-
stance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 7. Lines, 10-11
in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old,
worn out, thoroughly worm-eaten, and writing effaced in parts. Prose.
Not correct. Incomplete.

A gloss on the Aśauca-saṅgraha. : Anonymons.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः । पञ्चाशद्व्यन्तरेण + + + अपनिश्चिते गर्भभावे तत्का-
लसमसंख्या + + + दिवसशुचिः स्नानशुद्धाः सपिण्डाः + + + दिन-
मशुचयोऽन्तरं स्तुतिवत्स्वाचातुर्वर्ण्यं तुल्य + + + प्रोच्यते शौच-
भावम् ॥ १ ॥ नन्वा गणेश्वरं देवं शारदां मुहमात्मनः । अशौचसंप्रदधि-
गच्छोक्ताः व्याख्यां करोम्यहम् ॥ १ ॥ नव स्तौति + + + समुत्तमं लोक-
प्रसिद्धकृतमनुसरार्थं विपत्तिनिमित्ताशौचक्रमेव आशौचं प्रतिपादयति
पञ्चाशद्व्यन्तरेचिनि ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विरहस्य । अगोचरं पदाभिध्विंशोऽक्षरकप्रत्यभिज्ञेयस्यान्यत्रोपेयम्

No. 235 अशौचव्यवस्था । Aśauca Vyāvasthā. Substance, country-made yellow paper, 20×3½ inches. Folia, 6. Lines 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose. Correct. Complete.

A treatise on the same subject under the name of Aśauca Vyāvasthā by Mahesā.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै । प्रथम्य शौचाख्यपदार्थविन्दे विस्तीक्ष्य मन्त्रादिकृतं
शासनम् । अथवा (यः) कर्तव्यविधानं तत्तुं यन् सचेन्नो विनोति भीरः ।
प्रितितन्य निविदन् कर्तव्यो ज्ञानकारकः । अथव्याप्यपदः सर्वे पण्डितैः
प्रविलिङ्गताम् । आद्युक्त्यविषयिणी जनने मरत्येव वा दग्धादगमपचा-
देः श्रद्धिः श्रद्धा नामतः । सज्जमान् पुत्रवान् तावत् व्यावधेः श्रद्धिरी-
द्वतो । ततो दग्धमपर्यन्तं अथागोचरं विधीयते । अतुर्दग्धविधिततः
पश्चिमी आदग्धौचकं । ततःपरं ज्ञानमात्रं सर्ववर्णेष्वर्थं विधिः । देशात्कर-
ण्यते ज्ञानो जाते वागोचमध्यके । ज्ञेयत्वेन विश्रद्धिः ज्ञानं विभिन्नावय-
वमहत् । ज्ञानपरं ज्ञानमात्रं पिबोरेकाग्रमिद्यते । ज्ञानोचं द्युतकस्यानि
यतोदेषु दिनेष्वपि । मातामहस्य मरणे विरारं आदग्धौचकं मातामह्या
अपि तथा पश्चिमी कस्याधिक्ये आसक्तं माहवैमाने रकराचमुदाहृतम् ।
मातुले मातुल्यान्दाह भगिन्या मनुद्यते तथा । मातृत्वपरि मनुष्ये पित्र-
त्वपरि मनुद्यते । दोहिने पश्चिमीं रात्रिं तथा मातृत्वपुत्रके । सत्ये
संछिन्नामाह विरारं आदग्धौचकं । मातृत्वयोः पित्रत्वयोः पश्चिमी आद-
ग्धौचकं । विराचमवपिच्छेपु मरत्ये मरत्येपु च । पित्रोच मरत्येगोचं
विराचमेकराचकं । अतानूद्वकन्यानाम् इत्याह भगवान् मनुः । उदा-
धायै चैकराचं सञ्जाध्याने यते तथा गुरुपत्यां पश्चिमी आतु विराचमु-
च्येदरि । गुरुपुत्रे चैकराचं अगोरप्यन्यं यते । एकपामे पश्चिमी आतु
सम्यक् च विराचिकं पूर्वागोचमिदं श्रोतं आधिभिर्मरणं यदि ।

End.

पुत्रपौत्रपौत्राद्य क्रमान् पित्राधिकारिणः । तदभावे च पत्नी आतु
सद्यता पुत्रिणी ततः । अतानूदा सकन्या आतु तदभावे ॥ मनुद्यते

कनिष्ठभानायेक्यवैमावेयस्तथाविधः । धातुप्रवृत्तयाज्ञया धातवत् क्रम-
योगतः । तदभावे च पितरौ तदभावे ययूः स्मृता । तदभावे सपिण्डः स्यात्
समानोदकमौजजाः । तेषामभावे तेषाम्पु सन्निर्मातृसुलस्यया भगिनेयस-
तोभ्रयो मानामपकुलस्यया । ययुरसुतदभावे स्यात् जामाता च ततः परं
शिव्यनिर्माचर्यमिवपिष्टमैत्रैकवासिना । अदाचीनमाश्रयाय क्रमेणैव-
धिकारिणः ॥ स्त्रिया दौहित्रपर्यन्ताभावे सपत्नीपुत्रः । तदभावे सति
पुत्रययूज्ञानिसमौजजाः । सान्निध्यक्रमतो ज्ञेयः पिता माता सद्योदरः ।
भगिनी तत्सुतो भर्तृभगिनेयश्च धातुजः । जामाता ययूधाता च
भर्तृशिवे तथैव च । पिष्टवंशमादवंशद्विजापैवाधिकारिणः । ना
शुचिं न अपमन्य कुर्वाणं देवपैतृकं । भुञ्जानं नैकाभ्यक्तं खानं
नैवाभिवादयेत् ॥ जलद्वयं पुष्पपाणिं खयद्येव तथाविधः । सर्वा एव
जमश्रुयुः सर्वावस्थां गतेष्वपि ॥ न च खातोदकं गावो मदिपश्चाद-
धीनयः ॥ द्वाजेन विशुध्यन्ति सर्वास्तु च गवोदकं । अचेन शुद्धे-
स्यागेन शुद्धं मेघोदकं पुनः । खानमाचमनं दानं देवता पिष्टतर्पणं ।
शुद्धोदकेन कुर्वीत तथा मेघादिनिगृह्यते । वावरे साधि भात्रे च सर्वा-
नयो रजस्तलाः । तादृ खानं न कुर्वीत गदाखानं सदैव हि । अभावे
कूपवापीनां न दुष्टं दूरवासिनां । अमसा चेमकस्यापि कांश्च शुध्यति
भक्षणे । अक्षेष्टासश्च रोषश्च प्रस्तरं केवलैर्जलैः । नीयि देवाः पवित्रादि
माङ्गलानामकल्पयन् । अहहमहिर्नक्तश्च यस्य वाचा प्रशस्यते ॥ १ ॥

Colophon.

इत्यशौचनिर्या ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

विवरणम् । अशौचनिर्या नाम कश्चिद्विद्वद्भ्यः अथ जननमरणसमौचानि विवेचितानि ।
इत्यशुदिरप्यभिहितम् ।

No. 236. अशौचनिर्यायः । Aśauca-nirṇayaḥ. Substance, country-
made colourless paper, 10×4 inches. Folia, 10. Lines, 9-10 in a page.
Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old, worn out, worm-
eaten throughout, and the writing spoiled. Prose. Generally correct
Complete.

A work, treating of the same subject under the name of
Aśauca-nirṇaya, by Kauśīkāditya. As the work is complete in
about 86 verses, it is called *Shāḍaṣṭī Aśauca Nirṇaya*. It has
also a short explanation in the Punjabi language under each verse
of the text.

Beginning. श्रीमधेराय नमः । अनेक अविवाक्यानि संमत्वादाय केवलं ॥ संमत्त
कौशिकादित्यो लिखेष्टागौचनिर्णयं ॥ १ ॥ टीक् ॥ कौशिकादित्य चंद्र
अथौचरनु ॥ अविवाक्यसंमत्तसि आगौच प्रकरण वनु ॥ आगौच (च)
द्विविधा(च) प्रोक्तं ज्ञानकं चतकं तथा ॥ अथ चैवाधिकं चेति तत्पुन-
र्द्विविधं स्मृतं ॥ १ ॥ टीक् ज्ञानकवु । चतकवु । अदरलि अस्पष्टतका-
धिकस्तक ॥ ज्ञानकस्तकवु द्विविध स्तकस्तकवु द्विविध ॥

End. अद्यामभोजना ये च ये च होमविवर्जिताः ॥ नास्तिकाः च भविष्यन्ते
तेषां भक्षानस्तकं ॥ ७८ ॥ टीक् ॥ ज्ञानविरहे भोजन मा + दव-
रिजे । औषासन विज्ञा परिजे मादपिद्वगुदेवताभजन विसद्वरिजे
यज्ञरिजे भक्षान्तु स्तकवु ॥ ७ ॥ अद्यामा चापि ऊमा च सदस्या यस्तु
भुजति ॥ एवं विषया विप्रस्य भक्षानं स्तकं भवेत् ॥ ८० ॥ टीक् ॥ ज्ञान-
विरहे, अपविरहे चानुभिच एहदे द्वातनुभुंति ज्ञानो अत्राह्वदे-
भक्षानस्तक ॥ ७ ॥ विषमस्तक चिन्तया पराधीनस्य नित्यमः । भक्ति-
नदाविहीनस्य भक्षानं स्तकं भवेत् ॥ ८१ ॥ वदमीतिपरंपरं तावच्छोक
निर्वंधनान् कौशिकादित्यवचनात्(?) कौशिकादित्यमेव च ॥ ८१ ॥

Colophon. इति वदमीतो स्तकनिर्णयः पशुवर्णानां ज्ञानीनां स्तकनिर्णयः ॥

विवरणम् । कौशिकादित्यविरचितः अगौचनिर्णयो नाम कश्चिन्नियमनिर्णयः । वदमीति-
श्लोकपूर्वभाष्यं वदमीत्यगौचनिर्णय इति नाम्नापि प्रसिद्धः, संक्षिप्तपञ्चावीभाषाया-
ख्यातश्चित्तम् ।

No. 237. आपस्तम्बाग्निहोत्रहोमः । *Āpastambāgnihoṭra-homaḥ*. Sub-
stance, country-made white paper, 10×4½ inches. Folia, 14. Lines,
11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old.
Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Agnihotra rite, according
to the precepts of Āpastamba, by Śuva Śukla Dikṣhita. A Vedic
work.

Beginning. श्रीमधेराय नमः । श्रीमनुभद्रोषीदीपितस्तत्र आह्निके प्रथमहोमवि-
धिः । तत्र द्युचः ॥ संख्याकौचवसाने तु स्तवं होमोविधीयते । अमृतं
प्रति च द्वाह । अलिङ्ग उपोद्वर्धना भक्तिनेयोय विद्वन्तिः । रमेरपि
ऊनं यत्स्यान् सदुतं हयमेवतु । विद्वन्तिर्ज्ञाताना । कात्यायनः । अथ-

मसंतु दंपत्यौजातयं नर्मिमादिना ॥ द्वयोरप्यसमसंतु भवेद्वतमर्-
चकं । उभयोः संनिधानं शुद्धं । एकतरसंनिधानं अनुकल्पः ॥ प्रातर्चो-
मस्य कालमाह । मनः । उदितेऽनुदिने चेष समयाभुषिते तथेति ।
सायं होममाहकालायनः । यावत् सम्यङ् न भाव्यन्ते नभस्युवाणि सर्वतः ।
होदितलंघ नापेति तावत्प्राण्यु ऋयते ॥ उभयव गौदकालमाह वा-
चसायनः ॥ संसर्वातः प्रातः प्रदोषातः सायमिति ॥

End.

तथैव द्वितीयायां प्रातर्पणस्य पूर्वप्रातः पर्यंतं पूर्ववत् । यदि देवान् संभ-
वति तदाप्यत्र शेषहोमान् कुर्यात् । एवं पक्षहोममपि हस्माग्निं संरचेत् ।
होतेपि पक्षहोमे उदयास्तमये होमकाले वा उभयोः संनिधानमापश्यकं ।
अन्यतरं संनिधानं वा । असंनिधानेऽग्निः शौक्षिकः संपद्यते । ॥

Colophon.

रति आठवा श्रुतदीक्षितायां छतिः आपस्तम्बसिद्धिचोदनाः समाप्ति-
मस्य ॥

विवरणम् । आठवाश्रुतदीक्षितविरचितापस्तम्बनामुगताग्निचोदानुष्ठानपद्धतिरूपो नि-
बन्धविशेषः । वैदिकनिबन्धोऽयम् ।

No. 238. आपस्तम्बश्रौतपद्धतिः । Apastamba Śrauta-paddhatih. Sub-
stance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 171. Lines,
6-10 in = page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1801. Appear-
ance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prosc. Gene-
rally correct. Complete.

A guide to the performance of some Vedic rites, beginning
with the Darśapaurṇamāsa to the Agnichayana ceremony. The
work is chiefly based on Dhūrta Svāmī's explanation of Āpas-
tamba's Sūtra by Traividyaśriddha Sōmapā.

Beginning जीमवेमाय नमः । महालक्ष्मै नमः । मंशाप्रवाहपरिपूतजटाकलापं
क्रौञ्चनीन्द्रचकिर्तेन्दुमहिः प्रभाति । प्रज्वालितस्फुरितमघकवारबंध-
प्रच्छिन्नकालविषकंडहरं नमामि । आपस्तम्बोयस्त्रयस्य धूर्तस्त्वामिवाद्या-
मुपारेव शास्त्रान्तरसिद्धान्तवेदितानविषयज्ञानयु पसंहृत्य दसंपूर्वमाधमार-
म्याग्निधरपपर्यन्तानां कर्मणां प्रयोगवृत्तिः क्रियते । धीमतां नित्या-
न्यफलाधिनापि कर्तव्यानि । नैवमिदं ह्येतद्गुरुसंस्तुतमिति समिद्धवच-
नात् सर्वयोगोपसंहारे असमर्पस्यापि कर्तव्यानि । अंधपट्टादीनां निव-

निरयः । केचित् तेषामपि कर्मव्याप्तीति । श्रौतविषयस्तदास्य कर्म-
यानि अनश्वीमस्यापि धाधोर्दभपूर्ववासमर्थौ कालविशेषयोर्वाचिनो
तयोः कालविशेषयोरप्राप्त्यादयः क्रियन्ते । अथवा कर्मणि प्रवृत्तिः ।
काले मुख्यः कर्मणि अथवेति व्यवहाराणां मतम् ।

End.

यदि प्रधानाहुतावगाहनी वा हुतायां हव्योपभोदविषां दिग्भग्वेदा-
नी वा प्रथममावेष्टयेत् तथापि मरुतं यजमानस्य विजानीयात् । तर्ह्य-
प्रायश्चित्ते हस्ते पश्चात् विद्यते भूभुवःस्वरित्याहवमीये स्मार्त्तप्रश्नेषु सर्व-
त्रायश्चित्तं जैमिनीनां ब्राह्मण उक्तं ।

Colophon.

एषा वैविचरद्वेन ब्राह्मणनिवादिना । श्रीमतेन कृता इति प्रयोगस्य
प्रदीपिका ॥ मयः श्लोकः उदलतिष्ठ इत्यादौ द्विचक्रवेव मोक्षते उष्ण-
मतिष्ठ इत्यादौ द्विचक्रवेव मोक्षते । गर्भहस्ते तथापिने प्रायश्चित्तं विधी-
यते ॥ अमुं नवमं प्रयोगं न संशयः । उक्तं चैव दानानि धाता
हव्योऽतिष्ठ ॥ अहस्कोट्युत्तं निष्कं द्विगते द्वादशे श्रेयः । चतुःषष्ट्याति-
रिक्तं द्वादहस्तेष्वेवं तथैव च । श्रद्धया वेदं कृत्वा स्तोत्रादौ
विधीयते । द्वितीये तु चकोरं कृत्वा तथैव च । अविधाय च
वाचनंयमि नभेकं । नभश्चरिर्द्वितीयादौ नीते पश्चिपुच्छिदिं । पश्चि-
क्षेति नभेवेव नभेकंयमेव च । निष्ठय हृदयं श्रुते कृत्वा श्रुतांते
तथा । निष्ठय नभं श्रुते च संययिन्वा पचेत् तथा । एकादशपरो-
क्षया । गर्भक्षेकं कपालानि प्रयुज्य प्रोक्ष्य निवेयेत् । पशोर्निकृष्य गर्भस्य
हृदयिन्वा पशोर्यजिः । गर्भाद्यां च पुरोक्ष्यं तथैव च यजेत्तथा ।
दैवतानि पशोः कृत्वा पुजां भार्यां पुराशिशोः । संवेष्ट्य दैवते चित्वा
सूष्णीमुत्तरमुत्तरी । अवदानं तत्र सिद्धार्थं पशोरनवदाय च । मिश्रो-
र्मायाः परां चित्वा शिष्टैः सप्त निधाय च । कृत्वा तथापिं गर्भास्य सप्त-
मेव च । दैवमादिषु संविष्य नरां कृत्वा पशोर्द्वेति ॥ भाङ्गीभेकपदौ-
शोमः स्कोट्युत्तं काचनं अध्वर्यवे तथा हव्या मिश्रोर्द्विचपादकं ।
द्विना संवेष्ट्यादेन नभेकः । नभतो यक्ष भविष्य नभेवेवं तथैव च पुरो-
क्षायस्य श्रेयं च भक्षनीयममुं च । यत्तं युवानं तेषां वानस्यत्यादि
पाशुकं ॥ युवे निकृष्टे प्राप्ते च यक्षिन् यक्ष पशोः क्रिया । तत्र ब्राह्म-
णपालयोऽपेक्ष्य यथाविधि । समाप्ते प्रायश्चित्तं ॥ श्रीकृष्णनाराय-
णपंचमस्तु । संवत् १८०१ मार्गशीर्षेवदि सप्तमी शुक्लपक्षे स्नानं परो-
पकारार्थं लिखितोऽयं ग्रंथः । यादवं पुस्तकं दृष्ट्वा (दृष्टं ?) तादवं

लिखितं मया यदिदमशुद्धं वा मम दोषो न विद्यते । पंचे स्वर्यंगन-
रेकविंदुमात्रविहीनं लिखितं मया यत् ॥

विवरणम् । आपस्तम्बब्रह्मसंहितादर्शपूर्णमासादियमानुष्ठानपद्धतिरूपोऽयं निबन्धस्तत्र
वृत्तनिर्वाहसोमपर्वविषयविवरणविरचितः ।

No. 239. संस्कारकौमुदी । Saṅskāra-kaumudī. Substance, country-
made white paper, $9\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 46. Lines, 9 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out.
Prose. Generally correct. Complete (as regards the first part only.)

A work treating of Saṅskāras or purifying ceremonies, under
the name of Saṅskāra Kaumudī, by Giribhaṭṭa, son of Ballam-
bhaṭṭa. The codex contains only the first part of the work.

Beginning. श्रीमन्महाप्रभुः । प्रथमं दक्षिणामूर्तिर्नमो न भुवनेश्वरी । अवस्था-
कर्त्तव्यमिति संस्कारान् व्याकरोत्ययम् ॥ १ ॥ अर्धाध्यानादिविवाहानां प्रथमं
कानुपाकर्त्तव्यं न च वार्षिकं इत्येवमष्टादशसंस्कारानुक्ता ह्यष्टौ तत्रैव
अवस्थाकर्त्तव्यं सर्वव्यासपुत्र्या प्रथमप्रत्यवरोहसाहकामाध्यावर्त्तमासिकवाहका
म्यवाहानि निरूप्यते ॥ एते च नित्याः काम्याश्च ।

End. च विपर्ययेष्वग्नयस्य शुक्लमयेकमादिनः । प्राजापत्येन शुभेन पाकसंस्कार-
मुच्यते इति । एतद्दुष्प्रथायदिनानां अवस्थाकर्त्तव्यं सर्वव्यासपुत्रीकर्त्त-
व्यप्रत्यवरोहणानां प्रायश्चित्तमिति मन्त्रयम् ॥ अष्टकायां हेतुं तत्रोक्तमेव
प्रायश्चित्तं कर्त्तव्यमिति ॥ दक्षिणस्य प्रसादेन यज्ञं भद्राकलां सुधीः ।
गिरिभद्रो करोत्पाकयज्ञकां नमो रमं ॥

Colophon. इति यज्ञं भद्राकलां गिरिभद्रनाया(?) संस्कारकौमुदी समाप्ता ॥ ॥
वीरस्य । ५ ।

विवरणम् । संस्कारकौमुदी नाम अवस्थादिसंस्कारकर्त्तव्यप्रयोगनिबन्धः श्रीयज्ञं भद्रविर-
चितः ।

No 240. संस्कारकौमुदी । Saṅskāra-kaumudī. Substance, country-
made white paper, 10×5 inches. Folia, 25. Lines, 12-15 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-
eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete.

The second part of the work noticed last. The part is not complete.

Beginning. श्रीशिवाय नमः ॥ अथ गर्भलंभनं । तवेदं मृच्छं । उपनिषदि गर्भलंभनं पुंसवनमनवलोभनं चेति । यज्ञोपनिषदि बौद्धि कर्मोपि आत्मात्मानि । तदुक्तप्रकारेण तानि कुर्यादित्यर्थः । गर्भोच्छ्रयते येन कर्मणा निषिक्तं शीघ्रममोघं भवति तद्गर्भलंभनं । पुमान् येन प्रसूयते तत् पुंसवनं । पुमांश्च अन्येन नावसृज्यते न भवति । तदनवलोभनं । कर्मविकार कार्यः । एतस्माद्यस्माच्च भगवान् । गर्भलंभः पुंसवनं गर्भोच्छानवलोभनं इति कर्म-
वयमिदं यज्ञोपनिषदीरितं । तामधीतवतः कर्मचयं तथैव सुप्रचम् । निषिक्तो यन्प्रयोगेण गर्भः सधाय्यते स्त्रिया । तद्गर्भलंभनं नाम कर्म शीघ्रं मनीषिभिः ॥ पुमान् प्रसूयते येन तत् पुंसवनमीरितं । न सृष्टेर्न सवेद्येन तत्कर्मणानवलोभनमिति । तालुपनिषदमनधीतवतोऽप्यज्ञातार्थस्योत्तरं कर्म वक्ष्यति । यदि माधीयान् द्वितीये गर्भसाधे इति एवं वदता आचार्योऽथ केवलोपगमनेन गर्भलंभनं प्रतिपादितमिति वदति । अन्ये तु शौनकाद्युक्तमार्गेण कार्यमित्याहुः । तथा च शौनकाः ॥ मुञ्चते चाश्वग-
चाया मूलं पिष्ट्वाथ तत्पुनः । सता नवांवरच्छत्रं परितः स्थापयित्वा ।
उदीचीनातः पतिवतीत्याद्याश्चतुर्दीर्घां तु । जायाया दक्षिणे नासारम्भे
विंशे तु तद्वत् ॥ चदरे स्वे रवे तद्विज्ञाचानवच्छिन्नां सतीं । उप-
नखेदधूमैर्गर्भलंभनमुचिरे इति ।

आयस्रायनः । आनयित्वाश्वमेधाया मूलमास्रोच स्थापयत् । आये-
मेध तु मूत्रेण चूतमूत्रेण वा नयेत् । कपिलापयसा मिथं कांक्षयाचमनं
शुभं । दक्षिणस्यां नासिकायां विंशेऽन्तरेण तस्यतिः । तन्मन्त्रं चतुर्दीर्घेति
सिक्तास्त्रिद्वयं अवे । तां पूरयति संवेच तामुपेयाद् यथाविधिरिति(?) ।
अन्विधाने तु । निदुर्गेण्जयेत् सक्ते योमिं सृष्ट्वाभिप्रैती । गर्भाधानं
मतः कुर्यात्तत्पुत्री वै प्रजायते इति । विभिरदुलीभिरित्यर्थः ।

End. (नास्ति) ।

Colophon. (नास्ति) । *

विवरणम् । पूर्वोक्तलिखितस्य निबन्धस्य गर्भाधानादिसंस्कारानुष्ठानपद्धतिरूपो द्वितीयो-
भागोऽसम्पूर्णः । पुस्तकेऽस्मिन् गर्भलंभनादारभ्यनिष्क्रमणान्तानां संस्कारकर्मणामुक्तोचोचते ।

* The codex being incomplete, has no regular colophon at the end. But at the end of each Saṅskāra, there is a concluding line, a specimen of which is given below. "इति वीरलं भद्रं स्रजनिर्मितस्रजतायां संस्कारकौस्तुभां पुंसवनमनवलोभनम् ॥"

No. 241. संस्कारतत्त्वम् । Saṅskāratattvam. Substance, country-made white paper, 18×4 inches. Folia, 82. Lines, 4-6 in a page. Character, Nāgara. Date, Appearance, very old. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the same subject under the name of Saṅskāratattwa by Raghunandana of the Bengal School. It is a part of his Smṛititattwa series.

Beginning. ॥ जन्मोत्पत्तये ॥ प्रथमं सच्चिदानन्दं बीजं भुक्तिमुक्तिदं । संस्कार-
तत्त्वं । तत् प्रीत्यै वक्ति बीरपुनन्दनः ॥ अथ संस्कारः तत्र चारीतः गर्भा-
धानवदुपेतो ब्रह्मर्भे' सम्प्रधाति पुंसवनात् पुंसीकरोति पञ्चस्थापनात्
मातृपितृणं धात्राममपोहति रेतोरङ्गर्भोपघातः पंचगुणीजातकर्मणो
प्रथममपोहति नासकरणेन द्वितीयं प्राग्नेन तृतीयं सूडकरदेव
चतुर्थं ज्ञानेन पंचमं एतैरहभिः संस्कारैर्गर्भोपघातानूपतोभवतीति ।
गर्भाधानवत् गर्भाधानविधिना विष्णुर्वीजं कल्पयन्मादिना उपेतः स्त्रिय
सुपगमं ब्रह्मर्भे' सम्प्रधातीति ब्रह्मवेदसदुपचययोग्यं गर्भे सम्प्रधाति
संजनयति पुंसीकरोति अयत्तस्त्रिंशं गर्भं पुमांसं करोति पुमांसं उभं
विन्दतेति मन्त्रसिद्धात् पञ्चस्थापनात् पञ्चस्थापनांगसीमनोद्वयमात्
मातृपितृणं मातापितृद्वाराजातं गर्भेऽप्यस्यापयसंस्कारद्वारैव एते अपत्य-
संस्काराः उपघातः पापसंघः पंचगुणः पंचप्रकारः उपघातकजातिबंध-
करसंकरीकरवापावीकरणवलिनीकरवक्ष्याय पंचकसंक्राम इति ध्यायं
चान् समावर्तनमिति कल्पतवः अथ दृष्टान्तमाहामिराः चित्रकर्त्रे यथाने-
कैरेणैवस्त्रीकृते श्रमेः । ब्राह्मण्यमपि तद्वत्स्यात् संस्कारैर्विधिपूर्वकैः ॥
संस्काराणां नित्यत्वात् प्रतिनिधिमप्याह श्रुतिः अहो संस्कारकर्मोपि
गर्भाधानमिव स्वयं । पिता कुर्व्यात् तदन्यो वा तदभावेपि मत्क्रमात् ॥

End.

सूर्याय कपिसां धेनुं दद्यात् शंखं तथेन्दवे रत्यादिषु चतुर्थी तादर्थ्ये
तेन सूर्येयानप्रतिष्ठाप्य दक्षिणां धेनुं अग्निने दद्यात् गुह्रीदनादिभोजन-
मपि तस्मैव उपस्थितत्वात् एता दक्षिणा भोजितमाप्ताद्यानामिति द्रष्टुं
पाश्चात्यास्यानाथ स्वयं प्रदातव्याः सर्व्वाः सर्व्वेव दक्षिणा इति मत्स्यउ-
राचात् एता दक्षिणां धेन्वादित्थिदादने कपिले सर्व्वदेवामित्यादि-
नर्गंधाः पाचाः ते च प्रयोगे वक्ष्यन्ते अग्निगव्य इत्ययनादिषोमविषयं
अप्यहोमे श्रुतावेकोऽपि अग्निक् अत एव गुरुत्वा येन तृप्त्यतीत्युक्तं यथेति
यत्नेन पूर्व्वोक्तादतिरिक्तोपचारेण अत एव दीपिकायां एकैकस्याद्वयगतक-

महानिर्गतिरेव वा होमयामधुर्गर्भिणीं सधर्मं वाहमुत्तं । पूजयिष्य-
 म्यथाभोष्टवरदानेन तर्पिताः । अतो दुष्प्रपद्योयमतः पूजनीयः ।
 यथा मत्स्यपुराणे दुष्टाः सप्तोपचारेण दुष्ट्याः शत्र्यापपेक्षया यमतः
 पूजनीयास्ते पूजिताश्च शुभाशङ्काः । यद्यपि दौर्भाग्येनित्यमस्य निगद्य
 वा प्रहः । य मं यमेन संपूज्य शेषानमर्चयेद्भरः । तस्मात् दौर्भाग्येनित्यं
 य एव भवति प्रहः तमेव पूजयेद्भक्त्या ह्यो वा चीन् वा यथा विधि ।
 यत्तममर्चयेद्भक्त्या प्राज्ञाचं वेदपारम् । दक्षिणाभिः प्रयत्नेन न बह्वनस्य-
 नितवान् ॥

Colophon. इति संघट्टदीपहरिहरमहाचार्याद्वज्रवीरकुन्दमहाचार्यविरचितं सं-
 स्कारतत्त्वं समाप्तं ॥ ० ॥ ० म ॥ ना ० म ॥ ० ॥ म ॥ न चीहरवे नमः
 ॥ ० म ० ना ॥ वा ० ॥ वीरामः ॥ ० ॥ वीहरिः ॥ ० ॥

विवरणम् । स्मार्तवीरकुन्दमहाचार्यविरचितं संस्कारतत्त्वं तदीयजुतिनक्षत्रान्तमम् ॥

No. 242. संस्कारपद्धतिः । *Saṁskāra-paddhatiḥ*. Substance, country-
 made white paper, 9×3 inches. Folia, 27. Lines, 12 in a page. Cha-
 racter, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out.
 Prose. Not correct. Incomplete.

A manual on the Saṁskāras or purifying ceremonies entitled
 Saṁskāra Paddhati. Anonymous.

Beginning. वीरामसंज्ञायनमः । योमुष्ठास्त्रदशां यदैवमुभयनां(?) भ्येयस्य योनि-
 नां यो निग्री (य ?) विनाशनेष्यति भूतो (हृदो ?) भाग्यप्रदः सेविनां
 यो विधार्तिहरस्तथैव सुखदः साहित्यविद्याविधिष्वं वंदे निरिजात्मजं
 गच्छति वाक्पिदये सर्वदा ॥ १ ॥ नना दामरधिं रामं वाग्देवीं सैव
 गारदा । गभीरानादिकर्मणां क्रियते यदनिर्गता ॥ २ ॥ गभीरानंतं
 प्रथमं पुंमवर्गं द्वितीयकं । वीमन्तोदयनं चान्वज्जातकर्म चतुर्थकं
 नामधेयं पंचमं स्यात् षष्ठं (हं ?) निष्कर्मकं सप्तमं प्राग्नाक्षं च
 अष्टमकं तत्तथाह ॥ ३ ॥ नवमं यत्तत्तथाह वेदव्रतचतुष्टयं अतुर्दंतं
 केयान्तमन्यद्व्रतविश्रमं ॥ ४ ॥ वदन्ति सुनयथाया विवादाहंतु मोक्षं ।

End. (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । संस्कारपद्धतिर्नामकं चिन्तं संस्कारविषयको निबन्धः । अमर्युषादस्य पत्र-
कक्षेनाभादिकं न ज्ञायते ।

No. 243. संस्कारवीचिः । Saṅskāravīchiḥ. Substance, foolscap
paper, 15×3 inches. Folia, 316. Lines, 6-7 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Com-
plete.

A work, treating of the Sanskāras or purifying ceremonies
in *extenso*, under the name of Saṅskāravīchi, by Nara Sūri, who
wrote it under the direction of Govindadēva, either a king or
the minister of a king. The work, forming, as it does, a part
of a series entitled Govindārṇava Dharmatattvāloka, is named
Vīchi, meaning a sea-wave.

Beginning. ॐ सखि श्रीगणेशाय नमः ॥ यस्मादावधत्तः प्रपद्यितव्युत्पत्तप्रका-
शामकं न्युत्पातद्वयतिरेकममयपरामर्शद्वितीयात्मकम् । साक्षात्कृत-
या कृतस्य जगतोऽस्त्यस्य सद्भाषकं भूयैतन्निष्पिष्टाय चरितव्यं ध्यात्वार-
चिचं नमः ॥ १ ॥ नृणि पूर्वविदीर्षदैत्यनन्दरां प्रेष्य प्रकम्पां पुरोहतीं
मुद्रितलोचनां चचकितां वीक्ष्याद्गु संहृत्य तन् । रूपं सस्मितमौचिता-
मरमुखी भावेति विस्मापितां तासां छिद्वा विनोदयन् वदुर्नतैर्मुखात्
मर्चिचोऽस्तु ॥ २ ॥ सिद्धिं बुद्धिमुभे अपि प्रियतमे संनयं दत्तौ मिथो बाम-
न्यौ प्रथमं स्वयं यद्यप्यतीरयेण मानं प्रियात् । आत्मा मानयतः सर्वं
मद्यपतेः प्रस्ताव्य नाप्योत्तरं खेच्छाच्छिद्वा चमुन्मनादिलक्षितं जीवादर्पा-
स्तकम् ॥ ३ ॥ इत्याघातविभिन्नभूतस्य सलक्षणोन्मौलिसंलक्षणमौतिवि-
कुम्भव्युत्पत्तं सत्प्रभसादिभ्यः । दानाभ्य-भुतिर्पादलक्षितिमिलैजा-
भुविम्वद्विषं चतुः सन्तु मुदे सुधा विभुतयोर्दुर्द्वेष्टागयानां प्रभोः ॥ ४ ॥
अन्तर्हर्तिनवारिवारिद्वष्टाः प्रेक्ष्यान्तरिचे द्रुतं संरम्भादिब विभतामि-
पतितोदाभाम्युधेदस्त्रिनः अथैवमनदनाकुम्भशिवरप्रोता मुञ्जधुन्वतोपि-
प्रेक्ष्य विरोधलवामरसमत्काराधिरे पातु यः ॥ ५ ॥ नामेन द्रुतमाहवुष-
मरलज्वालावलीआकुलां गते अङ्गुष्ठे मनामलमलंककोलकोलापली ।
यस्ते वारय विष्कुलिपटलीभित्तद्विराजाज्जानिद्राभभयाच्छैवपदिमं
देयात्पुच्छं शहर ॥ ६ ॥ विच्छायायतनं तृतीयमयनस्कारस्फुरत्पावक-
न्नालाजालमिषापलीभिरभितोभक्तौषविघ्नान् दहन् शब्दांसी किलकि-
चिनास्तनवसामन्देकमज्जमना विशेषस्तनमदनुचः सकवयः पायादपा-
याज्यन् ॥ ७ ॥ यस्मिन् धोरस्यग्रेष्ठात्तुलसिचरशिराग्रेसरैरिहति शम्भु-

श्रीलक्ष्मीरामप्रभुरमरपरीरम्भश्रान्तिनामे पद्माभ्यामनानि दिग्वरकर-
 द्युप पद्मेन्दुशशि । यल्लक्ष्मणां विकासं दधति दिग्मसिः पातु सुधाम्
 सदैव ॥ ८ ॥ समुल्लिखीलप्रवचकमलामोदमुदितभमतुष्टद्वेषीकलितक-
 लमङ्गारमधुरा । सरसत्यापस्रजमिखरसहारपररूपदिपंघीमघीघी नुति-
 निमदवैषी विजयते ॥ ९ ॥ अलिसलिखितिरिदधतुर्भंगैसगैकभूमिः
 स्रग्द्वयाल्लटपरिसरे राजधानी शिवस्य । यस्यामीशः प्रसितविपमा-
 स्त्रेयकीमाशपाशं गच्छन्मोदयदिति जलधारकं जल शान्तं ॥ १० ॥
 यस्यां शिष्टानियमितममोदजयलक्ष्मिनिहा योमोदयोगादवहितविधयः शुद्ध-
 सत्ता निरीहाः । प्रत्यक्ष्योतिः किमपि तपसां प्रत्ययानां पुरस्तादल्लभं
 निरवधि परानन्दमासीलयति ॥ ११ ॥ पुरश्चरपुरतः पुरतः पुरसरित-
 थोपनीरमन्तरिता । विविधारिभवेर्विभवेरतिरासा राजते नगरी ॥
 १२ ॥ पुरश्चरिदुपकष्ये नीलकण्ठेयदीपं विभुवनकमनीयं नील रम्य-
 लम्बन । अहत सुलतगारे ताप्यं येन ताप्या प्रभितिरिह इदियामसि
 ताप्येति यस्याः ॥ १३ ॥ समरपुरस्यद्विभर्जयापराहमगणितमपि-
 रासीन् स्मारयत्यमुरागैः । विविधविबुधशोभाभङ्गनानां जनानां कर-
 धदनरहीना नाकलोकीतुल्यं (?) ॥ १४ ॥ यस्यामर्धलिङ्गद्वयमालासीना-
 म्मम (?) जाद्वेन्दोमध्ये क्वलितममोमण्डलं चन्द्रभागाः । सद्योविद्यो-
 तितभरवे गरुोदीपंशीर्षांश्चपापपादापादितमल्लिनिमाकचवैलघमे-
 ति (?) ॥ १५ ॥ यत्प्राकारायमानुस्फुरद्वचमपिषेचिञ्जानकानि विधा-
 न्ने प्रसङ्गाद्विभ्रमविवराचक्रमोपक्रमेण शीतांश्चन्द्रकान्तादिमम्रिदिवर्ध-
 चक्रवाहं चकोरं तुर्ग (?) नीलस्रजं पद्मं कुमुदमपि समानंदसाग्रीकरोति ॥
 १६ ॥ यत्कान्तानुचकान्तिनिर्जिततनुलक्ष्म्यातल्लक्ष्म्याकुलः सोधौतुवेषवि-
 चित्ररत्नविषयोद्वन्द्वचेयुन्मनात् । शोथालीयति वदप्रदीयति मुकुटंमा-
 तपचौयति द्राक्कुन्दीयति चन्द्रमाः कमलिनीपवीयति प्रत्यङ्म ॥ १७ ॥
 हे हे धर्मो मिहितमनसो यव लोका विज्ञोका भोकादृशति विदग्ध-
 प्रतितां यथार्थं च साधात् । यामध्यास्ते विरचितमिवा सा मिवा
 काशिवासिप्राणवासावहितविहितानेककामा निकामं ॥ १८ ॥ इष्टा
 इष्टिं सुचिरमखिलां नैयमाणं (अ ?) योमैरौरीनाथः सयमरचयत्
 कल्पिशिष्यां (कल्पितानेकशिष्यां ?) यामालोक्य विदग्धतटिनीद-
 नदारामधारां राशी (?) नियतमपरं मञ्जयत्यश्रुसा यः ॥ १९ ॥ गौर्धो
 यव २२रे २२रे युवतयः सज्जं मदेष्टा नराः विद्याध्याः धनदाः प्रधाम-
 मुष्या वनातुगाजिह्वयः (?) । लक्ष्मीशासतुरानना इव जनाः समीति
 यासर्गंतोद्युजैरवधिका विनायकमपेदेनात्मनैः शोभिताः ॥ २० ॥ यद-

भैरवोपरिक्रमं चामभ्यविद्या विज्ञानदेद्विषया विषयानपेक्षाः । धा-
 दिवान सुधियो निधयोमुषानां शब्दद्विजान् हि निजाद्विदमा-
 मां (?) ॥ १९ ॥ मल्लोपजीव यस्या विलसति पुरतः काष्ठयौकाष्ठयो-
 वेवान्नः कम्पेव चम्पा तदनु च मल्लिना त्रीविशाला विशाला । पादा
 मादाभितापा परिपतदयगोमग्रदेहा विदेहा संकातंकाकुलाशीदपि
 विशदयशाः साष्टका काष्ठकान्तिः ॥ २० ॥ अस्ति हस्तिप्रशस्तिर्भुवि
 भुवनतलाभोगभूषायभाष्योवंशः श्रीवाक्षकाष्टोभितविभवभवीकाशिताश-
 विभागः । प्रत्यपोदयजापग्निकमुजयुगलोद्गमदीप्यत्प्रतापप्लाहामाहा-
 लीहं प्रमितपतिवलोधर्म्मकर्मैकधुर्य्यः ॥ २१ ॥ तस्मिन् वंशेजनि पञ्च-
 शतं शूरवंशावतंशाः कंसारातेयराजपुत्रसे दत्तविचावधानाः । समीति-
 ज्ञा द्विजसुरमुचप्रापितायाः (?) पार्श्वप्रस्था (?) विशदयश्वोवर्म्मकर्म-
 कधुर्य्यः ॥ २२ ॥ तवासीश्वविहासः शौर्य्यनिवासः छन्दोपरिहासः ।
 परिहृतजगदापाशोजनितयासः परेषां शिवदासः ॥ २३ ॥ श्वाराधना-
 सावधानेन सुभाषमविहारविहायगौरायगोधामधामाभिरामं निकामं
 सदा येन तेन सदाये भयेन ॥ २४ ॥ शिवं समाराध्य विराय येन
 (येन ?) भगीरथेनेन ततः प्रदासो । आसञ्चस्योनिकसीनिपूरे दूरे
 भयेषि प्रसभं विलोकी ॥ २५ ॥ तस्मादाविरभूत् प्रभूतविभवोगाद्वेद-
 योजितो महादास इति प्रसिद्धमहिमा गङ्गा समाराध्य सः ॥ स्वाभ्या-
 स्थाप्यशुनायै यदुकुलममलं चक्रोन्यचक्रेश्वरामसोमादजयज्यैकनिरुप-
 श्रुतेऽप्यवज्ञाकरः ॥ २६ ॥ तदनुदनुजवैरिपादपद्मप्रचमिपरः समभूकृ-
 शदासः । इह हरिहरयोरभेदभावं भजनमुपादिश्येव धौनवे ॥
 २७ ॥ यदाशौर्वलमाकलय्य बलिनः प्रत्यर्घ्यंश्च्यौभ्यतोभूयत्कन्दर-
 दिरेषु (मंदिरेषु ?) तिष्ठताः स्त्रीपुत्रमित्यादिषु ॥ २८ ॥ चित्ता स्तेषु
 च धसपातममनुतुङ्गानुरागं (?) श्रुत्वास्त्राप्रकिरातकेसरिपरीवारं
 सभातन्वते ॥ २९ ॥ अजनि नयनचिह्नः पार्श्वयोऽस्मादकस्मात् समरपुत्रि-
 यदीयं चिह्ननादं निश्चय्य ॥ परमरपतिनीनामत्तमातहाशंवाः सपदि
 विपदि मग्रास्ते दिवंतान् भजन्ते ॥ ३० ॥ कुरासेष विपचपचदलने
 दक्षेण यसेचरादन्वूनेन नयेन येन सकलं भूषण्यलं प्रासता ॥ वैर्य्यं
 न विरच्येज्ज भूवनेऽग्निनेषु मित्रेषु वा स्वस्तीकेलिपरेषु निश्चितविर-
 खाण्येषु नित्यार्घ्येषु ॥ ३१ ॥ तदंशे भूवतंसेजनि जननयनानन्दचन्द्रोमरे-
 श्वोमाचन्द्रोक्तमेवा (य ?) दधति वधुमती यं पतिं प्राप्य पुत्रीवे (?) ।
 श्रीपातुत्सन्नश्च (मनुः ?) पतिपरितसदामाधवोमाधवोयं संप्राप्नो

लान्वाचरे मत्तुतिं पथ्यालोच्य चमत्तुतं चिरमथोनन्दन् नन्दन्
वा ॥ १ ॥

Colophon.

इति श्रीमद्वचस्पृशलाधीश्वरसमस्तसाधन्यधुरंधरश्रीमद्गोविन्ददेवदि-
ष्टशेखरसिंहसूरिविरचिते गोविन्दार्चने धर्मतत्त्वालोके संस्कारवीधिः
प्रथमः समाप्तः ॥ • ॥ शुभं भवतु ॥ • ॥ • ॥

विवरणम् । संस्कारवीचिर्नाम जरसिद्धसूरिविरचितः संस्कारविषयकः कथिनिबन्धलोदीय
गोविन्दार्चनधर्मतत्त्वालोकाष्टाधर्मशालीयनिबन्धविशेषान्तर्गतः ॥

No 244. विवाहादिपद्धतिः । Vivahadi-paddhati Substance, foolscap
paper, 16 x 8½ inches. Folia, 63. Lines, 7 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct
Incomplete.

A guide to the performance of the ten Saṁskāras or purifying
ceremonies, as observed by the followers of the Yajurveda, com-
mencing with the marriage ceremony. Anonymous.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ यजुर्वेदिनां दशकर्मपद्धतिर्लिख्यते । तत्र
प्रथमं कतिपयदिनभाविनि विवाहे यथाचारसिद्धसूत्रोक्तकार्यकन्यादाह
सम्बन्धिप्राश्न्यादयः फलकुरुमादिकं श्रद्धेया जामातृश्राद्धं शब्देभ्यः ।
मन्वा च कन्यादाहसम्बन्धी कथित् प्राश्न्यः श्रुचिराचानः पश्चिमाभि-
मुखं जामातृसम्बन्धिनं प्राश्न्यं कथित्फलकुरुमादिभिरभ्यर्च्य तस्य
हस्ते वाक्पूज्यं सतिफलकुरुमादिकं दद्यात् । यथा विश्वरोम् तत्पदधा-
मुके मासि अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्मणः अमु-
कगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकदेवशर्मणः प्रपौत्राय अमुकगोत्रस्यामुकप्रवर-
स्यामुकदेवशर्मणः पौत्राय अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकदेवशर्मणः पुत्राय
अमुकगोत्रायामुकप्रवरायामुकदेवशर्मणे वराय अमुकगोत्रस्यामुकप्रवर-
स्यामुकदेवशर्मणः प्रपौत्रौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकदेवशर्मणः पौत्रौ
अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकदेवशर्मणः पुत्रौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रवर-
स्यामुकदेवशर्मणः अमुकेन विवाहेन दातुं तवाहं प्रतिजाने । इति
जामातृसम्बन्धी कथित् प्राश्न्यः वाढमिति ब्रूयात् । तदनु श्रभे दिने
श्रभे लग्ने यथाचारपरिप्राप्तं वैलङ्घित्वा सभनादिकं कन्यावरो कुर्यात् ।
ततो विवाहदिने कन्यापितृवरपितृवराः प्राप्तः समपाधिपगौर्वादिषो-
डशमाहकापूर्णा वधोर्ध्वारामायुधमन्त्रं हविश्राव्य कुर्यात् ।

End.

ततो भित्तादौ प्रादमुष उददमुषो वा । ॐ वदचोदिरण्यस्य यदाव-
चो भवायुत सत्यस्य प्रक्षयोनचसेन मा मंदज्जामसि । अनेन सत्रपक्ष
वा दृतधारां (राः ?) दद्यात् । ततो भूमौ परस्परं मित्तितासु दृत-
धारासु ॐ चेदिराजवशी इहामधेत्यादिनावाञ्च पूजयेत् । तत आ-
युध्यमन्तं जपेत् यथा । ॐ आयुर्विद्यायुर्विद्यं । विद्यमायुरमीमहि ।
प्रजास्तृणिरविनिषेद्यास्तैः शमं जीवेन शरदो वयन्ते । ॐ आद्युषो मे
पवस्व वसेंसे मे पवस्व विदुः इयिवादिषोऽजनिचाः । इत्युक्त्वापोषः
चरन्तीः शीतोक्षो दुग्माय समायुषे मम प्रक्षवर्षेणाय यजमानस्यावां
अनुय रात्र्याय । अनुयेत्यथ यदर्थं ददितुं पश्यान् नाम प्रयोज्यं ।
ततो ददित्वाहं कृता दक्षिणा देया ।

Colophon.

इत्यायुर्धन्यः समाप्तः ॥ • । प्रतिनिधिक्षमे मङ्गलवाक्यम् ॥ • । ॐ
अथेत्यादि अनुकमोषः श्रीअनुकरेवशकां अनुकमोवस्य श्रीअनुकरेवश-
कांशः अनुककम्पाम्पुदयार्थं जमचाविपमौय्यादिषोऽजमाककापूजावशी-
धारासम्पत्तनायुधजपायुदयिकयादान्यहं करिष्यामि ॥ • । श्रीहरेः ॥
श्रीहरेः ॥ श्रीहरेः ॥ श्रीहरेः ॥

विवरणम् । यमुवैदिनां विवाहादिदशकस्यानुष्ठानपद्धतिस्वीये निबन्धः असम्पूर्णः ।

Note.—This codex has also a fragment of the *Kṛāṇṭikā rīto* as performed in the marriage ceremony, from foll. 9-12, of country-made yellow paper, 22×3½ inches, having six lines in a page, and in the Bengali character.

इलकेदिन् कुम्भिकायाः ८-११ पत्राणि पञ्चासि वर्तन्ते ।

No. 245 *संस्कारनिर्णयः* । *Saṅskāranirṇayah*. Substance, country-made Kāśmīri paper, 10×4½ inches. Folia, 50. Lines, 10-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, torn, worn out, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A detailed account of the *Saṅskāras* under the name of *Saṅskāranirṇaya* by *Tipyābhaṭṭa*, son of *Rāmabhaṭṭa*, according to *Kāśalāyana's* aphorisms.

A work on the same subject under the name of Saṅskāra Mayūkha by Nīlakanṭha, forming a section of his Bhāskara series. Enclosed within the boards, is another codex, containing the well-known manual on the daily prayers of the Brāhmaṇas of the Sāmaveda school, entitled सामवेदीय सन्ध्याप्रयोगः, a description whereof is given in a note at the end of this number.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । योऽस्मिन्मया संस्तुतेऽथ विभं तत् पास्तयत्यात्मनि
विस्तारये ॥ अयं नयत्याशुच पूर्वकथः शिवं ततोऽस्याशुचरिर्नमाधौ ॥ १ ॥
अग्रे पितामहमनोः कस्तु कामप्रोपकथादद्यात्तु मुनिस्तुविभाजकाः ।
तं पुनिषां भूतभरोपपद्यष्टंमहाध्यानयेयजनि श्रुतिवराभिधानः ॥ १ ॥
तथान् संसे बहति विभवे संगराख्ये ऋषाणां राजा कथं समजनि यथा
सामरे शीतरग्निः ॥ कौर्त्या यथा प्रविततरया नोभजादेभिपूर्वं कथं-
स्यापि प्रविततकथा नावकां समनोः । विमोकाख्यदेवस्ततस्तुष्टोऽशुद्धि-
शीकीकृता येन स्यात् परिषी । ततोऽप्याशुराजोऽश्वत्थुस्ततोभुधयाश्चोरये-
देव मर्माहितः ॥ २ ॥ बभूवाय वैराटराजस्ततो भुधुपीमेदिनीवत्तभी-
मीरराजः । नरकस्तदेवस्ततोमन्युदेवस्ततोभुधुपथंनपास्ताभिधानः ॥ ३ ॥
शिवगदाध्यायः समजन्मयोशिवगदाध्यायपुरं प्रचकार यः शिवमदेन समः
सकलेभ्यैः शिवशिवप्रयनोऽयनात्तु यः ॥ ४ ॥ रीतिर्चंद्र इति तत्तनयोभुत्
कर्मदेवस्ततःपितृमयात्तु स्त्रीकयोर्नरहरिमुपराजो रामचंद्र इति तत्तनु-
जातः ॥ ५ ॥ यशोदेवस्ततोऽजातकाराचंद्रयपस्ततः । चंद्रदेवस्ततोराजा
मतः चिंदस्तपोपतः ॥ ६ ॥ ततोऽप्यभुधुपतिषादिदेवः सकोर्भिभि-
निर्जितदुग्धचिंदः । अभुततः नोभमर्तदेवः सदैव भाग्योदयवान् धितो-
मः ॥ ७ ॥ यशान्नविषाईनिर्जितवपूरजाचस्त्रीकजया दूरस्ततः इत्या-
हते विनिगदे नो यच पुंसां मतिः ॥ किं च बभूवरातिवात्मनयनामेषा-
न्मुभिर्भेदिनैस्तोऽग्निर्भेदुवास्तुष्टुस्ततः ॥ ८ ॥ कथं नोभरेत् ॥ ९ ॥
आश्रमसेन राजा विबुधकुलमषिर्दाक्षिणात्यावसंधीमहवीनीककठः क्षुति-
स्तदुभतिर्लोमिलीयेऽद्वितीयः ॥ आश्रमादाय कृत्वा धनियमनया तथ
सम्प्राप्तिर्विधानं दृष्ट्वा सम्यक् विधित्याच जगति भगवद्वाचस्ततः ॥ १० ॥
११ ॥ प्रतारकीरहतमव किंचिन्मया तु निमूर्ततया यदुक्तम् । अनोक्ति-
मातोनिदि वेन काचित् वपुस्तदनापधिविर्भो जीयते ॥ ११ ॥ संस्कारापा-
स्ताः समुचितमकलाः । आश्रमीतिर्विवादोदागोऽन्येऽपिनिगदामति जय-
कराः संस्तार्थानुपदानां प्रापयिषे विमृष्टिच्छदन् निवदिता मतिरेवं क्रमे-
न कलायां संसेज म्मे वपुजनस्ततः द्वादशैवे मप्याः ॥ १२ ॥ भगवन्-

भास्कराक्षेपं पंचेऽस्मिन् गिरुधंसते पूर्वधंसारविधिर्मयूखः प्रतन्यते मौल-
कंठेन ॥ १४ ॥ त्वेतिप्रिबंधोपयोगि किंचिदुच्यते । तत्र प्रथमं धर्मप्रमाणा-
न्युत्पत्तेः । तान्नाह यात्रः वल्गाः ॥ नृतिछूतिरुदाचारः सद्यः च प्रियमा-
त्यनः सम्यक् संकल्पजं कर्म धर्ममूलमिदं स्मृतमिति । उदाचारः नृति-
छात्यविरुद्धो दृष्टार्थोपसंतोषवादिः धर्मो मूलं प्रमाणमित्यर्थः सम्यक् संक-
ल्पाज्जातः कामो यथा भोजनव्यतिरेकेण जलं न पातयमिति । एतेषां
च विरोधे पूर्वं वल्लीवः ॥ छूतिश्चपि मनुछूतिः प्रयत्नेति वंगिराः ।
मन्वर्थेविपरीता तु या छूतिः सा विनश्यतीति । अनादरणीयेत्यर्थः ।
तथाच सामची ऋचो धार्येत्यस्य वाक्यग्रेये नूयते ।

End.

संकल्पादित्येकमिति भुवमीमंस्तेति बधूं प्रेष्य भुवमाधि भुवं वा पश्यामि
भुवैधियोद्येमपि मध्यदां वा दददृष्टयतिः ॥ यथा पत्या प्रजापती
संजीव मरदाशतमिति धर्मं वाचयित्वा भुवमीयतीति । ततो दंपती विवा-
हादादारभ्य विराजमचारस्यवाग्निनाबधःशायिनौ संवत्सरं द्वादशरात्रं
वदरात्रं विरात्रं वा तच्छुचारिणौ स्नातामिति विवाहप्रयोगः । धर्मं
(धर्म?) एतौतरणिजाद्युभयसंममस्य पाग्निभ्यभाजि हतभाजिनि मध्यदेशे
या (या ?) ता भरेहनगरी किञ्च तत्र राजा राजीवलोचनरत्नो-
मगर्भतदेवः ॥

Colophon

इति श्रीमन्नरंभावतंसचीमहाराजश्रीभरवंतदेवादिद्वितीयां सकभट्टसं-
राज्यभट्टनीलकण्ठकृतये भरवंतभास्करे संस्कारमयूखः प्रथमः समाप्तः ॥ १ ॥
* ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

विवरणम् । नीलकण्ठभट्टविरचितः संस्कारमयूखोनाम कश्चित् संस्कारविषयकोनिबन्धः ।
एव गर्भाधानादारभ्य विवाहपर्यन्तानां संस्कारकर्माणां सविलरालोचनं वर्तते । नीलकण्ठे-
न हि भगवन्तभास्कराभिध. कश्चित् धर्मनिबन्धः संकलितः । तदकार्यताः संस्कारादप्राप्यधि-
तायभिधा द्वादशमयूखाः सन्ति । तन्नायमस्यदालोच्यसंस्कारमयूखोनाम तेषु प्रथमः । मयू-
खपद्यानां द्वाविध्यात्ये सम्यगादरोवर्तते । मुद्रितायैव तत्र ।

Note.—सामवेदीयसन्ध्याप्रयोगः । Sāmavediṃya Sandhyā-prayogaḥ.
Substance, country-made white paper, 24×2½ inches. Folia, 4. Lines,
6-8 in = page Character, Bengali. Date, Saka 1769. Appearance,
old. 'Generally correct. Complete.

विवरणम् । पुस्तकेऽस्मिन् सामवेदिसन्ध्याप्रयोगनिबन्धस्य पुस्तकमेकं वर्तते ।

No. 247. संस्कारमयूखः । Saṅskāra Mayūkhah. Substance, country made white paper, 9×5 inches. Folia, 115. Lines, 11-12 in a page. Extent, 2,500 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणपूर्वम् । -

No. 248. उद्वाहतत्त्वम् । Udvāhatattwam. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 34. Lines, 6-7 in a page, with a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Appearance, almost new. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the marriage ceremony under the name of Udvāhatattwa by Raghunandana of the Bengal school. It belongs to his Smṛititattwa series, and has been printed and published in the Bengali character in Bengal with notes. The codex under notice has some explanatory notes in the margin.

Beginning. ॐ नमोऽस्तुते ॥ प्रथमं कनकाक्षानं वारीयं लग्नाय प्रभु । उद्वाह-
कर्मसूक्तं यत्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ अथ उद्वाहविधेयः । अनुश्रुतात्तपो ।
कनपिथा च या मातुरसगोत्रा च वा पितुः । वा प्रमत्ता दिजा-
नीना दारकर्मणि मैदुने । दारकर्मणि भाव्यान्वयार्ककर्मणि ।

End. ॥ लक्ष्मणा हि या नारी तस्याक्ष्यादी विधीयते । न चैवं जीव्यः
कार्या न वैवाहिकभाजनं । दृश्यतिः । जीववर्षोऽपमुक्ता या
न्याया भव्यापि वा भवेत् । विशेषयति । निताचरायां धर्मः । प्राक्क-
थयितव्यं भाव्याः श्रद्धेयं सहायः । अथवा विग्रहयति प्राथम्येन
नेतराः । एतद्व्यस्तुत्कारविषयः ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

Colophon. इति मन्वष्टोत्रपरिचरमहापाठ्योक्तश्रीरघुनन्दनमहापाठ्यनिरक्षि-
युतिसूत्रे उद्वाहकर्मं समाप्तं (समाप्तं ?) ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीमधुरानाथ-
देवशर्माधरं पुस्तकम् । यमेन लिखितं धर्मं यथोपयति पण्डितः ।
माता तस्या श्रद्धेयं च पिता तस्या च नरंभः ॥ यन ११११ मास १ मेमास
दृश्यतिवारः ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीश्रीदुर्गा मरणं ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीश्रीरतिः मरणं ।
॥ १ ॥ अथगीर्णं श्रीतीर्थादप्रकरणे उपनिबन्धनेषु शास्त्री दिग्गज-

अन । सप्तचिकित्सां मीलेन्द्रसूत्रविष्टो विष्टोक्तयन् । महीभूततनुषीं नाम्
 देशिकोद्युत्तराशुषः । हिमाद्रिचिन्मय चायानं प्राङ्मुखाय प्रसन्नधीः ।
 दद्यात् शिवाय कोरीन् कुशलोपनिषैः सह इति मनुष्यचमत् उत्तर-
 मुष्टेन कन्या देवा । अतएव सर्वत्र प्राङ्मुखोदात्ता महीना च उदङ्मुखः ।
 सह एव विधिदाने विवाहे च विपर्ययः । इति मनुष्यचममपि सह-
 चदे । विपर्ययपदस्य परिवर्तनपर्यायत्वात् । तथा च यतीहारोविनि-
 मयो यस्यास्य परिवर्तनविपर्यय इत्यनर्थाकारम् । प्राङ्मुख्यायाभिरुपाय
 वराय अविचसिषो । प्रत्यङ्मुखस्य दाता वै दद्यात् कन्यां सहस्रद्वीत ।
 इति वचनं अविचपदवैयर्थ्यप्रसङ्गेन आचिताग्निपरतया आग्निपु-
 षेर्द्विरं । यजुर्वेदिना अग्न्याधानानन्तरविवाहाद्वरात् इति द्वितीय-
 वचनात्तद्वचनैकवाक्यतया समानार्थं । इति प्रकृतपाणिभट्टाचार्यविरचा-
 निवासभट्टाचार्यचरणानुष्टुप्तीतः पद्याः ॥ इति ॥ ॥ देशिका प्राङ्मुखो
 भूयात् । दाता प्रत्यङ्मुखः अग्निः । वंदूष्य मन्त्रपुण्यायां दद्यात् कन्यां
 सुरेश्वरीं ॥ इति लक्ष्मीविवाहे मन्त्रपुत्राशोक्तं ॥ ॥

विरचम् । आर्त्तमेरुमन्त्रमहाचार्यविरचितमुद्राहृतम् शुभ्रितैत्तद्वराचरेव ।

Note.—This codex has also the first three folia of another copy of the same work of the following description. Substance, country-made reddish paper, 14×2½ inches, having ॥ lines in a page, in the Bengali character. Appearance, old.

विरचम् । प्रकृतेऽग्निमुद्राहृतजीवप्रकृतान्तरस्य प्रथमपत्रवत् वर्तते ।

No. 249. उद्राहृतत्वम् । Udrāhatattvam. Substance, country-made white paper, 18×3 inches. Folia, 25 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1725. Appearance, not old. Prose. Correct. Complete (except the first folium).

Another copy of the same work.

Colophon. इति मन्त्रपुत्रीयचरित्रमहाचार्योद्भवा-चोरमुन्मन्त्रमहाचार्यविरचितं
 अतितमले उद्राहृतम् समाप्तं ॥ ॥ * १ ॥ वाचस्पत्यदिचन्द्रमिन्मन्त्र-
 मरदि आगमस्ये हि मन्त्रे वाजिहन्त्रमिन्मन्त्रे मियुनन्तरदेः पञ्चमीयान्
 मन्त्रे । उद्राहृतं मन्त्रमेवं अलिखद्विरत्नं मन्त्रचिन्ता-धिवेधं कामीनायो-

A work, containing Vyāvasthās on several subjects such as Prāyāścitta (penance), Adhikāra (inheritance), &c., by Gaṇeśa Bhāṭṭa. It treats of marriage at the end, and perhaps misled by the colophon, it was named Udvāha-viveka, and placed among works treating of the marriage ceremony.

Beginning. ॐ नमोऽग्रेभ्यः । अथ प्रायश्चित्तव्याख्या । नव प्रायश्चित्तसूत्रं ।
पापनाशकतामात्रेण विधिबोधितं कथं प्रायश्चित्तं । तेन प्रायश्चित्त + +
+ धर्मप्राप्तादित्युक्तमेव तदंगे विधिबोधिताभावात् सप्रश्नः । इत्युक्तं
गङ्गाधरादौ फलान्तरजनकत्वेन नातिव्याप्तिः ॥

End. यदि मातामहीमातापि नास्ति तयोर्गोप्यतामवस्थान्ता बन्धुपितामह
हवप्रपितामहानां पयसां प्रत्येकं सन्ततिः पञ्चमीपर्यन्ता बन्धुभाषिण्या-
दिकाः पञ्च + + + मातुश्च सप्तमी भ्रातुः कन्यादौहिणी च न विवाद्या
सुरोः कन्याश्च न विवाद्या ॥ • ॥

Colophon. इति गणेशभट्टकृते उद्वाहविवेकः समाप्तः ॥ • ॥ • ॥ • ॥ • ॥

विषयम् । गणेशभट्टविरचितः प्रायश्चित्तादिनामाविषयकव्याख्यानसंग्रहनिबन्धः । प्रत्य-
स्त्रास्यन्तभागे विवाहव्याख्या वर्तते, तथा च (उद्वाहविवेकः समाप्त इत्यन्तिमवचनमवस्थोक्तं
पुस्तकालासपाध्यच्छेदोद्वाहविवेकनाम्नाऽद्वितमिदं पुस्तकं, स्थापितस्योद्वाहविषयकनिबन्धाना-
मन्तरिति विभाज्यते ।

No. 254. सामवेदिविवाहपद्धतिः । Sāmavedi-vivāha-paddhatih.
Substance, country-made white paper, 16 × 2½ inches. Folia, 19. Lines,
6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very
old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the marriage ceremony as
observed by the followers of the Sāmaveda. Anonymous.

Beginning. ॐ हरये नमः । अथ सामविविवाहः । अथोपस्थिते वरे सम्प्रदाता
अमुं मन्त्रं पठति । प्रजापतिर्हविर्नुहुप्स्वन्देऽर्धेयीया गोर्देवता
मथोपस्थापने विनियोगः । ॐ अर्धेयापुषावसा धेनुरभद्यमेवानः
धेनुरभवदियमेवानः । पयसमी दुष्टासुतरासुतरां वमां ।

End. तत एवं मन्त्रं पाठयन् बधूमवन्तौ दर्शयति । प्रजापतिर्हविर्भू-
र्देवता अवन्यतोर्दग्धे विनियोगः । ॐ अथदाहमग्निः । ततो जामाता

इमं मन्त्रं बभूव पश्यन् पठेत् । प्रजापतिर्हविर्ब्रह्मण्युपस्थितः कन्या देवता
कन्यामुमन्त्रये विनियोजः । ॐ भुवां यो भुवां इष्वी भुवं विश्वमिदं ज-
गत् । भुवाग्भ्यः पर्वता इमे भुवास्त्री पतिकुले इयं ॥ ततो बभूवः पितृ-
गोत्रेण भार्गवमभिवादेत् । अमुकगोत्रा श्रीअमुकगोत्रेण अहं भोग्भिवादे ।
इत्यभिवादनवाक्यं । ततो भर्ता आयुधनी भव गोम्ये इति ब्रूयात् । तत-
स्त्यक्तमौनया बद्धा अक्षितं जामातरामातरतो वेदीमुत्थाप्य जलपूर्वकस्तम-
सादाय । अविशवा मायैः सहकारपद्मबोदानसानादिमहासं कुर्यात् ।
ततो जामाता अग्निपत्नीपमागत्य जलसमस्तमहाद्याहृतिहोमं कृत्वा
उदीच्य सर्वकर्मपावारणं शालाग्र्यनक्षोमादिवाहदेवतानां कर्म
समाप्य कर्मकारपित्रे प्राक्षुषाय मां दक्षिणां दद्यात् ॥

Colophon. इति उत्तरविवाहकर्म समाप्तं ॥ * । ततो + + + + + । प्रजा-
पतिर्हविर्ब्रह्मण्युपस्थितः देवता अहं + + विनियोजः ।

विवरणम् । कामवेदिनां विवाहकर्मालुक्तानपदतिरुक्तार्थं निवेद्यः ।

No. 255. उपनयनपद्धतिः । Upanayana Paddhati. Substance,
country-made white paper, 8x3½ inches Folia, 16. Lines, 7-12 in a
page Character, Nāgara. Date, 1785. Appearance, very old, and
worn out. Prose. Not correct. Complete.

A guide to the performance of the Upanayana ceremony or
the investiture with the sacred thread. Anonymous.

Beginning. यौनवेद्याय नमः । अद्योपनयनपद्धतिर्लिख्यते (अद्योपनयनपद्धतिर्लि-
ख्यते ?) पुणेरेति मातृपूजापूर्वकमाशुदिविषं विधाय कुमारस्य वपनं
कारयित्वा अमुककुमारस्य उपनाम (उपनयनाम ?) मेन प्राक्षुषान्
पुतापुपश्चरवद्वेष्टार्चं भोजयिष्ये । इति संकल्प्य प्राक्षुषान् भोज-
यित्वा शोचादिकं विधाय वक्षं वेष्टयित्वा धूम्रैरक्षतैश्चाचार्यमभ्यर्चमा-
मयेत् । ततोपदिष्ट कुमारः पवित्रवाचिर्भूत्वा आचमनं करोति ।
ततश्चाचार्यः पंचधर्मकारपूर्वकादिगुणवशाधीनं संकल्पं कुर्यात् ।
अष्टोत्तरीदि वीजमभ्युपनिषत्पूर्वकवेदाध्ययनाधिकारसंपादकमदिभक्त-
विद्विजनिमित्तं अनु देवदत्तं वटुमहनुपदेये ।

End. अर्पणं मां परमे मातृपूजा निवेद्य दूधपुतेने च कुर्यात् । विष्टमं

वाचो न परिदध्यात् । दुष्टवर्गो न भवेत् सर्वेषां निषवद्वापचरेत् + +
+ + + + + ।

Colophon. पुष्पाक्षं समाप्तं स(स्य?) भगवत् संवत् १७८३ भाद्रमासि कृष्णपक्षे तिथौ
१९ चंद्रमासरे । शुभंभवत्(?)

विवरणम् । उपनयनकर्मनुष्ठानपद्धतिकृपोऽयं निबन्धः ।

No. 256. उपनयनविधिः । Upanayana Vidhih. Substance, country-made white paper, 6x2½ inches. Folia, 7. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

Another manual on the performance of the Upanayana ceremony.

Beginning. गद्यः । अथ उपनयनं । अथ कुमारस्य द्विजवशिष्टा वेदाध्ययना-
धिकारद्वारा श्रीपरमेश्वरीशैत्यं च उपनयनं करिष्ये । नन्दभूतं
अथपतिपूर्वकं (अथपतिपूजनपूर्वकं?) सखि पुण्याहवाचनं मातृका-
पूजनपूर्वकं गौरीनामसंक्षेपदेवतास्थापनं देवक (दिक्?) देवतास्थापनं
कुरुदेवतास्थापनं च करिष्ये ।

End. ब्रह्मचारिणा (ब्रह्मचारी?) ध्यानं कृत्वा वस्त्रादि धारयेत् । मेधाधर्मे
लपेत् । वाचकं दद्यात् ।

Colophon. इति मेधाजयनं । उपनयनं च ।

विवरणम् । उपनयनानुष्ठानस्यापरविधयदतिकृपोऽयं निबन्धः ।

No. 257. यजुर्वेदीयदशकर्मपद्धतिः । Yajurvediya Dasakarma-paddhati. Substance, foolscap and country-made yellow paper, 9x3 inches. Folia, 67. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, B. E. 1285. Appearance, new. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the ten domestic ceremonies generally known as Dasakarma, as marriage, Upanayana, Garbhādhāna, Puṇsavana, &c., for the followers of the Yajurveda of the Kanva School, by Paśupati, with an appendix containing an account of certain preliminary rites, as Adhivāsa, Āyushya-japa,

&c. Paśupati was the chief Pundit in the Court of Lakshman Sen, the last Hindu Prince on the throne of Gaurā in Bengal, who was dethroned by Bakhtiyār Khilijī in 1227 A. H. Consequently, Paśupati was a man of the twelfth century, and was at the head of the "nine gems" belonging to the Court of Lakshman Sen. He was contemporaneous with Umāpati-dhara, Achārya Govardhana, and others alluded to in the opening śloka of the Gītāgovinda.

Beginning. ॐ नमोऽस्तुते ॥ अथ यजुर्वेदिनां दशकर्मपद्धतिर्लिख्यते । तत्र प्रथमं कतिपयदिनभाविनि विवाहे यथाचारविवाहोद्देशकसकन्यादान-सम्पन्निवासादयः पञ्चकुसुमादिकं यजुर्वेदा आचार्यद्वयं गच्छेत् । तथा च कन्यादानसम्पन्नो कश्चिद् ब्राह्मण इष्टिराचार्यः पश्चिमाभि-मुखं जानातवन्मन्त्रिणं ब्राह्मणं कश्चित् पञ्चकुसुमादिभिरभरणं तथा वाक्पूर्यकं कतिपयकुर्यात् ।

End. तत आचार्यः प्रवीतोदकेन यानिं कृत्वा यथा ॐ पुनिषिया न चाप कोनकः कृत् । इति शिष्यमभिषिच्य ॐ पुनिषियास्यै कृत् । इति धूमो अथं चिन्ता ॐ योयिन् देहि यत् यत् दिव्यः । इति प्रवीतकस-मैत्राणां मन्त्रोक्त्या शिष्यायाश्चैव कृत्वा विष्णुमन्त्रादेव । ततो विवा-हपदमुत्तमनेह विष्टरादिभिः शिष्यमन्त्रेव । ततोऽपि विवाहपदं वैदु-ष्यमग्निकं कुर्यात् ।

Colophon. इति राजपविनवीपद्यपतिविरचिता यजुर्वेदिनाचार्यश्रवणां वि-वाहादिदशकर्मपद्धतिः समाप्ता ॥

Beginning of the Appendix. अथाविवाहोक्तियुते । प्रथमः कर्मकर्ता जातः अथि राचार्यः ॐ तद्विष्णोर्दिति विष्णुं धृत्वा त्रयोदशदिग्देवताः इन्द्रादि लोकपालान् आदिनादिनववचनं मुखं आराध्य ब्राह्मणं यजुर्वेद-अधिकासमहर्षं कुर्यात् । सखिकाम् यजुर्वेदा ॐ कर्मयोगिन् यजुर्वेद-कर्मयोगिप्रतप्यभक्त्यायविवाहसकर्मणि ॐ पुष्पाचं भवन्तोऽपि वृषण् । ॐ पुष्पाचं इति तिः कतिपयेव । एवं अदिं सखि न वाचयिता ॐ अर्थः योष इति यजिन्ना "सामवातां ॐ देवीव इति । कर्मनिसवदि-नजलपूर्व" नाथपाचं अमिष्टप्रजायः पूजायाः यजुर्वेदा विष्णुरोम् नम् सदयानुकेयसि यजुर्वेदायिमे वाक्करी यजुर्वेदे यजे यजुर्वेदिनो यजुर्वे-

श्रीः श्रीशुक्रदेवशर्मा शुक्रगोपया शुक्रदेवशर्माः शुक्रकर्मोद्भूतं
मन्त्रपद्यादिदेवतापूजापुष्पकं पक्षीमाकंशेयपूजापुष्पकं शुभश्रमाधि-
वासनकर्मां करिष्ये परार्थं करिष्यामीति विधेयः ।

End of the Appendix. तत आद्युष्यमन्त्रं जपेत् । यथा । ॐ आद्युष्यं आद्युष्यं
विश्वमायुरसौमहि । प्रजास्यदुभिरधिनिधेदुष्यै शतं जीवेम शरदोवयने ।
ॐ आद्युषो मे पवस्व वषमे मे पवस्व विदुः इतिद्या दिवोजनिद्याः ।
इत्युक्त्यापोषः अयनोः सोमोऽसौदुमाय ममायुषे मम मल्लवर्चसाय यज-
मानस्याद्यां अमुष्य रात्र्याय । अमुष्येत्यत्र यद्यं हृदिहस्त्य वक्ष्यतेन
नाम प्रयोक्तव्यं । ततो हृदिपात्रं धत्वा दक्षिणा देया ।

Colophon. इत्याद्युष्यजपः समाप्तः । ॥ प्रतिनिधिक्षले चतुर्वयवाक्यान् ॐ अद्येत्या-
दि शुक्रगोपः श्रीशुक्रदेवशर्मा शुक्रगोपया श्रीशुक्रदेवशर्माः शु-
क्रकर्मोद्भूतपुष्पकं शुभश्रमाधि गोप्यादिशुक्रशमादकापूजापुष्पकर्मांश-
स्यातनापुष्यजपामुदयिकपात्रान्यर्थं करिष्यामि । मन १९९१ १ रा
भाद्र ॥ ॥

विवरणम् । अष्टमप्रवरवीथ्यपनिविष्टिता यजुर्वेदिकाश्रमाधिना विवाहादिदमक-
र्मपद्धतिरत्र यथाकर्म विवाहनर्माधानपुंसवनसौमनोदयनजातकर्मनामकरत्र निष्क्रमणा-
न्नप्राशनचूडोपनयनानामनुष्ठानपद्धतिर्वर्ण्ये चान्ते आधिसासवस्तुधारायुष्यजपकथायां तत् तत्
संस्कारपूर्वकृत्यानां समन्तानुष्ठाननियमा निरुक्ते ।

No. 258. प्रताकाः । Vratārkaḥ Substance, country-made white
paper, 16×6 inches. Folia, 165. Lines, 13-14 in a page. Character,
Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct.
Incomplete.

A digest of matters connected with vows or voluntary rites
of penance, under the name of Vratārka, by Saṅkara Bhaṭṭa, son
of Nīlakanṭha Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीलक्ष्मीरक्षिणाय नमः ।
दिवाकरपददं चन्द्रप्रदायकम् । वैलोक्यतमसोनामकं तत्
प्रथमाव्ययम् ॥ १ ॥ योज्ञानप्रतिकर्मदंष्ट्रादिमंघ्रिनिर्मय प्रथिततरा-
धकारिषु । लोकेभ्यो वितरति सत्प्रकाशरत्नं तं वंदे वनभावनी
विनीदर्वशुम् ॥ २ ॥ नामं नामं प्रथामोदुरत(२?) चन्द्रलोचमालिङ्ग-

नेन धाम्यदुर्भङ्गकाभृतिभ्रमजननपरो ज्ञानकोषज्ञभांघ्री । तातश्रीनील-
 कण्ठमल्लपदलपथा सर्वगङ्गास्यंततलं कुर्व्यं श्रीगङ्गरोहं सद्दय-
 दययाभोजतुष्टो धनार्कम् ॥ १ ॥ अन्यत्र च सकर्तृश्रवणयो नियतः
 संकल्पो व्रतमिति श्रीदत्तः तत्र चश्रियोवसंध्यागंदनादिविषये संकल्पे-
 ऽतिप्रसङ्गे किं च युक्तव्रतप्रसिद्धिविषयः संकल्पविषये एव व्रतं न च
 व्रतं संकल्पयेदित्यन्वय इति वार्त्तं तन्मृशार्कपभृतिदानं दध्यादिभता-
 न्यवानुप्रदार्थं (?) प्रयोभोपपत्तिरिति वचनाः । तत्र व्रतकालमाह
 हेमाद्रौ मास्यः । अष्टमी च नुरो श्रुते काले बृहते मल्लिचुषे । उद्यापन-
 सुपारंभं व्रतानां नैव कारयेत् ॥ सर्वैश्च बृहमनुबृहस्पती । अष्टमाधामं
 प्रतिष्ठां च यज्ञदानव्रतानि च । मांसस्यभक्षिषेकं च मल्लमासि विव-
 र्जयेत् ॥ वल्लिन्यापदि वा बृहते श्रुते कालं गते नुरो । मल्लमासि एव
 एतान् वज्रयेदेवदर्शनम् ॥ लक्षाः मौचस्यो वज्रमस्योऽप्यभिचरणगते
 बालवृद्धाद्ये वा संन्यासी देवपाथा व्रतविषयविधिः कर्षवेधस्तु दीक्षा
 मैत्रीबंधोच चूडापरिधयनविधिर्वास्तुदेवप्रतिष्ठा वज्रां महिः प्रद-
 माप्तिर्द्वपत्तिनुरो मिंदरागिस्थिते चेति मौचस्यो मकरस्थः । अन्यतरो
 देवीपुराणे । मिंदर्मन्त्रं गुरुं श्रुत्वा मन्त्रारंभेषु वर्जयेत् । प्रारब्धं न
 च मिथ्येत मद्याभयकरं भवेत् । पुनर्मिथकलवापि जन्माभ्योमं न संशयः ।
 देवारासे मङ्गाग्रेषु व्रतोद्यानश्रेषु च ॥ मिंदस्यं मकरस्थं च गुरुं यज्ञेन
 वर्जयेत् । वनिष्ठः । मिंदस्थं तु मद्यासंस्थं गुरुं यज्ञेन वर्जयेत् ।
 अन्यत्र मिंदभागे तु मिंदस्थापि न कुप्यति ॥ मिंदस्थगुरोर्वर्जनीयत्वं
 मन्त्रदोषरभागे एव अन्यत्र तु मिंदस्थक एव वर्ज्यः । मद्यास्य मदनरमा-
 दिष्टकालविभागे मिंदस्थितः सुरगुरुर्गदि नम्रहायालं वर्जयेत् सकल
 कर्मसु मौच्यभागे विंध्यन् दक्षिणदिशि प्रवर्तन्ति चास्यां मिंदस्थके श्व-
 पतावपि वर्जनीयमिति मिंदस्थस्तु धूर्त्तपाञ्चज्याः प्रघपादः श्वगपती
 गुरो मकरस्थे श्रेष्ठेषु माहलक्षः (प्रतिप्रशवमाहलक्षः ?) नर्मदा
 धूर्त्तभागेतु नो (शी ?) यस्यांजरदक्षिणे मंडलाः पश्चिमे भागे मकरस्थो
 न दोषमात्रिति ।

End.

मासि ।

Colophon.

मासि ।

विवरणम् । मौलिककथ्यहायजमङ्गरभहविरचितो व्रतार्को नाम वज्रविधयनविषयको-
 ऽयं निबन्धः ।

No. 259. व्रतकालविवेकः । Vratakālavivekaḥ. Substance, country-made yellow paper, 20×2½ inches. Folio, 11. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose Generally correct. Complete.

A work treating of the times and seasons suitable for the performance of religious vows and ceremonial observances, under the name of Vratakālaviveka, by Mahāmahāpādhyāya Śūlapāṇi.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ ज्ञानाभुमिसतद्वैद्यज्ञानसंग्रहकर्मः । व्रतकाल-
विवेकोऽयं क्रियते शुद्धपाणिना ॥ अथ दीर्घकालानुपालनीयतत्तदिति
कर्मयत्ताकलापोपहितनियतमकल्पविषयोव्रतमिति व्रतसंक्षेपम् ॥
व्रतानां संकल्पसम्भवतत्माह भगुः । संकल्पमुक्तः कामो वै यज्ञाः संकल्प-
संभवाः । व्रतानि यमवर्णाद्य सर्व्वे सङ्गन्पञ्चाः स्मृताः ॥ व्रतारम्भ-
प्रतिष्ठाकालमाह ज्योतिषं । गुरोर्धर्मोत्तरकाक्षे वादक्ष्ये चिन्धने गुरौ ।
गुल्वादिन्ये दशाह्ने तु वक्रिजोबाहविरुक्ते । दिने प्रयोग्यमायाताति-
चारि मुदवत्तरे । प्रयोग्यमृज्जीवस्य चातिचारि विपक्षके । सप्ता-
द्यास्तुतथाह्ने मीचक्षेप्यं मच्छिमुचे । भास्वस्तुतके मामि चये राज-
युगे गुरौ ॥ योपादिकचतुर्मासे चरणाद्विषयं चरे । एकेनाह्ना चैक-
दिने द्वितीयेन दिनचये ॥ तृतीये न तु चराह्ने माहस्यानि जिजी-
विषुः । विचारभक्षचर्वेधौ चूडोपनयबोधचान् । तीर्थक्षानमनाहर्तं
तथाज्जादितुरेवम् । परीचारासयज्ञाय पुरपरणदीचये ॥ व्रता-
रम्भप्रतिष्ठे च गृहचारम्भप्रवेशने । प्रतिष्ठारम्भे देवदूपादेर्वर्ज्यमिति
च । हाविर्हविसाद्यान्ते जीवस्य भागेवस्य च । हासप्रतिर्भक्षत्याले
पादाग्रे द्वादशगङ्गात् ॥ अस्मात् प्राक् परयोः पक्षं गुरोर्बाह्वेक
वास्तते । पक्षं वृद्धो महासे तु भृशुर्बलौ दशादिकः । पादाग्रे तु
दशाह्नानि वृद्धोवास्तौ दिनधयम् । चिन्धस्ते गुरौ विशेषस्तु ज्योति-
कोमुद्याम् । गङ्गका उत्तरे तीरे मिरिटाजस्य दक्षिणे । चिन्धस्ते सकर-
स्याद्य गृध्र यत्नेन वर्जयेदिति ।

End

यत्तु, समाप्ते तु गवे तत्र प्रतिष्ठा तद्वन्तारम् । न कालनियमस्तत्र
तत्र विष्टे पराश्रिते ॥ इति तत्तत्पूर्वदिक्चे समयाग्रादावपि प्रतिष्ठा-
विषयक वचनं तत्कामधेनुकल्पतत्तत्कारादिभिरलिखितत्वाद्नाकारं ।
यद्गुप्तं मासवर्षादिकालविशेषनियन्तितं काम्यं तद्धेतुं प्रतिष्ठा यत्तुः
कालविशेषनियन्तितं न तस्य प्रतिष्ठा । पूर्व्वोक्ते वयशीर्षाय

काम्यवन्तार्थिभिरित्यनेन काम्यमेव प्रतिष्ठाविधानात् । कालविशेषा-
नियन्त्रिते तदप्रभवत् । प्रतिष्ठाविधानस्य प्रतिष्ठाविवेकेऽनुमत्त्येवमिति ।

Colophon.

महामहोपाध्यायशुलपाधिविरचितो व्रतकालविवेकः समाप्तः ॥ * ॥ * ॥
श्रीनारायणशर्माः पुस्तकं स्यात्तरस्य ॥ अकरे मूलकं मुक्ता मिदं मुक्ता
लघावुकम् । कार्तिके मूलकं मुक्ता चरेषाम्नायचवनम् ॥ इति पठन्ति ।

विवरचम् । महामहोपाध्यायशुलपाधिविरचितो व्रतकालविवेकोनाम व्रतानुष्ठानयोग्या-
योग्यमस्यनिरूपयितव्यकोषं निबन्धः ।

No. 260. व्रतकालविवेकः । *Vratakālavivēkaḥ*. Substance, country-
made white paper, 18x4½ inches. Folia, 10. Lines, 7 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1834. Appearance, fresh. Prose
Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरचकृतपूर्वम् ।

No. 261. बुधश्रमीव्रतम् । *Budhāśṭamī-vratam*. Substance,
country-made colourless paper, 16x2 inches. Folia, 8. Lines, 7-8
in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old,
worn out, torn, and the writing slightly effaced in parts. Prose.
Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the religious observance called
Budhāśṭamī to be performed when the eighth lunar day of the
full moon falls on a Wednesday of any month.

Beginning. श्री भगवद्देवाय । अतः बुधश्रमीव्रतम् । तत्र प्रथमः यज्ञिन् सावे
शुक्लपत्रे बुधवारं अष्टमीतिथिर्भवति । तत्रैव व्रतं कुर्यात् । तत्र
आमः भद्रार्थां संघतो भूत्वा अष्टम्यां यतः अक्षि र्गन्तव्यं पश्यन् कुर्यात् ।
तदुपवासाः । श्री तत्सदगुके साधि शुक्ले पत्रे बुधवारं अष्टम्यां तिथौ
अनुकमानः श्रीचतुर्दशैवार्थां अनुकौदेवौ वा ऐहिकं नानादुष्टभोगा-
स्तदुत्तरं कपिलाश्रमसदमधुराभरणमश्वजिह्वसहस्ररत्नसदादासज्य-
मनुमन्मन्त्रवाणोक्तपदार्थशिवलिङ्गप्रतिष्ठापनमन्त्रफलप्राप्तिकामनया
अवेष्टादिवदिक्पालानां पूजापूर्वकतत्तदावकाशायमहाशक्रबुधश्रमी-
व्रतमहं करिष्ये ।

End.

यस उवाच ॥ अपरचाण्डुपायोक्तिं प्राक्षुषीमक्षुराधूरे । धनी प्रभादरो
 नाम प्राक्षुषी तन्म्य गभिषी ॥ पतिव्रता च विख्याता सा चकार
 बुधाहमी । सा च कष्टवती भद्रे वर्जते गभवेदना ॥ भूला गोपालिका-
 रूपं त्वं गच्छ तत्र वै भुवम् । हत्वा प्रपद्यतावृद्धमुपायत्वं प्रवक्ष्ये ॥
 अभिनन्द्य अक्षं शीघ्रं तच्च तस्यै प्रदास्यसि । यमस्य वचनं श्रुत्वा हत्वा
 तद्रूपमुत्तमम् ॥ द्रुतं तस्याश्वत्थं गत्वा विजया चापि सत्तरा । अथ सा
 प्राक्षुषी यथा पूतनापि दिमवयम् ॥ तस्याप्य वेदनां दृष्ट्वा विजया
 बाष्पमवतीन् । गोपालिकोवाच । सन्तोषधिमक्षं जागे प्रसवे कुण्डला-
 यदम् । गोपायवचनं श्रुत्वा सादरा सान्निवासिनी ॥ सञ्जतीं वेदनां
 दृष्ट्वा उवाच विनयोदितम् । सर्वमधिगतं विप्र यदस्याः प्रसववयम् ॥
 कुण्या च व्ययया विप्र बालकश्च न दृश्यते । एकमस्ति सञ्जोपायं शृणु
 विप्र भयोदितम् ॥ जीवनाय तनुच्छटां एकां देहि बुधाहमी । तदेव
 जीवमहास्याः प्रसवय भविष्यसि ॥ प्राक्षुष्युवाच । गच्छ गोपालिके
 नाम श्रूयतां कुम्भिनं वचः । एतद्व्रतं न दास्यामि प्राणान्नेपि बुधा-
 हमी । गोपालिकोवाच । जीवितेन लभेत् धर्मं जीवितेन सुखं
 लभेत् । जीवितेन श्रुतं वेदस्तस्मात् धार्यमिदं वपुः ॥ एकं दत्त्वा लभेत्
 पक्ष जीवितेन न संशयः । विनीता तेन श्रूयतां स्वयम् पक्षभाष्यम् ॥
 प्राक्षुषी सा तदा भक्त्या गोपालिन्या प्रबोधिता । कुण्डोदकं गृहीता
 च तया दत्ता बुधाहमी ॥ ततः सा विजया प्रादात् पानीयमभि-
 मनितम् ॥ अभिनन्द्य अक्षं पीत्वा प्राक्षुषी प्रसवेत् सुतम् ॥ यत्पुत्रान्
 विजया शीघ्रं गत्वा सा निजमन्दिरम् । ततो आनापिता चैव दिव्य-
 देवसुखान्वितौ ॥ लभेत् शीघ्रं ततः स्वयं बुधाहमीप्रसादनः । समा-
 दितमन्ना भूत्वा यः करोति बुधाहमी । ईक्षितं लभते कामं स्वयं
 गच्छेन्न संशयः । वापीकूपसदृशस्य शिवस्तिद्विगतस्तत्र च । दानमथ फल-
 माप्नोति हत्वा भक्त्या बुधाहमी । कपिलायाः स्रक्षसाणां हानेन यत्-
 फलं भवेत् । तदानफलमाप्नोति हत्वा भक्त्या बुधाहमी । गजवाजि-
 स्रक्षसस्य कन्यादानगतस्य च । तदानफलमाप्नोति हत्वा भक्त्या
 बुधाहमी ॥

Colophon

इति श्रीब्रह्मपुराणे बुधाहमीव्रतकथा समाप्ता । द्विजेन्द्रबुधसंयुक्ता
 या च पूर्णा सिनाहमी । षड्विंशत्यध्यायः कार्या न तु अष्टे कदाचन ।
 इति शिवपुराणे ।

विषयम् । बुधाहमीव्रतानुष्ठानपद्धतिवर्णनं निबन्धः । ब्रह्मपुराणसंग्रहीतः ।

No. 262. एकादशीतत्त्वम्. *Ekādaśī-tattvam*. Substance, foolscap paper, 15×4 inches. Folia, 57. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A work treating of Ekādāśī-upavāsa, or the fast on the eleventh or twenty-sixth day of the lunar month, under the name of Ekādāśī-tattva by Raghunandana of Bengal. It forms a part of his Smṛititattva series. It has been recently published with the glossary of Kāśinātha in the Devanāgarī character, with the help of Viśwanāth's fund.

Beginning. ॐ नमोभगवते । प्रथमं चिदात्मनः परमात्मनोऽयम् । सुतो-
न्नाया धृतेस्तुतं तन्नि चौर्युत्तमः ॥ अज्ञाननिमित्तं चिरिदा-
मस्तुतम् । नमो भगवते सुतोत्तमकादगीतवादिषु । एकादगीत
नमः करुणायामिदं यः । पूजकाने तु संज्ञानोर्निमित्तम् । प्रतिवेधनम् ।
नमः सुतं नमः सुतस्यार्जनं नमः । वैदिके कर्माभावे च नारायण
मनिसुतो । विष्णुनामानि साक्षात् नवाभिधावधारणम् । ॐ नम-
स्तुति निदेशः कर्माभावे प्राप्तिं भवेदुत्तमम् । संकल्पविषयो नित्यं काम्य-
त्वेकादगीतम् । बुद्धिवादस्य विषय उपवाससमन्वयः । दयादि
सुखवाच्यं नमः अन्नादिभवेनम् । अतो वेदेभिर्गामिन् साक्षात् नैव
ननुवेत् । सगुण्यप्यस्याः प्रशस्त्युत्तमात्त्वितः । एकादगीतांजनपु-
नित्यादित्यनसाधकम् । नित्यं सन्नादिविभक्तिद्वयावलीनयोस्तथा ।
अज्ञानो नमः कर्म नित्यात् पापघटादिकम् ॥ एकादगीततत्त्व-
राविषयमस्तथा । न्यायः संयोगपार्थक्यं बुद्धिवादस्य सर्वदा ॥ एकस्य
नित्यकाम्ये न योचिह्नो विवेचनम् । उपवासविधातो च कृष्णाय-
मधिकारिता । वैष्णवानां सगुण्यं तथा वैष्णवसुखम् । नित्यो-
पवासो एकादगीताभावात् उपोषणम् । अज्ञानां सुखायेयः पित्रोप उपो-
षणे । पूर्वनिमित्तकपक्ष पूर्वोपवासनिर्णयः ॥ विष्णुगीतादगी-
तस्य संयुता सदा । गोपाया तासु संवेपो दशमौ नियमस्तथा ॥
एकादश्यान् संकल्पः श्रीगुणान्वितेनम् । षट्विंशदुपवारादिपञ्च-
निरूपणम् । द्वादशीनियमस्तदुपवाससमर्पणम् । पारवायास्तथा कास्तः
सहृदे अक्षपारणम् । तुलसीमहिमा नमः तथा वद्विधाधारणम् ।
सद्विदेवमेवाधुपयोगिदस्तथा । वादपिथादलन्तव कृपादित्याग-
योग्यता । त्वत्तत्त्वोपदेश एव । सुतकिमोर्नम् ॥ उपवासानुपपत्त-

मघेवेष्ट व्यवस्थितः । एकभाक्तं तद्यानक्तं द्रविणद्वयनिर्णयः । मिश्र-
धान्यस्य भक्षणं प्रतिनिध्यविवेचनम् । चान्द्रायणादौ सामानां परिमंष्ट्रा
व्यवस्थितिः । पारणा नियमः पाने जपमन्त्रपमनजनने (?) । व्यवस्थाः
शयनादीनां कथ्यन्तेऽवजगत्पतेः ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । स्मार्तं श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितः एकादशीतत्त्वस्य एकादशीविचार-
विषयकोऽयं निबन्धः । सुप्रसिद्धोऽयं मुद्रितश्च बङ्गनागराक्षरयोः ॥

No 263. एकादशीतत्त्वम् । Ekādaśītatvam. Substance, country-
made red paper, 18x2½ inches. Folia, 43 Lines, 6-8 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Correct.
Complete.

Another complete copy of the same work

End. हरिनाथोपाध्यायसु । यमः । श्रीरात्रौ दीपपर्यङ्के आवाद्यां संविद्ये-
हरिः । निद्रां त्यजति कार्तिकां तयोर्धं पूजयेत् सदा । प्रह्वयत्वा-
समं पापं विप्रमेव व्योदति । चिन्तादकैश्च किं तस्य यमैः कार्यं
महात्मनः । प्रह्वयि च प्रबोधे च पूजितो येन केशवः । आगाढं
शुष्मेकादशीसारस्य पौर्णमासीपर्यन्तं विष्णोर्निद्राप्रवृत्त्यवस्थानसमयः ।
अतएवैकादश्यां शयनमभिधाप्य तदादि दिनपञ्चके कर्माकचनम् ॥
प्रह्वपुराणे । वराहपुराणे तु । एकादशीकालीनमव निद्राप्रवृत्त्या-
भिधानं यमः क्षुण्णौ तु पौर्णमास्यां शयनाभिधानं । आषाढीपदस्या-
नुपपत्तेः तथैवप्रवृत्तेः । एवञ्च प्रह्वपुराणे । यद्यप्येकादश्यां प्रबोधनमुक्तं
तथापि तदादि दिनपञ्चक एव प्रबोधयस्यः । तेन वराहपुराणे
प्रबोधनाभिधानं । यमः क्षुण्णौ कार्तिकां प्रबोधनाभिधानं समञ्जसमिति ।
एवमेव श्रीदत्तोपाध्यायाः । कल्पतरुतन्त्रसु एकादश्यामेव शयनं प्रबो-
धय यमः क्षुण्णवाषाढी कार्तिकीपदमेकादशीपर । आषाढस्यैव कार्तिक-
स्येवमिति श्रुत्या न तच्छब्दप्रत्ययापत्तिः अपवादविषये क्वचिदुक्तम-
प्रवृत्तिरित्याहुः । श्रीभगवद्वाक्यं । मनुश्चने मनुष्याने मत्पार्थपरिवर्तने ।
मरौ शूलफलाद्यादौ हृदि शय्यं समर्पयेत् ॥ फलाहारपदमनशनमभै
तेन सर्वथा जगज्जनपरत्वं । अथ मत्समासादिकृतविधेयो मल्लिस्तुच-

तत्तेजुसमेयः । इति शिवम् । विषयं नुबवाक्यस्य यद्व भाषितं मया ।
तत्तत्तत्तत् नुधैरतत् स्फुति तत्तत्तुष्टया ॥ • ॥

Colophon.

इति वन्द्यापीय बीरहरभट्टाचार्यादजयश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविर-
चितं स्फुटितत्त्वे एकादशीतत्त्वं समाप्तम् ॥ - ॥

विवरणम् । फार्ग बीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितेकादशीतत्त्वस्य सम्पूर्णपुस्तकमेतत् ।

No. 264. एकादशीनिर्णयः । Ekādaśīnirṇayaḥ Substance, coun-
try-made Kāśmīrī paper, 5×8½ inches. Folio, 8. Lines, 4-16 in a
page. Character, Nāgarī. Date, ? Appearance, very old, and
worn out. Prose Generally correct. Complete.

An exposition of the sixteen memorial verses known as
Kṛishṇāmṛita on the greatness of Ekādaśī by Hari, son of
Narasiṅha.

Beginning.

श्रीमध्वगुरवे नमः । श्रीमध्वमिषदेवं भक्तानामभयप्रदम् । श्रीमध्वनाथं
वन्दे । मध्ववाक्यार्थनिबन्धे ॥ १ ॥ छान्दोग्ये विराट्स्थे चाष्टपञ्चोक्तो-
क्तवे । अथाहं मन्दुको सज्जनाः चतुर्मुखः ॥ १ ॥ छान्दोग्ये
वाक्याद्यो लिख्यते । स्तुतः । शाला विप्रमिश्रिं सम्यग्दैवैः समु-
दीरिताम् । कर्मण उपवासस्तु अम्यया भरकं व्रजेत् ॥ १ ॥ दैवै-
रिति । निर्दिष्टाः । ब्राह्मणाः पञ्चाशदष्टाद्विंशं कन्यादो वेदीबारायं ।
सूक्ष्मीपतेः श्रीमद्भारायस्य त्रयोवताराः प्रोक्ताः ॥ ते के । सत्त्वाव-
तारः । ज्ञानदीपवतारः । आराधनतारः । अष्टादशपुराणात् पूर्णं
वाचिनादौ अष्टनिर्दिष्टाः स्तुताः । तेषु मध्ये त्रयः निर्दिष्टाः प्रसिद्धाः ॥
ते के । तत्र अष्टादो ब्रह्मनिर्दिष्टाः ब्रह्मवार्त्तसंवादः । ततः पारा-
शरवार्त्तनिर्दिष्टाः आश्विन्यष्टविंशवादः । ततः सूर्यनिर्दिष्टाः सूर्य
मायामुखसंवादः । कलिमुखायै भास्कराचार्येण निर्दिष्टाः शिरोमणि
स्तुतः । ब्रह्मनिर्दिष्टाः सततकरचक्रगुह्यसंवादः । आर्य्यब्रह्मनिर्दिष्टाः सतत
करचक्राग्रसंवादः । सूर्यनिर्दिष्टाः सततकरचक्राग्रसंवादः । निर्दिष्टाः शिरो-
मणिसंमत पदसंवादः । अनेकादशः निर्णये आर्य्यभट्टाचार्यसंज्ञान्
प्रतिकर्तुं प्रश्नः कार्यः । सूर्यदयादुपरि दृश्ये कियदृष्टिका इति
प्रश्नः कार्यः वा । सूर्यदयात् प्रागेकादशी कियदृष्टिका इति प्रश्नः
कार्यः वा । अथनिर्दिष्टाः अष्टादो आर्य्यभट्टाचार्यसंज्ञान् प्रति प्रश्नः

कृतः । तत्र प्रमाणम् ॥ श्रीरं भनं मदा पाद्यं पद्माचारेण गोचरे
सम्बन्धेषु कः ज्ञेयान् विष्णुधर्मेषु योऽधिकः ॥

End.

द्रवस्तप्तमुच्यते । किमिति ॥ अखंडं दंडायमानेनाक्षोरावप्रवाहस्य नदी-
रूपस्य तटांकद्वयद्रवस्य घटिकाप्रमाणेन पलद्वयेन द्रवः प्रोक्तः । चतस्रो
घटिकानां द्रवपलान्यष्टौ । अक्षकालनादधिकानि पलद्वयान्यंगीकार्यं
लोकपुत्राणि । तथा भूम्याः पूर्वपश्चिमदेशसंयतायं वा द्वापलान्यु-
क्तानि । एकादश्याः सूर्योदयात् द्वापलधिकचतस्रोघटिकाः यदा तदा
द्वादश्यादमी । तत्रपलधिका यदा तदा त्रिदश्यादमी । तत्रघटिकाः
चतस्रोधिताः पूर्वदिने द्वादशी पंचपंचाशद्घटिकाः पंचाशद्दिनादिकाः
प्राप्ता यदा तदा द्वादश्यादमी । एकपंचाशद्दिनादिकाः यदा तदा
त्रिदश्यादमी । त्रिदा त्याच्या द्वादश्या यास्तोन्यभिप्रायः । पंचपलानि
पदपंचाशद्घटिकाः । अष्टौल्लोकाः । कालाद्वचोदपस्य चतस्रोघटिका-
स्यावद्दिनान्यूनतः । उक्ताः इति ज्ञात्वा स्मरिष्यः प्रकाशितः ॥ ४ ॥

Colophon.

इति श्रीवैराट्पाद्यपुत्रेण नरसिंहात्मनेन हरिबालप्याप्तस्य श्रीरुद्र-
लोकलोकैकादशीविषयेऽभिप्रायः कृतः ॥ शुभं भवतु ॥

विवरणम् । नरसिंहात्मनहरिविरचित एकादशीनिर्ययाख्यो नाम छन्दोमताक्षरीङ्ग-
ल्लोकैकादशीविषयेऽभिप्रायः कृतः । शुभं भवतु ॥

No. 265. एकादशीमाहात्म्यम् । Ekādaśī Māhātmyam. Substance,
country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 7. Lines, 8-10 in
a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old.
Verse. Correct. Incomplete, as regards the whole, but complete so
far as the parts contained in it are concerned.

Extracts from the Purāṇas in celebration of the greatness of
the lunar eleventh day, Ekādaśī. The work consists of several
parts, each part treating of a different Ekādaśī. These are
twenty-four in number. The codex under notice contains only
four parts, treating of the Ekādaśīs that occur in the months
of Vaiśākha and Jyāishṭha.

Beginning. श्रीनरेशाय नमः । नारायणं नमस्कृत्य नरसिंह नरोत्तमम् । देवीं
सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ श्रीपुत्रिहर उवाच ॥
वैराट्पाद्याख्ये पद्ये किं नामैकादशी भवेत् । अहिमार्जं कथय मे पाद-

देव नमोऽस्तुते ॥ १ ॥ शीतल चवाच ॥ श्रीभाग्यदायिनी राजद्रि-
ष्टोके परव च । वैशाखलक्ष्मणपत्ने च नाम्ना चैव यद्वयिनो ॥ १ ॥ व-
दिष्या ब्रवेनैव शीघ्रं भवति सर्वदा । पापदानिश्च भवति श्रीभाग्यप्राप्ति-
रेव च ॥ ॥ दुर्भया या करोत्येतां सा श्री श्रीभाग्यमाप्नुयात् । खल-
काणां च सर्वेषां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ १ ॥

End.

यत्फलं संनिहत्यायां राक्षसले दिवाचरे । कृता ग्राहं लभेन्मर्त्य-
सदस्याः नवदादयि ॥ नियमं च प्रकथयं दत्तपावनपूर्वकम् । यका-
दस्यां निराहारोवर्जयिष्यामि वै जलम् ॥ केमवग्रीवमायां यम्-
दाचमवाहते । दादस्यां देवदेवेभ्य पूजनीयनिविक्तम् ॥ गंधैः पुष्पै-
र्घुषदीपैः वासोभिः त्रिपदमैः । पूजयिष्या विधानेन संभोजेतदुदी-
रयेत् ॥ देवदेव ऋषीकेभ्य संसारार्चनारक । उदकुंभप्रदानेन प्रप-
थरमां भनिम् ॥ ततः कुंभः प्रदातव्यो वास्तवाय च शक्तिः । नास्त्य-
चकपुनी भीम खड्गोपामद्वयुमाश्रितः । दानानि धानं देयानि यव
धेनुविशेषतः । भोजयिष्या ततो दिशन् सर्वं शुद्धीत नान्यतः ॥
यं यः कुरुते पूजो दादमीं पापनामिनीम् । सर्वपापविनिर्मुक्तः पदं
गच्छत्यनामयम् ॥ ततः प्रष्टुमि भीमेन कृता छेकादमी शुभा । पांडव-
दादमीनाम्ना लोके ज्ञाता बभूव तु ॥ १३ ॥

Colophon.

इति श्रीनक्षत्रवचंपुराणे निर्जलश्वेदेकश्लोकादशीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥

विवरणम् । एकश्लोकादशीमाहात्म्यं नाम सांख्यिकयावदेकश्लोकादशीमाहात्म्यसूचकविविध-
पुराणसंग्रहीतवचसप्तश्लोकादशीमाहात्म्यविशेषः । पुस्तकेऽस्मिन् वैशाखश्वेदेकश्लोकादशीमाहात्म्य-
नामं विद्यते ।

No. 266. *आयादश्वेदेकश्लोकादशीमाहात्म्यम् ।* *Aśhādha-kṛishṇaikaśādāśi*
Māhātmyam. Substance, country-made white paper, 9×2½ inches.
Folia, 2. Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ?
Appearance, very old. Verse Correct. Complete.

A part of the work noticed above, quoting verses from the Purāṇas on the greatness of the eleventh day of the dark lunar fortnight in the month of Aśhādha.

Beginning. श्रीवचेशाय नमः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ श्वेदश्लोकादशीमाहात्म्यं
च श्रुतं मया । आयादश्वेदपत्ने तु किं नामिकादशी भवेत् ॥ कथयत

प्रसादेन समाप्ते मधुसूदनम् ॥ श्रीलक्ष्म उवाच ॥ व्रतानामुत्तमं राजन्
कथयामि तवाग्रतः । सर्वपापघ्नकरं मुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ आषाढ-
श्राविते पक्षे योगिनी नाम नामतः । शकापेक्ष श्रपदेष्ट मन्त्रार्पातक-
नामिनी ॥ संसाराच्चैवमग्रानां धीतभूता सनामनी । जगन्त्रये सार-
भूता योगिनी व्रतकारिणाम् ॥ कथयामि तवापेक्षं कथां पौराणिकीं
श्रुताम् ॥

End

अतो व्रतोपदेष्टं ते कथयामि श्रुतप्रदम् । आषाढे लक्ष्मपक्षे तं
योगिनीव्रतमाचर ॥ अथ व्रतस्य पुण्येन कृतं याच्यति ते भुवम् ।
इति वाक्यपक्षेः युत्वा दंडवत् पतितः क्षितौ ॥ उत्थापितः स मुनिना
बभूवातीव हर्षितः । मार्कण्डेयोपदेष्टेन व्रतं तेन व्रतोत्तमम् ॥ तद्दृष्ट्वा
प्रभावेन (च ?) देवकसौबभूव सः । संयोरं कान्तया क्षेभे बुभुक्षे
शौक्यमुत्तमम् ॥ ईदृग्बिधं श्रपदेष्ट कथितं योगिनीव्रतम् । अष्टाशौति-
सहस्राणि द्विजान् भोजयते तु यः ॥ तत्फलं समवाप्नोति योगिनी-
व्रतलक्षणः । मन्त्रापापप्रणमनी मन्त्रापुण्यफलप्रदा ॥ श्रुत्वा लक्ष्मीकादशी
ते कथिता योगिनी कथा । पठनाच्छ्रवणात् सत्यैः सर्वपापैः प्रमुच्यते ।

Colophon.

इति श्रीलक्ष्मीवैष्णवपुराणे आषाढलक्ष्मपक्षे योगिन्येकादशीमाहात्म्ये
समाप्तम् ॥ श्रुतमस्तु चिराय नमः शोबिन्दाय नमः शिवाय नमः
रामाय नमः ॥

विवरणम् । आषाढलक्ष्मीकादशीमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ॥

No 267. आषाढलक्ष्मीकादशी । *Kashadhakrishnaikādasī*. Substance,
Kāśmīrī paper, 10×3 inches. Folia, 2. Lines, 10-11 in a page. Cha-
racter, Nāgara. Date, Samvat 1901. Appearance, fresh. Generally
correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon.

इति श्रीलक्ष्मीवैष्णवपुराणे आषाढलक्ष्मपक्षे योगिनी (जी ?) नामैकादशी-
माहात्म्यम् समाप्तमगमम् ॥ मासोत्तमे मार्गशीर्षे मासि लक्ष्मपक्षे ॥
तिथ्यावसार्पा ॥ सीमे पयसिजयलक्ष्मनिवेशालेखि ॥ (धं ११०१) ।

विवरणम् ।

No. 268. **आवणक्षणीकादशीमाहात्म्यम् ।** *Srāvanakṛishnaikādaśī Māhātmyam.* Substance, country-made white paper, $9 \times 2\frac{1}{2}$ inches. *Folia*, 1. Lines, 6-12 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Correct. Complete.

Extracts from the *Brahma-vaivarta Purāṇa* on the greatness of the eleventh day of the lunar dark fortnight of the month of *Srāvana*.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । नारद उवाच कथंतां चैव भीः क्षामिन् पिता त्वं
पितामह । सर्वेष्टदिप्रकर्ता तं देवकीन्दनप्रियः । नावच्छासिते पक्षे
का च एकादशी भवेत् । किं नामकीविभिक्षाया एतद्विश्रुतीवत् ।
ब्रह्मोवाच । नावच्छासिते पक्षे कमला नाम नामतः । यस्याः अव-
भाषेच नामपेयफलं लभेत् । अस्यां यः पूजयेद्देवं शंखचक्रगदाधरं ।
वत्सं दामोदरं देवं माधवं मधूच्छदम् । यज्जवे ध्यायेत चैव तस्मा पुण्यं
ष्टपुण्य मे । कायां चैव नवापां च नैमित्ते पुण्यं तया । यत्फलं लभये-
त्तत्पुण्यं लब्धपूजने । शीतलपत्रां गुरौ चिन्ते कृतीपात्रे च दंष्ट्रके ।
यत्फलं समवाप्नोति तत्फलं लब्धपूजने । स्वामरणोपेतां धरां
दद्याच्च यो नरः । अभयस्य प्रदानेन तत्पुण्यवमता भवेत् ।

End. श्रीलोकं चैव रजस वैदूर्यं च प्रवालकं । शकतस्तुलसीपत्रं विष्णोः प्रीति-
करं कृतं । तुल्यं च संजरीभिश्च धौ नरः पूजयेदिति । तस्मा पुण्यं
संख्यायां विषमो न जतिभाक् । एकादश्यां दिने मर्त्यो हृतदीपं दद्याति
यः । स याति परमं स्थानं वैकुण्ठं चातिशीभनम् । तस्मा पुण्यं
संख्यां च न लिखेद्विभक्तकः । लब्धाये दीपकं वत्स पिङ्गुदिग्धं दीपयेत् ।
स पिङ्गुं नारयेत् सन्तानं दशपूर्वात् दशापरान् । एतत् पुण्यं मही-
नाय दीपदत्तं नरस्य च । किं प्रवक्ष्यामि भी वत्स पुण्यात् पुण्यतमं
कृतम् । एतस्मात् कारणात् सर्वे कर्मणा च प्रयत्नतः । विष्णुलोकं समा-
प्नोति सर्वपात्रैः प्रयुज्यते ।

Colophon. इति श्रीवैष्णवसंपुराणे ज्ञान्यैकादशीमाहात्म्ये कमलावतं मधूर्ध्वम् ।
ग्रन्थः ।

विशेषम् । कमलावतं नावच्छासिते पक्षे एकादशीमाहात्म्ये रूपोऽयं भिन्नः ।

No. 269. **आवणक्षणीकादशी ।** *Srāvanakṛishnaikādaśī.* Substance, country-made coloured and white paper, 10×5 inches. *Folia*, 2. Lines,

10-11 on a page. Character, Nāgari. Date, Samvat 1874. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

विवरणमूलपूर्वम् ।

No. 270. श्रावणसुक्तादशौ । Śrāvaṇasukṭikādaśī. Substance, country-made white paper, 7×2½ inches. Folia, 4. Lines, 8-8 in a page. Character, Nāgari. Date, Samvat 1802. Appearance, very old, and worn out. Verse. Correct. Complete.

Extracts from the Bhavishyottara Purāṇa, on the greatness of the white eleventh day of the month of Śrāvaṇa.

Beginning. श्रीमद्भगवत्पूज्यः ॥ सुविष्टिर् उवाच ॥ श्रावणस्य वितेपये किञ्चनैका-
दशी भवेत् ॥ कथयस्व प्रसादेन समाये मधुसूदन ॥ श्रीहस्त उवाच ॥
इष्टुष्वावसिती राजन् कथां वाचयस्व श्रुतां । यस्याः श्रवणमात्रेण राज-
वैषम्यं भवेत् ॥ हापरस्य युगस्यादौ पुरा भाविष्यती पुरी । राजा-
महीजिदाद्यातो रात्र्यं पातयति कथं । पुत्रहीनस्य तस्यैव न तद्वर्ध-
युतम् ॥ अपुत्रस्य सुखं नास्ति इह लोके परे तथा ॥ यतनीत्यस्य सुत-
प्राप्तौ काशीवज्रतरोमतः । न प्राप्तस्य सुतोराज्ञा सर्वसौख्यप्रदोदयाम् ॥
इदुःखान् प्रवपथ राजा चिन्तापरोक्षवत् । अभयतः प्रजापत्ये इदं वचन-
मब्रवीत् ॥ इह जन्मनि भो लोका न मया पातकं कृतं ॥ अम्यापोषार्जितं
विभं विभं कीये मया न हि ॥ मल्लसं देवदिव्यं न मृचोतं मया क्वचित् ॥
म्यासापहारो न कृतः परस्य वज्रपादः ॥ पुत्रवत् पाहिता लोका धर्मेषु
विजिता मही । दुष्टेषु पातितो हं लो वंधुपुत्रोपमेव हि ॥ मित्राः संपूजि-
ताः नित्यं देव्या वापि मया जनाः ॥ इत्येवं ब्रह्मतोमार्यं धर्मयुक्ते द्विजी-
नमाः ॥ कल्याणम् मृदु पुत्रो न आतसद्विचिन्त्यतां ॥

End. ॥ श्रीमद्भगवत्पूज्यः ॥ श्रावणे मल्लपतेः पुत्रदानाय विदुताः ॥ एकदशी
श्रावणतदा कुर्वन् नदुःखं जनाः ॥ यथाविधि यथान्यायं यद्योक्तं जन्म-
रात्रिर्न(?) ॥ तस्य पुत्रं सुनिमलं हृदुर्नृपतये जनाः ॥ एवं कृत्वा सुनि-
यतं राज्ञः पुत्रोभवियति ॥ शुभा वै श्रीमद्भगवत्पूज्यं प्रवक्ष्ये द्विजीनम् ॥
जगुः खे खे मृदु सर्वे हर्षोत्तुष्टुल्लोचनाः ॥ श्रावणस्य समासाद्य शुभा
श्रीमद्भाविनं ॥ राजा सद्यः तत्तं चक्षुः सर्वे यदावस्थिताः ॥ दारुणीदि-

मने पुण्यं संदुर्मुपये कथाः । दत्ते पुण्येय सा राक्षी गर्भमापनु शोभ-
मम् । परिपूरे ददा गर्भं काले पुनमजीजनत् । एवंवापि हि राजेन्द्र
पुनदा नाम भागतः । गर्भेया धापनामाय पुनमग्नौ नरोत्तमः । एकाध
मनया राजन् वै कुर्वन्ति नरोत्तमाः । तेषांच पुनरोवाय संभवन्ति
सदृशम् । पठनाच्छ्रवणाद्वाजन् शोभद्वयफलं लभेत् ।

Colophon. इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे पुनदा श्रावणशुक्लैकादशी समाप्ता । १ ।
श्रीरामाय नमः लिखितं शिवशरादमित्रेण संवत् १८०१ सा. ड.।

विवरणम् । श्रावणशुक्लैकादशीमाहात्म्यं भविष्योत्तरपुराणसंस्कृतम् ।

No. 271. श्रावणशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । Śrāvaṇaśuklaikādaśī Mā-
hātmyam. Substance, Kāśmīrī paper, 10×4 inches. Folia, 3 Lines,
8 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1670. Appearance,
fresh. Verse. Correct. Complete.

Another complete copy of the same work, having the follow-
ing hemistich added at the end.

“आर्यं संपूज्य विधिवद्वनचान्दहिरण्यकैः” । ३१ ।

Colophon. इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे पुनदा श्रावणशुक्लैकादशी सम्पूर्णा । लिखितं
धर्माग्निनिषेधनामकजयलब्धेन । संवत् १८०० । श्रावणे मासि । शुक्ल-
पक्षे । त्रयोदश्याम् । १० ।

विवरणम् ।

Note — This codex has an extra page containing the latter part of the Kartika-
śuklaikādaśī called Prabodhini.

पुनकेश्वरिन् कार्ष्णिशुक्लैकादशीमाहात्म्यान्तिमपर्वं विदते ।

No. 272. श्रावणशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । Śrāvaṇaśuklaikādaśī Mā-
hātmyam. Substance, Kāśmīrī paper, 10×4 inches. Folia, 7 (of which
foll. 1-4 are wanting). Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date,
Samvat 1901. Appearance, fresh. Verse. Correct. Incomplete.

A collection of verses from the Bhaviṣya Purāṇa, on the
greatness of the dark eleventh lunar day of the month of Śrā-
vaṇa.

Beginning. मासि ।

End.

श्रीलक्ष्म्य उवाच ॥ इति शुक्ला मुनिवचोमना च शिरसा नृपः ॥ राज्ञा मय
 तथा चक्रे विमलैकादशीव्रतम् ॥ ४५ ॥ ततश्च मुनिनाश्रयो संपुटं मनु-
 मुद्यतो ॥ अमात्यैः पौरकजनैः पूजितो तो गतो मृदम् ॥ ४६ ॥ तेन
 व्रतप्रभावेण श्ववः शरणं ययुः ॥ चंद्रसेनोपि तद्वाच्यं तेनैवा तु सम-
 पिंसम् ॥ ४७ ॥ चंद्रसेनो मद्याराजः पाक्षयामास च प्रजाः ॥ तस्य पुत्रो हि
 धर्मोत्तमो रिपुंजित्नामतो भवत् ॥ ४८ ॥ तद्वाच्यं सूत्रे दत्त्वा राज्ञा मय
 वनं गतः ॥ चंद्रसेनोवने तत्र च चत्वार मद्यातपाः ॥ ४९ ॥ जनार्दन इति
 पुण्य स्थानं परममापन ॥ रिपुंजित् पाक्षयामास प्रजाः पुत्रानिबोर-
 चान् ॥ ५० ॥ तस्यास्यवापि राजेन्द्र कर्तव्यं विमलाव्रतम् ॥ उक्त उवाच ॥
 युधिष्ठिरोऽपि तद्वाच्यं शुक्ला चक्रे व्रतं त्विदम् ॥ ५१ ॥ तस्माद्भवति
 क्रियतां व्रतं शीघ्रं च ददा ॥ माहात्म्यं यथा तद्वाच्यं शीघ्रं च ददा
 लभेत् ॥ ५२ ॥

Colophon.

इति श्रीभविष्यपुराणे पुत्रवचोमनास्य लक्ष्म्यपक्षैकादशीविमलाभाजी
 तन्माहात्म्यं सम्पूर्णम् ॥ संवत् ॥ १८०१ ॥ भावचाधिसिद्धिः ॥ यत्कृत्यते ॥
 तिथावेकादश्याम् ॥ ११ ॥ नृपस्य निवासरात्रिनामध्याह्नसमयेऽलेखि पदा-
 मिषोपनामक श्रीराधाकृष्णाय नमः ॥

निवरणम् : भविष्यपुराणसंस्कृतं भावकृष्णैकादशीमाहात्म्यम् ।

No. 273. भाद्राश्विनैकादशीमाहात्म्यम् । Bhādrāśvinaikādaśī Māhāt-
 myam. Substance, country-made colourless paper, 10×4 inches
 Folia, 7. Lines, 10-11 in a page Character, Nāgara. Date, ?
 Appearance, very old. Verse. Correct. Incomplete.

Extracts from the Brahmanḍa, Skanda, Brahmaravarta,
 and other Purānas, on the greatness of the dark as well as white
 lunar eleventh day of the months of Bhādra and Kāśina.

Beginning. युधिष्ठिर उवाच भाद्रस्य लक्ष्म्यपक्षे ॥ किमनैकादशी भवेत् इति श्रुत्वा-
 म्यहं श्रोतुं कथयस्व जनार्दन ॥ १ ॥ श्रीलक्ष्म्य उवाच यत्पुष्पैकमना राजन्
 कथयिष्यामि विस्तरात् अजिति नामतः प्रोक्ता सर्वपापप्रणाशिनी ॥ १ ॥
 पूजयित्वा हृषीकेशं व्रतमस्याः करोति यः पापानि तस्य भस्मन्ति मया-
 पामकयान्यपि ॥ २ ॥ मातः परतरा राजन् लोकद्वयवितावद्या सत्य-
 सुक्तं मया श्रोतव्यमस्यं मम भाषितं ॥ ३ ॥ हरिश्चंद्र इति श्रुत्वा बभूव
 चरतिः पुरा चक्रवर्ती सत्यसंधः समस्ताया भुवः पतिः ॥ ४ ॥ कस्यापि

कर्मबीभोमाद्राद्यधरो बभूव सः विजौतो बनितापुत्रो म सकाराद्य-
 विह्वय ॥ १ ॥ पुष्कमध्य स दास्यते जनोराजा न पुष्कलमृत्यमाद्यं
 राजेन्द्र अतश्चेत्तापहारकः शोभवद्भुविनेहो न चत्यादित्ततया एवं
 मतस्य अयवेर्वहो यत्परा मताः ॥ ८ ॥ अनर्थिता परोराजन् म बभूवा-
 ति दुःखिनः किं करोमि क्व गच्छामि निष्कृतिर्मे कथं भवेत् ॥ ९ ॥ एति
 चिंतयतस्तस्य मग्नस्य दृजनायरे आजगाम मुनिः कदिगुह्याना राजान
 मातुरं ॥ १० ॥ परोपकारपायाय निर्मिता प्राशुषा द्विजाः स तं
 हृष्टा द्विजवरं जगाम अपसन्नमः क्षताङ्गलिपुटोभूत्वा गौतमस्यागतः
 द्यितः कथयामास हर्षानिमाकमो दुःखसंपदुर्तं ॥ ११ ॥ कुत्वा अपतिवाक्या-
 नि गौतमोविक्रयान्वितः उपदेमं अपत्ये व्रतस्यास्य ददौ मुनिः ॥ १२ ॥
 भावे भाद्रपदे राजन् क्षण्यपचेष्टितशोभने एकादशो समाधाता अजा-
 माकौति पुच्छदा ॥ १३ ॥ अस्याः व्रतं कृत्वा राजन् पापघातो भविष्यति
 तत्र भाद्रपमादेवा कर्मवेष्टि समाधत्ता ॥ १४ ॥

End.

मासि ।

विवरणम् । भाद्रपदिनक्षत्रशुक्लैकादशीमासाख्यानि ब्रह्मापत्यम्बकपुत्रवैभवादि पुराणा-
 षोडशीतानि ।

No. 274. कार्तिकशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । *Kārtikasuklaikādasī Mā-
 hātmyam*. Substance, country-made white paper, 10×4½ inches. Folio.
 5. Lines, 9-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appear-
 ance, old. Verse. Not correct. Complete.

Extracts from the Skanda Purāṇa on the greatness of the
 white eleventh lunar day of the month of Kārtika.

Beginning. श्रीमच्छेषाव नमः । सुविहिर पद्माव । हृत्वा हृत्वा मयावाद्य जम्बूद्वीप-
 चितावरं (वा ?) । कथयन् (न ?) त्रयादेन द्वाष्टी कार्त्तिकमभवाम् ॥
 १ ॥ किं नाम की विचिताव्या (पात्रा ?) वतद्विहारतो वर । अराधयेव
 दाशोऽयं नाव काव्या विचारवा । श्रीहृत्वा पद्माव । कार्त्तिके द्वाष्टवचे
 न मावा येव प्रयोषिषी (यो ?) । अकर्मैवमवावि राजधृतराजानि च ।
 दवेनैवोपवाधेन प्रयोषिषी अथैवः । दुर्धर्मे येव दुःशर्म वेदीके न
 वराचरे । श्रीहृत्वा कथयामाव द्वाष्टु मं वाहुवदम् । दद्ववद्वा वादीन्
 यदो (वदो ?) मारदं एति वाहुम् । मारद पद्माव । विनामव
 मयःपुरेर्लोकार्त्ता विनवाव्या । कार्त्तिकेय विदे वदे द्वि विवदो-

व्रतं ॥ तस्योवाच ॥ प्रबोधिन्वास्तु माहात्म्यं पापघ्नं पुण्यवर्धनं ॥ सुनिर्द-
 सत्यपुद्गीनां शृणुच्च सुमिसत्तम ॥ नावद्गर्जति विप्रेन्द्र गंगा भागोरथी चित्तो ॥
 यावन्नायाति पापघ्नी कार्मिके चरिबोधिनी ॥ नावद्गर्जति नीर्यानि
 समुद्राश्च शरांश्च च ॥ यावत्प्रबोधिनी विप्र समायाति न कार्मिके ॥
 अचमेधसदृसाधि राजसूयमतानि च ॥ एकेवैषोपवासेन प्रबोधिन्वा
 लभेन्नरः ॥

End.

व्रतं कृत्वा विधानेन रात्रौ जागरणं चरेत् ॥ जागरे चाकृते विप्रोः (प्योः?)
 पूजने च द्विजोत्तम ॥ उपवासादिकं सर्वमंगदीनं भवेद्भुषं ॥ गीतं शायं
 च न्यस्य (च?) पुराचपठनं तथा ॥ धूपं दीपं च भवेद्यं पुण्यमंगानुसेपनं ॥
 फलापेयादि यदा च दामनिद्रियसंपन्नः ॥ सत्येच्छति (वि?) निद्रानं
 मादकादिविचर्जितं ॥ मीराजयं नमस्कारमतिहृष्टेन चेतसा ॥ यामे-
 थामे महापूजां कुर्वा (य्या?) ज्जागरणं चरेत् ॥ ८२ ॥ दक्षिणादि
 समायुक्तं द्विजातीनां च पूजयं ॥ यद्विंशत्युपयुक्तमेकादश्यां तु
 जागरं ॥ ८३ ॥ यः करोति मरीभत्या न पुनर्जायते भुवि ॥ अचमेध-
 सदृसस्य बाजपेयमतस्य च ॥ ८४ ॥ पुण्यां कोटिगुणं श्रोत्रमेकादश्यां तु
 जागरे ॥ एकादशी व्रतमिदं कथितं मया ते कामप्रदं सकलकल्याणमार्गं
 च ॥ विष्णोः प्रियं सुविधिपुम् कुरु वेतिहासं कृत्यै (कृत्यै?) च यद्वर-
 रो लभते सुसुतिं ॥

Colophon, इति श्रीखंडपुराणे प्रबोधिन्वेकादशीमाहात्म्यं संपूर्णं शुभं भूयात् ॥

विवरणम् । कार्मिकश्लोकादशीमाहात्म्यं खण्डपुराणसंस्कृतम् ।

No. 275. कार्मिकश्लोकादशीमाहात्म्यम् । Kārtikaśuklaikādaśī Mā-
 hātmyam. Substance, country-made white paper, 11 x 4 inches. Folis,
 4. Lines, 10-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1874.
 Appearance, old, and slightly worm-eaten. Verso. Generally correct.
 Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. इति श्रीखंडपुराणे प्रबोधिन्वेकादशीमाहात्म्यं संपूर्णम् ॥ यदाश्विन-
 संक्रान्ते १८७४ वैशाखे कार्मिके चित्ते ॥ एकादशी प्रबोधिन्वां मुधजय
 लब्ध (?) चाक्षिणम् ॥ श्रीदेवीमाहात्म्यां नमः ॥ ॥

एकादशीं प्रकुर्वेति उपवासं हि ये नराः ॥ ते धानि वैष्णवं स्थानं
यथास्ते गच्छन्त्यजः ॥ ११ ॥ यस्यास्ते मामवा स्त्रीके विष्णुभक्तिपरा-
यथाः ॥ एकादश्याय माहात्म्यम् सर्वकालेषु या पठेत् ॥ १४ ॥ गोपहर्ष-
फलं तस्य पुण्यं प्राप्नोति मामवः ॥ दिवा वा यदि वा रात्रौ ये श्रद्ध-
मौढ भक्तिनः ॥ ११ ॥ कुलकोटिसमायुक्तो विष्णुलोके यथेश्वरः ॥ एका-
दश्याय माहात्म्यं पदमेकं श्रयोनिधयः ॥ १६ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानि न-
श्यन्ति भगुजाधिप ॥ एकादशीस्मिन्ना राजप्राप्ति पापप्रसोचनम् ॥ १७ ॥

Colophon.

इति श्रीमत्स्यपुराणे मार्गशीर्षलक्ष्म्या उत्पन्ना मार्गेश्वरीकादशीमाहात्म्यं समा-
प्तमममत् ॥ जयलक्ष्म्यमित्रेशालेखि ॥ मार्गशीर्षलक्ष्म्या ११ शनौ ॥ संवत् ॥
१८०० ॥ अर्चाकर्षद्वयमित्रे १८०० वैशाखे मार्गशीर्षके ॥ लक्ष्म्ये श्रीलक्ष्म्य-
मित्रेशालेखि विद्वन्निधौ शनौ ॥ १ ॥

विवरणम् । अष्टादश्यायलक्ष्म्येकादशीमाहात्म्यं मत्स्यपुराणसंस्कृतम् ॥

No. 277. मार्गशीर्षशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । *Mārgaśīrsha-śuklaikādaśī*
Māhātmyam. Substance, country-made white paper, 10×5 inches.
Folia, 3. Lines, 4-11 in a page. Character, *Nāgārā*. Date, 1772.
Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the *Matsyapurāṇa* on the greatness of the
white eleventh lunar day of the month of *Agrahāyana*.

Beginning. श्रीमत्स्यपुराणे नमः ॥ शुद्धिद्वार उवाच ॥ वद मे देवदेवेश लक्ष्मीकान्त
जगन्पते ॥ लोकानां च हितायैव पापानां च नकारकम् ॥ मार्गशीर्षे
चित्ते पश्ये भवेदेकादशी च या ॥ किं नामकोविदिलक्ष्म्या रतद्विकारतो
वद ॥ कीदेवः पूज्यते न च कथयस्य जनार्दन ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ साधु-
साधु महापराज्ज्वालासाधुरिति कीर्तयामास ॥ कथयिष्यामि राजेंद्र हरिवाचर
शुभम् ॥ उत्पन्ना लक्ष्म्यपक्षे या नक्षत्रैकादशी मम ॥ मार्गशीर्षेष्टा राजेंद्र
मुदायां मम विपदात् ॥ गुरुष्व नमनात् पार्श्वे पापघ्ना जनवधना ॥
कथिता तु मया सैव मध्ये राजसुभम् ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि मार्गशीर्षे तु
या चिता ॥ यस्याः श्रवणमात्रेण नाजपेयफलं लभेत् ॥ शोच्यानामेति
विद्याना सर्वपापघ्ना शुभा ॥ देवं दामोदरं न च पूजयेत् श्रद्धयान्वितः ॥
गुरुधीमंजरीभिश्च धूपदीपैः समंततः ॥ पूज्येयं विधानेन निधनं सैव
कारयेत् ॥ शोच्या एकादशी पार्श्वे सर्वपापघ्नाग्निनी ॥ रात्रौ जागरणं
कार्यं श्रद्धयनीमस्तवेभ्यः ॥

End. एवं यः कुरुते राजन् शीघ्रमेकादशीं ग्रहां । तथा पापानि भवन्ति
 मनो मोक्षमनुयात् । नामः परतरा काचिन्नोचदा विमला परा ।
 पुण्ड्रपञ्चा न जानामि राजन् मे प्रियस्तुतर्वा । चिन्तामचिन्ता क्षेप
 यथा मोक्षदायिनी । पठन्नाच्छ्रवणांश्चा राजयेवकसं लभेत् ।

Colophon. इति श्रीमत्पुत्राचे मार्गशीर्षे ग्रस्ता मोष्या नामिकादशीं संपूर्णा ग्रह
 भूयान् । संवत् १७७१ माघीजमे मार्गशीर्षे ग्रस्तादश्यामस्तित्त्वा पाव-
 धानमिदम् (?) ।

विशरणम् । अग्रहायणपौषैकादशीमाहात्म्यं । मत्स्यपुराणसंस्कृतम् ।

No. 278. अग्रहायणपौषैकादशीमाहात्म्यम् । *Agrahāyana-pauṣhaikā-
 daśī Māhātmyam.* Substance, country-made white paper, 10 x 4½ inches
 Folia, 15. Lines, 10-14 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat
 1807. Appearance, old, slightly worm-eaten, but the last folium
 appears more fresh, in a different hand-writing, and has evidently
 replaced an older copy. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the *Garuḍa* and *Brahmaṇḍa Purāṇas* on the
 greatness of the eleventh lunar days of the months of *Agrahāyana*
 and *Pauṣha*.

अग्रहायणपौषैकादशीमाहात्म्यम् ।

Beginning. श्रीमन्निरुद्धः नमः । सर्वविघ्ननिग्रहकारकभावनया मन्त्रीश्वित्वा मत्स्य-
 यनात् स्यात् । ग्रहादिनिन्दनात् सत्पुत्रैश्चात् सन्ने ग्रहात् जननी ।
 जनपुत्रतात् १८ । सुविदितं यथात् । सन्ने विष्णुं विष्णुं मायाश्रीक-
 यदुत्तमात् । विवेकं विवेकान्तिं उपायं उपवीतम् १० । इन्द्रा-
 नि देवदेवं संप्रदीक्षितं महाम् नमः । श्रीकामां च विनायाय पापानां
 अयदेनने ११ । मार्गशीर्षे निवे सये मेकादशी च का भवेत् । किं
 नामको विविक्त्याः कीदेवस्य भूयदे १२ । यदायज मं धामिन्
 विदोरेय यदायजम् । श्रीकामा उवाच । मातु इहं मया राजन् मातु मे
 विमलं दमः । अयदिष्टानि धामिन् विविक्त्यायुतम् १३ । अग्रहा-
 यानि सये द्वादशी नमः । मार्गशीर्षे च अग्रहायणं देवगुह्यम् ।
 १४ । गुहाद्वयभादाय अग्रहा जननम् । अदिता च भवा (या ?)
 मेव मयाय राजनम् १५ । पूर्वमेकादशी राजन् देवीकं च अग्र-

चरे । मायोमीर्षे चितायानु नृदुमनं चोत्तमर्षि ॥ १७ ॥ मोक्षानामेति ।
आद्या सा सर्वपापहरावरा ॥ देवं दामोदरं चैव पूजयेत्तत्र मानवः ॥ १८ ॥

End

मायोमीर्षे चित्ते पक्षे मोक्षानामेति आत्मनः ॥ सर्वेषु नृदुमनं कृत्वा पितृ
पुत्र्यं प्रदीयतां ॥ १९ ॥ मर्याः पुण्यभावेन मोक्षलक्ष्यं भविष्यति ।
मुनेर्वाक्यं मतः श्रुत्वा त्वयः स्रष्टव्यमात्मनः ॥ २० ॥ आपदापहिकान्
कृत्वात्, प्राप्नोभरतसत्तम ॥ अन्तः पुरश्चरैर्यज्जैः पुनर्दारेष्टदा त्वयः ॥
२१ ॥ ज्ञानं कृत्वा विधानेन पुण्यं दत्तं त्वपाय तत् । इक्षिन् दत्ते तदा-
पुण्ये पुण्यवर्धनमुद्दिनः (?) ॥ २२ ॥ वैश्वामयपिता तत्र मतः सर्वं क्षुत्तो-
मयेः । राजानमनारिच्छा विमलामरीरभावन ॥ २३ ॥ सत्यस्य ते पुत्र
सदेत्युक्ता, स च दिवं गतः ॥ सर्वं या कुर्वते राजन् मोक्षानेकादमी
शुभां ॥ २४ ॥ त्वयः पापक्षयं याति क्षुत्तोमोक्षमवाप्नुयात् । माता परत-
रा काचित्मोक्षदा विमला शुभा ॥ २५ ॥ पुण्यसंख्यान् राजेन्द्र नार्हं
जानामि वै, कृत्वा ॥ पठन्वाङ्मवराहायि वाजपेयफलं भवेत् ॥

Colophon

इति श्रीनृसिंहपुराणे मोक्षे (चै?) आदमी मायोमीर्षे श्रुत्वा सम्पूर्णे
(सम्पूर्णे?) ॥

मौमख्यौकाशीमाहात्म्यम् ।

Beginning.

युधिष्ठिर उवाच ॥ पौरव्यं कृष्णपते तु काशिनैकादमी भवेत् ॥ वि-
श्रामको विविक्तस्थाः कीदेवस्तत्र पूजयेत् ॥ शतदासस्त मे क्षामिन् विस्तरेण
ममापतः ॥ २६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कथयामि च राजेन्द्र भवतः खेद-
कारणम् ॥ तदा तुहिर्न मे राजन् वडभिषागदक्षिणैः ॥ २७ ॥ यथा मे
तुष्टिरायति शकदस्या जलेन वै ॥ तस्याश्चैवापि माहात्म्यं शृणु वीकाप्रमा-
नम् ॥ २८ ॥ लोकागाहं चितार्थाय कथयामि तवापतः । पौरव्यं
कृष्णपते तु सफलं नाम भावतः ॥ २९ ॥ आरायसोऽपि देवोऽस्याः पूज-
येच्च प्रयत्नतः । पूर्वेषु विधित्वा राजन् कर्मयोगादमी जनेः ॥ ३० ॥ वा-
जानाञ्च यथा श्रेयः पचिषां मरुतो यथा । देवानाञ्च यथा विष्णुर्दिपदां
प्राक्ष्योपयथा ॥ ३१ ॥ ज्ञानाञ्च तथा राजयोगादयोगेन चोत्तमा सफलं
नाम नामेति तस्याः पुण्यं शृणुष्व तत् ॥ ३२ ॥

End.

कक्षचित्कालपञ्चमे देवभाग्यवशादपि ॥ पौरव्यं कृष्णपते तु सफ-
लाया दिने तथा ॥ ३३ ॥ एवौ च मध्यमे प्राप्ते सर्वं लेभेयः सुभक्तः ॥
प्राज्ञसंश्रुतः खेन क्षुत्तिनोऽपि शक्यमात् ॥ ३४ ॥ अलितयैव पादा-

भ्यां वनमध्यगतसदा ॥ चुम्बपापीदितो नित्यं शीतेन वज्रपीदितः ॥
 १०० ॥ फलानि च भद्राराजशालाहार च क्षुब्धकः ॥ धानं धीष्णागतस्य
 मानदक्षगतोरविः ॥ १ ॥ किम्भविष्यति तावेति विफला याति दुःचितः ।
 फलानि मानि सर्वाणि दधमूले न्यवेदयन् ॥ १ ॥ इति वाक्यं तदोवाच
 फलानि प्रीयतां हरिः ॥ इत्युक्त्वा क्षुब्धकश्चैव न निद्रां लभते निशि ॥
 १ ॥ रात्रौ जागरणं राजन् भेने हरिप्रसादतः ॥ फलानां पूजनं मेदे
 सखसायासयानसः ॥ ॥ इति लज्जा क्षुब्धकोऽपि द्यकक्षात् व्रतमुत्तमम् ।
 तेन पुष्टप्रभावेन शानं राक्षसकण्डकम् ॥ ॥

Colophon.

इति शौपर्णेये शौचो लज्जा समाप्ता ॥

शौचमुक्तैकादशी ।

Beginning.

पुषिहित उवाच ॥ कथिता चैव भी लज्जा शषष्ठीकादशी शुभा ॥
 कथयस्व प्रसादेन शुक्ला शौचस्य या भवेत् ॥ १ ॥ क्षिप्रान्तको विधि-
 लज्जाः को देवस्तत्र पूजये ॥ कस्मै तुष्टो ह्युपैवेव लभेव पुत्रपौत्रम् ॥ १ ॥
 कील्लज्जा उवाच ॥ शुभं राजन् प्रवक्ष्यामि शुक्ला शौचस्य या भवेत् ॥
 कथयाहि महाराज लोकानां चित्तकाम्यया ॥ २ ॥ पूर्वेण विधिना
 राजन् कर्तव्या सा प्रयत्नतः ॥ पुनदा नाम नाथेति सर्वपापहरावहा ॥
 ॥ भारापयोमिद्वीष्टाः कामदा विविदा कथा पुनदा चमदा चैव
 पैलके न वराचरे ॥ १ ॥

End.

राजोवाच ॥ एव वै संशयोक्तं पुनद्योत्यादने महान् ॥ १८ ॥ यदि
 तुष्टा भवती वै पुनोमे दीयतां तदा ॥ क्षीयन्त्य जगुः ॥ अथैव दिवसे
 राजन् पुनदा नाम वर्तये ॥ १९ ॥ शकादशीमि विष्णुना क्षियतां व्रतमु-
 त्तमम् ॥ अभिनेकल्लोऽस्माकं केशवस्य प्रसादतः ॥ १० ॥ अथगं नव-
 रात्रेऽं पुनदाक्षिर्भविष्यति ॥ इत्येवं वचनान्तेषां कर्तं राजा प्रतोत्तमम् ॥
 ११ ॥ मुनीनामुपदेशेन पुनदाया विचिन्ततः ॥ दादस्यं वारवं लज्जा
 मुनीश्वरा पुनः पुनः ॥ १२ ॥ आलगाय शुभं राजां रात्रीर्भमद्योदधौ ॥
 पुनोलातल्लज्जा कामे विलसौ पुनकर्मलम् ॥ १३ ॥ पितरं तोषयाथाशु
 यलासामी वक्तु यः ॥ श्वन्यान् कामदायाजन् कर्मणं पुनदायतं ॥ १४ ॥
 लोकानां हि चित्तार्थां नवाथे कथितं मया ॥ एकचित्ताशु ये मर्त्याः
 कुर्वन्ति पुनदायतम् ॥ १५ ॥ पुनान् प्राणेषु लोकेऽस्मिन् धृतासे सर्वमा-
 गिना ॥ पतनान्वावहाद्विजगद्भिरोमपसं लभेत् ॥ १६ ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्माष्टपुराणे । पौषशुक्लैकादशी पुनर्दाष्टाकया समाप्ता ।
शिवप्रसादमित्रेण लिखितं संवत् १८०० ॥ राम ।

विवरणम् । पुस्तकेऽस्मिन् षडष्टायस्यपौषमासयोरेकादशीनां भाषाव्याजानि वर्तन्ते । तत्रा-
ष्टायस्यशुक्लैकादश्याभाषाव्याजं मन्त्रपुराणसंग्रहोक्तं, श्रिटार्ता भाषाव्याजानि च ब्रह्माष्टमण्ड-
पुराणाभ्यां संग्रहीतानि ।

No. 279. पौषशुक्लैकादशीभाषाव्याजम् । *Paushasuklaikādaśī Māhāt-
myam.* Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 3.
Lines, 4-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1893.
Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

This codex contains extracts from the *Brahmaṇḍa Purāṇa* only
on the greatness of the white lunar eleventh day of the month
of Pausha.

Colophon. इति श्रीब्रह्माष्टपुराणे पौषशुक्लपुनर्दा नाम एकादशी व्रतकथा समाप्ता ।
लिखितं जयलक्ष्मिमित्रेण श्रीधरराजप्रयाते । भाषोक्तमे मार्गशीर्षे मासि ।
शुक्लपक्षे । तिथौ दशम्या । १० । शनौ । संवत् । १८९१ ।

विवरणम् ।

No 280. पौषशुक्लैकादशीभाषाव्याजम् । *Pausha-kṛishṇaikādaśī Māhāt-
myam.* Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 3.
Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Saka 1890. Ap-
pearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the *Guruḍa Purana* on the greatness of the
black lunar eleventh day of the month of Pausha.

Beginning. श्रीमन्महावाचविदमहे नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीरावास्तथाय नमः ।
खलु उवाच । नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं । देवीं सरस्वतीं
व्यासं ततोऽप्य मुदीरयेत् ।

Colophon. इति श्रीमहावाचकीये खलुश्रीनक्षत्रादौ नाम षडशैकादशी पौषश-
ुक्लभाषाव्याजकथा संपूर्णा । अनामैन्दुमित्रेण १८८० वैशाखे मार्गशीर्षे तुष्य-
तिथौ शनौ निम्नि । रवावली लक्ष्मणप्रसादतः श्रीलक्ष्मिमित्रेण श्लेषि-
चादरात् । १ । लिखितं मया मिजयलक्ष्मिमित्रेण प्रयागनगरे च ।

विवरणम् ।

No 281. पौषकृष्णैकादशीमाहात्म्यम् । Pausa-kṛṣṇaikaśāṣī Māhātmyam. Substance, country-made white paper, 10x11 inches. Folia, 4. Lines, 11 in 1 page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1720, Saka 1945. Appearance, old. Verse. Correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. रति मङ्गपुराणे पौषीकृष्ण सप्तलानामैकादशी कथाः सम्पूर्णाः ॥
संवत् १७८० शके १८४१ समये माघमासे शिवे पक्षे चतुर्थ्यां तिथौ छि-
दितं शैवकरोमहिवेदेभेदं पुस्तकं ।

विवरणपूर्वम् ।

No. 282. पौषशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । Pausaśuklaikaśāṣī Māhātmyam. Substance, country-made paper, 9x8½ inches. Folia, 5. Lines, 6-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, especially the last folium which is worn out and torn. Verse. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject.

विवरणपूर्वम् ।

No. 283. फाल्गुणशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । Phālgunaśuklaikaśāṣī Māhātmyam. Substance, country-made white paper, 9x4 inches. Folia, 13 (of which foll. 6-10 are wanting). Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Incomplete.

Extracts from the Brahmāṇḍa Purana on the greatness of the white lunar eleventh day of the month of Phālguna.

Beginning. भाषि ।

End.

केनेदं सप्तकुम्भं हस्तमस्तुतिर्विना । एतस्मिन्नेव काले च वामुषा-
शरीरिणी । न स्थितं यदपि दद्यात् नित्यं विमयास्वितं । शरणं के-
वादन्योवाप्ति कोपि द्वितीयकः । वनामप्यान् स कुमली समायातोपि
भूमिभुक् । राघवं चकार धर्मोद्या धरार्थां देवतेभ्यन् । वसिष्ठ उवाच ।
वामदेवीवत्तं राजन् वे कुर्वन्ति नरोत्तमाः । वे यांति वैष्णवे लोके
नाम चाप्यां विचारया ॥ ११ ॥

Colophon. इति श्रीमच्छांदपुराणे फाल्गुनशुक्लश्रावणदशमीमाहात्म्यं समाप्तं ।

विवरणम् । श्रावणदशमीनामकफाल्गुनशुक्लदशमीमाहात्म्यं मच्छांदपुराणसंस्कृतम् ।

No 284. फाल्गुनशुक्लदशमीमाहात्म्यम् । Phālgunakṛishnakādaśī Māhātmyam. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 10×6 inches. Folia, 2. Lines, 13-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Skanda Purāṇa on the greatness of the black lunar eleventh day of the month of Phālguna.

Beginning ॐ श्रीमच्छेणाय नमः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ फाल्गुनश्रावणे पक्षे चि
नामैकादशी भवेत् ॥ कथयस्व प्रसादेन वासुदेव भगवन्तः ॥ १ ॥ श्री
कृष्ण उवाच ॥ नारदः परिप्रच्छ मच्छास्त्रं कमलासनं फाल्गुनश्रावणे-
पक्षे विजया नाम या भवेत् ॥ १ ॥ तस्मात् पुण्यं कुर्यात् कथयस्व प्रसा-
दनः ॥ मच्छावाच ॥ शृणु नारदभगवन् कथां पापघ्नीं परां ॥ यत्र कथं
विदास्यात् तच्छुश्रूष मदानुने ॥ २ ॥ पुरातनं च मच्छास्त्रं परिषं पाप-
नाशनं ॥ जयं हदाति विजया श्रवणां वै न संशयः ॥ ४ ॥

End. अनेन विधिना राज्ञः युधिष्ठेः सप्त संवत् ॥ १४ ॥ कुरु व्रतं प्रयत्नेन विज-
यसे भविष्यति ॥ इति शुभा मतो राम यचोक्तमकरोत्तदा ॥ कृते व्रते
स विजयी बभूव रुद्रमदनः ॥ प्राप्ता श्रीनामिना लंका मोक्षयोगिनीतो-
रये ॥ ११ ॥ अनेन विधिना पुनः ये कुर्येति नरा व्रतं ॥ इह लोके जय
लोकां परलोके तथा जयः ॥ १० ॥ एतस्मात् कारणात् पुनः कर्तव्यं वि-
जया व्रतं ॥ पठनाच्छ्रावणं वाजपेयफलं लभेत् ॥ १८ ॥

Colophon. इति श्रीशुद्धपुराणे फाल्गुनशुक्लपक्षे विजयैकादशी माहात्म्यं ॥ १ ॥
० ॥ राम ॥ श्रीरामाय नमः ॥ श्रीरामाय नमः ॥ राम ॥

विवरणम् । फाल्गुनशुक्लदशमी माहात्म्यम् शुद्धपुराणसंस्कृतम् ।

No. 285. चैत्रशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् । Chaitraśuklaikādaśī Māhāt-
myam. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia,
3. Lines, 3-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1870.
Appearance, fresh. Generally correct. Complete.

Extracts from the Varāha Purāṇa on the greatness of the white lunar eleventh day of the month of Chaitra.

Beginning. श्रीवैश्वदेवाय नमः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ वासुदेव नमस्तुभ्यं कथयस्व ममा-
यता ॥ चैत्रस्य शुक्लपक्षे तु किं नामैकादशी भवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्ण
उवाच ॥ शुक्लपक्षे कथयन् कथामेतां पुरातनीं । वसिष्ठो यामकथ-
यन् प्राग्दिल्लीपाय शृण्वते ॥ १ ॥ दिल्लीप उवाच ॥ भगवन् श्रीगुप्ति-
भामि कथयस्व प्रसादतः ॥ चैत्रे भाद्रि भित्ते पक्षे किं नामैकादशी भवेत् ।
श्रीवसिष्ठ उवाच ॥ माधु शृणु त्वत्प्रेष्ठ कथयामि तवाग्रतः ॥ चैत्रस्य
शुक्लपक्षे वै कामदा नाम नामतः ॥ २ ॥ एकादशी पुष्पतमा पार्ष्णि-
दवानला । शुक्ल राजन् कथामेतां पापघ्नीं पुष्पादिनीम् ॥ ३ ॥

End. ॥ श्रीविरवाच ॥ चैत्रमासस्य रंभोदशुक्लपक्षेति चाग्रतः ॥ कामदेकाद-
शीमास्या चा गता लक्षितानजिता ॥ १८ ॥ कुर्यात् तदुत्तमं भद्रे विधिपूर्व-
मयोदितम् ॥ अथ तस्य दम्पत्यं तत् सभर्तुं प्रदीयताम् ॥ १० ॥ इति
पुण्ये चक्षानस्य आपदोषः प्रयाश्नति ॥ इति धृता-भुनेर्वाक्यं लक्षिता-
वर्तिताभवत् ॥ ११ ॥ उपोद्यैकादशीं राजन् द्वादशी दिवसे तदा ॥
विप्रस्येव मनीषेण वासुदेवाग्रतः स्तिवा ॥ ११ ॥ वाक्यमूचेति लक्षिता
लपत्युच्चारवाय वै ॥ मया तु तदुत्तमं श्रीर्षे कामदाया उपोषितं ॥ ११ ॥
तस्य पुष्पप्रभावेण मन्त्रजन्य पिशाचता । लक्षितवचनदेव वर्णनाने-
पि तत्पक्षे ॥ ११ ॥ गतपापः च लक्षितो दिग्देशो बभूव च ॥ राक्ष-
सजं गर्गं तस्य प्राज्ञा गंधर्वता पुनः ॥ १२ ॥ हेमरत्नममकीर्णं रमे लक्षि-
तया च ॥ नो विमानममाचक्षौ पूर्वरूपाधिकानुभौ ॥ ११ ॥ इंपती
अन्यगोभेतां कामदायाः प्रभावतः ॥ इति ज्ञाना त्वत्प्रेष्ठ कर्त्तव्येषां प्र-
ज्ञतः ॥ १३ ॥ लोकानां च वितायां तवापे कविता मया । वृक्षहत्या-
दिपापघ्नीं पिशाचमविनाशिनी ॥ १८ ॥ यातः परतरा काचित्ते-
लोक्ये उपराचरे ॥ पठनाच्छ्रवणाद्वाजन् वाजयेत्फलं लभेत् ॥ १८ ॥

Colophon. इति वराहपुराणे चैत्रशुक्लैकादशी लक्षिता नाम्नी कथा समाप्ता ।
लिखितं पद्माग्निमित्रजगन्नाथेन । चैत्र । शुक्ल । दशम्याम् । संवत्
१८०० ॥

विरचम् । वराहपुराणसंस्कृतं चैत्रशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् ।

Folia, 4. Lines, 6-8 in a page. Character, Nágara. Date, Samvat 1901. Appearance, almost fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Bhavishya Purána on the greatness of the lunar eleventh day of the Adhimása or the intercalary month.

Beginning. श्रीगणाधिपतये नमः ॥ शुचिष्ठिर उवाच ॥ नारायण नमस्तुभ्यं भक्तानां
शुक्तिहेतवे ॥ विद्यात्मन्यादिकर्त्तुं च प्रलवेराश्रमाय च ॥ १ ॥ भजनीय
पदास्त्राय भजनीयगुणाय ते । भजनीयावताराय भजनीयक्रियाय ते ॥
१ ॥ अमंतमामधेयाय अमंततनये नमः ॥ नित्यामंदस्वरूपाय अमंत-
फलदायिने ॥ १ ॥ वासुदेव मया ज्ञातः शुभा विस्तरतः कथा ॥ नानार्थ-
मोचराः कृष्ण सर्वपापहराः पराः ॥ १ ॥ यत्कादशीनां सर्वेषां माहा-
त्म्यानि द्रुतानि च ॥ तथापि कृत्तिं शीयामि शुद्धापि तां तुषामि ॥
५ ॥ तस्माद्विस्तरतः आभिन् चतुष्टयेऽहं वदस्व तत् ॥ कथया सर्वलोकानां
शुक्तिशुक्तिप्रदायकम् ॥ १ ॥ सूत उवाच ॥ इति तस्य वचः शुभा प्रथ-
मम् मधुसूदन ॥ श्रीवाच दृष्टव्या वाचा पिबन्व्ययीमुत्तमम् ॥

End. श्रीकृष्ण उवाच ॥ मया ज्ञमपि राजेन्द्र कृपय कमलाग्रतम् ॥ पतुःकला
सर्वकामानामावासी जायते पुमान् ॥ ४१ ॥ सूत उवाच ॥ रत्नैरित-
मिदं द्विजाः सदसि भीमसेनायकं शृणोति पठतेऽथवा श्रुतिमतिः
शतायुः पुमान् ॥ लभेत् सुखनरः फलं निपुतधेनुदानीह्वं सुदं च परमां
रत्नामिद परव मोचं लभेत् ॥ ४२ ॥ माहात्म्यायनयात् पाठाद्गोप्तृवृषफलं
लभेत् ॥ व्याघ्रं संपूज्य विधिवद् मोदिरण्यफलादिभिः ॥ ४३ ॥

Colophon. इति श्रीभविष्यपुराणे अधिमासशुक्लपक्षे कमलानाग्रेकादशीमाहा-
त्म्यम् समाप्तिमवसत् ॥ श्रीरामजय रामजय राम ॥ संवत् १८०१ ॥ वाच-
शुक्ला ॥ ११ ॥

विवरणम् । अधिमासशुक्लैकादशीमाहात्म्यम् भविष्यपुराणसंस्कृतम् ॥

No. 287. चैत्रकृष्णैकादशीमाहात्म्यम् । Chaitrakṛṣṇaikaśāśī Māhāt-
myam. Substance, country-made Kāśmīri paper, 10×4 inches Folia,
3. Lines, 9 in a page. Character, Nágara. Date, Samvat 1870. Ap-
pearance, old. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Bhavishyottara Purána on the greatness
of the black lunar eleventh day of the month of Chaitra.

Beginning श्रीगणेशाय नमः ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ कालगुणस्त्रासिवे पक्षे दुतात्मा-
महंती भया ॥ चैत्रस्तु लक्ष्म्यपक्षे तु किं नामैकादशी भवेत् ॥ १ ॥ श्रीलक्ष्म-
ण उवाच ॥ शृणु राजेन्द्र नम्यामि यज्ज्ञानं पापनाशनं यज्ञोत्तमोत्तमोत्त-
मोत्तमांघावा चक्रवर्तिना ॥

End. लोभश्च उवाच ॥ पापमोचणिका राजन् ये कुर्वन्ति नरोत्तमाः ॥ ४१ ॥
देवा यन्मातृकं किंचित् न च सर्वं पश्यं ब्रजेत् ॥ पठनाच्छ्रवणादाजन्
मोक्षसप्तसप्तं लभेत् ॥ ४२ ॥ ब्रह्मदा चैवदारी च क्षरापी गुप्ततन्त्राः ॥
ब्रह्मन्वाच्य करणात् पापमुक्ता भवन्ति ते ॥ ४३ ॥ ब्रह्मपुण्यप्रदं ह्येतत्
कारयेद्भक्तमुत्तमं यत्नं संपूज्य विधिवद्गोधान्यवचनादिभिः ॥ ४४ ॥

Colophon. रति श्रीभविष्योत्तरपुराणे चैत्रलक्ष्म्यपापमोचनी एकादशीमाहात्म्यम्
समाप्तम् ॥ लिखितं जयलक्ष्मणमिश्रेण संवत् १८०० ॥ श्रीलक्ष्मः ।

विवरणम् । भविष्योत्तरपुराणसंस्कृतं चैत्रलक्ष्म्यैकादशीमाहात्म्यम् ।

No 288 चैत्रस्तुल्लक्ष्म्यैकादशीमाहात्म्यम् । Chaitraśtuklakṣmīnāikādaśī
Māhātmyam. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 8×4 inches.
Folia, 5. Lines, 6-16 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance,
very old, worn out, and slightly worm-eaten. Verse. Generally
correct. Complete.

Another codex on both the white and black lunar eleventh
days in the month of Chaitra.

विवरणम् ।

No 289 चैत्रवैशाखलक्ष्म्यैकादशीमाहात्म्यम् । Chaitra-vaiśākhaḥlakṣmīnāi-
kādaśī Māhātmyam. Substance, country-made white paper, 9×3
inches. Folia, 8. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date,
Samvat 1816. Appearance, very old, worn out, and written by different
hands. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the several Purānas on the same subject for
the months of Chaitra and Vaiśākha.

Beginning. युधिष्ठिर उवाच ॥ चैत्रलक्ष्म्यापिवे पक्षे किञ्चनैकादशी भवेत् नदिमानं
कथय मे वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥ श्रीलक्ष्म उवाच ॥ श्रीभाम्यदायि-

नी राजमिद लोके परत च ॥ वैशाखलक्ष्मणपते ॥ माध्वा देव वर
यिनी ॥ १ ॥

End. तस्मान् सर्वप्रयत्नेन कर्तव्या पापभीरुभिः ॥ ११ ॥ उपारितनयाङ्गीते-
नैरदेव यक्षयिनी ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन् गोमयसुफलं लभेत् ॥ ११ ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुल्लोके महीयते ॥ १४ ॥

Colophon. इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे वैशाखलक्ष्म्यावहयिनीमाहात्म्यम् समाप्तं एका-
दशीऽध्यायः ११ ॥ सं१८१६ ॥

विवरणम् । वैशाखलक्ष्म्यैकादशीमाहात्म्यम् ।

No. 290 एकादशीव्रतम् । *Ekādaśīvratam*. Substance, foolscap paper, 8×4 inches. Folia, 85 Lines, 1-10 in a page. Character, Nāgara Date, Samvat 1907. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Incomplete

This treatise also consists of extracts from the several Purāṇas in praise of Ekādaśī, and refers to all the Ekādaśīs that occur in a year with the exception of the Kṛishṇa Ekādaśī in the month of Māgha, Śukla Ekādaśī in the month of Vaiśākha, as also of the Śukla and Kṛishṇa Ekādaśīs in the months of Āśhāḍha and Śiāvana.

Colophon इति श्रीभविष्यपुराणे पुनर्वसुनक्षत्रमासस्य लक्ष्मणलक्ष्म्यैकादशी विमलानाङ्गी-
माहात्म्यम् समाप्तमगमत् ॥ संवत् ॥ १८०७ ॥ लिखितमिदं पद्मविंश-
त्यैकादशीमाहात्म्यं पश्चिमजयलक्ष्मणविरचितम् ॥

विवरणम् । पूर्वोक्तलिखितैकादशीमाहात्म्यान्वेकत्र सम्मिलानि । पद्मविंशत्यैकादशीषु पुस्तके-
ऽस्मिन् विंशत्यैकादशीनां माहात्म्यां वर्णिते । माघलक्ष्म्यैकादशी वैशाखलक्ष्म्यैकादशीमाघश्रावण-
पुष्यलक्ष्म्यैकादशीनां माहात्म्यां नास्ति । ततश्च पुस्तकमिदमसम्पूर्णम् ।

No. 291. माघैकादशीमाहात्म्यम् । *Māghaikadaśī Māhātmyam*. Substance, country-made white paper, 9×3 inches. Folia, 7. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, P Appearance, very old, and worn out. Verse. Correct. Complete.

Extracts from the Brahmandā and Padma Purāṇas on the greatness of the dark and white eleventh lunar days of the

month of Māgha . The name of the former is Shatṭilī, and of the latter, Jayā .

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ दास्यम्य उवाच ॥ सर्वलोकमनुप्राप्ता पापं कुर्वति
कंसवः ॥ ब्रह्महत्यादिपापेषु अन्येषु विविधादिभिः ॥ परद्रव्यपञ्चा-
राद्य परव्यसनमोहिताः ॥ कथं न मध्येऽत्रकान् ब्रह्मसद्वृत्तिं तत्त्वतः ।
अनायासेन भगवन् दानेनाप्येन केनचित् । पापं प्रशमनं याति येन
न हस्तुमर्हसि ॥ अन्वय उवाच ॥ साधुसाधु मन्त्राभ्यां गुह्यं मे तदुदा-
हृतं ॥ यत्र कदाचिदाख्यानं ब्रह्मविम्बिन्दुरेवतेः ॥ तदर्थं कदाचिद्यामि
मया प्रदोद्विजीवत ॥

End. ईदं उवाच ॥ वदतां केन पुण्येन पिशाचत्वं हि वा मृतं ॥ मम श्राप-
वशं प्राप्नो केन देवेन मोचितो ॥ साध्यवानुवाच ॥ वासुदेवप्रसादेन
जयायः प्रतेन च ॥ पिशाचत्वं मम व्यामिन् तव भक्तिप्रभावतः ॥ इति
कुला वचनमग्न्यनुवाच सुरेश्वरः ॥ पवित्रो पावनो जातो बन्धनो यो ममापि
च ॥ हरिवासरकर्तारो विष्णुभक्तिपरायणो ॥ हरिभक्तिरता ये च विष्णु-
भक्तपरास्तथा ॥ अस्माकमपि ते मर्त्याः पूज्या वंशा न संशयः ॥ रत्नस्य दुष्य-
वत्यां त्वं यथासौम्यं सुरासमे ॥ रतस्यात् कारणाद्भगवन् कर्तव्यं हरिवा-
सरं ॥ जया तु राजगार्दूलं ब्रह्महत्यापहारिणी ॥ सर्वदामानि हतानि
यज्ञास्तेन हता यद्व ॥ सर्वतोर्षेषु च ज्ञातः हतं येन जयाव्रतं ॥ कल्प-
कोटिगतं यावद्देहकुटे जीह्वे भुवं ॥ पठनाच्छ्रवणादज्ञाद्विष्टोमपलं
उभेत् ॥ १६ ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे भावशुक्लैकादशी जयामाहात्म्यम् समाप्तं ॥ शुभम् ॥

विवरणम् । भावमासीयशुक्लशुक्लैकादशीमाहात्म्यं यथाकृतं ब्रह्माष्टपद्मपुराणसंस्कृतं ।
तत्र शुक्लैकादशीपट्टिनी नाम शुक्ला च जया नाम ।

No 292. पिपीतकीव्रतम् । Pipitakivratam. Substance, country-
made yellow paper, 9×2½ inches. Folia, 4. Lines, 8-9 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose and verse.
Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the religious observance
generally known as Pipitakivrata, performed on the white lunar
twelfth day of the month of Vaiśākha. As it was first performed
by a Brāhmaṇa of the name of Pipitaka, it was named after him.

Beginning.

अथ पिपीतकीवतः । तत्र प्रथमं मण्डलं कृत्वा अष्टादशपद्यं निर्माय
मण्डलमध्ये मण्डलमारोप्य रिट्तिवाचनपूर्वकं सूर्य्यसोमेति पठित्वा संकल्पं
कुर्यात् । अथेत्यादि वैशाखे मासि शुक्लपक्षे द्वादशी तिथौ चतुर्विंश-
यावत् अमुकगोचा श्रीमती अमुकीदेवी यमलोकविमुक्तलवंगुलीक-
गदनकामा श्रीविष्णुप्रीतिकामा वा महाभारतादिर्घदितोक्तमण्डला-
दिनामादेवतापूजापूर्वकविष्णुपूजासमोऽथ जलपूरितघटदानतत्कदाप्य-
थरूपपिपीतकीव्रतमहं करिष्ये । ततः कृताञ्जलिः पठेत् । इदं व्रतं
मया देव गृहीतं पुरतस्तव निर्विघ्नं सिद्धिमाप्नोतु तत् प्रसादान्
जनादेन ॥ ततो मण्डपत्यादिपद्मदेवताः संपूज्य नवमद्यान् दिक्-
पालान् पूजयेत् । ततः गृहीतेक्षिन् व्रते देव सद्यः पूर्वं क्षिया मया ।
साहं भवतु तत्सर्वं प्रसन्ने त्वयि केनच इति पठित्वा भूतशुद्धादिकं कृत्वा
अह्न्यासकराह्न्यासौ कृत्वा । विमोचार्थं संख्याय विष्णुं भाला संपूज्य
मण्डेशदीन् नवमद्यान् वक्ष्यं लक्ष्मीं सरस्वतीं पूजयेत् । ततो भो-
गुत्सव्य कलसगुत्सव्य कथां श्रुत्वात् (श्रुत्वात्) यथा भविष्यपुराणे ।
श्रान्तोऽथ उवाच । जलदानस्य साक्षात्सा यथाया कथितं पुरा तदहं
श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां मुनिशततम (सततम्) । पुरा केन कृता पुष्टा
द्वादशी सा पिपीतकी । तस्याः फलं मे ब्रूहि कथाश्चैव वनातन ।
भारद उवाच । शृणु राजन् प्रवचा (व्या ?) मि द्वादशीं तां पिपीत-
कीं यां कृत्वा यमलोकाणि प्राप्नुयात् वैष्णवं पुरं । पुरा पिपीतकी
नाम प्राज्ञश्च शंसितव्रतः । तपःस्वाध्यायसंयुक्तः सर्वप्रापिषिते रतः ।
शान्तोदान्तः समायुक्तः वसिष्ठोऽमपरायणः । भिवसन् विजनेऽरण्ये
कामधर्मशुभेत्य सः । ततः कालेन नियतः सोऽपि अत्युवशं गतः ।

End.

विप्र उवाच । यदि तुष्टोऽसि मे देव तज्जलं देहि मे कियत् । तत्
कुर्वन् महाभाग सर्वप्राप्तेष्वर प्रभो । यम उवाच । अमुष्टोऽसि तवानेन
श्रीपतेः द्विजसत्तम । वैष्णव तद्व्रतं विप्र कुर्वन्ना निजालयम् । विप्र
उवाच । किं पुण्यं किं फलं तस्य विधानं तस्य कीदृशं तन्मे ब्रूहि
जगद्गाथ येन प्राप्नोति तज्जलं । यम उवाच । विधानं शुभु (शृणु ?)
सर्वज्ञ द्वादशी यदिमे (यादृशी ?) चरेः । वैशाखे शुक्लपक्षस्य द्वादशी
वैष्णवी तिथिः । तस्यां शुशीतलोः सोमैः सापवेत् केनचं श्रुतिः ।
पूजयेद् गन्धपुष्पाद्यैर्धूपदोषैर्विधानतः मेवेद्यैर्विधैर्भक्ष्यैस्ताम्बुसैश्च
वापसा । विष्णुमन्त्रं पठित्वैव दक्षवत् प्रविपत्य च । दद्यादिद्रेभ्यः संपूज्य
जलकुशचतुष्टयम् । नवपूर्वशरावैश्च भक्ष्येण सहितं तया । पुनः

यज्ञोपवीतेन काष्ठनेन मृदचिषं । द्वितीये चाष्टकसप्तं भस्मादीरन्ध्रितं
ततः । तृतीयेतममायुक्तं काष्ठनेन मृदचिषं । तृतीये द्वादशघटान्
मृत्तिलोदकसंयुतान् चतुर्थे धोदशघटान् मर्करादधिषंयुतान् ॥ चादौ
संपूज्य देवेभ्यं द्विजैश्चः प्रतिपादयेत् । दक्षिणां शक्तिनोदयाद् व्रतं श्राद्धं
भवेत्ततः । एवं कृते द्विजप्रेष्ठः स्रभते वैष्णवं पदम् । यत्र विष्णुर्मरोग-
क्षेत्रं च दुःखघ्नं भाजनं ॥ सुधापि न च तस्यापि पिषामापि न वाद्य-
ते ॥ नारद उवाच ॥ यमस्य मथनान् मोक्षं हि द्विजोऽग्नौ निजाह्वयं ।
सकारं द्वादशीं विष्णोः पुत्रपौत्रान्विमोक्षयन् । धर्मधन्यममायुक्तो
मथिरस्रविभूषितः । राजसम्मानसंयुक्तः मृदा चौरजनप्रियः । क्षिपत्-
काशेन विमोक्षौ पयसं प्राप्नवान् भुवं । पुरं विष्णोर्गैतः मोक्षं विमा-
नानेकमहृतः ॥ नारद उवाच ॥ वैशाखे द्वादशी शुक्ला कृता पिपीत-
केन यम् ॥ मध्याह्ने पिपीतकौ नाम विष्णोः शिष्यौ त्रिभिः ॥ यः
करोति जरोभङ्गा नारी वा व्रतमुत्तमं । पुत्रपौत्रममायुक्तो धर्मधन्य-
समन्वितः । शनो विष्णुपदं याति (चोक्षि ?) स्रभते नात्र संशयः ॥

Colophon.

रति भविष्यपुराशोक्ता पिपीतकी व्रतकथा समाप्ता ॥ ततोऽन्विद्रावधा-
रचं कुर्यात् ॥ • ॥ श्रीमधुसूदनदेवगर्भाया लिखिता (लिखितं ?) तस्य
पुस्तकोऽपि (पुस्तकमपि ?) ॥ ॐ दुर्गामयति ॥ नारायणाय नमः ॥

विवरणम् । पिपीतकद्वादशीतानुष्ठानपद्धतिकृपोऽयं निबन्धः ।

No. 293 यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः । Yajñopavīta-saṁskāra-vidhiḥ.

Substance, country-made white paper, 9×3½ inches. Folia, 4. Lines, 7-9
in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Prose.
Correct. Complete.

A guide to the performance of certain ceremonies required
in the preparation of the sacred thread before it is used.

Beginning

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथेत्यादि एवं मुचं नम एतरेषां वंदनादिसां
(दीर्गा?) कायशुद्ध्यर्थं पंचमयं करिष्ये । शुक्लादिपात्रे नाभपात्रे पा-
लायपत्रे पद्मपत्रे वा पंचमयं कार्यं ॥ मायया मोक्षयं । संवदारेति मो-
मयं । आप्यायलेति शीरं । दक्षिणवृत्ति इति दक्षि । शुक्लमग्निं श्रुति-
रिति देवोचः सपितोऽपुनान्निष्टेयं पवित्रेण वक्षोः श्रुत्यैव रग्निभिः ।
मयं देवानाममाष्टुष्टं देवयजनमसीत्याद्यं । देवस्यात्मा । वक्षस्यामिति

कुशीदकं । आपोहिष्ठामयो । ॐ कार पूर्वकं या इति यश्रियगकल-
 धूमेन निमंथ्य । प्रचवेनाभिभंन्त्रा पद्मपत्रैर्परित् कुमैर्दशाङ्गतीर्जुङ्गयान् ।
 इरावती इत्यस्य मेधावद्विर्विष्टः श्रियवी विष्टुप् । पंचगव्यहोमे
 विनिः ॥ ॐ । इरावतीधेनुः । श्रियया इदं । इदं विष्णुर्मेधावेति
 विष्णुर्गायत्री । निनियोगः । प्राप्सवत् । इदं विः । इदं विष्णुर्मेधावेति ।
 विष्णुर्भुक्तं दौर्धतमा नारायणस्तिष्टुप् । ॐ विष्णुर्भुक्तं । नारायणादेदं ।
 मानसोकेति कुक्षोपद्रोणमयी । ॐ मानसोके । यद्रादेदं । ब्रह्मज्
 ज्ञानं मोतमो ब्रह्मविष्टुप् । पंचगः । ॐ ब्रह्मज्ज्ञानं । ब्रह्म इदं । ॐ
 अग्नये स्वाहा । अग्नय इदं । सोमाय स्वाहा सोमादेदं । गायत्र्या विद्या-
 मिथः सविता मायवी । पंचगव्यः । ॐ तत्सवितुः । सवित्र इदं । ॐ
 अग्नये स्तिष्ठत्ये स्वाहा । अग्नये स्तिष्ठत्ये इदं । वस्य विद्यामि वसपो
 पंच । जंहीति वसं गृहीत्वा । वंसादंमादिति सन्धीमे अथवा पुरष-
 स्तमेन प्रचवेन प्राश्येत् ॥ इति पंचगव्यविधिः ॥ अथ यज्ञोपवीतसंस्कार-
 विधिः । ब्रह्मज्ज्ञानं मोतमो वामदेवो ब्रह्मविष्टुप् । यज्ञपरये विनि
 योगः ।

End.

ॐ सारं प्रथममंतुं न्यसामि । अग्निं द्वितीयं तंतुं । आमां तृतीयमंतुं ।
 सोमं चतुर्थे तंतुं । पिबुम् पंचमं तंतुं । प्रजापतिं षष्ठं तंतुं । वायुं
 सप्तमं तंतुं । सूर्यांष्टमं तंतुं । विद्यान् देवाग्रवमं तंतुं न्यसामि ।
 सप्तमेदं प्रथमं दीपकं न्यसामि यजुर्वेदं द्वितीयं दीपकं न्यसामि साम-
 वेदं तृतीयं दीपकं न्यसामि । उदयं तमस इत्युचेनादित्यं दग्धेत् ।
 सोमा श्रियवीत्युचेन भूमिं सृष्ट्वा । देवस्य तेति संवेद्य वसं गृहीत्वा ।
 पिबुमी नम इति स्तिष्ठाद्भवेत् । यज्ञोपवीतमित्यस्य परब्रह्मपरमात्मा
 विष्टुप् । मोतमपार्तकर्मोन्धानविह्वलं यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ॥
 ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत् सृजं पुरस्तात् । आयुधमग्नौ
 प्रतिमं च शुद्धं यज्ञोपवीतं वल्लमस्तु तेजः ॥ इति संवेद्य दक्षिणं बाङ्ग-
 सुत्याप्य यज्ञोपवीतं धारयित्वाचामेत् ।

Colophon

इति यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः समाप्तः श्रीरामः ॥

विवरणम् । यज्ञोपवीतसंस्कारविधानविषयकोऽयं निबन्धः । निबन्धेऽग्निन् यज्ञोपवीत
 धारणान्पूर्वे नदीयस्त्रिदिविश्रुतिस्मृतादनाथं यानि कर्तव्यानि सन्ति विनियोगमन्त्रस-
 हितानि सानि सर्वाण्येव यथावयं प्रदर्शितानि ।

No. 294. पिपीतकौदादशीव्रतम् । Pipitaki-dvādasīvrataṁ. Substance, country-made colourless paper, 15×2 inches Folia, 6 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, B. E. 1224. Appearance, very old, and worn out. Correct. Complete (except the 1st folium).

A work treating of the same subject, but in greater detail.

Beginning. कालि ।

End.

विप्र उवाच । यदि तुष्टोऽसि मे देव देन प्राप्नोति तज्जलं । तत् कुर्वन्
महाभागे सर्वप्राप्तिदिते रत । यम उवाच । वैष्णवं तद्व्रतं विप्र कु-
र्वन्मा मिजास्यं । विधानं द्रष्टुं धर्मज्ञ पञ्चमाश्रीति दुर्लभं । वैशाखे
शुक्लपक्षे तु द्वादशी वैष्णवी तिथिः । तस्यां तुष्टीकरोत्येवैव
केनचनं श्रुतिः । पूजयेद्भक्त्युत्तमैश्च भूपदीषेच्छांतमे । मेरेयैर्वैभवे
भक्तैश्चान्जलीः शुक्लपानना । अस्यां तु वैष्णवं भक्तं दृष्ट्वन् भिषवे-
रुचि । यथाद्विजोऽयं सम्पूज्य कुम्भान् मलिकपूरितान् प्रथमे चतुरः
कुम्भान् दद्यात्तत्रचतुष्टयान् पुष्पदानममपुष्पान् शीतलोषधयपूरितान् ।
अभ्यर्चयत्तत्रकुम्भान् उपवीतमलम्बितान् । द्वितीयेऽष्टौ तथा कुम्भान्
मर्कटादधिमपुतान् । तृतीये द्वादशान् कुम्भान् कोदकैश्च समन्वितान्
चतुर्थे चोदशान् कुम्भान् तण्डुलैश्च समन्वितान् । दद्यात् सम्पूज्य देवेयं
द्विजातिभ्यः प्रयत्नतः । दक्षिणे काष्ठेन दद्यात् विप्रेभ्योऽयमपूर्वकं ।
छलेतन् वैष्णवं सर्वं प्रयाति वैष्णवं पुरम् । इत्युक्त्वा धर्मराजस्तं विप्र-
सक्तं द्विजं पुनः । सुनिवृद्धचर्च विप्रोऽस्मा चैव मिजास्यं । यकार
द्वादशीं विष्णोर्देवोक्तं तत्कदाव्रतं । यथाविधानतः कृत्वा व्रतं सर्व-
चतुष्टयं । व्रतस्यास्य प्रभावेन जन्मम वैष्णवं पुरं । पिपीतकस्य नास्तीति
विष्णुता वैष्णवी तिथिः । यद्य कुर्व्यान्नरोभक्त्या वारो वा व्रतमुत्त-
मम् । पुष्पपौषादिमपुष्पौषधाम्बुसमन्वितः । अस्ते भानि परं स्थानं
विष्णोर्देवाव संशयः ॥

Colophon

इति विष्णुधर्मोत्तरे पिपीतकद्वादशीव्रतं समाप्तं ॥ १ ॥ इति जयना
रायचरणोऽष्टौ लिखितमेतत् । साचरस ॥ ४ ॥ शाल १२१२ शाल ॥ ॥

विवरणम् । पिपीतकद्वादशीव्रतानुष्ठानपद्धत्यनारम्भं विष्णुधर्मोत्तरसंस्कृतम् ।

कुशोदकं । आपोदिष्टामयो । ॐ कार पूर्व्वकं या इति यज्ञियगृह-
 धूलेन निमंथ्य । प्रचवेनाभिमन्त्र्य पद्मपत्रेर्धरित् कुशैर्दशाङ्गतीर्जुङ्ग्यात् ।
 इरावती इत्यस्य भैवावचत्विर्विष्टः शयिवी विष्टुप् । पंचमयधोमे
 विनिः ॥ ॐ । इरावतीधेनुः । शयिव्या इदं । इदं विष्णुर्मेधावेति
 विष्णुर्गायत्री । विनियोगः । प्राप्तवत् । इदं विः । इदं विष्णुर्वे इदं ।
 विष्णोर्धुक् दीर्घतमा नारायचत्विष्टुप् । ॐ विष्णोर्धुक् । नारायचावेदं ।
 मानसोकेति कुशोदकोजगती । ॐ मानसोके । चद्रावेदं । ब्रह्मज्
 ज्ञानं गौतमो ब्रह्मविष्टुप् । पंचमः । ॐ ब्रह्मज्ञानं । ब्रह्म इदं । ॐ
 अग्नये स्वाहा । अग्नय इदं । सोमाय स्वाहा सोमावेदं । गायत्र्या विद्या-
 मिमः सविता गायत्री । पंचमः । ॐ सत्सवितुः । सविन इदं । ॐ
 अग्नये सिद्धलते स्वाहा । अग्नये सिद्धलते इदं । यस्य विद्यानि हस्तयोः
 पंच । ऊँहीति हस्तं गृहीत्वा । चंगादंवादिति सर्वांमे अथवा पुरष-
 सृष्टेन प्रचवेन प्राप्तयेत् ॥ इति पंचमयविधिः ॥ अथ यज्ञोपवीतसंस्कार-
 विधिः । ब्रह्मज्ञानं गौतमो वामदेशो ब्रह्माविष्टुप् । पश्चदरणे विनि-
 योगः ।

End.

ॐ मार्गं प्रथमतस्तुं न्यसामि । अग्निं द्वितीयं तस्तुं । नागां तृतीयतस्तुं ।
 सीमं चतुर्थं तस्तुं । पिङ्गं पंचमं तस्तुं । प्रजापतिं षष्ठं तस्तुं । वायुः
 सप्तमं तस्तुं । सूर्यांष्टमं तस्तुं । विद्यां देवाव्रतमं तस्तुं न्यसामि ।
 सप्तमेर्दं प्रथमं दीपकं न्यसामि यजुर्वेदं द्वितीयं दीपकं न्यसामि साम-
 वेदं तृतीयं दीपकं न्यसामि । उदयं तमस इत्युचेमादित्यं दर्शयेत् ।
 स्त्रीणां शयिवीत्युचेन भूमिं सृष्ट्वा । देवस्य तेति संवेद्य हस्तं गृहीत्वा ।
 पिङ्गभी नम इति क्षिप्वाकुर्येत् । यज्ञोपवीतमित्यस्य परब्रह्मपरमात्मा
 विष्टुप् । औमतस्मार्तैकस्मामुद्भूतानसिद्ध्यर्थं यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ।
 ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत् सृष्टं पुरस्तात् । आधुनमप्यं
 प्रतिभं च ग्राधं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥ इति संवेद्य दक्षिणं बाहू-
 मुत्थाप्य यज्ञोपवीतं धारयित्वाचामेत् ।

Colophon.

इति यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः समाप्तः श्रीरामः ॥

विवरणम् । यज्ञोपवीतसंस्कारविधानविषयकोऽयं निबन्धः । निबन्धेऽग्निं यज्ञोपवीत-
 धारयान्पूर्वे नदीयस्त्रयादिविशुद्धिचम्यादनार्थं यानि कर्तव्यानि सन्ति विनियोगमन्त्रसं-
 चिन्तानि तानि सर्वाण्येव यथायथं प्रदर्शितानि ।

No 224. पिपीतकीदादशीव्रतम् । Pipitakī-dvādaśī-vratam. Substance, country-made colourless paper, 15×2 inches. Folia, 6 (of which fol 1 is wanting). Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, B. E. 1224. Appearance, very old, and worn out. Correct. Complete (except the 1st folium).

A work treating of the same subject, but in greater detail.

Beginning. नासि ।

End.

विप्र उवाच । यदि तुष्टोऽसि मे देव येन प्राप्नोति तच्छलं । तत् कुर्वन्
नदाभाजं सर्वप्राप्तिदिवे रत । यम उवाच ॥ वैष्णवं तद्व्रतं विप्र कुर्व-
न्ना मिजाक्षयं । विधानं द्रष्टुं धर्मज्ञ फलमाप्नोति दुर्लभं । वैशाखे
शुक्लपक्षे तु द्वादशी वैष्णवी तिथिः । तस्यां दशैतच्छेष्टीये. स्थापयेत्
केकयं श्रुतिः । पूजयेद्भुजम्बुवृक्षं भूपदीपैश्चाननैः । मेरुद्वीपविधौ
भैरवस्तुल्यैः शुक्लवाचसा । जज्ञा तु वैष्णवं मन्त्रं दण्डवत् निपदे-
दुवि । यथाहृदिभ्यः सम्पूज्य कुम्भान् सलिलपूरितान् प्रथमे चतुर ।
कुम्भान् दद्यात्प्रवणंभुजान् पुष्पदानपमाशुक्तान् शीतनीध्रप्रपूरितान् ।
शुक्लपद्माहमनुक्तान् उपवीतसकन्वितान् । द्वितीयेऽष्टौ तथा कुम्भान्
शर्करादधिष्युतान् । तृतीये द्वादशान् कुम्भान् मोदकेषु समन्वितान्
चतुर्थे चोदृशान् कुम्भान् तप्तुलेषु समन्वितान् । दद्यात् सम्पूज्य देवेनं
द्विजातिभ्यः प्रयत्नतः । दधिषां काष्ठं दद्यात् विप्रेभ्योऽयमपूर्वकं ।
तृतीये वैष्णवं सर्वं प्रयाति वैष्णवं पुरम् । इत्युक्त्वा धर्मराजस्तं विप्र-
सक्तं द्विजं वृत । मुनिद्वयं विप्रोऽगता चैव निजाग्रतः । चकार
द्वादशीं विष्णोर्वैभोक्तं तन्महाव्रतं । यथाविधानतः कृत्वा व्रतं वर्ष-
चतुष्टयं । व्रतमाप्त्वा प्रभावेण जगाम वैष्णवं पुरं । पिपीतकस्य नाम्ना तु
विख्याता वैष्णवी तिथिः । यस्तु कुर्व्याद्रौभक्त्या भारी वा व्रतमुत्त-
मम् । उपवीचादिमंयुक्तोऽधमधान्यसमन्वितः । अन्नं याति परं स्थानं
विष्णोर्नैवाय संशयः ॥

Colophon

इति विष्णुधर्मोत्तरे पिपीतकद्वादशीव्रतं समाप्तं ॥ इति जयना
रायचर्मणा लिखितमेतन् ॥ सायण ॥ ॥ शाल १११४ गाल ॥

विवरणम् । पिपीतकद्वादशीव्रतानुष्ठानपद्धत्यन्तरम् विष्णुधर्मोत्तरं प्रतीयते ।

No. 295. चांद्रायणविधिः । Chándráyana-vidhiḥ. Substance, country-made white paper, 8×4 inches. Folia, 3. Línes, 6-13 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of Chándráyana, a religious observance generally performed for purifying oneself, during a lunar month. Anonymous.

Beginning । श्रीमच्छेशाय नमः । श्री शंकरेशाय नमः । गौतमस्त्वय्याह । यथा-
 तयाद्रायणं तस्योक्तविधिः छच्छ इति । छच्छे यदुक्तं तिष्ठेदृशीत्यादि
 तन्मन्त्रमथ भवतीत्यर्थः । अथ विशेषमाह च यदनं व्रतं चरेत् । व्रतं प्राप-
 यितं तदर्थं चांद्रायणं चरेत् । तदा यपमं भवति । अभ्युदयादिनी न
 भवतीत्यर्थः । तयाद्योभूतां पौर्णमासीमुपवसेत् पौर्णमासीमादित्य
 चतुर्दश्यामित्यर्थः । तथा आष्यापस्त संते पर्याप्ति भवोनव इत्येताभिस्त-
 यंमात्राद्योभोदविषयानुमंत्रणं उपस्थानं चंद्रमसो यदेवा देव चेद्वन-
 मिति चतस्रभिराजं जुहुयादेवहतस्येति चांवे समिद्धिरी भुभुवः सप्तप-
 सत्यं यशः श्रीरुगिदोजस्तोजःपुष्यो धर्मः शिव इत्येतेप्रांशानुमंत्र-
 णप्रतिमंत्रं मनसा जपः स्मरेति स्मरानेतेरेव प्रासान् भुंजीत । आष्याप-
 स्तेत्यादिभिर्नवोनव इत्येतेस्तिभिर्नैस्तपसं कृत्वा चंद्रमस उपस्थापनं
 कृत्वा आष्याद्योमं चविरनुमंत्रणं च कुर्यात् । चंद्रोपस्थाने मया आष्याप-
 स्तेत्यादयः । यदेवा देव चेद्वनमिति चतस्रभिरिति पूर्वमेव चतुर्दशो-
 पादानान् वित्तं तदपप्रकरणात्वेत्यात् । अपमते च विले देवहतस्येष्टे
 मस्मिन् अगाधकवाक्ते अवांतरवाक्यानां यदसंख्याकनात् समिद्धिरिति
 यजुष्यमं वदने पर्य्यवस्यतीति वाक्यवलात् वदाऊतयः समिधा भवति ।
 पिंडकरणात् पूर्व्यं चविरनुमंत्रणे मया आष्यापस्तेत्यादयः । पिंडकरणा-
 नंतरं ॐमित्येवमादयः । ॐ भूः भुवः स्वः । तपः । सत्यं । यशः । श्रीः ।
 धक् । इदृषोक्तः सोमः । पुष्यः । धर्मः । शिवः । इत्येतेप्रांशानुमं-
 न्रणं अथ मवांते मनसा जप इति स्मरेति वा भुंजीत तपः प्रभृतिमंत्रा-
 यगुर्ध्वताः । नमः सति स्मरेत्यादि सूत्रेण चतुर्विधानात् । तथा
 प्राचप्रमासास्याविकारेण चक्षुर्भक्ष्यस्तुक्चयावकपिष्ठाकपयोदधिहृत-
 मूषोदकानि ज्वींशुत्तरोत्तरप्रशस्तानि पौर्णमास्यां पंचदशप्रासान् ।
 शुक्लैकापचयेनापरपचमश्रीयादभ्रावास्यामुषोष्कैकोपचयेन पूर्वं पचं ।
 विपरीतमेकैषामेव चांद्रायणोमास इति । प्राचप्रमासास्याविकारेवेति

यदुक्तं तत् शिष्टांशपरिमितपंचदशभागभोजनासमर्पणश्लादिविषयं ।
 एवमेव कुड्कुटांशार्द्रांशलक्षपरिमितवपि गत्यापि दद्यात् योऽयं ॥ यत्तु-
 द्दंष्ट्राभुषणसः पौर्णमास्यां पंचदशप्राणभोजनं ततः एकैकप्राणश्राप
 अमाषाश्रापानुपपन्नः ततः पौर्णमासीपर्यन्तं पंचदशप्राणद्विद्वाविंश-
 दिनमायं चांशाययं ।

End.

अथ सोमाययं एतदपि चांशाययचपक्षमेव ॥ अथातश्चांशाययमनुश्रुति-
 मित्यास इति चारीतेनेति कर्मण्यतासिद्धिं चांशाययमभिधाय एवमेव
 सोमाययमन्यति (मित्यति ?) देवता ॥ तच्च कण्यचतुर्षीं भारभ्य शुक्ल-
 द्वादशीपर्यन्तमनुष्ठेयं (अनुविष्टेयं ?) । तथाच चारीतः ॥ अतुर्षीप्रभति
 अतुर्ष्यनेन विरारं विस्तनेन विरारं द्विस्तनेन विरारमेकस्तनेन विरार-
 मेवमेकस्तनप्रभतिपुनश्चतुस्तनानं याते सोमचतुर्षीं तनूस्तयानः पाचि
 तनून् ज्ञाया ॥ याते सोमपंचमी बहोत्येवं यथाशक्तिधियो (?) एवमप्या
 एतैः श्रावपूर्वचंद्रमसा यामान्यतां सप्तमानलोकतां प्रापत्य च गच्छतीति
 अतुस्तयादिनमेव स्तनानां श्रापान् पुनरेकादिकमेव स्तनानां ददौ ॥ कण्य-
 चतुर्थ्येवार्चभक्तिमिति कथ्यते ॥ स्तनेन विरारमित्यभिहितत्वात्पुनश्च एव
 होच इति प्रतीयते ॥ तदनुबन्धुपक्षं (तदनुपक्षं ?) चाकादुपक्षं न हस्ति-
 पाचनमपि तु तत् स्थितं ययः ॥ अथ च सोमोभिहितः सोमश्च इत्यन-
 धः ॥ तच्च कण्यचतुर्षीं परित्यागेन कण्यमाश्रादिकं न पूज्यते । तथाच
 स्तनादिस्थितं पुन्यं गृहीत्वा याते सोमेत्यादिभिर्भेदे प्रमितिदिनेकैका-
 माह्वसिं उक्ता ययः पिबेत् ॥ अत्रिद्ययमिति देवाचन्द्रोदय एव ययः पानं ।
 भंवीत्येवं कर्मणः ॥ याते सोमपंचमीतनूस्तयानः पाचि तनून् ज्ञाया ॥
 इति पंचम्या ॥ एवं यया बहोपक्षप्रयोगः ॥ अत्ररचामावाश्रापय्येतमेव-
 मेव ॥ पुनः प्रतिपदि त्रयमातनूरित्येवं प्रथमः ॥ ततो द्वितीयादि च द्वि-
 तीयातनूरित्यादि ॥ एतच्चतुर्विंशतिदिनमायं ॥ यथाशक्तिधौ सोमः ॥
 इत्युक्तत्वात्तुर्षीं द्वादशीमध्ये यय निधिष्यथो न भवेत्तुर्विंशतिदिनाति
 भवति तदेव कथ्यं ॥ एतन् सोमाय यम गच्छविषयं ॥ गच्छविषये तु
 मार्कंडेयः ॥ सोरं यत्रराशं तु पिबेत् क्षमचतुष्टयं ॥ क्षमचयं यत्रराशं
 यत्रराशं क्षमद्वयम् ॥ क्षमेकैकं यत्रराशं विरारं पापमुग्भवेत् ॥
 इति ॥ अथ पापकथनम् ॥ गच्छः ॥ सोपुनीषादुपवासे तु माघं मित्यं
 यमाहितः ॥ ततः तु पापकं कुर्वीत भवंपापापनुमते ॥ अथायमपंचमः ॥
 मनुः ॥ अर्चं तु पयसि पञ्चमिषाभ्युपपद्य यः ॥ ७ ॥ मुच्यते यतये. सर्वं
 लिज्येपिमायमर्चं ॥ यथाकथमेव ॥

Colophon. इति समुक्तवाचाप्रायश्चित्तविधिः सप्त (समाप्तः?) ॥ श्रीरक्ष ॥ शुभमस्तु ।
॥ श्रीवेङ्कटेशाय नमः ॥

विवरणम् । चाम्प्रायश्चित्तविधिविषयकोषं निबन्धः । निबन्धेऽस्मिन् सप्तमाष्टचाम्प्राय-
श्चित्तप्रवृत्तिः प्रदर्शिता, प्रसङ्गेन सोमायनयावकः कुशानि व्रतान्यप्यभिहितानि । चा-
म्प्रायश्चित्तं प्रसिद्धमेव, सोमायनस्तु चाम्प्रायश्चित्तवृत्तविशेषः । तच्च व्रतं कृष्णचतुर्थीभारत्य शुक्ल-
द्वादशीपर्यन्तं चतुर्विंशतिदिनवाध्यम् । तच्च क्षमचतुष्टयेन सप्तरात्रं, क्षमचतुष्टयेन सप्तरात्रं,
क्षमद्वयेन सप्तरात्रं, क्षमेकैकेन विरात्रं पट्टरात्रं वा गोक्षीरं वेद्यम् । एवमन्यानि व्रतानि
पुस्तकोद्गतांशेष्वप्यस्ति ।

No. 296. वास्तुशान्तिः । Bāstusāntih. Substance, country-made
white paper, 12x4 inches. Folia, 12. Lines, 6-9 in a page. Charac-
ter, Nāgara. Date, Samvat 1868. Appearance, old, and slightly worm-
eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A work entitled Bāstusānti, treating of the performance of
certain auspicious rites in order to avert the evil influence of
a malignant star or of an evil spirit, upon one's dwelling
house, by Rāmākṛishṇa Bhaṭṭa, according to the Gṛihya sūtra of
Kāvalāyana.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ वास्तुशान्तिप्रयोगः ॥ प्रागुक्तगृहप्रवेशदिवा-
शुभे पूर्वोक्ते सप्तमीका शुचिः प्राङ्मुखः प्राचायानम्य (नायम्?) ईश-
काक्षीं क्षुणा गृहधारभादौ अथ वासोः शुभताविदुष्ये नवप्रवृत्तौ
वास्तुशान्तिं करिष्ये इति सङ्कल्प्य तानि कृत्वाचाप्यादीनसंस्कारवज्जा-
दिभिः संपूज्य ॥ तच्च अलिअथनारस्तन चाचार्यैः कर्म करिष्य इति
संकल्प्य सर्वपाप्मं विकिरदेभिर्मेवे ॥ यद्वच संस्थितं भूतं ह्यानमाश्रित्य
समंदा ॥ ह्यानं त्यक्त्वा तु नन् सर्वं यन्त्यं तच्च गच्छतु ॥ १ ॥ अपक्रान्तं
॥ भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशं ॥ सर्वेषामविरोधेन यश्चकर्म समा-
भेत् ॥ १ ॥ भूतप्रेतपिशाचाश्च अपक्रान्तु राक्षसाः ॥ ह्यानदक्षान्
प्रजंजन्ये लीकरोमि भुवंनिमामिति ॥ २ ॥ तच्च पश्यथम् ।

End.

इदानीं समुक्तवास्तुशान्तिरभिधीयते ॥ सा च द्विजामीनां पूर्वोक्तया
चतुष्टाय्यते ॥ पूर्वोक्ते च ॥ तस्याः सर्वसाधारण्ये न विधानात् ॥ अतश्च

वैगुण्यवारणार्थं या शान्तिः काय्या सा धान प्रदर्शिता । तथाविधा शान्तिः खलु पौराणिक-
मार्गेण, वैदिकरीत्यापामुद्योयवे निबन्धेऽस्मिन् नदुभयविधैव पदतिः सम्यक् प्रदर्शिता ।

No. 297. सङ्क्रान्तिनिर्णयः । Saṅkrāntinirnayah. Substance, fool-
scap paper, 12×8½ inches. Folia, 8. Lines, 3-8 in a page. Character,
Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Com-
plete.

A work treating of Saṅkrānti or the last day of a month
on which the sun passes over from one sign to the next. There
are twelve Saṅkrāntis in a year, of which two are known by
the name of Ayana, two by the name of Vishuva, four as Shad-
aṣṭi and four as Vishnupadis. Of the Ayanas, one is called
the Dakshināyana, and the other the Uttarāyana, according to the
sun's motion towards the south or towards the north. On the
Uttarāyana Saṅkrānti, the sun enters the Capricorn, and on the
Dakshināyana, the Cancer. The Vishuvas happen in his equinoct-
ial course, one on his entering the Tula (Libra), and the other
into the Mesha (Ares). The four Shadaṣṭis occur when the sun
enters the Dhanus, Mithuna, Kanyā, and Mīna respectively, and
the Vishnupadis on his entering into the Vṛisha, Vṛishika,
Kumbha, and the Siṅha. The work contains full descriptions
of these Saṅkrāntis, and their influence over day or night.
Anonymous.

Beginning. औदुम्बरे । अथ संक्रान्तिनिर्णयः । आदौ संक्रान्तिं विनिर्णय्य ततो रामि-
त्यनिर्णयः । अथ संक्रान्तिनिर्णयः पश्चात् करिष्यामि समाप्तः ॥ तत्र सामान्य-
संक्रान्तिर्णयो यथा देवीपुराणं मन्दा मन्दाकिनी धर्माक्षी घोरार्क्षेय मन्दा-
दरी राक्षसी मिथिला प्रोक्ता संक्रान्तिः चतस्रः स्य ॥ मन्दा भुवेषु
विशेषा स्युः मन्दाकिनी तथा । त्रिषु धार्क्षं विजानीयादुपे घोरा
प्रकीर्तिता । चरैर्मन्दादरी श्रेया क्रूरैः सचैस्तु राक्षसी । मिथिला येव
विशेषा मिथितर्षेय सक्रमे ॥ अथ पूर्वमन्दाका । ११ । १० । १५ ।
१० । १ । भुवमन्दाक्षीपुत्रराशि सभूः ॥ ११ । ११ । ११ । ११ । ४ ।
वात्यादित्यहरिचयं चरमः । १५ । ० । ११ । ११ । १४ । पुष्यास्तिष्य

छः । ८ । १ । १२ । चिन्तामिषमन्यमं मृदुमणः । १४ । १० । ५ ।
 १० । नीललोचि वन्देन्दुयुक् ॥ ८ । १ । १८ । १८ । मिश्रीमिश्रविमल-
 भे । १ । ११ । शुभकलाः सर्वे सख्ये नवाः ॥ द्वादशसंक्रान्तीनां विप्र-
 कसंज्ञायेतिः साप्रोक्ता (श्रोतिः प्राप्नोक्ता) यथा । अयने द्वे विपुत्रे द्वे
 भतः य (चतस्रः ?) बहुशीतयः चतस्रो (चतस्रो ?) विष्णुपदय संक्रा-
 न्त्यो द्वादश कृताः । रमिष्य (रामिष्य ?) निर्घयो यथा । मम कर्कट
 संक्रान्ती द्वे मूढश्च दक्षिणायने । विष्णुभे च तुला मेवे मौलमये तती-
 पराः । समोमकरः सोत्तोरामिषकां । तन्मध्ये । पराः बहुशीत्यादयः ।
 तद्यथाधनुर्मिथुनकन्याषु (स ?) मीने च बहुशीतयः । द्वादशिककुम्भेषु
 भिन्ने विष्णुपदी कृता । अथ दिवासंक्रान्तिनिर्घयः । विष्णुपदय बहु-
 शीति अतुष्टयसंक्रान्तीनां उत्तराषधि चोद्वरदृष्टानां पुच्छम् ॥ १ ॥
 उत्तरायणसंक्रान्तेः पश्चाद्भिन्नतिदृष्टानां पुच्छम् ॥ १ । दक्षिणायनसंक्रा-
 न्तेः पूर्वम् विंशतीदृष्टानां पुच्छम् ॥ २ । विष्णुपदी चतुष्टयां संक्रान्तीनां
 अभयवार्धयोः मौकम (चोद्वर ?) दृष्टानां पुच्छम् ॥ ३ । चतुष्टयां संक्रान्तीनां
 पुनर्वसुभाषणमङ्गुलीकृतं स्यात्तन्मिषाविप्रविष्टनाडिकागामनि पुच्छ-
 म् ॥ ५ ॥ तथार्ता चित्रिचित्तदृष्टानां पुच्छतमम् ॥ अथ अथस्याक्रमेण
 प्रमाणं यथा । द्वौपुराणं मानार्थं भाष्यरे पूर्वमपूर्वे सर्वेदीदने । वन्पूर्वे
 अभयोर्धनतिरेकेऽपरेऽहनि । अक्षयार्थः । श्रोतिःशाले दार्पिगन् वला-
 वाचको मानशब्दः । तदर्थं चोद्वरकलात्पथ्यं पुच्छकाः । भाष्यरे
 भाष्यरीपक्षधिते काले दिवसि यावन् तस्मिन् संक्रमणे । अथनक्षत्रार्थं
 प्रथमपादः विमेषान् दिवाविषुवदर्थं बहुशीति अतुष्टयः (य ?) पूर्व
 इत्यादि अन्यत् पादवर्थं रात्रिसंक्रान्तिविषयं तत्तु रात्रिसंक्रमणविषयेने
 व्याख्याक्रमः (व्याख्याश्रमः ?) ॥

End.

यथा सूर्यस्य भिन्नसंक्रान्त्यां अन्तः हतपुत्रस्य तु । दक्षिणाय च संक्रा-
 न्त्या द्वादशरात्रे संज्ञया । तद्यथाकला संक्रान्त्यां अन्तः कलिपुत्रस्य तु ।
 मातरः अयने विपुत्रे सैव अयने (अयने ?) चोचने चरेः । अथभाष्य
 कर्मसोम्यादिषु युगादिषु । अन्यपुराणे भृगुसंज्ञाया (मकरा ?) दिवसे
 पुच्छे पुच्छतरे महा । कर्मसोमियमः कथिद् हतवचो मरुतमैः । भंजा-
 न्त्या बहुदृष्टाश्च द्वादशी वादवापरे । सर्वं न चोद्वरेण न च चारेण
 योजनम् ॥ भंजाक्याश्च चदोद्वरी पचाः न चकोदिने ॥ नञ्दया द्रविः-
 १ च रात्रिमात्रेऽप्यनेत् । पुत्रजकाले संक्रान्त्यां पादेऽन्यदिने तथा ॥
 निद्राचाने च कर्मसे त्रिदिशो न विद्यते ॥ योऽसंक्रान्त्यमात्रायां द्वा-

दद्यात् पश्येदनि । धनपुत्रकधोर्ध्वं (कलषार्थो?) शिलापिष्टं परित्य-
जेत् । शान्तातप । रविचारैःकर्मज्ञानयां यथा (पठ्या?) वा मन्त्रमीति
शो । आयुरारोग्यकामस्तु विलम्बं न भवेत् । लक्ष्यविश्रामनो (शो?)
सम्यक् निम्नपदाभ्यां योऽस्तिमेवमते रवो । अपि क्रोधाश्रितस्तस्य तस्यकः
॥ करिष्यति ॥ दीपिकायां मातृशेषदिवसे (मातृशेषदिवसे?) रवि-
भोगमनैयराः । संक्रान्तिं यद्य कुर्वन्ति तस्य श्रेयोभिजायते । गोमुष-
संपैः द्यामं सर्वोपधिजलेन च । विग्रहं काशनं दद्यात्मातृशेषदिवसा-
वे । सम्यक्प्रदीपैः । यदादि (यदकि?) मेवसंक्रान्तिस्तुलासंक्रमणं तदा
प्रजा विवर्द्धते धर्मधान्यस्यदिभिः । कुजाकर्मविचारणं महासंक्रमणं
यदा भवेत्तदा प्रजादानिर्दुर्भिक्षादिभयं तथा । तस्य प्रतीकार-
माह ॥ धुस्तुरावीजसलिलैः स्नायात् । तथा सर्वोपधीय विष्णुसन्नाय
संजयेत् । भीमपराक्रमे यद्य भाद्रपदस्यान्ते उदिते कलशोद्वे । अथै
दद्यादनस्त्याय सर्वान् कामान् लभेत् सः ॥ सुसर्वे (?) चैरे मानि च
संपूर्ण्यो (शो?) चण्डाकर्षो यथायक (?) । आरोग्याय कृषीद्वयं संक्रा-
न्त्या नव कारयेत् । क्षुतिः सेवादौ शक्तवी देया वारिपूर्णा च गर्गती ।
महार्चवे । योद्धानि हि सेवादौ शक्तुमशक्यताम् । पिङ्गुदिग्ध
विप्रेभ्यः सर्वपापैः प्रमुच्यते । विप्रेभ्यः पादुके बने पिङ्गुयो विपुभे शुभे ।
पिङ्गुभ्यः पिङ्गुदिग्ध अथ विपुवस्य पुण्यविशेषजनकताम् । सेवाभि
(सेवाभिधानं?) विपुवसंक्रान्तिपुण्यकालपरः । अथवा कालद्वयकल्पना-
पत्तिः स्यात् ॥ • ॥

Colophon. इति संक्रान्तिनिर्णयः समाप्तः ॥ • • •

विवरणम् । संक्रान्तिनिर्णयनाम द्वादशसंक्रान्तिसंज्ञासंक्रमणसमयतद्बुद्धितपुण्यका-
लादिनिरूपणविषयकः कथिञ्चिद्विषयः ।

No 298 घटोत्सर्गसूचनिका । Ghaṭtotsarga-sūchanikā Substance,
country-made white paper, 10×4½ inches. Folia, 5. Lines, 8-9 in a
page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and torn.
Prose Not correct. Complete.

A work, treating of the offering of a ghāt or steps on the
banks of a river, for public use, and the religious merit of the act.
Anonymous.

Beginning. नीमपेमाय नमः ॥ अथ नवकुंडो विधानेन घटोत्सर्गं सूचनिका क्रि-
यते ॥ तत्रादौ मंदिपुराचोक्तानि गृह्यवाक्यानि । अग्रिमं सम. रूपं

Beginning. श्रीलक्ष्मणाय नमः ॥ वेदान्तवेद्यं श्रीरामं प्रथम्य
 द्वादशमासेषु लत्यतस्तं प्रवक्ष्याते ॥
 श्रीयुगल्लक्ष्मणदेवः । प्रथम्य रामस्य पदारविन्दं
 तिष्ठितस्त्रेषु मन्त्रेण प्रमाद्यष्टास्य कोविदैः ।
 ऽन निबध्यते ॥ अथ वैशाखलत्यम् ॥ पद्मपुराणम् ॥
 क्षामं विधीयते ॥ अविष्यं ब्रह्मचर्यं च
 नवमहप्रयत्नानां स्रष्टुं दद्यात् यत्फलं । तत्फलं
 खायागु जायते । पितामहः । कार्तिकस्य तु
 विद्येवतः । लक्ष्मणादिपितामहाय स्वास्त्वायचप्रसाधतः ।

End. अथ चैववर्जो । भविष्ये चैवे शुक्लपयोद्व्यां मन्त्रं
 संपूज्य विधिवद्दीजवेद्वाजनेन तु ॥ तत्र सन्नुचितः
 र्जमः ॥ कामदेवस्यपयोद्व्यां पूजनोपीयद्याविधिः
 अशोकमास्यभुषितः ॥ शिन्धूररजनीरङ्गी
 अमलस्य विलिख्य सधनुःशरं । अशोकतन्त्रपूने वा
 प्रीतिथ्य दक्षिणे तत्र रतिर्षामे च शुन्दरी । मन्त्र
 श्लेष प्रावरैः ॥ सन्नुचितः दीधितः रजनीरङ्गिना ।
 वयोद्व्यां प्राप्य उद्याने हविसे शुभे ॥ वरतिं
 परेऽहनि । मधी मासि धिते पक्षे कामक्रीडातिथिष्वे
 विदा भवेत्पूज्या चतुर्दशी । तिथिष्वय इति ।
 मन्त्रवक्ष्यापमं परेऽहनि चतुर्दशीपुष्पायां वयोद्व्यां
 तत्परेऽहनि चतुर्दशीं प्रातः कर्त्तुमादिभि
 वयोद्व्यां मध्याह्ने खात्वा
 सधनुःशरं दक्षिणे प्रीतिपुष्पं नामे रतिमर्चितं
 लिख्य अम्बुपुष्पपद्मीपद्मैरेषादिभिर्गङ्गीपद्मारैः
 पुष्पाञ्जलिष्वे दद्यात् प्रथमेन ॥ तत्र मन्त्रः ॥
 श्रीनकेतन । सुनीनां श्रीकृपास्नानां धैर्य्युत्तिष्ठते नमः ॥
 कन्दर्पे अम्बरारै रतिप्रिय । नमस्तुभ्ये जिताद्येवधुवनाय
 योमम नमस्तु व्याधयस्य शरीरज्ञाः । सम्ययतामभीष्टं
 शिराः । नमोराभाय कामाय देवदेवस्य मूर्धने । प्रथ
 मनःशोधकराय मे ॥ एवं यः कुरुते पूजाममङ्गस्य मन्त्र
 नापदस्यस्य तस्मिन्नेव कदाचन ॥ सिध्यन्ति तत्र तदाशा
 भवेत् । सर्वसम्पत्पुतः शुद्धो देववन्मोदते भुवि ॥

भावे तु संवात्रे शुक्लपत्रे चतुर्दशी । पोक्ता मदनमुञ्चति विद्यात्मकम
 शोभना । पूजयिष्यन्ति ये मन्त्रास्तद्वद्वत्पञ्चनैः । वे यास्यन्ति परं
 स्थानं मदनस्य प्रभावतः । पूजयन्ति काममिति चेत् स तद्वद्वत्पञ्चनैः ।
 मया मदनस्य चर्त्तः ग्राह्यमिति तद्वद्वत्पञ्चनैः । पञ्चनैः पञ्चनैः । तथा चैव-
 मासि चतुर्दश्यां मदनस्य मद्योत्सवः । जुगुप्सितोक्तिमिच्छन् मीनवाद्यादिभि-
 र्चर्त्तः । प्रातः प्रहरमावन्तु कर्त्तव्यः क्रीडनं भवेत् । भस्मांस्तुपये कान्तः पुन-
 र्चैवमस्तुदिदः । ततः स्नात्वा च मध्याह्ने विष्टम् च मनोगुहम् । स्ना-
 त्वाभं भूयसे (भूयसे ?) इत्येतन्मन्त्रानुदीपनैः । व(न ?) पातयन्ति ये
 सर्वे भास्वनं (भास्वनं ?) मानवाधमाः । तेषां पुण्यवत्त्वं दत्तं मया ते चैव-
 मासिकं । हे कामदेव तेषां चैवमास्यं पुनं मया तुभ्यं दत्तमिति शब्द-
 रोक्तिः अतो नित्यमिदं । तथा चैवमस्यां तदा देवं पूजयित्वा सदाशिवं ।
 सङ्गम्यकृतैः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः । कुडुसेन तथास्तिष्टा देवदेवं
 महेश्वरं । यत् प्राप्यते फलं सम्यक् न तत् क्रतुमनैरपि । देवीपुराणे
 पौर्वमास्यां तथा कार्या सर्वकामसुखदये । इन्द्राय सद्य मया तु पूजा
 सर्वफलप्रदा । मन्दे वाक्ते मुरो वापि शस्त्रेतेषु चैवकी । तथाचमेधजं
 पुण्यं क्षान्तस्य सभवे नरः । मन्दे शनिवारं इत्यर्थः ॥ ० ॥

Colophon. इति बन्धवटीयवीहृत्पञ्चमहाचार्याविरचितः संवत्स्रप्रयोगमन्त्राः समाप्तः ॥

विवरणम् । शीतवैशाखादिषष्ठिवैशाखामृत्युशुक्लपञ्चम्यावन्तुधर्मकर्ममनुष्ठानप्रयोगरूपोऽयं
 निबन्धः बन्धवटीयनारायणमहाचार्यात्मजवीहृत्पञ्चमहाचार्याविरचितः ।

No. 300. दोलयत्रा । Dolayātrā. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 3. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the festival known as Dolayātrā in Bengal, performed for three or five days from the full moon of the month of Phālguna. It is observed also in other parts of India under the name of Hōli festival. Anonymous.

Beginning. ॐ नमोभवेशाय ॥ अथ दोलयत्रा ॥ काम्दे । पाशुने मासि कुर्वीत
 दोलापरोक्षमुपमं । यत्र क्रीडति गोविन्दो लोकानुपहकारकः । पञ्च

Beginning.

श्रीलक्ष्मणाय नमः ॥ वेदान्तवेद्यं श्रीरामं प्रथम्यं सकुटे भया । क्रमाद्
द्वादशमासेषु कृत्यतत्त्वं प्रवक्ष्यते ॥ नारायणो वन्द्यकुलापजन्मा तद्ध्यात्तजः
श्रीयुतलक्ष्मणदेवः । प्रथम्यं रामस्य पदारविन्दं प्रयोगमारं कुरतेऽजसम्भवं ॥
तिथितत्त्वेषु सत्येयं प्रमाणस्यास्य कोविदैः । वैशाखादिक्रमेणैव प्रयोगो-
ऽयं निबध्यते ॥ अथ वैशाखकृत्यम् ॥ पद्मपुराणम् ॥ तुलामकरमेपेपु प्रातः
स्नानं विधीयते ॥ हविष्यं तद्व्याचर्यं च मन्त्रापातकनाशनम् ॥ वैष्णवाभ्युदये ।
गवामर्धप्रसूतानां लघं दद्यात् यत्फलं । तत्फलं लभते राजन् मेघे
सायानु जाह्नवी । पितामहः । कार्तिकस्य तु यन् स्नानं माघे मासि
विशेषतः । लक्ष्मादिनियमानाश्च चान्द्रायणप्रमाणतः ।

End.

अथ चैवयज्ञी । भविष्ये चैवे शुक्लचण्डिकायां मन्त्रं चन्द्रनाम्नकं कृत्वा ।
संपूज्य विधिवद्दीप्येद्वाजनेन तु ॥ तत्र सन्नुचितः कामः पुंश्चर्यविब-
र्धनः ॥ कामदेवस्तयोदर्यां पूजनीयो यथाविधिः । रतिप्रीतिसमायुक्तो
अशोकमास्त्यभुषितः ॥ सिन्दूररत्ननीवहो रतिप्रीतिसमन्वितं कामदेवं
वसन्तश्च विलिख्य सधनुःशरं । अशोकतण्डुले वा चित्रे वापि प्रपूजयेत् ॥
प्रीतिय दक्षिणे तत्र रतिवर्तने च सुन्दरी । मध्याह्ने पूजयेद्भक्त्या भक्ष्यैर्-
नैश्च प्रावरैः ॥ सन्नुचितः प्रीतितः रत्ननीवरिद्रा । वीरमार्गये । राशौ
चण्डोदरी प्राप्य जघाने हविर्मे शुभे ॥ सरतिं मन्त्राय स्थाप्य पूजयेद-
परैऽहनि । मधौ मासि धिते पक्षे कामक्रीडातिथिर्बधे । तस्मात्तयोदरी-
विद्रा भवेत्पूज्या चतुर्दशी । तिथिर्बध इति । द्वादशीदिने राशौ
मन्त्रायस्थापनं परैऽहनि चतुर्दशीयुक्तायां चण्डोदर्यां कामपूजामधोत्तवः
तत्परैऽहनि चतुर्दश्यां प्रातः कर्दमादिभिर्जगत्प्रितोक्तिभिश्च क्रीडति । तत्र
चण्डोदर्यां मध्याह्ने स्नाना सिन्दूरचरित्रापरैः शोकतण्डुले चित्रपटे वा
सधनुःशर दक्षिणे प्रीतियुक्तं वामे रतिसहितं कामदेवं वसन्तं च वि-
लिख्य कन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यादिभिर्भक्षोपहारैः पूजयेत् । एवं संपूज्य
पुण्याल्लिनये दक्षा प्रथमेत् ॥ तत्र मन्त्रः ॥ पुष्पधन्वन्नमोऽस्तु नमो
मीनकेतन । सुनीनां लोकपात्तानां धैर्य्युतिरुते नमः ॥ माधवात्मज-
कन्दर्पं शम्भुरारे रतिप्रिय । नमस्तुभ्यं जिताशेषशुवनया नमोऽशुभे ॥ आध-
योमम मशन्तु आधयश्च शरीरजाः । सम्पदातामभीष्टं मे सम्पदः सन्तु मे
स्त्रियाः ॥ नमो रामाय कामाय देवदेवस्य सुर्भवे । तद्विष्णुशिवेन्द्राणां
मनःसोभकराय ते ॥ एवं यः कुरते पूजामनङ्गस्य मन्त्रात्मनः । भवन्ति-
नापदस्तस्य तस्मिन्नेव कदाचन ॥ विध्यन्ति तत्र तवारा भारीणां वस्तुभो
भवेत् । सर्व्वसम्पत्पुनः पुण्यो देववन्मोदते भुवि ॥ श्रीरामे ॥ मधु-

साये तु संघात्रे द्युक्तपत्रे चतुर्दशी । प्रोक्ता मदनमुपैति निद्रात्मकम
 चोत्थवा । पूजयिष्यन्ति ये मन्त्रास्तद्वद्वत्पक्षवैः । ते मास्त्रन्ति परं
 स्थानं मदनस्य प्रभावतः । पूजयन्ति काममिति शेषः तद्वद्वत्पक्षवैः ।
 मन्त्रा मदनकक्षा शब्दैः गाथाभिः तत्रभिर्मुञ्चैः पक्षवैद्यैः । तथा चैवे-
 नासि चतुर्दश्यां मदनस्य मद्योत्थवः । द्युक्त्वितोक्तिभिस्तत्र गीतवाद्यादिभि-
 र्दृष्टैः । प्रातः प्रहरपावक कर्दमैः क्रीडनं भवेत् । भगवांस्तुप्यते कामः पुन-
 र्धौवयवदिदः । ततः स्नाना च मध्याह्ने विष्टभ्य च मभोगुवम् । चा-
 त्मानं भूभवे (भूयवे ?) हस्तेन्यमास्त्रानुसेपनैः । वन (?) पाक्षयन्ति ये
 एवं मासवं (मादन ?) मानवावसाः । तेषां पुण्यफलं दत्तं मया ते चैव-
 माधिकं । हे कामदेव तेषां चैवमासवं पुण्यं मया तुभ्यं दत्तमिति ब्रह्म-
 रोक्तिः कर्ता नित्यमिदं । तथा चैववत्यां तदा देवं पूजयित्वा सदाशिवं ।
 सप्रजन्मकृतैः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः । कुटुम्बेन तद्याज्ञिग्रा देवदेवं
 भवेत्तर् । यत् प्राप्यते फलं सम्बद्धं न तत् न तुभ्यं नैरपि । देवोपराधे
 पौर्णमास्यां तथा काव्यां सर्वकामसहस्रवै । इन्द्राय सद्य मन्त्रा तु पूजा
 सर्वफलप्रदा । मन्दे वार्षे मुरो वापि वारिजेतेषु चैवकी । तथाचनेषजं
 पुण्यं स्नानम् च भवेत्तत् । मन्दे शनिवारं इत्यर्थः ॥ • ॥

Colophon. इति बन्धुदोषनीलम्बहाचार्यविरचितः सर्वसुप्रयोगसारः समाप्तः ।

विवरणम् । शौरवैशाखावधिर्दशैवात्मन्मन्त्रास्तत्र मया वद्वत्पक्षवैः कर्मांस्तु दानप्रयोगरूपोऽयं
 निबन्धः बन्धुदोषनारायणभट्टाचार्यात्मजनीलम्बहाचार्यविरचितः ।

No. 300. दोलयात्रा । Dolayātra. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 3. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the festival known as Dolayātra in Bengal, performed for three or five days from the full moon of the month of Phālguna. It is observed also in other parts of India under the name of Hōli festival. *Anonymous.*

Beginning. ॐ नमोश्चेमाय ॥ अथ दोलयात्रा ॥ भग्नदे । फाल्गुने मासि कुम्भो म
 दोषारोहचतुर्थम् । यत्र श्रीकृति गोविन्दो लोकानुपदकारकः । पक्ष

मूर्ध्व प्रकुर्वीत पश्चादानि यथाणि वा । प्रत्यर्चा देवदेवस्य श्रीविन्द-
स्यस्य कारयेत् ॥ फाल्गुन्याः पूर्वतोमियाद्यतुर्दशां निशामुखे वक्रात्पूर्वं
प्रकुर्वीत दोष्टमण्डलपूर्वतः । प्रत्यर्चा प्रतिमा एतेन श्रीलक्ष्मप्रतिमाया
एव याचाविधानमुपपन्नं । यव क्रीडति इति चेत्तुनिर्देशात् कुर्वीत-
कारयेदित्यादौ कर्तृविशेषणानुपदेशेन नरमानाधिकारः । तद्यासनत्-
कुमारतन्त्रे श्रीलक्ष्मोपासकं प्रति याचाप्रकरणमुपदिष्टं । तथैकदेशे भक्त-
कृतया भगवतोयाचाभावस्य विहितत्वात् यथायाचावसि विधानमेति
एवञ्च जगन्नाथप्रतिमाप्रसङ्गेन उक्तत्वेऽपि याचाया न तन्नाचापरममिति
दोष्टक्रीडाया हन्दावमलीलान्तर्गतत्वेन सन्निमित्ततया प्रतिमा एव तत्-
करणस्य न्यायसिद्धतादिति एवञ्च फाल्गुण (ने ?) मासि श्रीविन्दस्य
दोष्टयाचां कुर्यादित्येवं विधिः कस्यावे । अत एव पुष्पपीतमचेचीयज-
गन्नाथप्रतिमायां जैतृदश्याकारवं किन्तु श्रीविन्दप्रतिमायामेव । फाल्-
गुन्याः पूर्वत इत्यस्य उभयदिने निशामुखे चतुर्दशीलाभे परदिने प्रदक्ष-
य चार्थक्यं (?) फाल्गुनीपूर्वदिने निशामुखे चतुर्दशीलाभे तत् पूर्वदिने
निशामुखे चतुर्दशीलाभे पूर्वदिने वक्रात्पूर्वं कृत्वा परदिने चायमभिवाच-
येत् चतुर्दश्यामित्युक्तत्वात् यदाचोभयदिने न निशामुखे चतुर्दशीलाभसदा
परदिने वक्रात्पूर्वं फाल्गुन्याः पूर्वत इत्युक्तत्वादिति केचित् । वस्तुतस्तु
फाल्गुनीपूर्वदिने निशामुखे वक्रात्पूर्वं सर्वेष्वेव कार्याः न तु कदाचिदपि
निशामुखे चतुर्दश्यानुरोधेन तत्पूर्वदिने फाल्गुन्याः पूर्वत इत्युक्तत्वात्
कृत्वा वक्रात्पूर्वं तत्र प्राप्तमैविन्ददोष्टममिति । वराहचरितार्थां वक्रात्-
परदिने एवावबोदयकाले दोष्टस्य विधानाच्च ।

End.

॥ समत्कुमारतन्त्रे । पौर्णमास्यां महापूजा समीपे दोष्टयेत् प्रधुं ।
अथोद्गाधरेचैवं पाछादगाधरेच वा । फाल्गुन्याच्च प्रकृत्या पूजा पूर्वो-
क्तवर्तमा । तथा मन्त्रः । प्रजप्रणयाद्याधिकसप्तशतकः । अथ अथोद्गाध-
राछादगाधरयोवधादानं दगाधरादेरप्युपसक्तकम् । छन्दमन्त्रोपासक-
भावमुदिश्य तत्रैव याचाविधानात् पूर्वोक्तवर्तमा प्रागुक्तमित्यपूजापरि-
चाट्या । मथा फलकाभस्तु श्रीविन्दं दोष्टारुद्धं जगन्पतिं । पूजयेद्विधिव-
द्भक्त्या मण्डले च समाहितः । अग्न्यजुःसामयुक्तेषु मन्त्रैः पौराणीकैरपि ।
मन्त्रैरामिकैश्चैव वैष्णवैः कीर्तयेदरिं । तद्गुणोक्तोभनेयं दिवारवि-
भयेदुषः । अष्टोत्तरसहस्रेषु ऊना देवं विमर्शयेत् । छन्दैश्च छन्दस्त्य-
क्तात् सत्यं सत्यं सतिर्भवेति । एवञ्च वैदिकतान्त्रिकाद्येकतरविधिना वैदि-
कतान्त्रिकविधितविधानेन वा पूजादिकं कार्यामित्यवगम्यते । वैदिक-

स्नानिकोमिथ इति मे विविविधोमथ इत्येकदेशादेति । पौर्णमास्यां
पूजामित्यत्र कालविशेषेत्यपादानादवशोदयकाक्षी पूजनममर्थे पूर्वाह्ने
महापूजनमिति केचित् । प्रह्लादेवमेव । प्रह्लादिस्यै शीतलोभारते सर्व
दोहनं कारवेदरे । पूर्णिमास्नानीयेषु जीवन्मुक्तोभवेदुभयं । फाल्गुन्युत्तर-
पक्षमुन्यां ततोऽपि दिनुषं भवेदिति । इदञ्च पौर्णिमास्यामुत्तरपक्षमुनी-
योमे फलानिश्चयबोधकं । अथ केवलस्यायामपि उत्तरपक्षमुन्यां दोहविधा-
यकं नदयपचोदयकाश्च एव मुच्यं ॥ • ॥ • ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । श्रीदीक्षणाक्ष दोहपात्रविधानविवरणकोशं निबन्धः ।

No. 301. यमद्वितीयाकथा । Yamadvitīyākathā. Substance, Kāśmīri
paper, 10×4 inches. Folia, 5. Lines, 10-11 in a page. Character,
Nāgara. Date, Samvat, 1890. Appearance, not old, but slightly worm-
eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Padmasūtrāṇa on the birth of Chitra-
gupta, the progenitor of the Kāyasthas, and the manner of his
worship, which is to be performed on the white lunar second day
of the month of Kārtika.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । इत्याद्येव उवाच । विष्णुसर्वं महाशक्तिं पुण्डरीकं
मुनिपुत्रवत् । पश्यन् उपपन्नस्य भीष्मः सत्त्वधर्मा वरः ॥ १ ॥ भीष्म उवाच ।
चतुर्धांमपि वर्णाश्रमाश्रमाचारकथैव च । संभवः शंकरादीनां मुनीन्वि-
रजो मया ॥ १ ॥ भूय एव महाप्राज्ञ प्रोक्तुमिच्छामि तत्ततः । कायस्था
इति मे श्रोत्रे श्रुतास्तथैव महाशुने ॥ २ ॥ वैष्णवा दानमोक्षाय विप्रमहि-
मरायथाः । श्रुतिषः सर्वशक्तेशु कायास्तुष्टारबोधकाः ॥ ३ ॥ पोद्दारो
मित्रवरंश्च प्राप्नुयान् विप्रवतः । नात्रहं प्रोक्तुमिच्छामि कथयती च
महाशुने ॥ ४ ॥ इत्येव संशयं विप्रः शङ्कमर्हन्मयेवतः । इति वदोमुनिः
पाञ्च भविष्यं मुनिविषयः ॥ ५ ॥ पुनरुवाच ॥ शृणु भविष्यं वक्ष्यामि
कायस्थोत्पत्तिकारणं । न कुतश्च मया पूर्वे तन्मे कथयतः ॥ ६ ॥

End.

इत्याद्येव उवाच । मुनिवचनमाकर्ण्य भीष्मः प्रपन्नमानसः चकार पूज्यं
तत्र विप्रमुखा मे दिशः ॥ ७ ॥ कर्त्तिके शुक्लपक्षस्य द्वितीया या तु
पर्वदा वसोच राजपुण्येयः पञ्चदशवादनैः ॥ ८ ॥ हस्तपुन्येय

शभीषयेर्विशेषतः । नैवेद्यैर्विविधैरेव फलैश्च विविधैरेपि ॥ ०० ॥ त्रिया-
 सश्च समुत्पन्नः समुद्रमयनोद्भवः ॥ चित्रगुप्त मन्वावाहो ममायुर्वरदो भव ॥
 ०१ ॥ चित्रगुप्तस्तु संहृष्टो भोग्याय प्रददौ वरम् ॥ भद्रप्रसादान्मन्वावाहो
 स्यत्युत्ते न भविष्यति ॥ ०२ ॥ स्मरिष्यसि यदा स्यत्युं समवाप्स्यसि भारत ॥
 इति तस्मै वरं दत्त्वा निचरन्त्वे जगाम च ॥ ०३ ॥ अनेन विधिना यद्यु
 चित्रगुप्तस्य पूजनं करिष्यति मन्वावुदितस्य पूजाफलं श्रुत्यु ॥ ०४ ॥
 इदं विप्रुत्तान् भोगान् शुक्ला चैव मनोरमान् श्रुत्ये च वैष्णवं लोकं दत्त-
 मन्वा न शोचति ॥ ०५ ॥ चित्रगुप्तकथां दिव्यां कायद्योतनिर्घन्तकी मन-
 सा भक्तिपुत्तेन ये श्रुष्यन्ति नरोत्तमाः ॥ ०६ ॥ दीर्घायुषो भविष्यन्ति
 सर्वथाधिविभज्जिताः पठन्वाच्छ्रवणाद् ब्रह्मन् गोचरस्वप्नं लभेत् ॥ ०७ ॥

Colophon.

इति श्रीपद्मपुराणे यमद्वितीयाध्यायः समाप्तः ॥ अमरकविरचितं १८८०
 धर्मोक्तं कान्तिके चित्ते ॥ द्वितीयाध्यायं बुधे ज्ञेयं श्रीकृष्णेन प्रपादिना लि-
 खितं जयलक्ष्मणपदाविनिषेधः ॥

विवरणम् । यमद्वितीयाध्यायः पद्मपुराणसंग्रहोत्तमः । अथ कायद्योतनिर्घन्तकीचित्रगुप्तो-
 त्तिसंक्षेपप्रभावकत्पूजनफलदादिकं सर्वं विवृतमस्ति ॥

No. 302 मण्डपप्रतिष्ठा । Mandapa Pratishtā. Substance, coun-
 try-made white paper, 10×4 inches. Folia, 6. Lines, 14-17 in a page.
 Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn
 out. Prose. Generally correct. Incomplete.

Though entitled Mandapa Pratishtā, or a work on the con-
 secration of a temple or building for the service of a deity, it
 treats of several rites besides this, such as, Añkurārpanavidhi, or
 a ceremony performed in planting sprouts of some sacred trees as
 the Vilva, Āśvattha, &c.; Prokṣhaṇa-pratisaravidhi, or a cere-
 mony performed in wearing an auspicious string round the
 hand; Mātrikāpūjā, or the worship of the goddesses known as
 Mātrikās. Hence it ought to be entitled Prayogasāra, or some-
 thing of the same import. Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ अथ मण्डपप्रतिष्ठा ॥ अथेत्यादि श्रवयति अमुक-
 कर्मकर्तृवादी मण्डपदेवताप्रतिष्ठापूजनं करिष्ये इति सङ्कल्प्य पूजनं

कुर्यात् ॥ मंदिनीं नलिनीं मैत्रीं उमा च पद्मवर्दिनी ॥ अक्षतैः पादौ
मंदिन्यै नम इति आग्नेयस्तंभे षोडशोपचारैः पूजयेत् । निशामे निशामे
मःकल्पतां । कांडात् कांडात् प्ररोदंती शवेन च यावन्ती शेषधीः सर्वाः ।
अक्षंतयथाः क्रिताः सर्वांसा दृष्ट्वाः क्षमा । उपकामदुष्मा दधे । दधि-
ज्जावयः । क्षिरोभव । एभिस्त्वपचारैर्मंडपदेवता मंदिनीं प्रीयतां ॥ ११ ॥
एवं मैत्र्यैत्यां मूषायां नलिनीं पूजयेत् । एवं वायवां मैत्रीं । येमायां
पद्मवर्दिनीमुमां पूजयेत् ॥ मध्ये उपरि मध्याया मङ्गलप्रदानमिति ॥
अधोवायुपुरव्यं वाय्वीचये इति मंचे पूजयेत् ॥ वायुपुरव्यं नमस्तोष्य
सर्वदेति प्रार्थयेत् ॥ इति मंडपप्रतिष्ठा ॥

End. (नाति) ॥

Colophon. (नाति) ।

विवरणम् । मण्डपप्रतिष्ठेति नाम्ना परिकल्पितोऽप्यस्मिन् पुस्तके मण्डपप्रतिष्ठाद्वारार्चविधि
ग्रीष्मप्रतिष्ठाविधिवद्विषोचनमादकापूजा इत्यादिनाम्नामुदयिकादिमुष्णप्रमुष्णकर्मसामनुहा-
मप्रयोगोक्तते । ततश्चास्य प्रयोगकार इत्येवंविधं किञ्चिद्ग्रामोचितम् । इत्यलम् ।

No. 303. भीष्मपञ्चकव्रतकथा । Bhīshma Pañchakavratākathā. Sub-
stance, country-made yellow and white paper, 10×4 inches. Folia, 4.
Lines, 8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat, 1907. Ap-
pearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Nāradyapurāna on a religious observance
known as Bhīshma Pañchaka, performed by Bhīshma for five
days from the white eleventh lunar day of the month of Kārtika,
under the advice of Kṛishna.

Beginning. श्रीनमोऽय नमः । देवादिमतस्यै भीष्मपञ्चकव्रतम् । नारदीयपुराणात्
नारद उवाच यदेतद्मन्त्रं पुत्र्यं जनानां परमव्रतम् कर्मणं कार्त्तिके-
मासि प्रदत्ताद्भीष्मपञ्चकम् वाचनं तथा विष्णुं पञ्चैव सुरतमम कथयन्
प्रवादासि सुतोमा दितकाम्यया मद्योवाच प्रवक्ष्यामि भवापुत्र्यं व्रतं
व्रतवताम्बर भीष्मेन तद्व्रतः प्राज्ञं व्रतं पञ्चदिनात्मकम् महाभासादुदे-
वस्य वेनोक्तं भीष्मपञ्चकम् । व्रतस्यापि मुच्यते वक्तुं कः क्वचित् केशवा-
इति व्रतव्रतकथापुत्र्यं महापातकनाशकम् । अतोऽयं प्रदत्तेन कर्मणं
भीष्मपञ्चकम् । कार्त्तिकमास्ये पक्षे धाम्ना पञ्चदश्यां चैव । एकाद-
श्यां तु द्वादशीयादुक्तं पञ्चदिनात्मकम् ।

End.

इहं भीषेय कश्चित् भरतस्यभवेन मे तदेतमे मया स्थानं दुष्करं भीषप-
 चकम् त्वं तद्वाचमार्द्धं प्रवरं भीषपचकम् । यत्तस्मिन्लोपयेद्भक्त्या
 तथै मुक्तिप्रदोऽप्युतः प्रक्षपारी मृच्छत्यो वा वानप्रस्थो वया यतिः
 प्राप्नोति वैष्णवं स्थानं यत्तुलना भीषपचकम् प्रक्षप मयपसेयौ गुह्यगामी
 सदायती लला यूजां तथा भक्त्या विप्राणां देववादिनां मुच्यते पातकात्
 सम्यक् कृत्वा भीषपचकं अथास्मिंस्तोषितो विष्णुर्धर्मो मुक्तिप्रदोभवेत्
 पुनैतत् पठ्यमानं तु पवित्रं भीषपचकं मुच्यते पातकान्मर्त्यः पाठको
 विष्णुलोकभाक् धर्मं पुण्यं पापहरं युधिष्ठिरमहाजनं सर्वलोकां प्रक्षप-
 मोक्षः सर्वपापैः प्रमुच्यते यद्भीषपचकमिति प्रयितं श्रद्धायातेकादशौ-
 प्रभतिपद्यदशैनिषत् उत्पन्नभोजनपरस्य नरस्य तस्मिन्निष्ठं फलं दिव्य-
 नि पाण्डव शाईभवा कर्मिणे भार्गवौ च साधे वैशाखसंभवे पक्षभी-
 क्षानि कुर्वीत एकादश्यां दिनात्मके ।

Colophon

इति बीनारदीयपुराणभीषपचकव्रतकथा विधिः समाप्तः (समाप्तः?)
 लिखितमिदं पुस्तकं प्रतापनारायणपदाश्रमिण्येव मणेशिवदेन सप्त
 खण्डिनामया सम्यक् १८०० मार्गशीर्षेख्य ११ रवौ शुक्लसप्तमी बीः रामः ।

विवरणम् । बीनारदपुराणसंग्रहणीया भीषपचकव्रतकथा ।

No. 304. दशकर्मदीपिका । *Dasakarmadīpikā* Substance, country-
 made yellow and white paper, 18×2½ inches. Folia, 17. Lines, 2-5
 in a page with a blank space of about a quarter of an inch in the middle.
 Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally
 correct. Incomplete (A part only.)

A guide to the performance of the ten purifying ceremonies
 under the name of *Dasakarma Dīpikā* by Paśupati. The codex
 under notice contains only the *Vivāha Prakaraṇa*, or the chap-
 ter on marriage, and a portion of the *Chatarthī homa*, a rite re-
 quired to be performed on the night of the fourth day of the
 wedding.

Beginning.

ॐ नमो मणेशाय । अथ दशकर्मपद्धतिः । तत्र विवाहदिनस्य प्रात-
 निर्धर्मादित्यस्त्यक्त्यो कन्यावरपितरौ गौर्यादिमातृकापूजां वसुधारां
 बुद्धिदायं कुर्यातां । गोरी पद्मा शची मेधा सावित्री विजया अया ।
 देवसेना सधा साधा मानरो लोकमानरः । शान्तिः पुष्टिर्धनस्तुष्टि

रतो देवतया मर । आदौ विनायकः पूज्यो बन्ने च कुलदेवता ।
मन पदादिषु लिखितासु अक्षतपुत्रेषु वा प्रथमं मन्त्रपतिं मन्त्र-
ॐ भूर्भुवः स्वः ओरीषानरः मन्मारीपयासि ओरी (रि) मानरिहा-
मन्त्र इह मिष्ट एतस्यासं ॐ ओर्यै माने नमः । इति पादादिदुष्पात-
पदवासान्ने दद्यात् ।

End. मान्ति ।

Colophon. मान्ति* ।

विवरणम् । पुस्तकेऽस्मिन् पद्यपतिव्रतदशककन्दोपिकायाः मन्त्रविवाहप्रकरणं, चतुर्थी-
शोमस्यांगमावच्छ विद्यते ।

No. 305 दशकर्मव्याख्या । *Daśakarmavyākhyā*. Substance, palm-
leaf, 18 x 1½ inches. Folia, 104. Lines, 5 in a page, having a blank
space of about an inch square in the middle. Character, Bengali.
Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose.
Generally correct : Complete.

An explanatory gloss on the *Gṛhya* aphorisms on the ten
purifying ceremonies by Halāyudha. In fact, it forms a part
of his voluminous work called *Brāhmaṇa-sarvasva*. Halāyudha
was a minister in religious matters of King *Lakṣmaṇa Sena*
of Bengal, and brother of *Paśupati*.

Beginning. ॐ नमोऽन्नयोगाय ॥ हरितहरदयतु यन्म प्रवर्तो शुभं प्रकाश-
दयत । धनिरभिव्रिताः शाखायैवेदाश्चन्द्रोमि वचासि ॥ य जयति
कुमतिमतिर्धं विधुरभिव्रिता सुतेजसा मरुता । अविहृत्तगुल-
पदायः प्रभवति पुरःप्रवादतो यन्म ॥ निवेष्टं प्रमथीय्य कारजगमं
आध्यान्वे प्राप्नुवम् । आध्यान्विं मुचविष्णुमर्चनिपुषान् शिष्यैकदोषा-
मुचन् । विद्वान् वाममुपाश्रय संघर्षमिमं वदन्मेषां प्रीतये निता-
मन्म मरुता (मरुताय मरु ?) यजुषां आध्यान्विकाप्रविष्ट ॥ शागुमि
भारदारः किन्नामुदधीत्य वेदं न जानानि योऽर्थम् । अर्धमिन्म मरुत
भद्रमयुते आकवेनि ज्ञाननिधूनपाया ॥ नमो अमन्मार्जाने भवितव्यम् ।
मया योऽहरदरनिवन्द्यो निमियोगेन सुमतविन्द्योभिनिधोमेन
मन्त्रेण शास्त्रेण वा यजति, याजयति वा अर्धोमे अन्मार्जानि वा भवति

* The following note occurs at the end of the *Vishva Prabandha*

इति राज-

पद्यित पद्यपतिव्रताया दशककन्दोपिकाया विवाहप्रकरणं समाप्तम् ॥

विजया, जया, देवसेना खया खया मातरो लोकमानः । इतिः
 पुष्टिखया तुष्टिरयात्तुकुष्टदेवता ॥ तत्र क्रमः । आचम्य प्राङ्मुख
 हृषयिष्य ॥ अघतकुशान् गृहीत्वा ॥ ॐ अद्यामुक्तमोत्रस्यामुक्तमाघव-
 कस्यामुक्तकर्माव गधदुर्मात्रोमदितमोप्यादिबोद्धमाह्वर्यं पूजयिष्ये ॥

End.

मनोमनं । हृषयाणि कमीनचक्षुर्दो अघि चक्षुर्मे देवि इति मनेष
 तत आदर्मे आदर्शनं । ॐ रोचिष्युराणि इति मनेष ॥ ततश्चक्षुष्यं ।
 वृष्यवे अदिपयि पात्रतो मासंतर्वेदि सेजसो यमसो मासंतर्वेदि इति
 मनेष ॥ ततः पद्मासुपासनी गृह्णाति । ॐ प्रतिष्ठेया विद्यतो
 मायात । इति मनेष असो वैद्यवद्वेषार्यं ॥ ॐ विद्याभ्यो मामा
 द्रव्यः स्वरिपादि कर्मेतः इति मनेष ॥ तत आचाप्याय वरदक्षिणा
 दद्यात् । तत ॐ वूर्त्तान् दिव्यो अरामं इधिया वैद्यामरसत अजात-
 मग्नि । कविषू सचाजमतिविं जमावामावशा पार्थ जगयंतं देवा
 खाया ॥ इति मनेष । अस्तुप्यमभितप्तपूर्वजुवेव मायवकदक्षिण-
 करस्फुटेन उज्वाय पूर्वाङ्गतिमाचार्यः कुर्यादिति । तत उपविष्य जुवेव
 भद्रावीय दक्षिणाविकापगृहीत आयुषं कुर्यात् । ॐ आयुषं यम-
 द्योः । ॐ कर्मपम्न आयुषं । ॐ यदेवेव आयुषं तन्नो अस्तु आयुष-
 मिति मनेष । ॐ आयुषं यमद्वीः इति छलाटे । ॐ कर्मपम्न आयुष-
 मिति घोषाया । ॐ यदेवेव आयुषं इति दक्षिणवाङ्मूली । ॐ तन्नो
 अस्तु आयुषमिति इति । इति इति (?) आयुषं कुर्यात् । अनेनेव
 क्रमेण मायवकछलाटादावपि । तत्र तन्नो इत्यस्मै ख्याने मने इति
 विज्ञेयः । ततो दूर्वांसवादि ॥ इति भद्रामन्त्रमन्त्राप्रार्थनाधिपति-
 नीरामदन्तविरचिता वाजसनेयिनी विवाहादिकर्षवद्वतिः समाप्ता ॥
 शुभमस्तु ॥ संवत् १८५५ । शीवे मासि शुक्लपक्षे शनिवासरे । राम
 राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम
 राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम राम
 राम राम राम राम राम राम ॥ अथ विताराम ॥

विवरणम् । रामदन्तविरचिता वाजसनेयिनीविवाहादिद्विकर्षवद्वतिः ।

Note.—This codex has also a complete guide to the performance of the *Abhyandyaika Śrāddha*, and some fragments of a guide to the performance of the marriage ceremony and *Kṛāṇḍikā*, &c., written in the Bengali character on foolscap paper.

तन्माभ्युदयिकयादविषयकं पुस्तकमेकमन्यविषयादि कतिपयादि धनि ।

No. 307. दशपुत्राङ्गिकम् । * Daśaputrāṅgikam. Substance, country-made white paper, 7×3 inches. Folia, 33. Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, written by different hands, worn out, torn, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the performance of the daily religious observances of a Hindu by Ananda, son of Prabhākara of the Daśaputra family.

Beginning. श्रीशिवद्वयपतये नमः ॥ उद्दिश्यन्तीत्याहुजकानिमुग्धः श्रीरामचन्द्रः
कथयामुहः ॥ श्रीनानुकांभीरुचन्द्ररमिः पायादपायादिह माधवो
नः ॥ १ ॥ श्रीभैरव चन्द्रकलावर्तचं काशीनिवासिदिनमुक्तिवैतुं ॥
मंदे सदाभंद विदंबुधिं नं प्रपन्नविप्रानिहंरं पुरारिं । जगद्वा-
मवलंवे यदोषेऽपि चिद्यते वेदः । दुर्लभ्यान्पि मांभिः सम्यक् लक्ष्यानिव
विवक्षतः ॥ दशपुत्रान्वयायी यः प्रभाकरस्ततोदिनः । नामानिबंधान्
चंद्रकलावर्तचंद्राङ्गिकाख्याया ॥ तत्र पूर्वमनुष्ठेयकर्मणः कालविभाज
उच्यते येनाह दशः । उक्तकर्मनोमोक्षो न कालो मुनिभिः क्षुतः ।
दिनातीनां दिनार्थाय दशः क्षयमिवावरीत् ॥ दिवसस्यावभागे तु
कृतं नक्षोपदिश्यते । द्वितीये च तृतीये च चतुर्थे पंचमे तथा ॥
षष्ठे च सप्तमे चैव अष्टमे च नवमे प्रथम् ॥

End. नाक्षि ।

Colophon नाक्षि ।

विवरणम् । दशपुत्रीयप्रभाकरात्मजानन्दविरचितमाङ्गिककृत्यमनुपूर्वम् ।

No 308 दशश्लोकीव्याख्या । Daśaśloki-vyākhyā Substance, country-made colourless paper, 8×4 inches. Folia, 25 (of which the first two are wanting). Lines, 10-17 in a page. Character, Nāgara. Date, Saka 1500 * Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout, with writing by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A work consisting of explanatory notes or a gloss on the famous work entitled Daśaśloki or ten verses, treating of Aśauhas or impurities caused by death, under the name of Daśaśloki-vyākhyā by Raghunātha Bhaṭṭa, son of Mādhava Bhaṭṭa.

* This is the date of the work, and not of the present copy.

Beginning नास्ति ।

End. तदीयमधिके स्वायेद्यधिके अधिके वर्षे संपिडे जाते सते च तदीय-
अधिकरशाशौचं कुर्यात् । नद्याच विष्णुः । श्रीमद्वर्णनामधिकवर्षेषु
तदामोचनयमे युदिरिति । युद्धैः समाः सङ्गराः । सङ्गराः प्रति-
शोमणाः स्रुतादयः । युद्धैः समाः । यज्ञिप्रतिभे युद्धस्य यदामोच-
कृतं तद्विज्ञेन निमित्ते संकरणां तद्देवत्यैः । नद्याच प्रक्षुपुराणे ।
श्रीचाराशौचे प्रकुर्वीत रज्ज्वहरेषं संकरा इति । सत्तुविज्ञानेवदेव प्रति-
शोमणां चमोचामाच इत्युक्तं तद्वचनविरोधादुपेक्ष्यैव । प्रतिशोमा
वचं दत्ता इत्येतत् पाकयज्ञाद्यभिप्रायमिति सर्वे समंजसं । १० ।
विताञ्ज्वारायचमोचितेन ग्रंथो भवायं विदितोऽवलोका । स्मृतीभि-
र्ब्रह्मण्य वदन्मनेन रज्ज्वहरेषु धूर्जटिषु । ११ । अथेव भूमिप्रमिति
प्रयानि । प्रकोजपूर्यां यपविममस्य शयाब्दभाङ्गानुमताविषाय समानि-
मेवा दमस्तटीका ।

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमायज्ञविद्वत्पुण्यश्रीपाद्यायभट्टमाचारात्मकोपा-
ध्यायभट्टरघुनाथीजीना दमस्तोकविरहितः समाप्तः । वैकुण्ठ्यां लिखित-
मिदं पुस्तकं उचिष्टमं । ५ । ११ ।

विवरणम् । माधवभट्टाभ्यनरघुनाथभट्टविरचिता दमस्तोकीयाख्या । अचारोचामां
निर्ययो विषये ।

No. 309. जज्ञायोत्सर्गविधिपद्धतिः । *Jalāyotsargavidhipaddhati*.
Substance, country-made white paper, 16x6 inches. Folia, 41. Lines,
12-15 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1953. Appear-
ance, fresh. Prose. Not correct. Incomplete.

A guide to the performance of certain ceremonies performed
at the consecration of a tank, well, &c., for public use by Nārāyaṇa
Bhaṭṭa, son of Rāmesvara Bhaṭṭa. The codex has been recently
copied from an old MS., as noticed below, at the instance of Daba
Nīlmani Mukherji, Principal of the College. It contains also a
guide to the performance of Arkavivṛkṣha or marriage with an
Arka plant, which is performed before one marries for the
third time.

Beginning. (मासि) ।

End. ततो वानभ्यत्यमंवेष्ट पूषाङ्गिं ततोऽग्निं सम्पूष्य प्रथिपत्य विषर्जयेत् ।
 अनवकाशे व्याघ्रदिन एव चतुर्थीकर्त्तव्येति शिष्टाः शक्ता (तया ?) अग्निग्री-
 दक्षिणा देवा द्विगुणाचार्याय भूरिपूजा उत्तरपूजा देवताविषर्जनं
 मङ्गलादियज्ञोपकरणानां मुष्णादित्यो (भ्यो ?) दानं कार्यं मङ्गलमष्टौ-
 ऋतुम् (मष्टौत्तरतम्) पञ्चाशदा शक्ता वा प्राक्षणात् भोजयेत् दक्षिणा-
 दानादिवाक्ये आरामोत्तमं दक्षणेः (उक्तकर्म ?) एवंकहतोत्तरेऽपि
 दक्षिणादानमन्तरं नुरवे दातुमिदं वस्तु संकल्प्य दद्या (संकल्प्य दद्यात् ?)
 ततो प्राक्षणाग्निं स्यचीमा (प्राक्षणाग्निं स्यचीमा ?) दुष्टः (दृष्टः ?)
 दुष्टदुर्जितेति (दुष्टीयेति ?) एवं स्रष्टुसंकल्पः आशक्तस्तु (आशक्तस्तु)
 नयोदशभिर्भूतिभिरेकेन वा नुदयैकाग्रिविधानेन कुर्व्यात् इति सर्व-
 मभ्यर्चय (सर्वमभ्यर्चय ?) भद्रामेश्वरसुतोभद्रनारायणः सुधीः ।
 यद्वानुचिरा (यद्वच अचिरान् ?) काष्ठा (' ?) आरामोत्तमं पदति ।
 इति भद्रामेश्वरसुतभद्रनारायणकृता आरामोत्तमं पदतिः ऋतीयादि-
 विवाहार्थं ऋतीये कं समुहभवेत् (ऋतीयाकं समुहभवेत् ?) तद्विधिं
 वरा संकल्प्य सविषाचनं नादीनां हत्वा आसृष्टेनेति ह्येव आसृष्ट
 कर्त्तुं सम्पूष्य शकरोदमं दद्यादक्षेपं तंतुभिरावेष्ट, विष्टोकवासिन् सप्ताच
 जायया संहितो रवेः । ऋतीयोद्वाहजं दोषं निवारय सुखं कुरु ।
 इति अर्कशशां संप्रार्थ्य जलेन वि.सिंचयेत् । सम प्रीतिकरा येषां मया
 कृता पुरातनी । अर्कजा श्रद्धया कृता अक्षार्कं प्रतिरक्षतु । ततस्ते
 मंगले देवि नमः सविस्तुरायने । आदिनां कृपया देवि धनो न मे
 इष्टमगता । अर्कं मे श्रद्धया कृत् सर्वंप्राप्तिं दिताय च । इष्टाचामीदि-
 भूतस्य देवानां प्रीतिवर्द्धन । ऋतीयोद्वाहजं दोषं सत्युनाश्रु विनाशय ततः ।
 आचार्यकाश्यपगोवा आदित्यप्रपौत्रौ सविस्तुः पौत्रौ सम पुत्रौ अर्क-
 कन्या अनुकर्मोपाय वराय पुनेति (दत्तेति ?) धाम्दामं हत्वा वरश्च
 मधुपर्कं दत्त्वा अनः पटं हत्वा सखि न इति श्रुतां जप्त्वा पूर्ववत्
 गोवोद्धारणपूर्वकं अर्ककन्याभिर्मासप्रत्युद्देन कन्या दत्त्वा दक्षिणां दद्यात्
 ततो मायथावेहिनच्छ्वेष कृत्वा समेति कृत्वा वत्सा अर्कं चतुर्दिक्षु
 कुम्भेषु विष्टुं सम्पूष्य अग्निं प्रविहाय अधोरावाजनामोदत्वा बृहस्पतये
 यज्ञे नां कामकामये हत्वा अग्नये यज्ञसमस्तयाजृतिभिः आच्यं ऊमा
 आचार्याय गोदुग्धं दद्यात् । मया कृतमिदं कर्त्तव्यं व्यावरेषु वरेषु च ।
 अर्कपत्ये शुभं देहि तत्सर्वं चतुर्भवेति ॥ १ ॥ इति अर्कविवाहः ।

Colophon. इति भट्टारमेश्वरस्तुतभट्टनारायणभट्टकृति जलशय्योत्सर्गपद्धतिरचिता
इति भट्टारमेश्वरस्तुतभट्टनारायणभट्टकृतः (ना ?) जलशय्योत्सर्गविधि-
पद्धतिः समाप्तं (समाप्ता ?) शुभं भवतु समस्तु (समस्तु ?) १८११ वा
मिति मार्गेश्वर छप्पाप्रतिपदि मनिवारं लिखितं इदं पुस्तकम् विष्टे-
श्वरेश्वरम् । किलकिष्ठा प्रतीमये । शीरस्तः (?) । यादवं पुस्तकं
इष्टा (इष्टं ?) नादवं लिखितं भया यदि शुद्धमशुद्धं वा नम इत्यो न
दिश्ये (दीयते ?) । १ ।

विवरणम् । भट्टारमेश्वरस्तुतभट्टनारायणभट्टरचिता जलशय्योत्सर्गपद्धतिरचिता द्वितीय-
द्वारपरिपत्रावधरे प्रथममर्कश्चेष्टेष्ट सद्य यथा रीत्या विवाहः कर्तव्यः चापि रीतिः प्रदर्शिता ।

No. 310. जलशय्योत्सर्गविधिपद्धतिः । *Jalśayotsargavidhīpaddhatīḥ*. Substance, country-made colourless paper, 11×3½ inches. Folia, 51. (of which fol. 1 is wanting). Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1022. Appearance, very old, worn out, torn, and writing effaced in parts. Prose. Not correct. Incomplete.

Another copy of the same work. This is the original copy from which the codex noticed above, has been recently copied.

Colophon. बीजाके ११११ मास शुद्धमिषो १० शुभम् ।

विवरणम् ।

No. 311. जलशय्योत्सर्गविधिः । *Jalśayotsargavidhīḥ*. Substance, country-made white paper, 11×4½ inches. Folia, 13. Lines, 7-13 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1804. Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

Another work on the same subject. Anonymous.

Beginning. ॥ अथंभारो (अथंभंभारो ?) धनभाभोधिवापनदिनाम् पूज्येति
निरासिचं सत्कुम्भारधिवापनदिने ॥ श्रीनारायण शुद्धविरचरः स
निरासिचः कुम्भारधिः कुम्भारणे प्राकृत्युचयुपरि—मन्त्रान् (भुवनिम-
नान् ?) राचय्य प्राचावापय्य सत्कुम्भारधमादाय दीनवाधो कुम्भ
वा । अने—आलोचने (अनेव नदीलोचने) यज्ञविधिपरिचर्यादिकभो
विवापय्य शुद्धादिचर्याय पूजयिष्ये इति ॥

End.

मनो द्वादशपञ्चदशविंशत्यन्यतमारमिता यज्ञीयकृतां यष्टिं पाणि-
मनो ज्ञानान्तिके प्राक्प्रामासने मध्याय्यमागयैत्तम इति मधुष्य पाद-
गंधादिभिरलंछत्य तदीषद्वर्गुलमक्षके श्लोके शीर्षं चक्रं ममारोपयेत्
चक्रं छदगंन्याय (?) सं भागदंरुगिरोमतं । अथ वि ॥ ५ ॥ ५ ॥
संभन् (संभन् ?) १८०४ मिति जे यदि चोमि ॥ ५ ॥ ५ ॥

विवरणम् । जलानयोत्सर्गविधिर्नाम तदागाधुत्सर्गविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 312. जलाशयोत्सर्गतत्त्वम् । Jalāśayotsargatatwam. Substance, foolscap paper, 16×4 inches. Folia, 12. Lines, 4-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject under the name of Jalā-
śayotsargatattwa, by Raghunandana. It is a section of his 28
tattwas.

Beginning. ॥ अथ जलामयोत्सर्गप्रयोगः ॥ शुभक्षेत्रे क्षतमित्यज्ञिय वाषाणो
यजमानः पश्चिमद्वादे मन्त्रं प्रविशन् विष्णुं संस्मृत्य । ॐ भूतृषदित्युपायं
प्राह्मुष्णिलक्ष्मणजलान्मादाय अथेत्यादिचतुर्बर्गमन्त्रीदामजम्पलसप्त-
पलप्राप्तिकामो विष्णुप्रीतिकामो वा पुष्करिणीजलामयोत्सर्गमन्त्रं करिष्ये ॥

End. नतः कूर्मादीन् कृपे निश्चयेत् । ॐ कूपजलाशयाय नमः इति पि-
पूजयेत् एतदधिपतये वरदाय नमः एतत् सम्प्रदानं सर्वभूतेभ्यो
नमः कुशमिलजलान्यादाय ॐ अयेत्यादि एतत् कूपजलाशयाधि-
करणकप्रत्येकजलविन्दुसमंस्तु एतवर्षान्विश्वसर्गप्राप्तिकामः त्रीविण्णु-
प्रीतिकामो वा कूपजलाशये वरुणदेवतं सर्वभूतेभ्योऽनुतुष्टने ।
इत्युत्सृजेत् । ॐ देवपितृमनुष्याः प्रीयन्तां ॐ सर्वभूतेभ्यो अत्सृष्टं
मयेतज्जलसप्तमं रमन्तु सर्वभूतानि खानपाभावगादने । ॐ देव
केचिद्विषयान्ते शक्यैः फलभोगनाः । तेषां दोषेन लिप्येष्टं स्वयं हर्षमवा-
प्नुयात् । इति पठित्वा ॐ अयेत्यादिक्रमेनत्कूपजलाशयोत्तमैकशेषः
प्रतिष्ठार्थं काचनमूर्त्यं अग्निदेवतं अमुकशेषोत्सवं संप्रददे । ततो आपो-
दिष्टेति तिलभिर्हृत्स्मिर्मेवं तैर्घोदकञ्च जलाशये नि-श्चयेत् आपार्थ्यो
यजमानश्च पात्रावस्थितदुग्धधारया जलाशये ॐ आपोदिष्टेति षड्-
षयेष्टं प्रदक्षिणवर्षं कुर्यात् अश्विद्रावधारणं शान्तिञ्च कृत्वा विशान्मू-
नाद्युक्तान् भोजयेत् ॥ * ॥

Colophon. इति बन्धुमन्दीयथीहरिहरभद्राचार्यांशजथीरुनन्दनभद्राचार्येणैव स्मृति-
नक्षत्रे रूपजलामयोक्तमन्त्रं समाप्तम् । • • •

विवरणम् । आर्यथीरुनन्दनभद्राचार्यैर्विरचितं रूपजलामयोक्तमन्त्रं नदीयधुनि-
नक्षत्रान्तम् ।

No. 313. ग्रहप्रतिष्ठातत्त्वम् । *Grihaspratishthātattvam*. Substance,
fool-cap paper, 16×4 inches. Folia, 25. Lines, 8 in a page. Charac-
ter, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally
correct. Complete.

A work treating of the rites or ceremonies performed before
a new house is used by the owner, or is consecrated to a god.

Beginning. ॐ नमः श्रीगणेशाय । अथ वास्तुप्रयोगः । शुभदिने यजमानः छत-
रालादिः छतमिदं क्रियः । ॐ अथदित्युपायं चोत्पादि यतद्विष्णु-
विष्णुवास्तुसर्जदोषोपशमनकामोवास्तुयाजमर्थं करिष्ये । एवं जला-
शयवासादिप्रयोगः । इति गृहस्था नास्तिवास्तुशायनीयांराश्यानामायुष्य-
छात्रजपाम्भुदयिकवाक्यान्त्रं करिष्ये इति गृहस्थान्तरं विधाय तत्तत्-
कर्मं यथाविधि यवाप्य प्रहृतं कर्मं कुर्यात् ।

End ॥ योगियाजवन्त्रः ॥ आयेन्द्रारायर्षं नित्यं आनादिषु च कर्तव्यम् ।
नद्विष्णोरिति मन्त्रेण आयादक्षु पुनः पुनः । गायत्री विष्णो ओं
विष्णोः संस्तराय वि । ध्यायेत् ॥ अरेत् ॥ वामनपुराणे । सर्व-
माहृतमन्त्रं वरेण्यं वरदं शिवम् । आरायर्षं नमस्कृत्य सर्वकार्याणि
कारयेत् । यमः । पुष्पाक्षयमर्चयेत् प्राङ्मुख्यं विधीयते । यमः
संपूज्य तत्रपुष्पाक्षेपं चान्त्रं अक्षिवाचयेत् । भोजनं वा यथाशक्त्या
यथाशक्त्या विंशतिम् । • •

Colophon. इति ग्रहप्रतिष्ठातत्त्वं समाप्तम् । • • •

विवरणम् । देवप्रतिष्ठादिस्थापनार्थं निश्चितं नूतनग्रहप्रतिष्ठाविषयकः ग्रंथं विवक्ष्यः ।

No 314. ग्रहयज्ञप्रयोगः । *Grahayajña Prayogaḥ*. Substan-
ce, country-made yellow paper, 16×2 inches. Folia, 13. Lines, 4-5 in a
page, having a blank space of about half an inch square in the middle

Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of a rite intended to avert the evil influence of a star or planet. By Raghunandana, the author of the *Smṛititattva*.

Beginning. ॐ भग्नो नमोऽस्तु ॥ प्रथमं कमलाकान्तं यज्ञरूपिणमीश्वरम् । प्रथमं प्रथमं यज्ञं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ रविशोभनवृक्षस्यतिवादेषु चिदानुराधा अग्निरितरेष्वनौपुष्यादिनीचलारोहिण्युत्तरावयेषु शुभलप्रे यागः कार्यः ॥ तत्र बालप्रथमराधिपप्रवक्ष्यतरंगबुधः सहरोगाभिभवान्गतदुःखप्रणवपद-
दोषादिनिमित्तं मलमासादावपि नवपदं विनायेकल(?) दद्यात् ॥
पुनश्चौकामादिपौष्णिकान् मलमासादिनरक्षिन् कार्यम् ॥

End. अद्येत्यादि पठित्वा वृक्षस्यतियग्रे पीतवस्त्रं दक्षिणं । पीतवस्त्राभावे
अन्यवस्त्रमपि । ॐ विष्णुस्त्वमस्यरूपेण (अथरूपेण?) यस्मादस्त्वस्यभवः ।
चन्द्रार्कयोर्व्याघ्रनखमताः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युच्चार्य अद्येत्यादि-
पठित्वा शुक्रयग्रे अथं तन्मूलं काष्ठनम्रा दक्षिणं दद्यात् ॥ ॐ यस्मात्
शिवो मर्त्या धेनुः केशवसम्भवा । सर्वपापहरा नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ
मे ॥ इत्युच्चार्य शनियग्रे अद्येत्यादि हस्तां गां अभावे अश्ववर्णान्वा
दक्षिणं दद्यात् ॥ ॐ यस्मादायसकक्षांश्च तदधीनानि सर्वदा ।
मङ्गलाद्यानुधादीनि अतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युच्चार्य राहुयग्रे अद्ये-
त्यादि शीघ्रं दक्षिणं दद्यात् । ॐ यस्मात् सर्वभूतानां मङ्गलं
अवस्थितः । बालोविभावधोर्नित्यमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युच्चार्य
केतुयग्रे अद्येत्यादि पठित्वा बागं दक्षिणं दद्यात् ॥

Colophon. इति पद्ययाग. समाप्तः ॥ • ॥ भीमस्यापि रथे भद्रो मुनीनाञ्च मति-
भ्रमः । यथादृष्टं तथा लिखितं लेखके नास्ति दूषणम् ।

निवरणम् । आभिशोऽरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितपद्यज्ञानुष्ठानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 315. उत्सर्गमयूखः । Utsarga-mayúkhah Substance, country-
made white paper, 10x6 inches. Folia, 21. Lanes, 12 in a page.
Character, Nágara. Date, ? Appearance, not old, but slightly
worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the ceremonies performed on the occa-
sion of offering a well or a garden, &c., for public use, under

the name of Utsarga-mayūkha, by Nīlakaṇṭha Bhaṭṭa. It forms a part of his series entitled Bhāgavanta Bhāṣkara.

Beginning. श्रीरघोपाय नमः । उद्गा दानविधिं नामं नाममात्राध्यात्मिकम् ।
 उद्गद्विधये भवनीलवर्णे वन्द्य ॥ १ ॥ आश्रमेन राज्ञा विबुध-
 कुलमधिर्दादिचात्यावर्तगोभटः श्रीनीलवर्णः क्षुतिषु हृदयमतिर्गमिनीव-
 प्रहृष्टोयः आश्रमादाय वृद्धां मविनयमनुना तस्य मर्माद्विबधान्
 दृष्ट्वा मय्यद्विविधं प्रवितनकिरचन्दने भाष्करीयं प्रसारकेराहन्-
 मव किंचिन्मयातु निर्मुलनया तदुज्ज्वलितं । अभ्युत्थितातो नच तेन
 काचित् कपुम्यहोमापविमिर्न होयते । संस्माराचारकाक्षाः मनुजित-
 रचना आदयोतिर्विवादीदामोद्वर्गतिष्ठा अमति जयकराः संतता-
 भांगुनयाः प्राथयितं विश्वविस्तदनुनिगदिता अतिशयं शमेव म्याता
 भवेत्तु यदे वुधजनसुखदा दादयेते मन्त्राः भवन्मभाष्कराभ्यं ददे-
 क्षिन् मिद्वर्गमे + + + ततः उद्गद्विधिमनुष्यः प्रत्यये नील-
 वर्णेन तव जलाशयोद्वर्गमेव विष्णुधर्मोत्तरे । उद्गदेन विना अति-
 नाति श्रीकृष्णे नदा । तन्नाज्जलाशयाः काष्ठां उपयेव विपथिता ।
 यमः कृपारामप्रयाकारी तदा हचवरीयवः । कन्दाग्रहः पितृकारी जमे
 प्राप्नोत्यर्पणायम् । तदा तदामे यम प्राप्नोत्यं पतनं कञ्चु तिष्ठति ।
 जमे श्रीके जतिमया तव काष्ठां विचरथा । मदिपुराणे । यी वपी
 मद्यवा कृष्णं देये तीये विवर्जिते । आनयन् व वरी याति जमे प्रत्य,
 शनं ममाः ॥

End. इदं वनमज्जनिर्भवदन्तिनिदीकपिन्दविन्नामलकावदादिभ्यादिना
 हृदयुतं वनमज्जनिदेवताकं श्रीदमर्षपापदयपूज्यकमतीतामात्रनिरिहकुल-
 तारद्वयो भवन्प्रीतिवायो वा मर्षनन्नेदयन्मृदये । तत अविमं
 मवदयं पठेत् । मर्षनन्नेतु अगृह्यं मदेतदमपुजितम् । रक्तं
 मर्षभुतानि म्निदिभयोत्पुवादिभिः । ततो हृदयुलन्दवि तन्मदे ।
 पुनर्मज्जमात्रमभिपिथ्य आपयेयुः । तव ववद्वर्गमेव । दृग्गामादिना-
 दयव ततो यजमान उपविष्टायेन्ददि हनैतदारामप्रतिभम् मयद्वायं-
 मनुजयतोयेत वताः इतं नः । अद्विष्टं पंचःजमे वरिष्ठं पंच-
 विंशतिं वा यदाजति वददेवताः । दक्षिणामेव युद्धमे दूर्ध्वनिम्न-
 भेददे । दक्षि दक्षा विमलवकटकाहुषोदवायः । हृद्यापातुवापु-
 ष्पाम् अजिह्वोऽज्जो मृदये वा दद्यात् । तव आनयदेति वधे
 अपवर्जितद्विद्वयवारया वनं विः पतिविथ वधं विं पठेते दृष्टे

Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of a rite intended to avert the evil influence of a star or planet. By Raghunandana, the author of the Smṛititattva.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ प्रथम्य कमलाकान्तं यमरूपिस्त्रीधरम् । प्रयोगं परमयस्य वक्ति वीरघुनन्दनः ॥ रविमौमदृश्यतिवारं चित्रानुराधा चरमिरोत्तमौपुष्यादिनीहलादीदिक्षुतरावेषु शुभलगे यागः कार्यः ॥ तत्र बालपद्मराशिपञ्चमस्तमरगुदुःसहरोमाभिभवाद्गतदुःखप्रलवपद्मदीर्घादिनिमित्तं मलभाभादार्षि मन्त्रं विनायक(?) इत्याहुः पुनर्दीक्षामादिषोष्मिकानु मलभाभादिनरस्मिन् कार्यम् ॥

End. अद्येत्यादि पठित्वा दृश्यतिपत्रे पीतवस्त्रं दक्षिणं । पीतवस्त्राभावे अन्यवस्त्रमपि । ॐ विष्णुस्तमस्कपेश (अवकपेश?) यस्मादन्तस्तमः । अन्तर्कथोन्मोहनस्तमः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युवाच अद्येत्यादि पठित्वा शुक्रपत्रे अक्षं तन्मूर्ध्ना काञ्चनम् दक्षिणं दद्यात् । ॐ यस्मात्तं इषिवी स्यात् धेनुः केशवसम्भवा । सर्वपापहरा नित्यमन्तः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युवाच इतिपत्रे अद्येत्यादि छत्रां यां अभावे अन्यवस्त्रां दक्षिणं दद्यात् । ॐ यस्मादायमकस्मादि सद्धीनाति मन्त्रः । महासायानुधादीनि अन्तः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युवाच राक्षस्ये अद्येत्यादि छौरं दक्षिणं दद्यात् । ॐ यस्मात्तं सर्वभूतानां महात्मन्यन्तः । बालीविभावयोर्विस्तमः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥ इत्युवाच केतुपत्रे अद्येत्यादि पठित्वा ज्ञानं दक्षिणं दद्यात् ॥

Colophon. इति वज्रयाग. समाप्तः ॥ ० ॥ भीमव्याधि रवे भद्रो मुनीनाञ्च मतिभयः । यस्मादहं तथा लिखितं क्षेत्रके नास्ति दूषणम् ॥

विवरणम् । आर्यश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितवज्रयागानुष्ठानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 315. उत्सर्गमयूखः । Utsarga-mayūkhah. Substance, country-made white paper, 10×6 inches. Folia, 21. Lines, 12 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the ceremonies performed on the occasion of offering a well or a garden, &c., for public use, under

the name of Utsarga-mayúkha, by Nilakantha Bhāṭṭa. It forms a part of his series entitled Bhagavanta Bhāṣyaka.

Beginning. श्रीमद्भागवतं नमः । उक्ता दानविधिं नामं नाममाराधभास्वरम् ।
 उत्तमेविषये भवनीलकण्ठो वदत्यम् ॥ १ ॥ आश्रयस्तेन राज्ञा विबुध-
 कुलमविर्दाक्षिणात्यावतंशोभदः श्रीनीलकण्ठः क्षूनिषु दृढमतिर्जनिर्भोय-
 द्वितीयः आश्रमादाय वृद्धां सविनयमनुजा तस्य मन्त्राद्विषयान्
 दृष्ट्वा मन्त्रगुर्विषयं प्रविततकिरचक्यते भास्वरोऽयं प्रतारकैराहत-
 मत्र किंचिन्मयातु निर्मूलतया तदुत्थितं । अमोहितनाभो नहि तेन
 काचित् अपुण्यदोषापरिनिर्णययेत् । संस्माराचारकाशाः मनुचित-
 रचना आदमीनिर्विवादादामोदगप्रतिष्ठा जयति जयकराः धर्ममा-
 धानुबद्धाः प्रायश्चित्तं विग्रहिसदनुमितिदिता शान्तिरेवं क्रमेण ध्याना
 प्रयेष्य शब्दे बुधजनसुखदा द्वादशैवे मनुष्याः भगवन्भास्वराश्च पंचे-
 क्षिन् शिष्टममेव + + + ततः उत्तमेविषयसूचः प्रत्यये नील-
 कण्ठेन तत्र जलामयोदगप्रगंवा विष्णुधर्मोत्तरे । उदकेन विना हस्ति-
 नांति लोकाद्वये मदा । तस्मान्नलामयाः काव्या उपपेय विपदिता ।
 यतः कृपारामप्रवाकारौ तथा हृषावरीपकः । कन्याप्रदः वृत्तकारी जगै
 प्राप्नोत्यमंगलम् ॥ तथा तद्वाने यन्म धानीयं भूततं सत्तु तिष्ठति ।
 त्वमै लोके नतिमस्तु नात्र काव्या विपरया । मंदिपुराचे । यो वापी-
 मयवा कृपं देहे गोये विवर्जिते । आनयेत् स करो याति स्वमे प्रेत्य
 शतं समाः ॥

End.

इदं वनमन्त्रनिर्णयकमिति द्वौकपित्ववित्तामलकासदादिभ्यादिनामा
 हृषयुतं वनमन्त्रिदेवताकं श्रीमन्मन्त्रावस्थयुक्तं कर्मोत्तमावस्थपिबुद्ध-
 तारणकानो भगवन्प्रीतिकानो वा जन्मन्त्रोत्तमत्पुत्रे । तत अर्चितं
 भवद्वयं पठेत् ॥ जन्मभूतेभ्य जन्मपुत्रं मयैतद्वनमन्त्रितम् । रत्नं
 भव्यभुजानि श्रुतिप्रपद्योत्पदादिभिः । ततो हस्तद्वयमपि तज्जपे ॥
 पुनर्यजमानमभिषिञ्च्य आपवेयुः ॥ तत्र वदधर्मनः ॥ सुराध्यामित्या-
 दयश्च ततो यजमान उपविष्टायेत्यादि क्रमेण दारामग्निकर्मं यथाश्रयं-
 मनुकर्मोपेभ्य दत्ताः कर्म जाः ॥ अहर्वाहं यन्मात्रं वृत्तिर्गमिं पंच-
 विंशतिं वा यथाशक्ति यजदेवताः । दक्षिणामेव युक्तमं कृत्वादिभ्यः
 मंत्रदत्ते । इति दत्ता वैमर्शवचनकाहुषीयवामः । त्रयापादुकापुष-
 ण्वराम् अविष्टोत्तमो मृग्ये वा दद्यात् । तत आपदिहेति वचं
 जपप्रतिष्ठापुष्पवारणा वचं विः परिविष्य दक्षं विप्रं ययैहं पुत्रे

वायवेत् ततो मुखोऽपस्विभ्यः प्राग्वर्तिं दत्त्वा दिनचतुष्टयं । दत्तवृद्धिपु
 श्रीराभिषेचनं यथादिपूजनं वेद्यधियासितदेवाद्यं वानस्पत्यहोमादि-
 वैश्वकर्माहोमांतं च हत्वा चतुर्थीं दिने होमसमापयन्ति अन्त्याग्योक्तमोक्षं
 चतुर्थीं कर्म कुर्यात् । पूर्वाहुतिहोमोऽयं वनस्पतिमंत्रेणैति विशेषः नात्र
 नामयष्टिः । न त्रींशंप्रवेशनमिति रूपनारायणः । इयमिति कार्य-
 मित्यन्ये ॥ ततोऽभिषेकप्रदपूजाविशजं नमः शिवायानमं डपाद्युपस्करप्रतिपत्ति
 विप्रभोजनभूयसीदानकर्मोत्तरार्पणानि अन्त्याग्योक्तमवत् ॥ चर्मसन्ती-
 तरपिजा शुभसंगमस्य सावित्रीभाजि हस्तशालिनि मध्यदेशे श्याता
 भवेन्नगरी किञ्च तत्र राजा राजीवसोपनरतो भगवन्तदेवः ॥ १ ॥

Colophon.

इति श्रीमत्पद्मान्तवज्रसूक्तमणि खगर (सागर?) वंशजसंघ श्रीभगवत्
 देवादिदेव श्रीमत्सकलकरभद्राचार्यात्मजभट्टनीलकण्ठेन हते भगवन्त-
 भास्करे उत्तमसूक्तः समाप्तः शुभं भवतु ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम् । श्रीमद्भट्टात्मजश्रीनीलकण्ठभट्टविरचित उत्तमसूक्तो नाम नामाविध-
 वापीकूपाद्युक्तमविषयकोऽयं निबन्धः । प्रवन्तोऽयं भगवद्भास्करात्मजसूक्तविशेषः ।

No. 316. ऋषिपञ्चकम् । Rishi-pañchakam. Substance, country-
 made colourless paper, 14x3½ inches Folia, 7. Lines, 10-11 in a
 page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn
 out, torn, and writing effaced in most parts. Prose and verse. Not
 correct. Complete.

A work containing extracts from the Bhavishyottara Purāna
 on the religious observance known as Rishi-pañchamī, performed
 on the white lunar fifth day of the month of Bhādra.

Beginning. श्रीरवेशाय नमः ॥ एवं ऋषिपञ्चके विप्रिष्टाय पुण्यतिथौ मन प्रथम-
 चतुर्दशनादारभ्य शरीरावसानपर्यन्तं ज्ञाताज्ञानसंसारैकमकलवजदीप-
 अनिताग्नेयकक्षयविनाशनार्थं सप्तविंशजनीत्यद्यावत्फलप्राप्त्यर्थं प्राप्त-
 श्रीरक्षार्थं धनकामधनद्वयार्थं ऋषिपञ्चलोकप्राप्त्यर्थं यथाभीहितो-
 (मिलितो?) पचार्हैः सप्तविंशजनमघं करिये ॥ १ ॥

End.

इमे सप्तर्षयः सर्वे सर्वपापप्रणाशनाः ॥ २१ ॥ अथार्कं ॥ द्वाविंशत्यं
 यमीहितफलप्रदाः । एवं हते महाराज ऋषिपञ्चमी उज्ज्वले ॥ २४ ॥
 प्रवेन ॥ कुप्येह सर्वकामफलं लभेत् । मानसं वाचिकं पापं कायिकं

तु तृतीयकम् ॥ ११ ॥ तत्तुर्थं विष्टुं याति त्रतस्यास्य प्रभावतः ।
 संस्मर्गं यो नरः कुर्याद्वाय्याः संसृष्टचेतसः ॥ १२ ॥ घनं यमस्य चर्चं
 च पुत्रप्राप्तिर्बुधिर । सर्वपापविमुक्ताद्या विष्णुलोकं भक्षयते ॥ १३ ॥
 वीर्यं उवाच ॥ य इदं पठेद्भक्त्या श्रुत्वाति यदयान्वितः । सर्वपाप-
 विनिर्मुक्तो विष्णुलोकं च गच्छति ॥ १४ ॥ ये कुर्यान्ति व्रतं नित्यं भासि
 सासि सुविप्रतम् । ते सर्वपापनिर्मुक्तः सर्वलोकं व्रजन्ति ये ॥ १५ ॥

Colophon.

इति श्रीभविष्योत्तरे वीर्यपुत्रिहिरवन्वादे ऋषिपंचमीकथा-उवाचनं
 समाप्तम् ॥ राघवप्रनामनीषोयी ॥

विवरणम् । भविष्योत्तरसंस्कृतोत्तरेष्वसौत्रतविषयकोऽर्थं निबन्धः ।

No. 317. कार्तिकमाहात्म्यम् । Kārtikā Māhātmyam. Substance,
 country-made white paper, 10 x 4 inches. Folia, 76. Lines, 7-10 in a
 page. Extent, about 1370 ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat
 17 (?). Appearance, very old, worn out, and writing effaced in the last
 page. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Padma Purāṇa, Uttara Khanda, on the
 sacredness of the month of Kārtika.

Beginning. ॥ श्रीवैष्णव नमः ॥ ऋषयो मैत्रिवारणे कुला नावसद्वचम् ।
 मुष्टं शिवरश्मं च भूपीदेवविमलम् ॥ १ ॥ सायम्भुवन्तार्याः स
 त्समुपहतोपयम् । यद्भक्त्यं चरेन्मम पुत्रं जन्मुपपद्यते ॥ २ ॥
 ददामीमीदृशं धर्मं चरेत्संततोपयम् । व्रतं विधिद्वाराकावं ददा-
 भक्तिर्यथा चरेत् ॥ ३ ॥

End. मंडले वाहनं काये देवतानां ततः परम् । अष्टादशेय शायनी सन्तु-
 श्रय प्रसादिकैः ॥ संवेष्टयास्तैः स्नानं पंचभिद्य ततो हरेः । पूषा-
 कृतिं ततः हन्ता देवान् समान् विमर्शयेत् ॥ अभिषेकं च निष्ठुषं
 हन्ता चाग्निदवाचनं । वायुवाग्भोजयिन्नादौ परमादेन चाग्निः ॥
 ततः संश्रुतं नन्देन भुञ्जीत अहं संभुभिः ॥ पुनः एवेवं मुनिवर कार्ति-
 कया अष्टायेः कविसमिवाद्यमर्चं मुक्ता चेदिकपुत्रं जन्मनः । य ईकुंटे
 हरिप्रतिषो प्रयाति ॥

Colophon.

इति पद्मपुराणे उत्तरखंडे कार्तिकमाहात्म्ये श्रीवैष्णवादिनारदसंवादे
 सप्तश्लोकाव्ययः ॥ १० ॥ समाप्तं कार्तिकमाहात्म्यम् ॥ वैष्णव नमः ॥

संवत् १०? सम्य उपसृद्धि यष्टि पुस्तकं कार्तिकमाहात्म्यं समाप्तम् ।
 श्रीशैले संशोकाय ॥ शुभमस्तु (शुभमस्तु ?) व्यास ऋषीश्वर सुन्दरजी-
 सुतसेदं पुस्तकमिदं स्वार्यं परार्थं च ॥ संवत्संख्या १५० ॥

विवरणम् । पद्यपुराणोत्तरसंख्येयकार्तिकमाहात्म्यरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 318. कात्यायनीशान्तिः । *Kātyāyanī-śāntih*. Substance, foolscap and country-made white paper, 6×5 inches. Folia, 15. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old Verse. Not correct. Complete.

A manual treating of auspicious rites according to the rules of Kātyāyana.

Beginning. ॥ १ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ कात्यायनीशान्तिर्लिख्यते । आदौ गणपतिं पूज्यं (?) ॥ वंदे विद्मनामं विनायकं ऋषिप देवजननीपथ-
 व्यापनमारभेत् ॥ १ ॥ मंदलं च ततः कुर्यात् सर्वतोर्भद्रमुच्यते ।
 मनोपमयने चूडे यथ शान्तिपदाक्षता ॥ १ ॥

End. ततोऽग्रे फलपुष्पवह्निं पूजां कृतिं दद्यात् देव संवेष्ट्य च सुदणं दिवो
 चरति इयिष्या वैश्वानरस्यत आजातमग्निं कविषु संश्रजमतिथिं नामा-
 माधन्वापात्रं जनयंत देवाः स्वाहा शुभमस्तु (शुभमस्तु ?) ।

Colophon. इति कात्यायनीशान्तिः (शान्ति ?) कर्मसौ (कर्म ?) संपूर्णे समाप्तं नागस्य
 ददाति ।

विवरणम् । चूडोपनयनविवाहादिपूर्वकर्मव्यशान्तिकर्मोपक्रमः कात्यायनमतानुयायिनी ।

No. 319. काशीसेतुः । *Kāśīsetuḥ*. Substance, country-made white paper, 16×4½ inches. Folia, 148. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, not old, but worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the greatness of Benares and its power of offering salvation to one dying within its precincts, under the name of Kāśīsetu, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmeśwara Bhaṭṭa. It forms a section of the author's larger work entitled Tristhālīsetu, or a guide to three sacred places.

Beginning.

श्रीमद्योगेश्वरः ॥ अथ काशीप्रकरणम् । भवानीशंकरो जगन्नाथः ।
 रामेश्वरात्मजः । भट्टनारायणः कार्गी विविनक्ति मुद्रुक्तिभिः ॥ १ ॥
 तत्र भाषायाजानस्य प्रहस्योपयिकनेन तत्रावश्यकतयापदेन प्रथमं
 निरूप्यते । अतएव पद्यपुराणे पातालछंदे भृशं प्रति अविहतेषु
 पंचप्रत्येषु प्रथमं भाषायाप्रश्न एव कृतः ॥ किं भाषाया कथं वेद्या
 वेद्या कैश्च द्विजोत्तम । परिमार्थ एव नस्त्राः किं केनोपायेन लभ्यत
 इति ॥ तत्र पदारे ॥ वाराणसी महापुण्या विषु लोकेषु विद्युता ।
 अंतरीक्षे पुरी चातु सर्वलोकस्य वाद्यनः ॥ पंचमूर्तिमंतरे राजन् ब्रह्म-
 चर्या न चरति । अहर्निशतिशोचसु लिंगानां तत्र भारत ॥

End.

॥ तदुक्तं पाद्ये ॥ चतुर्धाविहते चेषे सर्वत्र भवद्वान् शिवः । व्याप्यते
 सारकं वाक्यं ब्रह्मात्मैकप्रबोधकम् ॥ तथापि तत्रतुल्यमाध्यात् तत्र तत्र
 अतस्तत्त्वं हि । शीतपूष्पापवर्गाणि जीवीकृतिद्वयैव सा । अन्तर्गते
 विपन्नसु साक्षात् कैवल्यमाप्नुयात् । चतुर्विधेऽपि चेषेऽस्मिन् प्रसीतो
 ज्ञेयमात्मनाम् ॥ मैत्राप्रति सुनिवेष्टा विमोक्षार्थं ब्रवीति यः । काय्या
 अतस्तु साक्षात् साक्षात् प्राप्नोति सततः ॥ न तस्य रूपतां याति
 न तस्याधिभक्त्युते । ततो ब्रह्मेकतां याति न परावर्तते पुनः । वारा-
 णसी भूतो जंतुः साक्षात् साक्ष्यमनुदे । ततः साक्षिभमायाति ततो
 ब्रह्मेकतामियात् ॥ अविमुक्तविपन्नसु साक्षात् साक्षिभमायात् । तत-
 पिदार्मद्वये ब्रह्मण्येव विलीयते । सलोकतां च साक्ष्यं साक्षिभं
 चापि सततः । कस्यकस्यमवाप्नोति ततो ब्रह्मात्मको भवेत् इति ॥
 यद्यपि,— कौटाः पिपीलिकायैव ये ज्ञान्ये पचिषत्तया । कासेन विषमं
 प्राप्ता अविमुक्ते वरामने । चंद्रार्दभोलयः साक्षात्साक्षादवभाषनाः ।
 शैवे मम पुरे देवि जायंते तत्र मानवा इति ॥ तत्र साक्ष्यविरयं ।
 अविमुक्ते त्वमन् प्राधान् मम लोके ब्रह्मीयते । आदेशपतनाद् यत्तु चेषं
 वेदना मानवाः ॥ ते अता र्चयानेनादित्यं याति कुतोभयाः । इत्या-
 दीनि तु सलोकताविषयानीति सर्वमनवश्यम् ॥

Colophon.

इति श्रीमद्दिग्विजयसिद्धिदायिचर्यालंकारश्रीमद्भट्टनारायणेश्वररिष्यु-
 नारायणभट्टविरचितविष्णुलीयेतौ काशीप्रकरणे तन्मरवाकृतिविचार-
 समाप्तः ॥ श्री गुरुं भूयान् ॥ कार्तिकशुक्ल ११ शुक्लवार । दीर्घवत्
 १८८७ ॥ ॥

विवरणम् । श्रीमारायणभट्टविरचितविष्णुलीयेतुनामकनिबन्धात्मकं काशीयेतुनां काशी-
 चर्याभाषायाप्रकाशकः कश्चिद्विद्वन्विशेषः ।

No. 320. कुण्डोद्योतदर्शनम् । Kundōdyōta-darśanam. Substance, country-made white paper, 16×4½ inches. Folia, 30. Lines, 4-9 in a page. Character, Nāgara. Date, 1748 (Saka or Samvat?).* Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

An explanatory gloss on a work entitled Kundōdyōta, treating of several kinds of kundas or sacrificial tanks by Nīlakanṭha Bhaṭṭa, the gloss being by Śaṅkara Bhaṭṭa, Nīlakanṭha's son.

Beginning. जीमवेनाय नमः । यतः सर्वे विद्यं भजन्ति त्रिजगत्तादृशमिदं च
आत्मा सर्वेषां स्थिरचयजडानामपि विभुः । तमेतं भास्वतं विधि
हरिमहेशानघपुरं नमस्यासः कामं परमकमनीयं सुहृदिनां ॥ १ ॥
तमोद्यानप्रदत्तारं कर्तारं सुमिसंपदः । आभंद्यतदात्तारं धरितारं
भजामहे ॥ १ ॥ जीमोलकं पितरं परिचिंत्य काम्या वर्षे गजे हि
हयैकपुत्रे भवार्थे । आत्मा कृता चगणितं सफलं च कुंडोद्योते मया
पिबतुते किल भास्वरात्मा ॥ १ ॥ यचितं येन जानंति न जानंति च
तां तु वे । अतस्तस्माद्विनिष्कृतं कुंडोद्योतस्य दर्शनम् ॥ ॥ वास्तवानी
निनीधाय हृदि सूर्यं निधाय वै । करोमि शंकरो वर्षे गजान्ध्रैक-
संपुते ॥ १ ॥ श्रीभास्वरदेव उपासनाकथं संग्रहमाचरन् शिष्यशिष्या-
भ्युपगम्यो आत्माकथोदप्रतिपत्तये च ग्रंथे निबध्नात्यनुहुपविपुलया ।
देवर्षि रसः संवासायवाह्मनसमोचरम् । प्रत्यक्षमपि तदास्य सर्वदा
समुपासये ॥ १ ॥

End. अथ सप्ताहं दृष्टं यद्यतुरसकं भवति तन्माध्यस्थ्य सूर्यं सप्तहंदेनाय सप्तस्य
चादंलपतः संवत्स्रो दत्तं चरेत् । ह्यमास्यामुनिर्चितामदधिसत् सुखाय
सप्त क्रमान् दद्यात्तेन मनोहरं समष्टकं सप्तासकुंडं भवेत् ॥ १ ॥ दृष्टवत्-
रुद्रमध्यस्थस्य च सप्तविंशतिभागान् ह्यमा तत्सूत्रभागद्वयैकभाग-
स्याहंभाजेन च प्राच्यां प्रनीत्यां च संवत्स्रो तदहं कर्कटेन दत्तं कुर्यात् ।
तस्मिन् दृष्टे सप्तभागान् ह्यमा सप्तसूत्राणि दद्यादिति सप्तासमिति दिक् ।
इह पंडितदुर्मिषादशास्त्रे यदनेषि धिया मया किंचित् ॥ अथसंव-
नमेकमेव तस्मिन्ममसंगाम्बुलीकंठपादौ ॥ १ ॥

* This is the date of the work: see the Beginning. गजान्ध्रैकसंपुते ।

Colophon. । इति श्रीमन्नीलकण्ठनीलकण्ठजम्भङ्गरमहविरचितं कुंडोद्योत-
दर्शनं समाप्तमयम् ।

विवरणम् । कुंडोद्योतदर्शनं नाम भट्टनीलकण्ठतत्त्वकुंडोद्योताभिषेकपट्टविषयकपद्य-
विशेषस्य विग्रहवाक्याङ्कपोष्यं निबन्धः नीलकण्ठाद्यजम्भङ्गरमहविरचितः । अत्र नानाविध-
कुण्डानां स्वरूपं परिभाषादिकञ्च सम्यग्विवृतमस्ति ।

No. 321. कुण्डार्णवः । Kuṇḍārnavaḥ. Substance, country-made white
paper, 9×3 inches. Folia, 14. Lines, 9-11 in a page. Character,
Nāgara. Date, Śaka 1661; Samvat 1796. Appearance, very old, worn
out, and worm-eaten in parts. Verse. Not correct. Complete.

A work, treating of the same subject under the name of
Kuṇḍārnava, written in verse in Sanskrit and Hindi by Śrīdhara
Agnihotrīn, son of Śrīsūrya and grandson of Nāgeśa.

Beginning. । श्रीगणेशाय नमः । नमस्कारमाह्ला । अतो श्रीराज्ञा महाकाविके मुदरे
परदेहा । अति बंदिने सर्वदा सद्गुरुते कियानील बाध्या पूनरापे
जगते । १ । अनेकसंघातं बहुसंघुषिणिं शब्दार्थे । धामोदकुंठे
अमती प्रमाद्यं तिबोधिं साधुनि श्रीधराज्ञाः ।

End. । श्रीरुते येतकविवेकलामपीलरज्ञा मयमे विगता । अतोपते ह्य
अमलजावाक्याकाविकी भूमिदि पीतवर्णा । श्रीतुवरयो र्दण्डममान-
वर्णा सर्वदा श्री भुनि सुरवर्णा । ८१ । हे मेवला पंचवर्णजाये
हि मेवला येत सुरवर्णे । पदंमके उच दि र्दमेवला ते येतवर्णा-
वरणीति शास्त्रा । ८२ । श्रीरामभट्टाद्यजम्भोदकुंठो गिवाचंमो मनुपर
सर्वदा जोः । त्याज्ञा अमे पुत्र श्री ह्यमभट्ट । तनुपुत्र मनेत्र दि
सर्वदेष्ट । ८३ । मनुपुत्रयोष्यं दि मनुयोषी मनुपुत्रो श्रीधर अदि-
वासी । तेरे अमे मंदमनीमकेला संपूर्णकुंठार्थं दिवजायाः । १८६ ।

Colophon. । शके १६६१ सं व १७८६ मिति श्रीवर्षवर्षि द्वैतज्ञानादक विद्वत्पददे-
पुस्तकं संपूर्णम् । अ च अ च अ ।

विवरणम् । कुण्डार्णवनामकनामाविध यज्ञकुण्डमध्यदिशिर्वादिनिबन्धविशेषः श्रीधरा-
ग्निहोत्रिविरचितः संस्कृतहिन्दोपमयः ।

No. 322 गङ्गावाक्यावली । Gaṅgāvākya-āvalī. Substance, country-made yellow paper, 18x4 inches. Folia, 56. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct. Incomplete.

A work treating of the sacredness, manner of worship, and some other particulars of the river Ganges, under the name of Gaṅgāvākya-āvalī by Viśvāsadevī, wife of Rājā Padma Siṅha of Mithilā. Padma Siṅha was the son of Śiva Siṅha, grandson of Deva Siṅha, and great grandson of Bhava Siṅha. See Dr. Mitra's Notices of S. MSS., Vol. vi., p. i.

Beginning ॐ नमो गङ्गायै । सप्तसु वक्षुचिन्मग्निभूतः प्रसादादेकं वपुः पित-
वतो हरिषा समेत । मन्त्राभिपद्वज्र चद्वेष (?) स्रष्टासिद्धीनामावि-
ष्करोति इति पक्ष मुजङ्गराजः । यावद्गङ्गा विभाति विपुलहर-
जटामण्डलं सप्तपत्नी मन्त्रीमासासुमेरोः मिरमि पित मन्त्रावैजयन्ती
जयन्ती । याना यानासुमलं म्युरदमलवधिः शेषमिर्भोक्तवन्ती ।
मायनिमासदेवा (मायनिमासदेवा ?) जयति विजयतां गङ्गावाक्या
मन्त्रीयं । अथ करप्रकरणम् । अथ भक्तिपदापुर. सरमेव सर्वकर्म-
विशेषमाह ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । विद्यादेवीलता गङ्गावाक्यामन्त्रीनाम धर्मशास्त्रीयनिबन्धविशेषः प्रचिन्
रुप । विद्यादेवीयं नियन्त्राभिपदेः वक्षुचिन्मग्निभूतः मन्त्रीयं आसीत् । तथा अष्टोपि निबन्धाः
संस्कृतभाषया कृतिता अभवन् ।

No 323. गङ्गाभक्तितरङ्गिणी । Gaṅgābhakti-taraṅgiṇī Sub-
stance, country-made white paper, 11x4½ inches, bound in book form.
Folia, 81. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat
1766, Saka 1631. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten
throughout. Prose and verse Generally correct Complete.

A work treating of the sacredness of the river Ganges with quotations of authorities from the several Purāṇas, complete in three chapters called Taraṅgas, by Ganapati, son of Viśeśvara.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ कथं चाद्यात्प्राप्तयेमं द्रवत्वं पुंजीभूतं मरं-
 गोवाचतेजः सज्जीभूतं प्रकृतिद्विजिह्वादारभेक्षिन् गमिममोत्पदौ-
 यम् ॥ १ ॥ अहिष्ठाकुलपोविशेषमखिलं विज्ञाय नाम्नां ददौ हस्तिं यथा
 पिनामदाय निखिलं भुमंदलाचंदलः श्रीवीरेश्वरस्तुनुरम्बदमपाव्यभ
 भाष्टं मतं गंगाभक्तिभरंमिच्छो गच्छपनिर्द्वैते यतां प्रीतये १ प्रमादभावं
 प्रयत्नं श्रवस्या मदन्तरं मतः प्रद्योतः संक्षेपान्तरविष्णुपवर्धितं १ तथादौ
 प्रभवप्रकरचम् । मतः प्रभृति सा प्रकृन् सर्वपापहरा परित् गंगादेवां
 गंगागामानुजेवनपिञ्जरा विष्णुपादविनिष्कान्ता कावर्ततीर्दुर्महत्तं भमं-
 तादृष्टाः पुण्यां गंगापतति वै दिवि ॥

End. अथ कन्यादानभूम्यश्वदानमन्त्रदानरक्षाचमजदानजन्मपुत्रगतमुपपन्नप्रा-
 त्तिकामी गंगाजलदानमर्थं करिष्ये अथ देवार्थधर्मदक्षिणूधनकामी
 गंगातीरे वापमर्थं करिष्ये । मतेष्येतदेव । यथा यत्फलं युतं तदेव
 तथा संकल्पवाक्ये योच्यं सुतममन्दिति ॥ ॥ श्रीदीप्तीश्वरसंभवश्च
 छतिमः कीर्तिप्रसन्नन्दनां विदुःक्षिः परितोक्षिता छतिरियं कन्यातर-
 व्यायिनी । एवं नित्यमुपासनाभिरमछत्तिनं प्रमश्रुति चेत् मयां देवि
 तदा ललाटछित्तरं ज्ञानाय याचि वयम् । वयस्य नीरवभयाश्च छतः
 प्रयत्नादिङ्मापमवदुपशितमित्यमेव विद्वैर्विहितं वचनामरसू-
 चोदम् ॥

Colophon. इति श्रीगंगाभक्तिभरंमिच्छो श्रुतीपतरंगः ॥ ॥ यथाज्ञा चेयं गंगाभक्ति-
 भरंमिच्छो । शुभमम् । यादमं पुस्तकं दद्या (दद ?) यादमं निमित्तं
 मया । यदि शुभमशुभं वा मम होचो न होयते १ भवन् (भवन् ?)
 १०५१ शके १८११ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विवरणम् । गङ्गाभक्तिभरंमिच्छो नाम गङ्गासाक्षात्कियर्कः (अर्थं निरन्तरविशेषः, सुप्रसिद्ध
 एव नीरेश्वरपुत्रस्यपनिविरचितगङ्गाभक्तिभरंमिच्छोः ।

No 324. गङ्गाभक्तिभरंमिच्छो । Gaṅgābhaktitarāṅgini. Sub-
 stance, country-made white paper, 16×8 inches. Folio, 38. Lines, 21
 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1755. Appearance,
 very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced in parts.
 Prose and verse. Correct. Complete.

Another copy of the same work with a comprehensive index
 of the contents.

Colophon. इति श्रीगंगाभक्तितरंगिण्यान्तनीयस्तरंगः । समाप्ता चेयं गंगाभक्ति-
तरंगिणीति । शिवम् । संवत् १७११ वर्षे माघशुक्लपक्षे चतुर्थ्यां
प्रयागस्थाने लेखः । कुताभिलाषिता दृष्टा श्रुष्टा पीतावगादिता गंगा
सारयते पुंसांमुभावंशी भवार्णवान् ॥ १ ॥

शिवरथस्तूपूर्वम् ।

No. 325. गृहपूजा । Grahapūjā. Substance, country-made yellow paper, 16×3 inches. Folia, 4. Lines, 6 in a page. 'Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old Prose Generally correct. Complete

A guide to the performance of the worship of the Grahas (planets). Anonymous.

Beginning. अथ गृहपूजाप्रयोगः ॥ तत्र रविशुक्रबुधशुभशुक्रवारिषु चित्रा-
शुक्राधा अश्लेषाश्लेषाश्लेषा पुष्याश्लेषा चक्षा रोहिण्युतराश्विषु चन्द्रमारा-
शुक्राश्लेषाश्लेषा पूजा कार्या । तत्र यजमानः हस्तचानादिः गोमयेनी-
पलिप्रदेशे सदभांसनोपविष्ट उदङ्मुखः स्वस्तिवाक्ये ह्यं सोम इति
पठित्वा फलपुष्पमिलदधैर्बन्धयत्तज्जलपूर्येषां गृहीत्वा ॐ तद्दिश्यो-
रिति विष्णुं संस्तुत्य ॐ तत्सदित्युच्चार्य अयेत्यादि अमुकगोचः श्रीशुक्र-
देवमर्त्ता रत्नादिगणपदसंस्तुतिसंस्तुत्यमानसंस्तुत्ययमानादिरुप्रमन-
पूर्वकरत्नादिगणपदप्रीतिकामोरत्नादिगणपदपूजाकार्यार्थं करिष्ये ।

End. घटस्थाजलेन यजमानमभिविष्टेत् ॥ ॐ सुरास्त्वामभिविष्टन्तु ब्रह्मविष्णु-
महेश्वराः । वासुदेवजगन्नाथस्तथा सद्गुरुर्षो विभुः ॥ प्रद्युम्नयामिषवध
भवन्तु विजयाय ते । आश्वत्थस्तोत्रिर्भगवान् यमो वै नैऋतस्तथा ॥
ववध. पवमयैव धनाध्यस्तस्तथा मित्रः । ब्रह्मणा सहितः शेषो दिक्पालाः
यान्ते ते सदा ॥ कीर्त्तिलक्ष्मीर्दन्तिर्मेधा पुष्टिः । अदा जमा मतिः । बुद्धि-
लक्ष्णा वपुःशान्तिस्तुष्टिः पुष्टिश्च मानसः ॥ एतास्त्वामभिविष्टन्तु देवपद्माः
समागताः । आदित्यचन्द्रमा भीमो बुधजीवितार्कजाः । यदास्त्वा-
मभिविष्टन्तु राक्षः केतुश्च तर्पिताः । देवदानवगन्धर्वा यक्षराक्षस-
पद्माः ॥ अथ यो मनयो जावो देवमानस एव च । देवपद्मीध्वरा
माता दैत्याद्याश्वरर्षागणाः ॥ अस्मादि सर्वशक्ताणि राजानो नाथ-
मानि च । शेषाणि च रत्नानि कालस्यावयवाश्च ये ॥ सरितः

सागराः शैलालीयानि जलदा नदाः । एतास्तामभिधित्वान् धर्म-
काभार्थमिदमे ॥ श्री ईश्वरचन्द्रमहोपाध्याय उवाच ॥

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । नवग्रहपूजाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 326. ग्रहयज्ञप्रयोगः । *Grahayajña Prayogaḥ*. Substance, coun-
try-made colourless paper, 10×3½ inches. Folia, 8. Lines, 4-11 in a
page. Character, Nāgara. Date, — ? Appearance, old, and worn
out. Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of the rite known as *Grahayajña*
to avert the malignant influence of a planet on a person's health
or any other condition, according to the rules of *Āśvatthya*. It
is a part of the *Prayoga Pārijāta* of *Nṛsiṅha*.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ ग्रहयज्ञप्रयोगः ॥ यममानः आत्मा नित्य-
कर्म निर्वर्त्य देवोऽङ्गीकृतं कुरुते प्राचाराद्यस्य ऐश्वर्यालौ संकीर्णं जन्म-
वशादितित्यकालेषु पञ्चानुकूल्यमिद्विद्वद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रहयं
करिष्ये इति वदन्त्यं कुर्यात् ।

End. प्राचारात् भोजयिष्या वेभ्यः शान्तिः पुष्टिश्चाक्षित्याग्निषोऽष्टौना ताम्
संग्रार्यं प्रषिष्यत्य यथा कुर्या चेति श्राव्यं पठिष्या । प्रसादात् कुर्वता
कर्म प्रचरेताभ्यरेषु यत् ॥ अरवादेव तद्विष्णोः सम्पूर्णं स्यादिति वृत्तिः ।
इत्युक्तं नूनानितिरिक्ताविद्वत्तार्थं । अथुतामंदमोर्वदेति नाम सर्वं जपं
ग्रहयज्ञपक्षं विन्यसे यमार्थं सर्वं वृष्टमना संभुभिः पदं भुञ्जीत । अयं
अथ आचक्षायमग्र्यपरिमिष्टौग्री प्रहयन्तः । आर्ताग्निनामाचक्षायमा-
नामेव । अदृष्टां अथ अदृष्टोक्तं दद्यात् अर्थं प्रचोदितम् । तस्य तावति
शास्त्रार्थं कृते सर्वं कृतोभवेत् ॥ इति अथमात् एवमन्वेष्टामपि यदि
भग्न्यादावुक्तसदा स एव । येषां ग्न्यादौ भोजः सैवाग्र्यव्यादि-
कृत्युक्तः सत्यपुरावापुत्री वानुदेयः ॥ कृत्यादेः आभारव्यादिति दिक् ।

Colophon. इति ग्रहयज्ञः समाप्तः ॥ ४ ॥ प्रयोगपरिणामे आचक्षायनः ॥ एक-
मेवाङ्गो विप्रं श्रीमिदमेव भोजयेत् । उन्मेषाद्यौ अथमस्यापि विप्रमेक-
पक्षाङ्गो ॥ अथग्रहयज्ञमैविप्रमेकं जघन्योऽपि भोजयेत् । तस्मादाहुः-

मग्नोऽपि दक्षिणां दातुमेव च । अपिः प्रथमेऽपि नोपवेत्तपदे-
यदान् ॥ श्रीमच्छाय नमः ॥ अष्टतोपद्रवस्यैव मदानपि न शोभते ।
पूजयन्ति मरा नामान् न तार्क्ष्यं नामधातितः ॥

विवरणम् । आचल्लायननियमानुगतग्रहयज्ञप्रयोगरूपोऽयं निबन्धः । अष्टिंशत्तत्प्रयो-
पारिजानात्मकः ।

No. 327 पञ्चविधानम् । Pañchavidhānam. Substance, country-made white paper, 11×4 inches. Folia, 2 Lines, 5-14 in a page. Character, Négara Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten, and writing effaced. Prose Generally correct. Complete.

A work treating of five kinds of ceremonies, viz., (1) Saṅskāras or purifying ceremonies, (2) Adhivāsa, (3) Udrāsana, (4) Pañchā-
gnisādhana or the performance of devotion among five fires, (5) Jalavāsavidhi or the penance of staying in water in the morning of the white eighth lunar day in the month of Kārtika, as explained by Parāśara to Vāmadeva.

Beginning. अथ संस्काराः । ते चाष्टचत्वारिंशत् । तथाच ज्ञेयम् । मर्धाधानं
पुंसवनसौमन्तीस्रवनजातकर्मनामकरणाश्राद्धप्राग्जन्तुकोपनयनं चत्वारि वेद-
प्रतानि क्षान् स्रव्यर्थाचारिणीसंयोगः पश्चात् यज्ञाभ्यासमुष्ठानमष्टका-
धार्म्यपरादं यावत्पापहायची चेत्तौ आचयुजीति सप्तपाकसंख्याः अग्नि-
दीपं दग्धपूर्वमाप्तौ अतुर्मास्याभ्यासयत्नेहिर्निरुद्धपशुबंधः सौभाग्येति
सप्तद्वियंशसंख्या अग्निहोमो अग्निहोमशुक्लाः सोहोमी वाजपेयीति-
रात्राःशोषांश्च इति सप्तसौम्यश्राद्धसंख्या इत्येते चत्वारिंशत् संस्काराः ।

End. अथ अलवाधः । अतःपरं प्रवक्ष्यामि अलवाधसंख्यं लक्ष्यम् । कार्त्तिके
शुक्लपक्षे तु अष्टम्यां पूर्वयामिको । यथा विभवतः पूज्या अलदुर्गा
यथाविधि । अघोरमंत्रेण घोरवदप्रपूजनकर्त्तव्यं च । द्विजार्चनं च शोभं
च प्रकुर्वीत यथाविधि सतो अलप्रवेशकाले संकाः । आऽऽ श्रीं अल-
दुर्गायै नमः । शीघ्रं कुरु कुरु अशुं संवत्सरोत्तरगन्तवारं कृत्वा पुण्या-
श्रुतिं दत्त्वा अघोरोशुभां प्रदर्थ्य जले प्रथिषेत् । अष्टलप्रे जले तिष्ठेत्
पश्चात्सप्तपुष्टिगतः । अपेदघोरमंत्रं च अलमग्नौदद्यात्विधि । सतः काले
चतुर्थाय नित्यकर्मोपतो भवेत् । एवं क्रमादतुर्मासं प्रभृत्संपूर्वमाच-

रेत् ॥ अथोरवष्टय्यये नोमतर्पणभोजनम् । दक्षिणा च यथाशक्त्या-
नुद्धान्नविधिक्रमः ।

Colophon. इति पारामर्त्यज्ञसंज्ञाविधिः ॥ शुभमस्तु ॥

विदंरत्नम् । पद्यविधानं नाम संस्काराधिवाञ्छोद्धान्नपद्याग्निमाधनज्ञसंज्ञाविधिविध-
यकोनिवन्धविधेयः परामर्त्ये चामदेवायोपदिष्टः ।

No 328. मुक्ताभरणसप्तमीव्रतकथा । Muktābharana-saptamī-vrata-
kathā. Substance, country-made white paper, 11×5 inches. Folia, 3.
Lines, 10-12 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1597.
Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete

Extracts from the Bhavishyottara Purāṇa on a religious
observance called Muktābharana Saptamī performed on the white
lunar seventh day of every month commencing from the month
of Bhādra.

Beginning. श्रीनवेमाय नमः ॥ श्रीगुणहिर उवाच ॥ भवन् श्रीमदावाही सुनास्ते
मुष्णपद्माङ्ग । कथितानि च वक्ष्याम्य ज्ञानान्नापि हेतुव ॥१॥ श्रीसप्त
उवाच ॥ सुनीन्द्रो लोभशो नाम मधुरायां नमः पुरा । लोभितो
मनुदेवेन देवत्या च गुणहिर ॥१॥ उपविष्टः कथां प्रुष्टाः कथयिन्वा
मनोरमाः ॥ नतः कथयितुं धृयः कथामेतां प्रवक्ष्यते ॥ १ ॥

End. श्रीलोमश उवाच ॥ भद्रे भाद्रपदे मासि चतुर्थ्यां महिषासुरे ॥ १० ॥
शामा शिवं मंडलके जेययिना प्रह्लादिकायाम् । तत्र संपूज्य समर्थं
कुर्यादभ्यासं मुच्यते ॥ ११ ॥ यावज्जीवं मयादा दे गिरिष्य विनिर्दे-
दिनः । इत्येवं समर्थं कथा नतः प्रवृत्तिं कोरवम् ॥ १२ ॥ श्रीसप्त
राजतं वापि श्रीं वा चारयेत् करे । मयकामेष्टिकाम्पदाम्पदे पसे-
यन्वां उजे (?) ॥ १३ ॥ अथं तादेव श्रीसप्तया व्रतभंदमयाचुभे । प्रति-
मासं तु चतुर्थ्यां युकपसे विदेवतः ॥ १४ ॥ कुर्यादेवं व्रतं भद्रे वरि-
तेष्टि च देवर्षि । कारिना मुद्रिका वष्टो देवो रोषा अगतिनः ॥ १५ ॥
तावदावाचोपरि ज्ञाय संपूज्य च यथाविधि । देहविप्राय दातव्या
मन्त्राद्वारमुद्रिका ॥ १६ ॥ आचार्यापि विदेवेन दुर्वर्त्यांशुभीरवम् ।
उप्यं कुंभं संपुत्रैर्वागुल्लवष्टय्यये ॥ १७ ॥ वक्ष्येदेव संतोष्य ततोऽपि

शोयमाधरेत् । एवं रीत्या च कर्मणा व्रतं संततिवर्धनम् ॥ ५१ ॥ सर्व-
पापविनिर्मुक्ता मुक्ता शौच्य मनोरमा (शौच्यं मनोरमम् ?) । संतामं
वर्धयित्वा च मिवश्लोके मदीयते ॥ ५२ ॥ एतत्ते सर्वभाष्यातमाष्यान्-
व्रतमुत्तमम् । कुर्व देवकि यत्नेन यदुक्तं ते मयाऽनये ॥ ५३ ॥ शौच्य
उवाच ॥ इत्युक्त्वा तु मुनिप्रेष्ठ तपैर्वातिरधीयत । चकार सर्वं यत्नेन
यदुक्तं तेन धीमता ॥ ५४ ॥ व्रतस्यास्य प्रभावेन (य ?) देवकीमामजी
जनम् । तस्मात् पापं मरिः कार्यं स्त्रीभिः कार्यं विशेषतः ॥ ५५ ॥
व्रतं पापप्रशमनं सुखसंततिवर्धनम् । एवं यः प्रपुण्याहुतया पथेतत्
प्रतिपादयेत् ॥ ५६ ॥ व्रतमाष्यान्मनुजिनं श्रीपि पापैः प्रमुच्यते । एवं यः
कुर्वते मारी व्रतं संततिवर्धनम् ॥ ५७ ॥ सः स्यान्नरकं व्रतमिदं सुखशौच्य-
कामा या स्त्री करिष्यति मिवं हृदये निधाय । दुःखं विहाय वज्रशः
कृत कृत्यशेषान् सा स्त्री व्रताङ्गवति शोभनजीवयता ॥ ५८ ॥

Colophon

इति भविष्योत्तरे दिनादौ मुक्तासंतानभरणपत्रमीयतकथा समाप्ता ॥ व्रत-
मंदाष्टचंद्रेणै वैक्रमे १८८७ यावत्ते मिति ॥ चतुर्थ्यां भोमवारी चालेखि
शौच्यमिष्यते ॥ १ ॥ लिखितं जयलक्ष्मिदेव रामः ।

विवरणम् । भविष्योत्तरपुराणचंद्रेणैतदुक्ताभरणपत्रमीयतविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 329. त्रिंशच्छ्लोकीमायम् । Trīśācchlokī Bhāṣyam. Sub-
stance, country-made white paper, 16×4½ inches. Folia, 14, Lines,
8-11 in a page Character, Nāgarī. Date, Samvat 1851. Appear-
ance, old, and slightly worm-eaten in the margin throughout. Verse
and prose. Generally correct. Complete.

A gloss on a work entitled Trīśācchhlokī, or thirty verses
on Aśauca or impurity caused by birth or death of one of
the same family, together with the text. Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीमहाशयपतये नमः ॥ मया अथैवर् देवं शरदा गुरुमायनः ।
अशौचमंश्रुदधिंमच्छ्रीका व्याख्या करोम्यधम् ॥ १ ॥ तव स्मार्ते क्रम
मनुजं च शौचप्रथिमक्रममनुरम् अभिषिपातनिमित्ताशौचक्रमेण अशौचं
प्रतिपादयति ॥ पञ्चाशदभ्यंतरेषु स्वपुरुषनिहिते व्रतमात्रे विनष्टे माता
सम्प्राप्तसंख्यासमदिनमश्रुतिः खानश्रुताः श्रुतिः ॥ अंत्ये मासद्वये ॥
निदिनमश्रुतयोः परं स्तुतिवत् स्थापानुवैख्यं तुल्यं भवति वदति
यदनुच्यते शौचमात्रं ॥ १ ॥ अस्यायमभ्ययः ॥ पञ्चाशदभ्यंतरेषु पक्षा मासानां

अभ्यन्तराणि सभ्यानि तेषु व्यपुष्टयनिचिते भर्तृनिहिते गर्भमात्रे अपूर्वा-
ययवे गर्भे विनष्टे चतुर् माता जननी सन्धावधंस्त्रासमदिदमग्रविः तेषां
मासानां गर्भधारणादारभ्य प्रत्येकं या या संख्या तया समानि दिनानि
यत्र तदुच्यता भवति तथा अग्रविः अग्रदा स्यात् अत्र स चामो मासश्च
सन्धावधस्य संख्या तया समानि दिनानि यस्मिन्निति समाप्तः । तथा-
चाथमर्थः गर्भधारणमासमादिं कृत्वा यन्मासाभ्यन्तरे गर्भो नष्टः तन्मास-
संख्याया समदिनामीति । अथ चतुर्दशविधेरेषोक्तं तथापि चतुर्थमास-
मारभ्य पञ्चावधपर्यन्तं द्रष्टव्यं । चाप्ये मासश्च विराजमेव सातुरविधेरेव
संपिंडानां मासौचम् ।

End

इत्यादि पितृं संपिंडाः परमवाहनवच्छापकाश्च शक्तिना तद्देवतादि
चाप्यग्रमितमनसो निवपचं विदध्य । चापम्याग्रांस्तु पूर्वोक्तपरवत्तमा-
नसतान् मोमयं च स्पृष्ट्वा विदासंतेजानय इषदि पदं न्यस्य मध्ये
विशेष्युः ॥ १० ॥ अथ सर्वं दग्ध्वा चापम्यानां प्रेतमृचप्रवेशनविधिमाह ।
इत्येति । संपिंडाः पूर्वोक्तास्तथा परमवाहनवच्छापकाः । अत्रपिंडाय मध्ये
पितृं इत्यादि संपिंडे तद्देवता तथा प्रेतस्य संवधि मृचं गत्वा चाप्य वेग-
भोद्धारि प्रमितमनसः अवहितचित्तः । धृतः निवपचादि विदध्य चर्मे-
पित्वा पञ्चावधम्याभ्यन्तरमग्रांस्तुप्रभृतीन् प्रविष्टान् स्पृष्ट्वा इषदि पापादे
पदं च न्यस्य इत्यादि मृचं (मृचं ?) प्रविशेपुर्विति संवधः । तथाच
कृतिः । इति संकृत्य मध्येपुष्टं वास्तुरागताः । विदध्य निवपचादि
नियतद्वारि वेक्षणः । चापम्याग्रादिमस्त्रिंशं मोमयं मोरमवपान् ।
प्रविशेपुः समाहृत्य कृत्वाग्रानि पदं श्रमेः ॥ १० ॥

Colophon. इति श्रीविंशच्छ्रुतीको समाप्ता ॥ १ ॥ सं १८११ बीरहृष्य ।

विवरणम् । विंशच्छ्रुतीकोतिप्रविष्टाशौचनिर्बन्धविषयकोऽयं निबन्धः समाप्तः ।

No. 330. विंशच्छ्रुतीकोमायम् । Triṁśachchhṛtīkī Bhāṣyam. Sub-
stance, country-made white paper, 10x4 inches. Folia, 29. Lines,
7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, P Appearance, very
old, worn out, and torn. Prose and verse. Generally correct. Com-
plete.

Another complete copy of the same work.

Colophon. इति विंशच्छ्रुतीकोभाष्यं समाप्तम् ॥

विवरणम् ।

No. 331. तीर्थचिन्तामणिः । Tirthachintāmanih. Substance, foolscap paper, 15×9 inches, bound in book form. Folia, 123 (of which the first two and half are wanting). Lines, 4-19 in a page. Character, Bengali and Nāgarī. Date,   ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and written by different hands; some of the folia are so closely packed that they cannot be easily separated. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the sacred character of Tīrthas or places of pilgrimage, with quotations of authorities from the several Purānas. This codex contains also some 31 folia on the sacredness of the month of Māgha, written in the Devanāgarā character. Anonymous.

Beginning. श्रीमधेशाय नमः ॥ कनकगन्धिनिष्ठधीस्थर्द्धिराधाकुचाप्रपतितमयनहन्म
छेवज्ञान्मुञ्चवीः नभसमनमाद्यश्यामलामन्दवाचः क्षपयतु मम कर्म-
भूरभ्रूरीभिः ॥ शैबकल्पद्रुमपरिजातरत्नाकरादीनवलोक्य यन्मातृ ।
प्रथम्य भूर्द्गा मधुखरमाय नाचस्यति + + + ॥ अथ तीर्थविधिः ।

End (नमस्) ।

Colophon. (नासि) ।

विवरणम् । तीर्थक्षिप्तमभिमानं तीर्थमाशङ्क्यविरपकः कश्चिदसमूहोऽनिरास्यविशेषः
उक्तकेलिम् भावमाशङ्क्यं समूहं नामरासरहितचित्तमतीर्थमस्ति ।

No 332 तीर्थसारः । Tirthasārah. Substance, country-made white paper, 24×9 inches. Folia, 16. Lines, 13-16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1832. Appearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A compendium on the same subject consisting of verses compiled from the Purānas by Mahārājādhirāja Śrīdalapati, king of Devagiri and Prime Minister of the Nizam of Hyderabad. It forms a part of his series entitled *Nṛsiṃha Prasāda*.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः श्रुत्य सेतुर्धर्ममाप्तायाम् । तत्र प्रशंसा खंदपुराणे ।
 श्रीरामवाक्यम् । एष सेतुर्मेधा बद्धः क्षामरे सप्तवासिभिः । तत्र देतोर्विश-
 ष्टाधि नवीन तु हृदुस्करः । सेतुबन्ध इति ख्यातलोकोक्तिर्नैव पूजितः ।
 यत्तत्त्वज्ञानमुत्तमं महापातकनाशनम् ॥

End.

अथ मलप्रहर (प्रहारिणी ?) माहात्म्यम् । स्कंदपुराणे । मलप्रहा-
रिणी नाम नदी यक्षोद्धतामला । निर्मिता वरकस्यापि प्रक्षाल्या
वृष्टमांतयो (प्रक्षालोवधमानवे ?) । तस्यान्तु मलिनं सद्यः पापं हरति
किल्बिषम् । नदाश्रिताश्च ये मर्त्याः प्रवांति परमां नतिम् । तस्याप्य
संगमं देवेषु पवित्रं पापनाशनम् । यत्र यमुपतिं स्थाप्य तत्र क्षान्ता
ममस्तुव । मनुष्यलोके ये मर्त्या देवमं यांति ते किञ्च ।

Colophon.

इति श्रीमद्भक्त्योचिंश्चरचयुगलसरोवधमरकलधुरि (ति ?) मंडल-
मंडनमलपवनाधीश्वरीनिजामसाहसमलसावाच्यधुरंधरश्रीमन्महारा-
जाधिराजयोदलपतिराजविरचिते श्रीचिंश्चप्रसादे श्रीचंभारि मल
प्रहर (प्रहारिणी ?) माहात्म्यम् । अथ चिंश्चवदुत्तमांगशुररीकुलैश्वर्य
योगः । माहात्म्यप्रदाननिपुणैरास्तोत्रमाहात्म्यैः । आत्मादं निज-
साहसं कजकुचा यः कल्पयत्युत्तमं (न्युत्तमं ?) प्रज्ञादप्रपद्यी स नो वित-
नुतां भद्रं परः पूज्यः । १३ यो लोकस्य गुर्विभारद्वजना यं भाषयति
गुप्तं धीमत्तुमुपयोदहारिगुरवे तस्यै वसः सर्वदा । धाम्नादेवपयः
स्थितोजनि जाने यस्य प्रसादा इति यस्मिन् सर्वंगुहा गुपेहादेवदाने
(मुचोवचदनं ?) मं जां चिंश्चं भवे ॥ १॥ श्रीकृष्णोद्दिगाराजमरतिष्ठ-
कालंकारपीरः प्रभुभारदाजकुलानुगः प्रथमया यः शास्त्रपालकतः ।
श्रीमद्भक्तमलनुरागनिरतः सत्संप्रदायापरीः चारं चांनिक (चांनिक ?)
मुत्तमं विचतुरं श्रीमान् दलाधीश्वरः ॥ १॥ श्रीनिजामाहिसावाच्य-
धुरंधरमहीपतिः । श्रीचिंश्चप्रसादेप्रसिद्धं संपूर्णं कुरुते शुभम् ।
इति श्रीमच्छतुर्दशगुवनैकनामचंदादिदेवमपूजितचरणकमलसटा-
वर्याप्रभुवनभक्तानुमदकारिप्रसन्नवदनप्रज्ञादप्रपद्यवरकरभाषकरदानेक-
राजाभयकरमगदेकमुद्गरपीलक्ष्मीचिंश्चप्रसादगुलसरोवधमरकलधुरि-
तिलककोदलकेरुक्तगौरगुर्जरीमालयमाश्रयपांचालकायांटाणांकेषु श्रीकृ-
राजपुण्डरीकपीलक्ष्मीतिलकलभूमंडलाशंकलदिशमंडलीमंडनीयनिजमुज्ज्वलि-
नप्रतापासादितमकलसावाच्यपरमवैभवमपदच्युतकंठ्यापितानेकमंडला-
धीश्वरमकलसामंभवकसूदामविकिरधरंजितचरणारविंदे मकलभूमंडल-
श्रीमत्प्रीकृष्णपामनाराजाधिराजमंगपुरीमुंदरिदेवमिरपुरीरपीश्वर-
मुमलपवनाधीश्वरमकलविद्याविमारादयश्चरपीयलुप्रमासाधनकंदिज-
राजकुलालंकारहरिवैभवाच्यप्रवर्गकवीरलमाहाजपीरकमपंडितप्रसा-
सादितवीर्य्यंपंडितभिवद्रुपमत्वादिप्रपीत । श्रीतिशाश्रीभिशमदाप्रभु
सुकाव्येवचप्रतिनिधीलत श्रीमन्महाराजयोदलपतिविरचिते श्रीचिंश्च-

प्रसादे तीर्थंसारं सम्पूर्णे । ॥ शुभमस्तु ॥ संवत् १८०१ मासि कार्तिके
 तिथौतीर्थासुषुप्तकायस्वप्नमारसमध्ये लालाकाशमीरिमल लालावो-
 नीरिमलके दद्या पीय तिथिमर ॥ ॥ त्रीविष्टेरजी सदा ॥
 तीर्थंसाजी सदा ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

निररसेम् । तीर्थंसारो नाम त्रिविधतीर्थसाध्याविषयकोऽयं निबन्धो महाराजा-
 धिराजश्रीमिजामसादसाध्याव्यधुरन्तरदसपविचिंश्चिरचित्सददीयश्रीयसिंहप्रसादाभिधधर्म-
 शास्त्रीयनिबन्धान्तर्गतः ॥

No 333 दृष्यपट्टीव्रतम् । Trīṇaśāsthīvrataṁ. Substance, coun-
 try-made white paper, 12×4 inches. Folia, 3. Lines, 7-10 in a page.
 Character, Nāgara Date, Samvat 1871. Appearance, new but slightly
 worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Sāntiparvan of the Mahābhārata on the
 religious observance called Trīṇaśāsthī performed on the dark
 lunar sixth day of the month of Bhādra.

Beginning. श्रीमधेश्वर नमः ॥ श्रीयुधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन् देवकीछत्रो श्रीका-
 नुपचकारक । ज्ञातोऽपि भूतस्य देव तस्मान्मेऽनुपहं क्रुप ॥ १ ॥ श्री-
 मन्मो हते वासे शुभदा शोकदुःखिनी । जीवितं नाभिजानाति शोकं
 परिपीडिता ॥ १ ॥

End. यः करोति व्रतं राजन् श्रीपि तनुषस्तमाप्नुयात् ॥ ११ ॥ विप्राय
 दधिर्वा दद्यात् कथां दुःखा सखीसह । तद्वे यामकेभेत्तं शुक्रा माकैष
 कासकैः ॥ १३ ॥

Colophon. इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि दृष्यपट्टीव्रतकथा समाप्ता ॥ संवत् १८०१
 भाद्रपदकृष्णसप्तम्यां ७ तिथिर्न जयलक्ष्मिनेष ॥ श्रीरासः ॥

निररसेम् । महाभारतीय शान्तिपर्वोद्गतदृष्यपट्टीव्रतविषयकोऽयं निबन्धः । व्रतस्यास्य
 विधानम् ॥ दुर्गासोवाच ॥ यथा भाद्रपदे मासि दृष्यपट्टी शुभप्रदा ॥ १८ ॥ एतस्यां प्रति-
 वर्षं नद्यां स्नाना समाहितः । व्रतस्य नियमं कुर्यात् जीवस्योसविचर्जितः ॥ सखीभि-
 सह मध्याह्न स्नाना र्थं प्रपूजयेत् । पल्लवकुम्भयोर्मूले लज्जा सुनिषण्णयम् ॥ शिवं शिवां
 खंदविद्मो मन्दैरेभिः प्रपूजयेत् ॥ इति ।

No. 334. दुर्गापूजापद्धतिः । Durgāpūjā Paddhatih. Substance, palm leaf, 20×1½ inches. Folia, 55. Lines, 1-4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, worm-eaten throughout, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the worship of the goddess Durgā as celebrated in autumn according to the Vṛiḥannandikeśvara Purāṇa. Anonymous. To the codex is appended a guide to the performance of Adhivāsa, Balidāna and Homa.

Beginning. बुधवन्दिकेश्वरपुराणोक्तदुर्गापूजा लिख्यते । अथ बोधनविधिः । भाद्र-
 कृष्णनवम्यां चार्द्राशुक्लायां केवलायां वा कृत्तनित्यश्रियोयजमानः
 त्रिस्तम्भमूर्तौ च + + + + च कुर्यात् । यथा । विष्णुर्गोमूतमृ-
 द्वाग्निने सापि हस्त्ये पक्षे नवम्यां तिथौ अनुक्रमेणः त्रीन्मुखदेवशर्मां
 श्रीदुर्गाप्रतिकामो वार्षिकगणेशकाशीव + + + + देव्या बोधनकर्मार्थं
 करिष्ये । वरार्थं करिष्यामीति वदेत् । इति संकल्प्य संकल्पकृतं पठेत् ।

End. देव्याः पादे वक्षं दत्त्वा पठेत् । ॐ उतिष्ठ देवि चामुखे शुभा पूजां
 प्रयच्छ च । कुर्वन् नमः कल्याणमहाभिः शक्तिभिः सह । मन्त्र १ परं
 ध्यानं यथ देवोत्तराक्षरम् । नमः चामुखदेव्याय पुनराश्रमनाथ च ।
 गृहीत्वा गणेशीं पूजां चवलां गङ्गाश्रये । मन्त्र देवि महाभागे
 अष्टाभिः शक्तिभिः सह । यथाशक्ति कृता पूजा भक्त्या कमललोचने ।
 धार्ष्टं भवतु मनुष्यं मनुष्यमादात्मचेष्टरि । मन्त्र १ परं ध्यानं कल्याण-
 निजालये । मन्त्रान् देवताः सर्वे दत्त्वा मे वाग्विहृतं वरम् । ॐ उतिष्ठ
 देवि चामुखे शुभा पूजां प्रयच्छ च । नमः श्रीगोलाक्षे नृत्ते स्त्रीयता-
 लाले निव । विमलाक्षसि देवि त्वं प्रतिमा पथिके शुभे । पुनार्पुर्न-
 नृत्तार्थं स्थापितानि काले मया । ततो गौतमाद्यादिकं कृत्वा । अष्टि-
 वधारणं कुर्यात् यथा अद्येयाणि कृतानि वार्षिकगणेशकाशीनदीदुर्गा-
 पूजाकर्मांश्चिदमस्तु । ततः कर्मफलं विष्णवे समर्पयेत् ।

Colophon. इति बुधवन्दिकेश्वरपुराणोक्तदुर्गापूजापद्धतिः समाप्ता ॥ • ॥

विवरणम् । बुधवन्दिकेश्वरपुराणोक्तदुर्गापूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः । पुस्तकस्थान-
 भागेष्वध्वजमण्डपदान्तोत्पद्यतय सन्ति ।

No. 335. दुर्गोत्सवविवेकः । Durgotsavavivekah. Substance, white and yellow papers, 18×3 inches. Folia, 17. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1771. Appearance, old. Prose. Correct. Complete.

A work containing a full discourse on the worship of the goddess Durgā by Śūlapāṇi, the famous author of the Viveka series.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥ सङ्गेशानीपदाभोजं धमदुधमरगोभितम् । दुर्गो-
त्सवविवेकस्तु निपते शूलपाणिना ॥ निन्दायवमान् दुर्गापूजा नित्या ।
यो मोहादयवाशस्यान् देवीं दुर्गां मद्योक्तुर्वै न पूजयति दक्षाद्वा
देवादायय भैरव । क्रुद्धा भगवतो यस्य कामानिष्टान्निश्चिन्ति वै ।
एति कालिकापुराणात् ॥ विधिसमभिव्याहृतफलश्रुतेः काम्या च ।
हृत्वेवं परमाभापुनिर्देहिं विदिवौकसः । एवमन्यैरपि सदा दैव्या कार्यं
प्रपूजनम् ॥

End. सिताहम्यान्तु चैवस्य पुष्पैस्तत्कालसम्भवैः । अशोकैरपि यः कुर्यान्कल्पेया-
नेन पूजनम् ॥ न तस्य जायते शोको रोगो वायय्य दुर्गतिः । एति
कालिकापुराणवचनान् केवलहमीकल्प उक्तः ॥ चैवे च शूलपद्मधि-
स्तत्य देवीपुराणम् ॥ नवम्यां पूजयेद्देवीं भविष्यात्सुरमर्दिनीम् । कुङ्कुमा-
नुषकक्षूरि धूपान्नधजनयैः ॥ दधनैर्मन्त्रपदैश्च विजयाष्टपदं लभेत् ॥
इत्यनेन नवमीकल्प उक्तः । अथस्या तु शारदीयप्रकरणीया प्राच्या ।
विद्येयस्तत्र बोधनश्रिया नास्ति ॥ बोधिताया बोधनामभवात् एति
प्राग्विदत्तं ॥ श्रीमादिकान् पूर्ववत् श्रेयमिति दिक् ॥ • ॥

Colophon. एति श्रीमद्वामनोपाध्याय श्रीशूलपाणिभट्टाचार्यविरचितो दुर्गोत्सव-
विवेकः समाप्तः ॥ • ॥ • ॥ • ॥ शिवाचोद्भिर्भैरवे शाके कन्यास्त्रिणे
रणी । दुर्गोत्सवविवेकं श्रीराघवेन्द्रोत्तुल्लिखन् सत्यम् ॥ • ॥

विवरणम् । सदाशिवोपाध्यायश्रीशूलपाणिभट्टाचार्यविरचितदुर्गोत्सवविवेकस्तदीयविवेकप्रस्था-
पनतः ॥

No. 336. दुर्गोत्सवप्रमाणतत्त्वम् । Durgotsava-pramānatattvam. Sub-
stance, foolscap paper, 17×5 inches. Folia, 20. Lines, 8-11 in a page.
Character, Bengali. Date, Saka 1782. Appearance, fresh. Prose.
Correct. Complete

A work treating of the authorities for the worship of the goddess Durgā, under the name of Durgotsava-pramāna by Raghunandana. The copy was presented to the Sanskrit College Library by the descendants of the late Professor Jayanārāyaṇa Tarkapañchānana.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै ॥ प्रथम्य जगदीशानीं दुर्गां तत् प्रीतये बुधः । गरुड-
र्वाविधिं मस्या नन्ति जीरघुनन्दनः ॥ व्यवस्थायाः प्रपञ्चस्य विशेषस्थिति-
मन्त्रके । पूजाविधेय सम्यक्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिव ॥ अथ दुर्गावा-
नन्त्रम् । तत्र मार्कण्डेयपुराणम् ॥ गरुडकाले महापूजा क्रियते या च
वार्षिकी । तत्र भर्गवतन्त्राद्यानां जुना भक्तिमन्त्रिताः ॥ सक्तमारा-
यचौयवर्दितापि । गरुडकाले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।
सा कार्यादयगामिभ्यां न तत्र निविद्युग्रता ॥

End. शिवरचस्ये । दृष्ट्या दीयते यत्र बलिदानानु मानवैः । तद्वाङ्गं नाम
मायाति मरकोपप्रवैः स्फुटम् । यावत्काले विशेषत इति प्रागुक्तवच-
नान् देवीकालमानन्तरं पितृप्रदीपादिना जीराजनं कार्यं ॥ श्रुतिनये ॥
द्विशतीरे चरे वापि लगे केन्द्रजते रवौ । वर्षे वर्षे विधातव्यं व्यापनस्य
विचक्षणम् ॥ श्रुतिनये वृत्तागते तु शिवे यथा खड्गं न्ययन् धानं
पश्येत्तथा प्रयातस्य चित्रं नरपतिर्नगमुपैति । शिवः सूर्यः । तस्मा
हन्ता जीराजनं राजा नलवृक्षौ यथाक्रमम् । शोभनं खड्गं पश्येत्तल-
लोकोत्पन्निधौ नीलपीनः शुभपीनः सर्वकामफलदा । इयियाज-
वीर्षोऽपि खड्गीक नमोस्तुते । वरुणराजे ॥ दृष्ट्वादिनेन्द्रदुर्गौ सुदृष्टे
सुवेष्टितं खड्गको विदध्यात् इत्युपक्रम्य त्वं योगपुधुनिपुनकक्षं
खड्गगामेति शिखीङ्गामेन । खड्गगतां प्राहपि निर्वेतायां त्वं खड्गना-
थ्यमयो नमस्ते ॥ दर्शनफलम् ॥ अक्षेपु गजराजिमहोरगेषु रात्र्यप्रदः
कुशलदः शुभिवादनेषु । भस्मास्त्रिकेशनखलोभतुषेषु दृष्टो दुःखं हृदति
मङ्गलः खलु खड्गीकः ॥ सर्वलये विभं नष्टाणि कार्येष्विदितृष्णा मज्ज
ऊनाये भयं शाय्यामग्निभयं सुरादिषु कलिर्लाभः भुज्रास्तये । शाय्या
वरवज्रमभस्तिलं दिव्याङ्गना चोत्तरे ऐशान्यां मरणं भुवं निर्गदितं
दिग्मलस्यं सज्जने ॥ अशुभं खड्गं दृष्ट्वा देवशास्त्रपूजनम् । दानं
कुर्वीत कुर्याथ धानं सर्वेष्वभिजलैः ॥ • ॥

Colophon. इति बन्धुवटीयपरिचरभट्टाचार्याख्यजीरघुनन्दनमहाचार्यविरचितं
दुर्गोत्सवप्रमाणतत्त्वं समाप्तम् ॥ • ॥ शुभमस्तु मङ्गलरूपदेवतीताम्याः ॥
१०८१ । जीजयनारायणशर्माः पुस्तकमिदं साधरस्य ॥ • ॥

विवरणम् । आर्यभट्टोरधुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दुर्गास्तवप्रभाषतत्त्वम् । पुस्तकमिदं कलिकान्ताराजकीयसंस्कृतपाठशास्त्रीयधृतपूर्वदर्शनाध्ययकअयनारायचतुर्कपद्मानसहस्रलिखितम् ।

No. 337. देवप्रतिष्ठातत्त्वम् । Devapratisthātattvam. Substance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 8. Lines, 6-7 in a page Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the consecration of an image of a deity under the name of Devapratisthātattwa by Raghunandana of the Bengal school. It gives a complete list of things required in the performance of the ceremony. This codex also originally belonged to the late Professor Jayanārāyaṇa Tarkapañchānana.

Beginning अथ देवप्रतिष्ठाप्रयोगः । तत्र शिष्येन परितोष्य ग्रामे दिने स्तुति-
पात्रादि कारयित्वा । अतस्तदित्युपायं अद्येत्यादि अनुक्रमोक्तं श्री-
अनुकदेवशर्मा नतत्साधुश्रवणकामः प्रीतिकामो वा अस्मां प्रतिमायां
अनुकदेवप्रतिष्ठामहं करिष्ये इति चङ्कप्य । सकामत्वे अनुकलोका-
मयकामः इत्युल्लेखः । ततो गौर्यादिशोकुशमादिकापूजावर्षाधारा-
सम्पन्नमायुष्यसंस्कृतपात्रादिकवादानि कृत्वा अं स्यात् भवामास्ता । अं
साध्वदमावे इति प्रतिवचनं । अं अर्चयिष्यामी भवन्तं अं अर्चय ॥
इति प्रतिवचनम् । अं अद्येत्यादि मत्सङ्कल्पितानुकदेवप्रतिष्ठाकर्माङ्क-
चोमकर्माणि प्रत्यक्षकर्माकरवाय अनुक्रमोक्तं अनुकदेवशर्माहं इतिः श्रव-
दिभिरभ्यर्च्य भवन्महं हवे अं हतोऽस्मीति प्रतिवचनं । एवं स्वयं
श्रीमायाभ्यर्च्य द्वादशवारं एवं आचार्यादिष्वर्च्य कृत्वा ततः स्वयं हता-
चार्या वा प्रतिमां समानीय तोरणादियुक्ते मण्डपेऽसुखवेऽन्यवाचनं
संस्थाप्य घटामारोप्य मण्डले शास्त्रधामे जले वा मण्डपेऽग्निवादिपञ्चदेवता
आदित्यादिनववर्षान् इन्द्रादिदशदिक्पालान् प्रत्येकमेकैककुम्भेषु कुम्भ-
पत्रेषु वा पूजयेत् ॥

End. कालिकापुराणे प्रतिमायाः कपोली द्वौ स्तुष्टौ दक्षिणपक्षेन प्राणप्रतिष्ठां
कुर्वन्त तस्मां देवत्वमिदमे । दक्षिणपक्षिणा मृष्टा तप्तदेवताया अङ्ग-
न्यासमन्त्रं मूलमन्त्रं पठित्वा हृदये दक्षिणपक्षेऽङ्गं दत्त्वा अस्मै प्राणाः

प्रतिष्ठाप्य चैव प्राचाः चरन्तु च । अथै देवमर्पण्यायै खादा देवी प्रति-
मायां चैवै इत्युक्तं ॐ मनव्यातिर्जुपतामायस्य बुद्धयतिर्जमिमं तनो-
त्तरिहं यमं समितं दधातु विसेदेवा न इह भीद्यन्ता मौमन्प्रतिष्ठ इति
पठित्वा देवस्य मन्त्रके मूलं वारवर्षं अपिन्ना आचार्याय स्वर्गदक्षिणां
दद्यात् तयोऽष्टिदावधारणं कुर्यात् साक्षात् ॐ तद्विष्णोः परमं पदं
इत्यनेन विष्णुं स्मरन् वज्रानानि च कारयेत् ॥ ततः प्रदीपयधाम्य-
सर्पैर्यथास्मात् उपपन्नैराचारतौ एकस्याविर्भा गृहीत्वा गिरःप्रभति-
पादपर्यन्तं निकृष्टयेत् विंशत्यनूनास्तथा भोजयेत् । क्षीमानादीभ्यः
किञ्चिदद्यात् । अत्यन्तागहानां बुद्धिबाह्योमावनावयवकौ यथाशक्त्य-
भिधानात् । तथाचान्यधनानां यमं विद्या पूजायाश्च विष्णुधर्मोत्तरम् ।
पूजा कार्या षड्विंशत्यां यज्या मृदुमन्दनः । न लज्जदक्षिणैर्पद्मैर्पद्मैश्च
कदाचन ॥ विष्णुदेवनिर्वाणस्य यथाच कुर्वन्मन्दनम् । तपसा पूजये-
द्वित्यं मन्त्रादव्यधनोत्तरम् ॥ यद्येकादे देवप्रतिष्ठावास्तुधामगृहीतर्गोक्षदा
मन्त्रेणैव बुद्धिबाह्यं क्रमेण धानकुर्यात् एकस्मिन्नेवाग्नौ श्रीमदयं श्रीमदयं
वा एकाग्रौ अनेकशोभयते मन्त्रेणैव परिसूत्रमादिकमात्रं भोगिनः
मन्त्रेणैवः परिसूत्रं इहो वशिः पर्युत्पन्नान्यभावाविति । ॥ । ॥

Colophon

इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं देवप्रतिष्ठातत्त्वं समाप्तम् । ॥ । ॥
इति श्रीजयनारायणशर्मणास्तिष्ठितमेतत् पुस्तकम् ॥

विवरणम् । आरम्भश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं देवप्रतिष्ठातत्त्वम् । एतदपि पूर्वोक्त-
जयनारायणतत्त्वकंपद्यानसङ्गच्छतिष्ठितम् ।

No. 338 होलयात्रातत्त्वम् । *Dōlayātrātattvam*. Substance, country-
made white paper, 15×2½ inches. Folia, 5. Lines, 6-8 in a page.
Character, Bengali. Date, Saka 1748. Appearance, very old. Prose
Generally correct. Complete.

A work treating of the same subject as that noticed in
No. 300, under the name of *Dōlayātrātattva*, by Raghunandana
of the Bengal school.

Beginning. श्रीदुर्गा । प्रथम्यं सविदानन्दं गोविन्दमजमयम् । होलयात्राविशेषम्
वक्ति श्रीरघुनन्दनः । यथा खम्बपुराणे श्रीपुरुषोत्तमसाहाय्ये । पाल्गुने-
नासि कर्मणं होलारोचयमुत्तमम् । यत्र कीदृति गोविन्दोलीकानुपद-

शाय वै ॥ प्रत्यक्षं देवदेवस्य गोविन्दाख्यान्तु कारयेत् । प्राचाद-
यूयंतः कुर्व्यान्तु चोदयन्तुमस्तुच्छितम् ॥ चतुरस्रं चतुर्द्वारं मण्डपं वेदि-
कान्तिम् । चाचन्द्रान्तं मास्यं चामरध्वजगोभितम् । भद्रासनं
वेदिकायां श्रीपद्मिकाष्ठनिष्ठितम् । पञ्चभूतस्य प्रकृष्यति पञ्चाक्षानि
श्रवणं वा ॥

End,

मदयं संक्षेपः ॥ • ॥ यदा अच्योदयकाले पीर्यमासीत्ताभः तत्रैव
दोक्षयाका समयदिनेऽच्योदयकाले पीर्यमासीत्ताभे पूर्वदिने चतुर-
स्रभास्त्रकाक्षयादिनात् चित्तव्यवधिनेन निरीक्ष्यत्वात् ॥ यदा
मिथिचयवशात् अच्योदयकाले न पीर्यमासीत्ताभस्तदा कदाचित्
सहायभावेन चतुरस्रादरः ॥ एतेन पूर्वदिनेऽच्योदयं विना पूर्वाह्णे
पीर्यमासीत्ताभः परदिने पूर्वाह्णे सुहृत्ताम्यूनतिष्ठिताभस्तदा पञ्चभूत-
स्यः पूर्वदिने युष्मवचनानुरोधादिति निरस्तम् । समयदिने कर्मा-
योग्यप्रशस्तकाकप्राप्तितिष्ठित्येव एव युष्मवचनप्राप्तेः । एवं पञ्चमी-
पर्यान्तात् मिथिषु तत्करणे अन्यथैव दिग्वा व्यवस्थोन्नेयाः ॥ • ॥ अथ
दर्शनफलं तत्रैव ॥ अथ च प्रचयकरं १२षु दर्शनं फलम् । पञ्चम्
चरति गोविन्दं गोक्षयाद्युपपातकम् । चिन्तोत्यष्टेवपापाणि तृतीये-
मात्रं संशयः । दोक्षायमानं गोविन्दं मन्त्रं मधुसूदनम् ॥ रयसं वामनं
हृद्वा पुनर्जयं न विद्यते । इमां वार्तां कारयित्वा धर्मवर्तो भवेन्नरः ॥ • ॥

Colophon

रति श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यमहाशयविरचितं दोक्ष-
याचान्तं समाप्तम् ॥ • ॥ श्रीकाशी पाठः । शकाब्दा- १०४८
स्तिविरियं श्रीरघुनन्दनादिर्विरचितविविधैः । श्रीराघवेन्द्रशर्मणः पुस्तक-
निदम् । श्रीश्रीदुर्गा । श्रीकाशी ।

विषयः । आर्यश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दोक्षयाचान्तम् ॥

No 339 दोक्षयाचान्तम् । Dôlayâtrâtattwam. Substance, country-
made yellow paper, 18x4 inches Folia, 5 Lines, 2-6 in a page.
Character, Bengali Date, P Appearance, fresh. Prose. Generally
correct Complete.

Another copy of the same work.

Colophon.

रति श्रीहरिहर(?)भट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दोक्ष-
याचान्तं समाप्तम् ॥ • ॥ • ॥ श्रीरामः श्रीलक्ष्मः श्रीहरि श्रीरामः

No 340. **दोलयात्राविवेकः ।** *Dōlayātrāvivekaḥ.* Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches. Folia, 5. Lines, 2-5 in a page. Character, Bengali. Date, || Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work treating of the same subject under the name of *Dōlayātrāviveka* by Śūlapāṇi, the famous author of the *Viveka* series.

Beginning
 ॐ नमः शिवाय ॥ मन्त्रा नारायणं दत्त्वा यन्महाशक्तं धर्मवान् ।
 विवेकी दोषपापायाः क्रियते शुद्धपापिना ॥ तत्रादौ दोषपापा-
 नाशस्तु शुद्धमेवोपादेयमात्रं च एवादौ निरुपचीयः ॥ तत्र चान्य-
 पुराणे द्वादशपापाप्रकारे लोभनिवृत्त्याय ॥ पाप्मसुखे(ने?) दोषपापा-
 द्यादिनि ॥ तथा तत्रैव दोषपापाप्रकारे च यत् ॥ पाप्मसुखे माधि-
 कुर्वीत दोषारोहचतुष्टयम् ॥ यत् त्रीदृशं मोहिनीं लोभानुपपन्न-
 रक्तः ॥ यत्तुल्यं प्रकुर्वीत यत्तुल्यं यत्तुल्यं वा ॥ प्रत्येकं द्वैतस्य
 मोहिनीस्य च कारयेत् ॥ प्राज्ञानं पुरतः कुर्यात् शोकमलमनुश्रितम् ।
 यत्तुल्यं यत्तुल्यं नश्यत्तोरवान्तरितम् ॥ पाप्मसुखं नश्ये चामर-
 ध्वजमोहितम् ॥ भगवन् वेदिस्येवोपवीतमिदं ॥ पाप्मसुखः
 पूर्वतो निपाद्यत्तुल्यं निपाद्यते ॥ यत्तुल्यं प्रकुर्वीत दोषमल-
 पर्वतः ॥ मोहिनीमन्यवीतम् यत्तुल्यं तत्तुल्यं ॥

End. किञ्च पूर्वदिने वयोवृद्धो कतिपयकालस्याविनी तत्पश्चरं चतुर्दशीपर-
दिने द्वाविंशद्वत्तयस्याविनी चतुर्दशी नरा भवन्त्येव च नरायं चतुर्दश-
स्थाने वज्रगुह्यकामनाय् परदिने शार्पं चतुर्दशी वज्रगुह्यकनियमाय् शेष-
स्थाने चतुर्दशस्थानाय् कर्मावधौपयनेनैतत्प्रोपापकेय ॥ अपि च प्राने दामे
चतुर्दशाविनि भद्रयन्त्रपाठो नार्थः । किन्तु पद्यमन्त्र इव चतुर्दशा
इति पाठः । तथा चतुर्दशा परं दीर्घमाद्यामेव दाया न चतुर्दशी
काव्युद्धाः पूर्वतो विद्याचतुर्दशी विद्यामुखे इति पद्यमन्त्रा दाया-
नाम् ॥ चतुर्दशी विविधजातवि न प्रीतिः पद्यमन्त्रादिनस्यदा पर-

[illegible]

End.   भास्ति ।

Colophon.   मासि ।

दिवरणम् । अस्तुकाक्षीमनवराचिह्नतयोभयवद्गुणां पूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः । एत-
दुक्तिविमलकल्पवाक्यपाठेन दाक्षिणात्येऽस्य प्रचार इत्यनमीयते ।

No 342 ध्यानमाলা : Dhyānamālā. Substance, Bāli yellow paper, 18×10 inches, bound in book form. Folia, 44, with the first page totally blank. Lines, 3-4 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Not correct. Incomplete.

A collection of Dhyānas or chants used in the meditation of gods and goddesses from the different Tantras, consisting of about one hundred different chants. Anonymous.

Beginning. श्रीबौद्धाय नमः । अथ देवताभिः सन्तोषानि ध्यानानि विधत्ते ।

सद्यः धुवनेष्टी ।

परमहंसो वागमभीमिसुखी

परिवर्तनीय कमलाधनरूपी ।

बाळाकंठीडिप्रतिमा विनेचा

भर्गोऽहमाद्यां ध्रुवनेचरीं तां ॥ ९ ॥

अथाग्नयुक्ता ।

राजा विधिभवसनी भवभद्रपुत्रा-

मङ्गलप्रदामभिरतां स्वामभारतनां

मृत्युमन्त्रिमुद्युक्तलाभरथं विप्रोक्त

इहं भजे भगवतीं भवदुःखहन्त्रीम् ॥ १ ॥

End

अथ सारम् ॥

प्रत्याक्षोदपदापिंतादि मन्त्रहोरादृशाभापरा

सङ्गेश्वरीवराहमंथपारुजा अंकारबीजोद्भवा ।

वर्णानिचविशासपिङ्गजटाकटाय (?) नार्थेना
आयं नद्य कपाचके विजयतां संत्युपनारा सपम् ॥

अथा भेदः ॥

ग्रामवर्षा विनयनां द्विजुनां कपापङ्कणे
दधानां वडवर्षाभिर्वेडकपाभिराहताम् ।
शक्तिभिः खेरवदनां खेरभौतिकभूषणां
रत्नपादयोर्वेडपादाम्बुजां करैम् ॥ इत्यादि ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । वडविधानां देवानां देवीनाञ्च तन्त्रोक्तध्यानान्यथ संयुजीयानि ।

No. 343. नवग्रहशान्तिः । *Navagraha-sāntiḥ*. Substance, country-made white paper, 14×4½ inches. Folia, 30. Lines, 6-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1848. Appearance, very old, and thoroughly worm-eaten throughout. Prose Generally correct. Complete.

A manual treating of the rites performed to avert the evil influence of the Navagrahas or the nine planets, viz., the Sun, Moon, Mars, Mercury, Jupiter, Venus, Saturn, Rāhu, and Ketu, (the nodes), according to rules laid down by Vasishtha. Anonymous.

Beginning. ॐ नमः श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ नवग्रहशान्तिर्निर्दिष्टाये पञ्चमानाः
शुक्राः शुक्रवासाः संपूज्य देवता उपविश्य सप्तमीकः सप्तिकेचपङ्क-
तैः १ त्वं पूर्वं प्रयोदः एवं मुखविशेषविनिर्दिष्टायां दुष्टतिथौ
वर्जित् पुण्याये अथ दशमानस्य सकलकुटुम्बस्य आधुरारोग्यदेव-
स्यानिवृत्त्यर्थं प्रायश्चेत्तु अथ जन्मशुभाजितं वल्लभात् कायिकवाचिक-
मानसिकादिभेदविघ्नाभोष्णभोजना वधवधाभ्यासभवादिषमस्तपातक-
व्यापारं ज्ञानाज्ञानकृतदुरितपरिचारार्थं वापयकनरारोगादिमाना-
विषयकव्यानादिव्यापिनामार्थं आधिदैविकवाधिभौतिक आध्यात्मिक
निनिवृत्तायोपशान्त्यर्थं प्रसभुगमाकिनीकाकिनीतस्त्रासुपद्रवविनाशार्थं
संध्यामे विवादादौ शैरिषां च वियजे पञ्चमानस्य विजयार्थं तज्जा-
द्विश(५१)तां वराजयार्थं जयमानस्य चित्तकारिषां मुख उपधाप्य
अनिकमुखायां व्यङ्ग्यायां पूज्यायां प्रसन्नवचनाशोऽपहृष्टसंभारार्थं धन्वा-

भार्गो सन्निवर्तयिषी भाजित्वार्थसिद्धये कश्चिदानीं भाष्याभिप्रायं
 जनानां स्वधर्मकर्मोपापारे निर्व्याजप्रवर्तये यजमानाभ्युदितदरस्यार्थं
 गजतरुगधेन्वादिसकलसत्त्वदरस्यार्थं ननूत (नूतन ?) चीरोदपह-
 दुकुलवत्तादिपुत्राद्यः पुरभीकुलमष्टकचंदन (स्रक्चन्दन ?) कलूरि-
 कादिपुत्रगंधद्रव्याद्यनेकशरीरभूषणसमूहार्थं सुवर्णरोष्याखिलधातुप्रवाह
 साधिलयभोजिकोन्नतीकृतवैदूर्यादिमानारत्न वचस (?) प्राप्ताये व्रीहियव
 मोक्षभूतिलुप्तमायुर्मंधराद्यनेकधान्यानां संतताभिबुद्धये अन्नशालागो-
 शालासर्वेषु सत्त्वदशाद्या प्रपातसमवित्ताभ्यासशाला सर्वधर्मशाला ई-
 शपूजास्थानभक्तिगृहप्रयत्नभवभांडारप्रत्यनिषेपकविषेवसामनगरपर्वता-
 दिविषयादिवेषार्था सर्वदुर्लभविद्गोपमार्त्यर्थं अन्नदानभूतिलुप्तिरूप
 यजदासीदख्यचरणमविषीगजाद्यमेवद्विमुक्तधेनुसंज्ञातिमुल्लासालेषु द-
 नेष्टकृतफलप्राप्तये चतुर्थाष्टमद्वादशदुष्टस्थाननामिनां मूरपश्चात् दुष्ट-
 दशाफलविनाशमार्थं विषदद्दशमायुः शुभस्थानस्थितशुभप्रश्नायां शुभ-
 दशाफलप्राप्तये चौपरमेष्ठरप्रीतये नवप्रश्नप्रफलमर्चं करिष्ये तदंगतया
 विहितं मन्त्राचार्ये अतिमवर्यं पुण्याचवाचनं कलशस्थापननवप्रश्न-
 स्थापनमर्चं करिष्ये ॥

End.

नारदाद्या अविमया वेषाम्ये च तपोधनाः । भवंतु यजमानस्य
 आसीर्वाहपरायणाः । गायत्री चैव चाविषी मयीः लक्ष्मी सरस्वती ।
 ऋद्धासीमातरः सर्वान् भवंतु वरदाः सदा ॥ संवत्सरायने मासास्त्रिंश-
 वावरणादिकाः । शुभर्त्ताम्यभिचिंचंतु नक्षत्राणि दिवानिशि ॥ कीर्ति-
 लक्ष्मीर्दत्तिर्मेधा दुष्टिः यदाययामतिः । बुद्धिर्लक्ष्मा वयुः शान्तिः दुष्टि-
 कानिः शुभप्रदा ॥ देवयज्ञस्यैवा माया (देवायज्ञाकृता माया ?)
 अथवोहरसंगयाः । पुत्रासी मेनका रंभा सर्वेशी च मिलीतमा ॥
 पुत्रेशी मंजुघोशाद्याः संतु मे मंगलप्रदाः । मन्दा भद्रा च पुरभी
 पुत्रोक्ता यमुना तथा ॥ पुत्रा मंगला रूपं संतु मे मंगलप्रदा ।
 तेषां सप्तर्कं चैव सप्तदीपा वर्षुधरा ॥ सप्तमः सप्ततीर्थानि संतु मे
 मंगलप्रदाः । मन्मथाः किंनरा यथा सिद्धा विद्याधरा अपि ॥ अमि-
 नंदंतु मे सर्वे नयाः सगरपर्वताः । इत्येवं चद्रकुप्येन कर्त्तारमभिषेचयेत् ॥
 सर्वान् कामान् प्रपश्यंतु प्रसीदंतु ततः पुराः ॥ अथ मन्त्रविसर्जनम् ।
 ख्यैः कलिं गेहे तु यमुनायां तु चंद्रमाः । यंगारको ह्यवन्त्यायां बुधो
 वै भागधं प्रति ॥ सिंधुदेवे तु जीवद्य शुक्रो भोजकं प्रति । शनि-
 मन्त्रे तु शीरादे राक्षस्य सर्वे तथा ॥ मेनवो मलयानी तु रुद्रान् प्र

देवताः । गच्छन्तु च यथान्यार्थं पूजितास्तु यथाविधि । पूजादिकं समादाय स्तुतिं दत्त्वा तु यांतु वै ॥

Colophon. इति श्री बसिष्ठोक्तो नवपदपत्रः ॥ । यदचरपदघटं (यदचरं परि-
घटं ?) मावचीनं च (मावाचीनं च ?) यद्वदेत् । नत्सर्वं चम्यतां
देन कस्य वै निघटं नवः ॥ समाप्तं पुनः (समाप्तं पुनः ?) । नवम्
१८४८ । ५ । ५ । ५ । ५ । ५ ।

विवरणम् । श्रीबसिष्ठोक्तपदपत्रविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 344. निराजनप्रकाशः । *Nirājana-prakāśah*. Substance, country-
made yellow paper, 16×4 inches. Folia, 9. Lines, 6 in a page. Cha-
racter, Bengali. Date, Saka 1770. Appearance, fresh. Prose. Gen-
erally correct. Complete.

A guide to *Nirājana*, or waving lights before an image, by
Jayanārāyaṇa Tarkapañchānana, late Professor of Hindu Philo-
sophy in the Calcutta Sanskrit College.

Beginning. नमो नवेनाय । प्रथम्य चार्चनीकानं प्रकाशयति सादरम् । निरा-
जनविधिं श्रीमान् जयनारायणो द्विजः ॥ • ॥ निराजनमिति निर-
जयपूर्वकात् राक्षसदीपानित्यज्ञात्करणेऽनङ् । तत्र देवादिदीपन-
हेतुवक्ष्यमाचक्रियाकलापकम् ॥ • ॥ तत्पञ्चमाह परिभक्तिपुष्टौहवे ।
हन्ता नीराजनं विष्णोर्दीपावध्या तुह्यया । तमोविकारं जयति जिवे
तर्जिंय कोभवः ॥

End. उभयाय शूलमुधारयन् शङ्खचक्रादिबाधपुरःसरं देवतायाः पादतले
चतुर्धरं नाभिदेशे वारद्वये मुखमण्डले वारत्रये चर्चाद्वये सप्तवारान्
विशर्माकारेण दक्षिणावर्त्तेन धामयेत् ॥ अथवा बाधारत्नेन कपोतधम्या-
कारेण दशधा नवधा वा सामयेत् ततस्त्रिवर्गफलकामः प्रागुक्तरीत्या-
ख्यालकस्त्रिपट्टप्रदीपैर्नीराजयेत् । तत्र च तत्पार्थं द्वयस्य चरणा-
मूर्दांश्च सप्तधा कराभ्यामुभोक्ष्य दशधा नवधा वा धामयेदिति विशेषः ।
रात्रियेत् ततः केवलकर्पूरं प्रधाप्य पूर्वोक्तक्रमेण नीराजयेत् । कर्पूर-
नीराजनं दिवसे कर्तव्यम् ॥ ततः सोदग्धुनेन वारत्रये ततः आर्द्रवक्षे

वारचयं मतसूताचत्वादिपक्षीवारचयं ततो धूपेन वारचयं ततः ॥
 वारचयं ततः फलेन वारचयं नीराज्यं कृत्वा अष्टाङ्गैः प्रथम्यं किञ्चि-
 त्त्रेयं देवतायै निवेदयेत् । मत्तान्तरं दीपनीराज्यमानन्तरं धूपद्वय-
 फलपञ्चवर्गोदकगङ्गाद्रवस्त्रैर्यथाक्रमं निक्षिप्त्वा नीराजनं कुर्यादिति वि-
 शेषः ॥ केवलकाम्ये तु दग्धा नवधा वा धामदेदिति विशेषः ॥ • ॥
 धूपद्वयफलानामभावे दीपघोदकगङ्गाद्रवस्तयजैर्नीराजयेत् क्रमे ॥
 दद्याद्विकल्पः ॥ • ॥ सर्वत्र दीपस्य उत्तापो यदा भूमौ न गच्छति
 तदा भुमेऽतुरकुलोर्द्धं दीपाः स्थापनीयाः ॥ • ॥

Colophon.

इति श्रीजयनारायणतर्कपञ्चाननभट्टाचार्येण विरचितोनीराजनप्रकाशः
 सम्पूर्णः ॥ • ॥ शकाब्दा १०७० ॥ श्रीरामः ॥

विवरणम् । पण्डितप्रवरश्रीजयनारायणतर्कपञ्चाननभट्टोनीराजनप्रकाशो नाम श्रीरा-
 जनविषयकोऽयं निबन्धः ॥

No. 345. परमहंससङ्ग्रासपद्धतिः । Paramahaṁsa-sannyāsa Paddhatīḥ.
 Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 14. Lines,
 8 in a page. Character, Nāgari. Date, ? Appearance, very old,
 worn out, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally cor-
 rect. Incomplete.

A guide to the performance of ceremonies performed before
 one enters the Paramahaṁsa āśrama or the great hermitage.
 Anonymous.

Beginning.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ अथ परमहंससङ्ग्रासविधिः शास्त्राश्रितः ॥
 अनाश्रमी न तिष्ठेत् दिनमेकमपि दिनः ॥ कुर्यात् छप्पराणि चत्वारि
 सन्यासेऽनुराज्यमी ॥ छप्पमेकं तु कृत्वा सङ्ग्रासमर्हतीति ज्ञात्वायन-
 वचनादुक्तछप्पपूर्वकं संन्यसेत् ॥ अथ संकल्पपूर्वकं अष्टमीमारभ्य पूर्वं-
 माशीपर्यन्तं विवाहोत्सवादेर्नांदीमुखवत् देवादिवादादिकं कुर्यात् ।
 यदा सन्यासात् पूर्वोत्तरेव कुर्यात् । देवर्षि दिवसगुण्य भूत पिष्टमाषा
 मोत्यष्टौ वादानि विद्विद्वानि ॥

End.

(नास्ति) ।

Colophon.

(नास्ति) ।

विवरणम् । परमहंससंज्ञाप्रविधिविषयकः कश्चिन्निरुक्तः । एवं तथाविधमद्वयमप्य-
यम् प्रत्येकमेवामिदं संज्ञासमूहप्रविधयः संज्ञासमूहस्याद्वयनारं कर्तव्याति यं विद्वताम् ।

No. 346. परमहंससन्न्यासविधिः । Paramahansa-sannyāsavidhih.
Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 6. Lines, 12-13
in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old,
and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणान्तपुष्पम् ।

No. 347. परमहंससत्प्रज्ञाविधिः । Paramahansa-sannyāsavidhih.
Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 15. Lines,
7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old.
Prose. Correct. Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विषयज्ञानपुष्पम् ।

No 248. प्रदोषपूजापद्धतिः। Pradoshapūjāpaddhatih Substance, country-made white paper, 8×3½ inches. Folia, 26. Lines, 5-6 in a page. Character, Nagara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and thoroughly worm-eaten throughout. Prose and verse. Not correct. Complete.

A guide to the worship of the god Śiva performed in the evening, according to the authority of the Uttarakhaṇḍa of the Brahmapurāṇa by Śrīvallabhendra, pupil of the ascetic Vasudevendra.

Beginning. । ॐ नमो महागणपतये नमः ॥ अथ ब्रह्मोत्तरार्द्धोक्तप्रदीपपूजा-
पदनिलिङ्गाय ॥ पञ्चदशे वयोदश्यां दिवा निराहारः सन् मध्याह्ने
छान्ना शिवपञ्चां विधाय प्रदीपकालान् पुनर्मेव देवस्य पुरतोभक्तः

End.

Colophon.

निवरणम् । प्रज्ञोत्तरखण्डवचनानुगतप्रदोषशिवपूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः श्रीगुरु-
देवेन्द्रशिवश्रीवत्सभेन्द्रविरचितः ।

No. 349. प्रदोषहोमः। Pradōshahōmah Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folium, 1. Lines, 13-17 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, worn out, and writing effaced in many places Not correct. Complete.

A manual on the performance of hōma or offering of clarified butter in the fire for the god Śiva in the evening. Anonymous.

Beginning.

श्रीमद्भैरवाय नमः । पञ्चदशे वयोदश्यां प्राचीनामवयम् । पुरकः
 कुम्भको रचकः देशकालौ कृत्वा शुभपुण्यतिथौ मम सकलकुटुम्बानां
 चेमस्मिरापुरारोग्य ऐश्वर्यातिवृद्ध्यर्थं श्रीप्राज्ञार्थं प्राज्ञवीचिरकालचर-
 चसार्थं + + + येषपरिहारायं यन्मात्रमिच्छितानि केचित्कामना-
 सिद्ध्यर्थं वयोदश्यां + + + वदन्तीत्यर्थं आद्यपञ्चमीमममं करिष्ये ॥

End

तदन्तरं यथोपचारीः अग्निं पूजयेत् ॥ यत्कहिदलं नैवेद्यम् ।
 × × × वर्षपर्यन्तं कुर्यात् ॥ उद्यापनार्तं कृत्वा पायसेनाहोतरगतं
 मधुमं वा कृत्वा चतुर्दश्यां ब्राह्मणान् पायसादिना भोजयित्वा दद्यात्
 दद्यात् ॥ अग्निकायं कृत्वा × × × नमः ॥ ॥

Colophon.

प्रदोषद्वीपविधिः समाप्तः ॥

विवरणम् । प्रदोषद्वीपविधिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No 350. प्रजापतिसंहिता । Prajāpati-saṁhitā Substance, foolscap
 paper, 9×4 inches. Folia, 22. Lines, 6-7 in a page. Character,
 Nāgara. Date, 1233 Bengal era Appearance, fresh. Verso. Gen-
 erally correct. Complete.

An original code of laws, entitled Prajāpatisaṁhitā, attributed
 to Brahṁā, treating of the Śrāddha ceremony, and hence called
 Śrāddhakalpa also.

Beginning.

ॐ भैरवाय नमः । आदिकल्पः । पितृवाक्यार्थकारौ च सतिः प्रज्ञी-
 यया सृष्टः । नमस्त्वोवाच देवेभ्यं ब्रह्मार्चं जगतः पतिम् ॥ १ ॥ ब्रह्मन्
 विधे नरं धेति (विरिञ्चेति ?) आतः शंभो प्रजापते । सत्यप्रसादादिमां
 कन्यां जयात् पितृवाक्यतः ॥ २ ॥ अथवा सृष्ट त्रीर्षेषु मया आहान्दने-
 केशः । दृष्टत्वेनेकधा आतः आदिकल्पः सविस्तरः ॥ ३ ॥ तथापि संख्या-
 पत्रं क्रियमाणविधिं वद । येन विज्ञानमात्रेण न सुष्ठुचं कदाचन ॥ ४ ॥
 चतुर्धाविधिं वेदानां संति शाखाः सप्तसप्तः । अज्ञानादन्यशा-
 स्त्रार्था मोक्षयन्ति रिदे यदे (पदेपदे ?) ॥ ५ ॥ कश्चिन्काले च कर्तव्यं
 कर्मा आदस्य कीदृशः । इत्थं देशः पाककर्ता कदा निराग्निमंथयेत् ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणः कीदृशास्तव नियमास्तव कीदृशाः । आद्योपचाराः पावाचि

भक्ष्यं तत्कालदेयताः ॥ ७ ॥ ततः आद्येषु के मन्त्राः पाद्यार्थादिकेन
कथम् । आधनावाहनान्यर्थोऽग्नौ होमा पाचसंभनम् ॥ ८ ॥ विप्रभोष्यं
पिण्डदानं समापनविधिक्षमम् । वैश्वदेवं श्रुत्यभीष्यं वद मायं तनं
विधिम् ॥ ९ ॥

End.

अपुत्रस्य मतिर्मांसि स्त्रियो वैवश वैवश । येन केनाप्युपादेन पुत्र-
मुत्पादयेत् सुधीः ॥ १८० ॥ ऐकोदितं देवकीनं यतः पुत्रो न विद्यते ।
आयांति पुत्रिणः पूर्वं देवर्षिपितृवेष्टिताः ॥ १८१ ॥ दग्धे हे पार्श्वणे
कार्ये पितृभर्तामहस्य च । अयाहे च पितृभर्ताः पार्श्वणे पार्श्वं
क्रमात् ॥ १८२ ॥ ० ॥ अग्राष्टकासु नवभिः पित्रैः आशुदाहृतम् ।
पिशादौ मादमध्यस्थं मनो मातामहान्तिकम् ॥ १८३ ॥ अग्राष्टको पित्रभ्य
गतस्त्रीभ्यः सदैवतम् । ताम्रहस्वदैवतं बृहो वैभ्यथापि सदैवतम् ॥ १८४ ॥
मातरः प्रथमं पूज्याः पितरश्च ततः परम् ॥ मातामहाय तदनु बृदि-
षादेभ्यः क्रमः ॥ १८५ ॥ पार्श्वेणानि मयोक्तानि विपरीतानि तानि वै ।
अथर्वणाः अर्पयन्ति तद्देवोक्तमतं यथा ॥ १८६ ॥ अतिथिं वादरचार्य-
मन्वेविष्णुसकृपिणम् । निवेश्ये विष्णुमनं ब्राह्मणं वेदपारगम् ॥ १८७ ॥
कथं वाचादयो येनो विद्यते यय पूर्वजाः । सर्वेषामेव वर्णानां याजे
ह्येति देवताः ॥ १८८ ॥ वाचाद्विष्णुर्धर्मराजः याजे देवस्य कथ्यते ।
विद्ये देवा पिपातिथिः सर्वं विष्णुरिति स्मृतम् ॥ १८९ ॥ पूर्वजासुहि-
मायाति दाता भोक्ता न संशयः ॥ १९० ॥

Colophon.

इति दीपप्रज्ञापनिकृतिः समाप्ता ॥ अथ १९११ साद्व । ॥ अपराधाय ॥
• • • • •

विवरणम् । आह्वयन्यायपरम्पराया प्रजापतिर्दक्षिता । अथ दक्षिणदेगे ब्रह्मणा स्वर्ग-
विधानि आह्वानि विद्वानि ॥

No 351. प्रणवोपासनाविधिः । Pranavopāsanaividhih. Substance, country-made colourless paper, 10×4 inches. Folia, 4. Lines, 10-13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A manual on the worship of the Pranava or the mystic word
 & by Gopinátha Páthaka, son of Agnihotrin Páthaka and grandson
 of Kási Páthaka.

Beginning.

वीजशेषाय नमः ॥ यदज्ञानादिदं निखं यन्ज्ञानात्रेण किंचन । यन्-
 ज्ञानं परमानन्दं मंदं शंकरस्त्वपिचम् ॥ १ ॥ नमस्कृत्वा महादेवं वीचिदु-
 गोपालस्त्वपिचम् । प्रबोधासुखविधिं वक्ष्ये लोकानुगारिचम् ॥ २ ॥
 तत्रादौ प्रब्रवीद्विमा ॥ श्रीमित्येकाक्षरं ब्रह्म तारकं प्रब्रवीद्विचम् ॥ ३ ॥
 अयं नित्यं विशेषेण ब्राह्मणैर्वंदितमेव । यथाऽस्त्येन ह्यस्य पानिनां न्ये-
 प्रयोजनम् ॥ ४ ॥ तयोर्कारविग्रहस्य भान्विरसि प्रयोजनम् । देवो
 मुखपयसीतः सर्वज्ञः सर्वज्ञः प्रभुः ॥ ५ ॥ श्रीमित्येकाक्षरं मंदं छित्तः
 सर्वज्ञतः शिवः । सचचयं जपेत्तत्र ततः सिद्धो भवत्ययम् ॥ ६ ॥ यत्तु
 सचचयं ज्ञाना नामपतः प्रतिवस्तुम् । जपेत्तु स सर्वदेवेषु प्रसिद्धे-
 नापि सुखे ॥ ७ ॥ गृहस्थासुखं सर्वं पौरुषरसिकं विना । नित्य-
 मेव जपं कुर्यात् तथा तत्र विधिं श्रुत्वा ॥ ८ ॥ प्रातः ज्ञाना शुचिर्भूत्वा
 कृतध्यानाजपस्ततः । यद्योक्तं न्यस्तमेवः सप्तशतसुखसकम् ॥ ९ ॥ प्राचा-
 ध्यामयं कुर्यादयैकाग्रं च मानसम् । यवमेव तथा सायं नित्यं यव
 विधिः श्रुतः ॥ १० ॥ यत्तु द्वादशपञ्चमं जपं प्रत्यहमाचरेत् । तस्य
 द्वादशभिर्मासैः परं ब्रह्म प्रकाशते ॥ ११ ॥

End.

अथ ध्यानम् ॥ हृत्पद्मकर्षिकामधे गृहं दीपमिवाकृतिम् । अगुह-
 मापमगुहं ध्यायेदोकारमीश्वरम् ॥ जपेत्तु विद्या कृततमोकारं शिव-
 स्त्वपिचम् । ॐ कारः प्रबोधासुखसारः गुरुषु वैद्युतः । उद्गीयप्रसूतो
 विष्णुः सर्वज्ञाधी प्रकाशकः । ब्रह्मादित्योऽवयवः जलो बंसः सर्वविभुः
 परः ॥ तृतीयमक्षरं सत्यं एकः प्राथोरसस्तु । नामान्येतानि प्रब्रवी-
 ध्यानादवर्गं चिंतयेत् ॥ इति ध्यानम् ॥ अथ शिवादेव गुरुप्रता-
 स्मिरसि मानसोपचारैश्च संपूज्य शिवोऽस्मिन्नि भावयित्वा ॥ जपं
 कुर्यात् समाहितः ॥ तं माते सर्वदेवानां सर्वविदिप्रदा सताम् ।
 तेन सत्येन मे सिद्धिर्देहि मातर्मेमोक्ष ते ॥ इति माता संप्राप्य गृहो-
 यात् ॥ अंगुष्ठमध्यायोगा मंचविद्विष्य निश्चिता । अपाते कर्कशेवा
 उच्यतेऽथवा न्यसेत् । जपसंख्यापूराचारंतर्तं शिंशुमुद्रया जपनिवेदनं
 कुर्यात् ॥ नमः शिवाय शान्ताय कारुण्ययुक्तेनवे । निवेदयामि
 चाग्रान्नं जं गतिः परमेश्वर ॥ ततः ॥ अपराधसदृशाणि किंचित्तेऽहर्निमं
 मया । दासोऽस्मिन्नि मां मत्ता समस्त परमेश्वर ॥ इति समापयेत् ॥
 पुनः चंदमानि न्यस्य यथाशुचं विहरेदिति । शिवादेव गुरुप्रता
 श्रीमान् गोपीनाथः स्वामी । प्रबोधासुखविधिं सापकार्यमतीकृत् ।
 इति श्रीकाशीपाठकधृतपाठकाग्रिचोचीशुनपाठकगोपीनाथविरचितः प्र-
 बोधासुखविधिः ॥ समाप्तः ॥ शुभमस्तु ॥ ॐ गुरुभ्यो नमः ॥ १ ॥

Colophon.

नमस्कारेण संयुक्तमौकारं सततं जपन् । यं यं कामयते कामं त
 भुवमुपाप्नुते ॥ आवाहयेदकारेण यस्मिन्मध्ये 'हुरे'परम् । यानं कुर्या-
 द्दुकारेण मकारेणार्चयेत्तु तम् ॥ आर्चावेनैव संवेद्य होमः कार्योऽपि
 जानता । असौऽवेन नमस्कारो मकारावेन वै जपः ॥ जपिता देव
 आह्वयं संवं चैतन्यवाचकम् । महापातकसंशेषं मुच्यते पातकेनरैः ।
 मिषाय भयः ॥ मोक्षम् ॥ शूलसूक्ष्मविस्तृतविदामन्दैकरसोद्दम् ॥
 आत्मा ब्रह्म ॥ अर्चं ब्रह्माग्निः ॥ प्रपन्नविधिः ॥ वीरेन्दुरदोषीति ॥

विहरणम् । गोपीभाषपाठकविरचितप्रथमोपासनात्मकपविषयकोऽयं निबन्धः ।

No 352. प्रतिष्ठाप्रयोगः । Pratiṣṭhā Prayogaḥ. Substance, country-
 made white paper, 9×3½ inches. Folia, 134. Lines, 6-8 in a page.
 Extent, 1400 ślokaś. Character, Nāgara. Date, 1735 Śaka. Appear-
 ance, very old, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct.
 Complete.

A manual treating of the consecration of new tanks, &c,
 under the name of Pratiṣṭhā Prayoga by Kamalākara Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीमद्वेण्मय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।
 महीमहीकृत्स्नाराधनं जलोत्सर्गमधीकृतवान् । प्रतिष्ठां सर्वदेवानां श्री-
 कण्ठो वदत्यसौ ॥ १ ॥ तत्र तत्कालं (सो ?) विष्णुधर्मोत्तरे । श्रीवे 'वा
 फा'गुने वापि ज्येष्ठे वा माघे च तथा । माघे वा सर्वदेवानां प्रतिष्ठां
 शुभदा सिते । रिक्तान्यतिथिषु स्नात्वा वा वारं भोक्तव्यं तथेति । तत्रैव
 आवाहयेद्देवतां श्रुत्वा मुक्तायामेव च । ज्येष्ठां च वसरोदित्यः पूर्वा
 भाद्रपदा तथा । वृक्षादिनी रेतनी च पुण्यां स्वर्गशिरास्तथा । अनुराधा
 तथा ज्ञानी प्रतिष्ठातुं प्रशस्यते इति वारसिद्धे तथा महाविभीषासु
 पणमः सर्वकामदः । देवी तत्र सदा भक्तं पांशुनापि प्रतिष्ठिता । भवते
 फलदा पुषां कर्कशे च दृक्स्थिते । न तिथिर्न च नक्षत्रं नोपवाधोऽत्र
 कारणं । मातृभैरववाराहभारसिंहविनिर्गमाः । महिषासुरवन्द्यश्च
 स्थाप्या वै दक्षिणायने । कपिप्रियेष्ठः, आर्द्रादिके स्नातिविरामकाले
 नक्षत्रद्वये दशकेस्थितेऽर्के । विवाहं श्रीसप्ततन्त्रदीक्षापुरप्रतिष्ठादि न
 कार्यमेव ॥ ३

* The first part of the work is identical with the Pratiṣṭhā Mayūkha of Nīla-
 kantha Bhaṭṭa.

अथ - संवन्तोत्तपत्तोत्तेषोऽपि कार्यः । वतोऽपि संपूज्य विभूतिं
धत्ता प्राज्ञान् संभोधागिषो यद्विद्यान् नतः प्रथमेऽह्नि मधुकुंकुमाच्चे-
दं दिग्मा मन्त्राद्यैः पूजयेत् । द्वितीये हरिद्रा खर्याद्यैः (यैः ?)
तृतीये चन्दनयवपिष्टाद्यैः । चतुर्थे यनःशिलाप्रियंगवाद्यैः । पञ्चमे-
हृष्णाञ्जनशिलाद्यैः । षष्ठे राजचन्दनपद्मकेधराद्यैः । सप्तमे गोरक्षना-
मागकेधराद्यैः । अष्टमे पक्षे सर्वैस्तदेव ।

Colophon. इति श्रीकमलाकरभट्टरचितप्रासाददेवप्रतिष्ठाविधिविषयकोऽयं निबन्धः । * ।
।* * * * मङ्ग १०११ संख्या १३०० यवार्धं तद्वृद्धाः प्रोक्तास्तदर्थं
च तिष्ठाः स्मृता तदर्थं तु स्मृतं चैव तदर्थं शर्कराः स्मृताः । अ-
न्त्याहस्तमित्याहुः पूर्वाचार्यमनीषिभिः ।

निबन्धम् । कमलाकरभट्टविरचितप्रासाददेवप्रतिष्ठाविधिविषयकोऽयं निबन्धः । अन्य-
स्याम् प्रथमायां प्रतिष्ठासूत्रेण सह समान एव ।

No. 353. प्रतिष्ठामयूखः । *Pratishṭhā-mayūkhaḥ*. Substance, country-
made white paper, 10×6 inches. *Folia*, 37. *Lines*, 11-12 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn
out. Prose. Not correct. Complete.

Another work treating of the same subject, under the name of
Pratishṭhā-mayūkha, by Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha, the author of the
Mayūkha series.

Beginning. The same as that of *Pratishṭhā Prayōga*. (प्रतिष्ठाप्रयोगेन
सह समानमेव)

End. सर्वं शिवं विषयं पञ्चमानकं श्रीवर्चसा(?) यथा श्रीवर्चं शनिने-
षोद्धृत्य एवमादीय तद्वशात् पर्यंतदेवे ह्यवृत्तं कामाद्य (अगाद्य ?)
नदीहरे वा (हरे वा ?) वायदेवेन विषेत् । प्रतिष्ठा तु प्रथमेन वि-
धिम् । दावर्जं धैतदुत्तरे ददेत् । एतस्मिन् यदि निजकांतिमदेव भवे-
दिति । तदा तदेव पूजयेत् स्थापयेत् । सुवर्णादिमयं तदेवप्रापं लला तम्
स्थापयेत् । सुवर्णादिमयं तदेवप्रापं लला तम् स्थापयेत् (?) । प्रासादे
तयं (तयं ?) विधेयः । प्रासादमंत्रान् अहोरेचुरिकायां वा धूपोष्ण
भूतनप्रासादविधिपर्यन्तं अङ्गादिकमप्येता प्रासादे विधे अङ्गादिमं-

भान् यथास्थानं प्रतिष्ठाकाले न्यस्य यजमानमभिर्भिषेत् ॥ ततोऽग्नि-
प्रतिमां पा(वा ?) मनेन विधिवत् संस्थाप्य भुवादेरित्यादिमंत्रान् पठि-
त्वा स्विरोद्यत्य वज्रं संपूज्य स्थापयेत् ॥ ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि पत्न्यन्तं
न हतं यदि । तत्सर्वं पूषंमेवास्तु वनप्रभादान्मदेष्वर ॥ कर्तुराद्यः
प्रजानां च मतिर्भवतु सर्वदा ॥ अस्माकं शिष्यपानैव (?) दुष्टोतोभव
सर्वदेति ॥

Colophon. इति श्रीमैत्रायणकण्ठकरभट्टात्मजभट्टनीलकण्ठेन कृते भास्करे प्रतिष्ठामयूखो-
द्यमः समाप्तः । श्रीरामचंद्राचरणस्तु ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ राम ।

विवरणम् । प्रतिष्ठामयूखो नाम मानाविधप्रतिमादिप्रतिष्ठाविधानविषयकोऽयं निबन्धः
श्रीमैत्रायणकण्ठकरभट्टविरचितमल्लदीयभट्टवत्तभास्करमयूखान्तर्गोष्ठसौम्यपूर्यः ।

No. 354. प्रयागसेतुः । Prayāgasetuḥ. Substance, country-made
white paper, 16×4 inches. Folia, 48. Lines, 3-9 in a page. Cha-
racter, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, not very old, but
worm-eaten throughout. Prose and verse Generally correct. Com-
plete.

Another part of the Tristhalī Setu mentioned in No. 819, under
the name of Prayāgasetu, describing the greatness and sacredness
of Prayāga by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmeśvara Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । सुरमुनिदितिजेऽङ्गैः सेवते योऽस्ततः शैवतदुत्तरादुत्तरात्
का कथा मानवानां स्तुभुवि दृष्टतर्तुर्वाङ्मितावातिदेतुर्जयति वि-
जितयागसौधंराजः प्रचारः ॥ १ ॥ वाचोवाचोपतेर्यस्यानर्वाणामवोपते ॥
नीधंसेषी मन्त्रिषोऽस्मिन्नेषिः प्रवर्णते ॥ १ ॥ अथ प्रयागप्रकरणं ।

End. स्वादि परोपि विद्येयः दक्षिणाभिमुखोभूत्वा तिस्रैः सर्वं समाहितः देव-
मीर्षेण देवताविष्टैः प्रेताभिधोयतः । अश्रोत्रवोतिना कार्यं प्राचीनावो-
तिनाऽथवा देवलं च पिबलं च यमस्यास्ति दिव्यपता ॥ एतस्य फलमाह
यमुनायमं प्रति पादोऽहमस्तु मद्भोभिः शान्ता त्वासांद्रागतः दशभिश्च
यतुभिश्च सर्पयिष्यन्ति नामभिः तेन हिंसापरोपितमिष्टकण्ठो भविष्यति
निरातंका भविष्यन्ति भवसो वेपि पापिन इति एवं मदिमानमुक्त्वा
एव दूरेभ्यः प्रोक्तामयास्या गुणसंपदः स्वरूपविकारं यत् न ह्यतः कोपि
तत्ततः कार्तिके शुक्लपक्षे तु द्वितीयायां विमेषतः माहात्म्यं यमुनाया-
श्च यः श्रुनोति परेश्वरिभ्युक्तं ॥

इति भद्रामेवरस्त्रुतुभद्रनारायणविरचिते विद्यालोचनौ प्रयागप्रकरणं
 समाप्तं । । विक्रमाकाङ्क्षे काशी श्रीमान्भिरभूमिदे (१६००)पीपे प्रायम-
 साद्यायां सम्युधे भैरवोच्छिष्टि (१) वैद्यमेधति (१) यूयं च सर्वे ब्रह्माद्या
 निवसंतु मया यः तीर्थराजेति विद्यावं तीर्थमेतद्भविष्यति दानवम
 सपोक्षीमो जपपूजादिकाः क्रियाः अन्वयफलदाः संतु महाप्रिय-
 कृताः यदा प्रष्टुत्त्यादि पापानि सप्तजन्माब्जितान्यपि दर्शनादस्य
 तीर्थेन विनाशं यातु तत्तुष्ट्यात् देवत्यां यदा नीराः कुर्वन्ति मन सन्नि-
 धौ सप्तमं प्रविशन्ते च पुनर्जन्ते नराः । पिबन्तुहि यः यः कर्त्तुं
 नव समाप्तः तेषां पिबन्त्याः सर्वे यांति वे महालोचनाः । काशीय
 महापुण्यफलदा यदा यथा स्वयमेकरो प्रातः साविता पापनाशनः
 मकरन्दे रवौ माये प्रातः स्नानं प्रकुर्वन् दर्शनादेव पापानि यांति
 स्वयं हि यदा मनः सलोचनं सनीपनं सकृपनं चिभिः क्रमात् यथा
 दास्यामि च जाने माये मकरन्दे रवौ पूयं तुनीचराः सर्वे प्रपुष्पं
 वचनं मन वदरि(री?) वनमयोऽयं यदा विदति(विदामि?) सर्वगः अन्यत्र
 दृग्भिर्यैवेष्टपसावायवे फलं तत्र तु दिवसैकेव भवद्भिः प्रायते यदा
 स्नानस्य दर्शनं तस्य वे कुर्वन्ति नरीतमाः जीवन्मुक्ताः यदा वेदु पापं
 वैवागतिहति एवं देवान् देवदेव सद्गुणाः तपैवातर्थात्मामात् स वैद्याः
 देवाः सर्वैर्यमसैष्टव तस्युयानर्शनं प्राप्तिश्चादयते । इमां कथां यः
 श्रुतुपाश्रीतमी यः वागवेदापि विप्रश्चैताः सतीर्थराजं नदीवर्णनं
 मना फलं लभनवाप्नुवाच । । इति श्रीमद्भद्रामेवरस्त्रुतुनारायण-
 भद्रविरचिते विद्यालोचनौ प्रयागप्रकरणे प्रयागकृत्यं । । श्रीवन्तु १८
 ५५ । श्रीमद्भद्रामेवरस्त्रुतुनारायण(१) । । ५ । ५ । ५ ।

विवरणम् । प्रयागवेतुनां प्रयागमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः पूर्वोक्तिविद्यलोचन-
 नामहनिष्यः नामतः ।

No. 355. प्रयागविधिः । Prayāgavidhī. Substance, country-made
 white paper, 9 × 2½ inches. Folia, 11. Lines, 7-8 in a page. Character,
 Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Correct. Incom-
 plete.

A guide to the performance of religious observances to be
 performed in Prayāga (Allahabad).

No. 357. प्रदोषशिवपूजा । Pradosha-Sivapūjā. Substance, Káśmīrī white paper, 8×4 inches. Folia, 2. Lines, 8-9 in a page. Character, Nágara. Date, Samvat 1870. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Sivapurāna on the worship of Siva to be performed in the evening.

Beginning. दीनधेशाय नमः शिवये चापि नैमाये माये वै फालगुने तथा शनि-
प्रदोषे चरुये प्रयत्नं नमस्कारभेत् १ शक्ते वा यदि वा छण्डे यथोदगाद्य
भोदये प्रदोषसमयः सोऽथ शिवपूजां तु कारयेत् १ नित्यनैमित्तिकं
कुर्यात् प्रातःप्रातः समाचरेत् चंदनादि ततोऽप्येव नैमनं जपमाचरेत् ।

End. रात्रौ जामरुषं हत्वा गीतवाचं शिवस्य तु प्रातःकाले द्वितीयेऽपि शाला
विप्राय दक्षिणं १० दत्त्वा समाप्य प्रयवेदुष्टसौभाग्याय दाययेत् भोजनं
विधिवत् कुर्यात् परिवारजनैः सह ।

Colophon. एतन् शिवपुराणे प्रदोषत्रये शिवपूजनविधिः सम्पद्येः संवत् १८७० भाद्र-
पक्ष १ तिथिर्न जयहृदयविभवे ।

विवरणम् । शिवपुराणसंस्कृतप्रदोषशिवपूजाविवरणकोशं विवचनः ।

No. 358. शिवपूजापद्धतिः । Sivapūjā Paddhatih. Substance, country-made white paper, 8×3½ inches. Folia, 7. Lines, 9-10 in a page. Character, Nágara. Date, P Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of Siva. Anonymous.

Beginning. दीनधेशाय नमः ॥ ॐ नमोऽस्तुते सर्वव्यापिनि शिवाय नमः ॥ शिवपूजनं चैव समस्तैः विचर्यते ॥ १ ॥ शरीरं भवेत्तत्त्वेन शूलपाणिः
विनाकष्टः ॥ यश्च शिवः शिवस्यैव मन्त्रादेवेत्यनुमन्त्रात् ॥ २ ॥ भारद्वाज
उवाच ॥ हेन केश विधानैः कर्तव्यं श्राव्यैः कामिकैः ॥ यस्तु पूजनमाचरेत्
हस्तछन्दोमन्त्रैः ॥ शिव उवाच ॥ ++ सर्वप्रयत्नेन पार्थिवं शिवमु-
च्यते । कर्तव्यं हि श्रुतिर्निर्णयं काममुदिम्य यमतः ॥ ३ ॥ भक्तिं पार्थिवं
यत्नं मुक्तिमुक्तिकरं परं ॥ न करोति यदि ज्ञाना न काये तस्य
विध्यति ॥ ४ ॥ देवकालफलं शाला कुर्यात्किञ्च फलप्रदं । विद्यायै
सिंहभाष्यं धनार्थं तु नन्दकम् ॥ ५ ॥ पुत्रार्थं लघुमेकं च कन्या-
यै च यतनम् ॥ विद्वान् शिवायुतं कुर्यात् सर्वपापहरं परं ॥ ६ ॥

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीचंद्रशेखरनेत्राय नमः । अथ प्रयागविधिः ।
 यामानि तु परित्यज्य भावं पादचरैर्नरेः । भुविना सोधिनीं देव हता-
 कापंटिकाकृतिं । प्रथमं चालभेतीये प्रथमेन लक्ष्यसिः । मंत्रो य ॐ
 ममो देवदेवाय गितकंठाय वेधसे । यत्राय चापहृत्ताय दक्षिणे चक्षुषे
 नमः । १ । सरस्वती च गायत्री वेदमातामयैव च । सन्निधाना भव-
 त्त्वत्तु सीधेपापप्रक्षालिनी । १ । आभ्यां तीर्थे नमस्तत्प्राप्तभेम् ।

End. नाशि ।

Colophon. नाशि ।

विवरणम् । प्रयागविधिर्नाम प्रयागकर्तव्यकर्मोद्गमविधि विषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 356. शिवास्त्रेणायद्धतिः । *Sivārchhanā Paddhatib.* Substance, country-made colourless paper, 6×4 inches. Folia, 12. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A manual on the worship of Siva according to the Vedic ritual. Anonyms.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ वेदोक्तशिवास्त्रेणपद्धतिः तच्च प्रथममात्मवि-
 श्वासः । यावे चक्षुषिवात्मनूरघोरपापकाशिनी । तथा न क्षमन्वाश्ना-
 मया गिरिप्रभभिषाकशीति । इति शिवाया । १ । अस्मिन्वचनार्थे
 करिषे भवा अथि । देवाः सृष्टव्योक्तने चधन्वानि तन्मसि । १ ।
 शिरसि ।

End. श्री शक्तिपादं वत्सु रजः पितृश्राद्धिधामभिः दिवः सदाऽऽसिद्धती
 विभिष्ट स आनेधं वर्जते तमः आराधितं । तमः सृष्टस्यदेः अपनम्
 ॐ नमः समस्तेति विसर्जनम् । । ।

Colophon. इति वेदोक्तशिवास्त्रेणपद्धतिः सम्पूर्णमस्तु । । । लिखितं शिवसहाय-
 श्रीचंडीदेन महादेवाय नमः ।

विवरणम् । वेदोक्तशिवास्त्रेणपद्धतिरूपोऽयं निबन्धः ।

No. 357. प्रदोषशिवपूजा । Pradosha-Sivapūjā. Substance, Káśmīri white paper, 8×4 inches. Folia, 2. Lines, 8-9 in a page. Character, Nágara. Date, Samvat 1870. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Sivapurāna on the worship of Siva to be performed in the evening.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । चातये चापि वैशाखे माघे वै फाल्गुने तथा जनि-
प्रदोषे चतुर्थे प्रथमे व्रतमारभेत् १ शुभे वा यदि वा दुष्ते च दोहमाद्य
भोदये प्रदोषव्रतः । सोऽथ शिवपूजां तु कारयेत् १ नित्यनैमित्तिकं
कुर्यात् । श्राद्धं च । समाचरेत् । चंदनादि ततोऽप्यैवैव जपमाचरेत् ।

End. रात्रौ जागरणं कृत्वा शीतवायं शिवाय तु श्राद्धं काले द्वितीयेऽपि शाला
विषाय दक्षिणां १७ इत्यादि व्रतमात्रं प्रत्येकद्वितीयाद्यां च दापयेत् । भोजनं
विधिवत् कुर्यात् । परिवारजनैः च ॥

Colophon. इति शिवपुराणे प्रदोषव्रते शिवपूजनविधिः सम्पूर्णः । १०० भाग-
लक्ष्य १ लिपिर्नमः । अथलक्ष्यमिदम् ॥

विवरणम् । शिवपुराणसंस्कृतप्रदोषशिवपूजाविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 358. शिवपूजापद्धतिः । Sivapūjā Paddhatih. Substance, country-made white paper, 8×3½ inches. Folia, 7. Lines, 9-10 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the worship of Siva. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ महादेवर्यस्य व्रतप्रतिष्ठाकान्तमेव च । चापनं
पूजनं चैव समस्तेति विमर्शनम् ॥ १ ॥ शरीरं सर्वत्राप्येव शुद्धपापिः
पिताकष्टकः । पशुपतिः शिवस्यैव महादेवेत्यनुकृतात् ॥ २ ॥ नारद
उवाच ॥ देव केन विद्वानेन कर्तव्यं श्राद्धं कर्मिकं ॥ यद्यप्युक्तमस्ति
ह्यनन्ततोभवेत्तत् ॥ शिव उवाच ॥ + + सर्वप्रथमेन पार्थिवं शिवमु-
त्तमं । कर्तव्यं हि श्रद्धाविनित्यं काममुद्दिश्य यत्नतः ॥ ३ ॥ अक्षिप्तं पार्थिवं
शुद्धं शुक्तिमुत्तमं परं ॥ न करोति यदि ज्ञाना न श्राद्धं तदा
विधिति ॥ ४ ॥ देवकाशकलं ज्ञाना कुर्याच्छिवं फलप्रदं । विद्यादीं
शिवपूजायं यनादीं तु नन्दकम् ॥ ५ ॥ पुत्रादीं सत्वमेकं च कन्द-
रीं च मतवयम् ॥ विद्वान् शिवायुक्तं कुर्यात् । सर्वपापहरं परं ॥ ० ॥

रात्र्याथीं शतसाहसं कान्ताथीं शतपंचकं । मोक्षार्थीं कोटिसौ-
 भूकामस्य सहस्रकं ॥ ८ ॥ रुपाथीं ॥ त्रिसाहस तीर्थाथीं द्विसहस्र-
 कम् ॥ सुहृत्कामः सहस्रं स्यादस्त्राथीं च शताष्टकम् ॥ ९ ॥ भारवाप्ये
 सप्तशतं मोक्षनाथीं शताष्टकम् । उद्याटनपर्येव सहस्रपुग्यघोक्ततः ।
 १० ॥ खंभन्तु सहस्रेव तारयन्तु नददंशकम् । निताडान्मुक्तिकामस्तु सह-
 स्रं सार्धंमौरितम् ॥ ११ ॥ महाराजभवे पंचशतं चौरादिघंठे । शत-
 द्वये च जाकिन्या भवे पंचशतं परम् ॥ १२ ॥ हरिद्वे पंचसाहस्रमपुनं
 सर्वसिद्धिदं । एकं पापहरं प्रीतिं द्विसिंहम् कार्यसिद्धिदं ॥ १३ ॥ वि-
 लिगं सर्वकामाभां कारणं पारमाद्भुतम् । मारये च चतुर्लिगं पुनकामे
 च पंचकं ॥ १४ ॥ उत्तरोत्तरमेवं स्यात् पूर्वोक्तमवनाधि । कला पयो-
 कविधिना पापं मश्नति तत्सुखात् ॥ १५ ॥

End.

पूजान्ते हसं भवं नित्यमष्टोत्तरशतं जपेत् ॥ अनेन भवेद्येव नित्यमेकाद-
 शाङ्कनिभिवैश्वदेवसमये शोभः कर्तव्यः ॥ एवमन्मयतः पुंसः पार्थिवेश्वर-
 मर्तन्निनं ॥ जनघोभीष्टसिद्धिः स्यान्नाथ काव्यां विचारया ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीवद्व्याससहस्रनामस्तोत्रात्(?) संवसारे पार्थिवेश्वरपूजाविधिः
 समाप्तः ॥ * ॥ शुभमस्तु ॥ अद्वयभावात्मनविधमन्त्रात्पदार्थदीनं लि-
 खितं मयाऽयम् ॥ तत्सर्वमाय्यैः परिमोक्षनीयं कीपं न कुर्यात् पशुमेव
 कथा ॥ १ ॥ भवानीशंकराभ्यां नमः लिखितमिदं पुस्तकं श्री नाम नि-
 र्वाणमार्गं (?) ॥

विवरणम् । अद्वयभावात्मनविधमन्त्रात्पदार्थदीनं लिखितम् ।

No. 359 शिवरात्रिव्रतकथा । Śivarātrivratākathā. Substance,
 country-made white paper, 8x4 inches. Folia, 37 (of which fol. 1
 is wanting). Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date. ?
 Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Com-
 plete (except the 1st fol.).

Extracts from the Skanda Purāṇa on the Śivarātrivrata, or a
 fast observed in honour of Śiva on the black fourteenth day
 of Māgha (lunar).

Beginning. (नाथि) ।

मन्त्रियोमतः । अथोभयोर्वाचदेतोः कलहः सुमहानभूत् । अथ चेन्मन्त्रि-
 दौयेन दूतेन यमदूतकः । यमं समामयामास मनुपुरदारमुत्तरं ।
 दृष्ट्वा च मन्दिनं तत्र सध्वामकथयन् कथाम् मद्गाधस्य च कुम्भेन याव-
 श्चोर्वं तमग्रवीम् । तत् शुभा तस्य सर्वश्री वचनं मन्दिकेश्वरः । व्याधस्य
 तद्दिने कर्म यावयामास तं यमम् । एवमेव न मन्देक्षो यावच्छीर्वं दुराग्र-
 यान् । पापमेवाकरोद्गाधो धर्मराज तयाप्यमौ शिवरात्रिप्रभाते
 नीतः मन्त्रेण सन्निधौ । ततोऽमौ विष्णुयाविष्टो मन्दिना मन्दिनं यमः
 दूतान्वितो ययौ गेहं स्त्रीयं शिवभावतः । एवमस्य प्रभावं ते व्रतस्य
 वरवर्णिनि अवचोन् तव भावेन किमन्यत् कथयामि ते । तच्छ्रुत्वा भग-
 वद्वाक्यं विप्रता दिभगैस्तथा प्रशंसन् सदैवेतत् शिवरात्रिव्रतं मुदा ।
 नान्यदेभ्योपकथयन् व्रतमेतत्पनिप्रता । नैद्यापि कथितं दृष्ट्वा राजते
 भक्तिभावतः । भूतेष्वरादिषु परोऽस्ति न पूजणीयो नैवायमेधमद्वयः
 ऋतुरस्ति लोके । मद्वाचमं विभुवने न च तीर्थमस्ति नान्यद्व्रतस्य शिव-
 रात्रिधमं तथास्ति । इति शिवरात्रिव्रतकथा समाप्ता ।

विवरणम् । शिवरात्रिव्रतानुष्ठानपद्धतितत्त्वविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 361. शिवरात्रिनिर्णयः । *Śivarātrinirnaya*. Substance, foolscap paper, 8×4 inches. Folia, 14. Lines, 2-7 in page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A work on the same subject. A general fast is observed throughout the Hindu community in honour of Śiva, and his worship is performed at night.

Beginning. । श्रीगणेशाय नमः ॥ • ॥ अथ शिवरात्रिनिर्णयः ॥ शिवरात्रिव्रतं
 स्कंदपुराणे दर्शितम् । माघस्य मसिते पक्षे विद्यते या चतुर्दशी तद्वाचि-
 शिवरात्रिः स्मृतुं सर्वपापप्रक्षालनौति ॥ १ ॥ तत्फलं तथैवोक्तं । माघ-
 स्यचतुर्दशीं करो यः शंसितव्रतः । सुमुचुः पूजयेद्भित्तं तं ह्यभेदी-
 क्षितं फलमिति ॥ २ ॥ अथ उपवासः शिवपूजाजागरणमिति त्रीणि-
 विधानानि ॥

End. तथा तथैवान्यत्र ग्रन्थानामपि देवानां यास्त्वंचार्चनक्रिया । सादुर्गमि-
 नयेदेव वैष्णवान् शैतकक्षान् ॥ १ ॥ अर्चयित्वा जगद्गायं वैष्णवं
 पुण्योत्तमं । तदावरणरूपेण यजेदेवान् धर्मं ततः ॥ २ ॥ अन्यथानरकं
 याति यावदाभूतसंज्ञवर्धनि । तथा तथैवान्यथ । मद्योवाच । तदाव-

रक्षयेष पूजयेदितरान् पुरान् ॥ आ वा शिवं वा सूर्यं वा शिवेदाव-
रधं विना ॥ १ ॥ यदा संपूजयेद्विप्रः स पापं ह्येवमुच्यते ॥ भोजनं
सर्वपशूनां सर्वलोकेश्वरं हरिं ॥ १ ॥ तत्प्रीतये पुरान् सर्वान् जुष्ट-
यान् सततं हरिमिति ॥ तस्माच्चिद्वराचिवनप्रतिपादकणाम्बुयामा-
भ्याश्चिद्वराभ्याम्बुयामां विष्णुतरदेवतापूजाया निविदनादभ्यतं वने न
शिवभक्त्येन पूजयन् स तदावरणलेनेव कर्मफलमिष्टमाप्नुयति ॥ शिव-
रायादिवद्वरादिवमपि न कर्मफलमिति सिद्धं ॥ इति शिवरात्रिप्रवृत्तानु-
ष्ठाननियमः ॥ ॥

Colophon. इति चतुर्दशीनिर्णयः ॥ ॥

विवरणम् । शिवरात्रीतिप्रविदनादभ्यतं चतुर्दशीकर्मफलमिष्टमाप्नुयति विवदः ।

No. 362. शीतलापूजाविधिः । *Sītālapūjavidhiḥ.* Substance, country-made colourless paper, 13×5 inches. Folia, 3, Lines, 8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1893 Samvat. Appearance, very old, worn out, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Skanda-purāṇa on the worship of Sītālā, the goddess of small-pox.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीशीतलादेवे नमः ॥ अथ उवाच ॥ भगवन् शीत-
लादीयं वद देवा मदनं पदं । शरीरभक्तिर्मे जाता ब्रूहि वापि व्रतं
वि मे ॥ १ ॥ ईश्वर उवाच ॥ मातु बल मदाभास यत् प्रवृत्तिं व्रतोत्तमम् ॥
कथयामि यदा भूयं पाल्यतां तनुदने कृतम् ॥ १ ॥ सर्वोपद्रवनागाय
सर्वोपद्रवनांतरे । माताय पुरजन्तुषां सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥ वैदे-
भान्नयिदे वसे वाहनी शीतलाऋषा । माताराध प्रकर्मसं पापप्रान-
पगुहन् ॥ इतिपुत्रभक्त्याभिर्गोविहिः कथयामि ॥ विधानं ग्रन्थ मे पुत्र
देव मय्यक्ष्णं पूजयेत् ॥ १ ॥

End. अष्टकं शीतलादेवा या पठेत्कामवीर्यमः । विष्णोऽष्टकमथ शीतं कुले
मदा न जायते ॥ १ ॥ शीतलं पठितवत्तु यदाभक्तिमयचित्तः ॥ उप-
शान्तिविनाशाय सर्वं मय्ययम् मदनम् ॥ १ ॥ शीतलाष्टकमेवेदं न देयं
यदा कदाचित् ॥ दातव्यं हि यदा तस्मै भक्तिप्रदायिनी वि यः ॥ १ ॥
ततः यदाप्य तां देवीं दद्याद्विनाशदयिनीं । शिष्येणैव देव मोक्षेन मा-
त्मानं इतिपुत्रकात् ॥ १ ॥ भोजनं च प्रकर्मसं यच्चपुत्रं वदामन ।

मघवेदटकाम् पूर्वायेषे गीतमलान्विताम् ॥ १३ ॥ वैशाखे शक्रकं दीप
 साध्यं शर्करयान्वितम् ॥ अष्टे शङ्खलिकाः गीताः पृथिकाश्च तथाविधाः ॥
 १० ॥ एवं या कुर्वते नारी व्रतं वर्षचतुष्टयम् ॥ ततः सप्तम्य विधिव-
 द्वाष्कितं फलमाप्नुयात् ॥ १८ ॥ तस्याः कुले गोपमर्गमलमङ्गलद्वयः ।
 न च व्याधिभयं तस्याः पुत्रगोचरमन्विता ॥ १९ ॥ सोम्येन संयुता
 साध्वी चिरकालं प्रमोदते ॥ पूजति शङ्खान् वासुधाम् कुमारीभिश्च
 भोजयेत् ॥ २० ॥

Colophon.

इति श्रीमदपुराणे श्रीगीतसाधनकथा संपूर्णा । लिखितं जयलक्ष्मिनेन ।
 संवत् १८८१ ॥ चैत्रे मासि ॥ छप्पपत्रे तिथौ ॥ अष्टम्यां ॥ ८ ॥ बुधवारि ॥

विवरणम् । अष्टपुराणसंग्रहेतौ श्रीगीतसाधनविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 363. गीतसाधनकथा । Śītāśādhakathā. Substance, colourless paper, 9×3½ inches Folia, 8. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete

Another copy of the same work.

विवरणम् ।

No. 364. शान्तिकौमुदी । Śāntikaumudī. Substance, country-made white paper, 10×3 inches. Folia, 37. Lines, 7-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Generally correct. Complete.

A work treating of certain auspicious rites intended to avert the evil influences of planets and supernatural agencies upon a man, under the name of Śāntikaumudī by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीमन्महादेव नमः ॥ नारसिंहादयश्च श्रीमद्भगवत्पुत्राः । बह्व-
 चोपशंसेन प्रीयते शान्तयः क्रमान् ॥ १ ॥ तत्रादौ विनायकशान्ति-
 प्रयोगः ॥ पूर्वोक्ते ग्रामे दिने कर्त्ता देवकालो ध्रुवा विनायकोपशं-
 सात्यं चतुर्दशदिनि विविधतादिद्वये फलदिद्वये सप्तमीतीत्यर्थे वा
 विनायकशान्तिं करिष्ये संकल्प्य जपेत्पूजयेत्पुष्ट्या च वचनद्विषादनि-
 क्षेपना आचार्ये क्षमा । चतुरः पराशरमतेऽष्टौ वा कर्मिणो ह्युपान् ।

End.

यस्य प्रभववेत्तिगतिः । इह । यस्य अर्थे विपर्ययोभानुषाणां अवा-
स्यि । अकृतानि प्रसूयते तत्र देशस्य विद्वयः । अवापि दिग्जा गतिः
काव्यो पदद्वयो-कुतः । पंचदशीं प्राप्तेति शेषः । पंचशीत्यर्थः । भानुषा-
भानुषाणां च शोकापमनपचिर्वा । जायते जातभेदाय भर्तुना विष्णु-
नाम्नया वक्रग्रीवां अमीनां वा वक्रकर्वां अकर्षकाः । एकग्रामा दिग्ग-
माश्च तत्रैव चतुरस्रिकाः । दीपकवां मद्यकर्वां मज्जकवांश्च मानवः ।
मानवाश्च यदा बाला मातृपारुलभुषादिर्वा । जायते पुत्रश्च यस्य तत्र
संपातमादिशेत् । राजपेठ कुले जातो वनस्य च कुलस्य च । यमला
यस्य जायते मारीर्वा मज्जवातिनां । प्रसूयति ततः कुर्वाद्यु यस्य
प्रसूया प्रसूयिता । अहोत्तरपदनादि चरं वै कुड्मदाद् दृतं । मतिर्वाति
पलाशीनां तत्रैवेत् पूर्ववद्विजान् । द्यौदोदाममायुक्तं शोदानप्रसू-
संपूर्तं । काचनं स्वयं वक्षं दद्याद्विप्राय दक्षिर्वा । अगिरा जायते जातु
सखा द्विजगिरासखा । द्यौर्वाङ्गुनं विजानीयान् पूजयिष्या दिवाकरं ।
दध्याभ्यमपुत्रं पुत्रः मनिधभवर्त्तनभवाः । यदा जना प्रवृत्तिभिर्जुहुयाद्
दृतमेव च । धेनुं सुवर्षवक्षं च दद्याद्वोचै च दक्षिर्वा । सर्वदोषा विन-
शति ततः संपद्यते शुभं । अमी जमयते यर्वात् मपूकांष्ट्राय भानुषात्
हृदयस्यकुतमिदं तद्दारेणं प्रपूजयेत् । श्रीदुम्बरस्य मनिधो दक्षिर्वादिः
समन्विताः । द्यौषोपजमनाघोषं कुड्मयाप्रियमे द्याताः । वक्षं सुवर्षं धेनुं च
दद्याद्विप्राय दक्षिर्वा । श्रीशर्मपातोयवक्षं प्रसूयतेऽववा जियः । भर्तुना-
यैव जायते जातमात्रं जयति च मुधाङ्गुनं विजानीयान् तद्दुदारेणं
प्रपूजयेत् । वक्षं जायः सुवर्षं च दद्याद्विप्राय दक्षिर्वा ।

Colophon.

इति प्रवचनार्जतयः समाप्तः ॥

विवरणम् । दुहपद्याङ्गुलपट्टमाजवितद्वौषोपजमायैकशालिकावर्त्तुद्वावविषयकोऽयं विषयः
शालिकीशुद्धी नाम कमलाकरभट्टविरचितः ।

No. 365. शान्तिमयसुः । Śāntimayúklah. Substance, country-
made white paper, 8×5 inches. Folia, 351. Lines, 10-11 in a page.
Character, Nāgara. Date, 1766 (Samvat or Saka not mentioned).
Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A work on the same subject by Bhaṭṭa Nīlakaṇṭha. It is
a part of his Bhāskara series.

Beginning. श्रीमच्छेषाय नमः श्रीमच्छेषाय संतनूतेऽथ विद्यं तत्प्राप्तयत्यात्मनि विद्यंरूपे-
च्छयं नयत्याशु च पूर्वरूपः शिवतज्जीवाशु(शिवंतनोवाशु?) रविमंसा-
श्रो । मद्योमद्यत् समाराध्य समाकर्षे(च्छं?) गुरोर्मिरः समुद्यतो नील-
कंठोवक्तुं शान्तिकपोष्टिकं ॥ १ ॥

End अहिंसेकस्य दातव्यं धर्माजित (धर्मोर्जित?) धनस्य च दयादादिषु-
युक्तस्य सर्वे सानुपया पदा (पदाः?) अर्चान् समर्चयति बर्हदेते च
धर्मं कामं प्रसाधयति तस्य पिनष्टि पार्ष । यः कारयेत् सकलदोषवर्ती
महाधी शान्तिं प्रप्नोति हृदयः पुनश्चः सदैव ॥

Colophon. इति श्रीनीलकण्ठविरचितः स्मृतिभास्कराख्यस्यः पररसध्वनि कुचं-
मितेऽब्दे चैवे धितेरवितिथौ रतिपादपद्मे पद्मीकृतो विक्रमार्ता जनतोप-
लभ्यो वेताहतः (वेताहतः?) कतिप्रये (कतिप्रये?) रपि दुष्टभावे किं वेन
भावनियुताः ससु संति संतः विद्वदिगंधचंसुपुटकाककद्वकेन पक्षं
रसालफलसूचितमेव सम्यक् । इति श्रीवीरभास्करभट्टशंकराजभट्टनील-
कण्ठकृते भास्करे शान्तिसूचः समाप्तिममत् ॥ ॥ श्रीरविर्जयति । ।
शुभमस्तु ॥

विवरणम् । भट्टनीलकण्ठविरचितः शान्तिसूचो नाम शान्तिकर्मानुष्ठानतद्विधि-
विषयकोऽयं निबन्धः ।

No 366 शान्तिरत्नम् । Śāntiratnam. Substance, country-made
colourless paper, 9×4 inches. Folia, 140 (of which foll. 1-76 are
wanting) Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ?
Appearance, very old, slightly worm-eaten, and torn in a corner. Prose.
Generally correct. Incomplete.

A work on the same subject under the name of Śāntiratna
by Kamalākara Bhaṭṭa.

Beginning. (अचिंतं) ।

End. तत्र आचार्यः श्रुत्वा कुशानासीर्यं ज्ञात्वा तदाशुपचारं तत्र निधाय चतु-
ष्पदे भुवनभुक्त्य कुशानासीर्यं तत्र संवीक्षाः संपूज्य तत्र श्रुत्वा निधाय
वर्णिं दद्यात् संवास्तु वर्णिं गृह्णन्तिं देवा आदित्या वसवस्तथा मातृतो-
मादिभ्यो वदः सुपर्वो पद्मवा यथा । अथरा यातुधामाथ पिशाचामा-
नरोरजा । नाकिन्यो यथवेताला योनिन्यः पूतना. शिवाः । लूभाकाः

मिदमंश्वरं नामा विद्याधरा नमः । दिक्पाशा लोकपाशाश्च ये च
विघ्नविनायकाः । जगतां शान्तिकर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः । सा विघ्नं
मात्रं मे पापं मा संतु परिपथिनः । शीघ्रा भवेत्तु ह्यत्राप्य भुतप्रेतमुखा-
वहाः । ततो यजमानो गृहमेत्य पादौ प्रधास्याद्यथ पूर्वाहुतिं कृत्वा-
चार्यां संपूज्य तस्यै बलशुभं देवं च दक्षिणां दत्त्वा अग्निगृह्यो यथा-
शक्ति अन्येभ्यश्च भूयतो विनायकांश्चिकयोश्चरपूजां कृत्वा विघ्नश्चा-
चार्याय दत्ताग्निं संपूज्य विभूतिं हस्ताग्निं विष्टव्यं ब्राह्मणान् भोजयित्वा
कर्षेणरापेयं कुर्यात् ॥

Colophon.

इति नारायणभट्टरिखलुनामस्तव्यभट्टलुनकमलाकरभट्टवे शान्तिरत्ने
विनायकशान्तिः समाप्ता ॥

विवरणम् । शान्तिरत्नाकरो नाम कमलाकरभट्टविरचितः शान्तिविरचकोऽपरो निबन्धः ।

No. 367. शान्तिप्रयोगः । Śānti Prayogaḥ. Substance, country-
made colourless paper, 12x3 inches. Folia, 7. Lines, 10-12 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
written by different hands. Verse. Generally correct. Complete.

A manual on the same subject based on the work of Garga.

Beginning. श्रीमथाधिवतये नमः ॥ अद्यातः संवत्स्यामि शौनक शान्तिमुत्तमां ।
वैधृतो च कनोपाये महादोषोर्ध्वमजायते । कुमारजन्मकाले तु कनो-
पातोऽयं वेदतिः । संक्रमस्य रवेरेव दुःखदारिद्र्याकारकः । दक्षिणां
महद्दुःखं व्याधिषीदामहद्दुःखं । अथियं मनुमाप्नोति मात्रं चाप्यां
विचारवा । क्षीरां वा शीकदुर्ध्वं सर्वनामकरो भवेत् । शान्तिर्वा
पुण्ड्रका चाप्यां तव दोषो न चयन ।

End. एवं शौनके शौनकं शौनकेयं समापयेत् । सर्वालंकारयुक्तानां यथावामभि-
वेधनं । अतुभिः कलशैरद्विष्टुं चतुर्भुजमन्वितं । धोतावरादि धृत्वा-
ऽयं कुर्यादध्यायलोकनं । पूर्वाहुतिश्च मुद्रयाद् यजमानः समाहितः ।
तत्पश्चे परवा भक्त्या ईश्वराय निवेदयेत् । सर्वालंकारयुक्त्या सर्वदां मां
ययमिनी । प्रतिमां बलशुभं च आचार्याय निवेदयेत् । ईश्वरीयते
ह्यस्या कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं । अन्येषां चैव सर्वेषां कुर्याद्ब्राह्मणभो-
जनं । तन्मृग्यादेन विधिना विनमायविजिज्ञेनः । एवं यः कुर्वते-
शान्तिं सर्वे पापेः प्रमुच्यते । सर्वान् कामानवाप्नोति शिराजोऽपि दुष्टो
भवेत् ॥

Colophon. इत्युत्तरमार्गोक्तलक्षणचतुर्दशीशान्तिप्रयोगः ॥ ४ ॥ भेरवाय नमः ॥ ४ ॥
शिवार्पणमस्तु ॥

विवरणम् । मार्गोक्तशान्तिकर्मोनुष्ठानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 368. शान्तिसारः । Śāntisārah. Substance, country-made white paper, 18x4 inches. Folia, 272. Lines, 7-10 in a page. Character, Nāgara. Date, 1862. Appearance, old, slightly worm-eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject, entitled Śāntisāra, by Dinakara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛishna Bhaṭṭa and grandson of Nāḍāyana Bhaṭṭa.

Beginning. ॥ श्रीमच्छेशाय नमः ॥ श्रीरासलक्ष्मणपितरं मन्त्रोन्मादां सदाशिवं रामं(?) ।
दिनकरमर्कां मनुते शान्तिकमार्तं सुखाय विबुधानां । १ ॥ संक्षेपिन्
शान्तिसाराख्ये ये मयार्था निरूपिताः । वेदासादौ सुवीधाय त्रिपदेऽनु-
क्रम. सुकुटः ॥ १ ॥ कथितोयुतश्चोमोऽथ सप्तश्चोमस्ततःपरं । कोटिर्द्वीम-
स्तन्योक्ता भेदाः शतमुखादयः ॥ आदित्यादिपञ्चाशं च प्रत्येकं शान्त-
स्तनः । शान्तिसुतिर्गच्छानं यद्ययोमे च शान्तिकं ॥ विवाचादौ गुराः
शान्तिः प्रतिश्रुतादिशान्तयः । विश्वकर्मणे शान्तिः शान्तिर्वैनायकी
ततः । महावज्रादिनिषण्णस्य यद्वाभिषेचनं । पञ्चाशदेव सप्तं सप्त-
चटकं तथा ॥ महाशान्तिविधिस्तद्व्यापूजा तदुत्तरं । वरिष्ठेषा-
चक्षुष्य विधानं समुदीरितं । शिंशस्य पार्थिवस्याप्य पूजा चंडीविधि-
स्ततः । दुर्गाकल्पोऽथ सूर्यस्य संस्कारो वास्तुशान्तिकं ॥ रजोदग्धशान्ति-
स्तथा शान्तिर्वैधव्ययोगिके । अन्तर्धार्कविवाहोऽथ मोक्षप्रदस्यस्तथा ।
तथा लक्ष्मणचतुर्दश्याः सिनीवाल्याय शान्तिकं । शान्तिः कुशाय दर्शस्य
शूलस्याप्यविधिस्ततः । ज्येष्ठशान्तिकस्ततः श्रोत्रा अचवेत्येव शान्तिकं ।
अतिपाते च वैष्ट्या संक्रमे चैव शान्तिकम् । नक्षत्राणां तिथीनां च
मंडांते शान्तिकं ततः । उत्तरादौ दिनस्यापि च ये विषयद्वीपु च । दि-
नमासाब्दभेदेन वास्तुशान्तिकस्ततःपरं । रोगचैतिनिवारदि शान्त्योत्तर
शान्तयः । पंचके च स्ये शान्तिप्रवृत्तस्ततः । विपादसंभवे
शान्तिर्गजशान्तिकस्ततःपरं । अचमोपीठने शान्तिः काकमैथुनदग्ने ।
वायुशान्तःप्रवेगे च पक्षीचरतशान्तिकं ॥ कपोतस्य ततः शान्तिः इत्या-

शान्तिस्तनःपरं । विद्युदते तथा शान्तिश्चानानां च सत्त्वं । अद्यात्-
पापकालस्य शान्तिः साधारणी ततः । देवताप्रोहं चष्टमोर्जलानां च
विकारके । उपकारविकारे च सतपत्तिविकारके । अनिमित्त यदा-
देश पाते शान्तिस्तनःपरं ॥ नानोपायेषु शान्तिय सतजीवनशान्तिकं ।
उक्ता शान्तिरकाले च हस्तिनोमद आगते । हस्तिन्याय तथा धेनोमद-
शान्तिस्तनःपरं । शान्तिर्भङ्गे चर्दद्वापां भङ्गे सिंहादिकस्य च । दुःखप्रदर्शने
शान्तिः पल्लव्याभावशान्तिकं । अयोराजाभिषेकस्य प्रतिषर्पाभिषेचनं ।
विंशत्यनक्षत्रविधिदुर्गस्य विधिरौतः ।

End.

शोभं कृत्वा समायेत देवदेवीं यपोत्तम पुनः प्रार्थो भवेदाम्प्रतिष्ठाविधि-
चोदिता मन्त्रादिनमावेत्तु चष्टमी नवमीषु च कार्तिका माघेषु तु
विवाद्यां रोहिणीषु च वैशाखांतु प्रदानया तथा ज्येष्ठा सप्तम आषाढे
द्वादशी शोक्ता अष्टमी पूर्णिमा नभे नभस्यो रोहिणी वत्स चतुर्थ्यां धौम-
वापरे संक्रान्तिषु च अर्थास्तु मुषधोरभवास्तु च चंद्रस्योपरामेसु प्रति-
ष्ठापककर्माणि सुषोम्ये प्रदानया ज्येष्ठपुण्याभिषेचने मार्गे व्रतनिर्वर्ते तु
सुषोरे केतुदर्शने प्रष्टत्योपमसने चारा देया शुभावदा । एवं यो वाच-
येद्वारां शास्त्रद्वेन कथंवा तस्य भः सिध्यते अर्थां नवमा सप्तमागारा
अक्षमेघसमं पुण्यां दिनशोभात् प्रजायते वाजपेयव्रतं वावप्रिष्टोम (वैश्या-
प्रिष्टोम ?) इतं तथा आश्वयोथाश्वयत्तस्य न भवति कदाचन चायुरा-
रोगमेच्छये तदंते च सुखी भवेत् ॥

Colophon.

इति श्रीमन्नारायणभास्करिखनुश्रीमन्नभल्लण्यहात्मजदिनकरभट्टज्ञे
शान्तिप्रार समाप्तं (शान्तिप्रारः समाप्तः ?) ॥ संवत् १८८१ ॥ कै मिति
कालमुत्पद्यति १ ॥

विवरणम् । शान्तिप्रारो नाम दिनकरभट्टतः शान्तिकर्माविषयकोविदः ।

No. 369. शान्तिहोमः । Śāntihomah. Substance, country-made
white paper, 9x4 inches Folia, 22 Lines, 9-11 in a page. Cha-
racter, Nāgari. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally
correct. Complete.

A work treating of auspicious offerings, under the name
of Śāntihoma, by Mādharva.

Beginning. ॐ न शा म य वी यामर्षेति दिवानिभं सुखंवा ध्यायन्ति यं योनिनो-

यथायत्नगिरस्तुर्वति सततं यां केनवेगादयः यां ज्ञाना मुनयोव्रजन्ति परमं
 स्थानं रमावेनितं तां विद्वज्जनवन्दितां भगवतो भक्त्या समीचीनं भजे ॥
 श्रीरूपनारायणनारदादिभिः कृतं विचित्रं वक्रमाश्रयित्वरं विष्टोक्त-
 सम्यक् शुभदंशं शान्तिकं यथागतमासादितमाधवोदधः १ अथानुक्रमवि-
 का सुशान्तः प्राहमुखोभूला यजमानः कृतान्तिकः आरुह्य प्राङ्मुखः
 कुर्यात् प्रतिष्ठां विधिवत्तदा ॥

End.

अथ शुक्लावरचरः शुक्लमास्थानुलेपनः यजमान आचार्यादीन् गंध-
 मास्थ्यादिभिरभ्यर्च्य प्रक्षाल्ये अलिमादयय + + + + सुशारेण दक्षिणां
 दद्यात् तत्र प्रयोगः अद्यनवपक्षसककारित दुर्मापावृद्धवन + + +
 नासिद्धार्थं अमुकगोपाय आचार्याय इमां दक्षिणां तुभ्यमहं वंदे

Colophon

इ श्री वा वि वि यां ध मां च न नृ म् रा ।

विवरणम् । दुष्टपद्यासुपशमायंकशान्तिकसौमविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 370. शुद्धिकारिका । *Suddhikārikā*. Substance, country-made yellow paper, 22x2½ inches. Folia, 7. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Verse Generally correct. Incomplete

Verses on purification under the name of *Suddhikārikā*, based on the *Suddhitattwa* of Raghunandana. Anonymous.

Beginning. ॐ भगो भगवते नमस्तु देवाय । सर्वसंस्कारं श्रीरामं प्रथम्य भक्तवत्सलं ।
 चक्षुदे शुद्धितत्त्वस्य कश्चित्करोति कारिका । शुभेदुर्दिजौदमादेन
 द्वादशादेन भूमिषः । वैश्याः पञ्चदशादेन शूद्रस्तु विंशता दिनेः ॥ सजा-
 न्युक्ताशौचमेतत् । पूजाशौचस्तु कथ्यते । अष्टाशौचमती व्यूनं न अष्टे
 अष्टमिष्यते । अथ शौचाशौचयोर्लक्ष्यं । शौचाभावीनवाशौचं द्विपरीत्यं
 नवा तयोः । योगपद्यैर्विरोधाच्च घटतद्वाग्रशौचं । तस्मात् संस्काररूपत्वं
 धर्माधर्मवद्विष्यते । अशौचं विहिते कार्येऽनर्हता प्रतिपादकं शुद्धिश्च
 तादृशे कार्ये योग्यत्वप्रतिपादिका ॥ अथ गर्भवायाशौचं । गर्भत्रावस्था
 कालास्तु मासानामष्टमावधि । तत्र वक्ष्यामपार्थ्व्यं न माससंख्यं दिनं सतः (?)
 अधिकं वैदिके कार्ये विषयां दिनमेककं । शुद्धायां षट्दिनानि शु-
 द्धनिकानामिदं स्मृतं । सप्तमाहमथोक्तायां अजात्युक्तमशौचकं सपिण्डा-
 नाभेकरात्रं जम्बाद्यात्परतो यदि । भरतं जीवन् वापि तदा नवममा-
 सवत् ॥

End. (नाशि) ।

Colophon. (नाशि) ।

विवरणम् । ग्रन्थकारिका नाम ग्रन्थविषयकाः कश्चित् कारिकाः ।

No. 371. शुद्धितत्त्वम् । *Suddhitattvam*. Substance, country-made colourless paper, 22 x 2½ inches. Folia, 103. Lines, 5-6 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in most parts. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of purification by Raghunandana. It belongs to his *Smṛititattva* series.

Beginning. ॐ नमोऽस्तुतेऽयं कर्मविशेषाननाय । प्रथमं सविदान्तं जगता-
नीश्वरं हरिं । शुद्धितत्त्वानि तत्प्रीत्यै कृतिं श्रीरघुनन्दनः । सत्त्वमुगमनं
नार्यां योगविदिर्नयकया ॥ ज्ञानाप्तं तथैकमहात्मादेकं पदं कश्चित्
अशौचनं करोति हिः स्वयस्य शुद्धिरात् । दिनद्वयवयाभ्यां पूर्वा-
शौचसमापनं । अशौचान्नादिने कृत्यं जननेपि च कुर्यात् । अन्याशौचस्य
मध्ये तु ज्ञानकर्मादिकाः क्रियाः । गर्भेया[न(?)]वे तयाशौचं क्षीयां
पातोऽयं संशुभे । काश्चि तत्प्रतिषेधस्य पवित्री सचकनया । विदेशस्य
आशौचं सपिण्डादेरशौचकं । त्यागकव च संभ्यादेरशुचिप्राप्तनिर्णयः ।
अशौचं अयुभेदेन सद्यःशौचमन्तरं । शवानुसमनाशौचमज्ञासुगमन-
निर्णयः । इत्यशुचिनिवारस्तु कृतिः काश्चिर्गते सति । भर्तुः सपत्न्याया-
शुचिब्रह्मचरपरवश्ये । सुसुषुप्ततत्त्वादि तया पथैर्नरक्रिया । उद्-
कादिक्रिया तत्र प्रेतक्षाने च वाससः । स्वयमद्वितमस्यत्वादयः स्वयन्त्र
वाचकाः प्रेतक्रियास्तु संशुद्धिर्यजुषां तपस्ये सदा । गौत्रोक्तिर्नरगौत्रोक्तिः
गौत्रपदोदमादिकं । पिण्डोदकादिदानञ्च रात्रावपि च सा क्रिया ।
अशौचान्नादिनीयाचः कृत्यं दानं, हृत्यजि, प्रेतक्रियास्तु संशेषादधि-
कारविनिर्णयः । सपिण्डादिभेदाशौचसंशेषोऽप्येष्टपदतिः । निरुध्-
नोऽयं संशेषान् सतां शुद्धमशौचता ॥

End. सद्यः शौचे सद्योदेकाश्च तत्र दश पिण्डाः अशौचान्तरमध्ये पिण्डोदयो
रात्रावपि । मद्राश्रमि अष्टिप्रक्षेपक्रमस्तु खान्नाचम्य उददमुच्य
कृतवयं ज्ञानान्वादाय ॐ तत्सदित्युवाच अमुकस्य एतदस्तिमम-

संख्यावर्षसहस्रानब्धिप्रसंगाधिकरचकमहितत्वकामोऽमुकस्य एतान्यस्योनि
गङ्गायां निक्षिपामि इति संकस्यापसयं कृत्वा पद्मगन्धेन चिकुषद्विरच-
मधुतिलान्धैः संपेष्य मृत्तिकापुटे स्थापयित्वा दक्षिणहस्तेन तत्पुटकमादाय
दक्षिणां दिशं पश्यन् ॐ नमोस्तु चर्मावेति वदन् जलं प्रविश्य स
मे प्रीतो भवतु इत्युक्त्वास्त्रिंशत्पेत्तनी मज्जनं कृत्वा उत्थाय स्वर्ग्यं दद्यात्
दक्षिणामुत्पलेत् ॥ ० ॥ परं नरदादे तु शरपत्रैः पुनस्तकं कृत्वा शिरशि
चत्वारिंशत् ४० पञ्चाशपचात्रि बीमार्या दश १० उत्तमि विंशत् १० ।
उदरे विंशतिः १० । वाक्त्रोः शतं १०० । हस्तद्वयाङ्गुलीषु पञ्च पञ्च यथा
द्वये बीणि बीणि १ छिन्ने चत्वारि ४ उदरे शतं १०० । जामुजङ्गयोः
विंशत् १० । पादाङ्गुलीषु च दश १० । वक्षः पञ्च ५ जर्ज्योः रवं पुनस्तकं
मेघलोमच्छपेण संवेष्ट्य यथापिठेन उपलिप्य + + पूर्ववद्वेत् ॥

Colophon.

इति चन्द्रावटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजवरुणन्दनभट्टाचार्यविरचिते
शुद्धितत्त्वस्ये शुद्धितत्त्वं समाप्तं ॥ ० ॥ * ॥

विवरणम् । आचार्यवरुणन्दनभट्टाचार्यविरचितं शुद्धितत्त्वनामकोऽयं निबन्धः शुद्धि-
व्ययः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 372. शुद्धितत्त्वं । *Suddhitattvam*. Substance, country-made
white paper, 14×4 inches Folia, 78. Lines, 1-11 in a page Cha-
racter, Nāgara. Date, Samvat 1873. Appearance, not old, but slightly
worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon इति वीरवरुणन्दनभट्टाचार्यविरचितं शुद्धितत्त्वं समाप्तं ॥ संवत् १८०१
भाद्रपदशुक्ल त्रयोदशी(?) तद्विने लि० ब्राह्मणकालीमर्थे ॥

विवरणम् ।

No. 373. शुद्धितत्त्वं । *Suddhitattvam*. Substance, country-made
coloured paper, 22×3 inches. Folia, 84. Lines, 1-8 in a page. Cha-
racter, Bengali. Date, Appearance, very old, worn out, and
torn. Prose Correct Complete

A third copy of the same work.

विवरणम् ।

No. 374. शुद्धितत्वम् । *Suddhitattwam*. Substance, foolscap paper, 17×4 inches. Folia, 137. Lines, 2-7 in a page. Character, Bengali. Date, 1747 Saka. Appearance, fresh, and written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

Colophon. इति बन्धुपटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजमहामहोपाध्यायश्रीरघुमन्द-
भट्टाचार्यविरचिते कृतिवत्से सुद्धितत्वं समाप्तं ॥ * ॥ श्रीगुरुदेवो विज-
यतिवरां ॥ * ॥ श्रीगोपाक्षोजयति ॥ * ॥ श्रीश्रीरामचन्द्रोजयति ॥ * ॥
शकाब्दा १०४७ ॥ • श्रीः ॥

विवरणानुक्रमम् ।

No 375. शुद्धितत्वम् । *Suddhitattwam*. Substance, country-made colourless paper, 14×1½ inches. Folia, 111. Lines, 2-7 in a page, having a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, Saka 1572. Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Complete.

Another copy of the same work, presented to the library by the late Harinātha Tarkasiddhānta of Navadvīpa.

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरघुमन्दभट्टाचार्यविरचितं सुद्धितत्वं समाप्तं ।
• ॥ ग्रन्थस्य शकाब्दाः १५७२ ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ श्रीशिवाय नमः
श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीलब्धः ॥

विवरणानुक्रमम् ।

No 376. शुद्धितत्वटीका । *Suddhitattwa-tikā*. Substance, foolscap paper, 18×5 inches. Folia, 133. Lines, 3-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old, but written by different hands. Prose. Generally correct. Complete.

A commentary on the *Suddhitattwa* by Kāśīrāma Vāchaspati, son of Kādhāvallabha, and grandson of Rāmakrishna, a Vaidika Brāhmaṇa of Viṣṇupur in Bankura.

Beginning श्रीरामाय नमः ॥ नमो गुरुवर्यवर्यजगति श्रद्धां श्रीकामकालच-
रचय विधाय विष्णु । श्रीकामिरामदुक्तो हस्तिना विनाय एवेति तेन

वचसा विवृतिं मनोति । स्मृतिशास्त्रान्मुधौ लीलास्ततश्चतुं जगद्गुरुं वि-
दितं विधु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥ भौमांसादिनाशाशास्त्रपारदश्च
बन्धुघटीयः श्रीमान् रघुनन्दनभट्टाचार्यः प्राचीनविषयसमयानाविष-
याध्याजनितसन्देहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुख्यतरवचनयुक्तिभ्यां तत्त्वं निर्णीय
इदानीन्तनानां सुखनोधाय निबन्धांशकार तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य
समावृत्तौ दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि सन्नि श्रुतस्थानि मया यथा-
मति आख्यायन्ते ॥ तत्र शुद्धितत्त्वयाख्या ।

End

अष्टाशोके तु 'देवज्ञः ॥ अशोचकासाद्विज्ञेयं अमर्शं तन्निभागतः ।
मातुरंशराशमिति आदिपुराणे ब्राह्मणौ अभिया वैद्या प्रसूता इमभि-
दिभैः । गनैः ॥ ३३३ ॥ तु चम्पूध्या ययोदशभिरेव च ॥ ० ॥ यं प्राप्तं
समस्तशास्त्रनिपुणश्रीरामकृष्णायाम्नाजः श्रीराधोचरवक्त्रभाष्यद्वयौ सदीप-
कामणिः । तेन श्रीयुक्तकाशिरामकृष्णतना यत्नेन निष्पादिता टीका नाति-
शुश्रूक्षता प्रकृतिभिः चानुपदेष्टव्यतां ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता शुद्धितत्त्वटीका स-
माप्ता ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम् । श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता शुद्धितत्त्वटीका ।

No. 377. शुद्धितत्त्वटीका । *Suddhitattwa-tikā*. Substance, country-
made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 130. Lines, 7-9 in a page.
Character, Bengali Date, Saka 1749, Bengal era 1234. Appearance,
fresh; written by different hands. Prose. Generally correct. Com-
plete.

Another copy of the same work.

Colophon.

॥ ० ॥ इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचिता शुद्धितत्त्व-
टीका समाप्ता ॥ ० ॥ श्रीरामचन्द्रचरणे मम भक्तिरक्षु । श्रीविन्दोविन्द्याद-
यम् ॥ शकाब्द्याः १०४९ सा १० अश्विनायण । शन १९१५ साल ॥ चरमे
नमः ॥ श्रीरामजीवनदेवशरण्यः पुस्तकमिदं साधरण ॥ लिखनपरिष्क-
वेना भवति हि विद्वज्जनोनाम्नः ॥ छागरलङ्घनछेदं अनुमानेकः परं
वेद ॥ इति ॥ श्रीरामांगश्रीर्षेण सप्तविंशतिदिनसु कुलवारद्विपचारं प्रचरा-
यन्तरे समाश्रोतव्यं च ॥ श्रीः श्रीः श्रीः ॥ वाकुलदास्यपामे समाश्रोतव्यं ॥

विवरणम् ।

विवरणम् । महासहोपाध्यायश्रीवदधरविरचितः शुद्धिविवेको नाम शुद्धिविषयकोऽनं
निबन्धः ।

No 379. शुद्धिव्यवस्थासंग्रहः । *Suddhivyāvasthā-saṅgrahaḥ*. Sub-
stance, country-made yellow paper, 24×4 inches. Folia, 56. Lines,
2-7 in a page, having a blank space of about half an inch square in
the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh
Generally correct. Complete.

A collection of the opinions of Pandits versed in Smṛiti on
purification, under the name of *Suddhivyāvasthā-saṅgraha*.
Anonymous.

Beginning. ॐ नमोविघ्नेश्वराय । अथ शुद्धिव्यवस्थासंग्रहेः । तथादौ शुद्धिपदार्थो-
निरूप्यते । तत्र विहितकर्मान्द्वयप्रयोजकधर्मविशेषः शुद्धिः । विहित-
कर्मान्द्वयप्रयोजकोऽधर्मविशेषोऽशुद्धिरिति वाचस्पतिमित्राः । स च
पितृमरणादावेकादशादादिष्वदपहृत्वादिजन्यः ।

End. अथ बृहदामात्रदानं ॥ * ॥ समत्कुमारसंक्षितायां ॥ * ॥ कुलमान-
प्रसाधेन प्रदद्यात् स्वस्त्यस्तुतान् । शुद्धमासप्रपूर्तिं कुर्यात् पावचतुष्टयं ।
दधिचौरहृतादीश्च वस्त्रवेदितमस्तकान् । जातिसवदकपूर्वैरुपवाहितज-
हान्वितान् । शर्करासारखण्डैश्च माम्बूलैश्च समन्वितान् । नानाफलसमा-
युक्तान् । नानावस्त्रविनिर्मितान् । योदद्याद्विष्णवे राजन् सोऽपि विष्णुर्न
रंशयः । अतुर्युगसहस्रान् विष्णुलोके महीयते । जन्मान्तरं ततः प्राप्य च
भवेत् शशिबीजपतिः । तदन्ते जाकवीं देवीं प्राप्य मीलनवानुयात् ।
बृहदामात्रमेतदि ग्रहरेण च भाषितं । एतन्निवेदयेत् सर्वे गुरवे भक्ति-
भाषराः । पुत्रादावरनेपुण्ये मन्वादौ च विधेयतः ॥ * ॥ * ॥

Colophon. इति शुद्धिव्यवस्था समाप्ता ॥ * ॥ श्रीरामाय नमः । श्रीकृष्णाय नमः
श्रीरामाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ * ॥ श्रीमधुच्छदनः ॥ श्रीरामा-
ष्टकाभ्यां नमः ॥

विवरणम् । शुद्धिविषयिणीनां कतिव्यवस्थानां संग्रहस्तुतोऽयं निबन्धः ।

No. 380. धर्मप्रवृत्तिः । Dharmma-pravṛtṭiḥ. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 91. Lines, 5-14 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1803. Appearance, very old, worn out, writing effaced in parts, and slightly worm-eaten. Verse. Generally correct. Complete.

A digest on religious law in verse entitled Dharmapravṛtṭi by Nārāyaṇa. It treats of Suddhi at the end, and had, in consequence, been placed among works on that subject.

Beginning. श्रीरुचिंशाय नमः अविग्रमस्य नारायणं नमस्तुत्य सरस्वतीं च कामदां
गणनायं गुरुं चापि धर्मसंरक्षकाय वै । धर्मप्रवृत्तिः क्रियते कश्चौ नारा-
यणेन तु विदुषां कमनिश्चानां संमतिर्दर्मवर्द्धनी आहं. कथं धर्मशास्त्राणि
मन्वादिभिः कृतानि च आश्रमायमस्तुर्व च इति नारायणो नमो सा-
रमेव समुद्भूत्य क्षुवीनां वचनान्यथ । विद्यातानि समुक्तानि समादाय
तथैव हि वचनाणि सतां चैव सप्ततानि समीक्षितानां प्रयोगेभिरनु यानि
लिखन्ति धर्मप्रवृत्तिर्भक्तिः शौक्या (शौचा?) दिक्काः प्रवक्ष्यामि क्रिया-
द्यानुक्रमेण तु । निधीनामपि सर्वेषां निर्वयानप्यसंग्रहान् । योगीश्वरः
यस्मिन् देशे स्याः ह्यस्तुष्टिभिर्धर्मोद्दिष्टो धर्मसंरक्षयाद्यैः तस्मिन्
देशे मयेदुद्दिष्टः । अथ काले समुत्थाय चिंतयेदस्मान्निहितं क्षुब्धं नारा-
यणं देवं क्षोणाप्यपि च संपठेत् । अथ मौनविधिः प्रभाते मैथुने चैव
प्रभावे रतपावने चाने भोजनकाले च यद्दुष्टं मौनं विधीयते ।

End. रय्याकर्तव्यतापानि नावः पथि कृतानि च गच्छन्तेनैव शुभंति पक्षेष्टक-
चितानि च इति वस्तुशुद्धिः अथ देवशुद्धिः अस्तिगोत्राणि शुभंति मर्त्यं
+ + + न शुभंति विद्यातपोभ्यां भुतात्मा बुद्धि + + +
शुभंति । अत्रापि मुक्तमेवेष्टा गारोमेष्टाश्च इह तः प्रोषितः (प्रोषितः?)
मर्त्यतः शुद्धाः कारुण्यः शुद्धिः सदा ॥ + + + + प्रोक्ता +
+ + शुद्धिरप्यथ विज्ञेया शुद्धिरप्येषां विज्ञेयान् क्षुत्तोऽन्यतः ।

Colophon. इति श्रीनारायणविरचितयां धर्मप्रवृत्तौ सर्वशुद्धिप्रकरणं समाप्तं
पौरोहित्यापते सुभक्तु संवत् १८०३ शो प्रतोदेष्या गोक्षीपाभमदोष्यनदो
अवे । आश्वराममिषोधीयाश्च आश्वराममिषोधीया शुभमस्तु तन्
राम राम राम राम राम राम राम ॥

विवरणम् । धर्मप्रवृत्तिर्नाम धर्मविषयकनिबन्धविशेषः श्रीनारायणविरचितः ।

No 381. शुद्धिमयूखः । Śuddhimayúkhah. Substance, country-made white paper, 10×5 inches. Folia, 45. Lines, 12 in page Character, Nágara. Date, Appearance, fresh. Prose Not correct. Complete.

*Another work on the same subject under the name of Śuddhi Mayúkha by Nīlakaṇṭha Bhaṭṭa. It is a part of his Bhāskara series.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ योऽस्मीत्युक्ता संतनुतेऽत्र विद्मं तत् पालयत्यात्म-
नि विद्वत्पते । लयं नयत्याशु च पूर्वैरुपः शिवं तमोन्माशु रनिर्ममासौ ।
१ ॥ शुनिधुतो बीष्य पुराणनामं तन्निर्बन्धानपि सन्निर्बन्धान् । श्रीग-
णेशायनामनीलकण्ठोद्भवादिशुद्धिं विदधोति सर्व्यां प्रतारकैरादतमं-
किंचित्प्रतारकैरादतमं किञ्चित्? मया तु निर्मासुतया तदुज्जितं (तदु-
ज्जितं?) उन्नोक्तितानो (उन्नोक्तितानो?) न हि तेन काचित् पुष्पश्री-
पचित्तमं दीयते ॥ अथ द्वयशुद्धिः ॥ आदित्यसुवर्णकल्पशंखाग्रशक्तिरज-
मयानि च काम्यायस्वाचरैत्यानि चपुनीममयानि च । निर्लेपानि च
शुध्यन्ति केवलेन जलेन च ॥ शुद्धोच्छिष्टानि शोध्यानि विधा चारास-
वारिभिः ।

End. मया सर्वेषां प्रेतकाव्याणि भवानुचनिपातने । कुर्व्यान् संवत्सरादवाक्
वादमेकं तु वर्जयेत् । भृगुः । माता दैव तथा धाता भाव्या पुत्रलया
सुषा । एषो धृती चरेच्छादमन्यस्य न पुनः पितुः । तया । माता दैव
समीभाना धृती दैव निपद्यते । नच दादानि कुर्वीत न कुर्व्याज्जने
धृते । माता मोक्षी न जननी । तन्मरुतोत्तरं प्रसीतो पितराविति दैव-
सीमेन दैवपिचयोनिर्बन्धान् । एतत् पूर्णसंवत्सरिकपरमिति केचित् ।
मवापि शुद्धं जगत् । अथ पितरि धृतेऽप्यदीधं वाक् न कुर्व्यादिति निवि-
धते । अन्यस्मिन् कुर्व्यादिति तु निष्पत्त्युक्तं सामान्यवाक्यप्राप्तमेवेति
न घटत इति दिक् ॥

Colophon इति श्रीसीमांसकभट्टाङ्कराज्ञाजभट्टनीलकण्ठेन लले भास्करे शुद्धिमयूख-
समाप्तः ॥ शुभमस्तु । श्रीरामायणमस्तु ॥ ॥

विवरणम् । शुद्धिमयूखो नाम भट्टनीलकण्ठविरचितः शुद्धिविषयकोऽथ निबन्धः ।

No 382. **सुद्धिरत्नाङ्कुरः ।** *Suddhiratnākaraḥ.* Substance, foolscap paper, 17×4 inches. Folia, 54. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Prose and verse. Not correct. Complete.

A work treating of the same subject under the name of *Suddhiratnākara* by Mathurānātha Chakravartin.

Beginning श्रीगुरुभ्यो नमः । प्रथमं सम्यग्ज्ञानतमस्रवीपदं मङ्गः । कुर्वते मगुरा-
नायः सुद्धिरत्नाङ्कुरं हती । पूर्वाचार्यैस्तवे श्रुतिप्रत्यमन्दर्भसम्पुटः ।
हृत्पद्मभेदीषीष्यं हृत्पद्मामस्य कोतुर्कं । वेदानां श्रुतिप्रत्यमन्दर्भसम्पुट-
वि तद्विदः । वेदानादेशतोऽप्येव धनमन्या इवाम्यथा । हृत्पद्मविता-
यां । ज्ञाना सम्यग्मरं ज्ञानं द्विजः शान् पङ्क्तिपावनः मङ्गलोके प्रति-
ष्ठाप्य भवते देवविष्णुकः । अविदिनैव यः शानं वदन् (?) प्रवर्तयेत् ।
स पङ्क्तिपावनः पापी ज्ञेयोनस्रवस्रवः । पद्यं । यत्कालभेदनामित्य
मृद्यमृद्यादिनिर्णयः । तदादौ व्यवहारार्थः कालभेदो निरूप्यते । काल-
विद्विर्द्धिधा कालः सूर्यसंज्ञकतयोच्यते । सूर्यः प्राणादिकस्य स्रवशुद्धा-
दिकोपरः ।

End. अष्टादशोऽपि भाग्य सप्तमे द्विद्विभोजमात् । तीरे चैकं पर्वते द्वे कसे-
त्येकैकं लिखेत् । इत्येव विपुलशतं मेघसंज्ञानिभात्पुच्छं । अतिदृष्टिः
सप्तमे स्यादनादृष्टिः पर्वते । कसेषु मध्यमा दृष्टिस्तोरमेषु च ख च ।
सप्तमे विपुलशतं विशाखानिलवैश्वरं । अभिजिज्ञास तीरेषु कति-
कादित्यपि चम् । चिनमैव तथा वैश्वं इतिच स्रवशानिम् । कसेषु
चद्रभागेन्द्रप्रभास्यन्यानि पर्वते । इत्यन्वपच्छं ॥ ॥

Colophon. इति सुद्धिरत्नाङ्कुरः श्रीमगुरानाथचक्रवर्तिनिर्मितः समाप्तः ॥

विवरणम् । मगुरानाथचक्रवर्तिनिरचितः सुद्धिरत्नाङ्कुरो नाम सुद्धिविषयकोनिबन्धः ।

No 383. **सुद्धिकारिका ।** *Suddhikārikā* Substance, country-made yellow paper (except the first folium, which is foolscap and of green colour), 18×4 inches. Folia, 11. Lines, 8-10 in a page. Character, Bengali. Date, 1266 Bengal era. Appearance, fresh. Verso. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 370.

End.

एकादशानु लण्णायां नदा यादं समाचरेत् । तदाप्यकरणे यादे
अमावस्यां तिथौ चरेत् । किन्तु तत्र यदा प्रेतयादन्तु न तर्तं नदा
भासिकादिदिने कार्यं नैकादश्यापेक्षया ॥ * ॥

Colophon.

इति शुद्धिकारिका समाप्ता ॥ अथ विपुष्करयोगः ॥ पुनर्वसुनरापादा
लघिकोत्तरफल्गुनी पूर्वभाद्र विशाखा च रविभोग्नैश्चराः । द्वितीया
सप्तमी चैव द्वादशीतिथिरेव च । रतेषामेकदा योगे भवतीति विपु-
ष्करः । जाते तु जारजायोगोद्धते भवति पुष्करः । विगुणफलदोहौ
मष्टे हृते धृते तथाः प्रथमे भासि वर्षे वा कुटुम्बमपि पीडयेत् । द्वेभ्योपि
यदि वा रचोत्तम पुत्रो न जीवति । अतस्तदोपशान्त्यर्थं होमयेद्युतं बुधः ।
अगस्त्येत् सुवर्णादिद्वामं कुर्याद् यथाविधिः ॥ स्त्रियिरियं श्रीरामा-
यदेवशर्माः ॥ * ॥ पुस्तकस्थ चौवनमासिदेवशर्माः । शन ११९९-
शाल ॥ * ॥

विवरणम् । शुद्धिकारिका नाम कारिकादाक. शुद्धिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 384 दुर्गभञ्जनम् । Durgabhanjanam. Substance, country-
made yellow and red paper, 2½×4 inches. Folia, 29, but without page
marks. Lines, 5-8 in a page, with a blank space of about half an
inch square in the middle Character, Bengali. Date, ? Ap-
pearance, fresh. Prose Generally correct Incomplete.

A work on the solution of difficult points in religious matters
under the name of Durgabhanjana by Chandrasekhara.

Beginning

ॐ नमोऽग्रेष्वशेषः ॥ सदानन्दमयीं स्मृतां अम्बुशेखरशर्माणां । संकल्प-
क्षुतिदुर्गायां भञ्जनं क्रियतेऽधुना ॥ अथ संकल्पदुर्गभञ्जनं ॥ काम्य-
कर्माणि सकल्पं (?) [विना] फलान्पल [इति (?)] स्मृतेः समूर्ध्वफलका-
मेव सकल्पः कार्यः तथाच भविष्यपुराणं । सकल्पेन विना राजन्
यत् किञ्चित् कुरुते नरः । फलं चात्पान्त्यक तस्य धर्मोऽर्थस्यो भवेत् ।
यत्किञ्चित् यद्युदित्यर्थः । अन्त्यान्पकमिति वीद्याश्रुतेः । फलं तत्तत्-
कर्माज्यं शास्त्रबोधितं धनपुत्रधर्मादि । अन्त्यान्पकं स्वल्पस्वरूपं स्वल्प-
सत्ताभक्त अन्त्यान्पकप्रत्ययात् न चात्पान्त्यकमिति न वीद्या अपि तु
अन्त्यादप्यन्पमत्यन्पमित्यर्थः इति वाच्यं क-प्रत्ययस्य वैधर्मापत्तेः । किञ्चित्
अन्यं पादोनं तस्मादन्प अर्धमित्याहुः । तदसन् अल्पपदस्य पादोनमात्र-
वाचिने मानाभावात् ।

End नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम् । दुर्गभट्टनं नाम स्मृतिशास्त्रीयविद्वन्मूलमष्टीकरणरूपोऽयं निबन्धः श्रीचन्द्र-
शेखरविरचितः ।

No 385. सर्वदेवहोमपद्धतिः । *Sarvadevahoma paddhati*. Sub-
stance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 82. Lines,
5-8 in a page. Extent, 1,450 slokas. Character, Nāgara. Date, 1689
Samvat. Appearance, old, slightly worm-eaten, and having red marks
throughout, indicating separation of words, &c. Prose. Generally
correct. Complete.

A Vedic manual on offering clarified butter to the gods by
the Hotṛi priest, alluded to in the Saṁhitā portion of the Vedas.
The manual is otherwise styled Hantara. Anonymous.

Beginning. श्रीमहेत्याय नमः । इतोऽग्निं होतृं करिष्यामि । अर्घ्यैः देवता वाच-
यता । मामाहुर्पूर्वाहुतैरपांशुतां च यजमानस्य प्रययनचयनाभेया-
नि च । वाचस्य मौर्यदेवं अमा वेदियोषा दक्षिणां पाप्मीं । समानिषाद्य
प्रपदेन वर्धिराजस्य प्राङ्मुखश्चिदहम् । नमः प्रपदो नम उपदंष्ट्रे नमोऽनु-
च्याने क इदमनुवक्ष्यामि म इदमनुवक्ष्यामिपक्षोवीरं रघुप्रातु शीघ्र
श्रुतिवी वाचस्य रात्रिवापद्योपचयस्य वाक् । समस्तितपसः साधुर्धर्माभि
प्रपद्येहमेव नां अमुककर्मायं होतारं भूये भविष्यति जावे जनिष्यस्य
आभजान्य धार्म्य वाची अर्मानि वद ।

End. कुलनदं । कुलदेवता । अयमे अरक्ष मे यज्ञोपचये नमस्य । यगे नूनं
तस्मै न उपयतेतिरितं तस्मै मे नमः । इदमष्टोदात्मनं । अष्टमि
श्रीमन् देहि यंच वयं द्रिष्यः । तन्मोपरिष्ठाद्य उपपन्नं नि (नि?) ।
होमे रात्रौवक्ष्यस्य अहोमिनीहिरण्यं य (य?) यनीधनमोरात्रा वाज
इह मुंच नु । आसी वायोराजं नितोवचं मुंच । अथि वापीमौनधौ-
र्हिमीरतीविष्यस्य वा भुक्ते योवक्ष्योमुंच । सुमित्रिया आप योपधयः
संमिति च ।

Colophon. इति श्रीहोतृनं समाप्तः (समाप्तं) । संवत् १६८९ वर्षे आश्वपदमासे
शुद्धपक्षे प्रतिपदा सोमवासरे लिखितं (लिखितं?) यादवं पुस्तकं दृष्टा
(दृष्टं?) तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा सम दोषो न दीयते ।

১। শ্রুতমস্তু। কল্যাণমস্তু। ২। ৩। পঞ্চমংগ্ণা ১৪৫। দ্বিবেদী-
জীবন্ রামস্বনোরাগরামস্বোদ পুস্তকং স্বৌষমাগ্নিগোমস্য শ্রুতম্ ॥

বিশেষণম্। অগ্নিগোমস্য স্বৌষকস্বৌষিককোষ্যং নিবন্ধঃ বৈদিকগ্ৰন্থেবাগ্ন্যাম্ভাঃ উচিতঃ।

No. 386. সাবিত্রীচতুর্দশীব্রতকথা। Sāvitrīchaturdaśīvratakathā.
Substance, country-made paper, 16×2½ inches. Folia, 6. Lines, 7-10
in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old.
Prose and verse. Correct. Complete.

A manual on the religious observance called Sāvitrīvrata,
performed on the dark fourteenth lunar day of the month of
Jyāishṭha, together with the story of Sāvitrī taken from the
Viṣṇupudharmottara.

Beginning. অথ সাবিত্রীচতুর্দশী। পূৰ্ণেদিনে সংযমং বিধায় পরদিনে কৃতনিত্যজি-
যৌ যজমানঃ সস্ত্রিযাচমাদিকং কৃতা সূর্য্যঃ সৌম ইত্যাদি পঠিত্বা
চত্বৰ্ণং কুৰ্য্যাৎ। বিষ্ণুর্নমোঃস্ব জ্যৈষ্ঠে মাঘি চত্বৰ্ণপক্ষে চতুর্দশী নিধাবা-
রম্। অমৃকামগোচা অমৃকৌ দেবী নিত্যভোগ্যঃ। বৈধব্যচিরজীবিপুত্রপৌত্র-
স্ববিস্ত্রসন্তানিপরমেশ্বর্য্যপ্রাপ্তিকামা চতুর্দশবর্ষং পর্য্যন্তং সাবিত্রীব্রতমর্চ-
করিত্যে ইতি চত্বৰ্ণস্য সূক্তং পঠেৎ। ততোঃচত্বৰ্ণপত্রং নিক্ষেপনমদুপরি ঘর্ড-
সংস্থাপ্য মদুপরি সত্যবতৃসাবিত্রৌ সংস্থাপ্য ততঃ সামান্যার্ঘ্যভূতশ্রদ্ধা-
নিধায় গণেশাদৌন্ পূজয়েৎ। ততঃ সত্যবতং পাত্যাদিभिঃ সंपूज्य प्रच-
मेत्। अधियोगो यथा देव सावित्र्या सचित्सत्वर। अधियोगस्तथा भर्ता
सम जन्मनि जन्मनि। इष्ट्या चेदं कर्तव्यं चरितुं ह्यारण्यकम्।
सत्यवतश्चरो देव नमस्ते देवकपिपे।

End অথ নৈঃ সর্বতো বিপ্রৈঃ ব্রহ্মস্বং কেন দেহুনা। দিবসে ন সমাধাতঃ
পিতরৌ নব হুঃসিতৌ। ততঃ স কথ্যামাস শিরঃপৌত্ৰাদিকং তথা।
ততস্তুে ব্রাহ্মণবেদাঃ সাবিত্রীমিদমব্রুবন্। কথয়স্বাস্য সাবিত্রি হনাকৌথো
বনেশ্রবতৃ। ততঃ সা কথ্যামাস যমসম্ভর্গজাদিকং। চতুর্লভস্য রা-
শ্বস্ব দ্বৌ বরৌ অগ্নরশ্বা চ। পিতৃঃ পুত্রস্য চ শতং পুত্রাণ্যাত্মজঃ মর্তে।
চতুর্বর্ষজনাযুয ভক্তৃঃ প্রাপ্তং তথা যমান্। তন্ যুনা পরমপ্ৰীতা বিশ্রাস্ত
স্বরূঢ়ং যযুঃ। সত্যবানপি শনুষ্ঠে পিতৃশ্চাং সচ্চ ভাষ্যেযা। অথ রানৌ
অতীতাযাং সর্ব্বে ব্রাহ্মণপুত্রবাঃ। যুসন্ত্বেনমুপাগম্য কথ্যামকথয়ন্ শ্রুভাং।
শাক্তেজাদ্যামাত্যা যুসন্ত্বেনং মর্চীপতিং। আগত্যৌপমংদারাজ স্যাসন্তে

एतो रिपुः । तत्र पुत्रेण सत्येन नयमभ्यासता इह । अचक्षुर्वा सचक्षु-
 र्वा तं राजा भय भूपते । नतखैरभ्यनुज्ञातो प्राज्ञैः स महीपतिः ।
 तैरमात्यैः परिततो महादेव्याय सेवया । पुत्रेण च तथा बद्धा सावित्र्या
 ग्रीहयुक्तया । ययौ स नगरं राजन् सर्वसंपूर्वमानसः । तत्र गत्वा द्रुम-
 शेनः सत्यवनं प्रियं सुतं । यौवराज्ये महा राजः स्थापयामास धर्मतः ।
 सावित्र्यापि काशेपि जग्ने पुत्रशत परं । साष्टाक्षं ततं जातं सोद-
 र्माणां महात्मनां । स्वमात्मपितामाता स्वयं यशुरः पतिः भर्तुः
 कुलस्य सावित्र्या सर्वं लब्ध्वात् समुद्धतं । स्वमेवा च पादाक्षौ ग्रीहा-
 चारणमन्विता सारयिषति सा सर्वान् सावित्रीव वराहना । स्व-
 माद्यासितस्तेन मार्कण्डेयेन भीमता । युधिष्ठिरः प्रीतमनाः काम्ये निव
 सइने । यददं श्रुत्वाकृत्या सावित्र्यास्त्राममुत्तमं । स सुखी सर्वसिद्धार्थो
 न दुःखं प्राप्नुयाद्भरः । श्रुत्वा च याः क्षियन्ते सावित्रीचरितं सुतं
 अवैधव्यस्य श्रीभार्यं लभते सन्ततिष ताः ॥ • ॥

Colophon.

इति विष्णुधर्मोत्तरे सावित्रीवतकथा समाप्ता ॥ • ॥

विवरणम् । सावित्रीवतविषयकोशे विवृतः । अथ विष्णुधर्मोत्तरसंस्कृता तत्कथा च
 वर्तते ।

No. 387. सामगव्रतप्रतिष्ठा । Sāmagavrata-pratishṭhā Substance,
 country-made coloured paper, 12×3 inches. Folia, 13. Lines, 6-7
 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, nearly fresh
 Prose Generally correct. Complete.

A manual on the religious observances of the followers of the
 Samaveda. From the colophon, it appears to be a part of the
 Vrata-pratishṭhātattwa of Raghunandana.

Beginning. ॐ नमः ह्य्याय ॥ अद्यानन्नादिव्रतप्रतिष्ठा ॥ ततः सामगप्रयोगः ।
 तत्र पुत्रवधेत् व्रतप्रतिष्ठाना तदा मातृपूजावधौधारायुधक्षपाभुर्द्वि-
 कथादानि कृत्वा व्रतप्रतिष्ठां कुर्यात् । श्रीं चैत् प्रतिष्ठानी तदेतानि
 विद्यायेति विद्येयः ।

End.

एवं व्रतान्तरप्रतिष्ठायामपि । दक्षिणावाक्येनैकव्रतधर्माः प्रतिष्ठार्थं नि-
 र्यादिविद्येयः ॥ • ॥

Colophon.

इति हरिहरभट्टाचार्यामजयोरमुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं सामगव्रत-

प्रतिष्ठातृत्वं समाप्तं ॥ • ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ • ॥ एतत्क-
र्माणां प्रीयतां भगवान् विष्णुरित्यनं कर्म कृत्वा तप्तद्वयताड्यमुत्प्रेजेत् ।
यथा श्रीमद्योत्यादि अमुकव्रतप्रतिष्ठाकर्माणि अमुकद्वयमर्चितं विष्णवेऽहं
ददे । ततो द्वादशदानानि दद्यात् एवं द्वादशभीक्ष्यानि प्राक्षुषाय
दद्यात् । ततः शोपकरणदण्डकमुत्प्रेजेत् । यथा अयेत्यादि अमुकव्रतप्रति-
ष्ठासंज्ञेतत् शोपकरणदण्डकं गन्धार्चितं श्रीविष्णवे तुभ्यमहं सम्रददे ।
एवं गुहं लक्ष्मीं च संपूज्य दण्डकमुत्प्रेज्य दद्यात् । सर्वेषु व्रते दण्डकवत्-
हयं । अमावास्याव्रते तु दण्डकदानानन्तरं षट्प्रदीपोत्सर्गः । यथा
अयेत्यादि यमद्वारावस्थितान्धकारतरणकामा एतान् लौक्यदृष्टिमाधा-
रणमग्राहाकायुषान् सवक्ष्यान् विष्णवेऽहं सम्रददे । ततो व्रतप्रतिष्ठा-
दक्षिणा । अग्निद्रावधारणं विष्णुधारणं कुर्यात् । एवं विधिः सर्वेषु
प्रतिष्ठायां बोध्यः ॥ • ॥

दिवरणम् । सामवेदीयकर्मव्रतप्रतिष्ठाविषयकोऽयं निबन्धः स्मार्तशीर्षधनुस्मृत्यव्रतप्रति-
ष्ठातृस्वाम्येतः ।

No 388. व्रतप्रतिष्ठापद्धतिः । Vratapratishthā Paddhatih Sub-
stance, foolscap paper, 14×5 inches Folia, 18. Lines, 5-9 in a page
Character, Bengali Date, ? Appearance, nearly fresh. Prose.
Generally correct Complete.

A guide to the Pratishthā or the concluding ceremony in
religious observances, as performed by the followers of the
Sāmaveda. Anonymous.

Beginning. ॐ गणेशाय नमः ॥ अथ व्रतप्रतिष्ठापद्धतिः ॥ तत्र द्वादशमये सप्तमा-
सादिदीपवर्जिते । पूर्वदिने उपोष्य प्रातः कृताङ्गिकोव्रतौ पूर्ववत् वर्ष-
निध्यादितव्रतं समाप्य प्रतिष्ठासंकल्पं कुर्यात् । पवित्रपात्रिराधानाः
प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा दर्भासने शोपविष्ट प्राक्षुषान् गन्धादिना परि-
तोष्य अग्निम् व्रतप्रतिष्ठाकर्माणि ॐ पुण्याहं भवन्तोमृवन्तु ॐ पुण्याहं
इति त्रिर्जपेत् । एष सति ऋद्धिश्च वाचयित्वा ॐ सति न इन्द्रोद-
यवा इत्यधनामिच्छिष्य ॐ तद्विष्णोरिति विष्णुं धृत्वा नारायणं गुहं
पद्माय संपूज्य नमस्कृत्य ॐ सूर्य्यं श्रीम इति पठित्वा उदङ्मुखः ॐ
नमस्तुभ्यै चार्थं अयेत्यादि अमुकयोः श्रीअमुकदेवकर्मणां तप्तद्वयतोत-
पलकामो विष्णुप्रीतिकामो वा इयदर्थनिष्ठादिनामुकव्रतप्रतिष्ठाकर्माहं

करिष्ये । इति संकल्प । ॐ देवी वो इति पठेत् सर्वत्र वैदिकमन्त्र-
पाठे सौश्रव्योरनधिकारः । नच ब्राह्मणेन मन्त्राः पठनीयाः । स्त्री-
कार्ये अमुकमोवा अमुकी ऐनीति । परार्थे करिष्यामीति विशेषः ।
मासोत्प्रेषण निषिद्धत्यामासाभ्यादिब्रूते मौषचान्द्रेष । तद्भिन्ने दधिर्मन्त्रा-
न्निप्रष्टनिब्रूते मुख्यचान्द्रेष मासीत्प्रेषः । तिथावित्यनन्तरं अमुकर्मक्रा-
न्त्यादिनिमित्तोत्प्रेषः ।

End.

ततोऽग्निद्रावधारणं कृत्वा शान्तिं कुर्यात् । ब्रूतेऽदेवतादत्तदत्तकं स्वा-
मिने दद्यात् । देवदत्तानि इत्यादि ब्राह्मणाय दद्यात् । ब्राह्मणान् भोज-
यित्वा अयं सुधीत ॥ • ॥ अयं सर्वत्र ब्रतप्रतिष्ठाविधिः । दुर्गाप्रति तु
तत्तदुक्तमोक्तभूतमन्त्रमुक्ता सर्वत्रगमनसूचने । यस्मिन् ब्रूते यदुक्तप्र-
धान्यं तद्व्यग्रमेव हेयं । सर्वत्र उक्तकथमुत्पद्य दद्यात् । अमावास्यात्रवे
तु विशेषः । उक्तकदामानन्तरं यद् प्रदीपानुत्पद्येत् । चीपस्तान् प्रदी-
पान् अंगुष्ठे निधाय एते मन्त्रपुष्पे ॐ चीपस्तप्रदीपेभ्यो नम इत्यभ्यर्च्य
अथेत्यादि यमद्वारावस्थितान्यकारमन्त्रव्यासनया इतान् चीपस्तान्
प्रदीपान् अर्चितान् सर्वस्मान् सोदयद्याधरजतशलाकापुमान् अग्नि-
दैवताकान् श्रीविष्णवेऽर्चं घंघ्रदे । इति दत्त्वा दक्षिणां विष्णवे दद्यात् ।
• । पञ्चमीत्रवे तु सर्वशृङ्गांमधुरयुतां वा दद्यादिति । विप्रीतकौ-
त्रवे योदश घटान् स खलवचततिलसोदकघोरपिष्टकपुनपोद्गमोष्पानि
• । जलघृष्टान्त्यां द्वादश जलपूर्वघटान् तावकुप्यद्य ॥ • ॥

Colophon.

इति चाग्नवेदिनां ब्रतप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥ • ॥ श्रीगुरवे नमः । • ॥
श्रीरघुनाथाय नमः ॥ • ॥ श्रीदुर्गायै नमः ॥ • ॥ श्रीश्रीपादाय नमः ॥

विवरणम् । चाग्नवेदीयब्रतप्रतिष्ठाविधिविनिर्णयकः अष्टिद्वयोनिबन्धः ।

No 389. सृतिकायस्त्रीपूजा । Sūtīkāśhaśthīpūjā. Substance,
country-made colourless paper, 13×3 inches. Folia, 5. Lines, 6-7
in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, somewhat
old. Prose. Generally correct. Complete.

A work on the worship of the goddess Shashthī performed
in the evening of the sixth day of the birth of a child. The
codex was written by Pandita Jaganmohana Tarkālakāra, the
late librarian of the Sanskrit College library, and it formerly
belonged to the late Professor Jayanārāyaṇa Tarkapanchānana.

Beginning. ॐ नमोमहेशाय । अथ सूरसंक्रान्तिपूजाविधिलिख्यते ॥ तत्र पठे-
 ऽहनि सायंममे' सखिवाचनं कृत्वा संकल्पं कुर्यात् ॥ ॐ अथेत्यादि
 अमुकगोत्रः श्रीचमुकदेवशर्मा ममाभिनवजातकुमारस्य जन्मदिनात् पठे-
 ऽहनि सर्वारिहृत्पद्मनपूष्पंकदौर्घ्यामुद्रकामोदहिसंसिदानानन्तरं महे-
 शादिपद्मदेवतासूक्तिकादेवतानां पूजनमहं करिष्ये ॥ इति सङ्कल्प
 कुर्यात् ॥ ततः सूरसं.पठेत् थञ्जाप्रत इति यजुषां देवोव इति साम-
 गानां पठित्वा द्वारसमीपे सप्तमण्डलिकां कृत्वा तत्र वटपत्रे खेवपाहा-
 नारश्च मन्वादिना संपूज्य साधुभक्तवर्तिं दद्यात् ॥ तत्र मन्त्रः ॥ ॐ खेव-
 पाहा नमस्तेस्तु सर्वशान्तिफलप्रदः ॥ वासुध्व [या (?)] विद्मनाशाय
 प्रतिगृह्णामि नमः ॥ इति ॥ एष साधुभक्तवर्तिः ॐ खेवपाहोभ्यो नमः ।

End तत एते चौरपूरितचराः ॐ यहीदेवै नमः हवसेव दीपः यां यही-
 देवै नमः ॥ ततो दक्षिणां दत्त्वाऽभिद्रमवचाय्यं कर्त्तरिकागोरोचनादि
 गृहे संस्थाप्य द्वारि प्थातं जागरयेत् ॥ द्वादशनामानि यथा । कौरव(१)
 नारायण (१) माधव (२) गोविन्द (३) विष्णु (५) मधुसूदन (६) विवि-
 क्रम (७) वात्मन (८) हृदीकेश (९) श्रीधर (१०) पद्मनाभ (११) हामी-
 हर (१२) । ० ।

Colophon इति सूरसंक्रान्तिपूजा समाप्ता ॥ ० ॥ श्रीजगन्मोहनशर्माः खादरमिर्द
 पुनकश्च ॥ ० ॥

विवरणम् । श्रीसूरसंक्रान्तिपूजानियमकोशे निबन्धः ।

No 390 सूरसंक्रान्तिदीपिका । Sūrasaṅkrāntidīpikā. Substance,
 country-made yellow and red paper, 18×4 inches. Folia, 18. Lines,
 3-6 in a page. Character, Bengali. Date, Appearance, not old,
 but torn and writing effaced in parts. Prose Generally correct.
 Complete.

A work treating of Saṅkrānti or the movement of the sun
 from one Zodiacal point to the next, under the name of Saṅkrānti
 Dīpikā by the late Professor Jayanārāyaṇa Tarkapāṇḍanana.
 The codex appears to have been lent by him to the Sanskrit
 College Library.

Beginning नमोमहेशाय । यत्ना देवीपद्मद्वयं सूरसंक्रमदीपिका । कुरुते वैदिकः
 श्रीमान् जयनारायणोद्दिजः ॥ नन्वावीरधुनन्दनाष्ट्रिकमसैर्मानोदिने-

संक्रमे सत्त्वं तद्दिनमेव पुण्यमुदितं घनोद्भ संक्रान्तिषु । या याः कर्त्त-
व्यादिके निगदिनाश्लिङ्गनमुष्वा भादिकाष्टाः क्षुः पुष्करा दिने दिनमपे-
यैवादिशंक्रान्तिषु ॥ १ ॥ प्राक् निशत्परपूम्नतः षड्वमीमानार्थयूदे परं
मानार्थे परपूम्नराश्रयमिना मानार्थयूदे तथा । ऊर्ध्वे विंशतिरादिमाह
परया राश्यादिना सत्त्वं मानार्थेऽथ पुनस्तदेव स्वपमाः प्रागुत्पदि-
नार्थे परं ॥

End.

निशीयजातास्यमान्यसंक्रान्तिषु तिथिभेदे पूर्वापरदिनपरपूर्वाहंशो-
स्तिथ्यभेदे पूर्वादिनयेवार्थमावष्टा यन्पुण्यममुक्तं क्षान्तिसत् सम्मत्पर-
कोमुदौक्त्यलप्यार्थकृत्यचिन्तामपि सत्परजाकरादिसम्मतं निशीयजाते
द्विषिषायने तिथिभेदाभेदयोः पूर्वदिनोत्तरार्थमावष्टोत्तरायणे परदिन-
पूर्वाहंमावष्टा पुष्पं यन् क्षान्तिसत् नदपि काकमावष्टीयनिर्णयादत-
मदनपारिजातकाष्ठनिर्णयसारकाष्ठनिर्णयदीपिका तद्विवरणमयमय-
समुक्तनिर्णयविशुद्धसंदोषकमुक्तसंमत्समुक्तनिर्णयविशुद्धय-
धिंयकृत्यमुपपत्तिरुक्तं ॥ ० ॥ सव्यासंक्रमे दिनद्वये चेद्दिनसंक्रमस-
नद्या राशिद्वये चेद्भाषिसंक्रमस्यवद्यादरौयेति क्षान्तिसंक्रान्तं तदपि
सत्परजाकराकाष्ठनिर्णयसमयप्रकाशकपतवप्रपत्तिवक्तुनिबन्धनमनित्यर्थं
पक्षवितेन ॥ प्राहु + + + रण्डिरणं विवेकविकलैः सिन्धोः सना-
कोदित्वाद्द्वारमं वितनेतु नाम मदनी मुग्धात्मनां वद्विधी । सव्या-
कपटेन मोहजननं कर्षं स्वयं माधवः क्षान्तिसं पितृमैभूषणमनीमाहं
बलादायितं ॥ १ ॥

Colophon

इति श्रीमत्सर्वमेष्टयं व्यापितकलिकानामनराजसंस्कृतपाठशास्त्रा-
यशास्त्राध्यापकनीलकण्ठपनारायणतर्कपञ्चाननभट्टाचार्यविरचिता सूर-
संक्रान्तिदीपिका समाप्ता ॥ ० ॥ इति ॥ ० ॥

विवरणम् । अध्यापकश्रीजयनारायणतर्कपञ्चाननविरचिता सूरसंक्रान्तिदीपिका नाम
संक्रान्तिनूपुरकाष्ठनिर्णयविषयकोऽयं निबन्धः ।

No 391. सूरसंक्रान्तिदीपिका । *Sūrasaṅkrāntidīpikā* Substance,
country-made yellow and red paper, 10×6 inches. Folia, 25 ; Lines,
2-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not
old, but torn, worm-eaten, and writing effaced in parts. Prose. Not
correct. Complete.

46 a. c.

Another copy of the same work.

विवरणस्तूपूर्वम् ।

No. 392. होलिकाकथा । Holikákathá. Substance, country-made white paper, 12 x 5 inches Folia, 7. Lines, 5-7 in a page Character, Nágara. Date, Samvat 1893. Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Bhavishyottara Purána on the Holi festival.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीशिवाय नमः । श्रीपार्वत्यै नमः । नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं । देवीं सरस्वतीं याचं ततो जयमुदीरयेत् ।
१ । पुण्डिर उवाच । किमर्थं फाल्गुनस्थाने पूर्वमायां जगारं । उत्थायः क्षियते लोके घामे घामे पुरे पुरे । १ । किमर्थं मिश्रलक्ष्मीं मेहे मेहे विवादिनः । होलिका दीप्यते कक्षात् फाल्गुनी च किमुच्यते । २ । अद्याहेति हि का साक्षाद्दीप्तोऽप्येति किमुच्यते । कोवास्यां पूज्यते देवः केनैवमवतारिता । ३ । किमस्यां क्षियते लक्ष्यं चैतद्विद्वत्तोषद । श्रीलक्ष्म्य उवाच । आसीत्कृतयुगे पार्थ रघुनाम नराधिपः । ५ । ग्रहः सन्ध्याधोपेयः प्रियवादी बहुव्रतः । सामान्यः इतिवो कृन्वा बलीकृत-नराधिपः । ६ । भर्तवः फाल्गुनामात्र प्रजाः पुनानिबौरमान् । न दुर्भिक्षं न च आधिनां कालमरुतं ययाम् । ७ । नाधिभोक्तृशया पौरा कस्मिन् शसति भूपतो । तस्मैव शसतो राज्यं सप्तधर्मरतस्य वै । ८ । पौराः सर्वे समागत्य चारिषाद्वितमभुवन् । पौरजना जगुः । तत्र राज्ये अष्टराज प्रजाः सीपत्रवा युताः । ९ । आयाता बालकान् भक्ष्या दृढमानसेति राक्षसी दिवाराक्षी समागत्य बालान् पीडयन्ते-बलात् । १० । संखोडीं जगैरयमा पित्रोमीर्देवसुंजा । कराला विकरा-क्ष्मीं स्फुल्लबाहादिनमवा । ११ । काचिच्छेताघितजरा बालान् दृष्ट्वा च धावति ।

End

श्रीलक्ष्म्य उवाच । व्रते सभार्ये चित्तपक्षद्वयां प्राप्तपंचमे सप्तपक्षिते च । संप्राप्य ते श्रुतकुसुमापुष्पं सचंदनेषु च रसेन संयुतं । ८१ । पुषपोन समायुक्तं सप्तसं तिष्ठ सचंदं । पूर्वमा फाल्गुनस्थाने एवं व्रतविधिः कृतः । ८२ । पूर्वमा जयदा नित्या सचंनिद्रोपनाशिनौ । एतने कथिता राजन् निषीनामुनया निधिः । ८३ । पूर्वमा प्रतिपत्तिर्यो कथां पौराक्षिणीं ग्रामाय । याचं संपूज्य विविधदत्तैरजितभोजनैः ।

८८ ॥ सुगंधदक्षिणामिषं चंदनैः चेतुष्पथैः ॥ रात्रौ जागरणं कुर्याद्भृत्य
जीतोत्थं यः ॥ ८९ ॥

Colophon

रति श्रीभविष्योत्तरपुराणे होलिकोत्सवकथा संयुक्ता । लिखितं जय-
लक्ष्मिदेश प्रयागनगरे बरे ॥ रामनंदाष्टमू १८९९ वर्षे वैक्रमे फाल्गु-
ने पिते ॥ शिवरात्रिदिने सूर्योदयश्चयलक्ष्मिमिथैः । १ ॥ श्रीराम-
चंद्राय नमः ।

निवाणम् । भविष्योत्तरपुराणसंस्कृतहोलिकोत्सवकथासंयुक्तसप्तमविषयस्य निबन्ध ।

No. 393. होमविधिः । *Hómaridhiḥ*. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 19. Lines, 7-11 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, very old Prose. Not correct Complete (without colophon)

A manual on offering clarified butter, &c., into the fire, to avert the evil influence of planets, &c., under the name of *Hómaridhi*. Anonymous.

Beginning. श्रीमद्देशाय नमः ॥ नमः शास्त्राय ॥ अथ होमविधिः । सावित्र्याद्यान्
षड्भ्यं सध्वान् प्रथम्यं चरित्तमः । सचन्द्रवर्षं ब्रूहि वशिष्ठमुनि-
सप्तमः ॥ १ ॥ यदवा प्रथमांशे रात्रौ च विमदेन तु । विदेहा-
शास्त्रे कुम्भस्य महासुने ॥ १ ॥ किमर्थं मे वने जातं कक्षाद्वार्यं विन-
शति । रामस्य वचनं दुःखा वशिष्ठ आख्यातास्त्रिंशं ॥ २ ॥ सुरासुरा-
क्षया यथाः सर्वे यथा रिजातयः । खेचरैः पतिभूतैर्लभं विवि-
धापदम् ॥ ३ ॥ यदा राज्यं प्रचक्षति यदा राज्यं चरति च । यदैर
धपितं सर्वं वैलीक्यं च यदाचरम् ॥ ४ ॥ यत्ने राम वनं यानं विधीतः
जीतया नृप । नरोपेक्षेन नरोप नृपराजसदृशमतः ॥ ५ ॥ यत्ने खेच-
रास्तुल्यं यक्षाक्षयं यमंजया (?) ॥ भवेद्विषयोमोघा प्रयागनगरं
मुप ॥

End.

अभिषेकं कुर्यात् । आयुषं यमदग्ने (जमदग्ने?) कम्पयन् आयुषं यदेवेन
आयुषं ततोश्च आयुषं । हृदि भस्मना ललाटे घोषाया दक्षिणां
दक्षिणामनपातः ॥ ॐ नमोऽस्तुते परब्रह्मणे शुभकवाचनाय सप्तभि-
रुदाय दक्षिणाय दंडाकरास्तवदानाय नानावैश्वर्यपरिमलमरीराय हेम-

महिमाशिवमुकुटकुण्डलधारिणे ह्येष्टि भगवन् सर्वविघ्नविनाशकाय
यज्ञभानं प्रथ्य स्त (?) पूर्णां चैव नमोनमः ।

Colophon. (नास्ति) ।

विवरणम् । होमविधिनाम यज्ञदोषशान्तिनिमित्तकहोमविधानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 394. होमसिद्धान्तः । Hómasiddhāntaḥ. Substance, country-made white paper, 12×4½ inches Folia, 1. Lines, 10-14 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Correct. Complete.

A manual treating of the Homa rite by Bhadra Deva or Rámakrishṇa Deva, son of Ápadeva.

Beginning. श्रीमद्यज्ञोपासनाय नमः । यजमानेनाग्नीषमयेऽग्निहोत्रहोम उपपासनीमस्य कर्तव्यो न कर्तव्यो वेति संशयेनेति तावत् प्राग् ॥ कुतः दृष्ट्वां भावमागोत्र सपिच्छेन विधीयते ॥ जननेत्येवमेवं आग्निपुत्रं द्युमिच्छतामित्यादि मन्वादिस्मृति प्रामाण्याद्भूषिताभ्युषिता कर्तव्यमित्यादिवचनाद्भूषेणभिकारात् ॥ अतएव सूतके कर्षणां त्यागः संधादीनां विधीयत इति संवर्तोक्तं सूतकेतु समुत्पन्ने आर्त्ते कर्त्तुं कथं भवेत् पिष्टं पशं चर्षं होममसगोत्रेण कारयेदिति जातुकर्षोक्तं संशयदे ॥ तस्मादागोषिना यजमानेनाग्निहोत्रहोमोऽग्निहोमस्य न कर्त्तव्य इवेति चेन्न । वैतानोपासनाः कार्य्याः क्रियाश्च नृनिषोदनादिति याज्ञवल्क्योक्तेः । वैतानास्तेनाग्निवाधा आग्निहोत्रदर्शपोर्वसावाद्याः क्रिया उच्यन्ते । प्रतिदिनमुपास्यत इति उपासनी यज्ञोपनिषत् उपासनाः धार्यं प्रातर्होमक्रिया उच्यन्ते इति ताः वैतानोपासनावैदिक्यः क्रियाः कार्य्याः । कथं वैदिकत्वमिति चेत् । नृनिषोदनात् । तथाहि यावज्जीवमग्निहोत्रं शुक्रयादित्यादि नृनिभिरग्निहोत्रादीनां षोदना शब्देन । तथा अथर्वणसाहा कुर्यादित्यादि नृत्योपासनहोमोपि शोचते ॥ अथ च श्रौतत्वमिषेणोपादानात् आर्त्तक्रियायां दावादीनाममनुष्ठानं गम्यते ।

End.

तस्मादागोत्रमये यजमानः साक्षात्स्य स्यमग्निहोत्रहोमं कुर्यादोपासनहोम स्यं कुर्यादित्येव वा कारयेदिति स्मृतिवैविध्यादिकल्पः । तस्मादागोषिना यजमानेन मयमोपासनहोमे हवे नाग्नेर्लौकिकत्वमिति पिष्टं । निर्वर्तोऽयं आक्षाणोमिताधराद्युत्पन्नेष्वारपाजानकोशभादि-

नानानिर्वचय्यास्तीचनया रामलक्ष्मदेवेन विदुषां प्रमोदं संदीप्तं जन-
यतु ॥

Colophon. चापदेवदुतेनाथं भद्रदेवेन सीमता । अकारिहोममिदामस्तेन तुष्यतु
यशमुक् ॥ न ॥

निररथम् । होममिदानीं नाम नित्यहोमोऽग्नयिना कर्मयोगेन्येतत्सिद्धान्ताद्यकोनिम-
न्विष्टेयः ।

No. 395. चन्दनधेनुदानप्रमाणम् । Chandanadhenudāna-pramānam.
Substance, country-made yellow paper, 18×4 inches Folia, 2. Lines,
9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old.
Prose. Correct. Complete.

A compilation consisting of authorities regarding the offering
of Chandanadhenu, or a cow marked with sandal, on the occasion
of the first Śrāddha ceremony of a woman dying before her hus-
band and son, by Vāchaspati Mīra.

Beginning. ॐ नमोमन्त्रेणाय । नमो भिषं चन्दनचर्चिताया सेनोः प्रदाने सविधिं
प्रमाणं । एमाकरादेर्लिखितं विस्तीक्ष्य ततोनि वाचस्पतिरघावुदिः ॥
अथ चन्दनधेनुदानविधिः ॥ तत्र एमाकरे श्वसः ॥ जीवत्भर्ता तु या
नारी पुत्रिणी भिषदे यदि । धनसांस्ततां धेनुमावाय्याय प्रदापयेत् ।
पति (पति) पुत्रवती नारी भिषदे यापयत्ययोः ॥ एवं नमोत्तमनेतुषु
पिता यावत् जीवति । तथा कर्मोपदेष्टिन्यां शास्त्रचर्मसे च वस्त्रा-
भूतानि वस्त्रानि यथा नृचक्षतिः ॥ पतिपुत्रवती नारी भिषदे भर्तु-
रयतः । चन्दनेनाद्वितां धेनुं तस्याः स्वर्ग्यं कल्पयेत् । तथा जातु-
कर्मः । धेनुं चन्दनमाह्वय्य यो दद्यान्माह्वयेतरे । यदि यापयतिर्युक्ता
तथापि स्वर्गमाप्नुयात् । तथा वसिष्ठः । न शुभस्य ह्योत्तमोपायान्पितरि
जीवति । चन्दनेनाद्वितां धेनुमावाय्याय प्रदापयेत् ॥

End. नमोत्तमो ह्यवस्थाप्य वस्तुतय्यान्वितस्य च । ह्योत्तमविधानेन कर्मसं
सम्बद्धं च । मामहोकेनेति मन्त्रेण दासहस्तोपीति च । धेनोश्च सवि-
मदयदेयेति विश्रुताद्वितस्या लिखेत् । नामधाम्ने विष्टोपायं दत्ते चर्म
समालिखेत् । नमोश्च कर्मोपदेष्टानाचार्यैश्च विधानवित् । ततो श्व
र्चलिखेत्तत्र पद्याङ्गप्रमाणं । श्रुत्वं वदुर्लभं प्रोक्तं दत्ते वामे तथा विधिः ।
पुनर्वासा सुखी (पूजां सुखी ?) धेनुं यजमानोत्तरामुच । ॥ वस्तुवादि

तापरिच्छेदनं अविदुषोऽज्ञानतोऽज्ञतस्य स्तुतिर्यस्यसहस्री अनुचिता भवति
तन् नदा ब्रह्मादीनां देवानामपि जगद्विषयः पारमजानतां गिरस्तदि-
श्वेतवपसा अपवादं प्राप्ता अयोग्या इत्यर्थः । ब्रह्मादिषु जया उप-
पन्निकृते समापि स इत्याद्य अयेति अथ मन्द-मिदानीपक्षमे सम-
तिपरिचामावधि यावदुद्विनिर्भवं यथास्थानतया मृदन् सुबन् सर्वलोको
मानयोश्च इत्यर्थः तर्हि तत्र लोके समापि परिकरः समारम्भो निरपवादो
निर्विरोध इत्यर्थः । तथाहि वाच्यं ब्रह्मनिन्दयोरिति शासनान्
अवाच्य अनिन्दनीय इति भावः ॥ १ ॥

Beginning of the text. ॐ नमः शिवाय ॥ महिम्नःपारमो परमविदुषोपसहस्री
स्तुतिर्ब्रह्मादीनामपि तदवपसास्तपि गिरः) अथाराध्य सर्वं, समति-
परिचामवधि मृदन् अमायेव लोके अरनिरपवादः परिकरः ॥ १ ॥

End of the text. अक्षितनिरिषमं स्यात् कण्ठसं चिन्तुषां सुरतवचरमाद्या क्षेत्र-
जीपाधमुर्ध्वो लिखति यदि मृदोत्ता सारदा सर्वकालं तदपि तत्र
गुह्यानामीश पारं न याति । त्रीप्यदन्तमुचपद्वजनिर्गतेन लोकेष
क्षितिकदरेष हरप्रियेष । कच्छस्थितेन चठितेन मृदस्थितेन धंजीक्षितो
भवति भुतपतिर्मेघेशः ॥ १३ ॥ सुरमुपमभिपुष्पं सर्वमोक्षैकवेतुं पठति
यदि मनुष्यः प्राज्ञतिर्नाम्यचेताः । वलति शिवसमीपं क्षिप्रैः क्षूपमानः
क्षवमभिदमकोषं पुण्यदन्तप्रचीतं ॥ १५ ॥

Colophon. इति त्रीप्यदन्तनिरचितं महिम्नःश्लोकं समाप्तं ॥

End of the gloss. इदानीं जगाम अमुकं अपरिचयं स्वपञ्चनिकारस्य दर्शयति ।
कुटुम्बद्वन्द्वनामेत्यादिना । अस्यार्थः । पुण्यदन्तनामा मन्त्रर्वराजः नरेन्दु-
मोक्षैर्मेघैश्च दापः । अथ आनन्दोपात्तं निर्माद्वल्लहानकपापराधान्
निजमहिम्नोन्नमप्रयाचनत्रिकयान् भवः सन् अथ महादेवस्य इदं
पूर्वोक्तवचनमकार्णोन् कीदृशं समुच्य अभावतोऽमुदाये दिवानां देवानां
दिव्यमुपादेयमित्यर्थः ।

Colophon. समाप्तोऽयं चन्दः ॥ * ॥

विरचयम् । पुण्यदन्तमन्त्रविरचितं महिम्नःश्लोकं मटीकम् ।

No 397. सटीकमहिम्नस्तोत्रम् । [*Satika Mahimnastōtram*. Sub-
stance, country-made yellow paper, 16x3½ inches. Folia, 10. Lines,
5-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very
old. Prose and verse. Correct Complete.

Another copy of the same work with an explanatory gloss in the margin by Govindánanda under the name of Mahimnahstava-kaumudī.

Beginning of the gloss. श्रीमोविन्दपदद्वन्द्वनखेन्दुरविमन्त्रिः । अन्वयिनाभिरा-
ज्ज्ञानं विपत्तधामं धुनोतु मः ॥ त्रिषते श्रीमता मातपादरेषूपदेशतः ।
केनचित्कृतिना मन्मोर्गद्विन्दःखवकोमुदी ॥ अथ केलिकलाकवलितद्व-
योधरविमण्डलमवतीर्य विहरमानसकान्तस्यन्दमानमकरन्दसन्दोहासतमपु-
करनिकरभङ्गहारलुङ्घितप्रोत्फुल्लमलौबलधियनुपवनमवलीक्य कुसुमनिष-
यावचयमहरहरभिषन्दधानः कुसुमोपहारासत्त्वप्रच्छिन्नाश्लिक्कनिषदैर्वि-
कीय निपुणकोविदोपदिष्ट + + निर्मास्यनिषदाभिसङ्गमनितम-
ममममप्रत्युद्गमोद्दिग्मानः कुसुमदमननासा मन्मथराजोमन्मथारतना-
लोचयन् संक्षिप्तः आकषाविभिषपास्यमानचरयकमलमाग्नतोषिर्ष महे-
श्वरमभिस्तुयन् अशेषतस्तन्महिमानमविदिनापि खवग्रहणौ निर्मा मन्त्रि-
माह महिम्न इति ।

End. श्रीपुण्यद्वन्द्वेत्यादि । मोविन्दानन्दकृतिना कृते कृतविद्या युताः । निवे-
द्यन्तु विद्वांसोमद्विन्दःखवकोमुदी ॥ सर्वान्नयामिने तस्मै मोविन्दाय
ममो ममः ॥ अग्रानुरागं चास्मन्ते यत्प्रचारद्विषयितः ॥

Colophon. इति श्रीमोविन्दानन्दाचार्यकृतमहिम्नःखवकोमुदी समाप्ता ॥ ११५ ।
दानं दीक्षानपकोषैः ज्ञानं धामादिकाः त्रिषाः महिम्नःखवपाठक-
कलां भार्गवो बोद्धवीम् ॥ • • • • •

विवरणम् । मोविन्दानन्दविरचिता महिम्नःखवकोमुदी नाम महिम्नःखवटीका ।

२५

There are two other codices containing *ṭīkā*s or glosses on the same work bound together in the same volume, described below.

No. 398. महिम्नस्तवटीका । Mahimnahstavaṭīkā. Substance, coun-
try-made colourless paper, 18×4 inches. Folia, 6. Lines, 11–12 in
a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1753. Appearance, not old.
Prose. Correct. Complete.

Another gloss on the Mahimnahstava by Śrīkṛishna Tarkā-
lankāra.

Beginning. ॐ नमोयशेनाय । पुरा किल काश्या पुण्यक्षमाया नमर्चोत्तमा ।
प्रतिदिनमेवोद्यानेषु पुण्याच्छादयति । उद्यानपालाय पुण्याक्षमामा
नमश्चरेत् पुण्याच्छादयते इति श्रुतिविक्रहारा निर्वोप्य चारामेषु
मित्रनिर्वाणानि प्रविशन्तः । पुण्यक्षः अथ शिवनिर्वाणानि पदा-
ण्यश्च उद्यानपालेन्दो विवेक्षयालयं निमग्नमुत्तमं संगोप्य नीतः
वीरिचेष्टरं शीतुमभिलषति ॥ अग्निमाह महिम्न इत्यादि ।

End. मनः कुपुमदशनेत्यादि श्लोकस्य पठति तच्च पुनर्मिति न विदुः ॥

Colophon. इति वीरीश्वरकौस्तुभारम्भाचार्यविरचिता महिम्नस्तटीका च-
मात्राः ॥ ॐ नमः ॥ वीरिचन्द्रदेवमहर्षेः लिखितेन ॥ ॥
महाब्दाः १७१९ यावदीया ॥ ॥

विवरणम् । वीरीश्वरकौस्तुभारम्भाचार्यविरचिता महिम्नस्तटीका ।

No. 399. महिम्नस्तटीका । Mahimnah-stavatika. Substance,
country-made colourless paper, 15×4 inches. Folia, 7. Lines, 8-9
in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not old.
Prose. Generally correct. Incomplete.

Another gloss on the Mahimnah-stava, identical with the one
noticed in No. 397.

विवरणम् ।

No. 400 अन्त्येष्टिप्रयोगः । Antyeshti Prayogah Substance,
country-made white paper, 13×4½ inches. Folia, 61. Lines, 11-12
in a page. Character, Nāgara. Date, Saka 1702. Appearance, very
old, and worn out in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A manual on the funeral ceremony under the name of An-
tyeshti Prayoga, by Visvanātha Bhaṭṭa, based on the rules of
Kāvalāyana.

Beginning. श्रीमधेशाय नमः ॥ इति सर्वप्रार्थना ॥ एवं हस्तप्रायश्चित्तोक्तान्तात्तदेति
यत्प्रभुपतिरङ्गान् नीतादिश्रीवाचि सप्तमनामादि च पठेत् । १२पु-
मादा । शिवस्मरणं रामस्मरणं च कार्यम् । एवं नामस्मरणे क्रियमात्रे
१२पुमादितः सप्तपथे प्रातर्होमकाले प्रातर्होमे जाते वा नहुनरं मार्गं

चोमपथ्यं दिना वा यदेव कश्चिन्मृतिशंका म्नातदा तदिनमिति
आमाभि दर्शान्तरप्रतिपत्प्रानर्होमातावधिकोपागमचोमान् पक्षचोमव-
दुत्ता तदानीमेव । तदिनसायं चोमप्रभृतिदर्शसायंपथ्यं सायं चोमान्
पूर्ववच्छ्रुयात् ॥

End

एवमाद्यग्रथ्यं छने प्रायश्चित्ते ममिच्छा अपि । ममभेदजनदोषनिवृत्ति-
द्वारा अर्द्धदेहिककाय्यमिदमे दावकतां अह.छर्त्तुं अर्हेत् । अन्नमौन-
कौषकस्य कारिकाकन्ये चोक्तं अर्द्धेदमादियदुक्तं प्रायश्चित्तं तदुभयमपि
ब्रह्मागोर्द्धे अन्नमप्रभृत्येव वेदितव्यं ब्रह्मागोर्द्धमित्येष वृत्तं प्रायश्चित्ते
वेमादिः । ब्रह्मचारौविधानप्रभृति एतदन्तां वृत्तं प्रयोमते ।
निचयविधिधादौ द्रष्टव्यमिति । आर्त्तवर्गमनुमन्त्रः सर्वेषां पादधूहिता ।
विद्यनाथेन वास्तानां सुखं कर्तुं निरूपितः ॥ १ ॥ अनादिताम्रिगन्धार-
ममययान्प्रवृत्तिना ॥ विदुषयेकदुष्टस्तु मम भाग्यवशाद्यदि ॥ १ ॥ तदा-
ममस्तु गोध्यासौ विदुषां प्राचंमा एवम् ॥

Golophon

एतावच्छायनकार्त्तांलेखिः समान् (३३) ॥ श्रीमातादुर्गामहालसा-
देवतापंचमस्तु ॥ १ ॥ १००९ विरोधस्तु नाम संवत्
आश्विनकृष्णषष्ठि(?) भौमवारे इदं पुस्तकं समानं मन्त्रेकारोपनामसंकरेण
लिखितं ॥ १ ॥ यावत् पुस्तकं दृष्ट्वा (इदं ?) तावत् लिखितं मया ।
यदि शुद्धमग्र्यं वा मम दोषो न विद्यते ॥ १ ॥ भग्नप्रहकटिप्रीवा
(व. ?) कम्बद्विहरीधुनुः ॥ करलनमवरार्थं चतुर्नर्तति संतः ॥ १ ॥
नैलाद्रचेकलाराधेप्रचेहीमल (शिविल ?) बंधनात् । सर्वेष्वेव न
दास्यं एवं वदति पुस्तकं ॥ १ ॥ अर्जुनं भूरिकटेन पुस्तकं लिखितं
मया । अर्जुमिच्छति यः पश्यी तस्य बंधोऽप्येव (तस्य बंधययो-
भवेत् ?) ॥ १ ॥ चोदुग्गाराविषयं । श्रीविद्येश्वरापंचमस्तु ॥ १ ॥ अथ
विद्यनाथभट्टकृतिते (ले ?) द्विप्रयोगः समानः ॥ १ ॥ १ ॥

विवरणम् । आश्वलायनस्मृत्यानुसृतान्येद्विप्रयोगविषयकोऽर्थं निबन्धः श्रीविद्यनाथभट्ट-
विरचितः ॥

No. 401. अनन्तव्रतपद्धतिः । Anantavrata Paddhath. Substance,
country-made white paper, 13×4½ inches Folia, 14. Lines, 4-11 in
a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1644, Saka 170 (?).
Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Com-
plete.

A guide to the performance of a religious observance called Anantavrata performed on the white fourteenth lunar day in the month of Bhādra. Anonymous.

Beginning. श्रीমদেগায় नमः ॥ भाद्रपदशुक्लचतुर्दशी अनन्तव्रतं ॥ आचम्य प्राचा-
मायम्य देगकालो कृत्वा ॥ मम मङ्ककुटुम्बस्य मङ्कपरिवारस्य चतुर्विधपुत्र-
चार्यसिद्ध्यर्थं मम समस्तपापक्षयार्थं मया स्वीकृतस्य चतुर्दशवर्षविधेयस्य
मयि यथावत् प्रतिष्ठाप्यसिद्ध्यर्थं प्रतिवारिकनिश्चितं सकलमनोरथनि-
दिहारा श्रीमदन्तदेवताप्रीत्यर्थं यथागत्या यथाज्ञानेन यथामितितो-
पसंभारैः पुरश्चर्यैः पौराणोक्तमन्त्रैर्मूलमन्त्रैश्च ध्यानावाचनादिपौङ्गव-
चारैः पूजां करिष्ये ॥

End. अनन्तः सर्वकामायापधिपः सर्वकामदः ॥ त्रयेनामेन सुप्रीतो भवसिद्ध-
सदा मम ॥ उपायमन्त्राः अनन्तः प्रतिपञ्चमन्त्राः ॥ नमोऽन्यम-
न्त्रायेति प्रायेण ॥ दारिद्र्यनाशनाशार्थं पुत्रपौत्रप्रवर्धयेत् ॥ अर्भमाह्व-
यिर्दं खर्वं धर्मोऽहमिति चाचुष ॥ अनन्तं कामदं देवं सर्वकामकलप्रदं ॥
अनन्तदोरूपेण पुत्रपौत्रप्रवर्धनम् ॥ प्रायेण ॥ मूलातिरिक्ताणि परि-
कुटानि यागीय कर्माणि समाकृतानि ॥ धर्म्यानि चैतानि मम धनस्य
(?)प्रवादि पुनरात्मनाय ॥ मन्त्रं मन्त्रं मया पूजा इति विनम्रं ॥ अन-
न्ताय नमस्तुभ्यं सद्यःशिरसे नमः ॥ मनोस्तु यत्नमाभाय नागाधिपतये
नमः ॥ आवाहनं च जानामि ॥ यस्तु कृत्या ॥ अपराधसद्यश्च ॥
अनेन मत्कृतपूजनेन श्रीमदन्तः प्रीयतां ॥

Colophon. संवत् १८४१ शके १७९(?) आश्वयुज्यमासशुक्लपक्षे चतुर्दशी
भानौ तद्विने इदं पुस्तकं समाप्तमस्मत् ॥ इदं पुस्तकं श्रीसो इत्युपना-
मकवीरेश्वरभट्टाक्षजयपुत्रा लिखितं ॥

शिवरत्नम् । अनन्तव्रतपद्धतिरूपीयं निबन्धः ।

No. 402. अनन्तव्रतकथा । Anantavratakathā. Substance, coun-
try-made coloured paper, 16×4 inches. Folia, 7. Lines, 8-10 in a
page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old. Prose
and verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Bhavishya Purāṇa on the Anantavrat mentioned above.

Beginning. ॐ नमोऽनेशाय ॥ अथ भविष्यपुराणोक्तामन्त्रमपि लिख्यते । तत्र प्रथमं स्थातः शुचिराचान्तः । सरितटे गृहे वा सर्वतोभद्रमण्डलं नि-
र्धाय । तत्र अक्षरसमेतं कुटुमास्तमर्च्यैषिलिप्तकलममारोपयेत् ।
ततः कलसोपरि सर्वमयमन्त्रं व्यापयित्वा कलसे दत्तं दत्ता पठेत् ।
एतेहि भगवन् तस्य गतुचक्रमदाधरः । कीदृके पूरिते कुम्भे सान्निध्यमिह
कल्पय ॥ नमोऽस्वन्माय सूर्याय इति ततः सूर्यः सोम इति पठित्वा
मङ्कल्पं कुर्यात् । ॐ अथेत्यादि अमुकमोवा श्रीअमुकोद्देशी मम सर्वा-
पञ्चांगिपूर्वकपुत्रपौत्राद्यवधिन्नमन्तमिमैश्वर्यपुत्रत्वं सुखोक्तप्रान्निकामा-
न्मन्त्रनकर्मणि भविष्यपुराणोक्तविधिना मन्त्रपद्यादिनामादेवतापूजा-
पूर्वकश्रीभगवदन्तापूजापतुर्दंगकलदानपूर्वकं पतुर्दंगमुष्णान्नपतुर्द-
ंगपत्तिमङ्गुलदोरं करद्वये बद्धा तत्रसिततण्डुलपुष्पप्रसवेकभागप्रादुर्घ-
प्रदानाधरभागास्तमोजनकयाधवत्पूर्वकं श्रीभगवदन्तामन्त्रमचं करिष्ये ॥

End. ततस्तस्यै प्रदास्यामि नाशवं ज्ञानमुत्तमं ॥ इह भुङ्क्ते सदारस्तु भोगान्
सर्वाभिभोषितान् । पुत्रपौत्रपरिहतस्तनोमीशमवाप्नुयात् । इति द्वा-
वरं देवसर्वेवात्नरधीयत ॥ ततो गच्छति कौशिक्यो दृष्ट्वा चूडादिकं पुनः ।
इष्टयान्नादेवेन च सन्तुष्टोऽभवद्द्विजः ॥ तदानन्तस्तु सभावात् या वार्ता
आभि वेन सा ॥ कथिताः कथितास्तेभ्यो दत्तं तस्यै दिजातये ॥ कौशि-
क्योपि गृहं गत्वा अकारानन्तकं व्रतं ॥ शीघ्रया सद्यश्चांता भुङ्क्ता भोगान्
पथेशितान् । जगामानेन च समे मन्त्रवत् पुनर्भवेत् ॥ कल्पानो व्यापि-
र्भूत्वा(?) इत्येते ज्ञान संशयः ॥ अद्यापि समे गच्छन्ति व्रतस्य व्रतमुत्तमं ॥

Colophon. इति भविष्यपुराणोक्ता श्रीमदन्तामन्त्रकथा समाप्ता ॥ • • • • •
• • • • •

विवरणम् । भविष्यपुराणसंग्रहोक्तानन्तामन्त्रपद्धतितत्कथाविषयकोऽयं निबन्धः ॥

No 403 अमावास्यापूजा । Amāvāsyāpūjā. Substance, country-
made white paper, 8×4 inches. Folia, 4. Lines, 10 in a page. Cha-
racter, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
writing effaced in parts. Prose. Not correct. Complete.

A work treating of the religious observances held in the
Somavati Amāvāsyā.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । ॥ ५ ॥ अथ सोमवती समावस्था-
पनं लिख्यते । अमा सोमसमा योमे नार्धं यद्यव सप्तम्वे । तीर्थे कपि-
स्तभरंस्त्रिन् गंगायां पुष्करे तथा । दिवंतरिचभौमानि यानि तीर्थानि
सर्व्वेभ्यः । बान्धव निगिषिष्यन्ति द्दमे सोमदिनान्विते । अमावस्यासु
योमेन सप्तमी भानुवापरे । अमृत्यो भूमिपुत्रेण सोमपुत्रेण चाष्टमी ।
अनन्तरिचय ह्यस्य सूर्य्यप्रवचनप्रतिभाः । यानं दानं तथा नार्धं सर्व्वं
मवाचयं भवेत् ।

End.

उपायनमिदं देव व्रतसंपूर्णदेवते । कश्चकं द्विजवर्याय सहिरण्यं
दद्यात्तदम् ।

Colophon

सोमवती आमावास्यापूजा समाप्तम् (समाप्ता ?) । ॥ लिखितं-
मिदं सुगोपनाम विजेरामस्य । उपासते लिखीतं प्रमथ । समाप्तः । ५ ।
मं । नि । ना । म । चं । य । सु । रे । ० । ५ । ५ । ५ । ५ ।
। ५ । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० । ० ।

विवरणम् । सोमवत्यामावस्याव्रतविषयकीयं निबन्धः ।

No. 404. आहिताग्नेरन्त्येष्टिप्रयोगः । *Āhitāgnerantyeshti Prayogaḥ*.
Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 10. Lines,
8-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1747. Appearance,
very old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the funeral ceremony of an *Āhitāgni*, or one pre-
serving the sacred fire, lighted at his birth or on some auspicious
occasion, till his death, based on the rules of *Āśvalāyana*. Ano-
nymous.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । अथावलायनादिशास्त्रेऽन्त्येष्टिप्रयोगः । आसन्नं मरणं
विचारिं दृष्ट्वा प्रयोगपरिणतायनुष्ठारेण पुत्रादिः बद्ध्वा चर्चं साधार्चं
वा पूर्व्वोत्तरांशवर्धितं तदैव कारयित्वा कृष्णपत्रेण तदैवाग्नीनिहृत्य
सुशुक्लमिषत् प्रातःकालपथ्येनान् सायं प्रातरद्विषोऽवसोमान् पक्षसोमन्या
येन समस्येकतन्वयादेन जुहुयात् । दर्शेष्टिं च तदैव जुहुयात् । दृष्टमभवे
च मध्ये तस्यै देवताये पुरातनुवाक्यामनूय याज्यायां स्नातकारेण चतु-
र्दशीतमाश्वं जुहुयात् ।

कविदं पञ्चलेनोपदेश्य हतवान् । शक्तौ कृत्यां जिज्ञासामसा अर्भुजानः
 पर्वदं प्रदक्षिणीकृत्य मेवे वदेत्यादि प्रहः पर्वदमे मोहयमयोः प्रत्येकस्यां-
 खानलेन यथाशक्ति स्वर्चरीणयो + + मानोपस्थां साष्टांगं प्रथमेत् ।
 यदा अर्भवनी नारो मद्राया संभवेत् कुर्चिभिन्ना नतः शब्दं निर्दरेयदि
 जीवति । प्रसीतं निचिपेत्तु प्रायश्चित्तं नतः परं । सा जयस्तिग्मना कञ्जैः
 ग्रथयेत् शस्त्रदोषतः । चन्द्रभेदचने तस्या नक्षत्रं नक्षपातकं प्रायश्चित्तं चरि-
 मा तु ग्रथयति पापकारिणः दग्ध्वा तु अर्भसंपुक्तां विरब्धं कृष्णमाचरेत् ।
 इत्यादि प्रन्यातरतोऽवर्तयत् । भट्टरामेश्वरसुतो भट्टरामेश्वरः (भट्टनारायणः ?)
 सुधीः । यद्यन चरित्वा काश्यामौर्द्धदेहिकपद्धतिं ॥ १ ॥ आन्यस्तापनमार्गेण
 र्गतिं प्रकृतयः स्मृतं । नाभ्यस्तस्या विशेषोऽयं पण्डितैः शीघ्रधार्यताम् । २ ॥

End.

Colophon.

॥ २ ॥ इति श्रीभट्टरामेश्वरस्मृतिकुमारपञ्चमहकतायामौर्द्धदेहिकपद्धतौ
 मरचविधानानि समाप्तानि ॥ • ॥

विवरणम् । श्रीरामेश्वरभट्टाकृतयौनारायणपञ्चमहविरचितान्येष्टिपद्धतिकृषोऽयं निबन्धः ।

No. 406. **अन्येष्टिपद्धतिः** । Antyeshti Paddhatih. Substance, coun-
 try-made white paper, 14½ × 7 inches. Folia, 20. Lines, 17-20 in a
 page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Prose.
 Incomplete.

Another incomplete copy of the same work.

विवरणपूर्वम् ।

No. 407. **अन्येष्टिपद्धतिः** । Antyeshti Paddhatih. Substance, coun-
 try-made white paper, 13 × 3½ inches. Folia, 179. Lines, 5 in a
 page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, but worm-
 eaten in parts. Prose. Not complete.

Another copy of the same work.

विवरणपूर्वम् ।

No. 408. **और्द्धदेहिकपद्धतिः** । Aurddhvadehika Paddhatih. Sub-
 stance, country-made white paper, 9 × 4½ inches. Folia, 14. Lines,
 11-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Samvat 1856. Ap-
 pearance, very old, and slightly worm-eaten throughout. Generally
 correct. Complete.

A guide to the funeral ceremony under the name of Aurdhavadelikha Paddhati by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāma-kṛishṇa Bhaṭṭa and grandson of Nārāyaṇa Bhaṭṭa Jagād-guru (or the spiritual guide of the world.) The codex contains also a guide to the Sarpa-saṅskāra attached to the end.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ४ ॥ अथ श्रीधर्मदेविकप्रयोगः ॥ देवकालो क्षुत्ता पिबादेः जलंश्चिदाऽधरोश्चिदोसर्पोश्चिदाऽमृगमृगमरयच्छहामरवादि-जमितप्रत्यवायपरिहारायै पंचदश १५ दश चट् चौन तदैव इत्यादिना छतकांते वा कुर्यात् ॥ कर्ता चात्मग्रही पिबादेर्लक्ष्मिदेविकाधिकार सिध्यै लक्ष्म्यं प्रापयितुं छतकांते वा कुर्यात् ॥ ततः कर्ताप्येव मुखा कचवर्णं वपनं कृत्वा दशमेति पञ्चा वपनं कार्यं ॥ ततः कर्ता अथ तेन वाससा विभक्त्या गिरः प्रभृति चंगुलोपर्यंतं पादतलवर्णं प्रेतमाह्वाय चतुर्थभानं तस्य चिन्ता वेगोत्तरीयं कृत्वा आदायतं तदे-वोत्तरीयं प्रेतकृते कार्यं ॥ ततोदचनदेगे वायवा नैर्वाया वा दिशि-स्त्राणां विदध्यात् ॥ यदि विष्णुप्राप्तिददा तत्कालमपनया प्रापयितुं श्रीमद्वयं संकल्पाय तदैव कुर्यात् ॥ ततः अक्षयं प्राणायाम्य प्राची-मासीतिना दक्षिणावर्णे कार्यं ॥

End. द्वितीयेति मध्याह्ने विल्वः दीनभयं देवकालो क्षुत्ता नारायणसौ विदितं वादपंचकं एकीदिविभिना कार्यं ॥ तिष्ठोदकादि विल्वदी-मुदिम्य चवादि दत्त्वा प्रेताय सवमुप उददमुप उपरेम्य पाषादि वा-ह्वादनानि उपचारे चतुर्षां कृत्वा अज्ञाननामगोवाय प्रेताय ह्यनीय ब्राह्मणाय तेन वाह्वादनानि च चतुर्षां हस्ते अग्नौकरयं कृत्वा प्रेतह्या-नीय ब्राह्मण अभिधारितमन्नं सहदत्त्वा पाषाभिधारति परिवेष्ट्य नि-वेष्ट्य अग्निप्रभृति अपहृतादि ग्रंथं विष्ठादिति जलं दत्त्वा विष्ठा-दीनामुदेगेन पिबेद्यतुल्यं दत्त्वा पश्चिमे प्रयत्नजित्तं कुशोपरि दत्त-सोदके अज्ञाननामगोवाय प्रेतायनायं पिबेद्य उपतिष्ठतु दत्त्वा शंखेन निष्ठोदकं पूर्ववदत्त्वा संपूज्य उपस्थानानि पिबेद्य विष्टाय विष्ठादी-नामुत्तरपूजां कृत्वा ब्राह्मणादिभ्यो यथाक्रमं कृत्वा नपि दत्त्वा प्रेतोदेगेन भूमि विरण्यादि ब्राह्मणाय दत्त्वा विष्णुं स्मरेत् कृत्वा पायसाद्यनादि-बन्धुभिः सहभुंजीतेति ॥ ४ ॥

Colophon. इति रामकृष्णभट्टात्मकमहाकरभट्टनोभारायचरितप्रयोगः ॥ ४ ॥ ४ ॥

सपिंडीकरणे चैव प्रेतप्राप्तमते यदि । सपिंडीकरणं कुर्यात् पुनः पाकेन
ननु चयात् ॥ १ ॥

अथ नागवत्सिर्गंस्कारः Or penance to be performed by one killing
serpents either in this or any previous birth.

Beginning. विनीवास्यां पौर्षमास्यां पंचम्यां वा खान्ना सम्यान् प्रदक्षिणीकृत्य मत्वा-
नैः किंने काय्यमिति वष्टो ब्रह्मदण्डं दत्त्वा एव जन्मनि जन्मान्तरे वा ना-
गवधप्रस्थापनादिपथोपदिष्टं चतुर्दशहस्तं पंडित्यहते दत्त्वा विप्राय
लोहदण्डं तन्मौल्यं निष्कृत्य द्विनिष्कमेकादशनिष्कं वा गत्वा दद्यात्
ततः संकल्प्य देशकालौ शुक्ला एव जन्मनि जन्मान्तरे वा सर्पवधजनि-
तपापप्रभाशनद्वारा वी(शाश्व?) ये नामवत्सिर्गंस्कारं करिष्ये ।

End. सर्वमयं नागं कलशोपरि संपूज्य क्षुतिमंथान् पठेत् ॥ ब्रह्मलोके
च ये सर्पाः श्रेयनामपुरोममाः ॥ नमोस्तु तेभ्यः क्षुपीताः प्रसन्नाः संतु मे
सदा ॥ निम्बु लोके च ये सर्पाः वातुकिप्रमुखाश्च ये ॥ नमोस्तु ॥ यद्र-
लोके च ये सर्पाः तक्षकप्रमुखाश्च ये ॥ नमो ॥ कपिनेयाश्च ये सर्पाः
मातृभक्तिप्रदायकाः ॥ नमो । आश्विनस्यैव दापे च हर्गे ये च समा-
जनाः ॥ नमो । सर्पस्ये च ये सर्पाः आशिर्देव च रक्षिताः ॥ नमो ॥
अर्धलोके च ये सर्पाः वैतरणी समागताः ॥ नमो । समुद्रे चैव ये सर्पाः
ये सर्पाः कलवादिनः ॥ नमो । मलयै चैव ये सर्पाः कर्कोटप्रमुखाश्च ये ।
नमो । ये सर्पाः पर्वतौरेषु तेषां संक्षिप्तं संक्षिताः ॥ नमो । प्रदिप्यां चैव
ये सर्पाः ये सर्पाश्चिल्लवामिनः ॥ नमो । पामे वा तदि वाऽरये ये
सर्पाः प्रचरन्ति हि । नमो । रवानसे च ये सर्पाः अमंताया मद्यागताः ।
नमो ॥ एवं क्षुत्वा जन्माचार्याय दद्यात् । दानवाक्यं । देशकालौ शुक्ला
यगन् कर्मयोग्यतया विहितं हेममयं नागं सकलमयं सर्वमयं मदक्षिणात्
गर्भोष्ठं संप्रदे । तत् आचार्यं ब्रह्मलंकारैः संपूज्य हस्त्यं गी वि-
धिना दत्त्वा ब्राह्मणान् भूयसीभिर्दक्षिणाभिस्तोषयेत् ॥ एवं कृते विधानेन
सर्पसंस्कारकर्मणि । सर्पदत्त्याकृत्यान् पापात् शुचये नाच संशय इति ॥४४॥

Colophon. इति नामवत्सिर्गंस्कारप्रयोगः ॥ इति जगद्गुरुनारायणभट्टनुरामकृष्ण-
भट्टाक्षजकमलाकरभट्टनाथोद्देष्टिकपद्धतिः समाप्ता ॥ १ ॥ १ ॥
संवत् १८५६ मासः पौषशुक्लपक्षे षष्ठी मी १ श्रीचक्ररामदयालुगुप्त-
भट्ट ॥ श्रीराम जी सदाई सीतामाला जी लक्ष्मणजी सदाई । अनुमान्
जी सदाई श्रीरामादमरण जी भरत जी सुबुद्धन जी सदाय ।

विवरणम् । कमलाकरभट्टविरचितोभारायचमात्रवक्ष्यमौर्द्धदेहिकप्रयोगविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 409. **मौर्द्धदेहिकपद्धतिः ।** Aurddhvadehika Paddhatih. Substance, country-made white paper, $10 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 51 (of which foll. 1-10 are wanting). Lines, 3-10 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1764. Appearance, very old, worm-eaten throughout, and writing effaced in parts. Prose. Generally correct. Incomplete, (owing to the want of the first ten folia).

Another copy of the work noticed in No. 405.

Colophon. ॥ रति श्रीभट्टराजेश्वरसुनारायचभट्टेन कृतामौर्द्धदेहिकपद्धती ।
 मरणविधानं समाप्तं । सवत् १७६४ समये शुक्लद्वादश्यां शुक्ले तिथि-
 नोऽयं ग्रन्थः समाप्तः । ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ श्री । ॥ ॥ । उल्लेखं
 धनेश्वरस्यैव (धनेश्वरस्यैव ?) भट्टस्य । ग्रन्थसंख्या ॥ १००० ॥ ॥

विवरणान्तपूर्य्यम् ।

No. 410. **मौर्द्धदेहिकपद्धतिः ।** Aurddhvadehika Paddhatih. Substance, country-made coloured paper, 12×4 inches. Folia, 49. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणान्तपूर्य्यम् ।

No. 411. **मौर्द्धदेहिकपद्धतिः ।** Aurddhvadehika Paddhatih. Substance, country-made paper, 9×3 inches. Folia, 43, (of which pages 1-3 are replaced by new ones recently written). Lines, ten in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete, (without colophon).

Another copy of the same work.

विवरणान्तपूर्य्यम् ।

Beginning.

ॐ नमः श्रीलक्ष्म्याय ॥ अथ प्रेतीपाद्यानं । वैशम्पायन उवाच । शरत-
 स्समं भोषं ममं (हृदं?) कुवपितामहं । सुद्धां प्रथम्य धर्माद्या पप्रच्छेदं
 युधिष्ठिरः ॥ युधिष्ठिर उवाच । केन कर्मविपाकेन प्रेतजनमुपजायते ।
 केन वा मुच्यते तस्मात् तन्मे ब्रूहि पितामह । भोष्य उवाच । अहमे
 कथयिष्यामि सर्वमेतदग्रेयतः यच्छ्रुत्वा न पुनर्मोहमुपयास्यति पुत्रक ॥
 येन वा जायते प्रेतो येन वा वै प्रमुच्यते ॥ प्राप्नोति नरकं योरं दुष्टरं
 देवतैरपि । धनतं यवचादुदयस्य पुण्यतौदस्य कीर्तनान् । मानवा भंसु-
 च्छमे चापद्माः प्रेतयोजिषु । दूयतां हि पुरा वत्स भ्रातृव्यः श्रुतिवतः ॥
 माया मानवपदः क्षातः तपोऽपि वनमायितः । स्नायायपुत्रोवेदश्री
 योगयुक्तश्च योगवित् । युक्तः मन्दमाभ्यास्य चान्द्रा युक्तश्च तत्त्ववित् । तपो
 जप विधानेन युक्तः कालचयेन च । युक्तोमैवेव कार्येषु वेदयुक्तः सध-
 र्मावित् । परलोकभये युक्तो युक्त्यातिथिपूजने । योगाभ्यासे सदा युक्तः
 संसारनिजिनीयया । परं धर्मं समाधित्य मनुमिच्छन् परं पदं । एवं
 व्रतव्रताचारो भोषकाह्वी जितेन्द्रियः । वक्रन्दन्तानि तस्माच्च मतानि
 विजने धने । तस्य बुद्धिस्तथा याता तीर्थाभिरमनं प्रति । पुण्यैर्लोचन-
 लैरेतत् शीघ्रविद्ये कलेवरं । यक्षीर्षे विधिवन् स्वात्मा भास्वरस्योदयं
 प्रति । हतजघनमम्कारो हृद्धानं प्रत्यपद्यत । पथि मन्त्रव्रथापन्नान्
 पक्ष प्रेतान् शुभीषणान् । अरथे कंठकाण्डे निज्येने हृत्पवर्जिते मान्
 दृष्टा विहताकारान् सन्धान् वापप्रदंरानान् । ईषत्तन्मलहृदय ईषदु-
 कील्य लोचने । अवसन्मा तमोधिषे वापमुत्तीर्थं दूरतः । पश्य
 मधुरं वाचः के दूरं विहतादयः ॥

End.

मासि ।

Colophon.

मासि ।

विवरणम् । प्रेतीपाद्यानं नाम प्रेतजनद्विमुक्तिहेतुककर्मविपाकविषयकोऽर्थ निबन्धः ।

No. 417. श्राद्ध अनुक्रमिका । Śrāddha-anukramanikā. Substance-
 country-made colourless paper, 4x3 inches. Folia, 9. Lines, 7-13
 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old
 Prose. Generally correct. Complete.

An Anukramanikā or introductory work on the Śrāddha
 ceremony. Anonymous.

No. 415. तर्पणप्रयोगः । Tarpaṇa Prayogaḥ. Substance, foolscap paper, 6×2½ inches. Folia, 8. Lines, 5-7 in a page. Character, Nāgārī. Date, ? Appearance, not old. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work treating of Tarpana or oblation of water to one's forefathers. Anonymous.

Beginning. ॐ नमो भगवते वासुदेवाय नमः ॥ ॥ अथ आगस्त्यतर्पणं ॥ अथवागु-
निशार्दूल तैजोरामि महाशुभे ॥ शोधके पूरके कुंभे वासनं सफलं कुर ॥
अर्पयम् ॥ षट्थोनि ससुगन्धं सुमीनां मुनिमतमः ॥ उदये ते संकाहारे
अर्घो मे प्रतिगृह्यताम् ॥ १ ॥ काशपुष्पप्रतीकाशवर्जिमावतर्पयम् ॥
उदये ते संकाहारे अर्घो मे प्रतिगृह्यताम् ॥ १ ॥ शंखपुष्प फलं तोयं
रत्नानि विविधानि च ॥ उदये ते संकाहारे अर्घो मे प्रतिगृह्यताम् ॥ १ ॥

End. आनन्दसंभष्यंतं शेषं पिष्टमानवाः । त्वय्यंतु पितरः सर्वे माह्वता
महादयाः । १ ॥ अतोन्मुखकोटीर्ना सन्नहीपनिवासिनां । मया हनेन
तोयेन त्वय्यंतु भूवमवथं । १ ॥ ये वांधवावांधवा वा शैत्यजननि
वांधवाः । ते सर्वे त्वन्निमायांतु येऽस्मै तोयानि (ये चाक्षन्तोय ?)
काचिषः । ये चाक्षान् कुले जाता अपुत्रा गोविन्दो भूताः । ते सर्वे
त्वन्निमायांतु वक्षनिष्पीडनोदकैः । । सखं । । आचम्य । श्यावाह्वयतां ।
अंगमक्षुण्णतां । अंगमक्षुण्णतां । । पूर्वाभिमुखः । । सूर्यं चयै । । ॐ
एहि सूर्यं सचक्षोः गोविन्दोरात्रि जगत्पते अनुकंपय मां नित्यं गृहावाधे
दिवाकर । ससुधाव्यंतुधा (?) ॥

Colophon. (नासि) ।

विवरणम् । तर्पणविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 416. প্ৰতাপাখ্যানম্ । Pretópákhyānam. Substance, country-made white paper, 16×2 inches. Folia, 2 Lines, 5-6 in a page, having a blank space of half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, old. Verse. Generally correct. Incomplete

Extracts from the Mahābhārata on the nature and origin of ghosts.

Beginning.

ॐ नमः श्रीलक्ष्माय । अथ प्रेतीपाद्यानं । वैशम्पायन उवाच । भरत-
 ल्यमनं भीष्मं वरुं (इहं?) कुरुपितामहं । वृद्धां प्रथम्य धर्मात्मा पप्रच्छेदं
 युधिष्ठिरः । युधिष्ठिर उवाच । केन कर्मविपाकेन प्रेतजनमुपजायते ।
 केन वा मृच्यते तस्मात् तन्मे ब्रूहि पितामह । भीष्म उवाच । अहमे
 कथयिष्यामि सर्वमेतद्विषयतः यच्छ्रुत्वा न पुनर्भोदमुपयास्यति पुनरुक्तं ।
 येन वा जायते प्रेतो येन वा नै प्रमुच्यते । प्राप्नोति मरकं धीरं दुस्तरं
 दैवतैरपि । धनं च यथादुषस्य पुण्यनीयस्य कीर्तनान् । मानवा मंप्रमु-
 च्यन्ते आपद्नाः प्रेतयोनिषु । दूयतां हि पुरा वत्स माक्षस्य । शंसितव्रतः ।
 माया भ्रान्तपदः स्यात् तपोऽपि वनमाश्रितः । स्वाध्यायपुण्योवेदशो
 योगयुक्तश्च योगविन् । युक्तः शमदमाभ्याश्च चान्त्या युक्तश्च तत्त्वविन् । तपो
 जप विद्वानेव युक्तः कालक्षयेन च । युक्तीर्भवेयु कार्येषु वेदयुक्तः सध-
 र्मविन् । परलोकमये युक्तो युक्त्यानिधियुजने । योगाभ्यासे सदा युक्तः
 संसारविजिगीषया । परं धर्मं समाश्रित्य मनुमिच्छन् परं पदं । सर्वं
 व्रतसमाचारो मोक्षकारुषी जिवेन्द्रियः । ब्रह्मव्यवहानि तस्माच्च मर्यादा
 विजने वने । तस्य बुद्धिस्थया याता नीर्घाभिव्रमनं प्रति । पुच्छेष्टीयंज-
 षैरेतत् शोधयित्वे कसेवरं । यच्छीर्षे विधिवत् स्नात्वा भास्वरस्योदयं
 प्रति । कृतमजममकारो ह्यध्वानं प्रत्यपद्यत । पथि मन्त्रद्वयापगम्य
 पश्च प्रेतान् सुभीषणान् । अरण्ये खंडकाण्डे निज्जने इक्ष्वाक्यंते तान्
 दृष्ट्वा विहताकारान् सन्तान् पापप्रदंनान् । ईषत्सन्तुष्टद्वय ईषदु-
 भीक्ष्य लोचने । अदलन्ता ततोऽधे वापमुत्तीर्य दूरतः । पप्रच्छ
 मधुरं वाचः के धूर्यं विहतादहम् ।

End.

माक्षि ।

Colophon.

माक्षि ।

विवरणम् । प्रेतीपाद्यानं नाम प्रेतजनविशुद्धिचैतुकर्मविपाकविषयकोट्यं निबन्धः ।

No. 417. श्राद्ध अनुक्रमशिका । Śrāddha-annkramanikā. Substance-
 country-made colourless paper, 4x3 inches. Folia, 9. Lines, 7-13
 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old
 Prose Generally correct Complete.

An Annkramanikā or introductory work on the Śrāddha
 ceremony. Anonymous.

Beginning. ॐ श्रीगणेशाय नमः । अथापात्रकपार्थवशादप्रयोगः । अपराहं स्नातः शुद्धदिवासाः अन्यत्रते पाके सिद्धमिति पात्रिकां दृष्ट्वा आहदेशमागत्य प्राङ्मुखोपविष्ट आचम्य चरिं क्षुत्वा । ॐ अपवित्रः पवित्रो वा मर्त्या-
मर्त्या मतोऽपि वा यः स्मरेत् पुंडरीकाक्षं स वाद्याभ्यन्तरे शुचिः । इति कुशवयानीतजलैः आदीपयस्तुनि मिचेत् । ॐ पुंडरीकाक्षः पुनातु ।

End. सद्यं स्यादेवदक्षिणा । अपसद्यं दक्षिणां दत्त्वा पात्रमुत्थापयेत्ततः । देवान् पिबन् क्रमेणैव वागे इति विमर्शनं ॥ ११ ॥ पिबन् पूर्वममुत्कृष्य (?) सद्यं स्यादेवताजपः । अपसद्यं च निर्वाण्य चाक्षतं पाणिपादयोः ॥ ११ ॥ प्रसादादिति संक्षुत्त आदीपयप्रतिपादनं । उपरागे नवाग्रे च तीर्थे देव-
मपक्तुतः ॥ १२ ॥ एकोद्विंशं देवहीमनेकार्थकपविषकं । आवाहनप्री-
करणं सविनं आपसव्यवत् ॥ १४ ॥

Colophon. इति अनुक्रमणिका समाप्ता ॥ श्रीरामाय नमः ।

विवरणम् । आदानुक्रमणिका नाम आहविषयकोऽयं निबन्धः ।

No 418. आहकल्पः । Srāddhakalpāḥ. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Foha, 26. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara Date, Samvat 1668. Appearance, very old. Prose Generally correct. Complete

A guide to the performance of the Srāddha ceremony under the name of Srāddhakalpa. Anonymous.

Beginning अ० २ ॐ नमो(?) श्रीगणेशाय ॥ भर्तृयज्ञश्राद्धकल्पे । समावास्यादिर्न प्राप्य श्राद्धं दत्त्वा स्वर्गजैः । तुल्यज्ञानासमाच वे ततः संक्षुत्तमानवाः ॥ १ ॥ आवाह्याः पंचमे पक्षे कन्यापंचमे दिवाकरे । यतः इति पितृयैवै श्राद्धं दास्यति मानवः ॥ १ ॥ मध्य पंचमसूरं यावत् जपः क्षु. पितरो भुवं । एवं ज्ञाना करिष्यति प्रेतपक्षे मरा भुवि ॥ २ ॥ आवाह्याः पंचमे पक्षे शान्त्यानि सुषोडश(?) ॥ ऋतुभिश्चानि तुल्यानि नव दत्तमयाद्यर्थं ॥ ३ ॥ प्रेतपक्षे अनिष्ठाते यावत्कन्यामते रवौ । यावत् श्राद्धं प्रतीक्ष्यति दत्तं सै. पितरः पुनैः ॥ ४ ॥ नतस्तुलां गतेऽपि सूर्ये वांचति भूमिप । श्राद्धं स्वयज्जिदं च नृपिपासापमाकुलं ॥ ५ ॥ नक्षिप्रपि अनिष्ठाते काशे चापि गते रवौ । निराशाः पितरोऽप्यां दीना यानि निजाह्वयं ॥ ६ ॥ मार्जितेयोक्तमिदं । काश्चिदपि जिने.(?) कन्यामते सवितरि पितरो-

पाति वै द्रुमान् । श्रुत्या पिष्टपुरी सर्वा यावत् दृष्टिदग्धेन ॥ ८ ॥ मास
 इयं प्रतीचंवे दृष्टद्वारं समान्निवः । वायुभुताः पिषामार्गाः सुत्तमाः
 पितरोन्मथा ॥ ९ ॥ यावत् कन्या वतः सूर्यान्मुलाद्या महीपते ।
 मयादर्गदिने तद्वत् नक्षत्रोपचनान्नप ॥ १० ॥ तस्माच्छ्राद्धं मदा कार्यं
 पिष्टुषां दृष्टिमिष्यति निस्त्रोदकं विशेषेण तथा धर्मघटोदकं ॥ ११ ॥
 नित्याभावे तु दर्गायां यादं कार्यं विपश्चिता ॥ तद्भावेपि कन्यायां
 संस्तिते दिवसाधिपे ॥ १२ ॥

End.

वैशाखः । दद्याद्गुरुवर्षे कन्यां नक्षिकां धर्मचारिणीं । अपि ना गुरु-
 चीनाय नोपचन्यान्नमस्ता ॥ ८१ ॥ पितुर्गैत्रे या कन्या राजः वयस्य
 च संस्तुताः । पूषतया पितुस्तया वा कन्या दृष्टी भृता ॥ ८२ ॥
 यस्तु तां वरयेत् कन्यां प्राप्नुवोन्नाननुत्सः । अपादेयमपीमेवं न वि-
 द्याद्दृष्टलीपतिं ॥ ८३ ॥ अतो नक्षिका दानया । अमवाश्रया गौरी
 प्राप्ते राजसि रोचिषी । अर्धमनकुचा श्यामा कुचहीना च नक्षिका ॥
 ८४ ॥ कन्याः । पञ्चवर्षा भवेद्गौरी दृष्टवर्षा च कन्यका । प्राप्ते वा
 दृष्टमे वर्षे कुमापीत्यभिधीयते ॥ ८५ ॥ क्षुतिमंजयां भवंतं । अष्टवर्षा
 भवेद्गौरी नवमे नक्षिका भवेत् । दृष्टमे कन्यका प्रोक्ता द्वादशे दृष्टी
 कृता ॥ ८६ ॥ माता चैव पिता चैव ओडोधावा तथैव च । वयस्ये नरकं
 दाति दृष्टा कन्या राजमता ॥ ८७ ॥ अविः संज्ञने अकुलं हन्ता पितु-
 हन् हन्ता पयोधरे । हन्तादिष्टं च पूषं च प्राप्ते राजसि कन्यका ॥ ८८ ॥

Colophon.

इति भर्गुवज्रपाठकन्य । समाप्तः ॥ शुभं भवतु । ॥ ॥ ॥ ॥
 संवत् १९१८ वर्षे वैशाख(?) यदि १० भूमी केन लिखितं दंयं (लिखितो
 दंयः?) । बारबरीबामदनामरत्नामीपभूषीजनाईनसुनभूषीरुचमन
 पठनायं । अयं । बीनसमस्यादिक्रान्तिं (?) । अयकपाठकन्याधं
 (?) भुवान् । का । । पीः । रामभक्तः ॥

विरचय । आदकस्य नाम आदिकविरकः अदिहिरकः ।

No. 410. *अन्याधानीयपट्टद्विद्यायाः* । *Anvādhānīya Padhātiryākhyā*
 Substance, country-made white paper, 11 x 4 inches. Folia, 41. Lines,
 6-8 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very
 old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Incom-
 plete, (up to the end of the third chapter.)

A commentary on a Vedic manual entitled *Pāddhātī*, treating

of the *Anvādhāniya* rite, or a rite to be performed after the *Adhāna* ceremony, by *Vaidyānātha*, son of *Ratneśvara Mīra*. The codex was wrongly entitled *Śrāddha Kṛitya Paddhati* and consequently placed among works treating of the *Śrāddha* ceremony, but its proper place is among *Vedic* works.

Beginning. श्रीमद्योगेश्वर उवाच ॥ कलयन्तं करैः कान्तां कमलां कमलापतिं ॥ तिर-
स्तनोपसंभ्रान्तं प्रथममि नवीमि च ॥ १ ॥ जनकं जानकीजानिं जन-
नीं नौमि जानकीं ॥ रमेयं विश्वकल्पसं सदा कुमलवादिनीं ॥ १ ॥
श्रीमद्गणेशमस्तु विधाय दीने भयि श्रीकृपदेशजातो(वे?) ॥ एति
ह्यते तस्य समापनाय सर्वोत्तरायस्य निहन्ति मूलं ॥ १ ॥ यशोदास्ये
ककं यशोऽथ धीरः प्रायेणास्ये तत्र सत्सुप्रदायः ॥ यशोदासायै उभावप्य-
ष्टयो दृष्टयोऽयं (दृष्टयोऽयं?) तत्र चेत् संतुपायः (?) ॥ ४ ॥ अद्यात्
स्तनपरदुःखां (पदुःखां?) लिखितं तत्र युक्तयः ॥ सद्यसा अथ लिख्ये
भावनीया धिया युधेः ॥ ४ ॥ श्रीवसंवेदीति ॥ न चिं वाचं ह्यने सर-
रहितस्य पाठात् तथैवप्रयोग इति ॥ तथा च धति याजमानमंवादा-
भयि ह्यने सररहितप्रतीकोपादानामेवामपि सरोर स्यात् ॥ प्रतीकस्य
तु ॥ आधुक् इति सकलमंशोपस्यधायैलात् ॥ प्रवचनो वा ययुदीति
ह्यनेव प्रातिपद्यो ॥ नास्यो वा वैस्यो देति विकल्पितं ॥ अत एव सा-
क्षांतरे सर्वेन सरपूज्यमनुदा(दा?) न मिति ॥ ज्ञातासरमंविषयमेत-
दित्यास्तलायनकारिकी अत्रिज्ञानसरदोषं संव एकदुतिभेदेति ॥

End. (नास्ति) ।

Colophon (नास्ति) ।

विवरणम् । निम्नोक्तैश्चरुतनीवैद्यनाथविरचितान्तरात्माध्यानीयेतिपत्रमिटीका ।

No 420 ऋग्वेदीयेकोद्दिष्टाद्भप्रयोगः । *Rigvedfyaikōddishta Śrād-
dha Prayogaḥ* Substance, country-made white paper, 14×6 inches.
Folia, 3. Lines, 13-14 in a page. Character, *Nāgara*. Date, ?
Appearance, very old, worn out, and torn in the margin. Prose. Not
correct. Incomplete.

A guide to the *Śrāddha* ceremony as performed by the fol-
lowers of the *Rigveda* in honour of one person only. Anony-
mous.

* At the end of the 2nd chapter the name of the author is thus mentioned —
एति श्रीमद्योगेश्वरसूतनीवैद्यनाथकृतपद्धति टीकायां द्वितीयाध्यायः समाप्तः ।

Beginning. श्रीगणेशाय नमः अथैकोद्घट (हिटं ?) ॥ आचम्य ॥ अपगत्य (सयं ?) आगतं मुखागतं पादप्रचारनं ॥ जन्मकर्म (यन्मकर्म ?) कपिलादानेति (दान इति ?) पठीता (पठिता ?) ॥ निमिषकं (निमिषकं ?) ॥ अमुक-मोचं (मोचय ?) अस्तु पितुः सांवत्सरैकोद्घट (सांवत्सरैकोद्घट ?) भाष्ये (भाष्ये ?) त्वं मया निर्मितः ॥ आभवितीऽस्मि अक्रोधने (ः?) शीघ्रपरं (ः?) सप्त. (?) ॥ ब्रह्मचारी (ब्रह्मचारिणिः ?) अनित्यं भवद्विधातीयायचार्यकर्मणौ (आतीयाच्छाडकर्मणौ ?) ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

दिवसम् । अष्टमैकोद्घटश्राद्धप्रयोगनिबन्धोऽयम् ।

No. 421. श्राद्धचिन्तामणिः । Śrāddha Chintāmaṇiḥ. Substance, country-made white paper, 18 x 6 inches. Lines, 3-9 in a page. Extent, 1,500 slokas. Character, Nāgara. Date, Samvat 1873. Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A treatise on the Śrāddha ceremony as performed by the followers of the Sāmaveda.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीं प्रथम्य तातं विशां विष्णुं सर्वेश्वरं तदा श्राद्धचिन्तामणिं नरस्य श्रममाणां विदाय वै ॥ १ ॥ तत्र तावदाश्रम-भरणावश्यामात्रं सपिण्डीकरणात् जतं (कृतं ?) निरूप्यते ॥ आश्रम-भरणस्य क्रयमात्रं आद्यायनः ॥ स्वयं होमासमर्पणं ॥ समीपं उपसर्पणं ॥ तत्र प्रथमं भूतः श्रमनाश्रीपवेक्षणं ॥ स्वयं होमोऽस्मानर्थं यजमानेन अतिगादिना होमि क्रियमाणं भवे. समीपे उपसर्पणं यजनं ॥ तत्राप्यश्रमस्य तत्रापि समीपे उपसर्पणाश्रमस्य श्रमनाश्रीपवेक्षणौपादुत्यान् तत्रैव भूमापुप-वेक्षणं ॥ होमविशेषमात्रं ॥ हुतायां साधमाश्रमौ दुर्धस्येदृशौ भवेत् ॥ प्रातर्होममन्त्रेभ्यः श्राद्धोपवेक्षणैः पुनर्नवा ॥ ४ ॥ सायमाहृतौ हुतायां चैव हि यजमानो दुर्धस्येत् पुनर्नवा सप्तर्षिभेदेन तदेव प्रातर्होमः स्यात् ॥ चेद्वदि यजमानो जीवेतर्हिः नः पुनर्नवा सायं कृतवान् प्रातर्होमिनेव स्यात् ॥

End. अष्टश्राद्धात्पूर्वं अष्टश्राद्धदेवतां जन्मवर्षमाह्वयिः ॥ तप्येदंमहा-द्याता मंत्रपूर्वं द्वितीयमः । शिवाष्टौश्रमणाय भूतानि च यदाक्रमम् ॥

तर्पयित्वाभसा सञ्चान् पुनः श्राद्धेन तर्पयेदिति ॥ देवश्राद्धे ब्रह्मविष्-
 रुद्राः ऋषिश्चाहो देवर्षिर्ब्रह्मर्षिश्चविद्यर्षयः ॥ दिव्यश्राद्धे वसुधादित्य
 रूपाः ॥ मनुष्यश्राद्धे सनकसनन्दसनातनाः भुतश्राद्धे पृथिव्यादीनि
 भूतानि चक्षुरादीनि करणानि ॥ चतुर्विधोभूतयामः पित्रादिव्यं
 पितृश्राद्धे ॥ मावादित्रयं मातृश्राद्धे । आत्मश्राद्धे आत्मपितृपितामहा ॥
 पितरि मातरि जीवति तत्पार्ष्वच्छीष इति निर्बंधकाराः ॥ एतावद-
 श्राद्धानि इष्टिश्राद्धपूर्वकाणि इष्टिश्राद्धधर्मकाणि भवति ॥ अतः परं
 मूलवाक्यानि यथांतरादुपलब्धानि ॥ स्मृतीर्निबंधानास्तीत्य निबन्धो
 मया कृतः परित्यजेच्च मे देवः प्रीयतां परमः पुमान् ॥

Colophon.

इति विष्णुमुकुटमाषिकश्रीराजितचरणकमलशुक्लश्रीविद्यामालाशिवराम-
 विरचिते श्राद्धचिन्तामणौ तृतीयः प्रकाशः समाप्तः ॥ समाप्तपाद्यं
 थंयः ॥ यादृशं पुनस्तं दृष्ट्वा (दृष्ट्वा) यादृशं लिखितं नया । यदि दृष्ट्वा
 नदृष्टं वा मम दीपो न दीयते ॥ यावत्तवचसुद्री यावत्तवचनमंडिता (१)
 मेवः ॥ यावत्तवचादित्यौ तावदिदं पुस्तकं नयतु ॥ २ ॥ मंगलं लिखका-
 नां पाठकानां च मंगलं ॥ मंगलं सर्वलोकानां ॥ भूमिभूतिमंगलं ॥
 ३ ॥ भद्रप्रवृत्तकटिपीडो बहमुत्तरिपीडुखः ॥ कटोर्न लिखितं ग्रन्थं यत्र न
 परिपालयेत् ॥ संवत् १८०२ ॥ ॥ ॥

विवरणम् । श्राद्धचिन्तामणिर्नाम सामनश्राद्धविषयकीऽयं निबन्धः । विद्यामालाशिवराम-
 विरचितः ।

No. 422. श्राद्धतत्त्वम् । Śrāddhatattvam. Substance, country-
 made colourless paper, 16×2 inches. Folia, 84. Lines, 6 in a page, with
 a blank space of about an inch square in the middle. Character, Bengali
 Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing slightly effaced
 in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A treatise on the Śrāddha ceremony in several of its forms,
 under the name of Śrāddhatattwa, by Raghunandana of the Bengal
 School, forming a part of his Smṛititattwa series. The codex con-
 tains also a copy of the Yajurvedam Śrāddhatattwa, treating of the

Beginning. श्रीं नमः शिवाय ॥ प्रथम्य सद्दिदानन्दं कृत्वा वेदानविष्कृतं (विष्कृतं ?)
 पार्श्वेणादित्यादितर्लं भक्ति शीरघुनन्दनः ॥ अथ पार्श्वेणशतं ॥ तत्र श्रीभिलः
 अथ आहमन्मनासायां पितृभ्योदद्यात् प्रथमोपधतिनापरपचस्य यदहहप-
 पयते तदहहर्गोपधतिनामना प्रवेष्टुं ॥ + + सन्निधौ श्रीपामसितो नावि-
 क्रमेण । पामसितो वा पामदत्तं प्रतिगृहीयादिति यच्छने अणुटक्कं
 (अन्वटक्कं ?) स्थापनीयादित्तेन एतेन पिण्डपितृकृत्यं व्याख्यातं ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

यजुर्विदां श्राद्धतत्त्वम् । A treatise on the Śrāddha ceremony as performed by the followers of the Yajurveda.

Beginning. श्रीं नमः शिवाय ॥ प्रथम्य सद्दिदानन्दं आसदं नन्दनन्दनं । यजुर्विदां
 श्राद्धतर्लं भक्ति शीरघुनन्दनः ॥ एतदाकाशितं यजुन् इन्द्रीमश्राद्धतत्त्वतः ।
 तज्ज्ञातव्यं यजुर्विद्विज्ज्ञानाशुक्रमिहीयते ॥ अथ पार्श्वेणशतप्रकारं तत्र
 कात्यायनश्रद्धं अमापरपचे याह कुर्वीत कर्त्तुं वा अनुप्याः यदहः सन्ध्याने
 तदहहर्गोपधतिनामना प्रवेष्टुं वा यावज्जान् यतीन् गृहस्थान् साधून् वा
 श्रोत्रियान् ब्राह्मन् जनकान् मन्त्रार्थ्यान् मन्त्राविपि शिष्टान् सदाचारान्
 हितप्रयुक्तविरुधिम्याददलहहजननम्याधिविरुताव्यहविमिडुडिडुनवि-
 बन्धमन्निधौनामसितो नापक्रमेण पामसितो वा अथदत्त न प्रति-
 गृहीयात् सातान् शुचीन् चापानान् ग्राह्मुष्टान् उपवेश्य देवे युष्टान्
 पिबे युष्टान् एकैकस्य उदष्टुष्टान् वा देवे चीन् वा पिबे एकैकमुपयव
 वा मातामहानामस्यै तर्लं वै वैदिक श्राद्धान्तः । श्राद्धेनाम्य-
 परपचं नातिक्रमेण नास्ति मास्ति श्रीमन्मिति युतेः तदहः अथिरश्रीपमो-
 त्रितोऽप्रमथः अथवादी आदधमैतुनदमसाध्यायान् अर्थयेन् वावाहनादि
 वायतोपत्यमनादामसितादेवमिति ॥

End. अथ मन्त्रपुराणेन दद्यान्नान्द्रीमुच्यतेः पितृभ्योविधिपुष्पैकमिदुपकृत्य दद्या-
 न्नकमूनानि यथावाय निवेदयेन् । तान्तेव दक्षिणार्धेण दद्यादियेव अर्ध-
 दिति वचनात् पितृपथ एव दद्यान्मन्त्रादि दक्षिणाभिधीयते । देवपथे तु
 पार्श्वेणशत आचननेव दक्षिणा । हिरण्यं विष्टदेवेभ्यो रजतं पितृभ्यो
 इष्टा श्रीव ह्यर्थाग्निनादिकं वावच्छक्ति दद्यादिति न अथ + + पारम्पर-

तर्पयित्वाभिसा सर्वान् पुनः श्राद्धेन तर्पयेदिति ॥ देवश्राद्धे ब्रह्मविष्-
कद्राः षष्ठिश्राद्धे देवर्षिब्रह्मर्षिचतियर्वयः ॥ दिव्यश्राद्धे वसुवद्रादित्य-
रूपाः ॥ मनुष्यश्राद्धे सनकसनन्दसनातनाः भूतश्राद्धे पृथिव्यादीनि
भूतानि चक्षुरादीनि करणानि ॥ क्षुब्धिंघोभूतधामः पिवादित्रयं
पितृश्राद्धे ॥ मातादितयं मातृश्राद्धे । आत्मश्राद्धे आत्मपितृपितामहाः ॥
पितरि मातरि औषति तत्प्राञ्चलीप इति निबन्धकाराः ॥ एतावत्-
श्राद्धानि इहिश्राद्धपूर्वकाणि इहिश्राद्धधर्मकाणि भवति ॥ अतःपरं
मूलवाक्यानि यथातथादुपलब्धानि ॥ कृतीर्निष्कानालीच निषधीयं
मया कृतः परिश्रमेण मे देवः प्रीयतां परमः प्रसादः ॥

Beginning. श्रीं नमः शिवायः ॥ प्रथम्य सविदानन्दं कृत्वा वेदानविभूतं (विभूतं ?) पार्वत्यादिश्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ अथ पार्वत्यश्राद्धं ॥ तत्र गोभिलः अथ श्राद्धमन्त्रावासायां पितृभ्योदद्यात् पञ्चमीश्रुतिवापरपक्षस्य यदहहप-
पद्यते तदहह्रांश्रुचानामन्त्रा पूर्वेष्टुत्वां + + खनिन्द्योनीपामन्त्रिणी नाति-
क्रमेत् । आमन्त्रिणी वा नान्यदत्तं प्रतिगृह्णीयादिति यत्क्षेत्रे अग्निदृश्यं
(अष्टदश ?) श्राद्धीदादेन एतेन पित्रपितृकृत्यं व्याख्यातं ॥

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

यजुर्विदां श्राद्धतत्त्वम् । A treatise on the Śrāddha ceremony as performed by the followers of the Yajurveda.

Beginning. श्रीं नमः शिवायः ॥ प्रथम्य सविदानन्दं कामदं नन्दनन्दनं । यजुर्विदां
श्राद्धतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ एतदाकाङ्क्षितं यद्यत् हृद्योगश्राद्धतत्त्वतः ।
तज्ज्ञातव्यं यजुर्विद्विज्ज्ञानानुक्रमेणैव ॥ अथ पार्वत्यश्राद्धमन्त्रं तत्र
कात्यायनश्राद्धं अथपरपक्षे श्राद्धं कुर्वीत ऊर्ध्वं वा ऋष्याः यदहः सप्तमि
तदहह्रांश्रुचानामन्त्रा पूर्वेष्टुत्वां श्राद्धवान् यतीन् गृह्णान् साधून् वा
श्रीशिवान् ब्रह्मान् जनवयान् सर्वकर्मण्यान् सभावेपि शिदान् सदाचारान्
दिल्लप्रपन्नविक्रियिष्यावदन्तः सप्तम्यनन्त्याधिविज्ञताह्वयः त्रिकुटिकुटिकुटि-
बन्धनमिन्द्योनामन्त्रिणी नातिक्रमेत् । आमन्त्रिणी वा अन्यदत्तं न प्रति-
गृह्णीयात् कात्यायनं यतीन् आचारान् ब्राह्मणान् उपवीथ्य देवे पुमान्
पित्रो पुमान् एवैव्य उदमुद्यान् ही वा देवे चीन् वा पित्रो एवैवसुप्तमय
वा मातामहानामन्त्रे तत्त्वं वै दैविकं श्राद्धमितः श्राद्धं कुर्यात् । श्राद्धिनाथ-
परपक्षं नातिक्रमेत् नास्ति नास्ति वीर्यमिति युतैः तदहः सविद्विज्ज्ञाना-
न्त्रिणीमन्त्रः सप्तमिदो अष्टम्येष्टुनमन्त्राध्यायान् बन्धयेत् आचारानादि
वायतोपपन्नं नादात्मनिताद्वैवमिति ॥

End. अथ ब्रह्मपुराणेन दद्यान्नादोमुद्येयः पितृभ्योविधिपूर्वकमिदमुपक्रम्य द्राघा-
मन्त्रकर्मणानि यवांश्चाथ निवेदयेत् । ताव्येव दक्षिणार्धेण दद्यादिति कर्म-
दिति वचनान् पितृपक्ष एव द्राघामन्त्रादि दक्षिणार्धेणैव । देवपक्षे तु
पार्वत्याद्यान् आचमयेन दक्षिणा । हिरण्यं विजदेवेभ्यो रजतं पितृभ्यो
ऽष्टा वीथ्य लघाजिनादिकं वाव्येष्टुः दद्यादिति न अह + + दारभ्य-

No. 425. **श्राद्धदीपिका ।** Śrāddhadīpikā. Substance, foolscap paper, 15×4 inches. Folia, 67. Lines, 6-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Not correct. Complete.

A treatise on the Śrāddha ceremony as performed by the followers of the Sāmaveda, under the name of Śrāddhadīpikā, by A'chārya Chūdāmaṇi, son of Śrīkarāchārya.

Beginning. श्रीं नमो नमस्ततः ॥ चक्षुर्धुं श्राद्धकलीया नीला मुक्तितया सह । आचार्य-
ब्रह्मविना हन्दीमश्राद्ध उच्यते । इह सन्तु सर्वमायि (श्राद्ध ?) साध-
रचमेव पाचंयस्य सकृत्तयाद्भुततिवं मन्नादि (मन्नादि ?) ना तवैशदिना
होपदेयान् यथा मनुः पितृयज्ञानु निर्वर्च (निर्वर्च ?) विप्रयन्त्रययीप्रिमान् ।
पितृन्वाहाय्यं श्राद्धं कुर्यान्वासान् (तु ?) मासिकं ॥ पितृयज्ञ (ः ?)
पितृपितृयज्ञ (ः ?) चडिनत् समन्विद्याहारात् पित्रावाहाय्यं दर्मश्राद्ध
मासान् (तु ?) मासिकं प्रतिमास (?) विहितमित्यर्थः । एतद्वनरस्य तत्र
ही भोजनीयाः सूर्ये च चक्षुरां विजोचनाः । यावन्मर्त्ये वैवाय्वेकान्
प्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ इत्यादिना सर्वान्तेवाशास्यभिहितवान् ।

End. यानि पक्षदमायानि अपुनस्तेतरास्यपि । एकस्मै तु हातव्यमपुत्रायाप
योपितः इति हन्दीमपरिमितवचनं तत्रापुन्येति मातृपुत्रादमावे बीहव्य' ।
तथा सपितृकीकरवत्कारां पुत्राभावे न विद्यते इत्यत्रापि पक्षमावी (पक्षमावी
?) बीहव्यः अपुत्रायां मृतायानु पतिः कुर्यान् सपितृतामिति ब्रह्मपुराण-
वचनात् इतरास्यपीति मृताहमात (मात ?) श्राद्धपरं ब्रह्मवचनान् व्यहरेन्नेक-
त्वान् चत्वार तीर्था श्राद्धपक्षप्रमायाभारादिति स्त्रीषामपधिकारक्रमः
प्रागुक्तयुक्त्यैव ज्ञेय इति ॥ अधिकारिकही पत्या मया बीहव्यं प्रदर्शितः ।
अनुशानानवेनैव क्रमः कल्प्यो ननीविभिरिति ॥ शब्देतिनिरुद्धश्राद्ध-
कल्पप्रकाशिका । जगन्नायापहा कृता सखेई श्राद्धदीका (दीपिका ?)
॥ • • • ॥

Colophon. इति मन्नामहोपाध्यायश्रीश्रीकराचार्यात्म (स ?) आचार्यब्रह्मविज्ञता श्राद्ध-
दीपिका समाप्ता ॥ • • • श्रीश्रीईश्वरो अवति ॥

निवरणम्—आचार्यब्रह्मविज्ञताविरचितः, श्राद्धदीपिका नाम हन्दीमश्राद्धविषयकः प्रबन्धः ।

No. 426. **श्राद्धदीपिका ।** Śrāddhadīpikā. Substance, country-
made white paper, 10×4 inches. Folia, 83. Lines, 10 in a page.

Character, Nāgara. Date, Samvat 1842. Appearance, very old, worn out, worm-eaten throughout, and writing effaced in parts.

A work treating of the Śrāddha ceremony as performed by the followers of the Yajurveda, based on the Kātyāyana Sūtra and Karkka Bhāṣhya by Ya'jñika Kās'ī Dikshita, son of Sadās'iva Dīkshita.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ कातीयपूर्वं सह कर्त्तव्यं भूपालगोपालमतादि
हृदा ॥ सता च व्याख्यानं निश्चयं सम्यक् यजुर्विदां श्राद्धविधिं विधास्ये ॥ १ ॥
तत्र पित्रादिदेवतोद्देशेन श्रद्धया द्रव्यस्थानः श्राद्धः ॥ तं पञ्चविधमित्याह्व-
साधनः । कार्यं नैमित्तिकं उद्दिरेकीद्दिष्टं च पार्ष्ण्यमिति ॥ विश्वामित्रेण
तु श्राद्धस्य षादश्वलमुक्तं ॥ नित्यं नैमित्तिकं कार्यं उद्दिष्ट्याहं संपिंडनं
पार्ष्ण्यं चेति विप्रैर्यं गीह्या उद्धार्यमष्टमम् ॥ कर्त्तव्या दैविकं दशमं स्मृतं ॥
यावास्त्रैकादशं प्रीतं पुत्र्यं षादशं स्मृतमिति ॥ एतद्वचनानि भविष्य-
पुराणे ॥

End. अनंतरामस्तु यदा पिता ज्वपितरि जीवति पुत्रं संस्तुयति तदा मातृश्राद्धं तु
पूर्वं स्नात् पितृणां तदनन्तरं ॥ ततो मातामहानाश्च इदं श्राद्धमयं
स्मृतं ॥ त्रिषु ग्राहेषु मध्ये पितरि जीवति मातृमातामहसर्पंश्च श्राद्धमयं
कुर्यात् ॥ पितृमादीमुखेनाधिकारो ॥ यदाह आत्मायनः ॥ आलोच्य विचार्य
सपितुः ॥ + + + मये राघवेरपि नादीमुखं ॥ केवलं मातुरेव पुज्यते
इति सिद्ध्यति श्राद्धदीपिकायां संक्षिप्तमादीयात्रप्रवीयः समाप्तः ॥ अद्या-
मनेकानांलोच्य विचार्य सदसद्ययं । कृतयमस्तेन विभुः शंकरः प्रीयता
मम ॥ १ ॥ अक्षिप्राण + + + मुच्यते चेत् स्त्र' प्र'यं गुणमणवत्-
माह कीन ॥ तत् संतः शिरसि कृताह्वयि × × चेष्टोऽयं तत् सद-
सदिदीदितं मया यत् ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीसदाशिवदीक्षितसुत शाश्वतकाशीदीक्षितकृता श्राद्धदीपिका
समाप्ता ॥ संवत् १८७२

विवरणम्—श्राद्धदीपिकानाम यजुर्वेदीयश्राद्धकार्यविषयकोऽयं निबन्धः सदाशिवान्नजशाश्व-
काशीदीक्षितविरचितः ॥

Character, *Nāgara*. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly worn-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony, under the name of Śrāddha Prayoga, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmes'vara Bhaṭṭa. It belongs to his series entitled Prayogaratna.

Beginning. ॥ श्रीगवाधिपतये नमः ॥ श्रीसिंहसरस्वत्यै नमः ॥ एवं पंचविंशतिसंस्कारेषु यथाधानाद्या अष्टादशोक्ताः । इदानीं श्रवणाकर्मोद्याः सप्तावशिष्टा ऋच्यन्ति । तत्र तावच्चरकशार्मोच्यते (श्रवणाकर्मोच्यते ?) श्रवणाकर्मं संपन्नं च भुजामिषि (?) केचित् कुर्वन्ति । पुनर्नृपवासिने (व ?) कार्ये इति । श्रावणां पौर्णमास्यां पूर्वार्द्धे इदित्याहं कृत्वा दिवैव श्रीहोत्रां यवानां वा लौकिकाप्री भक्तनेन प्रप्यमिषा धानाः कृत्वा, स्मृतियवश्रीह्यन्तरास्य लौकिकाग्निभ्यर्चनं कृत्वा तत्पिष्टरूपैः सक्तुभिर्नरं कलशं प्रपूज्य रत्निनिक्षेप साधनभूतां वैष्णवतदर्थमिषि संपाद्य तदुभयं स्वरुक्तादिभक्तिं नवे म्रिज्य निधाय बन्धयं स्वरुं प्राच्यां शुचिदेशं परिरञ्जीयादिकं करिष्यामीति । श्रीहोत्ररूपान् पुरीडाग्रकृपात्वं संश्रयं संपाद्य धानाः समानीकृत्याहं लौकिकाग्नेन शक्ताः कृत्यैकपात्रे निधायपरं अन्नमक्ता अर्धाधानाः पात्रांतदे निदध्यान् । ततोऽन्नमिति सूर्ये शुचिः सपवित्रपाणिः प्राद्यानायप्य देशकालौ संकीर्ष्य मन पुत्रपौत्रादीनां च रीयनिवारचसमकृपापक्षयादिद्वारा श्रीपरमेश्वरश्रीन्यये नित्यश्रवणाकर्मं करिष्ये इति संकल्प्य समिदंश्च नयं वादाय पुनर्देशकालौ श्रवणाकर्मोद्येहि देवतापरिचर्यायमन्वाधानं करिष्ये अखिन्नवाहितेऽप्राग्विद्यादि अक्षुषी चाग्नेनेत्यंतमुज्जा प्रधानदेवतामधिं ऋतु वारं चरुद्रव्येषां च ता भीमाग्निं पुरीडाग्नेन अग्निमाग्नेरवाग्नेन (?) वाग्निदेवता धानाद्रव्येषु श्रेष्ठे स्मिदकृतमिषादि सद्यी यस्य इत्यंतमुज्जा चीं भूर्भुवः स्वरित्यप्रावाधाय परिसमूहनादि पूर्वपावनिधानांत कृत्वा चरं पुरीडाग्रतंडुलान् यथाभावं वृष्यक् कुर्वाण् ।

End. कर्मपुराणे ॥ यद्य ते प्रतिपद्येपुररुक्ताभिरपूजिताः । भीषाणस्य नयं श्यायाः परचैव च सर्वं इति । एतन् करणे (एतदकरणे ?) प्रायश्चित्तं अग्निधाने ॥ एमिच्छंमि (?) जपेनृमं त्रतवारं तु तद्दिने । अन्वटवां यदायन् संपूजे याति सर्वदेति ॥ ६ ॥ इत्यन्वटवाप्रयोगः । यदायन्वटवा विरुतिप्लुतमघावरं वाहयवीरः ॥ ॥ तत्र भाद्रपदापरपक्षे मङ्गलवाक्ये सप्तम्यादिषु शिवहस्त अष्टकावन् सर्वं कुर्वादिनि कतिपयम् । इदं तन्मन्त्रेण पक्षे मद्यायुक्तायां यथोदय्यां सहस्रविधानेन साध्यावर्षाण्यं याद

मित्याह ॥ ॥ इति माध्यावर्षप्रयोगः ॥ अथ प्रतिमासमपराधयाहं ॥ प्रति
 ह्यपचं प्रतिपदाद्युभ्याष्टतिथिषु पृथग्याहयाहवर्षं सप्तशोकमपि मात-
 मातामहवर्षं हयस्यान्वष्टस्यन् सुरायामवर्षं सन्धं कार्यं ॥ इत्यपराध
 याहप्रयोगः ॥ हस्तिकादिषु काम्ययाहं हस्तिकारमनेष्टमीयाहं कार्यं ।
 यदा श्रौतकीकरीत्या हस्तियाहवत् ॥

Colophon. इति श्रीरामेश्वरमहन्नुत्तुनारायणभट्टकृतनेष्टकाविल्लितियाहप्रयोगः ॥ ॥
 शुभमस्तु ॥ ॥ श्री

विवरणम्—नारायणभट्टकृतस्य प्रयोगरत्नाख्यानवन्धस्याविशेषोऽयं निबन्धः याहविषयकः ।

No. 428. याहनिर्णयः । Śrāddhanirnayaḥ. Substance, country
 made white paper, 7×3½ inches. Folia, 6. Lines, 3-11 in a page
 Character, Nāgara Date, ? Appearance, very old. Verse. Generally
 correct. Complete (without Colophon).

A work on the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha
 Nirṇaya. Anonymous.

Beginning. श्रीमच्छेषाय नमः ॥ अथ किञ्चित् संक्षेपेण याहनिर्णयोऽभिधीयते ॥
 तथादी देवताक्रममाह संयज्ञकारः ॥ त्रिदैवत्यं अताडि तु । १ । षड्दैवत्यं
 तु दार्ढिके । २ । उद्धो तु नवदैवत्यं ८ शिवं द्वादश देवतामिति १२ ॥ १ ॥
 महालये गयायाहे उद्धो चान्यष्टकासु च । श्रेयं द्वादशदैवत्यं तीर्थे प्रीठे
 मघासु चेति निगमीकृतेः ॥ २ ॥ हिमाद्रिमते तु चत नवदैवत्यमिव ॥ महा
 लये गयायाहे उद्धो चान्यष्टकासु च । नव देवत्यमष्टे शिवं वाद् पौर्वर्ष
 विदुरिति विष्णुधर्मोक्तिः ॥

End. विधवा कारयेच्छ्राद्धं यथाकाश्वमतद्विदेति ॥ १ ॥ विधवातु ॥ स्वयं संकल्प-
 भावं हत्वा ब्राह्मणद्वारा कारयेदित्युक्तं प्रयोगपरिजाते ॥

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—याहनिर्णयोनमा याहविषयकः कश्चिन्निबन्धविशेषः ।

No. 429. याहनृसिंहः । Śrāddha Nṛsiṃhaḥ. Substance, country-
 made white paper, 11×4 inches. Folia, 14. Lines, 5-9 in a page.
 Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
 worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the Śrāddha ceremony specially performed on Paryā Amāvasyā, or on such other days as are prescribed in the Śāstras, under the name of Śrāddha Nṛsiṅha, from its author Nṛsiṅha.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगङ्गामन प्रसन्न (१) अथ पार्व्यपयोगः तवेदं साधारणं
सर्वत्र देवं कर्म यत्रोपवीतिनोदमुखेन वा प्राप्नुयेन दक्षिणजानुपातेन
प्रदक्षिणं द्वितीयेन द्वे दक्षिणभागस्त्राङ्गाकारेणादी । पित्रा तु प्राचीना-
बीतिना दक्षिणामिमुखेन वामजानुपातेनाप्रदक्षिणं पितृतीयेन पितृवामभागे
स्वया कारेण तिस्रिहिंगुणित दक्षिणापञ्चमपरयेन ।

End. ब्राह्मणाः आहुः प्रश्ना चर्चं पित्रा पुमान् पौत्रान् यस्मात्ति (वि ?) च
प्रवर्त्यन्तु नृ (त ?) वा पार्थ पितरः श्राद्धतर्पिताः इत्यथतान् ददुः
यजमानकान् शिरशि धारयेत् । अष्टासुधे हानु (तानु ?) पथेग्न तावूहादि
दत्त्वा पादसंवाहनादिना परिचर्य चत्वार्य भवद्वरण्युगस्तरणःपवित्रीकृतान्-
श्रद्धिरे ब्राह्मणाद्यनपरिक्रिमानविगच्छानुसंहितादर्थ (दुष्टहीता वयं ?)
अथ मे (मे ?) सफलं कल्प भवतृपादाभिरुदनात् अथ मे वंशजाः सर्वे
जाता वीनुषहादिष्व पञ्चमाकादिदानेन स्मृतिताः पत्नीदमाः (पद्मनी-
दमाः ?) । तर्कज (तत्कर्कज) जारतं पित्रेपु विष्णुव्य चतुर्मुखं प्राचीना-
बीती दक्षिणमर्दिदेवमहेशः ब्राह्मणाः अद्यादक नृ सहमे (?) परंपि
मया य कृतं (यत् कृतं ?) पार्व्यपयाई तनभवती (: ?) श्रीमहा-
विष्णोव (?) प्रसादाद्गुणानिर्गुणविधेः परिपूर्णतायु इति प्रार्थयेत् ।
अस्तित्वं तैर्व्यक्तम् ॥ ततः प्रक्षितान् ताननुग्रह्यानुग्रहातसैर्निहन्तो ब्रह्म-
यज्ञादि कुर्व्यात् ॥

Colophon. इति श्रीश्राद्धश्रुतिं पार्व्यपयाहप्रयोगः । अथ भवतु कल्याणमस्तु श्रीनृसींगाच-
पय नमः (१) श्रीगणेशाय नमः ॥ ६ ॥ ६ ॥

विरचयम्—श्रुतिं ब्रह्मतः पार्व्यपयाहप्रयोगः ।

This codex has been recently copied by the order of Mahāmahopādhyāya Nīlamanī Nyāyāśāhkāra, Principal of the Sanskrit College. The substance of the copy is country-made white paper, 9 × 4½ inches. Folia, 11. Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1953. Appearance, fresh. Prosa. Not correct. Complete.

Colophon. इति श्राद्धविवेके (विवेके ?) पार्ष्वच्छात्रपवीनः समाप्तः शीतलम् १८३१
मिः मार्गशीर्ष शुक्ल ० भद्रभास्वरे वा, सुद. रघुनन्दन प्रसाद ।

विदरचलूक्तपूर्वम् ।

No. 420. श्राद्धविवेकः । Śrāddhavivekaḥ. Substance, country-made yellow paper, 17×5 inches. Folia, 91. Lines, 10 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, very old. Prose. Not correct. Complete.

A work on the Śrāddha ceremony, entitled Śrāddhaviveka, by Śūlapāpi, the most distinguished authority on the subject. The work has been already published with notes in the Bengali character in Calcutta by Mahāmahopādhyāya Pandit Madhusūdana Smṛitiratna, late Professor of the Calcutta Sanskrit College.

Beginning. श्रीं नमोऽय नमः ॥ विष्णोश्च शम्भोश्चापि कामधेन्वादि संयुक्ताः ।
विवेकः पार्ष्वच्छादीनां क्रियते मूलपाणिना ॥ अथ श्राद्धलक्षणम् ॥ तत्र
कथ्यते ॥ अथैतन्ननुः श्राद्धं स (स ?) इदं कर्म प्रोवाच प्रजा निःश्रेयसायं
तत्र पितरौ देवता ब्राह्मणाद्याहवनीयायै मासि मासपरपक्षमापराहः श्रेयान्
इत्यापराहवचनसरसात् पितृमुद्देशः । इत्यन्त्यागौ ब्राह्मणस्त्रीकारपर्यन्तः श्राद्धं
देवश्राद्धादौ तु श्राद्धशब्दो गौणः तद्वर्णनाप्रार्थः कौपायिनामयन इवादिद्वीप
शब्दः । श्राद्धमिति शब्दोवाचको यस्य तत्तथा न्यक्तद्वयप्रतिपत्तिस्थानत्वेन
ब्राह्मणस्याहवनीयतुल्यता इति तद्विषयं देवश्राद्धश्च (स ?) श्राद्धशब्दान-
भिधेयत्वे दैविके (दैविक ?) दक्षमं अतमिति श्राद्धमिदानीमुपपत्तेः किञ्च
प्राग्देवौ तद्वन्ननु दद्यादवा ब्रह्मचारिणे इति दक्षिणवचनात् ब्राह्मणसम्पत्तौ
अग्निप्रतिपत्तिपक्षे इत्याहः किञ्च पिण्डपितृयज्ञस्य ब्राह्मणप्रतिपत्तिभावात्
श्राद्धरूपता न स्यात् न स्यादेवेति चेन्न पिण्डपितृयज्ञमभिधाय तत् श्राद्ध-
मितरद्व्याख्यार्थमभावात्स्यायामिति गोभिलविरोधान् ।

End.

तथैकमतिथिं कृतेति सनकादिश्राद्धविषयं नातिथियन्तपरं । श्राद्धप्रकरणान्
श्राद्धफलीत्वंकथय (कथयान् ?) । अन्ये तु साधिना नित्यक्रिया न कर्त्तव्या
निरधिना तु कर्त्तव्येति व्यवस्थामाहः तद्विद्युक्तिश्च साधेरिव निरधेरपि
पित्रत्यगोतत्वात् तन्नात् पूर्वोक्तव्यवस्था ॥ ० ॥ अथ श्राद्धविधिज्ञानफल-
श्रुतिः ॥ इदं श्राद्धविधिं पुण्यं कुर्यादपि पठेत् यः । स सर्वकाम-
संप्रुक्तयामृतल (यामृतल ?) विन्दति । इत्युक्तिः य एवं वेति मतिमा-

सर्व आहवर्तं भवेत् । उपदेष्टाऽनुमत्या च लोके तुल्यकवी भूतो ॥
गभीरवन्मार्चवपारहस्यना विपश्चिता सम्प्रति शूलपाणिना । हतोऽयमुन्न-
स्यता मनी (?) मनीहरः आहविवेकमयः ॥

Colophon. इति आहविवेकः श्रीश्रीशूलपाणिचरितः आहविवेकः समाप्तः ॥ ० ॥

विवरणम् । महामहोपाध्यायशूलपाणिचरितः आहविवेकनामाऽयं निबन्धः । सुप्रसिद्धः ।

No. 431. आहविवेकः । Śrāddhāvivekaḥ. Substance, foolscap paper, 18 × 4 inches. Folia, 131. Lines, 8-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the same work.

विवरणम् ।

No. 432. आहविवेकः । Śrāddhāvivekaḥ. Substance, country-made colourless paper, 9 × 4 inches. Folia, 13 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 7-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Not correct. Complete (except the first fol.)

Another work on the Śrāddha ceremony under the same name. Anonymous.

Beginning. नास्ति ।

End.

आमावास्या प्रसूती नमस्या ईमे आमा प्रथिवीविश्वरूपे ॥ आमागतां पितरा
मातरा आमासी अचतलेन नम्यात् ॥ २ ॥ स्याद् यद् यद् पितरवाहि
भामभिः ॥ आसदाभिर्नृसिंहि मादयर्च ॥ ३ ॥ आसदा-भारयना (भार्यना ?)
समसासंपत् समवागिदितः समुष्णि (सि ?) तापत्तुल्यभूतैतवः ॥ अपार-
ससारसमुद्वेगतः पुनर्तु मां आसदापादपान्नः ॥ १ ॥ आपद्चमन्तातसहस
(सहस ?) भानवः समीक्षितार्थचकाभवेनः ॥ समसातीर्षानुपवि-
गूर्गवे (सो ?) वद्यतु मां आसदापादपान्नः ॥ २ ॥ विधीपदमनात् विधिं
चौर्यते पापरागयः ॥ यदनात्मासलां (सो ?) वागिर्चनान्दधुतं पदं ॥ २ ॥
आधि-आधिदरं दृष्टा दुष्ट (दुःख ?) दाप्तिनामन ॥ श्रीपुटिकीमिदं बंदे
विप्रश्रीपादपंकजं ॥ ३ ॥ संपूर्णतां यातु प्रसादात् भवतां मन यस्य कृपा च
मनीका (नामोक्तं ?) तपीयप्रक्रियादिषु न्यूनं संपूर्णतां यातु सद्यो बंदवमुच्यते
(बंदे तमप्रातः ?) श्रीचण्डताव नमः कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्या

(इति १) आमा वा प्रकृतिस्वभावान् करोमि यद्यत् सकलं परमं नारा-
यणायैति समर्पयामि १ आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनं पूजां
प्रेमं न जानामि त्वं गतिः परमेश्वरः १ आगतोऽसि मया देव पित्रकायै
गदाधर त्वमेव साधो भगवान् अदधो (अदधो ?) कं सप्तमयान् १ मन्त्रं
तोषं नरः (?) खाला हरा देवं गदाधरं आत्मानं तारयिष्यन् दशपूर्वाण्
दशापरान् १ श्रीचन्द्रविक्रमायै परिपूर्णतामस्तु (?) समाप्तं ॥ सम्-
पत् त् (?) प्रमाथेन दद्यात् पिंडं गयानये ॥ सधरे सप्तमीवाणां (सप्तमी
सप्तमीवाणां ?) कुलमैकीकारं सतं (कुलमैकीकारं सतं ?) ॥ १ ॥

चिद्वरचम्—आहविषेकी नाम आहविषयकः कविप्रियव्यवहारेः पूर्वखादपरः ।

No. 433. आहविषेकीटीका । *Srāddhāvivekatīkā. Substance, country-made yellow and red paper, 11½ x 5 inches. Folia, 84. Lines, 9-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not new. Prose. Generally correct. Complete.*

An explanatory note on the *Srāddhāviveka* by Śrīnātha Sarman, son of Śrīkara A'chārya.

Beginning. श्रीहरिः ॥ व्यवसाहैवसंस्थानिसन्तानच्छेदद्वितीये । विदुषदेविद्वत्पात्र
भक्तः श्रीशूलपात्रये ॥ श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीनञ्जीनायप्रमर्शेणा ॥ व्याख्या
आहविषेकस्य जनकीका निबध्यते ॥ शूलपात्रेर्वचनं दुर्लभं शुद्धं नदीवाल्-
तमा तयापि । त्रयीनि तात्पर्यत्वं तदीयं यदत्र तन्मे सुधियः चमत्भनं
इह खलु सुख दुःखाभावश्चेति त्वमेव सकलजनसधारणस्य पुदगार्थकत
आत्मनिकी दुःखनिवृत्तिर्वा निरासुखाभिव्यक्तिरित्युभयनयेपि परमपुरुषार्थ-
स्पर्शकस्य वैदिकसाधुपरादेरासुभिकस्य च स्वर्गादेरुपायतया आहं श्रूयते ।
यदाह याज्ञवल्क्यः । आशुः प्रजां धनं विद्यां श्रमे लीलं सुखानि च ।
प्रयच्छन्ति तथा राज्यं प्रीता भूषां पितामहाः ।

End.

एवञ्च सिद्धौ प्रमाथनता गौरवस्यापि न्याय्यत्वात् अतुर्थ्यपदवत्यपि श्रुतिः
क्रियेति अन्यकृतापि तत् प्रतिपदं तथैवोक्तं इति अत्र मुनेरप्यभिप्रायः । यदि
अतुर्थ्याः स्वपादि सप्तपा (शब्दा ?) दुपपदविभक्तित्वमेव अतु + + स तिन
कदाचित्तत्त्वोक्तत्वेन अतुर्थीरहितमपि वाक्यं सम्भवेत् । यथा अमुकनीच
एतद्वत् (?) इतिः स्वमेवपि स्यात् तदाच आनार्थमनुवचने अतुर्थ्यमे
तत्तुविधानविरोधो भवेदिति श्रुतिरेव अतुर्थ्यमेव पदवतीति सर्वमनाकुलं

इति ॥ ॥ सन्नेव चित्ताम (?) कामधेनु हेमाद्रिरवाकरकलःपाः ।
 गुणैरलं प्रतिपादितार्थैस्तथाचनीयतु (?) यत्प्रायः केचित् कृतकध्व-
 साय + + न्ये हेमात् (हेमात् ?) परे मल्लरिकाप्रवादात् । अज्ञानतः
 केचन श्रुत्वाचोर्मात्रानि सिद्धावपदादपेताः । दयस्मिन् दूषणमिदं हि ज्ञा-
 निमान् । केवाचनातिस्त्रलमन्दधिया कथंचिन् एतावता यमप्रसङ्गे कदाचिन्न
 तुषेरवधौरितन्या ॥ संघटे गङ्गे + + मूषर्त्तं तामसीकदूषणं प्रत्य
 श्रुमति दुर्दृष्टयोः कृतं विपद्येः ॥ एतन् किञ्च ह्यपि कुभीमिदं न सन्
 सन्नी विभूतार्थयोः ॥ सिद्धान्तदर्शनेनायं प्रवर्धोरचितो मया ॥ व्याख्या
 आहविदेकस्य सत्यमथा च + + + ॥ ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमन्श्रीकृष्णार्चार्थान्नामार्चार्थकृतमणि श्रीमत्
 श्रीनाथसर्वना (अर्चया ?) विरचिता आहविदेकटिप्पणी समाप्ता ॥ ॥ ॥

विरचयम्—आचार्यचक्रामणि श्रीश्रीकृष्णार्चार्थकृतश्रीनाथविरचिता आहविदेकटिप्पणी ।

No. 434. आहविधिः । Śrāddhavidhiḥ. Substance, country-made white paper, 6×3 inches. Folia, 15. Lines, 8-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old. Prose. Generally correct. Complete (without Colophon).

A treatise on the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddhavidhi. Anonymous.

Beginning. श्रीपरमेश्वर भवः ॥ असीदानीं अन्वीक्षमायैव धाम्नेयवाहं लिखते ॥
 इदमत्र दूषं ॥ अघातः धाम्नेये आहो । आया । आमुदयिष्यको-
 दिष्टे वा इति अदमन्दो आधिकारार्थः । यथाप्राज्ञा निवेदयः समाप्ति ॥
 मूर्तेरपि लिखते ॥ धाम्नेयमिति आह्वानम् ॥ अन्वेदंशा शिर धाम्नेचि
 मर्ध धाम्नेयमिति ॥ तयाप्येककिञ्चैव धाम्नेचि भवति ॥

End. पित्रीर्जीवतीर्मातामहस्तैव कुर्वाणम् ॥ विभु जीवन्तु न कुर्वाणम् ॥ अतएव
 सुमंगुवातां ॥ न जीवतः विभुः कुर्वाणोऽहमस्मिन्नेति विभः । ईश्व एव
 पिता दद्यात् तेष्वः कुर्वीत आदिष्वः ॥ १ ॥ पितामहं चैव कुर्वा-
 णीवति आदिष्वः ॥ आदिष्वोऽपि न कुर्वीत जीवति प्रदत्तामह इति ॥ २ ॥

विरचयम्—आहविधिर्नाम आहविषयकः कविप्रियध्वविदेवः ।

No. 435. आहविवेकसंग्रहः । Śrāddhaviveka Sangrahaḥ. Substance, country-made coloured paper, 18×3 inches. Folia, 95 (of which fol. 1 is wanting). Lines, 2-6 in a page with a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete (except the first folium).

Another copy of the Śrāddhaviveka of Śūlapāṇi without the first folium, but instead of it, the first folium of a different book, which seems to be a commentary of the Prāyaścittatattva.

विवरणानुपूर्वम् ।

No. 436. महालयात्रा संघट्टः । Mahālayā Śrāddha Sangrahaḥ. Substance, country-made white paper, 6×3½ inches. Folia, 6. Lines, 9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old. Prose. Generally correct. Incomplete.

A collection of rules concerning the Śrāddha ceremony to be performed on the Mahālayā or the new moon preceding the Durgāpūjā. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ निर्वयसारे वीर्य वीर्यमहालयनिर्वयदीभि-
धीयते ॥ तत्र पृथ्वीपद्मीदये ब्रह्मननुः ॥ आवादीमधिलला पंचमं पंच-
मायिताः । कांचति पितरः क्षिप्ता अन्नमय्यन्माह शम्भायनिः (कथमपि
पचमाह शम्भायनिः । कथ्यास्याकांक्षितः पचं सीमं (सीमनं ?)
पुष्टं चक्षते इति ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—महालयात्राद्विषयकोऽयं निबन्धोऽनुपूर्वः ।

No. 437. आहप्रकरणम् । Śrāddha Prakaranam. Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 146. Lines, 10-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, slightly worm-eaten, and writing effaced in parts; the first page as well as the last being entirely useless. Prose. Generally correct. Incomplete.

A part of the *Nirṇayasindhu* of *Kamalākara Bhaṭṭa*, treating of the *Śrāddha* ceremony.

Beginning. (Not legible).

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—कमलाकरभट्टकृतस्य निर्वणसिन्धोः आहप्रकरणभाषायाश्चमत्तम् पुस्तकम् ।

No. 438. *आहप्रकरणम्* । *Śrāddha Prakaraṇam*. Substance, country-made white paper, $9 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 27. Lines, 8 in a page. Character, *Nāgara*. Date, ? Appearance, very old, and worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the performance of the *Śrāddha* ceremony based on the rules of *Bodhāyana*. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अक्षरीषायनीश्वरकारिण आहप्रकरणं लिख्यते ॥
एवमुक्तविशेषविशेषाणां पुण्यदुर्भविषी चक्षुःपितुः मातुषां प्रतिष्ठान्त-
रितं आहं करिष्याम्य आत्मयज्ञार्थं यज्ञभांड भाननविद्युद्वर्णं पवनमंत्राच-
मनमंत्राचमनं करिष्ये इति संख्या । एतद्विंशतिद्वयं पुत्रीभिः
विभागं कृत्वा पुत्रानाभिगुण्ठी च पादयित्वा छदद् निरुह्य । यद् यद् यद् यद्
मंत्राचमनं कुर्यात् ।

End. नास्ति ।

Colophon. नास्ति ।

विवरणम्—क्षीषायनीश्वरानुगतः आहविधानविषयकः कनिष्ठविश्वविशेषः ।

No. 439. *पार्वण्यआहप्रयोगः* । *Pārvana Śrāddha Prayogaḥ*. Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 9. Lines, 9-14 in a page. Character, *Nāgara*. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A guide to the performance of the ceremony as performed on special occasions such as the new moon, eclipses of the sun or the moon, &c.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्लोकः संकल्पगायत्री देवताभ्यो दिग्गस्तथा ॥ वाहन-
वाहनद्वयार्थं युक्तं गंधादिकं तथा ॥ मंडलं चाग्नीकरं मूलाभ्यद्रवपि-
विषयं । मधुदानं मधुज (प ?) स्यान्नोक्तं एव च धी-कराचमगायत्री
देवताभ्यो जपस्तथा ॥ अक्षनेत्रं पिंडदानं करप्रोक्षणमेव च । हिरण्य-
भोज पितरस्ततः प्रत्यक्षनेत्रं । भीषीं श्री (वि ?) अंश चाचम्य द्रव्यं
दिकं तथा । श्री (मि ?) वा आपस्तम्बाय्यनधीराहीः कुम्भकृतिः ।
छर्त्तमात्राचमुत्थानं पिंडानां च ततः परं ॥ पिंडा (पिंडा ?) धार कुम्भा
बद्धौ चिपेत् पार्श्वं प्रचाखयेत् ॥ विमेषी (भी ?) दक्षिणां दत्त्वा विसर्जन-
मतः परं ॥ दीपनिर्वापयं हत्वा प्रसादादिति संकरेत् ॥ इति आवाह-
नमधिका सूचम् ।

End. पितरः स्वर्गं स्वस्थानं गच्छत ॥ अथ आदे यत् कृतं तत् सुकृतमस्तु ॥ यत्
कृतं तद्गङ्गाविष्योः प्रसादात् ब्राह्मणवचनात् सर्वविधैः परिपूर्णं भवतु ॥
सर्वं ॥ विमेषदेव ब्राह्मणाः स्वस्थानं गच्छत ॥ दीपनिर्वापयं ॥ सर्वं ॥
आचम्य सूर्यावांजसिदानं ॥ ॐ ॥

Colophon. इति पार्वण्यश्राद्धप्रयोगः समाप्तः शुभमस्तु । श्रीराम ॥ राम ॥ • • राम ॥
॥ • • राम ॥ • • ॥ ॥

निबन्धम्—पार्वण्यश्राद्धविषयकीयं निबन्धः ।

No. 440. एकोद्दिष्ट श्राद्धप्रयोगः । Ekoddiahta Śrāddha Prayogaḥ.
Substance, country-made red paper, 15×2½ inches Folia, 8 (of which
foll. 1-4 are wanting). Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali.
Date, 1 Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct.
Incomplete (owing to the want of the first four folia).

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony in honour
of one particular person on the lunar anniversary of his death.
Anonymous.

Beginning. नास्ति ।

End. इत्थं प्रचाल्य आचम्य अथेत्यादि अमुकबीमस्य पितुः अमुकदेवमर्षेणः कृते-
तत् एकोद्दिष्टविधिकसाम्प्रतिकश्राद्धकर्माष्टिद्रमस्तु उपवीतौ सत्तराभि-
संधीमूला पुनरथेत्यादि अमुकबीमः श्रीअमुकदेवमर्षेण अमुकबीमस्य पितुः
अमुकदेवमर्षेणः कृतेऽष्टिन् आदे यदेगुण्यं जातं तद्देवप्रममनाय श्रीविष्योः
आचम्यं करिष्ये श्रीं कुर्वेति प्रतिवचनं ततः श्रीं तद्विष्योः परम पदं

इत्यादिना विश्वं धृत्वा तत एतन् कर्मफलं यौकषादितमम् इति त्रिषी
समर्थं प्रीयतां पुण्डरीकाक्ष इत्यादिना विश्वं प्रीययित्वा मन्त्रतत्प्रातः विद्धं
देवकालाह्वयसु सुखं करोतु निम्बिद्धं नामसंकीर्तनं हरेः ॥ इति पठित्वा
आहमिदं कीदृशं जातं इति पृच्छेत् वेदविशिना सर्व्वं सद्भातं इति प्रतिवचनं ।

Colophon. इति एकीहिद्वयाहप्रयोगः ॥ ० ॥ ह ॥ ओ ॥ त्रिवदुर्गायां नमः ॥ ० ॥ ह ॥ ० ॥

विवरणम्—एकीहिद्वयाहप्रयोगस्वीयं निबन्धः ।

No. 441. पार्व्वणश्राद्धप्रयोगः । *Pārvana Śrāddha Prayogaḥ.*
Substance, country-made white paper, $11 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 11. Lines, 9
in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn
out, torn, and writing effaced in most parts. Prose. Correct. In-
complete.

Another copy of the work noticed in No. 439. The codex is
utterly useless.

विवरणम्—पूर्व्वमतीत जीर्णमिदम् पुनः ।

No. 442. त्रिपिण्डीश्राद्धप्रयोगः । *Tripiṇḍī Śrāddha Prayogaḥ.*
Substance, country-made white paper, 4×2 inches. Folia, 12. Lines, 8-9
in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn
out, and writing slightly effaced in parts. Prose. Correct. Complete.

A guide to the performance of Tripindī Śrāddha, which is
performed either to release a Preta (evil spirit), or to cure one's
diseases &c. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ त्रिपिण्डीश्राद्धप्रयोगः ॥ त्रिपिण्डी संकीर्णं ॥
मीनयेनोपनिषत् ॥ आहवनीयं निर्ममं ॥ पिशाचविभीषणतीर्थे आत्मा
अपसव्यं ॥ निविधानां दिविस्थानां अतरिषस्थानां भूमिस्थानामष्टातनाम-
गोत्राणां सात्त्विकराजसयामसानां प्रेतानां सोपायं मम शरीरपीडापरि-
हाराय आरोग्यायै मम सत्तानप्रतिर्धनशुद्धये त्रिपिण्डीश्राद्धं करिष्ये ॥

End. मया वक्तृतं सात्त्विकराजसयामसैवः पिशाचविभीषणतीर्थे त्रिपिण्डीश्राद्धं
अनुष्ठानं कृतं अलिङ्गीतं आहवनीयां अथनात् श्रीविष्णो, प्रसादात् सर्व्वं विधेः
परिपूर्णं भवतु ॥

Colophon.

इति त्रिपिंडीश्राद्धप्रयोगः ॥ अथ तिलपात्रदानमर्चं करिष्ये ॥ मम जन्मदम्-
 तिसमस्तपापनिदमर्नरागा पापापद्वा मद्वाविशुधीत्यर्थे तिलहिरण्यदानमर्चं
 करिष्ये ॥ इदं तिलपात्रं मद्दिरण्यं अमुकजन्मन्वे ब्राह्मणाय तुभ्यमर्चं समर्पदे ॥
 तिलः पुण्याः तिलाः सर्वकराः क्षुताः शुद्धा वा, ॥१॥ यानि कानो,
 समानी (?) चातिलपात्रं तानि मर्त्यं तु सर्वथा ॥ २ ॥ मर्त्ये मो, ताः (?) ॥
 तच्छाट्वा प्रसादेन मन पाप (?) ॥ ३ ॥ अर्चनं तिलपात्रदानेन पापापद्वा
 मद्वाविशुः प्रीयतां मन ॥ ४ ॥ सर्वपापघ्निपनं ॥ घटेन खनं ॥ अभिषेकः ॥
 यथाशक्ति ब्राह्मणान् भीजयेत् ॥ भुवर्चो दत्ता ॥ इति त्रिपिंडीविधिः
 समाप्तः ॥ छ ॥ छ ॥

विवरणम्—विशाखनादिविभीचनदेतुत्रिपिंडीश्राद्धं नाम श्रान्तिविधीपानुष्ठानपद्धतिकपीयं
 निबन्धः ॥

No. 443. श्राद्धव्यवस्था । Śrāddha Vyāvasthā. Substance, foolscap
 paper, 15×3 inches. Folia, 16. Lines, 3-8 in a page. Character,
 Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct-
 Complete.

This work, though entitled Śrāddha Vyāvasthā in the colophon,
 should really be called Vyāvasthā Saṅgraha, as it prescribes the
 most important religious rites and observances to be performed
 on particular dates in each month of the year, with citations of
 authorities. Anonymous.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥ अथ सामादि (मासादि ?) व्यवस्था ॥ मासः
 श्रान्तिविधः शीर सावनचान्द्र एव च ॥ एकराश्री (श्री ?) रविर्वायु च
 शीर (?) परिकीर्तितः । सावनचित्रशताहोभिधान्द्रय द्विविधः क्षृतः ।
 सुख्या (स्थः ?) शुक्लप्रतिपदीर्दशान् परिकीर्तितः (शुक्लप्रतिपदी दशानः
 परिकीर्तितः ?) । गौन (चः ?) कृष्णप्रतिपदः पौर्णमास्यान् (स्थन ?)
 एव हि ॥ विवाहादौ क्षृत शीरो (क्षृतः शीरो ?) यज्ञादौ (यज्ञादौ ?)
 सावनमासतः (सावनी मासः ?) चान्द्रिके पितृकृत्ये तु सुख्यचान्द्र चदाहृतः ।
 गौन (च ?) च तिथिकृत्येषु प्रयोजक्यो हवादिषु (वतादिषु ?) । पञ्चमति
 युगादौ च पार्वत्याय मद्योक्तवै । सामान्ये कर्षेणि (चि ?) समा (सदा ?)
 भीष्मचान्द्र प्रयोजितः (सुख्यचान्द्रः प्रयोजितः ?) । मङ्गल्ये मासपञ्चान्
 (था ?) निनिषानां विधेयथा । उल्लेखनं प्रकुर्वीत श्रीं तत्कृदिति पूर्वतः ॥

श्रीं श्रद्धेयादि ततः पश्चाद्भाषा (सा १) दीनां प्रकीर्तनं । कर्तुर्दीनं तथा
नाम कामनाविषयस्ततः । कर्त्तव्यान्तरमहं करिष्ये स्त्रीयकर्मन्ति (वि १)
परार्थे च करिष्यामि तस्य शीवस्य नामतः । स्त्रीयदाने दद इति ददानीति
परस्य च ।

End.

संज्ञान्विविधिते कार्त्तुं संज्ञानि (ः १) परिकीर्तितः । मासोद्देश्येतरकिन्
रविप्राग्निस्यति तथा (सद्य १) । चार्थकमेव (च १) सर्वत्र गृहवाग्नसने-
यिनां । सन्धानं गृह (१) अथ चर्च यजुर्वेदेन कारयेत् । स्त्रीनां (वा १)
मय (२ १) वधानां यजुर्वेदेन कारयेत् । ब्राह्मणादिहवधानां समस्त
कर्मचर्याने (अथे १) । मन्त्रस्य (य १) स्त्रीगृहस्य विप्रो मन्त्रेण (विप्र-
मन्त्रेण १) गृह्यते । मन्त्रकारेण मन्त्रेण पञ्चयज्ञादिभ्यः क्रियाः ॥

Colophon.

इति श्राद्धव्यवस्था समाप्ता ॥ श्रीहरिः ॥ ० ॥

विवरणम्—श्राद्धव्यवस्थेति नाम्ना समुचितोऽपि निबन्धीयं संक्षेपेष्टावगमकर्त्तव्यविविध-
धर्मकर्मव्यवस्था; समग्रज्ञानम् ।

No. 444. **श्राद्धमयूखः** । Śrāddha Mayūkhaḥ. Substance, country-
made white paper, 10×6 inches. Folia, 133. Lines, 9-12 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally
correct. Complete.

A treatise on the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha-
mayūkha by Nīlakaṭṭha Bhaṭṭa, forming a part of his series entitled
Bhāskara.

Beginning.

श्रीमच्छेमाय नमः । तिस्रैर्मयूखं प्रतिपाद्य सन्ध्यासाराधनामाय तिरामन्त्रं
श्रीमद्भराकञ्ज(स्वाकञ्ज १) गीतकंठः । श्राद्धस्य इत्थं विधीयते सर्वं । प्रतारक-
राहतमय किञ्चिद्व्याप्तु निष्कृततया तदुज्ज्वलितं कर्त्तव्यं । त्रीणि तेषां
काचित् खण्डपद्मोत्पत्तिर्न ईयते । सुतोद्देश्यकीविप्रमौकारागमकी द्रव्य-
स्यामः श्राद्धं शीवत्याहे च तस्य गीत कौटमाय्यप्रदीपवदनं विप्रमौकार-
वलीक्या तर्पणमिहतिः ।

End.

श्राद्धेष्टारोक्तमावाध-प्रश्नः । श्राद्धकामिकः (श्राद्धकालिक. १) । इष्टां
श्राद्धं दद्यात् श्राद्धेष्टा समाहितः ॥ अथ अथङ्ग मे दद्यात् परितोषं सुवर्ण-
द्यानितं च सुवर्णे यः श्राद्धति । दत्तं सुवर्णम् । तिरामन्त्रं कटिगतं
ताम्रमयादि ॥ दक्षिणं कौटमाय्यं ॥ श्राद्धानि पात्रैर्दत्तं कृत्वादीनि

प्राणदेशे । प्रियंमुपतं यवचे यन्नीपवीतं शिरसि । वक्ष्यतुर्धशिन ।
दक्षिणा च सुवर्णमारभ्य यथाशक्ति । एतन्नीपारधेयुवदविरोधान् सामाया-
दितरेषु तथात्वमिति आयेन ज्ञेयं ॥ ॥

Colophon. इति श्रीमीमांसकप्रकरणमहात्मनोऽनीलकण्ठकृतं भास्करे आहमयुखः
समाप्तः ॥ ॥

विवरणम्—नीलकण्ठभट्टविरचितः आहमयुखो नाम आहविषयकोऽयं निबन्धसदीयभास्कराख-
धर्मपन्थावस्थान्तरेतः ।

No. 445. आहसङ्कलनं । Śrāddha Saṅkalanam Substance, country-
made colourless paper, 5×3 inches. Folia, 20. Lines, 7-9 in a page.
Character, Nāgara. Date, Śaka 1624. Appearance, very old, worn out,
torn, and writing effaced in parts. Prose. Not correct Complete

A treatise on the Pārvana Śrāddha under the name of Śrāddha
Saṅkalana. Anonymous.

Beginning. श्रीरामो जयति श्रीमच्छाय नमः आचम्य प्राणानाम्ब्यं द्विशकालौ संकीर्त्य
पूर्वोद्धरित एवं गुणविशेषविशिष्टायां तिस्रौ पुष्टरवार्द्धवसन्तकामां (?)
विशेषां दिशामां । अपसम्बं कृत्वा यजमानस्य पी(पि ?) द्रवितानामप्रदितानां
महानां अमुकगोत्राणां अमुकशर्माणां वसुवद्वादित्यस्युपाणां सप्तवीरानां
मातामहमातुःपितामहमातुःप्रपितामह (दा ?)नां दर्मशार्द्धं पार्ष्वेन
विधिना अग्नेन हविषा सद्यः करिष्ये ॥

End. यम कृत्वा सस्त्रानां शत्रुधीपहतात्मनां दुर्गतानां मया दत्तमद्यत्सुपतिष्ठतु ॥
१ ॥ शके १६२४ विजयानुसन्तर्माग्यश्रीर्वमासि शुक्लप्रतिपदि लिखितपरीष-
काराय लिखिते वापुज्योतिषी असनीमीकर तेन लिखिते द्धर्म भवतु । श्री
परमरामार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ श्रीमच्छाय नमः ॥ आहारभे तथा वस्त्रं
(तथापार्थे ?) अति चीच्छिष्टमिच्छते । विकिरे पिष्टदाने च वदसाधनं
भूतम् ॥ १ ॥

Colophon. (नालि)

विवरणम्—आहसङ्कलनं नाम पार्ष्वेनआहविषयकः कविप्रियम् ।

No. 446. **श्राद्धसागरः।** Śrāddha Sāgarah. Substance, foolscap paper, 16×4 inches. Folia, 86. Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Not correct. Complete.

A work treating of the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha Sāgara by Mahāmahopādhyāya Kulluka]Bhatta, the famous commentator of the Manusmṛitī. It belongs to his series entitled Smṛiti Sāgara. Not printed.

Beginning. श्रीं नमो महाभाषायै॥ विष्णोश्च सर्वभूतानां चैवार्थानि च तत्ततः ।
 क्रियते कृतितत्त्वाद्या सागरस्य मयाधुना । समीक्ष्य तन्मात्रं मया मुनीनां
 यदत्र भद्रादिभिरुक्तमेतत् । स्वात् सन्मनोहारि सता कदाचित् सम्भाव्यते मे
 वचनप्रसारः । कुतश्चैनं मया ज्ञातं कृतिकारणं (?) तदर्थं क्रियते धीरादर्थः
 (पुण्यं ?) ज्ञानसमाधिना । विवादसामरी ज्ञेयसया आहवदस्य च । अग्रैश्च-
 सागरस्यापि क्रियते पितुराजया (पितुराजया ?) । तथाच मनुः आहवद-
 श्रीवाच भजा नियेयसार्थं तव पितरौ देवता ब्राह्मणावाहवभौवार्थं नासि
 मात्स्यपरमवसापराधः (ऋः) श्रेयानिवापसम्पन्नरसात् पितुर्दुहिष्य द्रव्यमासी
 ब्राह्मणस्त्रीकारपेय्यन्तश्च आर्हं देवे (देव ?) आहवदी तु आहवदी गौचसार्ह-
 प्रामादयः कौण्डिन्यामिनमयन इवापिहीवशब्दः ।

End. अतएव पितृकल्पो सन्वाधीपाख्याने सन्नामं भातुर्था आहवसादनमाह्वान
 (आह ?) कथनप्रकारे (दे ?) सन्मनुराचरे ही देवे मातरौ कृत्वा पित्रे श्रीचि
 त्पुत्रकमात् । तथैकमतिथिं कृत्वा आहवः स्रवमेव तु । चकार मन्त्रान्
 आर्हं करन् पितृपरायणः । तथैकमतिथिं कृत्वेति सनकादिनाहवियं ।
 नातिथियज्ञपरं आहवकरणात् आहवभौतुर्कथकयनाय च । अथे तु
 साग्रिना निष्क्रिया न कर्त्तव्या निरग्रिना कर्त्तव्येति व्यख्यामातुः । तन्नि-
 र्गुत्तिकं साग्रेरित निरग्रेरपि पार्थ्व्येन पितृकर्मजातत्वात् तस्मात् पूर्वार्थेनैव
 व्यख्या इति निर्गमितार्थः । कस्मिं विपितृकस्मात्परायण विवितं नाकाव
 मतमेतत् यदा चैवजल यद्विधानमुक्तं तदीरसमभिम्याहारात् तदपि
 किनापि न क्रियते । अतएव कदौट (कैयट ?) समनाकरभाषायेऽह
 मुत्तरपादिभिर्बुद्धं तदुक्तं नात्र दृष्टम् । आहविधिपाठयोः फलमुति-
 भाव्य इतीतः इमं आहविधिं पुष्टं कुर्यादापि यदुक्तं यः । (उ ?) समान्
 समते कामान्ते मुक्तिश्च निन्दति । इत्यन्ति (: ?) यत्तं वेति मतिमान्मन
 आहवस्य भवेत् । उपदेष्टानुमना च भौके मुक्तफली कृती ॥ १ ॥ १ ॥

Colophon. इति महामहोपाध्याययोगानुसङ्गभाषाविरचित. कृतिनामरे आहसागर

प्राणदेहे । प्रियमुपतं श्रवणे शशीपवीतं त्रिरसि । वक्ष्यतुर्दशिन ।
दक्षिणा च सुवर्णमारभ्य यथाशक्ति । एतद्योमरधेनुवदविरीधात् सामाना-
दितरेषु तथालभिति न्यायेन त्रयं ॥ ॥

Colophon. इति श्रीमीमांसकश्रमकरमहात्मजमहनीलकण्ठकृतं भास्करे श्राद्धमयूखः
समाप्तः ॥ ॥

विवरणम्—नीलकण्ठमहद्विरचितः श्राद्धमयूखी नाम श्राद्धविषयकोऽयं निवसत्तदीयभास्कराख्य-
धर्मयन्त्रावलयनगरेतः ।

No. 445. श्राद्धसङ्कलनं । Śrāddha Saṅkalanam Substance, country-
made colourless paper, 5×3 inches. Folia, 20. Lines, 7-9 in a page.
Character, Nāgara. Date, Śaka 1624. Appearance, very old, worn out,
torn, and writing effaced in parts. Prose. Not correct Complete

A treatise on the Pārvana Śrāddha under the name of Śrāddha
Saṅkalanam. Anonymous.

Beginning. श्रीरामो जयति श्रीगणेशाय नमः । आचम्य प्राणानामभ्यक्ष्यैकाली संकीर्त्य
पूर्वोद्धरित एवं गुणविशेषविशिष्टायां तिथौ पुष्करवाहं वसरत्तकानां (?)
विशेषां दिवानां । अपसम्यं कृत्वा यजमानस्य पी(पि ?) दपितामहमपिता-
महानां अमुकगोत्राणां अमुकशर्माणां वसुवद्वादित्यसदृशाणां सप्तमीकानां
भातामहमातुःपितामहमातुःप्रपितामह (हा ?)नां दर्मश्राद्धं पार्ष्वेन
विधिना अन्नेन हविषा सद्यः करिष्ये ॥

End. यम कचन संस्त्रानां शुश्रूषीपक्षताकानां दुर्गताया मया दत्तमद्यप्युत्पतिष्ठतु ॥
१ ॥ शके १६२४ चित्रभानुसदृशमार्गशीर्षमासे शुक्लप्रतिपदि लिखितपरीप-
कारार्थं लिखिते भाष्यश्रीतिथौ असनीमीक्षर तेन लिखिते द्रष्टुं भवतु । श्री
परशुरामार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्राद्धारम्भे तथा वज्रं
(तथाचार्ये ?) अने चोच्छिष्टपिंडके । विकिरे पिंडदाने च वट्साधनं
युतम् ॥ १ ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—श्राद्धसङ्कलन नाम पार्ष्वेनश्राद्धविषयकः कथिप्रिबन्धः ।

No. 446. **श्राद्धसागरः ।** Śrāddha Sāgarah Substance, foolscap paper, 16 x 4 inches. Folia, 86. Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Not correct. Complete.

A work treating of the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha Sāgara by Mahāmahopādhyāya Kulluka]Bhaṭṭa the famous commentator of the Manusmṛitī. It belongs to his series entitled Smṛiti Sāgara. Not printed.

Beginning. श्रीं नमो महाभावाय ॥ विष्णवे चर्मयान्वायि वेदादीनि च तत्त्वतः ।
क्रियते कृतितत्त्वायां सागराय मयाधुना । समीप्य तन्वायि मया सुमीना
वदन् भद्रादिभिश्चमेतत् । स्यात् तन्मनोहारि सदा कदाचित् सम्भाव्यते मे
वचनप्रमाणं । कुङ्कुमेन मया शत कृतिकारण (१) तदर्थं क्रियते श्रीराष्ट्र-
(पुत्रं ?) ज्ञानसमाधिना । विवादसान्नेय्येयसायाहपदस्य च । अथौच-
सागरवापि क्रियते पितृराज्या (पितृराज्या ?) । तथाच मनुः आहमर्थं
ग्रीवाय प्रजा निवेद्यसायं तव पितरो देवता ब्राह्मणायाश्चभीयायै मासि
मासपरपञ्चमापराहः (३ः) श्रेयान्दिवापञ्चमस्वरसान् पितृपुत्रिभ्य इत्यन्याग्री
ब्राह्मणसौकारपर्यन्तश्च आहं देवे (देव ?) आह्रादी गु आहमर्थो ग्रीवसाह-
प्राप्तार्थः कौत्सपाणिनामयन इवाग्निहोमशब्दः ।

End. अतएव पित्रकल्पो सप्तव्याधीपाद्यानि सप्तानां मातृणां आहसम्पादनमाह्वार
(अत्र ?) कथनप्रसारे (दे ?) मन्त्रपुराणे द्वौ देवौ भातरी कृत्वा पित्रे नीयि
तमुक्तवान् । तथैकमतिथिं कृत्वा आहवः स्रयमेव तु । अकार मन्त्रान्
आहं कारन् पितृपरायणः । तथैकमतिथिं कृतेति सनकादिवाङ्मन्येय ।
नातिथियन्तरेण आहप्रकरणात् आहकनीतुर्कर्मकथनाय च । अथे तु
शाधिना निन्दक्रिया न कर्त्तव्या निरदिना कर्ममेति व्यवह्यामाहुः । तत्रि-
शुक्लिकं साधेरिव निरदिरपि पार्वत्येन पित्रवर्मेनांतव्यान् तस्यान् पूर्वार्थेनैव
व्यवह्या इति निर्णयितायः । अस्मी विपित्रकलाभावात् निश्चितं नास्माक-
मन्मेतत् सदा सेचजस्य यद्विधानमुक्तं तदीरस्यमभिध्याद्वारात् तदपि
केनापि न क्रियते । अतएव कथोत् (कथोत् ?) कसमाकरमाधोःकथ-
गुक्चरवादिभिर्यदुक्तं तदुक्तं नाव दृश्यं । आहविधिपाठयोः फलमुक्ति-
माह द्वावीत । इमं आहविधिं पुष्टं कुर्व्यादापि यदेतु यः । (४ ?) सर्वान्
समन्ते कामानने मुक्तिश्च विन्दति । इत्यपि (ः ?) एतर्पं विनि मतिमांसाय
आहकन भवेत् । उपदेष्टानुमना च नोके मुक्त्यन्वी कृतौ ॥ ॥ ॥ ॥

Colophon. इति महाभारतश्राद्धयज्ञोक्तमुक्तमभिरचित कृतिसान्नेय्ये आहसागरः

समाप्तः । श्रीश्रीरङ्गरो जयति । * * * श्रीहरिः हरः । श्रीदुसाय नमः ।
श्रीरामाय नमः । श्रीहरिः

विवरणम् — महासङ्गीपाध्यायश्रीकुञ्जकुमङ्गविरचितः ब्राह्मसागरी नाम श्राद्धविषयकः कवि-
श्रियस्सदोयच्युतिसागरान्तर्गतः ।

No. 447. यजुर्वेदीयश्राद्धतत्त्वम् । Yajurvediya Śrāddhatattvam.
Substance, foolscap paper, 18×5 inches. Folia, 10. Lines, 6-10 in a
page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose.
Generally correct. Complete.

A copy of the work noticed in No. 422.

विवरणसूक्ष्मम् ।

No. 448. वृषोत्सर्गप्रयोगः । Vṛishōtsarga Prayogaḥ. Substance,
country-made white paper, 9×3½ inches. Folia, 11. Lines, 3-10 in a
page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out,
and slightly torn in parts. Not correct. Complete.

A guide to the performance of the ceremony of offering an
ox in honour of deceased parents. Anonymous.

Beginning. श्रीवेदी (ह ?) व्यासाय नमः ॥ अथ काम्यवृषोत्सर्गप्रयोगी लिख्यते ॥ सूक्ष्-
मवचनामुसारी ॥ सूत्रवचनानि वैमात्रादिषु द्रष्टव्यानि ॥ तत्र काठः ॥
कार्तिकीवैशाखाश्विनीपूर्णिमासहस्रकाचंद्रार्धपिरागसंज्ञायादयो. (यः ?)
कार्तिकां यो वृषोत्सर्गं कृत्वा नक्तं समाचरेत् ॥ शैवं पदमवाप्नोति शिव-
मतमिदं श्रुतं ॥ दिग्वाः शिवालय (शिवोक्ताः ?) पुण्यदेव गौड + +
हादयः ॥ गौडवृषोत्सर्गं धीहितो यस्तु यत्नेन सुखे पुच्छे च पांडुरः ॥ शैतः
सुरतवाचाभ्यां स नीलो वच चक्षते ॥

End. चरकेषु घोरिषु पतिता ये स्वकर्माणां । दिवसं मानुषत्वं वा तिर्यक्-
प्रेतपिशाचतां ॥ क्षमिष्वीटपतंतं यता ये च स्वकर्माभिः ॥ तेषां
सुहरषीत्या (सुहरषार्थाय ?) जलमेतद्दत्वा ॥ आश्राद्धवपयंतं जगत्
सम्पलितं हुनम् ॥ सर्वथाडनम् (?) ॥ पिण्डदानोत्तर षोडशीपिण्डानि
दद्यानि ॥

Colophon. हृषीकर्मः (?) समाप्तः श्रीं श्रीं दर्शनार्थं श्रीं १ श्रीं चादिरुमिगात्
श्रीं श्रीं कामहये ।

दिवसम्—हृषीकर्मप्रयोगो नाम हृषीकर्मविधानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 449. हृषीकर्मविधिः । *Vṛishōtsarga Vidhiḥ.* Substance, country-made white paper 10×3½ inches. Folia, 15. Lines, 5-8 in a page. Character, Nāgara. Date, 1896. Appearance, very old, worn out, torn, and slightly worm-eaten. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Nārādīya Purāṇa on the ceremony of offering an ox in honour of deceased parents. Anonymous.

Beginning. श्रीमच्छास्त्रं तत्र च हृषीकर्मः कथा कथितं द्विं निरिज्ञं च विनायकं ॥
नलीहाहविधि (हृषीकर्मविधिः) कथ्ये नारदीयपुराणतः तत्र विष्णुवचनं
एकादशाहे प्रेतस्य यस्य शीतुष्यते हयः प्रेतनीक परित्यज्य देवनीकं च
गच्छति । तस्यैव मनुः एकादशाहे प्रेतस्य यस्य शीतुष्यते हयः प्रेतत्वं सुखिरं
तस्य दत्तेः आहूयतेरपि पदव्याः बहवः पुत्राः शीतयतो भुञ्जान्तिताः तेषां
संततिपुत्रानां यदेकीऽपि मया तर्जन् ॥ स यजिदवर्षेभ्यः बहुसौवर्षं ददित्वाम् ॥
शीरीमुहाहयेत् कथां नीत्वा तु हयमुत्सजेत् सर्वेषामेव दानानां शीतोक्तमैः
प्रमत्सते ॥

End. धरित्री एवसंपूर्णा सशैलवनकावना । नीलहयस्य सुहृद्व्यं कर्त्तव्यं समता-
भजित् ॥ अन्त्येष्टे हयमे दत्ते पदानि तु अगुह्यं भूयसीं च ततो दद्यादभिषेक-
मन्तःपरम् ॥ आशिरं च ततो दद्याद्वास्तवेदेदयारवैः ॥

Colophon. इति नारदीयपुराणोक्तहृषीकर्मविधिः ॥ संवत् १८८६ कार्तिक ज्ञान
१ भीमवारः ॥

दिवसम्—नारदीयपुराणोक्तहृषीकर्मविधिः ॥

No. 450. हृषीकर्मप्रयोगः । *Vṛishōtsarga Prayogaḥ.* Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 11. Lines, 10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten in parts. Prose. Correct. Complete.

Another work of the same name and on the same subject as that noticed in No. 448, compiled from the Dānahrāvalī.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ ह्योत्कर्गप्रयोगः ॥ तत्र कामः ॥ कार्त्तिक्या
आश्वयुज्या वैशाख्या पौर्णमास्यां अष्टका चंद्रसूर्योपरामर्शक्रात्यादयः ॥ मास्यां
आषाढ्यां फाल्गुन्यां चैत्रां वैश्वतिथ्यतीपातमन्वादिदिनद्विद्वे क्रांतिसाम्ये
अष्टकासु भातापित्रीः चयादे चेति कौस्तुभे ॥

End. ततो यजमानः सांगतसिद्धार्थं आचार्याय तिलोदककुंभं मुभयमर्चं संप्रददौ ॥
हिरण्यवस्त्रगोदानरुपां दक्षिणां दत्त्वा प्रतिमादिसामर्थीं च दद्यात् ॥ यद्-
लापकाय प्रतिमारहितपूर्वपाचसहितकलशं दद्यात् ॥ इयदक्षतरुणां चर्त-
काराद्याचार्यो गृह्णीयात् ॥ १०० ॥ ५० : १५ : १० : दश वा ब्राह्मण-
भोजनीयाः ॥ अन्येभ्यो दीनानाद्येभ्यश्च भूयसीं दत्त्वा कांस्यपात्रस्थितास्ये
सुखं वीचेत ॥ एवं यथोक्तविधिना यन्तु मीलं ॥

Colophon. दानहोरावल्यां ह्योत्कर्गः ।

विवरणम्—दानहोरावलीसंग्रहोक्तो ह्योत्कर्गप्रयोगः ।

No. 451. ह्योत्सर्गः । Vrishōtsargah. Substance, country-made white paper, 10×4 inches. Folia, 16. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete.

A work treating of the same subject with an appendix containing the Rūdra Pātha. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ ५ ॥ अथेकादशादे निर्मलव्यादिकनिरामिषनैकवारं
मुक्ता (का ?) रात्री निप्रतिवेशणम् (नम् ?) ॥ इत्यादि सर्वं मुक्ता जने
(?) गृहे गोमयीपल्लि दक्षिण + + + भूमौ द्विजमुत्तरासुखवेद्य (?)
कृतापसम्बो दक्षिणामिमुखे प्रक्षमितवानजानुः ॥ यतीति दिव्यलीलं तं
कृतात्मनिहितास्य ॥ मनसा वायुभूतेषु (न ?) विप्रत्वाहं निधोजयितुं ॥
भूजयिष्यामि भोजेन इति पठित्वा विप्र दक्षण (दक्षिण ?) जानुं स्पृश ॥ श्रीं
अस्यां रात्री चमुकगोवस्त्र पितुरमुक (स्य ?) प्रेतस्य च एकादशा (ह ?) यात्र-
करणाय भवन्तं ब्राह्मणमहमामन्त्रये ॥ इति पुष्पचन्द (पुष्पचन्दन ?)
ताम्बूलैरामन्त्रयन्तु ॥

End. श्रीं श्री. शान्तिरत्नरीच ५ शान्तिः श्रुतिवै शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्ति-
र्धनस्य शान्तिर्विधे देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्वेऽशान्तिरेव शान्तिं रक्षितुं
शान्तिं (रीचपितु शान्तिः ?) सर्वे भवन्तु ॥ -

Colophon. इति यद्वद्वतवद्वी समाप्ता ॥ * ॥

विरचयम्—रुद्रपाठसहितयोक्त्यैरिधानविषयकोऽयं निबन्धः ॥

No. 452. यादवतत्त्वटीका । Śrāddhatattwa Tīkā. Substance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 133. Lines, 7-8 in a page. Character, Bengali Date, Śaka 1747. Appearance, very old, worn out, writing slightly effaced in parts. Prose. Generally correct. Complete

An explanatory key to the Śrāddhatattwa of Raghunandana by Kās'irāma Vāchaspati. The work has been published in the Bengali character in Calcutta.

Beginning. श्रीश्रीरामः ॥ नत्वा गुरोवरचपपरजासि सुद्धं श्रीकान्तकान्तवरच
निधाय चित्ते । श्रीकाशीराममुक्तौ जतिनां हिताय ॥ सुयादवतत्त्व-
विज्ञप्तिं वितनीति यन्नात् ॥ अतिशयान्मुधी खीलाकृतसितं जगद्गुरुं ॥
विदितं त्रिषु खीक्षु नमामि रघुनन्दनम् ॥ स्वकर्तव्यमन्यसमाधिप्रति-
बन्धकविघ्नसंभावनाणि अतः संभारिततादृशविघ्नविनाशायै धन्यकारः
परमेश्वरप्रभामरुपमहर्षे जलवान् तत्र प्रियजिष्वायमादौ निबध्नाति प्र-
थेति । सविदानन्दं कर्मधारयसमासादयथात् सत्ययानसुखमरुपमित्यर्थः ।
एतच्च वेदानामते नैवाविक्रमते तु सखी नित्यौ विदानन्दौ ज्ञानमुने यस्य तं
वेदानाविभूतं वेदानाशास्त्रप्रकाशितं अनेन जलस्य सविदानन्दं (नन्दत्वं ?)
स्थिरीकृतं मनसालम्बं सूचितम् ।

End. प्रतिपत्तिरुत्तरक्रिया । हिमासीनमिति अत्र अतीत्यध्याहार्यः । यदा
हिमाभीर्न संवसरं प्राप्य पुनर्कीर्त्ये यदि ब्रजेत् तदा सुखमधीपवासश्च न
कुर्यादिति शेषः । ततः हिमासीनसंवसरादृष्टं यातु न कारयेत् ॥ यं
प्राप्तुं समस्तशास्त्रनिपुणश्रीरामरुद्रपाठज्ञः श्रीराधोत्तरवद्वभाषः सुद्धौ
सद्गुरुचूडामणिः । तेन श्रीयुक्तकाशीरामजतिना यत्नेन निष्पादिता टीका
नातिमुग्रहस्तापि जतिभिः साधुवर्द्धयता ॥ * ॥

Colophon. श्रीकाशीरामभाष्यप्रतिपत्तिरुत्तरक्रिया यादवतत्त्वटीका समाप्ता ॥
शकाब्दाः १७४७ । ५ । १२ । ३ ।

विरचयम्—काशीरामभाष्यप्रतिपत्तिरुत्तरक्रिया यादवतत्त्वटीका, सुवर्णितम् ।

No. 453. यादचिन्तामणिः । Śrāddha Chintāmaṇiḥ. Substance, foolscap paper, 17×6 inches. Folia, 51. Lines, 8-13 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, not very old. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha Chintāmaṇi by Vāchaspati Miśra noticed in No. 421.

विवरणान्तर्गुणम् ।

No. 454. प्रेतयादव्यवस्थाकारिका । Preta Śrāddhavyāvasthākārīkā. Substance, country-made colourless paper, 15×2½ inches. Folia, 23 Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, very old, and worn out. Verse. Generally correct. Complete.

This is really a copy of the work entitled Śuddhikārīkā by Smārtavāgīśa noticed in No. 370 ; but as it contains verses on Preta Śrāddha or the Śrāddha ceremony regarding ghosts, it is entitled Preta Śrāddha Vyāvasthā.

Beginning. See No. 370.

End. पूर्वे सम्बन्धरे आर्द्रं धौढं परिकीर्तितं । तमेव च सविष्टत तमेवाधिक-
मिष्यति ॥

Colophon. इति संक्षेपतः प्रेतयादव्यवस्थाकारिका श्रीधर्माचार्योद्भूता विरुदः ॥ • ॥
॥ • ॥ श्रीरामो जयति ॥ • ॥

विवरणान्तर्गुणम्

No. 455. यतिसंस्कारः । Yata Saṅskārah. Substance, foolscap paper, 11½×2½ inches. Folia, 19 Lines, 3-11 in a page Character, Nāgara. Date, Samvat 1845. Appearance, very old, and slightly worm-eaten. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the funeral ceremony of a Yati or hermit compiled from the Nāgara Khanda. Anonymous

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । विष्णुनंतरं पुत्रादि शिष्यो वा स्त्रास्त्रा (१) अधिकार-
विद्वद्भ्यो वपनं लक्षाचरणे कुर्यात् । ततः संकल्पः । करिष्यमाणं (करिष्य-

माये ?) यतिमंकारे अधिकारसिद्धये लक्ष्म्यात्मकं प्रायदिनं दद्यामनि
नीनिधुयद्रव्यदानप्रत्याम्नाय (प्रत्याषाय ?) द्वारा यदाकारं चट्टमाचरिष्ये ।
प्रतिरुद्धमेकैकं वा चट्टमाचरिष्ये । इति सर्वकल्पपूर्वकं कृत्वा । वपनं च
कुर्यात् । पुत्रातिरिक्तस्य वपनं नेति केचित् ।

End.

अनुवाकशेषं लपित्वा । हरिकीर्तनपुरःसरं च सङ्घे नृत्यं च कृत्वा तत्
पात्रं च पुनर्मैत्रेयं संध्याय चंदमाचतपुष्पाणि पूजामिटानि बंधुभिः सङ्घ
स्यं हस्ता विमान् प्रदक्षिणीकृत्य आमन्त्रणद्वारा प्रसन्नं ज्ञानमदपं निज-
बोधरूपं योगोत्तरीयं मयरीमवैद्यं श्रीमद्गुरुं निजमहं नमामि ॥ गुरु-
र्ज्ञा गुरुर्विशुद्धदेवी महेश्वरः गुरुदेवं परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया चक्षुदन्वीकृतं दीन तस्मै श्रीगुरवे
नमः ॥ एतैर्मैत्रेयैः पठन् । सौम्यराजं नमस्कृत्य गुरुर्घ्यं विप्रहस्तेन वा पादोदक-
पात्रं दत्त्वा तदाशया तद्वचं (१) सौम्यमवैद्यं गच्छीष्यान् । तत्र मंत्रः । अविद्या
मूलशमनं सर्वपापीपापं १ मनं (१) । गुरोः पादोदकं चित्रं ससारदम-
नामनं । इति प्राग्गेन दीर्घपुत्रादिकावगायां तु ॥ शीघ्रं पापवदस्य
दीपनं ज्ञानवैतसः । गुरोः पादोदकं चित्रं पुनर्षीमप्रवर्द्धनम् इति गच्छी-
ष्यान् । तान् पुनः प्रणम्य तानन्वाद्य दक्षिणामित्रीयधिया सन्धान (ज्ञान ?)
पुरःसरं तानगुरुभ्यः कर्णेश्वरायं कृत्वा सङ्घ्यती मुञ्जीतेति । ततः प्राग्-
दर्मज्ञानयतीर्षप्रगुहादियाचाणि (आह्वानि ?) कुर्यात् । प्रतिमाभि-
वागधनं च । प्रणम्य पार्श्वपीठं चाराधनं चैवमेव । इत्यं शरणागती
व्यामनीन् ॥ ३१८॥ अनाहृत्य पादप्रक्षालनपूर्वकं वादिभिरभ्यर्च्य भोज-
येदिति ।

Colophon.

इति नामरत्नं कानुमाख्याचारानुसङ्गीतो (११) आवाचनप्रयोगः समाप्तः ।
सप्त १८३३ जैष्ठ ८ बुधे ति, टुल बाबुलक्ष्मेन भाष्यं पद्यां च । श्रीकामो
विश्वेश्वराय नमः ॥ काव्या निश्चितं ॥

विवरणम् — नामरत्नं कानुमाख्याचारानुसङ्गीतमस्कारविश्वकोषे निबध् ।

No. 456. यतिमंकारः । Yati Smṛkārah. Substance, country made
white paper, 13 x 4 inches. Folia, 9. Lines, 10-11 in a page. Character,
Nāgari. Date, 1 Appearance, not very old, but slightly worm-eaten
throughout. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the same work.

Beginning. ॥ श्री ॥ यतिसंस्कारविधिः ॥ सिद्धानंतरं पुत्रादिः &c.

Colophon. इति नागरखंडानुसार्थाचारानुष्टुप्तेत आराधनप्रथीमः समाप्तः ॥ कदा-
भाष्यादिस्त्रीकर्तृकयतिसंस्कारे तु विपक्षारा वैदिकमंत्रकः स्वकर्तृकी वा
पीराणानामन्यतरमंत्रकः प्रथीम ऊह्यः । संनिष्ठो यतेः पुत्री यदि स्व
पितृनाशनं । कृत्वा तु वपनं खात्वा शुद्धाया यतिसत्क्रियामिति पितृमेव
पद्धतिस्यसृतिवाक्ये पुत्रपदस्याधिकारिमात्रपरत्वात् । अधिकारिसंपादने
कृष्णाचरणं वपनं च बिम्बवायाः सधवायाः परं कृष्णाचरणमिति विशेषः ।
असन्निष्ठपुत्रादिविषये विशेषः पितृमेवपद्धतौ । असन्निष्ठपुत्रे पुनः
सिद्धिवाचां पितृसदा । शुक्लेति शेषः । खात्वा वपनपूर्व्यं च यज्ञार्थां तु
तदेतरा । दशम्यामेव कुर्यात् नारायणवर्णिं सुत इति । अथार्थः । ईर्ष्या-
तरगतः पुत्री ब्रह्मीभूतस्य पितुः सिद्धिवाचां शुक्ला वपनपूर्व्यं सालावारप्राप्त
पूजनादिदशाहृतमविकृतं कृत्वा एकादशाहृतपात्रादि समिष्ठवदविकृत
कुर्यात् इदं च कृष्णपत्रे अतिवयस्ये यज्ञपत्रे तच्छ्रवणे तु वपनमग्नपूजनादि
अविकृतं । तच्च द्वितीयादिदिनमारभ्य नारायणवर्णिकालादवांश्च यदि यज्ञ
दशम्याः पातकदा तमेव नारायणवर्णिं कृत्वा एकादशीर्हृदि पात्रं (वा १)
दशैह्यनाराधनमिति । इदं च पुत्रस्यैव न भावादः तदाक्ये पुनः सुतपद्धत्यां
मुख्याधिकारित्वं तस्यापि भवति । पुत्रपदस्याधिकारिमात्रोपलक्षकत्वादिति
सुधीभिरुच्यम् । एव कुर्वत. अत्रमेवादि पद्य ॥ इति यतिसंस्कारविधि
निर्णयः समाप्तः ॥ ॥

दिवरणन्तकपूर्वम्

No. 457. गयान्द्राहपद्धतिः । Gayā Śrāddha Paddhatih Sub-
stance, country-made white paper, 9×3 inches. Folia, 52 Lines, 2-7 in
a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, not very old, but
slightly worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony as per-
formed in honour of the dead at Gayā, based on rules observed
by the followers of the Vājasaneyi branch of the white Yajurveda
school, by Anantadeva, son of Uddhava.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अर्जुनार्जुनदरुपाय शिवया सहचारिणि । नमो कार-
वाथाय शिवावाभीष्टदायिने । नत्वा नदाधरं श्रीं श्रीमदुद्धवमुत्तुमा ।
श्रीमदार्जुनदेवेन गवायावादि तन्वते । अथ नारायणमहरघुनायभद्राभां प्रद

जितेन पथा राजसनेयिशास्त्रानुसारेण यथायात्राप्रथोयपूर्वकं गयायाङ्ग-
प्रवीणं चरति । यात्रामुहूर्त्तदिनात् पूर्वदिने एकमङ्गद्विष्यभोजनप्रश्न-
चर्यादिनियमाः कार्याः । तदुत्तरदिने कृतप्रातःस्नानादिनियमिदो-
देशकालौ संकीर्त्तं करिष्यमाचमयावागंतया उपवासं करिष्य इति
संकल्पपूर्वकमुपवासः कार्यः । यात्रां गच्छे च वपनं कार्यं न वा । अती
वपनं न कार्यं गयायात्रार्थिना स्रष्टि भट्टामारुतोक्तेः । तदुत्तरदिने
स्नानादिनियमार्थं कृत्वा संपादितपूजोपकरणं स्वासने उपविश्याचम्य प्राणा-
नामस्य देशकालौ संकीर्त्तं करिष्यमाचमयावागतायाः निर्विघ्नकमहिष्ये
मध्यमन्त्रे दृष्टवतानां च पूजनं । ततः पुनर्देशकालौ संकीर्त्तं करिष्यमाच-
मयावागंतनेनाक्षतपितृपितामहप्रपितामहानां यथानामनीवाचा सप्तवी
कानां तथा मातामहादीनां सप्तवीकानां च सीपमन्त्रेण हृत्तेन हविषा ग्राहं
करिष्य इति संकल्पपूर्वकं हृतद्रव्यप्रधानकं हृतग्राहं धार्म्यव्ययविधिना दर्शं
भक्ष्यं कार्यं आभुदयिष्याङ्गवदेवेति केचिन्नम्रति गारापचमहरपुनाय
वाजपेयिप्रथतय ।

End.

वीयः कथितीर्थयात्रां गच्छेत् सुसंयतः स च पूर्व्ये गच्छे न्ने । हतीपथात्,
श्विपरमत्तः संपूजयेद्भक्तियुतौ सर्वश्रेष्ठं । देवान् पितॄन् ब्राह्मणादेव साधून्
भीमान् विप्रो विप्रश्रद्धा प्रयवात् । प्रत्यागतपापि पुनस्तथैव देवान् पितॄन्
ब्राह्मणान् पूजयेच्चैति ब्रह्मपुराणान् । तीर्थयात्रां चिबीर्षुः प्राक् विधायीपीपचं
गच्छे, सर्वश्रेष्ठं च पितॄन् विप्रान् साधून् श्रद्धा प्रपूज्य च । कृतपारणकी
हृष्टौ गच्छेन्नियमभङ्गं पुनः । आगन्तव्यार्थं पितॄन् यथोक्तफलभाक्वेदिति
वचनांतराच्च । पितृपूजा च ग्राहमेव ततः दृष्टवैपुभिः सह भुञ्जीत ।
विदुषानंतर्द्वेन श्रीमद्गङ्गानुना । यौग दमः कृतस्तेन दीयतां श्रीगदाधरः ।

Colophon.

इति श्रीमहिवेदि सङ्गवाक्यजेन द्विवेदियोदिवानुजेन द्विवेदि चर्नतर्द्वेन द्वि-
विता राजसनेयिशास्त्रानुसारिणी यथापहतिः समाप्तमगमत् ॥ श्री ॥
अपाटनीर्वयात्रा ॥ प्रथमं रामयथाग्राहं ॥ १ ॥ द्वितीयं गयागिरिम् ॥ २ ॥
तृतीयं गयापुष्पे ग्राहं ॥ ३ ॥ सु कच्छे ग्राहं चतुर्थे ॥ ४ ॥ आदिनयात्रा ग्राहं
पंचमं ॥ ५ ॥ धौतपदे ग्राहं षष्ठं ॥ ६ ॥ भीमदयावां ग्राहं सप्तमं ॥ ७ ॥
शीमचारं ग्राहमष्टमं ॥ ८ ॥ दण्डनीर्वयात्रा समाप्ता ॥ अथ कपाडचर्याः
सुभं भवतु ॥ ९ ॥ नमः श्रीगदाधराय ॥

विरचयम्—द्विवेदुङ्गाभजद्विवेदिधीपनलद्विविचितता राजसनेयिशास्त्रानुसारा यथायाङ्ग-
पहतिः ।

No. 458. गयाश्राद्धपद्धतिः । Gayá Śrāddha Paddhatih. Substance, country-made white paper, 9×3 inches. Folia, 21. Lines, 6-7 in a page. Character, Nāgara Date, ? Appearance, old. Prose. Correct. Incomplete.

A work on the same subject by Raghunandana, the famous author of the Smṛititattva.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ मनः प्राच्यामकालप्रानाते श्रीं अथ नैऋत्य-
सहस्रत्रयफलविलक्षणफलप्राप्तिकामः फल्गुतीर्थे स्नानं कर्तव्ये इति
संक्षेपेण (अथ १) फल्गुतीर्थे स्नानं कुर्यात् । ततो द्विर्विद्व्यपिठतर्पणा-
न्तरं अमुकमीशोऽस्तुपिता अमुकशर्म तप्यता इदं जलं तस्मै स्वधा नमः
पितरं प्रीणयामि इत्यादिप्रयोगेण पित्रादितर्पणकरणं । ततो द्विवाहनादि
कृत्वा श्रीं अथ गयाश्राद्धपद्धतौ प्राप्तिनिमित्तकं पार्श्वश्राद्धं कर्तव्ये इति
अर्घ्यावाहनरहितं सप्तमीकरीत्या पार्श्वं कुर्यात् । तदसंभवे पिंडदानमात्रं
वा कुर्यात् ।

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विदरणम्—गयाश्राद्धं पञ्चम्यनरम् सम्पूर्णम् ।

No. 459. गयासेतुः । Gayá Setuḥ. Substance, country made white paper, 15×5 inches. Folia, 44. Lines, 9-10 in a page. Extent, about 1060 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, but slightly worm-eaten in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A work on the greatness of the sacred place Gayá, under the name of Gayá Setú, or a high way leading to Gayá, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmeś'var Bhaṭṭa. This is a part of his series entitled Tristhali Setu.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ वादीभयुक्तिकुंभस्थखदलनाकुण्डमाननखगर्भात् ।
विकिरन्पद्मयमुक्ता विद्यावनकेसरो गुरुर्जयति ॥ नखाखिलोहारधरंधरे
परं गदाधरं बुद्धिविद्युद्विषाधकं । संदिग्धमुक्तार्थं विचाय सादरं मया
गयाकार्यमुदीर्यतेऽधुना ॥ सुतादिकर्तृकं चायं श्राद्धं श्रद्धासमीधितं ॥
पितापुत्रेभ्यः फलदं सा गया यागतोऽधिका ॥ यशु पुत्रादिकर्तृकाणां
श्राद्धीशेषादिषु अर्घ्यादिकं भवतीत्यनुपपन्नं कथंभिः कर्तव्यं फलजन-

नात् । आभ्यर्थं फलं प्रयोजयि तत्रक्षयत्वादिति तार्किक्यादात् । अन्यदा
सति प्रसंगान् । यद्यपि च आनेटाधिका कश्चैद्यपि फलमुद्येत तदापि आने
पितादीनां देवताभाषणां च कर्मणा फलप्राप्तनाशमनने वा तथा चधि-
कारित्वापाताहेवतात्माभाषापरोक्षमयवपतायां च अन्यभाषेनाधिकारितया
कथं प्रति प्राधान्याहेवतात्वेन च तत्रप्रत्येव दुषत्वादेषप्रतिशेदिकनिष्ठदुष
प्रधानभावदपरेदप्यस्य बाजपेयाधिकारकस्यायेनात्मवशात्मानेनैव पुत्रस्य देव
तात्माभावेनैतेषां विरोधानामभावादकर्मनिष्ठकर्मजनने कर्तुमशक्यापनेः ।

End.

तथा तत्रैव पंचदिनाद्येव मयाह्वयमुक्तं । आर्यां चान्न भर्तृस्य चर्द्धे
परिहृयति । आहृयिषीं ततः आर्यां मयाह्वयं कृपयुदधीः । अन्नस्यः सगसि
खात्वा हवा युष्मं प्रदक्षिष्य । ततोऽदिवसे कुर्यान्नाहं पित्राव(१)सिचनं । महा-
नयामुपसृज्य तस्यै (तस्यै १)त् द्विहृद्वताः । अथयान् समते मीकान् कुल
येव समुदरेत् । यदा मिरसि तत्कृष्णां आहृयिषीं चतुर्थेऽं । पचमं दिवसे
मच्छेदमचयसंज्ञकमिति । अथ पुराणांतरे ज्ञान्यत्वेति भूयस्तस्यायेन ।
भाववीथे । एवीत्येतेननुसार एव कार्यं इति प्रायेवीथे । विमकमित-
तीर्णायपि यदावकाश भाववीथीं ज्ञमिष्य कार्याणि । यदा एदच्छं येन केन
चित् ज्ञमिष्य ज्ञमतीः ज्ञमती वापि मयापाया महाकृष्यापेरीनेतिपुनर्मव ।
एवं मयाह्वये निर्गुडे ततो निर्दमनकानि यदावरपूजापुतिमार्दनाः कार्याः ।
मृता संमार्गदेवमादिदेवं यदावरमिदमिपुराचवचनात् । मृतिमार्गेने
प्रयोगे वत्यते । ॥

Colophon.

इति श्रीमहाशिवश्रुतिस्तुत मातयसमभिरचिते विष्णुमीमंती यदाप्रकरणे
यदाह्वयं समाप्तं । ददसंख्या ४०६० । श्रीगुणमन्त्रः ।

विवरणम्—मातयसमभिरचिते यदाप्रकरणं यदाप्रमाहाप्रतिपद्यहीत्ये निरम. विष्णुमी-
मंतेनार्गतः ।

No. 460. गयापद्धतिः । Gayā Paddhati. Substance, country-
made coloured paper, 12×3 inches. Folia, 14, (of which fol. 1 is want-
ing). Lines, 3-7 in a page, leaving a blank space of half an inch square.
Character, Nāgarī. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally
correct. Complete, (except the first folium).

Another copy of the Gayā Śrāddha Paddhati noticed in No 458

Beginning. (भाषा)

End.

गयाकूपे पिण्डदानुरन्ध्रमधकनपातिः फलं । अथ प्रथमवर्गिनरं प्रतितादोना-
मपि धेचदा स्वर्गकामनया कर्त्तव्यं । गयाकूपभक्षणा खाने पितृणां नरक-
तारणं फलं ॥ धीतपादनिःधीरधीः सङ्गमे रामपुष्करणीनामके खाता
पिपादिशाहकरणे विमिष्ट एव पिपादिमन्त्रलीकनयनं फलं । सुमुखायां
यादस्य निःसप्तकुलीद्वारः फलम् । सुमुखा गङ्गाधाममध्ये । वशिष्ठतीर्थे
कुण्डे वा नात्वा वशिष्ठमनमस्कारेऽन्ध्रमधतुल्यं फलम् । मृधवटीनरे वशिष्ठा-
यनमत्र वशिष्ठकुण्डवशिष्ठेश्वरी । धेनुकारण्ये कामधेनुपदं चपि पिण्डदा-
नस्य कामधेनुनमस्कारस्य च प्रत्येकं पिण्डमन्त्रलीकनयनं फलं ॥ धीनि-
मृदरविमुक्तिपूर्वकपरब्रह्मगमनकामनया ब्रह्मर्षीनिमेषेशनिर्गमे काव्यां गया-
कुमारनमस्कारे ब्राह्मण्य फलं धीमकुण्डखानतर्पणपिण्डैः पिण्डलीक-
नयनं फलम् । काकशिलायां बलिर्कर्तुं सद्योमुक्तिफलं । खर्गद्वारे ममस्का-
रान् स्वर्गतदुत्तरब्रह्मलीकनयनं फलम् । आकाशगङ्गायां पिण्डदानेन नैर्ऋत्य-
पिण्डभर्गमनफलं । अथयवटेष्टरप्रहितामठाग्रे वस्त्रिणीकुण्डं तपस्विने
कपिलानाबी नदी तथीरे कपिलेश्वरस्तस्यां यथा समासीनसमागमे काला
कपिलमनमस्कारान् पूजनाच्च स्वर्गः फलम् । महेश्वरकुण्डे यादकर्तुः
स्वर्गफलम् । माहेश्वरीकुण्डे वस्त्रिणीकुण्डे च यादकर्तुं च स्वर्गफलम् ॥ माह-
ेश्वरीकुण्डे महामापूजा सर्वसौभाग्यपातिः फलं ॥ • ॥

Colophon.

इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिता गयापद्धतिः समाप्ता ॥ • ॥ गदाधर
पददत्ते नतिरनु सदा भम ॥ • ॥

विवरणम्—आचार्यश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिता गयाशाहपद्धतिः ।

No. 461. त्रिपिण्डीयाहप्रयोगः । Tripindī Śrāddha Prayogaḥ
Substance, country-made white paper, 3×3 inches Folia, 17. Lines,
7-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old
Prose. Generally correct Complete

Another copy of the work noticed in No. 442.

विवरणभूतपूर्वम् ।

No. 462. कलिश्राद्धे मांसदानविचारः । Kalīśrāddhe Māṁsādāna-
vichāraḥ. Substance, country-made white paper, 9×3 inches Folia, 15.
Lines, 8-9 in a page Character, Nāgara. Date, ? Appearance,
very old. Prose. Generally correct. Complete.

A discussion on the question whether meat may be offered in the Śrāddha ceremony as performed in the Kali Yuga, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmeśvara Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीमद्देवाय नमः ॥ अथ यद्यपि बहुकृतिपुत्राद्येभ्यु याज्ञानिकेन मुच्यमानार्थ-
तया च मांसविधानं पुनर्विज्ञेयपुरस्कारेण दृश्यते तथापि कसौ तन्निषेधः ।
अथवा गोपशुभैव याज्ञानिकं तदा मनु । देवराजं मुतोत्पत्तिः कनी दश
विचर्येवेदिति पुनर्येषुष्यार्थाविशेषेण याज्ञे निमग्नसंनिविष्टान् ॥ अथवा
कदापुनमुता पुनर्विचारं चर्चनीयत्वर्थः । नवयाज्ञे मांसमिति निषेधाच्च-
क्षराक्षराद्वैद्यैव निषेधे न तु कदाचन कान्यं नियमं बाधकमिति न्यायेन
मीदीहमन् कदाचनैव पुनर्येषुष्यार्थविषयवाधेन वैपरीत्यादिति वाच्यम् ।

End. तस्मान्न याज्ञे मांसदानविधीनां तदर्थानविधीनां च दीमन्नेदादिव्यवस्थित-
विषयत्वं युक्तमिति सिद्धम् । सुवर्णं ब्राह्मणस्त्रीर्षं मांस (धं ?) चन्निमवैमयी ।
मधुप्रदानं दृष्ट्वा सर्वेषां चाविरोधि यदिति वचनव्यवस्थया चन्निमवैमयीरेव
मांसमात्रा वरं सर्वोऽपि कसौ तन्निषेधस्तद्विषय एव ब्राह्मणस्य प्राशुभावेन
चर्चनीयताम् । यदा तु प्रधानग्रन्थस्य सर्वेषामनुपरीक्ष्य प्राधान्यमात्रमतीतं
न तु व्यवस्था तदा सर्ववर्णविषयो निषेध इत्युक्तम् । किं च यदि लौकिक-
मांसदाननिवारणं नांगीक्रियते तर्हि पुण्यैः श्रद्धासुवचनेन ह्यदीहमेवा
चाप्यवस्था इति कान्यायनवचनेन च दीमांसदानं कलावपि घातं कथं निवार-
यितुं शक्नोतेत्यत्र मांसरसधीनपरमैः सह विचारयेवेति ॥ ॥ भद्रादीन्वर-
मुतो भद्राराधयः सुधीः । न्यायान्तमुदीहमावीहन् मांसमनम् ॥

Colophon. इति श्रीनारायणभट्टतः कनी याज्ञे मांसदानविचारः समाप्तः ॥

(वचनम्—नारायणभट्टतः कनिष्ठादे मांसदानविचारद्वयोर्ध्वं निबन्धः ।

No. 463. मन्त्रागण्डितः । Sandhyā Pāṭhaṭiḥ. Substance, country made white paper, 10×4 inches. Folia, 8, (of which fol. 1 is wanting). Lines, 5-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete

A guide to the performance of the daily prayer three times a day, morning, noon, and evening, by one of the twice-born class. Anonymous.

Beginning. (नास्ति)

End. (नास्ति)

*Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—सन्ध्यापासनाप्रयोगः असम्पूर्णः ।

No. 464. सन्ध्याप्रयोगः । Sandhyā Prayogaḥ. Substance, country-made colourless paper, 6×4 inches. Folia, 19, (of which foll 1-2 are wanting). Lines, 9-12 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Not correct. Complete, (except the first two folia) but without colophon.

Another work on the same subject. Anonymous.

Beginning. (नास्ति)

End. अथ जातवेदसमिन्वादि सन्ध्यापस्यानात् पूर्वत् (पूर्ववत् ?) । विशेष इत् न मे वरुच त्वा यामि तुषीः अजिगसिः शुनयेप अषिः वरुणी देवता आया गायत्री विदुम् वरुणीपस्यानि श्री इत् न मे वरुच तुषा इव मयाप सनय । तामेव स्मृ राचके । स्मरयेन वरुचस्तुपस्याय भूरिवादि नमी ब्रह्मणे इति प्रदक्षिणचतुष्टयं कृत्वा । नत्वा यामि ब्रह्मणा बंदमानस्तदायासे यज्ञमात्री इतिभिः । अहिलमात्रा वरुणे इवीधुदशमान आयुः प्रसीदीः । प्रसमादिदिशः साधिया नत्वा संध्यापस्यापाराधभिरादनात् प्राग्वत् कुर्यादिति शायंसंध्याप्रयोगः ॥ श्रीरक्ष ॥

विवरणम्—सन्ध्यापासनायाः पुस्तकान्तरम् ।

No. 465. सन्ध्याप्रयोगः । Sandhyā Prayogaḥ. Substance, country-made white paper, 4×2½ inches. Folia, 4. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but marked by water stains throughout. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

Another work on the same subject. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री केशवाय नमः । नारायणाय । माधवाय नमः । विभिर्नामैः (नामभिः ?) आचम्य । गोविन्दाय, । विष्णवे, । मधुपर्दनाय,

त्रिविक्रमाय । रामनाथ । श्रीधराय । दृषीकेशाय । पद्मनाभाय । दामो-
दराय । संकर्षणाय । वासुदेवाय । प्रद्युम्नाय । अतिरुद्राय । पुरुषो-
त्तमाय । अधोक्षजाय । नारसिंहाय । अक्षुताय । जनादेनाय । सपे-
द्राय । हरये नमः । श्रीलम्बाय । प्रणवश्च नमः । ब्रह्मा ऋषिः । अपि-
परमात्मा देवता देवी गायत्री कंदः । प्राज्ञायामि विनियोगः ।

End. (नालि)

Colophon. (মাস্তি)

विशेषम्—सन्धीपासनायाः पुस्तकान्तरम् असम्पूर्णम् ।

No. 466. **आत्मयोगः**) *Ātmayogah*. Substance, country-made colourless paper, 9×3 inches. Folia, 5. Lines, 9-12 in a page. Character, *Nāgara*. Date, ? Appearance, very old and slightly worm-eaten in parts. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the rite called A'tmayoga, or a rite performed to purify one's body and soul, especially when one takes to an ascetic life. Anonymous. It contains two folia more with a list of some rites and ceremonies having no connection with the work.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ सप्तमस्तोत्राद्वितीयां विद्वान्निद्र-जगदग्नि भरताज-प्रजा-
पतय ऋषयः । अथिवायुर्गर्भप्रजापतयो देवताः । देवी, वायवी, दैत्युष्टिर्
दैवानुष्टुप् देवी हृदयन्हृदादि । नम यजमानस्य इयिषीतस्व-सूत्राधारचक्र-
शुद्धार्चनिगिणीयः, भूः भ्राता, भीं भुवः भ्राता, वा, न्यः स्वा, नृज्यो, नृभुवः
न्यः स्वा, प्रजा ।

End. (मासि)

Colophon. (नासि)

विवरणम्—पात्रस्य प्रतिनिधित्वकामयानविषयकोऽर्थ निषयः ।

No. 467. यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः । Yajñopavīta Saṁskāravidhiḥ.
 Substance, foolscap paper, 10 x 4½ inches. Folia, 9. Lines, 2-9 in a page.
 Character, Nigara. Date,   ? Appearance, fresh. Proc. Generally
 correct. Complete.

A guide to the performance of the sacred thread ceremony under the name of Yajñopavīta Sañskāra-vidhi. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ अयेत्यादि एवं मुख, मम इत्येवम् हृदादीनां काष्ठ-
मुद्राये पंचमव्यं करिष्ये । सुवर्णादिपात्रे ताम्रपात्रे पानाशपत्रे वा पंचमव्यं
क्षाय्ये । माघमासी मीनचंद्रं । मंधारैति मीनचंद्रं । आप्यायन्वेति श्रीर । दधि-
क्षाय्य इति दधिः (१) शुक्रमसि ज्योतिरसि तिलोमि देवीवः सवितात्पुना-
त्वाच्छिदेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः । गण देवानामनाष्ट्रं देव-
यजनमसि इत्याद्यं । देवस्य त्वा, इच्छाम्यामिति कुशोदकं ।

End. यज्ञोपवीतमित्यस्य परब्रह्म परमात्मा त्रिदृप् । श्रीतत्त्वार्णकशंखानुष्ठानमिच्छार्थं
(अर्थे १) यज्ञोपवीतधारणे विनियोगः ॥ श्रीं यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं
प्रजापतेर्यत् सद्गुरुं पुराणात् आयुष्यमुच्यं प्रतिमः च (मन्त्र १) । शुभं यज्ञोपवीतं
मत्तमस्तु तेनः । इति मंत्रेण दक्षिणं बाहुमुद्घातयेत् । यज्ञोपवीतं धारयित्वा
आसेत् ॥

Colophon. इति यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ • ॥ श्रीदुर्गादेव्यै नमः ॥ • ॥
श्रीकालीजी ॥

विवरणम्—यज्ञोपवीतसंस्कारविषयकीयं निबन्धः ।

No. 468. तुलाविधिः । Tulāvidhiḥ Substance, country-made yellow paper, 16×3 inches. Folia, 4. Lines, 5-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and spoiled in parts. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the Tulā rite, in which pots of various metals weighed against one's body are distributed among the Brāhmanas. Anonymous.

देवि त्वमि तस्याश्वमीनमः ॥ नमस्ते गोविन्द तुलापुरुषसंश्रुतः । त्व हरे
तारयन्मात्मान्मात्मात् संसारकर्ममात् ॥ यथाप्राप्तं तथा लिखित ॥ • • • ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—तुलापुरुषदानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 469. पञ्चमहायज्ञप्रयोगः । Pañchamahāyajña Prayogaḥ. Substance, country-made colourless paper, 10×4½ inches. Folia, 3. Lines, 6-13 in a page. Character, Nāgara. Date, 1. Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Complete (without colophon).

A guide to the performance of the five Mahāyajnas daily performed by every one of the twice-born class. Anonymous.

Beginning. श्रीमन्महायज्ञाय नमः ॥ नमो श्रीदेव्यै देवमापस्तस्युनि तथा प्रयोगः पञ्चमहानां
क्रियते मदिदां मुदे ॥ अथ पञ्चमहायज्ञप्रयोगः ।

End. पितृणां नास्तिकं व्याहनन्वाहार्थं विदुर्मुखा । तदानीमेव कर्तव्यं प्रश्नितेन
मयकृतः ॥ ८ ॥ यदेव तर्पयतिः पितृन् आत्मा द्विजोत्तमः । तेनैव सर्व-
माप्नोति पित्र्ययज्ञक्रियाफलम् ॥ पितृयज्ञ तु निर्वर्त्य सर्वथाकं तु दीयमान् ।
पितृणां हार्थकं कथ्यान्वाहमिदं च ये सदा ॥ १ ॥

विवरणम्—पञ्चमहायज्ञानुष्ठानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 470. यजुर्वेदिमन्त्राविधिः । Yajurvedi Sandhyāvīdhiḥ. Substance, country-made ashcoloured paper, 14×3 inches. Folia, 6. Lines, 5-6 in a page, with a blank space of about half an inch square in the middle. Character, Bengali. Date, 1. Appearance, very old, worn out, and partly torn. Prose and verse. Not correct. Complete.

A guide to the performance of the daily prayer as observed by the followers of the Yajurveda Taittiriya school. Anonymous.

Beginning. अथ सन्ध्याविधिः (१) ॥ द्विवाचस्य श्रीं यजुषः सन्ध्याभौद्यातपनीऽभजायत
तते (श्री १) रात्रि (च १) जायत । ततः समुदोऽर्चवः समुद्रादर्थं स दक्षि-
मक्षरीऽजायत चक्षीराशक्ति विध (विदध १) विदध सन्ध्या भौद्यातपनी दध्याचक्ष-
मसौ धावा यदा पूज्यमकन्दयन् दिवस इति श्रीसन्ध्याभौद्यातपनीऽभजायत इति सन्ध्या

A guide to the consecration of a country house under the name of Vanotsargavidhi. Anonymous.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ वनोत्सर्गविधिर्लिख्यते । एवं शुभदिने चट्वारादुज्ज्वली
वनपूर्वदेशे सो(श्री ?) विवाद्यां भूमौ जयमानः (यजमानः ?) प्राप्नुवतीति ॥
(प्राप्नुवतु उप ?) ततो वाक्यं कृत्वा ॥ ईशकामो भूत्वा । अद्येत्यादि आत्मनः
सर्वपापक्षयपूर्वकयावदुत्तरेण पर्वपुष्पफलमूलचामाद्यादिष्टातिमहि-
मस्ये (?) पञ्चयुगत्रयदेवसर्वे समवासक्तानः एतदान् (?) वनारामप्रतिष्ठा-
नं करिष्ये ॥

End. एतः शुभाश्विगतमङ्गला च्यापुत्रं करणं ॥ ततो विमर्चनम् । दक्षिणामङ्ग-
पाठः । आश्विनः च इत्थं । ब्राह्मणमीजनं । ततः सपरिवारादिमीजनम् ।

Colophon. इति सङ्केतारामवनोत्सर्गविधिः समाप्ति समाप्तम् (?) सुभं (?) भूयान्
सम्पत् १८५० मासीसने मासि श्येष्ठे मासि कृत्वे पंचे त्रयोदश्यां पुष्यमासरे
लिखितं नलुजीमिश्रकानकुल (?) काव्या परमार्थः शुभमस्तु

विवरणम्—आरामानुपयोगीवनीकर्गविधिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 473. वर्षकृत्यकौमुदी । Varshakṛitya Kaumudī. Substance,
country-made colourless paper, 22 × 3½ inches. Folia, 148. Lines, 4-8 in
a page. Character, Bengali. Date, Śāka 1679. Appearance, very old, and
worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of all the religious duties to be performed
during the course of a year, under the name of Varshakṛitya
Kaumudī, by Govindānandāchārya, son of Gaṇapati Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगीतारामायां नमः । विनाशोऽस्ति चातरि त्रयचतुर्विधेऽपि पाप्मीयति
श्रीरात्रिभुवति प्रसादविहितम्यामास्तुत्रश्रीयति । यन्नेवाचमचातुरी
जगद्विज्ञानीवास्तुजिह्वीयति योऽसीमारुहयय यादवकुण्डलोपमाय तथैव नमः ॥
धुनीतु भवानमन्त्राकमन्त्रविनाभिसम्पूत । श्रीविन्दवद्वन्द्वद्वन्द्वपाञ्चजन्य
जयज्वनिः ॥ येन श्योतिषपदत्रिषु नितरां मार्गेषु विन्यासित श्रीगीरिन्-
पदारविन्दयुग्मे श्रीनामरागादितं वेदाम्बुतिमन्त्रतिविषयगोप्ये हिमा-
द्रोयितं देवां नी परिशीलितो नष्टपतिर्भेदः सतां हस्तिधः ॥ तदनुजम्भा
विदुषामनुरागजगुलिकाभिराश्रितः । अयुरिपुपदारविन्द-दृढापतमापुटी-
रसाभिधः ॥ आलोपाखिषडंघटानविक्रमं दृष्टा पुत्रावाप्यपि प्रीताः सन्ध-

गयो विविध मुनिभिर्मन्वादिभिः संहिताः । श्रीमत्तातपदारविन्दविन्दसहस्री-
भरोद्देशतः श्रीगोविन्दकविः करोति सलिता वर्षक्षयाकौमुदीम् ॥ एष
सम्बन्धरहस्ये निरूपणीये प्रायशः कर्त्ताधिकरणतया विदितानां त्रिषीनां
प्राधान्यात् प्रथमं तावत्तियस्वरूपनिरूपणपूर्वकं कर्त्तव्यमुक्तमात्रा निरूप्यते ॥
तियस्वरूपमुक्तं सूर्यसिद्धान्ते । अर्कादिनिष्ठतः प्राचीं प्रयागद्वारः शशी ।
तश्चन्द्रयाननंश्रेष्ठ ज्ञेया वादशमिस्त्रियः ।

End.

॥ मनुः यद्यै दद्यात् पिता जैनां धाता वाङ्मनः पितुः । तं धृष्टपते जीवनं
संस्थितं च न क्षण्येत् ॥ अभिचारात् भर्तुः स्त्री लोके प्राप्नोति निन्द्यता । प्रगल्भ-
योनिं प्राप्नोति पापरीनैव दीयते ॥ पति या अभिचरति मनीषाक्काय-
संयुता । सा भर्तृलोकमाप्नोति सखिः साप्नोति कीर्त्यते ॥ विशेषः
कालङ्कीया गुणैर्वा परिचर्चितः । उपचर्य स्त्रिया साध्या सततं देववत्
पतिः ॥ नास्ति स्त्रीषां एष + + + नाम्नीयितं । पति धृष्टपते धन
तेन स्वर्गे भव्यते ॥ गोविन्दानन्दकविना कृतं वर्षक्षौमुदी । इमां + +
+ + + भजन्तु कृतकृत्यता ॥ सर्वान्तर्यामिने तस्यै गोविन्दाय नमोनमः ।
यत्कृपा विदुषामस्यामनुरागप्रदर्शिनी ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीगोविन्दानन्दार्यजिता वर्षक्षौमुदी समाप्ता ॥ ० ॥ शकाब्दाः १६०८
सारिख. माह १० आश्विने इति ॥ नवमशुक्लौ चन्द्रे ज्ञेयपक्षे सुरदिने (१) ।
लिखित बह्वर्धने + + + + ॥

विवरणम्—वर्षक्षौमुदीनाम सम्बन्धरकर्त्तव्यवाचकं कृत्यविधानविषयकीयं विवक्षः श्रीदी-
विन्दानन्दार्यविरचितः ।

No. 474. **श्राद्धकल्पः ।** Śrāddhakalpah. Substance, country-made yellow and white paper, 16×6 inches. Folia, 218. Lines, 9-10 in a page. Extent, 1900 śloka. Character, Nāgara. Date, Samvat 1881. Appearance, fresh. Verso. Generally correct. Complete

Extracts from the Mahābhārata and several Purāṇas on the Śrāddha ceremony under the name of Śrāddha Kalpa. Anonymous.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः ॥ अथ भारतीक्ष्णं श्राद्धप्रकरणं लिख्यते ॥ बुधितिरुत्तमः ॥
आतुर्वर्ष्यस्य चर्मात्मन् धर्माः प्रीक्षा यथा त्वया । तस्यै मे श्राद्धविधिं
कृत्यं प्रदद्वि पायिष्व ॥ १ ॥ ज्ञेयपायन उवाच ॥ बुधितिरुत्तमस्तु भीमः
जानतवस्तदा । इमं श्राद्धविधिं कृत्यं वक्तुं समुपचकमे ॥ २ ॥

End. अनेन विधिना सम्यक् पुत्रयस्य पितृन् कृमात् । तवमङ्गल्यतेऽभीष्टं तत्त्वती
 नाव संशयः ॥ पितृपूजाविधिः सम्यक् अनंतरमहं पुनः । सर्वतमात्मि-
 ध्यामि विजयो मय मा शुचः ॥ श्रीमित्युक्त्वाप देवर्षीराजस्यो प्रपति स्त्रिति ।
 सर्वैवानन्दधे राजन् अपेन नृपसंसदि ॥

Colophon. इति श्रीमद्भास्कराचार्योक्त्याहकस्य सनातन ॥ समाप्तोऽयं (१) षटादशपुरा-
 णीकं बाह्यमकरसं संपूर्णं संपद्यता १८०० अं । १८ ॥ ८१ कार्तिक कृष्ण
 त्रय ८ अदि

No. 475. भारद्वाजस्मृतियमस्मृती । *Bhāradvāja-smṛiti-Yama-smṛiti.*
 Substance, country-made white paper, 14×10 inches, (bound in the form
 of an ordinary book). Folia, 97. Lines, 16-22 in a page. Character,
 Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, torn, and worm-
 eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

This codex contains three different works, viz., (1) *Bhāradvāja Smṛiti*, or rules on religious observances, rites &c., laid down by the sage *Bhāradvāja*, complete in 14 chapters; (2) *Yama Smṛiti*, or the rules of *Yama* (a sage of that name) on the same subject, complete in one chapter; and (3) *Sapta Ṛishisammata Smṛiti*, or the opinions of seven sages on the same subject, consisting of about 4½ verses.

Beginning. ईशाद्विद्विहरे रम्ये सुखासीने महाजने भरद्वाजमुनिवेशं सर्वविद्यातयो-
 निधिः । पुण्याङ्गनि पुण्यशीले नम्रनिष्ठं निवेदिवः । समादाय मुनि-
 वेष्टा मन्वाद्या मुनिपुङ्गवाः ॥ भगवन्निवेदिह्य प्रार्थित्यो दीक्षितः
 कनुः । दारिणी वीतनी मर्गः श्रेष्ठः कान्तातपोमिराः । मार्कण्डेयश्च
 माण्डव्यः कपिलो नारदश्चकः । जमदग्निर्वाग्भवत्वाः विनामिकः पराशरः ॥
 एते चाप्येपि मुनयः सर्वेष्टाः श्रेष्ठतत्पराः ॥ सर्वोदियपारैः सप्त (१) ॥ न्य
 यचन वेदमनुवन् ॥ भगवत्सर्वधर्मज्ञ (भगवन् सर्वधर्मज्ञ ?) सर्ववेदाय-
 धारणः (न ?) । सर्वज्ञास्त्रायतन्त्रश्च सर्वसत्कर्मकोविदः । संध्यादिप्रमुखाः
 सर्वा नित्यनैमित्तिकाः क्रियाः । यासां विज्ञातिभिः कार्याः कथ्यो बहु-
 भर्त्सिः (सि ?) ॥ इति षटो भरद्वाजः तैर्महासुनिभिर्मुनिः । तान् प्रमुखाच
 चर्माका संतुष्टददौ धर्मं ॥ षट्वा युक्ताभिरुपना यां क्रियासां महर्षिभिः ।
 यथाकक्षेष्ट कथ्यते संख्याः प्रपतिपूर्विकाः (संध्या-प्रपतिपूर्विकाः ?) ॥
 निश्चानुष्ठानरहितैर्विज्ञैरभिज्ञतायमाः । यत्राः कनुश्च विधिवत् भवति फल-

प्रदाः ॥ तस्मात् सर्वप्रयत्नेन श्रविमृता (श्रविमृता ?) विजोतनः ॥
अनुष्ठानं प्रकुर्वीत प्रत्यहं शास्त्रचोदितं ॥ धर्मशास्त्रेषु (सर्वेषु ?) समस्त-
ध्यानेषु च ॥ सारसुद्धं वक्ष्यामि श्रवणश्रवणीनघाः ॥

End.

पवित्रोदकहस्तं कुर्यादाचमनक्रिया ॥ नोच्छिष्टः स भवेदर्धं भुक्तो वा
च्छिष्टं तु वर्जयेत् (स भवेदर्धं भुक्तोच्छिष्टं तु वर्जयेत् ?) ॥ अद्विगल
(अद्विगल ?) पवित्रस्य न हि नाचमनक्रियाः चाचमनम् (चाचनेद
यत् ?) भोजनान्ना यथा भीक्षा तथा भवेत् ॥ वामहस्ते कुशान् जला
चाचय्य प्रयत्नी भवेत् ॥ तान् कुशान् परित्यज्य पुनराचम्य कथति ॥
पिंडाहा ये कुशादर्धं (?) यैः कुशैः पिबतर्पणं ॥ सूचीसर्पेषु यै र्धमांसेषां
न्यामी विधिष्यते (विधीयते ?) ॥ पवित्रयन्त्रिसुत्सङ्ग (सुत्सङ्ग ?)
प्रक्षिपेत् चित्रिनकलं ॥ पात्रे तु निक्षिपेद यत्तु वदा चांद्रायचं चरेत् ॥
कुशमूले भवेद्ब्रह्म कुशमध्ये तु वैश्वदेवः ॥ कुशाद्ये तु स्वयं वद एव धर्मः
सनातनः ॥ जपेद्यत्तुं चैव चरितरेष्टकं यथा ॥ शंखानां च शतं देवं
प्रवाक्षेत् सङ्घक ॥ सुताभिर्देवसङ्घस्य (साङ्घस्य ?) भविभिर्यत्तुयते ॥
कुशवंध्या च पद्माचैवद्राक्षैः कीटिरुच्यते ॥ गच्छेदग्रयुचं जलं यीरे प्रत-
पुच भवेत् ॥ नदीतीरे सङ्घस्य स्नादनंतं च शिवाचरे ॥ वक्षं यथा सुरेन्द्रस्य
शूलहस्तो हरस्य च (शूलहस्तो हरस्य च ?) चक्राग्रं यथा विष्णोरेवं विप्र-
क्षरे कुशाः ॥ नारदीनं वशिष्ठेन कश्यपेन च श्रीशिकेः ॥ वैगलेन च
नागैश्च हृष्टी धर्मः इति श्रुतः ॥

Colophon. इति श्रीसप्तविंशत्यंत धर्मशास्त्रं संपूर्णं (संपूर्ण ?) निर्दं (निर्दं ?) पुस्तकं
श्रीगंगानारायणस्य स्थापितं ॥ ० ॥

विवरणम्—पुस्तकीऽभिन् नवीधर्मशास्त्रनिबन्धाः सन्ति (१) भरद्वाजकृतिः (२) दत्तकृतिः (३)
सप्तविंशत्यंत धर्मशास्त्र इति ॥

No. 476. प्रवरविवेकः । Pravaravivekah. Substance, country-
made colourless paper, 14×4 inches Folia, 4. Lines, 6-12 in a page.
Character, Nigara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
slightly torn. Prose. Generally correct. Complete.

A complete copy of the work noticed in No. 66, but under
a different name.

End.

अथ प्रयोगः । अथसमितवाक्यद्वये द्वये गुरौ च द्वये काले द्वये सुहृते

आर्पदान् प्रथम्य समानप्रवरादिकन्याविवाहे ये प्रायश्चित्तमुपदिशतेति तान्
 षड् तैरनुशासीऽज्ञानतो विवाहे चाद्रायचमीकं ज्ञानतयाद्रायचदयं चरेदिति ।
 अथ प्राधान्यायस्य संकल्पः समानज्ञानकृतसमानप्रवरमोतादिकन्यापरिषय-
 चनिमन्त्रवायपरिहाराय चाद्रायचप्रत्याघादयत्नेन वदद्देवस्य गोत्रेयं नाना-
 नामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्चिन्त्यः संप्रदद इति वल्लभतृष्टजेत् । प्रत्यग्वीब्राह्म-
 ण्योः संभवे प्रथमं तयोः पूजनं कृत्वा हिरण्यं दक्षिणां दद्यात् । केचिदय-
 म्यचवीरवि दीयसंप्रदानयोः पूजनमिच्छन्ति । दक्षिणां च हिरण्यं दत्त्वा ।
 एव वधूरपि समानप्रवरा संभ्याज्ञाता समानप्रवरेण वरेण सह समान-
 जगितविवाहदीपपरिहाराय चाद्रायचप्रत्याघादयत्नेन भीषय हास्य इति
 संकल्प्य त्रिभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् । तैरनुशासी कृतव्रती गृही भवतः ।
 गतः कथादाता ह्यत्र प्रत्याघादयदोदानेनाभ्यर्च्यं संपाद्य अभ्यैरनुशातः षड्
 दुहितरं सालंकारां भारवाजाय कामपाय वा इमां कन्यां दुहितृत्वेन गृह्यं
 ददे इति दत्त्वा दक्षिणां दद्यात् ॥ ततस्तच्छात् सुतां प्रतिगृह्य हतकुले
 तत्समीपे वा अग्राभ्योक्तगर्भाधानमन्त्रैः संकृत्य जातकर्म-नामकरण-
 प्राशनचौलकर्मभिरावृतेषु संकृत्य तच्छाखीहमधुपुष्पमंवांछानयित्वा
 देवताभिर्भजे गृहे सुहृन् इमां भारवाजनीनां कायपनीनां वा दुहितरम्
 अमुकवैदाभ्यायिने वराय तुभ्यमहं भाष्यांत्वेन प्रतिपादयामीति दद्यात् ।
 ततो वरो गृहीतगन्धकरः सगृहीतगन्धैवाहिककर्मवायतुर्गोकर्मेपर्यन्तान् पठेत् ।
 ततो विभेः कृतामीर्वचनः तान् दक्षिणाभिः संतीक्ष्य ययामक्षि ब्राह्मणान्
 भोजयेत् ॥ ॥

Colophon.

इति विवाहार्थे प्रवरनिर्चयः समानप्रवरादिविवाहे प्रायश्चित्तपूर्वकसंघट्ट-
 विधिश्च समाप्तः । लिखित श्रीमदनं (?) न ।

विवरणम्—प्रवरनिर्चयो नाम प्रवरनिर्णयकोट्यं निबन्धः । अयमेतिह समानप्रवरादिविवाहे
 प्रायश्चित्तानुष्ठानपूर्वकतद्वाङ्मयः संघट्टविधिश्च वर्तते ।

No. 477. लक्षहोमपद्धतिः । Lakshahoma Paddhati. Substance,
 country-made white paper, 12 x 4 inches. Folia, 23. Lines, 3-9 in a page.
 Character, Nāgara. Date, † Appearance, very old, worn-out, and
 worm-eaten throughout. Not correct. Complete.

A manual on the performance of one hundred thousand homas or
 offerings of clarified butter in the sacred fire, in honour of the grabas

प्रदाः ॥ तथात् सर्वप्रयत्नेन श्रुतिमत्ता (श्रुतिमत्ता ?) विजोतमः ॥
अनुष्ठानं प्रकुर्वीत प्रत्यहं शास्त्रचोदितं ॥ धर्मशास्त्रेषु (सर्वेषु ?) समसे
ध्यानमेषु च ॥ सारसुद्धं वक्ष्यामि प्रपञ्चमवयवोऽनघाः ॥

End.

पवित्रीदकचक्षन्तु कुर्व्यादाचमनक्रियां ॥ ओष्णितः स भवेदर्धो भुक्तो वा
ष्णितं तु वज्रयेत् (स भवेदर्धो भुक्तोष्णितं तु वज्रयेत् ?) ॥ शदिनस्य
(शदिनस्य ?) पवित्रस्य न ते नाचमनक्रियाः चाचामध्यान् (चाचनेद
यत् ?) भीष्मात्मा यथा भीष्मा तथा भवेत् ॥ वामहस्ते कुम्भां हस्ता
चाचन्य प्रयतो भवेत् ॥ तान् कुम्भां परित्यज्य पुनराचन्य श्रूयति ॥
पिंडाहा ये कुम्भादर्धो (१) येः कुम्भैः पितृतर्पणं ॥ सूचीकर्णेषु ये दर्भांसेषां
स्थानी विधियन्ते (विधीयन्ते ?) ॥ पवित्रं यिसुत्स्वज्य (सुत्स्वज्य ?)
प्रक्षिपेत् चित्तमर्चयेत् ॥ पात्रे तु निक्षिपेद् यत्तु नदा चांद्रायणं चरेत् ॥
कुम्भसूत्रे भवेद्ब्रह्म कुम्भमध्ये तु क्षेत्रम् ॥ कुम्भाये तु स्वयं वद वद धर्मः
सनातनः ॥ जपेद्यत्तुर्धर्मं चैव चरितरेवमं यथा ॥ रक्षितानां च प्रतं प्रेयं
प्रवाचैनु सद्ब्रह्म ॥ सुक्ताभिर्देवसद्ब्रह्म (साद्ब्रह्म ?) मन्त्रिमूर्तिषु सृजते ॥
कुम्भं ध्या च पद्माचैवद्राचैः कीटिष्यते ॥ गृहे दमपुत्रं जप्यं बीडे प्रत्य-
शुचं भवेत् ॥ नदीतीरे सद्ब्रह्म स्नादनंतं च शिवालये ॥ वज्रं यथा सुतेद्रस्य
शूलहस्ते हरस्य च (शूलहस्ते हरस्य च ?) चक्रायुधं यथा विद्योरेवं विप्र-
करे कुम्भाः ॥ नारदेन वशिष्ठेन कश्यपेन च श्रीशिकैः ॥ पैंगुलेन च
नारदेन हृष्टी धर्मः इति श्रुतः ॥

Colophon. इति श्रीसप्तम्विंशत्यतं धर्मशास्त्रं संपूर्णं (संपूर्ण ?) निर्दे (निर्दे ?) पुस्तकं
श्रीगंगानारायणस्य स्थावरितं ॥ ० ॥

विषयम्—पुस्तकैऽङ्गिन् मनीषधर्मशास्त्रनिबन्धाः सन्ति (१) भरद्वाजकृतिः (२) यमकृतिः (३)
सप्तम्विंशत्यतं धर्मशास्त्रं इति ॥

No. 476. प्रवरविवेकः । Pravaravivekah. Substance, country-
made colourless paper, 14×4 inches Folia, 4. Lines, 6-12 in a page.
Character, Nigra. Date, ? Appearance, very old, worn out, and
slightly torn. Prose. Generally correct. Complete

A complete copy of the work noticed in No. 66, but under
a different name.

End.

अथ प्रवीदः । अनसमितवाक्यद्वये शब्दे गुरी च शब्दे काले शब्दे सुशब्दे

चारुदानं प्रथमं समानप्रवरादिकन्याविवाहे ये प्रायश्चित्तमुपदिशतेति तान्
 ५४३ तैरनुशातोऽज्ञानतो विवाहे चाद्रायश्चमिकं ज्ञानतयाद्रायश्चयं चरेदिति ।
 अथ प्रायश्चानाश्रय सकृन्वा समानज्ञानकृतसमानप्रवरगोत्रादिकन्यापरिचय-
 अनितप्रवरावपरिहाराय चाद्रायश्चप्रव्याश्रयत्वेन कद्रदेव्यं गोत्रेयं नाता-
 नामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्योः संप्रदद इति अस्तुतृष्टयेत् । प्रवचगोत्रा-
 चयोः संभवे प्रथमं तयोः पूजनं कृत्वा द्विरष्टं दक्षिणां दद्यात् । केचिदप्र-
 वचयोरपि देयसंप्रदानयोः पूजनमिच्छन्ति । दक्षिणां च द्विरष्टं दत्त्वा ।
 एव वधूरपि समानप्रवरसु सध्याज्ञाता समानप्रवरेण वरेण सह समानज्ञान-
 अनितविवाहदीपपरिहाराय चाद्रायश्चप्रव्याश्रयत्वेन गोत्रय दास्य इति
 संकल्प्य द्विभ्यो ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् । तैरनुशातोऽज्ञानतोऽपि शुद्धी भवतः ।
 जतः कन्यादाता हस्तप्रव्याश्रयोदानेनाश्रयार्हं संपाद्य सधैरनुशातः शुद्धां
 दुहितरं सान्धकारं भारवाजाय चम्यपाय वा इवा कन्यां दुहितत्वेन तुभ्यं
 हर्दे इति दत्त्वा दक्षिणां दद्यात् ॥ ततस्तस्मात् सुतां प्रतिगृह्य घृतकुंभे
 ताम्बुमीषे वा अश्वत्थीकृतगर्माधानमन्त्रैः संस्मृत्य आतर्क्य नामकारणा-
 प्राशनचौकिकम्भिराशुतेऽ संस्मृत्य तच्छास्त्रीयमनुपर्वमन्त्रांश्चावधित्वा
 देवज्ञाभिजते शुभे सुहर्षे इमां भारवाजवीचां काग्नपवीचां वा दुहितरम्
 अस्तुकवैदाध्यायिने वराय तुभ्यवर्चं भाव्यांत्वेन प्रतिपादयामीति दद्यात् ।
 ततो वरी गृहीतवधूकरः स्रग्ग्रीवैवाहिकमन्त्रांपतुर्वाक्यमर्थतान् पठेत् ।
 ततो विभैः कृताग्नीर्वचनः तान् दक्षिणाभिः संदीप्य यथाशक्ति ब्राह्मणान्
 भीजयेत् ॥ ३

Colophon. इति विवाहार्थं प्रवरनिर्णयः समानप्रवरादिविवाहे प्रायश्चित्तपूर्वतत्संबन्ध-
 विधिय समाप्तः । लिखितं श्रीमदनं (१) न ।

विवरणम्—प्रवरनिर्णयी नाम प्रवरनिषयकीय निबन्धः । शब्देऽस्मिन् समानप्रवरादिविवाहे
 प्रायश्चित्तानुष्ठानपूर्वकतद्वाध्यापुनःसंबन्धविधिय वर्णते ।

No. 477. लक्ष्मोमपद्धतिः । Lakshahoma Paddhati. Substance,
 country-made white paper, 12 x 4 inches. Folia, 23. Lines, 3-9 in a page.
 Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn-out, and
 worm-eaten throughout. Not correct. Complete.

A manual on the performance of one hundred thousand homas or
 offerings of clarified butter in the sacred fire, in honour of the grahas

or planets, performed to bring about the fulfilment of one's desires under the name of Lakshahoma Paddhati, by Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmes'vara Bhaṭṭa.

Beginning. श्रीगणाधिपतये नमः ॥ ॥ आचार्यं ब्रह्म-ऋत्विश्वरथं कुर्यात् ॥ तत्र आचार्यवरणमनः ॥ आचार्यो वै यथा स्वर्गे ब्रह्मादीनां ब्रह्मपतिः ॥ तथा त्वं मन यज्ञेऽग्निप्राचार्यो भव सुव्रत ॥ तथा ॥ यथा चतुर्मुखो ब्रह्मा सर्वे लोके पितामहः ॥ तथा त्वं मन यज्ञेऽग्निम् ब्रह्मा भव द्विजीतमः ॥ ततो ऋत्विश्वरथं (तस्य ऋत्विश्वरथं ?) कुर्यात् ॥ तत्र मंत्रः ॥ अस्य यादव निष्पत्तौ भवन्तीत्यर्चिती मया (भवन्तीत्यर्चिता मया ?) ॥ सुप्रसन्नं प्रकर्तव्यं शान्तिकं विधिपूर्वकम् ॥ इति ऋत्विश्वरथं ॥ ऋत्विजपत्न्यारीऽष्टौ षादम वा शीघ्रकार्ये षोडश वा उच्यते (उच्यते ?) सर्वान् आचार्यमेव वा मधुपर्केशार्चयेत् ॥ ततः यज्ञावरः युक्तमास्वातुल्यैः सपत्नीकः साचार्यः सगन्ना स ऋत्विजो (स ऋत्विज् ?) यजमानः संपूर्णकलशहस्तः स मंगलघोषैश्च भद्रं शर्त्तेभिरिति मंत्रं पठेन्मन्त्रं प्रदक्षिणीकृत्य पश्चिमदारेण प्रविशेत् ॥

End. ॥ श्रीं तत्सब्रह्मार्पणमस्तुति कर्त्तुं धिपेत् । ततः सदस्यांयंदनाचमयुष-
महदक्षिणाभिः पूजयित्वा ब्रह्मा (अक्षयि ब्रह्मा ?) मया यत् कृतं त्व-
होमाख्यं कर्म तत्कालहीनं भक्तिहीनं श्रद्धाहीनं भवता ब्राह्मणानां वचना-
दिभ्योः प्रसादात् सर्वं संपूर्णमच्छिद्रं चास्तु ॥ ततः संपूर्णमस्तिति वदेयुः ।
यस्य क्षुलेयुक्ता (यस्य क्षुलेयुक्ता ?) ब्राह्मणानां संवाग्निषी गृहीता तान्
सातुनयं विचिन्त्य ॥ ब्राह्मणान् भीजयित्वा दीनानापांयानादिना संभोज्य ॥
सर्वं सुहृन्निषादियुता स उक्ताहं (युतः सीताहं ?) भुंजीतेति ॥ एवं
प्रकारेण कुर्वतः फलदायी (?) ॥ अनेन विधिना यत्तु ब्रह्मयज्ञं समाचरेत्
सर्वान् कामानवाप्नोति त्रेत्येव सर्वं मदीयते ॥ अष्टहोमस्तु कर्त्तव्यो यदि
विश भवेद् गृहे । यतः सर्वांगवाप्नोति कुर्वन् कामान् विधानतः ॥ पूज्यते
शिवलोके च वक्ष्यादित्यमरुदह्यैः ॥ यावत् कल्पयताम्यष्टावध मोक्षमवाप्नुयात् ॥
सकामो यस्मिन्ना कुर्यात्तत्तद्दीप्तं यथानिधि ॥ सर्वान् कामानवाप्नोति पदं
चार्जतमनुते ॥ पुत्रार्थं सभते पुत्र चनार्थं सभते धनं । भार्यार्थं सभते
भार्या कुमारी च युभं पति ॥ मष्टराज्यसथा राज्यं श्रीकामः त्रियमाप्नुयात् ॥
ये यं चिंतयते कामं ते तं प्राप्नोति पुष्कलं ॥ निष्कामः कुरुते यत्तु परं
ब्रह्माधिगच्छति ॥

Colophon. इति श्रीवर्धनचरमइन्दुतनारायणभट्टकृत सचक्षीमयत्रिः समाप्ता ॥ ६ ॥
॥११॥ ॥ श्रीरामायणमस्तु ॥ ६ ॥ श्रीविश्वेश्वरार्पणमस्तु ॥ श्रीरामाय
णमः ॥ श्रीरामाय नमः ॥ श्रीपुत्र ॥

विवरणम्—सचक्षीमनामकस्यसचक्षीमिहोपाध्यायकृतसचक्षीय निबन्धः ॥

No. 478. **हचप्रतिष्ठा ।** *Vriksha Pratishtha. Substance, country-made yellow paper, 16 × 2½ inches. Folia, 12. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and slightly torn. Generally correct. Complete.*

A manual on the ceremonies performed on the occasion of giving up of a tree for the use of the public. Anonymous. The codex contains also another incomplete work treating of the marriage ceremony of a Kadali plant with an *Ās'vattha*.

Beginning. श्रीश्रीहृदिः शरणं । सच हचप्रतिष्ठा । तदागच्छत् हचवापी इत्यस्य दी
दिशः । एते सर्वे महीदले ये चान्ये सचचारिणः । तस्मान्नानं कुर्वीत
चारामार्थं रोपयेत् । अथैव विविधैर्ग्रैः परं परिपालयेत् । एवं
कृत्वा नरः सर्वे मोदते कावसमर्थः । यावन्नि कल्पयथापि तावत् कार्यं
सुरामये । सर्वैश्च समावृत्ती वसेत् सर्वपुरे नरः ।

End. इषेयु संस्थिता देवा गन्धर्वाप्सरसा गणाः । नचरघोवाह तथा निवसन्ति
निगमयाः । चन्दपादात् यती जीवाः सुखिपादादमार्हिता । सर्वे
विश्वस्य गच्छन्ति संतुष्टानुत्तमानसाः । कनिष्ठीटपतत्राद्या ये चान्ये विद्वता
स्थिताः । स्वावाच्यमानकामाय ये च जीवादिनः खयाः । ते सर्वे इति
मोदन्तु हविःक्षिप्रविह्वलिताः । दिवादीनं स्थितायां अद्वितीयं नया
तवः । यद्वयं विहितं पुष्टं तत् कल्प्ये नमानु च । क्षिप्ररीरणरानि
देवगन्धर्वक्षिप्रराः । तथा अविनशादेव संवयने महीद्वान् । ये वैधि-
इदमे भीक्षा ये चाकाशविहारिणः । देवा मनुष्या पक्षी यथायाव सरी-
सपाः । पुषिताः कल्पवन्तं तर्पयन्तु हि मानवा । ततो हच दिःपद-
दिक्षीत्य वादृष्टदार्ढ्यं विद्युदीप्ये ब्राह्मणेभ्यो दद्यात् । भीष्मोदने कुर्वीत् ।
ततोऽक्षिद्रावधार्यं कुर्वीत् । ततो नात्रान् विधीयं ब्राह्मणपुरोहितो
वर्हं दधेत् । दद्यात्तु ब्राह्मणान् भीजयेत् ।

Colophon. इति हचप्रतिष्ठादीयः ॥

विवरणम्—इच्छप्रतिष्ठाविधानविषयकोऽयं निबन्धः । युक्तकलास्थानेऽन्यत्र कदलीविवाहविषयक, कश्चिदसम्पूर्णो निबन्धो विद्यते ।

Note.—The fragment of the incomplete work mentioned above begins thus :—

अथेत्यादि काव्यपगीतं अथत्यदपिच वासुदेवं वाचादिभिरभ्यर्च्य कदलीकन्यां विवाहेन दातुं भवन्मनस इत्ये । ततो गन्धादिभिरभ्यर्च्य कदलीं हर्षं वस्त्रेषाञ्चाप्य श्रीं अथेत्यादि श्रीविष्णुशैलिकामः एतां कदलीकन्यां योविचुदेवताकां काव्यपगीतवाच अथत्यदपिच वासुदेवाय मुख्यमङ्गं संप्रददे । दक्षिणां अथत्यदवाच दत्त्वा प्राज्ञवाच दद्यात् ।

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—अथत्यकदलीइच्छप्रतिष्ठाविधानविषयकोऽयं कश्चिदसम्पूर्णो निबन्धः ।

No. 479. ब्राह्मणसर्वस्वम् । Brāhmaṇa Sarvasvam. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 85. Lines, 1-6 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, not fresh. Prose. Not correct. Complete.

A manual on the performance of the rites and religious observances, as performed by the followers of the Yajurveda Mādhyandina Śākhā, by Mahāmahopādhyāya Halāyudha, the chief Pandit at the court of Rājā Lakshmana, the last Hindu king of Gauḍ.

Beginning. श्रीं नमो गवेभ्यः ॥ इष्टा (हा १) पारस्करं नृवं श्रुतिमासीत्य सर्वशः व्यासस्य वचनं इष्टा (हा १) सुनीनां संहितामया ॥ युक्ता च सप्तमारीष्य इष्टानां सर्वसम्पत्ता । इत्यायुधेन वा + + + + + श्लोपदेशिनो ॥ सन्ध्यासानादिकं जेष्ठं त्रास्र सव्ये प्रकीर्तितं ॥ अन्यत्र सकलं वाच्यं ॥ यद्युपासात्रिकमया । तथायं क्रमः ॥ रात्रिर्गवे समुत्थाय रात्रि + + + + रासः परिषाय विराचस्य शोचावसुदकं श्रुतिकाञ्च गृहीत्वा सूतपुरीषयो-रुत्सवे जुह्यात् ॥

End.

अथेत्यादि अमुकमीषस्य पितृवस्तुकदेवशर्कवः एकीद्विविधिना साव्य-रिक्तत्रास्रकान्नाच्छिद्रमस्य । वाराचक्षा (वाराचक्षा ?) हतमस्य त्रास्रक

अथनात् सर्वं साङ्गमत् किन्तु कर्माणि हरिकीर्तनेन कर्म मंगुले भवेत् ।
 तदर्थं व्यामिन् अनातिरिक्ता मिहा कम्पी वेदीककर्मणा हरिहरमनेन
 संपूर्णफलदायकः (?) । तस्मात् श्रीविष्णुहरनात् सर्वं साङ्गमत् । आहं
 साङ्गं वागुमिति (आत्मनि ?) प्रापनं कुर्वन् । सविमरीक (रिक् ?)
 आहं समाम् ॥ ० ॥ ० ॥ मन्त्राद्यानादिकं कृत्वा आहं सर्वमुदाहृतं । अनेन
 विधिना ये च कुर्वन्तिः (कुर्वन्ति ?) स्वर्गमाप्तिनः ॥ ७

Colophon.

इति महामहोपाध्यायहस्तायुधिरचितब्राह्मणसर्वस्वपद्धतिरियं समाप्ता ।
 ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीमहापाद (?) ऋक्षः साधरमेतत् ॥ ० ॥ ० ॥ ॥

विरचयम्—महामहोपाध्यायहस्तायुधिरचितब्राह्मणसर्वस्वमनामकं यद्युर्वेदिकसंविद्यकोऽयं
 निबन्धः ।

No. 480. हृषीत्सर्गपद्धतिः । Vrihotsarga Paddhatiḥ. Substance,
 country-made colourless paper, 10×4 inches. Folia, 6. Lines, 10-11
 in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, very old,
 worn out, and slightly worm-eaten in the margin. Prose Generally
 correct. Complete.

A manual on the same subject as that mentioned in Nos. 449,
 440, 450, 451.

Beginning.

श्रीमच्छेसाय नमः ॥ १ ॥ अथ श्रीमच्छील-श्रीकर्तुः । तच्च हवनचर्चः । श्रीव-
 यसायाः परमिन्धाः पुत्रं विहायच विहायनमेवहायन वा । अतएवो भवे
 विधी लोहितः अविद्य(१) । पीतचर्चो भवेवेष्टः यदः तच्चः कृती पुत्रः । १ ।
 श्रीहिती दनु बर्धेन सुखे पुच्छे च पादुरः । अतः, सुरविद्यायाः न श्रीपी
 ह्य लच्छे ॥ २ ॥ श्रीहिती विपुला लच्छी दद्यात् सर्वे भराधिदेव्यादे
 चर्चनि चर्चानि ।

End.

हवनचर्चरीचामर्षकादि वाचायां दद्यात् । ततः इतं ब्राह्मणम् भीम-
 र्चम् तदहं तदहंईमिव वा । ततो मृदमी दक्षिणा दत्वा ततो चाग्नाय
 भीमः । ततो यजमानस्य अनसोदकेन पूज्यमानस्यैवभिरुचः वापः ।
 दनु कृत्वा दमादान् पूज्यतिरिक्तम् चर्चदत्तम् । ईश्वरार्थं हवा ब्राह्म-
 णम् (वा ?) र्चादिना पूज्यमानेवादिनी मृद्वीयान् । एवं वेदीनरिचिना
 यन्तु भीमे लघुमृद्वीयान् । लघ्वेतिरिक्तमासीति ददाति तद्वर्चसि इति
 ब्राह्मणम् । ततो वंयुमिवब्राह्मणेः लघु भुंजेत । अथचर्चनं दमादान् ईश्वर-
 मन्त्रः विहारमवासेन निमित्तं ।

Colophon. ॥ इति श्रीगणेश्वरभट्टसुतनारायणभट्टकृता हृषीकेशपद्धतिः समाप्ता ॥
॥ ६ ॥ कोनिरिजोतिविद इदं पुस्तकं हृषीकेशार्थं ॥ आत्मायै परार्थे च ॥
शुभमस्तु जनानां ॥ श्रीरामाय नमः ॥ ६ ॥

विरचयम्—नारायणभट्टकृतश्रीनरकमत्तानुगतहृषीकेशपद्धतिहृषीकेशं निबन्धः ।

—

No. 481. **वृषभाश्वत्थः** । *Trichábháskaraḥ*. Substance, country-made white paper, 10×4½ inches. Folia, 150. Lines, 9 in a page. Character, Nágara. Date, ? Appearance, not old, but worm-eaten throughout, especially the first page in which a good many letters have disappeared. Prose. Not correct. Incomplete.

A work treating of the worship of Súra or the sun for removing bodily illness under the name of *Trichábháskara*.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ कविरपि गुरुरपि मूढी महामदतः कलाशरीर-
कलः ॥ भास्करमेकमकरोत् गभीरभारतीजातं ॥ ५ ॥ गभीरराज इति
दीक्षितभारतीति शिष्यार्थनाम समवाप शृपाकुशेभः ॥ तस्यात्मजी भद्रमवैत्य
ब्रह्मनिर्णयान् यथाप्यदं (यथाप्यदः ?) किमपि भास्कररायनाम ॥ २ ॥
भारतुपाख्य बध्मरुदनयायजूक (यायजूक ?) गभीरराजसुतभास्कररायमूरिः ॥
नागानिबध (निबध ?) मत्त विप्रतिपत्तिव्यञ्जयानमप्रतिहतं + + +
भगुच्छिनत्ति ॥ ३ ॥ सत्येव दीपाः कतिपिदिग्निवादयापि तोषाव (?) सतां
ममैवा ॥ कृति (?) हि सुख्या वृषभाश्वत्थख्या गुणाधिकाव्यापि तवद्व्यभिष्या ॥
॥ ४ ॥ आत्मायः कामरुपाद्बुद्धिचसुतनदज्ञविदा (शक्तिदा ?) प्रतीचीं ।
गोधारानुसिधुस.द्रां (सिधुस.द्रां ?) द्रुवरचरिता (द्रुवरचरिता ?) दा च
सितीरवाचः ॥ आर्कदारादुदीध क्षुद्दिननङ्गनत, सति विद्वत्तमाजा दी ये त
मेव (तानेव ?) धनः सुखयु समजान् कथमत्कर्तुमीडे ॥ ५ ॥ इह क
खलु धर्मार्थकाममीवाथा अतुर्विधपुरुषार्थानामपि साधनाधीपयुक्तमिदं
पाचभीतिकं ध्यूनशरीरं ॥ शरीरमाय खलु धर्मोपाधनमित्यभियुक्तप्रसिद्धे ।

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विरचयम्—वृषभाश्वत्थो नाम गभीरदीक्षितसुत भास्कररायमूरिविरचितो मारीररीशोपगम-
कनक सूर्योपासनाविषयको निबन्धविशेषः ।

No. 482. ग्रहयागः । Grahayāgaḥ. Substance, country-made white and red paper, 18×3 inches. Folia, 24. Lines, 4-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

The codex contains fragments of two different works, (1) Grahayāgaḥ, or a manual treating of the worship of the Grahas (planets) for removing their evil influence upon a man ; (2) Dhanadā Prayogaḥ, or a manual on the worship of the Goddess Dhanadā, another name of Durgā, by one desirous of wealth, the worship being performed during seven days at night. The first has no beginning, and the latter is without an end.

End of the first work. अथ ग्रहपूजैवतानि । सूर्यवानि चर्चि । चीनवानि चरः । मङ्गलवानि शयिनीं बुधवानि विचु । बृहस्पतिवानि बृह । शुक्रवानि मर्षी । मनेश्वरवानि प्रजापति । राहुवानि सर्पात् । केतुवानि ब्रह्मात् (?) । मन्त्र-दक्षिणे विनायक । धर्ममाया दुर्गा । वायव्या वायु । उत्तरस्यां चाकाम । प्राच्यां अग्निनी । श्रीं मूर्ध्निः स्मरन्निनेन इत्येकमावाह्य स्थापयेत् पूजयेत् ।

Colophon.

इति ग्रहयागः समाप्तः ॥ ० ॥ श्रीरामस्वरूपमन्त्रः पुनः कनिष्ठं साधरच ॥ इयमवनी तव जगती जगती जगती महीपतिर्गणकः । भर्ता विभुवनकर्ता निधिरपि दासः सर्वं वने बासः ॥ ० ॥ अथ ग्रहयज्ञद्रव्याणि ॥ यागमन्त्रपः १ कुच १ कुचनिष्कंता १ बृहदेदी १ पञ्चवर्गगुणिका १ यज्ञमन्त्रं १ दत्तवर्चस्वयुग्मं १ शुक्रवर्चस्वयुग्मं १ वीतवर्चस्वयुग्मं १ लक्षवर्चस्वयुग्मं विधिमवर्चस्वयुग्मं १ । अद्रातपञ्च १ । वरचस्वयुग्मं वीतकालानि ४ मण्य । पूजाद्रुतीयकानि ८ । दत्तचन्दन १ । शीतचन्दन १ । कुङ्कुमम् ॥ गरुडाम्बः, शरणाभूषः १ । ईशदाक्षपूष १ । दत्तात्रयपूषः १ । अगुरुपूषः १ । शुक्रलक्ष्मपूषः १ । लक्ष्मगुरुपूषः १ । सर्वभावे तुल्यमुपूषः १ । वातपतयुग्माः १ । यवतयुग्माः १ । अदक्षित्याः १ । तुङ्गा १ । मधु १ । दुग्धं १ । दक्षिण १ । प्रत्यर्द्ध १ । कदलीरुम्भानि । ताम्बूनानि । क्षारमीसं । क्षारदुग्धं । क्षारीकूर्चरत्नं । सर्वभावेत्यद्रयः । सोमयुक्तानि । ४० । शुभः । १ । शुभः १ । अद्रुक्ष्यं १ । शुभं १ । दक्षी १ । मित्तं १ । अमलः १ । शुभः १ । कुम्भाः । अद्रुक्ष्यममिधः । कुम्भापथं । चाग्न्यान् । यक्षबाहानि । अद्रुक्ष्यमिधः । अमिकादि । अर्चममिधः । पन्नाममिधः । खदिर-ममिधः । अमानामममिधः । अमयममिधः । अद्रुक्ष्यममिधः । इमी-ममिधः । इमीममिधः । कुम्भममिधः । कपिलादक्षिण । क्षीमा १ ।

अद्विषा । इषद्विषा । काचमद्विषा । घीतवस्त्रयुग्मद्विषा ।
 अभावे वस्त्रमात्रं द्विषा । अन्नद्विषा । तन्मूल्यं वा । कृषाधिनुद्विषा ।
 अन्नवशां वा गौः । स्त्रीद्विषा । क्लामद्विषा । सर्वस्वभावे काचमं रजतं
 वा द्विषा । कलसद्वयं । स्यात्तौ द्वादश । १९ । पुद्गलस्यः द्वादशपात्राणि ।
 १९ । अरुपूजाद्रव्याणि सङ्ख्यागप्रयोगपुस्तके लिखितानि ॥ ० ० ० ॥
 श्रीं तन्मत् ॥ ० ॥

Beginning of the last work. ॥ अथ धनदाप्रयोगः ॥ अथेत्यादि बहुधनप्राप्तिकामो
 धनदाद्विषयाया धं श्रीं श्रीं रतिप्रिये स्वाहा इति मन्त्रस्याधारस्य सप्त वारान्
 प्रतिरात्री अष्टोत्तरसङ्ख्यसंख्यकजपहीमजपमहहरिष्ये । इति सङ्ख्या ।
 पूजां कृत्वा चन्दनेनानुलिप्य दुग्धदधिखण्डपायसमधु नैवेद्यं दत्त्वा जपेत् ॥

End. (नालिक)

Colophon. (नालिक)

दिवरणम्—धनदापरमर्थायश्रीदुर्गापूजापद्धतिरूपोऽयं निबन्धः ॥

No. 483. अन्नमेरुदानपद्धतिः । Annamerudāna Paddhatih. Sub-
 stance, country-made yellow paper, 20×2½ inches. Folia, 2. Lines, 6-7
 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, very old, and
 worn out. Verse. Generally correct. Complete.

Extracts from the Matsya Purāṇa on the gift of an Anna Meru,
 or a hillock of rice.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥ अथाश्वमेरुदानविधिः । मन्त्रमूले । अन्नमेरीर्षिं
 वक्ष्ये यम् कृत्वा न हि प्रीचन । राजराजेश्वरीभूता स्वर्गलोके महीयते ॥
 श्रीमान्तेऽन्नान् पदवीमायावाक्त्वन शशयः ॥ स्वदेहदीर्घं कृष्टं स्यात् सूक्ष्माग्रस्य
 शुविभूत । सूक्ष्मस्रज्ज्वत् कुर्व्यात् पताकाभिरलङ्कित । द्रुतदुग्धसितायुक्त मधु-
 पर्वकवनान्वितम् । सुद्रुमापतितैर्युक्तं दिक्षु गोधूमग्रीभितं ॥

End. अथेत्यादि अमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्मा श्रीअमुकलराजराजेश्वरत्वपूर्वक-
 स्वर्गलोके महीयमानत्वकामः श्रीविष्णुप्रीतिकामो वा इदं स्वदेहदीर्घसूक्ष्माग्र-
 मयसुविभूतसूक्ष्मस्रज्ज्वलपताकायलङ्कितदुग्धशर्करायुतं मधुपर्वकसुद्रुमापतित-
 गोधूमादिशुक्लवर्णपट्टवैरितं मेरुं विष्णुदेवतं यथासम्भवगीवनाच्च ब्राह्म-
 चाथाह सम्प्रददे ॥ गतो द्विषा अथेत्यादि कृतैतत् स्वदेहदीर्घादि-

विश्वामित्रादमेरुदानकथेः प्रतिष्ठाये दक्षिणाम्बिदि। ततोऽग्निदे-
मजापतिदेवतं चन्द्रदानात् परं दानमिन्द्रादि पठेत्। ततोऽग्निद्रावधारणं
कृत्वा शान्तिं कुर्यात्।

Colophon. श्रुति मध्यपुराणोपात्रमेरुदानपद्धतिः समाप्ता ॥ श्रीं तदत् ॥

विवरणम्—मध्यपुराणस्यऽहीनात्रमेरुदानपद्धतिर्यथोक्त्य निबन्धः।

No. 484. ग्रहहोमः। *Grahahomah. Substance, country-made yellowish paper, 17x2 inches. Folia, 6. Lines, 3-6 in a page. Character, Nāgari. Date, 1 Appearance, old. Prose and verse. Generally correct. Complete.*

A collection of Rik Mantras recited in the offering of clarified butter to the Grahas, with explanatory notes on both the margins. The codex contains also a treatise on a propitiatory rite performed, when a cow brings forth a calf when the sun is in the sign Leo of the Zodiac, under the name of *Sīṅhādhikaranaka Goprasava Śānti*.

Beginning. श्रीं चान्नचोम एजसा वर्तमाना निवेद्ययजतं मयैव हिरण्येन सविता
रदेना देवी याति सुवर्णानि ययन् स्वाहा ॥ सूर्यस्य होममन्त्रः ॥ १ ॥

End. श्रीं हेतु ह्यह्नयजतये वित्री मय्या चप्रीयसी समवकिरता यथा ॥ स्वाहा ॥
॥ ८ ॥ हेतुना होममन्त्रः ॥ श्रीदुर्गादावदेवमन्त्रः स्वाहा पुनश्च ॥
श्रीगुरु १८३०

Colophon. (शान्ति)

विवरणम्—मध्यपुराणविषयकस्यऽहीनात्रमेरुदानपद्धतिर्यथोक्त्य निबन्धः ॥

No. 485. सम्बन्धचूडामणिः। *Sambandha Chūdāmaṇiḥ. Substance, country made yellow paper, 16x3 inches. Folia, 5. Lines, 4-5 in a page. Character, Bengali. Date, 1712 (Saka or Sunvat, not mentioned). Appearance, old. Not correct. Complete.*

A work treating of the prohibited degrees of relation in marriage, under the name of *Sambandha Chūdāmaṇi* Anonymous.

Beginning.

ओ नमो गणेशाय ॥ असपिण्डा च या मातुरसमीवा च या पितुः सा प्रसता
(प्रसता ?) विजातीनां दारकर्ण्यि (कर्ण्यि ?) मैथुने ॥ मातृपदं
मातामहपरं असपिण्डा चेति चकारात् मातुरसमीवा चेति चकारात् पितु-
रसपिण्डा च दारकर्ण्यि भार्यात्वसम्पादककर्ण्यि मैथुने मिथुनशब्दाच्च
कौपुरुषसाध्ये कर्ण्यि । पितृपदे सापिण्डा सामपौरुष्यं मातामहपदे तु
सापिण्डा पाचपौरुष्यं ॥ पञ्चमात् सप्तमादृङ् मातृतः पितृतः क्रमात् सपिण्डता
निवर्त्तत, सूर्यवर्षेस्त्रयं (ययं ?) विधिः । सन्ताने भिद्यते (भिद्यते ?) यस्मात्
पूर्वजादुभय एव (यच ?) तमादाय गच्छेहीमान् वरं यावच्च कन्यकाः ॥ अत्र
सप्तमगणनप्रतिधौगी पितृबन्धुः ॥ पञ्चमगणनप्रतिधौगी मातृबन्धुः । ब्रह्म-
पुराचं ॥ सप्तमीं पितृपक्षाच्च मातृपक्षाच्च पञ्चमीं ॥ सप्तमिं द्वितीयां भार्या-
न्यायेन विना (विधिना ?) नृप सप्तमिं (मीं ?) पञ्चमीं परिक्रमेति शेषः ।
पितृपक्षात् पितृतश्चकारात् पितृबन्धुतयः ॥ मातृपक्षात् मातामहात्
चकारात् मातृबन्धुतयेत्यर्थः ॥ बान्धवाः ॥ त्रीदुर्गाः ॥ पितुः पितृससुः
पुत्राः पितृमातुःससुः सुताः पितृमातुलपुत्राश्च विज्ञेयाः पितृबान्धवाः ।
मातृमातुःससुः पुत्रा मातृमातुःससुः सुताः । मातृमातुलपुत्राश्च विज्ञेयाः
मातृबान्धवाः ॥

End.

समानगोषां प्रवर्त्ता समुदासीद्वयम् (पगम्य ?) च तस्यामुत्पाद्य चाद्यात्
मातृगण्या(ण्या ?) देव हीयते ॥ लीपभुजपतुर्दायाः पित्राद्याः पिण्डभागिनः ॥
पिण्डः सप्तमसेषां सापिण्डा सामपौरुष्यम् ॥ आदिपुरुषमादाय सप्तमीपर्यन्ता
॥ विवाद्याः । एषां मध्ये विगोचान्तरिता चेत् विवाद्या मुद्रादौ तु पञ्च
त्रीन् परिक्रमेत् इति दिति (?) श्वपानिः (पिः ?) नैवा ज्ञात (तं ?)
सम्प्रता ॥ समानप्रवरा चापि शिष्यसम्प्रतिरेव च ब्रह्मदातुर्गुरोरेव सन्ततिः
प्रतिविध्यते ॥ अथाध्यापयितुर्गुरोस्तद्विवाहमन्त्राध्यापयितरि ॥

Colophon.

इति सत्यम्बूजामणिः समाप्तोऽयं ॥ ० ॥ ० श्री(श्री ?)रघुपथस्य अष्टादशदिवसे
(से ?) शुक्लवासरे + + मते समाप्तोऽयं ग्रन्थः (ग्रन्थः ?) । श्रीराम-
गोपालशर्माश्च शकिय (सक्रीय ?) पुस्तकं चेति ॥ १७४२ ॥

विवरणम्—सत्यम्बूजामणिर्नाम विवाहयोग्यसम्बन्धनिर्णयविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 486. मनुसंहिता । Manu Sañhitā. Substance, country-made white paper. Although the codex is entitled Manusañhitā, it really contains fragments of four different works of different descriptions viz., (1) Manu-

sāhita, (2) Vyāvahārādhyāya of Yājñavalkya, (3) a commentary of the Vyāvahārādhyāya, (4) Bhavishyottara Purāṇa. The fragments are too small to deserve any further description.

मनुमंजितेति मज्जितेऽपि पुस्तकेऽस्मिन् चतुर्णां भिन्नविषयकानां पुस्तकानामंशमात्रं वर्तते ततश्च परित्यक्तमिदमव्याभिः ।

No. 487. R. अधिकरणकौमुदी* Adhikarana Kaumodī. Substance, palm leaves, 24 × 2 inches. Folia, 125. Lines, 3-4 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, nearly fresh. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 229.

विषयवस्तुपूर्वम्

No. 488. विस्वादर्शः । Visvādarśah. Substance, country-made white Bikāneer paper, 12 × 6 inches. Folia, 13. Lines, 7-12 in a page. Extent, 146 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Śāka 1819, Samvat 1954. Appearance, fresh. Correct. Complete.

A work treating of religious duties generally performed by the Hindus, under the name of Visvādars'a by Kavikānta Sarasvatī, son of A'dityāchārya, divided into four kāṇḍas or chapters, viz., A'chārakāṇḍa, Vyāvahārikāṇḍa, Prāyas'chittakāṇḍa, and Jñānakāṇḍa.

Beginning. श्रीमच्छेसाय नमः । स्वस्त्यस्तु भवदेवाय नमति अतदेकजनकः समस्त
उदयोपजे सर्वं ज्योतिः चिन्मः परापरर्द्धेविष्णुभिः श्रीहरीरामः १ अर्थाधि
कारिणस्तु सुमयः सर्वं जयति महापात्रा निम्नं चकारि देवा दिव्यत + +
+ + विष्णुस्तु यदभिरामा कवि + + ये यद्वदयुःशरीरे इव +
+ + १ कुरुति सुज्ञे विमले विद्या + एषि चि न्यत सर्वेण सर्वेचर्मे-
यान्मुक्तिं वत्ये ॥ तव इदमकार्षे सम्पराजने चाद्यद्वीधः श्रीमद्रामाभिषारं

* This codex is one of a number of MSS. recently bought for the Sanskrit College Library from the collection of the late Kaviraj Ramānātha Nyāyaratna. Codices belonging to this collection have been marked with the letter R.

विपुलकनिमलं व्रजधर्मस्य भूमे श्रुत्वा ब्राह्मे सुहर्षे सकलसुखीभिः (तिभिः १)
संप्रवृत्तेरुपायं नत्वा मन्त्रविमुक्त्यापि निखिलमुनीन् धर्मधामप्रदीपान्
विद्यादर्शे विधाप्ये विमलमतिक्रमिहर्षं शास्त्रस्य रं × (१) ।

End.

इतिः सुहर्षिः सपुत्र्य मर्लकतमिदं हतं चासमुद्रं समुद्रं च राजते धर्मराजते
॥ ३३ ॥ प्रवर्धे विश्वानेश्वरविरचितेद्यादि मङ्गतो महीभर्तुः कौर्त्तिं, क्षिजाति
यथा पुष्पलदिति तथा श्रीमद्वागार्जुनतनुज धन्व प्रतिगृह्य स्मृतिश्चादर्मे
जयति तव कौर्त्तिं: सुहर्षिनः ३४ श्रीरामस्य युधिष्ठिरस्य च तथा रामायणे
भारते कौर्त्तिर्भाति यथा च सु'जलपतिः सा कारिका भूपणे श्रीमद्भगवता-
शरादिषु यथा श्रीवह्मर्षुक्त्या विद्यादर्ग-निबधने तदग्रभङ्गीका अयं कर्त्तिताः
३५ राज्ञः कौर्त्तिः पठितैः पंडितानां तच्चाद्राशः शास्त्रतीत्या व्यवस्था मन्दा-
लाभ्या सत्प्रवर्धैरतसैराकल्पं स्याद्भवति पुत्र्यकौर्त्तिः ३६ संवत्सरापजात-
शशुरिति यं कौर्त्तिं च पूर्व्वं कलिः साचाङ्ग्यं सुतो भवद्द्विपुत्रं सीयं कर्त्तं
तयोः । दृष्टाद्भूत (१) मरातिभिः शत्रुकुम्भिर्दिश्यावतीर्थे कली मातामयं (१)
सरस्वती विजयताम्रन्यस्वयौवाश्वः । ३७ सन्धानः प्रदमं धर्मं धनद्वं
सर्वेदिरे मन्दिरे धन्यः कर्त्तं इवाधिदीर्घिर्गिकरैर्धर्मानयं मानयन् चाकल्पं
परिपूरयन् विजयता श्रीमद्भरं र्त्तकरं कर्त्तुं र्त्तकरैः प्रदीपनकरैः कर्त्तुं
चन्दनैर्यदने, ३८

Colophon.

इति श्रीगीतादर्शप्रवीणप्रमदाचार्यादिव्यसुतकविकांतसरस्वतीविरचितविद्यादर्-
शांस्वधर्मशास्त्रज्ञानकाण्डचतुर्थः समाप्तः ॥ ४ ॥ संवत् १८५४ शके १८१८
तत्र फाल्गुनकृष्णतिथौ १२ गुरुदिने पूर्णिमनमम् ॥ । लिखित रत्नामद-
र्शनाद्या कालेजमध्ये । श्रीगुरुं कल्याणमनु ।

विवरणम् — श्रीमदादित्याचार्यपुनकविकांतसरस्वतीविद्यादर्शाभिषी धर्मशास्त्रीयनिबन्धचतुर्भिः
काण्डैः सम्पूर्णः । १ आचारकाण्डः, २ व्यवहारकाण्डः, ३ प्रायश्चित्तकाण्डः, ४ ज्ञानकाण्ड इति ।

No. 489. दानपारिजातः । Dāna Pārijātaḥ Substance, country-
made white paper, 13×6 inches. Folia, 424. Lines, 3-7 in a page.
Extent, 6,300 ślokaś. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, partly
old, worm-eaten, and torn, and partly fresh. Generally correct. Complete.

A work treating of gifts under the name of Dāna Pārijāta by
Ananta A'chārya, forming a part of his series of works entitled
Pārijāta, well-known throughout the country.

Beginning.

श्रीसच्चिदानन्दधनाय नमः ॥ गणेशाय नमः ॥ बंदे श्रीमद्भक्तसंगतिरिचं
 खण्डी (१) निवासं हरि विद्मन्नातस्त्रिवाकरं सुरमुखं सर्वार्थसिद्धिप्रदं । ब्रह्म-
 मार्षसुरेन्द्रपूर्वकमुखा यन्म प्रसादान् सदा सर्वार्थसमाप्तिमयीयुरमर्षं मर्ष-
 दैव परं ॥ १ ॥ नत्वा श्रीरात्रिजागानि तथा मन्त्रादिकान् सुरान् । गणेशं
 बीजं (विद्य १) ह्यर्च्यं बंदे ह्येवतीसुत ॥ २ ॥ चतुर्दशसु विद्यासु निष्ठाताः
 (निष्ठाताः १) इन्द्रमानसाः । अपरोक्षब्रह्मतत्त्वा जयति गुरवी मम ॥ ३ ॥
 श्रुतिसकलरहस्यं विवितं यथ चित्ते सुकुर रं (२ १) व सुखात् दीपमालि-
 श्ये । स्वपदविमलमन्त्रा यन्म तुष्टो रमेशो जनकजनकवत्सु भद्रमेतं
 नतीसि ॥ ४ ॥ जातोऽहमर्थेव मनोरथेन यस्मानुक्त्याऽस्तताहृष्टिपुटः ।
 पारं गतयाखिलदर्मनामां मानेब्रह्म जनक नतीसि ॥ ५ ॥ बंदे भादी-
 रधीमवां गुणैरेवमाश्रितो । यन्मसादादहं प्राज्ञः सञ्जातो जङ्घीरमि ॥ ६ ॥
 श्रीमत्काण्डकुलाभिषेकितकिरपी विद्याकलानां निधिः श्रीमद्विष्णुपदाश्रितः
 सरसगुर्विहङ्गकोरपियः । भद्रयद इत्थं पितृव्यमभिमन्यानतभद्रः सुधीनां प्रा-
 दानविद्यामस्तुसुरतु (त १) वं आदीपयद्ब्रह्म ॥ ७ ॥ संति दानविधी
 श्रद्धाः प्रथिताः सु(१ १)रिभिः श्रुतः । कीदृशं महिमा वेद्योभिष्टेजयति
 सन्ततः ॥ ८ ॥ न पांडित्याभिमानेन नापि विमलस निष्ठया । निबन्धी रच्यते
 किन्तु निदुषां परितुष्टये ॥ ९ ॥ यत्किंचिद्विद्वान् श्रोतव्यं चर्चयं तां (अव्यक्तां तन् १)
 विचचये । गुणद्वया, लक्षा संवीचानस्य पितृपतिव ॥ १० ॥ यं दयानि
 विधीर्वादि नागादानानि कृत्यन्तः । प्रीत्य तेऽन सदा तानि विष्णुप्रीतनभी-
 षता ॥ ११ ॥ यं दयास्यानुकूलं प्रीत्यते प्राग्विद्विधे । आदी दान-
 प्रसिद्धं तन्मदपनिदपयं ॥ १२ ॥ ततश्च दानदीपायां ताई दानां निदपय ।
 दानांगानां तथा जागुरय पात्रनिदपय ॥ १३ ॥ अपात्रोक्तिरय यदा दीदव्य-
 निदपय । याज्ञद्रव्यमवाद्याद्यनदंयं च निदपयते ॥ १४ ॥ दानदेशाय
 तत्काला निविष्टा अपि तत्र धे । इति कर्त्तव्यता दाने परिभाषा ततः-
 पर ॥ १५ ॥ तदाधिकारी मन्त्रार्थज्ञानादिनियमाय धे । प्रतिमा इत्यमान च
 कलशार्दय लयय ॥ १६ ॥ दर्भादिपुष्पं च आभ्यनियमानां निदपयं । यन्म
 ददिवादाननिर्णयः प्रीत्यते तदा ॥ १७ ॥ इत्यमानं धानमानं मानं चारादि-
 कल च । भूमानमनुनादीनां भेदाः स विनियोगः ॥ १८ ॥ प्राच्या-
 दिक्षं साधनं तु प्रीत्यते वागनिर्णयः । सतीरपयताकदंभेदपण्याय
 लययं ॥ १९ ॥ कुं दानां विनियोगोऽयं तन्निर्णयं सर्वितर । विद्यनादीनि-
 नु ह्यदिनययं योग्यवर्जितः ॥ २० ॥ गुणापुष्पपूर्णां च महादानानि
 बीजम् । यद पश्यतदानानि धायादीनां कर्मय हि ॥ २१ ॥ सुवर्चदानानि

तथा तथानंदनिधेर्विधिः । ततो भद्रनिधेर्दानं दानघ्नं दानमानकं ॥ १२ ॥
 ईशदानं दध्यदानमन्नदानमतःपरं । तिनदानानि दानं च कामपात्रस्य
 कीर्णाति ॥ १३ ॥ तिनराग्रेमतोदानं तिलपत्रस्य वै पुनः ॥ रुद्रैकादशदानं च
 (दानघ्नं ?) तिलमर्भकं ॥ १४ ॥ मज्जदानं देवताभ्यो मज्जदानं विज्ञाय च ।
 दास्यादानं द्यव्यापि शिविकामूर्धिवेग्गनां ॥ १५ ॥ मतप्रतिश्रयस्यापि
 दानयोः प्रमकस्य च (?) ॥ कन्यादानं च कफिन्ना दमभिर्दानमपुनं (?) ॥
 १६ ॥ गीदानं च ततो ईशमयं गीगीदानमथ च । समानवक्त्रगीदानं
 दशवक्त्रं गवां ततः ॥ १७ ॥ विरावगीदानमपीगीदानं द्वैवतिषु च ।
 दानं चोभयवी सुपुत्रा वैतरण्यास्ततःपरम् ॥ १८ ॥ ततो हयभदानं च गुरु-
 धेन्वाद्योदमः । विद्यादानं च सांशानां वेदानामितरस्य च ॥ १९ ॥ दानं
 त्रिपुरुषाणां च यज्ञाणां दानमौर्धते । दशवक्त्रदानं च द्वादशादि-
 दानकम् ॥ २० ॥ चन्द्रादित्यप्रतिहतेः कात्याव्यपुत्रस्य च । काम-
 प्रतिहतेर्दानमुदकुम्भस्य चैव हि ॥ २१ ॥ चलकप्रतिमायाश्च लोह-
 पानादिकस्य च । मीथञ्चा महिषी महिषदानं कृत्वाजिनस्य च ॥ २२ ॥ यवि
 कृत्वाजिनम्वीकृतमार्द्रकृत्वाजिनस्य च । मीथञ्चा महिषी मतिमंघिवारस्य-
 योगमासत्वेनदानकः ॥ २३ ॥ दानं सवक्त्रस्यापि प्रकीर्णानां च दानकं ।
 जालाग्रया (जलाग्रया ?) रामवापी कृपादीनां प्रतिदिभिः । उच्यते हि
 निवधेऽभिन् विदुषा भीतये भया ॥ इति दानपारिजातेऽनुक्रमणिकाः ॥

End.

इत्युक्त्वा मामकौ मूर्ध्नि दद्याद्द्विचक्षुषयुतां । एवमेव गच्छिष्य दुर्गायाः सूर्य-
 वेधोः (वेधसी ?) ॥ अथोवामपि दीवानां प्रतिमां प्रतिपादयेत् । तत्र लोका
 (तपस्वीक ?) मवाप्नोति सर्व्वेन जयमाप्नुयात् । भद्रां वा लपितं
 वापि दत्त्वा दीपमवाप्नुयात् । तस्मात्प्रत्यक्षपद्मां प्रतिमां सर्व्वदार्पयेत् ।
 महद्देवस्यमाप्नोति सर्व्वलोके महीयते ॥

Colophon.

इति श्रीमदनन्ताचार्यविरचिते दानपारिजाताभिधे निबधे ब्राह्मणम-
 विष्णुमूर्ध्निस्त्रिभूतदानविधानानि ॥ ॥ अथ । श्री श्री श्री शुभं भवतु
 कल्याणमस्तु सकुलं च्छेदाम इत्येनं लखीत (इत्यु च्छेदय राम इत्येनं
 लिखित ?) श्रीलक्ष्मीनारायणजी प्रसादात् यादृशं पुस्तिकं (पुस्तक ?) दृष्टा
 (दृष्ट ?) तादृशं लखितं (लिखित ?) भया जदी (यदि ?) । शुद्धमष्टदं
 वा मम दीयो (दीनो ?) न दीयते ॥ अथसंख्या ६२००

विवरणम्— श्रीमदनन्ताचार्यविरचितो दानपारिजातो नामाऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ॥

No. 490. यजुर्वेदसाधारणहोमविधिः । *Yajurvedasādhāraṇahoma-vidhiḥ.* Substance, country-made colourless paper, 12×3½ inches. Folia, 20. Lines, 2-10 in a page. Character, Nāgara. Date, † Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Generally correct. Complete.

A guide to the sacrifices performed by the followers of the Yajurveda, based on rules common to all the Vedas.

Beginning. योयवेमाव नमः । अथ होमविधिः । सर्वतममतादुक्ता पुरयप्याविधि
क्रमात् ॥ तद्वाग्निं होमस्य सज्जं होविधिरुच्यते ॥ १ ॥ श्रीरुद्रं रतां
भानुं हनुमंतं विरं मित्रं । गोरीं मघपतिं दुर्गां वटुकं विपुलां परां ॥
नवाय वक्ष्ये होमाय सर्वतमाविरोचतः । प्रोतये श्रीरुद्रं ह्य वट्टिष्ठापन-
पहतिं ॥ तत्रादी पंचामदाह्यादिकीयत (१) होमक्रमेण कुंठानुचरते ॥

End. भव देवघटादास्य तव पुच्छं ततो नमः ॥ हस्तुक्ता होम तद्वत्तै रीयः
संपाद्यतां विज्ञेः ॥ अथ देवघटांगीभिः पचपत्रवर्चयुतेः । यजमानस्य
कर्त्तव्यं अपनं चामिवेचन ॥ अग्निर्भूमिरिह तिष्ठतिः प्राप्नुयैराप्नुदपुण्यैः ।
अचंगवयवैर्वैश्वेन, यक्ष्वाह (सूक्ष्म ?) भूषितैः ॥ मन्त्रैर्वचदेवस्यैः
अग्रासीतपुराचरैः ॥ अन्तरस्थमिवेकीकैरभिवेद्यः पुनः पुनः । अमिवेक्षं
मूर्द्धिं होमं नग्न्यं अलिवाचनं प्रैवं च मंत्रपाठं च दिहन् कुप्यान्
सदैव हि ।

Colophon. इति सर्वदेवसाधारणहोमविधिः ॥ शुभमस्तु ।

विरचयन्—सर्वतमसाधारणहोमपद्धतिरूपीत्ये निबन्धः ॥

No. 491. यजुर्वेदिदगकर्मपद्धतिः । *Yajurvedi Dasakarma Paddhatiḥ.* Substance, Palm leaf, 18×1½ inches. Folia, 89, (of which the first 3 folia are torn and utterly useless, and four folia from 61 are blank). Lines, 3-4 in a page. Character, Bengali. Date, † Appearance, very old, worn out, torn, and worm-eaten throughout. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the performance of the ten purifying ceremonies as observed by the followers of the Yajurveda, under the name of Dasakarma Paddhati, by Rāja-paṇḍita Paśupati. The codex contains also short treatises on Pārvana Śrāddha, and Kus'apdikā, and some fragments of the Pīṣṭakī Drādas'ivrata,

Beginning. नासि (द्विधे)

End. श्री विश्वाभ्योमानाष्टाभ्यः परिपादि सर्वतः । इत्यनेन वैश्ववदणं गृहीयात् । सुखप्रचालनादीनि निव्यक्रियमाशान्यपि मनतः कुर्यात् । वासुध्वो-
पानहं नूतनमेतन्मतं । तव आचार्यः शान्तिं हत्वा प्रसीतोदकेन शिष्य-
भूमिष्विष्ठाभीर्वादं दत्त्वाच्छिष्टावधारणं कुर्यात् । विवाहपद्धत्युक्तक्रमेण
विष्टरादिभिः शिष्यमर्चयेत् । ततः सातकः समारचनानादयः दिनत्रयं भ्र-
म्य चरेत् ॥ * ॥ इति समावर्तनं ॥ * ॥

Colophon. इति राजपण्डितश्रीपण्डितविरचिता यजुर्विदां दशकर्मपद्धतिः समाप्ता ॥
समाप्तिः सत्यः ॥ श्रीरन्तु मयि लेखके ॥ यथा दृष्टं तथा लिखितं लेखके
नासि दूषयामि ॥ श्रीहरिः शरणम् ॥

विवरणम्—राजपण्डितश्रीपण्डितविरचितयजुर्विदां दशकर्मपद्धतिरूपोऽयं निबन्धः ॥

No. 492. मिताक्षराटीका । Mitāksharā Tīkā. Substance, country-
made white paper, 16×9 inches. Pages, 1280. Lines, 10-17 in a page
Character, Bengali. Date, A. D. 1894. Appearance, fresh. Generally
correct. Complete.

A commentary on the Mitāksharā, under the name of Lakshmi,
by Lakshmi Devī, wife of Vaidyanātha Bhaṭṭa, son of Mahādeva
Bhaṭṭa. The work begins with the Vyavahārādhyāya.

Beginning. श्री श्रीशुभा श्री नमो गणेशाय ॥ मिताक्षराटीका, साधारणव्यवहार-
मातृका । श्रीगणेशाय नमः ॥ पूर्ववाते (पूर्वपथे ?) दृष्टदृष्टस्य शिष्ट
रथस्य विधानादन्वयव्यतिरेकाभ्यां पालनाधिकारिषाहरणव्यवहारदर्शनं
कर्तव्यमित्युक्तं तस्य व्यवहारस्य स्वरूपप्रकारेति कर्तव्यत्वाकाङ्क्षायामय-
मध्याय + + + यथा व्यवहारान् स्वयमित्यादिना प्रयोगविधिना साक्षी-
पाक्षीव्यवहारः कर्तव्यतया विहितः । पूर्ववान्ते (पूर्वपथे ?) तत्राहानि
+ + + आह च भीति (१) । हेतुहेतुमद्भावरूपः सम्बन्धोऽनयोऽप्यायथी-
सदतिर्बोधा उत्तरी हेतुमाह व्यवति । च सत्त्वं (स्वयं ?) दाकालङ्कारे
वा कीदृश इति स्वरूपप्रश्नः, कतिविध इति कर्तव्यता प्रश्नः इति कर्तव्यतेति
इत्याकाङ्क्षायामवश्यं बहुमुचित इत्यादि । स्वरूपप्रकारेति कर्तव्यताकलाप
इत्यर्थः अडादिकलापो इत्यर्थो वा आद्यप्रोके तत्र याथा मध्युत्तराणि इति
(१) भगवन् स्वरूपप्रश्नायस्य प्रत्युत्तरमभिहितमिति प्रतिपादयन् ।

End. निचयते च मय्यानि वयोयानि (?) विद्यां वृथक् वासाय न प्रनौयन्ते
विहृतं न च जायते इत्यत्रैव तयोक्तं । प्रवेष्ट्य प्रविष्ट्य बह्वादेदमिति
प्राग्वत् ईश इति पूर्व्वं प्रतिपत्तिविधेरर्थादीयं वा मयि पावपि जायते (*)
इति वर्तमानत्वमविवक्षितं विहृतं करणादिहोतृत्वमिदं । इति शिवम् ।

Colophon. इति श्रीमन्मिताचरपाय्याख्याने महादेवमहाकवीमाहात्म्यवैद्यनाथार्जुन-
चामरुपायनोपारमुद्योपाय्या (१) श्रीवक्त्रोद्गीर्णविरचिते सङ्ग्रामिधे व्यक्त-
चारमकरचं संपूर्णम् ॥ शिवमस्तु ॥ ब्रह्ममस्तु । सिद्धिरस्तु । सप्तम्
१०५ जुन १८८८ साव ।

विरचयम्—श्रीवक्त्रोद्गीर्णमिताचरपाय्यवहाराभायटीका ।

No. 493. अशौचनिर्णयः । *Aśaučanirnaya*. Substance, country-
made paper, 10 x 4 inches. Folia, 4. Lines, 6-11 in a page. Character,
Nāgara. Date, 1 Appearance, very old, worn out, and torn in parts.
Prose. Generally correct. Complete.

Another complete copy of the work noticed in No. 231.

End. अथात्र प्रवक्षिष्यती । कुमारप्रवचनाद्यामश्चिन्नाया दानवतिवहादिष-
टीयः । तदहस्तिने इति जन्मदायादेवतापूजायामपि प्रथमप्रवक्षिष्यती
वचनादधिकारः । अताशीचे तु सर्वेषामनुग्रहतमीकतिर्कः । अताशीच
विभागादहस्तिने तु अताः । अतीनां ब्रह्मचारिणां च आशीच[म]नावर्तमानं
(१) प्राप्नुतामी मदिज्ञानासुदक्षदाम् इत्या विराचमशीच[म]नुयात् । विवा-
दिष्य छदकदानादिर्कं कुर्वन् ब्रह्मचारी आशीचमपि लभते । तदुक्तं विज-
ञ्जीवां तां तां वाचायैकेभीमेवतिवक्तरी ब्रह्मचारी तदीयां शीच इति
अज्ञानावविज्ञानाभावाशीचं नास्ति, पुर्व्वप्रवक्ष्यतीत्येवमादिर्ब्रह्मचारी य-
देवताप्रतिज्ञायामासुक्तमीदित्येवमिति ॥ १ ॥ श्रीः ॥

Colophon. (नास्ति)

विरचयन्तुपूर्व्वम् ।

No. 494. आमर्दकोमाहात्म्यम् । *A'mardakī Māhātmyam*. Sub-
stance, country made white paper, 9 x 4½ inches. Folia, 2. Lines, 11-13
in a page. Character, Nāgara. Date, 1 Appearance, old. Generally
correct. Complete.

Extracts from the *Brahmāṇḍa Purāna* on the greatness of the white eleventh lunar day of the month of *Phālguna* called *A'marddaki*.

Beginning. फाल्गुणस्य सिधे पचे नाया आमर्हकी श्रुता । तामवाय जनाः सर्वे सराल-
स्थविरा युवा ॥ ११ ॥ नियमं चोपवासस्य सर्वे चक्रुर्नराः प्रभी । महाफल
व्रतं ज्ञात्वा स्नानं कृत्वा बद्धिर्जले ॥ १२ ॥ तत्र दिवाहये राजा लोकायापि
महोत्तमाः ॥ पूर्णकुंभमवस्थाप्य क्षत्रीपाण्डुरसंयुतं ॥ १३ ॥ पंचरत्नसमा-
युक्तं दिव्यवन्धादिवासितं । दीपमाख्यान्वितं चैव जलमदग्निसमन्वितं ॥ १४ ॥
जलमदन्य जलसेनु रेषकानंदवर्धन । आमर्हकीकृतोष्णाय भुक्तिमुक्ति-
वरप्रदः ॥ १५ ॥

End. एतच्चित्रेव काले च वागुवाचाशरीरिणी ॥ ४८ ॥ तं स्थितं वृषतिं दृष्ट्वा
निकामं विव्रयान्वितं ॥ शरणं कैशवादन्यो नास्ति क्षीपि द्वितीयकः ॥ ४९ ॥
वमात् तष्मात् स कृशणी समायासीदपि भूमिभुक् । राज्ञो वकार धर्मात्मा
धरायां दिवतेऽवतत् ॥ ५० ॥ यश्चिह्नं लब्धवान् । आमर्हकीव्रतं राजन् ये
कुर्वन्ति नरीक्षमाः ॥ ते यांति वैष्णवे लोके नात्र कार्या विचारणा ॥ ५१ ॥

Colophon. इति श्रीमद्वाङ्मुराणे आमर्हकीमाहात्म्यं फाल्गुनीयुक्ता समाप्ता ॥ ८ ॥ ०
राम ॥ श्रीरामाय नमः ॥ श्री-श्रीरामाय नमः ॥

विवरणम्— ब्रह्माण्डपुराणान्तर्गतमर्हकीनाम फाल्गुनयुक्तेकादशीमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 495. गोवधप्रायश्चित्तम् । *Govadha Prāyaścittam*. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 6. Lines, 8-12 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, not fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the penances to be performed for killing a cow. Anonymous.

Beginning. अथ प्रायश्चित्तपादानुक्रमिका । अथ ब्राह्मणस्वामिकस्य गोः सकृज्ज्ञान-
कृतसाचादधप्रायश्चित्तम् । ब्राह्मणस्वामिकस्य गोः सकृज्ज्ञानकृतसाचादध-
जनितपापचयाय व्रतायश्चक्री ब्राह्मणेनापि पञ्चदशकार्षापणीदधिपक्षैक-
पञ्चामन् कार्षापणीदानरूपं प्रायश्चित्तं करणीयमिति विदुषां परामर्शः । ब्राह्म-
णस्वामिकमवसकृज्ज्ञानकृतसाचादधजनितपापचयाय वैशाखिकव्रतायश्चक्री
ब्राह्मणेनापि इत्यादि समस्तपरिपाटीं केचिद्वर्णयन्ति । तन्मते स्त्रीमदीयेषु
ब्राह्मणस्वामिकगोति सेव्यमिति विशेषः ।

End.

स्नाननौविशेषे यथा । अथैकगवानां गृहदादादिहेतुकापालननिमित्तस्य
 वधजन्यपापचयाय व्रताद्यशक्तावधमगृहेषु स्नानिना यत्किञ्चिद्विचकषत्-
 कार्वाणपक्षीदानरूपं प्रायश्चित्तं कार्यमिति । नर्भिण्यादौ तु तद्देगुणं ।
 अत्रापि बालवृद्धतादिना पादादिकमूढं । बहुस्नानिमध्ये विशेषो यथा ।
 एकगवस्य गृहदादादिहेतुकापालननिमित्तवधजनितपापचयाय व्रताद्य-
 शक्तावधमगृहस्नानिभिः प्रत्येकं यत्किञ्चिद्विचकषत्कार्वाणपक्षीदानरूपं
 प्रायश्चित्तं कार्यमिति । नर्भिण्यादौ तु देगुणं । अथैकशतानां एकजने-
 नैवाप्येषां पापनाशः । बहुस्नानिकएकगोवधे विशेषो यथा । गीर्गह-
 दादादिहेतुकापालननिमित्तवधजनितपापचयाय व्रताद्यशक्तावधमगृहस्नानिभिः
 प्रत्येकं यत्किञ्चिद्विचकषत्कार्वाणपक्षीदानरूपं प्रायश्चित्तं कार्यमिति । अत्रापि
 नर्भिण्यादौ तु देगुणं वक्तव्यं ।

Colophon. इति गोवधप्रायश्चित्तं समाप्तम् ।

चेदरथम्—शान्तिप्रालम्भकृतानां स्नानिकानां निधनोपधनजनितपापचयार्थकप्रायश्चित्तविषयकोऽयं

No. 498. गोवधप्रायश्चित्तम् । Govadha Prāyaśchittam. Substance,
 country-made yellow paper, 20×3 inches. Folia, 17. Lines, 6-7 in a
 page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose.
 Generally correct. Complete.

A work treating of penances in general, so that the title Govadha
 Prayaśchittam is a misnomer.

Beginning. श्रीं श्रीगोवधाय । अथ प्रायश्चित्तस्य । पापचयमात्रकामनाशस्य
 कृतिविषयपापचयसाधनकर्म प्रायश्चित्तं । पापचयस्यैवोपधनकामनाशस्य-
 कृतिविषयः सहमरणादिवारणादाद्यदत्तं गान्धर्वकृतचैत्रवन्दनादिवारणायान्यं ।

End. अपालनकृतवधः ॥ १० ॥ ब्राह्मणस्नानिकगृहकापालनकृतवधुर्होम
 गोवधजनितपापचयकाम इति कर्मव्यतासहितप्राजापत्यदद्याद्गान्धर्वकृत-
 पयस्विनोपधनदद्याद्गान्धर्वविचारार्थं श्रीविष्णुरिति । दद्यात्तु त्रिकार्षापणाः
 इति ॥ १० ॥ हस्तयोजितसमर्पदद्यादभिषातातिवाहरहितानां गवां मरुते
 योजकानां प्रायश्चित्ताभावः इति विदुषां परामर्शः ॥ १० ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—प्रायश्चित्तविधिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 497. जगद्धात्रीपूजाव्यवस्था । Jagaddhātrīpūjā Vyavasthā.
Substance, country made yellow paper, 9×3 inches. Folia, 8, (of which two folia, the first and the last, are written on one side only) Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the worship of the Goddess Jagaddhātrī, as performed on the white ninth lunar day of the month of Kārtika. Anonymous.

Beginning. नमोगणेशाय । अथ जगद्धात्रीपूजाव्यवस्था ॥ कार्तिकपक्षपक्षे यो नवमी मुहूर्तात्मकत्वेन पूर्वार्द्धमध्याह्नापरार्द्धव्यापिनी तत्परदिने मुहूर्ता नवमीरुत्वेपि तद्दिने एव विसर्ज्य पूजा कर्त्तव्या यत् तु न पूर्वदिने तत्र विसर्ज्यव्यापिनी किन्तु परदिने मुहूर्तांशूना नवमीः । तत्र परदिने एव विसर्ज्य पूजा कर्त्तव्येति ॥ तत्र प्रमाणं ॥ ० ॥ कार्तिके मूलपक्षे तु नवमी भूतसिद्धये ॥ प्रमुहूर्तान्तं जगद्धात्रीं पूजयेद्दीपमालयेति वराहपुराणवचनं ॥ आरव्यो दीर्गनवमी द्वयां चैव कृताश्रमीः । पूर्वमिहैव कर्त्तव्या शिवरात्रिर्भविर्दिनमिति विधितत्त्वतश्चक्षुस्त्विति वचनं । अष्टमी नवमीविहा नवम्या आष्टमीयुता । अर्द्धनारीचरप्राया उमामाहेश्वरीविधिरिति पद्मपुराणवचनं । नवम्या सप्त कार्यां सादष्टमी नवमी तथा इति भविष्यपुराणवचनं ॥ ० ॥

End. निष्कृष्टार्थम् । यस्यलक्षालव्यापिनी नवमी तत्र यदि संकल्पे आरभ्यपद-मदत्ता केवलनवम्यानिषावित्युक्ताभिलापः कृतः तदैव दशम्यां बलिदानं निषिद्धं । यच्च च तथाविधालक्षालव्यापिनी नवमी तदाभिलापे नवम्या-निषावारभ्येति पदं दत्ता संकल्पः कृतः तत्र दशम्यां बलिदानं कर्त्तव्यमिति । आरभ्यपददानादानयोर्बलिदानविधिविधेयौ शोध्यौ ॥ साधारणव्यापिन्याम-विरोधएवं । पूजयेद्दीपमालया इत्यनेनालगतसूर्याख्यं साधारणं ॥ न तु विधा विभक्तदिनद्वयोपमात्र इति ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—जगद्धात्रीपूजाव्यवस्थाकृषीऽयं निबन्धः ।

No. 498. जीर्णोद्धारविधिः । *Jirpoddhāraavidhih.* Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 12 (of which the last fol. is entirely blank). Lines, 7-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Versa. Generally correct. Incomplete.

A work treating of the manner in which the worn out image of Siva or of any other god is to be removed and a new one substituted in its place. Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ जीर्णोद्धारविधिं ब्रूयै समासात्मकचोदितं । ईशान्यां दक्षिणे वापि मंडपे पश्चिमास्तुते । कुर्व्येति पूर्ववत् सर्वमेकास्य पैकदीर-
यम् ॥ द्वारपालार्चनं कुर्यात् स्थंडिलेऽपि शिवार्चनं । मंत्राणां तर्पणं
कुर्व्यादाप्तुर्दिशार्चनं तथा । अक्षरं द्विर्बलिं दद्याच्छिवभक्ताय भीजयेत् ।
विज्ञानं कर्मकरादौष्यं ततो विज्ञापयेच्छिवं । शीघैर्लिङ्गमिदं द्रष्टुं शान्तिर-
स्तव चीदती (?) । मयस्मिन् वचसेन प्रीतं वदाम्येदमुच्यते । तस्मादेवं
विधानेन विधिं तिष्ठ महेश्वर ॥ विज्ञाप्यैवं शिवं भगवा शान्तिहीनं
समाचरेत् ॥

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—जीर्णोद्धारविधिनामुद्धारविधानविषयकीय निबन्धः ।

No. 499. ज्योतिस्तत्त्वम् । *Jyotistattwam.* Substance, country-made yellow paper, 13×6 inches. Folia, 236. Lines, 3-7 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1897. Appearance, old, the last 6 fol. torn partly. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of astronomical events in relation to the performance of religious and domestic observances, under the title of *Jyotistattwam*, by Raghunandana, the chief authority of the Bengal School. It forms a part of his *Smṛititattwa* series and has been printed in the Bengali character.

Beginning. नमो गणेशाय । प्रथम्यं सविदानन्दं मास्तरं जगदीश्वरं । ज्योतिःशास्त्रस्य
तत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ राश्यादिनिर्णयसूत्रं चन्द्रादियं प्रतिक्रिया ।
प्रकीर्णं सर्वतो भद्रं बालाद्युपयमक्षया । गर्भाधानं सुव' पुंसो सोमको जात-
भद्रता । आतनामकनिष्क्रामक्रियाप्राशनचूडका । कर्षवेधनया विद्या-

रन्ध्रीपनयनिर्णयः । गृह्याद्यं कृषिराहुतां (?) यानं कृष्यं शृपासनम् । यय
 राग्यादिनिर्णयः । मेघद्वयमिधुनकर्कटसिंहाः कन्यातुलाय ठधिकम् (?) ।
 धनुषय मकरकुम्भी मीन इति च राशयः । कथिताः । राशिकथनं ।
 अश्विना सप्त भरणी कृत्तिकापादः कौर्त्तिती मेघः । द्वयमः कृत्तिकाश्विनं
 रीद्विष्यहं च मृगशिरसः मृगशिरसोऽहं चाद्रापुनर्वसोऽस्त्रिपादं मिथुनं । पादः
 पुनर्वसोरन्ताः (?) पुष्याश्लेषा च कर्कटः । सिंहीऽय मघा पूर्वफल्गुनीपाद
 चतुरायाः । तथ्येयं वृश्चा चिवाहं कन्यकाश्या । तीलिनि चित्राहं स्वाती
 विशाखायाय प्रादवयं । अश्लिनि विशाखापादस्तपाहुराधाश्विदा ज्येष्ठा
 मूलपूर्वाषाढा मयमघाष्य चरायकोधमी । मकरसं परिक्षिपं श्रवणा चार्ह
 धनिष्ठायाः । ज्येष्ठीऽय धनिष्ठाहं मृगशिरसा पीर्वपादवयं । भाद्रपदायाः
 श्रैपत्तयोचरा रेवतीमीनः । राशिनचनभेदनकथनं ।

End.

आधारकथनः सौरि (२ ?) जाडिं करोति च । दुर्भिक्षं रौरवं तत्र प्रजा-
 पीडा च जायते । आसने च यदा सौरिर्युत्तेभन्नसदा भवेत् । अपदा
 व्याधिपीडा च मनीदुःखं प्रजायते । पङ्कथे यदा सौरिः पहराश्री विन
 शति । + + कार्यकुमारो वा मन्त्रिबन्धुचयीपि वा । सिंहे सिंहासने
 वापि यदा तिष्ठति सूर्यजः । तदा सूर्युर्न सन्दिहो यदि शक्रसमी दपः ।
 शनिरात्रकमादेया यदा चक्षिण संयुताः । यस्यासनगता एते तस्य राश्री
 भयंकराः । क्रू + + ऽर्षो वक्रस्त मूरनाङ्गीगतीपि वा । आसने चन्द्र-
 योगेन कालरूपी जनेहरः । एष शुभफलं दद्याद्देवनवी न संशयः । करोति
 विपुलं राज्यं सावासनगती गुरुः ।

Colophon.

इति नव्यचटीय हरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं ज्योति-
 सार्त्तं समाप्तं ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीसंवत् ॥ १८८० ज्येष्ठ कृष्णद्वादश्यां गुरु-
 वासरे ॥ पुस्तकं समाप्तं ॥ नारायणचन्द्राक्षरलिखितं ।

विवरणम्—आर्त्तं श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं ज्योतिस्तत्त्वं नाम धर्मशास्त्रसम्बद्धज्योतिःशास्त्र-
 विषयकोऽयं निवसप्तदीयभूतितत्त्वान्तर्गतः ।

No. 500. कालमाधयः । Kālamādhavah Substance, country-
 made white paper, 16×4 inches. Folia, 89, (of which folia 1-4 have
 been replaced by new ones). Lines, 7-13 in a page. Character, Nāgara.
 Date, 1839 Samvat. Appearance, old, (except the first four folia), worm-
 eaten throughout, and written by different hands. Prose. Generally
 correct. Complete.

A work treating of Kāla (time), under the name of Kāla-mādhava, by Mādhavāchārya, the famous commentator of the Vedas.

Beginning. श्रीमच्छेषाव नमः ॥ वागीजाद्याः सुमनसः श्रवार्थानामुपपत्तेः । यं मत्वा
 कृतकृत्याः श्रुत्वा नमामि गजाननम् ॥ सोऽहं प्राप्य (प्राप्य ?) विवेकतीर्थपदवी
 भाग्याय (भावाय ?) तीर्थे परं मञ्जनसंगतीर्थनिपुणः सङ्गुततीर्थे त्रयन् लभ्या
 माकलयन् प्रभावसु-रौ (सहस्रौ ?) श्रीभारतीतीर्थती विद्यातीर्थमपाश्रयन्
 हृदि भजे श्रीकण्ठमण्डाहतं १ सत्यकवतपात्राक्षी दिगुचधीमार्त्तार्थी चतुर्वेदिता
 पंचस्कंधकृती पङ्कजयद्वयः सतांगसर्वरुहः चटस्यक्तिकलापरी गवनिधिः
 पुत्रपुत्रप्रथयः (१) आर्त्ताश्रयपुत्रधरी विजयते श्रीगुरुचक्रापतिः २ व्याप्याय
 भाषवाचार्यो भर्त्ता नृपाराश्रयणय तदनुष्ठानकावय निर्वयं वक्षुमुद्यतः ।

End.

तदाह इत्युक्तमः चन्द्रमूर्त्युक्ते नाद्याप्रविमर्शने पूर्वतः तयोर्विस्तृतिं
 विज्ञाय खाला कुर्वति भोजनमिति एवं तद्विं धरेयुद्धयान् प्रागपि शास्त्रीय-
 विज्ञानसंभवान्देव भोजनं प्रसज्येत तत्रापरैरुद्धये दृष्टा (दृश्यं दृष्टा ?)
 स्वात्माश्वधरेभ्यः । अहीराय न भोजनमिति वचनद्वयेन तदप्रसक्तः यन्
 स्कंदपुराणे यदा चद्रघटलात निशीयात् परतो भवेत् भोजनं तव पूर्वार्त्ते
 नापराह्णे कथंचन । पूर्व निशीयाद्द्रव्यं यदा चद्रस्य वै भवेत् तदा निधि
 न कर्त्तव्यं भोजनं शिष्याहमेति तद्विं यामनवाभिप्राय (यामनवाभि-
 प्राय ?) चद्रघटे तु यामासीनिति विशेषस्य इत्युक्तमितिनाभिधानात् पापघण-
 कामी यद्द्रव्यदिने उपवसेत् तदाह द्रव्यः अयमे विप्रुधे चैव यद्द्रव्ये चद्रनूययीः
 अहीराधीपितः खाला सर्वपापैः प्रमुच्यत इति पुनरी तु नीववसेत् तदाह
 आरदः संक्रान्त्यामुपवास च कृष्णकादशीवारि चद्रनूययि चैव न कुर्यात्
 पुनवान् गृहीति । समाप्तमवे तु पुनर्विद्युपराश एव अहीरासं न भोजन्य-
 मिति भोजनप्रतिषेधात्

Colophon.

इति माधवीयकालनिर्णये यद्द्रव्यनिर्णयः इति श्रीमन्माधवीयकालनिर्णयः
 समाप्तः सवत् १८८८ मीती अगहन शुद्धी चतुर्थ्यं शनीवार सौम्यं भगवत
 ॥ ॥ ॥ काण्य सुभक्तुः । (१)

विवरणम्—माधवाचार्यविरचित. कालनिर्णयरूपीऽयं निबन्धः सुप्रसिद्ध एव ।

No. 501. कार्तवीर्यकल्पः । Kārtavīryakalpaḥ. Substance, country-made white paper, $9 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 16. Lines, 6-7 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Sandhyā or daily prayer as performed by the worshippers of Kārtavīrya. This is a Tāntrika work. Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगारुदायै नमः ॥ ब्राह्मे सुब्रह्मे श्रीत्याय स्वगुहं देवतादयं वामदक्षिणकरयोर्वराभीतिसहितं ध्यात्वा नमस्तुभ्यान् इष्टदेवं च ॥ ततो देहधर्मादिसमाखीतकामानं कर्त्तुं कुर्यान् ॥ ततो भवदानं कुर्यान् ॥

End. परीक्षितैश्च दशभिरनेर्ध्वजिं प्रपूरयेत् ॥ विराहव्या लिखेद्देवि वक्ष्ये भूष-
मखलम् ॥ भूतान् चरय (?) विलिखेत् तत्तत्कार्यसम्पन्नये ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—कार्तवीर्योपासनाविषयकीऽयं तान्त्रिकनिबन्धविशेषः ।

No. 502. ज्योतिस्तत्त्वम् । Jyotistattvam. Substance, country-made yellow paper, $18 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 129. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 499.

विवरणम्—नूतनपुस्तकम्

No. 503. तडागादिपद्धतिः । Tadāgādi Paddhatiḥ. Substance, country-made colourless paper, 13×5 inches. Folia, 136, (of which the first two folia are wanting, and fol. 134 is written on one side only). Lines, 5-14 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and torn in parts. Prose. Generally correct. Complete (except the first two folia).

A work treating of the consecration of Tadāga (tanks) &c., under the name of Tadāgādipaddhati by Tōḍar Malla, the famous Hindu

prince in the Court of the Emperor Akbar. It forms a part of his series, Tōḍarānanda.

Beginning. (नासि)

End. अथाप्युदाहरन्ति गौतमव्यासयोर्वैः प्रत्ये वीधयन्ति तं । यः खातं कुर्वते
किञ्चिदायमं वा सुसूक्ष्मं नष्टानां पुनः करणे लीर्णानुदारे च यथाविधि
प्रतिष्ठाप्यास्त्यं फलं भवति षष्ठिवर्षसहस्राणि ब्रह्मलोकं गच्छीयते । ब्रह्मलोके
गच्छीयते इत्याह मन्वान् बीजायनः (१) । इति आराममतिष्ठा ॥ मन्वादि
प्रभृतीन् पुराणविधानात्पीथं हेमान्यस्येव च (१) तदीयं निर्णयस्मिन्मातुग
स्वात्मना । अणिन् टडन (१) टोडरेण सुज्ञतां संज्ञागतापीडता धर्माधाय
तङ्गानङ्गवत्तल्ल + रंधाः प्रबंधे ज्ञताः ॥ ॥

Colophon. इति श्रीमत्पद्मनाभमण्डपविद्धारणीविराजमानदयादानदाधिप्यादिगुणपाल-
निधानश्रीमद्गीर्वादिनिर्णयदमागमंदनकरन्दास्तादनुमन्त्रपावनागमनिर्णयन-
दसनीकारसाङ्गसर्गितयगन्धदेय ॥ + + हेनरीरादिदानज्ञताधी-
ज्ञताधिर्धार्यवधी नि + + कनिडीज्ञतप्रचलधार्यपारगीकादिनामश्रीम-
न्मानुदीनामवारसाङ्गप्रयमाप्यनङ्गापामाधिराजश्रीमद्गीर्वादिपति
टीडरानंदे तङ्गादिपद्वतिः संपूर्णे (१) ॥ श्री ॥ श्री ॥

विवरणम्—सुप्रसिद्धिदीर्घश्रीमन्वारसाङ्गप्रयमाप्यनङ्गापामाधिराजश्रीमद्गीर्वादिपति-
प्रतिष्ठाविषयकीय निबन्धस्तदीयटीडरानन्दाभिधाय्यमालानर्गतः ।

No. 504. दानकमलाकरः । Dāna Kamalākarah. Substance,
country-made white paper, 15×6½ inches. Folia, 28 (of which the first fol.
is wanting). Lines, 11 in a page. Character, Nāgara. Date, ?
Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not
correct. Incomplete.

A work on gifts or offerings by Kamalākara Bhaṭṭa.

Beginning. (नासि)

End. (नासि)

Colophon. (नासि)

विवरणम्—दानकमलाकरो नाम दानविधिविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 505. दानदीधितिः । *Dānadīdhitiḥ.* Substance, country-made white paper, 12×4 inches. Folia, 189 (of which the first seven folia are wanting). Lines, 10-11 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, worn out, and worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete (except the first 7 folia).

A work on the same subject under the title of *Dānadīdhiti* by Nīlakaṇṭha, son of Bhāskara Bhaṭṭa.

Beginning. (नास्ति)

End. तावूल् श्रीकरं भद्रं ब्रह्मविष्णुशिवामकं यस्य प्रदानाद्वाद्याः शिवं ददतु पुष्कलं ॥ तावूल्थ पूरितं पूगेन नागवल्लीदलानितं ॥ चूर्णेन चूर्णपत्रेषु कर्पूरपिटकेन च ॥ सपूगखड्गं दिव्यं मंधर्वाप्सरसां प्रियं । करह तं निरातंकं तत् प्रसादान् कुर्वन् मे (मां ?) ॥ तावूल् + + स लक्ष्मीप्रिया च लक्ष्मीदा लक्ष्मीव वसनप्रिया । श्रीभाव्यह्वनस्त्रीणां (श्रीणां ?) इति श्रीप्रदास्तु मे ॥ + + + + + तस्माच्चौरकदादेन प्रीयतां गिरिजा म + + +

Colophon. + + + + भास्करभट्टात्मजनीलकण्ठकृता दानदीधितिः समाप्ता ।

विवरणम्—भास्करभट्टात्मजनीलकण्ठकृतविभिन्नदानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 506. तुलामहादानप्रयोगः । *Tulā Mahādāna Prayogaḥ* Substance, country-made colourless paper, 14×3 inches. Folia, 3. Lines, 5-13 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose, Correct. Complete.

A work on the same subject as that noticed in No. 468, by Bhaṭṭa Nārāyaṇa, son of Rāmeśvara Bhaṭṭa Sūri. It belongs to his *Mahādāna Prayogaratna* series.

Beginning. श्रीगणेश ॥ अथ प्रसंगाद्भजतादितुल्लाविधिः ॥ तत्र श्रीपद्मनाभे सुवर्णतुला-विधानं प्रकारांतरेणोक्ता अथ त्रैलोक्यपथः स्याद् यथा संपद्यते धनं । धातुभिः सद्य तोल्यन्तु वासीभिश्च रसेक्षया ॥ त्रीक्षादिभिः सर्वधार्म्यया संपद्यते ष्टष्टे । फलमयस्य तपैव । यत्पार्थ स्वकुले जातं त्रिःसप्तपुरंदरैः कृतं । तत् सर्वं जयति विप्रमणो मूलं यथा तथा ॥ अनामयं ध्याममवायं देवैरलंघनीयं सुकृतं हि रम्यं । समस्तदीपान् परिसुकृतापी दिवोद्भवद्राजति मूर्धलीके ॥

End.

शुद्धं वा यदि वा मण्डं लक्षणं वापि तौलितं : यो दद्यादात्मनानुव्यं नारी वा
पुरुषोपि वा । पुमान् प्रद्युम्नवत् स स्वात्रारी स्यात् पार्श्वतीममा सुभगी
रूपसंपन्नौ सुजीताते विविष्टयं । द्विरथ दक्षिणायुजं सुवस्त्रं भूषणान्वितं ।
अनंक्त्य दिवायां न परिधाप्य च वाससौ खंडादितीव्रितं पथादिप्राप्य प्रति-
पादयेत् । सर्वकालं सद्यज्ञात्मानतकालं वसेद्वि ॥ इति नानातुना-
दानविषयः ।

Colophon.

इति श्रीमहाराजेश्वरसूरिभूषणनारायणकृते महादानप्रयोगरत्ने तुलामहा-
दानप्रयोगः ॥

विवरणम्—रानीरामदासज्य चारायचमरुतय तुलामहादानप्रयोगनवीर्यं विदग्धः तदीयमहा-
दानप्रयोगान्तर्गतः ।

No. 507. दिनदीपिका । *Dinadīpikā*. Substance, country-made yellow paper, 12×3 inches. Folia, 23. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct. Incomplete (containing the first chapter only).

A work treating of auspicious days for the performance of religious observances, under the name of *Dinadīpikā*. Anonymous.

Beginning. श्रीं दुर्गायै नमः ॥ शान्ताग्रजं समाधीष्य सारमुद्बुध्ययत् । मत्वा कृप-
पद्वर्णं कियते दिनदीपिका ॥ तत्रादौ नक्षत्रकथनं ॥ अग्निनी भरणी
कृत्तिका रोहिणी मृगशिरा आर्द्रा पुनर्वसु पुष्या अश्लेषा मघा पूर्वफल्गुनी
हस्ता चित्रा स्वाती विशाखा ज्येष्ठा मूला पूर्वाषाढा उत्तराषाढा
श्रवणा धनिष्ठा श्रतमिषा पूर्वभाद्रपदउत्तरभाद्रपदरेवत्यः ॥

End.

(नास्ति) *

Colophon.

(नास्ति) *

* At the end of the first chapter we find this ॥ अद्याम्बुवाची ॥ यस्मिन् वारे
महसौर्ययत्काले मिथुनं व्रजेत् । अम्बुवाची मधेयव पुनस्तत्कालवारयोः ॥ मृगशिरसि निष्ठे
रौद्रपादेऽम्बुवाची सप्तमती खलु पृथ्वी वर्जयेत् वीर्यहृदि । यदि वपति कृपायः क्षेत्रमासाय वीजं
न भवति फलभागी मय्यचाखालपाकः । तस्यां पाठी वीजवापीनास्मिर्दुग्धपानतः । इति दिन-
दीपिकायां प्रथमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ अथ पुष्करिण्यारम्भः ॥

विवरणम्—दिनदीपिका नाम शुभाशुभकर्कषयोगदिननिर्णयविषयकीऽयं निबन्धः।

No. 508. पराशरमाधवः । Parásara Mádhave. Substance, foolscap paper, 20×4 inches. Folia, 498. Lines, 4-11 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, almost fresh. Prose. Not correct. Complete.

A commentary on Parásara Sāhita by Mádhavāchārya, the famous commentator of the Vedas.

Beginning. श्रीमच्छेमाय नमः। वागीश्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे यद्वत्प्र
कृतकृत्याः स्युतक्रमामि नजाननं । १ ॥ सोई प्राप्य विवेकतीर्थपदवीमात्राय
(धाय १) तीर्थे परं नजानतीर्थसङ्गपुराणसङ्गत तीर्थश्रवणत्वात्वात्वात् (१)
भामाकलयन (१) प्रभाबलद्वरौ श्रीभारतीतीर्थेती (१) विद्यातीर्थमुपाययन्
इदि भक्ति श्रीकश्चमद्यादत्तं (१) । २ । सत्यैकव्रतपालकीविगुणधीरुपयुक्तवै
वेदिता (१) यच्चस्कन्दश्चजीय जन्मय (१) समाप्त सर्वसङ्गः अष्ट व्यक्तकलाधरो
नवनिधिः पुण्यदशमन्त्रयः (१) आर्त्तामायधुरन्धरी (१) विजयतां श्रीकृष्णः
आपति । ३ । इन्द्रस्याङ्गीरसी नवम्य सुमतिः श्रीचक्षु मीधातिषिर्धाम्नी
धर्मसुतस्य वैश्वदेवः (१) खीत्रादिमेगीतमिः (१) प्रत्ययद्विष्टिरदन्ती ईसे
वही नामस्य (१) पुष्पात्मनी महत्तस्य (?) विभीरभूत् कुलगुरुदर्मन्त्री तथा
माधवः । ४ । प्रशामूलनिही (१) विवेकसलिलैः सिक्तावलीपत्रिका (१) मरैः
पङ्कजिता विशालविटपा (१) सख्यादिभिः वङ्गुणैः श्रुता कीरकिता दशः
सुरमिता विद्या समुद्यत्फला संप्राप्ता भुवि भाति नीतिलतिका सर्वोत्तरं
माधवं (१) । ५ । श्रीमती जगती यस्य सुकीर्ते मायया (१) पिता सायबीभीग-
गायत्र मनीमुञ्जी सङ्गीदरी यस्य बीधायनं सृजं शास्त्रा यस्य च मातुर्वी भारवाजं
कुलं यस्य सर्वश्रः स हि माधवः स माधवः सकल्पपुराणसंहिताप्रवर्तकः क्षुति-
सुखपराशरः (१) पराशरश्रुतिजनदीहिताप्रये पराशरश्रुतिविहती प्रवर्तते ।
पराशरश्रुतिः पूर्वैः न व्याख्यातानि बन्धुभिः (न व्याख्याता निबन्धुभिः ?)
मयातो माधवावेसा तत्प्राप्त्यायां प्रजवते (मयातो माधवावेष्टेय तद्व्याख्यायां
प्रवर्तते ?)

End.

पराशरेण कथंचिदुपपुराणस्यापि निर्मितस्याप्तस्य च ज्ञानप्रधानत्वात्तद्वत्
क्षेपुमेतदित्युक्तं । अथातो हिम (हिम ?) शैलाय इत्यारभ्य प्रसीतो वादशा-
ध्यायात्मकीयस्यसुन्दर्यः प्रकृतत्वादेतच्छब्देन पराशरश्चते । अस्य शास्त्रस्य

कलिपद्मातिशये प्रमाण्यतिशये पूर्वोक्तमनुप्रासयितुं (मनुप्रासयितुं ?) परा-
 शरत्तच + + पदवर्जनं पराशरशब्दीन विधायकवचनमाचष्टे शासनान्
 आश्रमिति तद्युतपत्तेः (१) ननु ममनात् (१) आश्रमिति तद्युतपत्ति (तद्युत्-
 पत्ति ?) रति । तद्युतपुराणे (१) ममनात् आसनायैव आश्रमिन्मभिधीयत
 इति पाठ (वार्थ ?) । सा व्युत्पत्तिर्भोज्यशास्त्रविषया तस्य सिद्धमन्त्रसङ्गा-
 न्यायनरूपत्वान् । अथ त्वनुष्ठेयार्थक्यनात् पूर्वोक्तैव व्युत्पत्तिः समीचीना ।
 तद्देवातिशयप्रायतु (तद्देवातिशयंशयितुं ?) धर्मशास्त्रस्य न्युक्तवचनांतराचामा-
 पोदा निश्चये (१) संज्ञावच्छेदाय संबद्ध इत्युक्तं तस्य शास्त्रस्यानुष्ठानप्रधान-
 त्वान् पाठस्य पाठस्य स्तुता (१) किञ्चित् अस्त्वमाश्रम वेदायत् वत् स्वसाधन-
 त्वमाह (१) । यथाध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तया । अध्येतव्यं पदमेव
 (प्रयत्नेन ?) । नियतं स्वर्गनामिनेति निगदव्याख्यातमेतत् । अध्यायेऽथाव-
 शितं समुदितसुमयोः काष्ठयोर्धादमे स्वात् प्रायश्चित्तं यद्विधिं ननु पदमवमन्
 पातकादौ रहस्यम् । अन्तत् श्रीमादिहस्तसुविहितफलद कर्मणो यो
 विपाकः सर्वं भावीपक्षम् अतिष्ठदयमिदं व्याकृतं माधवेन ॥ • • • • • * ॥
 ॥ • • • • • ॥

Colophon.

इति श्रीमहागजाधिराजपरमेश्वरवैदिकमार्गप्रवर्तकम् श्रीवीरभुक्तभूपात्र
 सायनाय धुरन्धरस्य साधकामात्मन्य ज्ञातौ पराशरकृतित्याख्यायां माधवीयायां
 द्वादशीऽध्यायः समाप्तः ॥ • • • • • प्रायश्चित्तकाण्डे ॥ • • • • • ॥ • • • • •
 • • • • • ॥

विवरणम्—श्रीमन्माधवाचार्यविरचितपराशरकृतित्याख्यावद्विषयं निबन्धः पराशरमाधवइति
 जाया प्रसिद्धः ।

No. 509. हेमाद्रिः (परिजेपखण्डे कालनिर्णयः) । Hemādriḥ,
 (Parisheshakhaṇḍe Kālanirnayaḥ). Substance, country-made white paper,
 12 x 4½ inches. Folia, 505 (of which fol. 473 and the last are written
 on one side only). Lines, 5-11 in a page. Character, Nāgara. Date,
 Samvat 1840 Appearance, old, and written by different hands.
 Prose. Generally correct. Complete.

Beginning. श्रीमद्वैश्व नमः ॥ श्रीमद्वैश्वनाथ नमः ॥ कथायां नि ददातु श्री गुरुपति
 र्यंकिष्ट इति सति श्रीदीयध्वनि कर्मणि प्रभविर्गुं ब्रह्मायि निद्रायने ज्ञाते
 यद्वरं प्रदाममुत्तमे श्रीमाधवाय्योदये रंक्षसां कर्मकुत्रे निविमते देवद-

खधीरपि १ मयत्पुण्यद्विरण्यगर्भरसनाभिं ह्यमनाध्यासिनौ मेयं वागधि-
 देवता वितरतु श्रेयासि भूयासि वः । यस्यादामलकीमलागुलिनखशीकुम्भ-
 वहेलितः शब्दब्रह्ममुघानुधिवुं धमनसुच्छृंखलं खेलति २ नमस्तस्यै विन्दीदर
 विलयरचाप्रकृतये शिवाय ह्ये श्रीघण्टिदुरपन्न (१) प्रणतये चर्मदम्बच्छद
 प्रथितप्रपुलीलातनुभते निवेदो वाचामप्यपयनिजतत्त्वस्मृतिरुते ३ रागः
 लक्षणवत्तव श्रुतिरिचं चेतयमत्कारिणी सुग्धे र्चच्छ (१) यथा मया द्रवयते
 वैदग्ध्यमाविःलतं ज्ञानौते दयितैव सा द्रवयते यद्यद्विधत्ते भगनिपुको मधु-
 भित्रिक्तरमुच्छः स्निध्यन् प्रियां पातु वः ४ ते दीवस्य गभस्तथी दिनपतेरापन्न
 वेदहिदी निःकृतं तु कृतांतपचनपयप्रस्थानदीप्यानि वः धैः सौवर्णविधा +
 + + + निमांतुमभ्युदतैः कौर्णखर्षपरामरामघटितं दिक्कचक्रमाल-
 क्ष्यते ५ राजा राजीवचक्षुर्विजयति + + + + श्रीतांघ्रमश प्रादुर्भूतः
 चित्तौशः चित्तिपतितिलकः संघण' सिंहराजः सत्पुत्री जैवपालः सश्वर +
 + + ला खडगश्रीरक्षादिष्ठापकानां समग्रानि यत्रसो भाजनं कृष्णभूपः ६
 अस्ति प्रजसमाधु इटमुकुटतटप्राचुरणागुदंठशेषी वेषी विराजन् पदयुगल-
 गलद्वन्द्वनिर्ध्वरबीरः साहस्रिः सीमसीमाहु तचरितमरारमदंभाहमशा-
 भितिन्यस्तप्रशक्तिसदनुजतनुजः श्रीमहादेवभूपः ७ आक्षैलासहिलासालसगण-
 तदक्षीगीतगौरीमकीर्तेरावर्षेखीलपायोनिधियललक्ष्मीदेवैलात् सुवैलान्
 आपूर्ण्यलान् परक्षादपि धरतिभृतः कल्पसाला यदीयामाशाशासामभीमाः
 भरसुकुलमिलनश्रीलयः पालयति ८ संघामिष्वधमर्चतामुपगता बीराः पर
 कीटयः सेवाश्रीत्युपपादनेन विधिना धीराद्विरस्य चणान् अक्षादादती निर-
 लयसुखं तमेव दिवं यस्मी दिक्पालानिब साचितां यमयितुं दिग्गणसीमचति ९
 हिलासादितलक्षमार्गणगर्भं युत्वेतदीयं गुणं येषां श्रेष्ठिरनुस्वरत्नहरद्वन्द्व-
 दानाहु त तेषामिव महाहवेषु मिलता प्रत्यर्चिनामर्चिनामप्यासाद्य भुजं व्रजति
 विलस्य सैव्यानि दैव्यानि च १० अश्वोर्ध्वर्ध्वमभूमीदृग्गहनगुहागर्भगर्जनं
 शर्वेन्द्र त्रासव्यासप्रसंगीक्षलनकुलकुलव्याकुलव्यालमाला दारंवार श्रुतै-
 तद्भुजगयुगे स्तीतभीतज्वलीघा मूर्च्छासम्प्लेति हसतिप्रचरधर्यौ
 लघयनौ द्विषतः ११ अनेन चितागणिकामधेनुकल्पद्रुमानधिजनाय दत्तान्
 विलोक्य शंके किममुष्य सन्तुष्टीर्जाणानाद्योपि करपदोभूत् १२ तस्यासि नाम
 हेमाद्रिः सर्वश्रीकरणप्रभुः मित्रोदारतया यथ सर्वश्रीकरणप्रभुः १३ तत्पाद
 कुलितचरिम पवित्रकीर्तेर्वेजे हिमाश्रविशद्वृत्तिराविराजोत् लोलावतारमक-
 रोदिह वासुदेवमप्यादृजिजातिवदजृम्भत कामदेवः १४ हेमाद्रिरिच्छिलभृतल
 गीतकीर्णिसस्याय मूर्धुरजनिष्ट वरिष्ठमूर्ध्नि, नाथा सखीपि विजितपरितेन

येन आधामुपैति न हि काचन काचिनादिः १३ तस्य श्रीकरनेत्रस्य काचि-
लेखनचातुरी यमःप्रशस्तिमिश्रुते येन + + + + भूतः १४ त्रिभि
विधाया निखिता जनस्य भानि विमूला परिमृज्य दुष्टा कृत्वाचिनीमेघ
निखन्ययेन + + + नौ कुर्वते विधिः १० + + तत्र काचैश्चतुर्भिर्न-
दानतीर्थमीचामिधैर्वर्गचतुष्कमुक्ता विरच्यते मण्डपिष्टवस्तुव्यावर्धनाय
परिशील्य १३ तत्रादी देवताकाचं तत्रः कालनिश्चयः विपाकः कर्ण-
पत्राक्षचार्णा समुद्य २६ मङ्गप्रक्षारणादी चलाप्येतामृतक्रमात् तत्रोक्त-
मतदानानि कर्मजातीययोगिना २० कुर्वते करवाध्यक्षीहेमादिः काल-
निश्चयः ॥ तत्र काचसदृशं तूर्णपुराणे दर्शितं ॥ यनादिरेव भगवान्
काचोन्नीतरीरः । सर्वगतान् सततवन्तान् सर्वाम्बलान्देवतः ।

End.

उपदिष्टकालातिक्रमे चाधिकाग्रभावादेव मुख्यद्रव्यसोभानुमुखकालाति-
क्रमो न कार्यः एतदेव सन्देहपूर्वकमुपपन्नं चिकाङ्गमङ्गलेन निर्वर्तितं ।
मुख्यकाले हि मुख्यं चेत् साधनं नैव स्वभवेत् । तत्कालद्रव्ययोः कस्य
मुख्यत्वं गीचतापि वा । मुख्यकालमुपाश्रित्य गीचं मुख्यस्य साधनं न
मुख्यं द्रव्यसोभेन गीचकाप्रतीपत्वं ॥ तदेवमेतत् सिद्धं वचनमनरेण
गीचकाप्रपञ्चं न कार्यं सति तु वचने गीचस्य तस्यात् परस्यापि यदर्थं
कार्यमिति ।

Colophon.

इति श्रीमद्राजधिराजश्रीमहादेवीयममलकरवाधीश्वरमहोदयविद्याविशारद-
श्रीहेमादिविरचिते चतुर्वर्गचिन्तामणी परिशिष्यष्टके कालनिश्चयः ॥ १ ।
॥ सप्तमः ॥ शिवमस्तु ॥ संवत् १८३० ॥ ५ ॥ ॥ श्रीरामचन्द्राय
नमः ॥ ॥ ॥ शिवाय नमः ॥ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

विरचम्—हेमादिकृतचतुर्वर्गचिन्तामलस्यैतपरिशिष्यस्थीयकालनिश्चयद्वयोऽयं निबन्धः ।

No. 510. महादानविधिः । Mahādānavidhiḥ. Substance, country-
made white paper, 8x3 inches. Folia, 10. Lines, 1-9 in a page.
Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worm-eaten
throughout. Prose and verse. Generally correct. Incomplete.

A work on the merits of Mahādāna or certain special gifts.
Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ गंधर्वचर्य ॥ हिमाद्री प्रवकाडे लक्ष्मणाय नमः ॥
विश्वं सुनिभिः श्रुतं ॥ खिगे बाज्यं धीरं मधु तथा मधुराय नमः ॥
लक्ष्मणाय नमः ॥ लक्ष्मणाय नमः ॥ लक्ष्मणाय नमः ॥ लक्ष्मणाय नमः ॥

End, (नासि)

Colophon. (जान्ति)

विवरणम्—महादानमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः अष्टसंपूर्णः ।

No. 511. तीर्थयात्राविधितत्त्वम् । Tirthayātrāvidhitattvam. Substance, foolscap paper, 20×4 inches. Folia, 39. Lines, 3-6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1747. Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of pilgrimages under the title of Tīrthayātrāvidhitattwa by Raghunandana.

Beginning. श्रीकृष्णः प्ररथं नमः श्रीकृष्णाय ॥ प्रथमं सविदानन्दं रामं कानदमीवरं ।
तीर्थयात्राविधेस्तत् सति श्रीरघुनन्दनः ॥ प्रथमं तीर्थयात्रापूर्वदिवसे संयती-
भूय यात्रादिनि तीर्थयात्रानिमित्तं यात्रं बहुसर्पिःसमन्वितं पार्श्वविधिना
कृत्वा अग्रतो वर्त्मन्यपि कर्त्तव्या गृह्यायाना कर्त्तव्या (१) केनापि द्वित्रिभ-
सुच्यते तदनुष्ठानक्रमः कर्त्तव्येष्वुभयदिने एकभक्तादिकं कृत्वा तदुत्तरदिने
श्रीरघुपरासय विधाय तदुत्तरदिने कृत्वा नित्यक्रियः गयेन यज्ञानिष्टदेवताय
संपूज्य चिरञ्छादिना परितोष्य श्रीं अयेत्यादि प्रतिपदमन्त्रमिधमन्त्रमन्त्र-
समफलप्राप्तिकामतीर्थयात्रासहं करिष्ये इति संकल्प्य मुद्राकण्डकापाय-
नस्य श्रीपानहृत्धारणकापांटीवेमं परिधाय वसन्यवस्त्रं दीपं प्रदक्षिणी-
कृत्य मीथाननं गत्वा याज्ञशेषघृतेन सह पारय कुर्यात् ।

End. यस्तत्र उदितुः क्षिप्ते प्राणाश्चरति मानवः । स तृतीयलोकमाप्नुयात् देवलो-
कं नृपः । पुनर्मांशुषां प्राप्य ततोमीक्षमवाप्नुयात् । इति कोषार्कविधिः ।
त्रिकोषाया भवः कोषोऽपेति कोषार्कः ॥ • ॥

Colophon. इति श्रीहरिहरमहापात्र्यात्मजश्रीरघुनन्दनमहाचार्यविरचितं वाचस्पति-
मिश्राद्यनुसारेण श्रीपुरुषोत्तममूर्तौषधयोगतत्त्वं समाप्तं ॥ १० ॥ समाप्तपात्र्यं
शब्दः ॥ ग्रन्थमन्त्रु शकाब्दाः १०४० ॥ १० ॥ धीवत्स चतुर्विंशतिदिवसीया
लिपिरितं ॥ श्रीरामः ॥

विवरणम्—आर्षश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिततीर्थयात्राविवक्षितसनामकीर्त्यं विवक्ष्यः ।

No. 512. महालक्ष्मीकथा । Mahālakṣmīkathā. Substance, country-made Kāśmīrī paper, 11×5 inches. Folia, 5. Lines, 9-16 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1847. Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Verse. Not correct. Complete.

Extracts from the Bhaviṣhyottara Purāṇa on an observance called Mahālakṣmīvrata performed on the white lunar eighth day in the month of Bhādra, containing also the story relating to the same.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ युधि ॥ स्वस्मान्नामपुत्रायुःसर्व्वेव्यसुखमदं ॥ व्रतमेकं समाचक्ष्य विचार्य्य पुरुषोत्तम ॥ योक्तव्यं तवाच ॥ दुष्काराणामेवेत्य (नेपथ्यं ?) परिष्यामे विप्रिहृद्ये ॥ एतद्वत् इत्यस्यादौ देवेन्द्रः प्राह नारदं ॥ १ ॥

End. प्रयान् इव तीर्थेषु देवताय (१) भगवतिव ॥ नदीषु च यदा गङ्गा व्रतेष्वेव (१) तथा व्रतं ॥ २८ ॥ चन्द्रं चार्धं च कार्मं च मीचं च यदि वाहितं ॥ तदेतन्मत्तं व्रतं ब्रह्म कुर्व्वन्महासमन्वितः ॥ २९ ॥ व्रतमिदमनुचक्षे नारदेनोपदिष्टं सुरपतिरपि पचाह्वयिताये च खिमे ॥ स्वमपि कुर्व्वन्तदेतद्वन्द्यं मूनी यदा श्रादभिमतकञ्चसिद्धिः पुत्रपौत्रादिर्गङ्गिः ॥ ३० ॥

Colophon. ॥ इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे महालक्ष्मीकथा समाप्ता संवत् १८४७

विवरणम्—भविष्योत्तरपुराणावर्गगतमहालक्ष्मीव्रतविवक्षकीर्त्यं विवक्ष्यः ।

No. 513. भिक्षुतत्त्व । Bhikṣhutattvam. Substance, foolscap paper, 10×6 inches, bound like an ordinary book. Pages, 240. Lines, 8-20 in a page. Character, Bengālī. Date, 1290 Bengālī era. Appearance, fresh. Prose and verse. Not correct. Complete.

A work treating of the duties of Bhikṣhus (mendicants), those holding the last Aśrama, under the name of Bhikṣhutattva by Śrīkaṭṭha Bhikṣhu.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥ भिक्षुः (१) यद्विचार्य्यति यो विवक्षितः (१) भगवानन्दव्यासः (१) प्रुषा बन्धे तां परदेवतां प्रतिजगुः न भिक्षितां सर्व्वदा ॥ यद्वागोऽहं नन्द-
बन्धेनियमं यन्मोक्षमेतन्मम ॥ यदा सर्व्वान्तरात्मनिहता (१) न विदिता मन्त्राः ॥

সত্যাপরং ॥ বন্দে বেদানমুখ্যযুতকৃতমহিমযৌগুধন্থ শান্তিৰূপান্ নাম্বাঃ—
নামি সত্যাপরং ২২ সদা যৌমহঃদেবতীর্থান্ ॥ ব্রহ্মকায়মত মন্থনধিত-
মনসান্ মুক্তিযুতে প্রমুখান্ (?) ॥ নানাবিদ্যাদিদানাদিকতরুহতান্ নষ্ট-
দুহংষ্টকামান্ । পূৰ্ব্বাধ্যায়মতং বীজ্য তথৈব বীরব মতং ॥ ভিত্ততস্ব'
মদুযাগং বক্তি যৌকষ্টমিতুকঃ ॥

End. যতিপুত্রস্বয় পিতৃর্নরখে সন্নিহিতযেতু বপনপূর্বকং সাতা পূর্বকং সন্মৈ কৃত্যান্ ॥
অসন্নিহিতযেতু ॥ মরশবানী শুভা বপনপূর্বকং যুক্তশাখয়া নারায়ণপলি
কৃত্যান্ ॥ • ॥ * ॥ • ॥

Colophon. ইতি প্রবোধবিধিঃ সমাপ্তঃ ॥ • ॥ • ॥ • ॥ বিস্মি (বিশ্বৈ ?) দর পদতিঃ ॥
• ॥ • ॥ • ॥ • ॥ • ॥ যৌদুর্গাচরণে মম ভক্তিহরতু ॥ • ॥ সন ১২৮০
সাল ফাল্গুন ॥—

বিবরণম্—ভিত্ততস্বাভিধমিস্তায়মকর্কবিষয়কীড়্য দিবসঃ যৌকষ্টমিতুরচিত' ।

No. 514. ব্রতপ্রতিষ্ঠাতত্বম্ । Vratapratishthātattvam. Substance, country-made yellow paper, 18×2½ inches. Folia, 7. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the performance of certain religious observances, under the name of Vratapratishthātattwa, by Raghunandana.

Beginning. অথ যশ্চৈবিনা সামান্যব্রতপ্রতিষ্ঠাপদতিঃ ॥ অশ্রুত্বৈগৈবদং বিদ্য' নলা
তনুপীতযিঃমিত সস্ব' ব্রতপ্রতিষ্ঠায়া বক্তি যৌরপুণন্দনঃ ।

End. (নাস্তি)

Colophon. (নাস্তি)

বিবরণম্—আর্চন'যৌরপুণন্দনমহাচার্যনির্বাচিতব্রতপ্রতিষ্ঠাতত্বরূপীড়্য দিবসঃ ।

No. 515. বাস্তুপূজা । Vāstupūjā. Substance, country-made colourless paper, 8×3 inches. Folia, 9. Lines, 5-9 in a page. Character, Nāgara. Date, Samvat 1858. Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the worship of the gods that preside over dwelling houses, with > Vedic Mantras. Anonymous.

Beginning. श्रीमच्छाव नमः । तमीशानं जगतस्तथा स्वस्थं प्रियं जन्मवसेहमहं वरं ।
पूषाशो यथा वेद सामदृष्टे रक्षितापायवन्द्यः स्वस्तये ॥ ० ॥

End. अथस्वीतवमसि अथस्व सरामसि अथस्व योनिरसि अथस्व नाभिरसीन्द्रस्य
मधमसि मित्रव्यासि वरुणस्यासि सपासं हर्षं हरेत् ॥ इवासि मुशासि
सुमासि ॥ चार्ता ऋदो चंपातेषं तिर्य्यक्षं दिग्व्यः पातु ॥ संवत् १८ । ५८
पौष वदि ११ इहस्पतिक पुश्वक्ष विहितं गंगारामपौडे ।

Colophon. (नासि)

विवरणम्—वैदिकमन्त्रकरणकृष्णपूजाप्रयोगरूपीऽयं निबन्धः ।

No. 516. विष्णुरहस्यं । Vishṇu Rahasyam. Substance, white and yellow paper, 12 × 5 inches. Folia, 194. Lines, 8-9 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Verse. Not correct. Complete.

Extracts from several Purāṇas on the greatness of God Viṣṇu, by Vasishṭha Rishi.

Beginning. श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीलक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः ॥ श्रीवेदव्यासाय नमः ॥
श्रीमदानन्दतीर्थभगवत्पादाचार्येभ्यो नमः ॥ श्रीरम् ॥ श्रीं ॥ यतीभूतानि
जायन्ते येन जीवन्ति तान्मुत ॥ जीवन्ति जीवदलेषां तं विष्णुं प्रथमाव्यहं ॥
नैमिषे निमिषसेषे अथयः श्रीमकादयः दीक्षिता वैश्वदे यज्ञे मूर्तं पञ्चकु-
रादरान् ॥ अथयः ऋतुः ॥ मूर्तं मूर्तं महाभाग वद नो वदतांवर । संसाराशौ
निमग्नस्य कथं स्वाश्वयती हित ॥

End. किं वक्ष्यामि वत भाग्यरुपदं यद्यासुवत्तुजगन्धवासितं । पीतं पयोविष्णु-
रहस्यनामकं पुनः पिबेन्नी जननीपयः पुमान् ॥ ४८ ॥ विष्णुः (?) जीवाश्च-
मृतानि भूयोऽप्यारुप्रियो विष्णुकथामिदाप. ॥ इहानि सिध्यन्ति सदा तत्राप
मया परवापि हरेः प्रसादान् ॥ १० ॥ इत्थं ते सुनयः सर्वे श्रीनकाया
महोन्नतः श्रुता विष्णुरहस्याख्यं निश्चयमानाख्य (?) मूर्तं ॥ ११ ॥ प्राप्नुमूर्दं
परं विष्णोर्हृदं भक्तिमताश्रुयान् ॥ प्राशुवन्धुसिन्धेजानि यदीन्द्रादयोऽ-
सिन्धाः ॥ १२ ॥

Colophon. इति श्रीविष्णुरहस्ये नासिष्ठे विष्णुमहिम्नवर्धनोनाम पंचपंचाशत्तमोऽध्यायः
 श्रीविष्णुरहस्यमिदं पुराणं तुरीयब्रह्मप्रदमार्चिहारिणं ॥ मया प्रदत्तं वैकुण्ठ-
 वर्धनाय गंगातटे भाग्यमभ्युपगतये ॥ १ ॥ कार्त्तिके लक्षपदे तु दशमं
 भीमवासरे ॥ नारायणेन लिखितं श्रुतिं दाय्यसुतेन च ॥ विष्णुवापुप्रियायै
 लिखितं दत्तमेव च एतेन ग्रीयतां विष्णुर्मुखो सर्वदा मम ॥ १ ॥ इदं
 पुस्तकं लक्षगिरिदेशीयनरसिंहसुतनारायणलिखितं (१) वैकुण्ठार्थवर्धनाय
 श्रीमन्मध्यांतर्गतलक्ष्मीनारायणग्रीयते दत्तोऽयं यद्यी श्रीविष्णुरहस्यं संपूर्णं
 श्रीलक्ष्मणार्पणमस्तु श्रीवेदव्यासार्पणमस्तु श्रीलक्ष्मीनारायणार्पणमस्तु ॥ क क श्री
 क श्री क श्री क श्री क ॥

विवरणम्—विष्णुरहस्यं नाम श्रीविष्णुमाहात्म्यविषयकोऽयं निबन्धः श्रीसिंहदेवेन संगृहीतः ।

No. 517. विष्णुनैवेद्यं । Vishnunaivedyam. Substance, foolscap paper, $3 \times 1\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 6 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, somewhat old. Prose and verse. Correct. Incomplete.

A work showing how नैवेद्य or food offering is to be made to God Vishnu. Anonymous.

Beginning. श्रीगुरु ॥ देवसायै चतुष्कीर्णं भंडलं कृत्वा दक्षिणां निधाय ॥ श्रीं नाराय-
 णाय विप्रस्ये वासुदेवाय भीमहि तस्मै विष्णुः प्रचीदयाम् ॥

End. (नासि)

Colophon. (नासि)

विवरणम्—श्रीविष्णुमहिम्न नैवेद्यदानविधानविषयकोऽयं निबन्धः ।

No. 518. भगवन्नाममाहात्म्यं । Bhagavannāmaśātmyam Substance, country-made white paper, 16×5 inches. Folia, 30. Lines, 9-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, fresh, but thoroughly worm-eaten throughout. Prose and verse. Generally correct. Complete.

A work on the greatness of the name of God, by Raghunātha Yati.

Beginning. श्रीमच्छेनाय नमः श्रीं नमो गुरवे यन्नामकीर्तनादेव सद्यः पापक्षयीभवेत्
तमहं संख्यरामींशं शिवं रूपं विमुक्तये ॥ ननु नामकीर्तनात् सद्यः पापक्षय-
प्रतिपादकमन्त्रार्थवादविहासपुराणोपपुराणमद्विताममादीनां कर्मानुष्ठान-
पराणां श्लाघं ब्रामाख्येव नास्तीति चेत्

End. तथा श्रीमन्दपूर्व्ये जयमन्दमध्यं जयदयानंतरतस्तवैव त्रिःसप्तशती नरसिंहनाम
अपत्रिहंति त्रिजकीटिहत्याः सप्तदशरितं नाम इरेनांम चिदात्मकं फलं नाम
अमो बलं सप्तसप्तदशो विधिः संयांतरे श्रीकृष्णः सत्तं प्रवीमि मनुजाः स्वय-
भूर्वाङ्मयीनां सुखं नरसिंह जनाहंनेति जीवन् मप्यनुदिनं मरचे रणे वा
याथावकादसहस्रोऽपि ददाम्यभीष्टं यन्नामकीर्तनादेव कृतायां अय्यही वयं
सक्ये शिवाय कृष्णाय भूयोभूयो नमाम्यर्च ॥ भगवन्नाममाहात्म्यं धानां
संयजः कृतः रघुनाथेन्द्रवतिना शिवस्य परिमुक्तये ॥

Colophon. इति श्रीरघुनाथवतिना विरचितं श्रीभगवन्नाममाहात्म्यं समाप्तं —

विवरणम्—श्रीरघुनाथवतिविरचितभगवन्नाममाहात्म्यविवरणकीर्त्यं निबन्धः ।

No. 519. पूर्वकमलाकरः । *Pūrtakamalākaraḥ.* Substance, country-
made white paper, 14×6 inches. Folia, 117. Lines, 10-14 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1953 ; Śaka 1818. Appearance, fresh.
Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the consecration ceremony of
tanks, gardens, temples, &c., by Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāma-
krishṇa or Rāmachandra Bhaṭṭa.

Beginning. ॥ श्रीमच्छेनाय नमः ॥ नारायणात्मजश्रीमद्भगवत्सर्व * भूतना कमलाकर-
संज्ञेन पूर्वे समविहीयते ॥ अथ नात्मीकृज्ज्वायधीमर्गः

End. ततो देवतामुत्तरपुत्रां कृत्वापि संपूज्य विभूतिं भूत्वा विश्वं संसारान् दुरी-
हिताय दत्त्वा सद्यश्च विमान् संभीज्य कर्मभरापेक्षं कुर्यात् ॥

Colophon. इति श्रीमीमांसकसाम्प्रदायमहात्म्यमहाभट्टोपाध्यायकमलाकरभट्टकृत ऐन्द्री-
महाविशिष्टवितः पूर्वकमलाकरः समाप्तः संवत् १८१२ मध्ये १८१८ का

* We find at the beginning of another chapter :—"श्रीरामवितरी जला मयेजं
भारदां शिवा । नारायणात्मजश्रीमद्भगवत्सर्व भूतना कमलाकरसंज्ञेन पूर्वे विधिदिदीयते" ॥

विवरणम्—पूर्णकमलाकरनामकजनाग्रयायुर्गविधानविषयकी इत्यं निबन्धः श्रीकमलाकरभट्ट
विरचितः ।

No. 520. स्मृतिकौस्तुभः । *Smṛiti Kaustubhaḥ*. Substance, country made white paper, 13×6½ inches. Folia, 346. Lines, 6-10 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, old, and slightly worm-eaten throughout. Prose. Not correct. Complete (a part only).

A work on Sañskāras or purification ceremonies under the title of Sañskāra Kaustubha, by Anantadeva. It belongs to his *Smṛiti Kaustubha* series.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ अ ॥ गर्भाधानप्रभृति विहितानि
निकसंस्कारयुक्ते चित्तादर्जे सकलमुनयोयं प्रपद्यंति दिवं चंद्रादिव्यामलतक्तितो
भाप्रवाहेति (१) दानं वंदे वेदैः शिरसि निहितं पालकं पांडवानां ॥ १ ॥ गता
हरिगुरुचरणौ मादिरयो ये जयप्रदं विदुषां ॥ मधुमार्गं तमोदावहनपुत्रा
संस्कारकौस्तुभं तनुमः ॥ २ ॥ अथ श्रीकृष्ण संस्कारः तत्र गर्भाधानं प्रथममुच्यते ॥
End. ब्राह्मणपत्रे वादी आश्वादनार्तं अश्रीकरचपूज्यं सर्व्वं कुर्यात् ॥ श्राद्धं पुनः
पितृयज्ञः ॥ आग्नेयवातुशानात् ॥ अथीमदग्नेयं क्लीय समापयेदिति
क्रमः ॥ आहिताग्निम् ॥ सर्व्वोपायगोपनीया वा दक्षिणाग्रादेव पिंडपितृ
यज्ञं कृत्वा पार्व्वेयश्राद्धं पश्येन कुर्यात् ॥ इति अतिथंगमप्रयोगः ॥

Colophon. इति श्रीमदनन्तदेवसुतापदेवतनयेनानन्तदेवेन विरचिते स्मृतिकौस्तुभे संस्कार-
दीधितिः समाप्तिमगमत् ॥ ॥ श्रीसर्व्वसुदासिचार्य्यचमन्नु ॥ ॥ ॥ रामचंद्राय
नमः ॥ ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ छ ॥

विवरणम्—श्रीमदनन्तदेवविरचितस्मृतिकौस्तुभात्मगतसंस्कारदीधितिनामकसंस्कारविषयकी इत्यं
निबन्धः ।

No. 521. विवाहादिकर्मानुष्ठानपद्धतिः । *Vivāhādi-karmānush-
ṭhāna Paddhatih*. Substance, brown paper, bound like an ordinary book,
9×6 inches Folia, 78 Lines, 12 in a page. Character, Bengali.
Date, Śaka 1715. (१)* Appearance, not much old. Prose. Generally
correct. Complete

* शके भूतकृतमुत्पन्नानि । Bhūta = 5, Ku = 1, Muni = 7, and Abja = 1 ;
thus we get 1715, but it does not appear to be so old.

A guide to the performance of the ten purifying ceremonies, as marriage &c., as performed by the followers of the Sāma Veda by Bhavadera. This work generally goes under the title of Bhavadeva, the name of the author.

Beginning. श्री नमो गणेशाय ॥ चतुर्वदनसप्तस्यचतुर्वेदकटुमिनि (ने १) । दिशा-
मुष्टेयमत्कर्णभाविणे ब्रह्मणे नमः ॥ गृह्यसूत्रार्थमानीक्य हन्दीगानामिदं
कृतात् । कृता श्रीभद्रदेवेन कर्मानुष्ठानपद्धतिः । तत्र मर्त्यशामाहृतिपुस्त-
कचर्चा कुशष्टिकासंभूतादिमाध्रतान् कुशष्टिकैव प्रथममभिधीयते । तत्रो-
भयतथमुद्देशप्रमाणं द्विजं शर्कंराडायाव्येकमनुपादिरहितं पूर्वोक्तपुत्रं मम
वा क्षायामस्त्यपमदितं वीमयेनीपलिय तत्र चातः सुचिराधानः प्राप्नुवः
कुशष्टिकासंभूतपविष्टः कर्णां चतुरणां दिग्बभूवसाथे कुशकुसुमवदितं
चदक्ष्पात्रं भूमौ निधाय दक्षिणं जानुं भूमौ पातयित्वा सत्यहस्तप्रादेशं वज्रि-
न्यायनपर्मणं भूमौ निधाय दक्षिणहस्तेन कुशर्मचं गृहीत्वाष्टुष्टपरिमिता-
ष्टुलहादमाष्टुष्टप्रमाणां प्राप्नुषीं वृन्दीदेवताकां रिखासुत्रिषा पीतवर्णां
ध्यायेत् ॥

End. इति दशदिशु वनीन् दत्त्वा सङ्गम्याहृतिहीनं कृत्वा प्रादेशप्रमाणवृत्ताङ्गमूर्ध्नी-
समित्प्रक्षेपानं प्राकृतं कर्णं समाय्य चदीपं आशायनङ्गीमादिवामदैव्यगानार्ण
कर्णं निर्वर्त्तयेत् ॥ ततो यद्यनेन कर्णं कृतं तदा तर्ह्ये गृह्यपतिर्दक्षिणां
दद्यात् ॥ अथ गृह्यपतिरेव कर्णां तदा कर्णकारयिणे ब्राह्मणाय दक्षिणां
दद्यात् ॥ * * *

Colophon. इति श्रान्त्यार्थं समाप्तं ॥ * * * । बालवदभीमुजङ्गमुजामिमतविपच-
प्रतिवेमतेयपादपुष्टमङ्गननामरिखीतकवाचम्यतिमरचकेविनीतकचभइश्रीभद्र-
देविरचितं हन्दीगानां विवाहादिकर्मानुष्ठानपद्धतिः समाप्ता ॥ * * *
॥ * । आदि मृदकुसुम्यजमाने देवगुदीर्दिने । राधस्तेमुमरासि तु दम्बीऽयं
निमित्ति मया ॥ यत्नायं कृतं तस्य भूयान् ॥

दिवारम् — श्रीभद्रदेवमङ्गिरचितः सामवेदिदशकर्मपद्धतिपटीऽयं निबन्धः ।

No. 522. सन्नगमविधिः । Sannyāsavidhih. Substance, country.
made colourless paper, 9x3½ inches. Folia, 13. Lines, 1-11 in a
page. Character, Nigara. Date, 1 Appearance, very old, and worn
out. Prose. Generally correct. Complete (without colophon)

A guide to the performance of such religious observances as are observed in an ascetic life. Anonymous.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सद्ग्रासविधिः ॥ आश्रमी सद्ग्रासाधिकारायै समस्तार्थं कुर्यात् अन्याश्रमी चत्वारि लक्षाणि कुर्यात् ॥ यजमानः प्राणाग्नयम् विध्वंशं संश्रुत्य देशकालौ संकीर्णं सद्ग्रासमर्थं स्वीकरिष्ये ॥

End. वेदमन्त्रैः प्रतिष्ठो कुर्यात् । पश्चाद्द्व्यहंतकाष्ठं बभ्रुचंदनदीप्त्यान् ॥ ॥ गणेशाय नमः ॥ अग्नये नमः ॥ दुर्गायै नमः ॥ लक्ष्म्यायै वासुदेवाय नमः ॥ इक्ष्वाक्यायै सकर्षायाय नमः ॥ पश्मिने प्रद्युम्नाय नमः ॥ उषरे अग्निहोत्राय नमः ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—सद्ग्रासविधिर्नाम सद्ग्रासगुठेयकर्त्तव्यविधानस्योऽयं विवस्वतः ।

No. 523. संकल्पकौमुदी । Saṅkalpakaumudī. Substance, country-made white paper, 17×6½ inches. Folia, 34. Lines, 4-10 in a page. Extent, 1225 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Samvat 1884. Appearance, fresh but thoroughly worm-eaten throughout. Not correct. Complete.

A work treating of the Saṅkalpa ceremony performed at the beginning of each religious work, under the title of Saṅkalpa Kaumudī, by Rāmākṛishna.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः प्रथम्य कमलाकांतं देवं बंध पदावर्जं (१) तस्यै रामहृदये रम्यां सङ्कल्पकौमुदीं यद्यपि संकल्पपदं भानाथे तथापि संकल्पः कर्म मानस-मन्यमरकोपे भानसे कर्म मनःकर्मितं कर्म मनःकन्तितलमाहायारीप-विषयस्य यथा रुद्रयामले न्यायिनीपार्श्वे तद्रव्यं मनसोपार्श्वे तं च यत् निवेदये-द्विष्टदेवे भक्तिप्रहासमनितः । निवेदयेदिति सामायेकविधातोः स्तब्धं विरष्टे (१) कथमर्थितत्वं (२) कथं तस्य देवाय निवेदयतः (३) मनोपार्श्वं (४) स्वल्पफलकौमुदिव्यापारवत्कारणत्वेन सामायेदित्यर्थः (५) नक्षत्रेण (६) फलक-व्यापारः कल्पितद्रव्यस्वासत्वात् ।

End. केचित्तु वारुणीयानं रात्रावपि कर्त्तव्यं रात्रावह्निं संध्यायां गंगायां च विशेषतः शालाग्रमेधजं पुण्यं गृहेषु (पु)कृत तन्त्रसैः इति श्रुतेरिति वदति तत्र अग्निनाश्रमेधफलकामस्याधिकारित्वविधिर्न तु वारुणीयानफलकामस्य अनाश्रित्यपराधे दिवसभागपरं संध्यारात्रिपदसमभिव्याहारात् प्रसंगीक-

कार्यावयवमने देवाद् भंगासंबन्धादिपूर्वजननमपि स्थानप्रतिप्रसन्नपर नानुगतं
निविमिषावात् (१) इत्यनेनैव रात्रौ अन्धमयप्रनेषात् तदपि स्थानं यन्निबं दिवसे
अततं अत्यग्र प्रावधिषां च संक्रादिदिनं वारुणीत्वेन प्रतिप्रसन्नाभावात् अन्यथा
पूर्वाह्ण एवेत्यत्र एवकारो व्यर्थः स्यात् रात्रौ नन्दादिपातास्य उपवासेन
दुष्टांतोत्पन्न केचित् सहाय्ये इति तृतीयां वदति उपवासेन हेतुना दुष्यति
इति व्याख्यापात् तत्र न हि उपवासेन हेतुना वदति किं तु उपवासं दूषयति
निवेद्यपथे तु दूषयति न दीपजनका इत्यर्थः आख्यातस्य जनकत्वे लक्षणा
घटादीन्मौलितं 'सु' पठं हि पश्यति इति वदति चक्षस्य संकल्पः अष्टम्युप-
वासस्य मूर्ध्यादये चारंमात् सत्पूर्वमरुद्वीदयएव सकलः तदाहत्यादी
सप्तमीशेषे सति तत्र कथं संकल्पः प्रधानांशैव विद्यानात् संकल्पस्यागत्यात्
अत्र केचित् त्रिपिनचदधारादि साधनं पुष्ट्यापयी" प्रधानगुणभावेन स्वात-
न्त्र्यात् न ते चमाः विधेयत्वात् प्रधानस्य पूजादिकर्मयोग्यभावेन त्रिप्यादि-
पुष्ट्यापयसाधनम् इत्यर्थः तेनाहत्यासुपवसेदित्यादीन् (२) तृतीयवर्गीविशेषणं
किं तु उपलक्ष्यमिति तेनाहत्याभावेपि सप्तम्या संकल्पः किं तु सप्तम्यामा-
भ्येति वाच्यं तथा च कर्मासंनिहितं नैव बुद्धौ विपरी(रि)वर्तते इत्याहु तदुप-
स्थानसुपादेयं शुची भवेत् ननु त्रिप्यादिकर्मैव विधेयकर्म अहेतुं कर्मा-
संनिहितमिति असंनिहितमनुपपन्नम् अतो बुद्धौ कर्म अहेतुत्वेन भासते
किं तु अन्नादिहितएव भासते ननु उपपन्नान् अत्र उपपादेयं शुची भवेत्
प्रधानकर्माणि त्रिप्यादेरहेतुत्वात् तथा भावग्रकइति वदति तत्र तिथेर्विधि-
बलमेव तत्र उपलक्ष्यसंदेहे कार्यान्वयान् विशिष्टत्वमेव लक्ष्यते अन्यथा
भावात्वा विनापि त्राई स्यात् आरभ्येति प्रदीगत्यापि तस्यात् ॥

Colophon. इति श्रीरामहृदयविरचिता संकल्पकौमुदी समाप्ता इत्यमरः ॥ संसन् (१)
१८८४ अथाह वदि (१) २ यथाः १९९५

निबन्धम्—श्रीरामहृदयविरचितः संकल्पकौमुदी नाम संकल्पविचारविषयकौट्यं निबन्धः ।

No. 524. स्मृतिचन्द्रिका । Smṛtichandrikā. Substance, foolscap
paper, 18 x 4 inches. Folia, 28. Lines, 5-7 in a page. Character,
Nāgara. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Not correct.
Complete

A work treating of some doctrines of the Dharmasāstras under
the title of Smṛti Chandrikā, complete in three chapters, in

which *Suddhi* (purification), *Adhikāra* (inheritance), and *Tithi* (lunar days), are treated of respectively, by Śukadeva, son of Bittala Miśra.

Beginning. ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीमद्विद्वत्प्रणम्य शुकदेव (१) गुरुमपि ॥
भीमराजस्य जनकः करोति श्रुतिचद्रिकाः ॥ यद्यप्यनेकमः संति यथाः
सिद्धा महीतये ॥ तथापि सुखवीधाय द्वियनेऽर्थं परित्यजः ॥ प्रायशो ह्यत्र
वाद्यायां वाक्त्राणि यत्र कृतचित् । श्रीमदीधाय यद्यत्र भूयस्त्वनिष्ठतये
॥ २ ॥ तावत् सर्वेषु नित्यनैमित्तिककार्यसु श्रद्धितान्माधिकारात् श्रद्धिर्विधि-
न्यते ॥ श्रद्धिर्नास्तिखिलविहितकार्याधिकारापादकी धर्माविधीयः तद्विरोधि-
धर्माऽश्रद्धिः ॥ सपिण्डजन्मादिनिमित्तकः सपिण्डजन्मादिनिमित्तकः (१)
सपिण्डजन्मादि स्वश्रुतीऽश्रद्धिहेतुर्नाश्रुतः ॥ एतच्च ब्रह्मपुराणमतं ॥ मनुः ॥
श्रद्धे विप्रो (गृध्रेविप्रो १) दशाहने द्वादशाहने भूमिपः ॥ वैश्वः पञ्चदशाहने
शूद्री मासेन सिध्यति (गृध्र्यति १) ॥ वर्षसंस्कारस्तु (वर्षसंस्कारस्तु १) शूद्रवत्
सपिण्डा विप्रादयः ॥ स्वस्वश्राद्धदिनसंख्यायां गृध्र्यति सकुल्यास्त्रिराचेष
गीमश्राद्धे खानेन रक्षी जन्ममरणे मेव च (१) सूर्योदयात् पूर्वे यदि भवति
तदा पूर्वमेव दिनं याच्याः (दिनं याच्यां १) ॥ मरणादौ च दत्तौयभागेऽतीति
स्वर्गः कार्यो न पूर्वम् ॥ जन्मेऽदौ च मेव स्यात् स्वर्गस्तु जन्मो विना ॥ पुत्रे
जाते विशतिर्दिनैः (१) गृहास्त्रयस्य तु मासेन ॥ मनुः ॥ सप्तमय दशाहनि
कुलस्रात्रं ॥ भुज्यते । दानं प्रतिपद्यी होमः स्वाध्यायश्च निवर्तते ॥ नित्य-
खानशौचा(च)मनभीजननियमास्तुश्रुतानि तु कुर्यादेव ॥ सप्तमय जन्मे
मरणे च ॥ दशाहनीत्यर्शचकालीपलचर्चं । सिद्धात्रं तु न भीज्यं ॥

End.

तासु संक्रान्तिषु खानश्राद्धदानादिकमवश्यं कर्तव्यं ॥ यथा ॥ सूर्यसंक्रान्तये
पुण्ये न खयाद् यदि मानवः ॥ सप्तजन्मसु रोगी स्याद्दुःखभीगी च जायते ॥
अथवा (१) दितये श्राद्धं विपुवहितये तथा ॥ युगादिषु च कर्तव्यं पिण्ड-
निर्बपनादते ॥ संक्रान्त्यां याजि दत्तानि हव्यकव्यानि मानवैः । तानि
तेभ्य दद्यात्कर्तुः (तेभ्यो दद्यात्कर्तुं १) सप्तजन्मसु निधितमिति ॥ पूर्वजराणि
परित्यज्य यावत् यावत् (१) कालेनीत्तररात्रिं मृत्युः प्रविशति ॥ समां सहस्रं
प्रातुमशक्तेति शृण्वान् ॥ अतो मुख्यमर्कतिकात्वात्संभवे तद्विहिते काले
पूर्वखिन् परखिन् वा खानं कार्यं । कर्कटपूर्वार्धविंशत्ताराः मकरे परा-
विंशतिर्नाशः । विष्णुः मयो प्राक् (विपुवयोः प्राक् १) पश्चाच्च दश नाशः
विष्णुः पद्विषु (विष्णुपदीषु १) परपश्चाच्च बौद्धश्च नाशः ॥ ब्रह्मिष्ठः । या याः
सन्निहिता नाशसाक्षाः पुण्यातमाः श्रुता इति ॥ अयं निरर्थो दिनसंक्रान्ति-

विषयः ॥ अईरानादधीराणो सकर्म पुर्वमहः मध्याह्नादुपरिस्नानादौ पुण्यं ॥
 अईरानादूर्ध्वं संक्रमी तु परदिनमध्याह्नं पर्यन्तं (मध्याह्नपर्यन्तं) पुण्यं । यदाईराने
 संक्रान्तिस्तदा पञ्चमासाः पूर्वपरिधमाः पुण्याः । मकरकर्मठधीभु विधिपमाह
 उक्तमार्गः ॥ यद्यत्तमयवेलायां मकरं याति मास्कनः प्रदोषे चाईराने वा घानं
 दानं परेऽहनि । अईरानादूर्ध्वं वा सक्रातौ वा दक्षिणायने ॥ पूर्वमेव दिनं
 ग्राह्यं वागमोदयते रविरिति ॥ इति संक्रान्तिनिर्णयः ॥ शुक्रदेवीपददंष्ट्रिण
 रचिता अतृतिचन्द्रिका ॥ सुख्यै मूयाहववतो हन्दावनविहारिणः ॥

Colophon.

इति श्रीमित्रविद्यात्मजप्रमियसु (प ?) कदेवविचरिता अतृतिचन्द्रिकाः (१)
 समाप्ता ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥
 ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

विवरणम्—श्रीमिहमित्रात्मजश्रीशुक्रदेवमित्रविचरितः अतृतिचन्द्रिकानाम् आर्त्तो निबन्धः परि-
 ष्वेदयपूर्णः । तत्र प्रथमपरिच्छेदे द्वाद्विनिदपञ्च द्वितीयेऽधिकारिनिदपञ्च तृतीये च तिस्रादि-
 निदपञ्चमसि ।

No. 525. स्मृतिचन्द्रिका । Smṛitichandrikā. Substance, country-
 made yellow paper, 16×6 inches. Folia, 282. Lines, 9-10 in a page.
 Character, Bengali. Date, ? Appearance, old, and worn out. Prose.
 Generally correct. Complete (Vyavahāraśāstra only; without colophon).

A work treating of some of the most important doctrines of the
 Dharmasāstras under the title of Smṛitichandrikā by Kuvera.

Beginning. श्री नमोगच्छेय ॥ हरस्तृतीपति इत्ये त्रियः पतिमुनापतिं विधापति गण-
 पतिं उदसतिमुद्यान् सुनीन् ॥ पदे पदे प्रचलता प्रतिवाहि वितावपि ॥
 सचचाहृद्विषये चन्द्रिका प्रनितव्यते ॥ अविदानीं म्व (हार ?) काण्ड
 आरभ्यते ॥ भगदौ व्यवहारम्वदप निरूप्यते । तत्र उहसतिः ॥ अश्वमचानाः
 पुदपाः पूर्वमावहृद्विचकाः । श्रीमदेवामिधूतार्गा व्यवहारः प्रकीर्णित इति ।

End. कात्यायनीऽपि बाजक्रीडामु ये सक्रा राजउष्णुषजीविनः । अदियस्य च यो
 वक्रा वधं तेषां प्रवर्धयेत् ॥ पुरप्रमाणप्रकृतिसंश्लेदादौ राज्ञा यत् कर्त्तव्यं
 मदध्यामिः प्रागेव प्रसङ्गादस्मिन् काण्डे सदाचारकाण्डे बाभित्तमित्युपरयते
 ते प्रकीर्णाऽव्यपदप्रतिपाद्य किञ्चिदेवेऽ(१)प्रतिपादित अवशिष्टमिह तत्र प्रसङ्गा-
 दुक्तमनुसन्धेय ॥ इति अतृतिचन्द्रिकायां प्रकीर्णांशस्य पदस्य विनि-
 विधानः ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥ श्रीकृष्णः ॥

Colophon. (मालि)

विवरणम्—श्रीकुवैरपण्डितविरचितः श्रुतिचन्द्रिकानाम धर्मशास्त्रविषयको निबन्धविशेषः ।

No. 526. सन्न्यासपद्धतिः । Sannyāsa Paddhatih. Substance, country-made white paper, 8×3 inches. Folia, 38. Lines, ॥ in a page. Character, Nāgara. Date, Śaka 1703. Appearance, old. Prose. Not correct. Complete.

A guide to the duties of a life of asceticism or Sannyāsa by Śankarāchārya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वतिर (१) नमः ॥ गुरुवरणक्रमस्तेभ्यो नमः ॥
श्रीज्वालामुखी सहाय ॥ १ ॥ अथ सन्न्यासायनपद्धतिः (१) ॥ प्रथमं गृह (१)
मातु (१) पिता माता गुरु भार्गव (१) पुत्र प्रार्थय (१) वी सर्वपरीक्षायाः ॥
अहं संन्यासं करोमि ॥

End. प्रचीपचारिण जनसाध्यर्थ ॥ यदात् सपरिवारं देवं हृदये सदास्य संहारं
विधाय प्रथमेन वादग्रवार जपित्वा (१) संप्रीत्यते सत्रं देवाभिनन्द्य जलपय्या-
चयते प्राचायानं तयं (?) कुर्यात् ॥

Colophon. ॥ इति श्रीमत्-शंकराचार्यविरचितं चत्वारि सप्तसंश्रयाय (१) समाप्तं ॥ ख ॥
शके १७०३ शुक्लमाससंवत्सरे भाद्रपदपक्ष ११ वार शुक्लवासरे तद्दिने लिखितं
समाप्तं ॥ श्रीगुरु भवतु ॥ श्रीरन्तु ॥ ख ॥ ख ॥

विवरणम्—श्रीशङ्कराचार्यविरचितः सन्न्यासपद्धतिरूपीऽयं निबन्धः ।

No. 527. सप्तगतीटीका । Saptasatitika. Substance, country made colourless paper, 20×2 inches. Folia, 74. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

कषारपगिरामद्वयं वाचस्पत्या ता नन्दे जगदीश्वरी भगवतीं भक्तिमयी-
भक्तिकां । अतिं श्रुतिं चापि पुराणजातं विचीका तन्नामि त्रिवेदितानि
गोपालनामा विबुधो विधत्ते टीकाभिना सद्यतीत्यर्थः ॥

End. चन्द्रियंशः चतुर्विंशः सुरयः देव्याः सकामात् एवमुक्तप्रकारेण वरं लब्ध्वा
सावर्णेः सावर्णिनामा मनुर्भविता भविष्यति सुट् ॥ १॥

Colophon. इति कथयन्त्यचट्टीकुलोद्भवशीगोपालचक्रवर्तिविरचिताया चण्डीटीकायां
सप्तप्रकाशिकायां देवीमाहात्म्यां संपूर्णम् ॥ १॥ सट्टिस्थितिप्रलयहेतुरहे-
वेतदेवै (१) व्यास समस्त जगदप्यस्य निर्मिकारा । या निर्गुणा गृहमयी
वचसाध्यमस्या सा चण्डिकास्तु वरदा नमस्तं गुरोरा ॥ आसीदप्यकुलीश्वरि
कथयन्तः श्रीमान् द्विरष्टाभिधः चत्वारस्तनयास्ततः समभवन् दीपानम-
नोऽप्यजः । श्वातो योऽप्यपरः (१) शिव इव सावेव तस्यात्मजौ श्वातो
ज्ञानमण्डवरी दिग्वररी दुर्गाभिधौ ज्ञानजः ॥ दुर्गासाधुतः श्रीमान्
गोपालः जतिनां वरः चकार चण्डिकाटीकामितां सप्तप्रकाशिकाम् ॥

विवरणम्—गोपालचक्रवर्तिविरचितदेवीमाहात्म्याटीकास्वीयं निबन्धः

No. 528. हरितालिकाव्रतम् । *Haritālīkāvrataṁ.* Substance,
country-made white paper, 12×3 inches. Folia, 8. Lines, 4-7 in a page.
Character, Nāgara. Date, Samvat 1855. Appearance, fresh, but slightly
worm-eaten. Prose. Not correct. Complete.

Extracts from the Bhabishyottara Purāṇa on a religious observ-
ance called Haritālīkā Vrata performed on the white third lunar day
of the month of Bhādra.

Beginning. श्रीमन्नेत्राय नमः संहारभावाकुलितालकायै कषाचवाचाभितर्कितखराय ॥
दिग्भरायै च दिग्भराय नमः शिवायै च नमः शिवाय ॥ १ ॥ केशाभिशिखरे
रम्ये गौरी वृक्षति शङ्करं । गुह्याद् गुह्यतरं देव कथयन्म भदेव ॥ २ ॥
सर्वेषां चार्थसर्वस्वमलायासं भङ्गत् फलं प्रसन्नोसि जगन्नाथ वृद्धि मे व्रत-
सुखमम् ॥ ३ ॥

End. एतत्ते कथितं देवि व्रतानां व्रतमुत्तमं प्रसन्नेनापि यत् कृत्वा तीर्थकोटिफलं
लभेत् ॥ ए

Colophon. इति श्रीभक्तियोत्तरपुराणे समामनेश्वरसंवादे हरितालिकाव्रतकथा समाप्ता ॥

श्रीशुभमस्तु संवत् १८५५ मिति भाद्रपद सुदि ४ निदिवा उदयरामस्तु
मीतिराम जि

विवरणम्—भविष्योत्तरपुराणसंग्रहटीतभाद्रपदद्वितीयाकर्णव्यहृतितालिकाप्रतविषयकीर्ण निबन्धः ।

No. 529. सन्ध्याटीका । Sandhyāṭīkā. Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

Explanatory notes on the daily prayer or Sandhyā Upāsana as performed by the followers of the Sāmaveda. Anonymous.

Beginning. श्रीं नमो नमोभ्यः ॥ अन्नं आपो धनं च्वाः श्रमनः सन्तु नूयाः श्रमः समुद्रिया
आपः श्रमनः सन्तु नूयाः ॥ + ॥ धनं च्वा आपो मरुद्देशमवाणि जलानि
नोऽस्माकं कल्याणं कुरुष्वेति शेषः ॥ तच्चानूयाः अनूपो जलमहलदेगः
जयप्राप्तमनूयं स्यादित्यमरः । अनुपदेशमवा आपः श्रमनः सन्तु गं कल्याणं
अनूपीति किप् श्रमनः कल्याणप्रापिकाः सन्तु ॥

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—सामवेदीयसन्ध्याव्यख्यानरूपीर्ण निबन्धः ।

No. 530. सन्ध्याव्याख्या । Sandhyāvyaṅgyā. Substance, country-made white paper, 28 × 2½ inches. Folia, 7. Lines, 5-6 in a page. Character, Bengali. Date, 1732 Śaka Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete

Another (complete) work on the same subject. Anonymous.

End. अथ सर्वं परं ब्रह्म । अनुष्टुभियं कालाग्रिब्रह्मदृष्टा ब्रह्मदेवताका तदुपस्थाने
विनियुक्ता करोमि इति क्रियापदमध्याहार्यं ॥ शेषः सुगमः सर्वधामपि
भूतत्वात् वेनायमर्थः एवंभूतं पुरुषं नमस्करोमि इति शक्तिः ब्रह्मनमस्कारा-
निश्चयबोधिका ॥

Colophon. इति सन्ध्याव्याख्यानं समाप्तं ॥ श्री दुर्गा म(का)द्याः १०९२ वैशाखस्य
श्रीविश्वनाथदेवमन्त्र्यः स्वाधरं श्रीदुर्गादासमहाचार्यस्य पुनकमिदं कृतान-
वृत्तिमिच्छुः कौ दिनकरस्य वारि मन्त्रे च माधवद्वयवितिममितयाशुलीयं सुदा ॥

सुविप्रमुखायायमर्गेणे (१) दमेकमुत्रं धरत्यकुलं च नरार्द्धं भूजेद्वरति तस्य
यो मे स्वयं ।

विरचयम्—पुष्पांस्त्रिविधप्रभवस्थान्यतर्दं समूहे पुनकम्

No. 531. यजुर्वेदिश्राद्धप्रयोगः । Yajurvedi Śrāddha Prayogaḥ.
Substance, yellow paper, 14 × 2½ inches. Folia, 5. Lines, 4-6 in a page.
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Generally correct.
Complete.

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony as observed by the followers of the Yajurveda by Raghunandana Bhaṭṭāchārya. Of the five folia of the codex, the first and about half of the second contain matters having no connection with the text.*

* The following is a copy of what is written in these pages :—

राम	सीता	लक्ष्मण	विभीषण
कुम्भकर्ण	रावण	अहद	सुग्रीव
इन्द्रजित्	नील	इन्द्रमान्	जाम्बवान्
नारद	भरत	कैकयी	ग्रहण

॥ गणनायाय रामेच सीताया दुःखमेव च । लक्ष्मणे कार्यसिद्धिाय शुभं सर्वं विभीषणे ॥ मरणं
कुम्भकर्णे च रावणे च कुलक्षयः ॥ अहदे च भुवं कार्यं सुग्रीवे दम्भदम्भः । इन्द्रजिताय च सुत-
स्तस्मिन् मौभाग्यमेव च । नीले च कार्यनाशः स्याद्विद्रुमति तत्रैव च ॥ जम्बूलाभय दीर्घायुर्जाय-
मवपि नारदे । कलहक्षणे च मरते कार्यसिद्धिर्न संशयः ॥ कैकयी कार्यनाशः स्यात् प्रहस्ते प्रिय-
दर्शने । तल्लक्षणे चो देव गोविन्दपुरवासिना ॥ ० ॥ ० ॥ हिला वादवसत्रिधि लक्ष्मणिधि यातः
शिरः प्राश्रवं तव चामकलोचनीलमरलम्बाभिहतापितः । तेनेन्दुर्विभमाजगाम पतितस्तवापि
राक्षोर्मुखे प्रायी गच्छति यत्र साय्यरक्षितमवापदां भाजनं ॥ उत्तमचर्चनदानचिन्तया पावकीत्य-
मिच्छया हृदिस्थया । दम्भसर्व्ववधना सरस्वती नासती नदिस्थेति लक्ष्मया ॥ तस्मात् परिहरेच्चैनं

Beginning. अथ यजुर्वेदिनां ब्राह्मणीयः । सामीकृत अपह्नतानिहन्मिभ्यां रेखादयं
पितृकृमात् इत्यनन्तरं विमेषी यथा इति शेषः । आसरी देवतेत्यस्य तित-
पुष्यजलेस्ततः अनेनेजनदानस्य पिष्टं निमापघर्षणं इत्युक्त्याद्यथामन विभोः
संस्मरणं तथा । अवेत्यादि जपो वामावर्त्तनीदद्याच्छतः । आहृत्यामी जपः
त्रासः व्यागः प्रत्यवनेजनं भोविविश्रंसनश्चैव तथैवाचमनं इयं । नमी वः
पितरः शुभावेत्यादिना ऋद्धस्तुतिः । अमुमत्यवेत्यायं वासःपिष्टप्रपूजन
देवादिब्राह्मणे दानं जलादिमित्यस्य च । शिवा इत्यादिनास्य अघोर
भीममित्यपि । दातारोऽन्नस्य नयैव एताः सत्याग्निवस्तिति । सपवित्रकुमाः
पिष्टे स्तथावाचकसूक्तं । आग्राचयैव पिष्ट्यानां तेषामुत्पीलनं ततः ।
न्युत्पीलान् पितुः पथे दधिच्छादानमवतः । विभो देवाः प्रीयन्ता च देवतेति
जपस्त्रिधा । विसर्जनं वाज इत्यादि शेषं सामीकृतवत् ॥

End. शूद्रस्यायं यजुर्वेदीकृतविधिः । शूद्रा वागसनेयिनः इति वचनात् । किन्तु
ब्राह्मणैरेव मन्त्राः पठ्येरन् शूद्रस्य नमीनस्य इति वदेत् । एव त्यागवाक्यादौ
प्रणवस्तथास्थाने नमःपदं देयम् इति विशेषः ॥

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यकृत, यजुर्वेदिब्राह्मणीयः समाप्तः ॥ • ॥

विवरणम्—श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यकृतयजुर्वेदिब्राह्मणीयकोटयं निबन्धः ।

No. 532. होमविधानं । Hōmavidhānam. Substance, country-
made colourless paper, 14 x 5 inches. Folia, 15 Lines, 6-13 in a page.
Character, Nāgara Date, Appearance, very old, worn out, and
slightly torn throughout. Verse and prose. Generally correct.
Incomplete.

अर्क्षेति तदा क्रियया नर्क्षयेतेन न तु वाचा कदाचनेति अनुरण्याद् वशिष्ठवचने ब्राह्मणवर्द
अग्न्यादिव्युदासायै तदभिसंश्र(संश्र?)ने अनुलोमीकृतदण्डव्यवस्थया कल्पनीयं । एवं च होमवर्णेन
उत्तमवर्णाभिप्राये प्रतिलोमीकृतदण्डव्यवस्थया प्रायश्चित्तं कल्प्यते ॥ तथाच याज्ञवल्क्यः
प्रतिलोमापवादेषु अनुस्तिष्ठिगुणा दत्ताः । वर्णानामनुलोम्येन तथ्यादर्हादर्हानितः । यतश्च दण्डवत्
प्रायश्चित्तानि भवन्तीति वचनान् प्रायश्चित्तव्यवस्थेयं । युक्तमेतत् अधमानान् वर्णानामनुकृतदण्डने
गृह । दीपोगुह्यतरो ज्ञेयः चत्वारदीनां न संशयः । इति भविष्यपुराणवचनादथ एवाधमीनीकृतदण्डने
विशेषदर्शने । अतस्तुन्यव्याधादिहापि तथैव कल्पयितुमुचितमिति ॥ • • • ॥

This is a work on sacrificial offerings by way of penance, by Bálakrishna Śrotriya, and is more nearly allied to the Vedas than to the Smṛitis.

Beginning: ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ नत्तोमामापयौ देवौ ब्रह्मणे च स्वयंभुवे ॥ ऋग्वेद-
मन्त्रहृत्पञ्च श्रीनकादिभ्य एव च ॥ १ ॥ ऋग्विधावादिकं दृष्ट्वा ऋग्वेदे
देवताक्रमं ॥ बालकृष्णश्रीविद्योच वक्ष्ये श्रीमविधानकं ॥ २ ॥

End. (नाशि)

Colophon. (नाशि)

विवरणम् — बालकृष्णश्रीविद्यविरचितश्रीमविधानाभिधानाविधयापमानिकलकवेदपारायणवैदी-
कदेवतीहृत्पञ्चमकर्मविषयकौऽयं निबन्धः ।

No. 598. R. महादेवसहस्रनाम । Mahádeva-sahasranáma. Sub-
stance, country-made ash-coloured paper, 16 x 2½ inches. Folia, 4. Lines,
4-5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh.
Verse Generally correct. Incomplete.

Extracts from the Puráṇas on the merits of reciting the
thousand names of the God Śiva. Anonymous.

Beginning: श्री नमः परमदेवतायै ॥ कैलाशशिखरे रम्ये नानारबीपक्षी (श्री ?) भित्ते ।
ईश्वरावपुष्पाक्षीर्षे नानावगनिपेविते । समानीदितचन्द्रार्कतेशीहीपेन
हीपिते । नानापुष्पसताक्षीर्षे नानाभूतनिपेविते । सुस्निग्धपद्मवाक्षीर्षे ब्रह्म-
पश्येव नम्रिणे ॥ दिव्यसिंहासनगतं नानारबीपक्षीवितं । नन्दनस्तु रङ्गीतं
तनीहीनं निरन्तरं । तत्र देव महादेवं सुखासीनं जगद्गुरुं । पार्श्वती-
सहितं देवं पद्मवर्जं त्रिलोचनं । रजताम्बं महाभाग्यं कोटिचन्द्रप्रकाशकं ।
त्रिगुलङ्गमखरं वासुकी (कि ?) कण्ठमूषणं । चन्द्रचूर्णं समाश्लक्ष्य प्रसन्नं वरदं
शिवं । परमं पार्श्वतो देवीं शङ्करं चन्द्रशेखरं ॥ श्रीपार्श्वलुवाच ॥ केनोपाधिना
भगवन् सुप्रसीदमवाप्नुयाम् । धनं धान्यं धरा लक्ष्मीस्तव प्रीतिः प्रजायते ।
वैष्णवी भक्तिरलुला सदा सोभाग्यवान् भवेत् । सर्वत्रयुः चयं याति शूल-
मुनीन्द्ररायदा । अपुत्रस्य लभेत् पुत्रं निर्धनो धनवान् भवेत् । बाधो वय-
करो धनं तन्मे वद महेश्वर ॥

End. (नाशि)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—सहादेवसहस्रनाममाहात्म्याविषयोऽयं निबन्धः ।

No. 534. R. षट्कर्मदीपिका । Shatkarmadīpikā Substance, country-made yellow paper, 16×3 inches Folia, 11. Lines, 5 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh Verse. Not correct Incomplete.

A work illustrating six ceremonies, s'ānti, paushtika &c., generally known by the name of Shatkarman, by Kṛishṇānanda Bhattachārya, the famous author of the Tantrasāra. The work falls more under the head of Tantra than under Smṛiti, being Tāntrika in its general character.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय । शान्तिकादिषु ध्यानमाह ॥ शान्तिपीठिकवर्णने
सौन्दर्यातिशयान्विताः । सर्वभरणसन्दीपाः प्रातःका (१) मनोरथाः ।
ध्यातव्या देवताः सम्यक् सुप्रसन्नानामुजाः ।

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—शान्तिपीठिकादिषु षट्कर्मविषयकोऽयं निबन्धः श्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यविरचितः ।

No. 535. R. वास्तुयागतत्त्व' । Vāstuyāgatattvam Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 7. Lines, 3-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh Prose. Generally correct. Complete.

A work treating of the ceremony called Vāstuyāga, performed on the occasion of one's using a new house either for dwelling or for establishing an image of a god in it, by Raghunandana.

Beginning. श्रीं नमः शिवाय ॥ प्रथम्य भगवत्पादद्वन्द्वमद्वन्द्वकारकं । वास्तुयागकृतेश्चै
वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ अथ वास्तुयागप्रमाणं छेदं चतुःषष्टिपदं वास्तु सर्व-
देवस्य प्रति । एकाशीतिपदं वास्तु मानुषं प्रति सिद्धिदं ॥ अथतः शीघ्रये-
वास्तु भूमिं यस्य पुरोदिता । विहस्य चतुर्दश वा जलात् वा विप्रोध्य च ॥

सुममघ तदा कला सदाश्रनरती भवेत् ॥ पुरीदितां ब्राह्मणादिभेदेन
प्रमललेनोदितामित्यर्थः ।

End. प्रसादमननीयानपारमपरिवर्धने । पुरलेखप्रवेशेषु स्वर्णदीपायपुत्तये । इति
बान्धूपञ्चमनं कला मूषेय वेष्टयेत् । इति मन्त्रपुराणे सप्तकमीपमहाग्यो-
बांक्षपञ्चमनलेनाभिधानात् । बान्धूपञ्चमनकर्मनामधेयमिति त्रैलोक्येष्टः
स्वर्णदीपोपपुत्तये इति युगेर्वांक्षपञ्चमने तद्वैद्यकृतं सङ्कल्पे तु तद्वैद्यकेष्टः
कार्यः । एतत्तु प्राग्भ्रमवेद्योत्पत्तरजिप्रवग्ग सार्थम् चावगमनात्प्रमाणं
मागेवोक्तमिति ॥ ।

Colophon. इति वन्द्यघटोदयमहामहोपाध्यायविरचितं बान्धुयामप्रमाणतत्त्वं समाप्तं ॥ ।

विवरणम्—आर्तश्रीरघुनन्दनमहाध्यायविरचित-बान्धुयामप्रमाणविषयकोट्यं निबन्धः ।

No. 536. R. सङ्कल्पकौमुदी । Saṅkalpakaumudī. Substance, country-made yellow and red paper, 18×3 inches. Folia, 15. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete (without colophon).

Another copy of the work noticed in No. 528.

विवरणभूतपूर्वम्

No. 537. R. दायक्रमसंग्रहः । Dāyakramasaṅgrahaḥ. Substance, country-made red and yellow paper, 18×3 inches. Folia, 25. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 144.

विवरणभूतपूर्वम्

No. 538. R. दायतत्त्वम् । Dāyatattvam. Substance, country-made coloured paper, 18×3½ inches. Folia, 25. Lines, 6 in a page. Character, Bengali. Date, Śaka 1734. Appearance, not old. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 147.

Colophon.

इति वन्द्यघटीयहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं द
तत्त्वं समाप्तं ॥ ० ॥ तपस्वस्य सति षष्ठे चाष्टम्यां बुधवाहरे काशीना
त्रिष्विंशता दायतस्वस्य पद्धतिः ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १०१४ ॥ श्रीकाशीना
देवगर्भायः पुस्तकमिदं मान्यम् ॥ इति

विवरणान्तर्गुणम्

No. 539. R. विवाहवादः । Vivāhavadah. Substance, country-
made coloured paper, 18×3½ inches. Folia, 5. Lines, 6-11 in a pag
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. General
correct. Complete (without colophon).

A discourse on the marriage ceremony. Anonymous.

Beginning. श्रीं नमो गणेशाय ॥ ननु विवाहस्य किन्नावदिति प्रश्ने उत्तरमाह भाष्यार्थ
सम्पादकसहचरत्वमिति सम्पादकत्वं जनकत्वमित्यर्थः । ननु तदेव विवाह
ननु कथं सहचरत्वमित्यनेनेति वार्थं विवाहसम्पादकमन्त्रादावतिव्याप्तेः ।

End. दानपूर्वमुत्तः कुर्यात् सर्वममन्त्रादिकम् । आर्यावर्ते संप्रदाता कथा
दानमुदमुत्तः ॥ ० ॥ कथादाने तदीक्ष्ये श्रीर्नयेत् प्रवरादिकं । पश्चिमाभि
मुखीदाता विवाहे परिकीर्तितः । प्रामुखस्तु यक्षोदा स्थावरश्रेणि तप
क्रमः ॥ ० ॥

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—विवाहवादीनाम विवाहविषयकः कथिप्रबन्धः ।

No. 540. R. उद्वाहतत्त्वम् । Udvāhatattwam Substance, country-
made coloured paper, 18×3½ inches. Folia, 34. Lines, 6-8 in a page
Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally
correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 248.

Colophon. इति वन्द्यघटीयश्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिते
श्रुतितत्त्वे विवाहतत्त्वं समाप्तं । श्रीं नमो भगवते रामुदेवाय ॥ श्रीगङ्गा
श्रीं रामः शिवाश्रितः हयशीर्षे श्रीश्रीविवाहप्रकरणे उपविष्टस्तिनेमस्तु माकी
दिग्गजपश्यत । सप्तर्षिकाण्डां जैश्वेन्द्रसूपविष्टो विधीकथन् ॥ महोभक्तपु-

‘भौमान् दीनिकीसुतरामुच’ । द्विमाद्रिथित्य चात्मानं प्राप्नुवाय प्रमत्तधीः ।
 दद्यात् शिवाय भौरीन्तु कुशतीयतिलैः सङ्ग । इति मनुवचनात् उत्तर (१ ?)
 सुखेन कन्या देया । अतएव सर्वत्र प्राप्नुषी दाता वृद्धीता च उदमुचः । एष
 एव विधिदाने विवादे च व्यतिक्रमः । इति मनुवचनमपि महच्छते ॥
 विपद्व्यपदस्य परिवर्तपण्यायत्नात् । तथा च व्यतीहारी विनिमयी व्यत्यासः
 अरिचर्माविपद्व्यथ इत्यनर्थानन्तरं ॥ प्राप्नुष्यामिदृशाय वराय शक्तिशक्तिधी ।
 प्रत्यक्षधी दाता वै दद्यात् कन्यां स्त्रालङ्कता । इति वचनं शक्तिपदवैयर्थ्य-
 प्रसङ्गेन आदितादिपरतया आश्रयशुर्वेदिपरं । यत्तुर्वेदिनां आख्याधानान-
 न्तरविवादाचरणात् । इति द्वितीयवचनात्तद्वचनैकवाक्यतया समानार्थे ।
 इति यत्तुवाचिमहाचार्यविद्याविवाहमहाचार्यचरणानुष्टुपीतः पन्थाः । इति
 दीनिकः प्राप्नुषी भूवात् दाता प्रत्यक्षुचः शक्तिः । संपुण्य गन्धपुष्पाभ्यां दद्यात्
 कन्यां सुरेश्वरी । इति वचनं लक्ष्मीविवाहे महत्तुपुष्पाभीतं । इतीपरिचयादृष्टं
 यावद्दिनचतुष्टयं । पुत्रान्तरायाः कुर्वीत भीषादमिति मूरयः । इतीप-
 न्यनादृष्टं वक्तासाध्यकारे पिता पुत्रादृष्टं न कुर्वीत विवाहव्रतवन्धनं ।
 पितेति श्रवणात् तदभावे न दीद्व । कन्याविवाहे सति वक्तासि उपनयनं न
 कुर्यादित्यर्थः । इति वचनं न सर्वत्र ॥

निरन्तरनृत्नपूर्वम्—

No. 541. R. व्रततत्त्वः । Vratatattvam. Substance, country-
 made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 5. Lines, 4-8 in a page.
 Character, Bengali. Date, Saka 1740. Appearance, fresh. Prose.
 Generally correct. Complete.

A guide to the performance of Vratas or religious observances
 under the name of Vratatattwa by Baghunandana.

Beginning. श्री रामः वराय सविदानम् राम कामदमीश्वरं । व्रततत्त्वं मुदे विष्णो-
 र्वक्ति श्रीरत्नन्दनः ॥ • ॥ अथ व्रतविधिः ॥ • ॥ तदारम्भप्रतिष्ठाकाल-
 माह न्यीतिषे । गुरो (: ?) श्रीरत्ननाथ्ये कार्दके चिह्ने गुरो इत्यादि-
 बाधो दिनचर्यामिव न मठप्रतिष्ठातलेऽनुसन्धेयम् ॥ अथ व्रतानुष्ठानं अमुक्ता
 श्रवराहारं समाचर्य समाहितः भूत्वादिदेवताभ्यश्च विवेद्य व्रतमाचरेत् ॥

End. समुदायस्य व्रततत्त्वोपपादेः प्रतिष्ठा समुदायप्रतिष्ठा तथाच कपिलपञ्चाशत् ।
 प्रतिष्ठाग्रन्थसिद्धिः प्रतिपूर्णाच तिष्ठते (१) । नई (२२) देवाग्रिपञ्चाशः (१)

संस्कारादौ व्रतेः (ते) (१) स्थितिः । ततश्च शीपयादेवकर्म संकृतम्
फलजनकत्वं अप्रतिष्ठितम् निष्फलमित्युक्तेः । एतद्वत्कर्मणा प्रीयत
विश्रुतिरिति समापयेत् ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचित व्रतप्रतिष्ठातत्त्व' समाप्त' । शकाब्द
१७४० ॥ ० ॥

विवरणम्—व्रतप्रतिष्ठातत्त्व' नाम निबन्धविशेषः आर्यश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितः ।

No. 542. R. जलाशयीक्षर्गतत्त्व' । Jalāśayotsargatattvam. Sub-
stance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 10. Lines, 4-8
in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh Prose
Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 312.

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य'कृत स्मृती (नि १) तत्त्वे जलाशयीक्षर्गतत्त्व
समाप्त' ॥ ० ॥ श्री कालिकायै नमः । कामाख्यातन्त्रे कालीतारामन्दरा
चक्रचिन्ता करोति यः का यतिसप्त दशैश्वरि निस्तारी विद्यते न वा । भैरा
उवाच ॥ वचनप्रिकथेनापि ययीज्ञा (१) भवेन्नरि किं हूमी द्वेद्वेद्वि
कालिका तारिणीतु' । अद्यानाथदि वा सूदा सराग्रागणनं प्रिये ।
चक्रादिगणने हूमी विद्याकर्मिर्भवेत् (१) ॥ ० ॥ श्री काली जयति ।

विवरणम्—सूक्तपुर्वम्

No. 543. R. मठप्रतिष्ठादितत्त्व' । Mathapratishthāditattvam
Substance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Folia, 10. Lines,
11 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose.
Generally correct. Complete.

A work on the consecration of temples.

Colophon. इति श्रीहरिहरभट्टाचार्याम्बरश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य'विरचित मठादिप्रतिष्ठा
तत्त्व' समाप्त' ॥ शुक्ले मासि शिवे पक्षे अष्टम्यां गुरुवाचरे तत्त्व' गुरुप्रति-
ष्ठादिः काशीनाथेन लिप्यते ॥ ० ॥ ॥ ० ॥ श्री नमो भगवते वासुदेवाय
नमः ॥ भूमिरस्य जलं देव रजतं चन्द्रमिव च । तन्मो मास्यं फलं सर्वं
शास्त्रमामन तथा । शदमेतानि दानानि अर्घ्यान्नानि विनिर्दिशेत् ॥ ० ॥

Colophon. इति हचपतिज्ञावरणम् ॥ ० ॥ अथ व्यवस्था सुमुहूर्ते समागत्य सायंकाले
 शुभे दिने कदलीहचपत्(११)य हचाधी-भण्डये 'यची' ब्राह्मणे: सङ्ग संगल्य तत्र
 तामधिवासयेत् । कदल्यां रोहिणीं त्वल्य हचै सीमं वनस्पति । नम्यपुष्पैः
 समन्वय्यो धनित्वाच्य विजे. सङ्ग ॥

विवरणानुसृतपूर्वम्

No. 546. R. दोलयाचातत्त्वम् । *Dolayātrātattvam.* Substance, country-made yellow paper, 18×3½ inches. Lines, 8-9 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

Another copy of the work noticed in Nos. 338 and 339.

विवरणानुसृतपूर्वम्

No. 547. R. चन्दनधेनुविधिः । *Chandanadhenuvidhiḥ* Substance, country-made coloured paper, 18×3½ inches. Folia, 4. Lines, 6-9 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject as that noticed in No. 395.

विवरणानुसृतपूर्वम्

No. 548. R. यजुर्वेदिष्टयोस्तर्गतत्त्वम् । *Yajurvedi-vrīshotsarga-tattvam.* Substance, country-made reddish paper, 15×2½ inches. Folia, 16 Lines, 6-11 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject as that noticed in Nos. 448, and 449, according to the Yajurvedi ritual.

विवरणानुसृतपूर्वम्

No. 549. R. नान्दीमुखयाहप्रयोगः । Nāndimukha-Śrāddha-Prayogaḥ. Substance, country-made coloured paper, 15×2½ inches. Folia, 9. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

A guide to the performance of the Śrāddha ceremony called Nāndimukha, usually performed at the outset of an auspicious rite, such as marriage, &c. Anonymous.

Beginning. श्री ॥ अथ नान्दीमुखयाहप्रयोगः प्रस्तः सुवातः कृतनिष्कृष्टः प्राप्नुयः
सुप्रचलितपात्रिपादः कृताचमनी नोमवीपनिनायं भूमी आगतायी उपविश्य
तिलतैले दीपे प्रज्वाल्य गालयामि जले वा विष्णुं संपूज्य ब्राह्मणान् स्वस्ति
वाचयित्वा उदमुषी वा श्रीं तद्वदिमुवाच्यं कुम्भप्रयतिलसलज्जन्तान्वादाय
नामपात्रं दृष्टीत्वा श्रीं अवाप्तुके मासि अमुकरासि (जि ?) स्वे भास्कर-
मुकपथेऽमुकतिथी अमुकगीवस्यामुकदेवमर्थे श्रीं मुककर्माभ्युदयार्थं सगन्धा-
धिपनीर्थादिदीङ्गमावकापूजावसोभारासन्धासनायुष्यमूत्रजपाभ्युदयिकया वा
मर्च करिष्ये ॥ इत्याचारान् संकलयेत् ॥

End. श्रीं तद्विचीरितिमन्त्रपाठः ॥

Colophon. इति उद्दिष्टाहं समाप्तं ॥

विवरणम् - उद्दिष्टाहप्रयोगप्रदीपेऽयं निबन्धः ।

No. 550. R. मलमासतत्त्वम् । Malamasatattvam Substance, country-made yellow paper, 20×3 inches. Folia, 70. Lines, 6-7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, and worn out. Prose. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in Nos. 103 and 104.

Colophon. श्रीं श्रीहरहरमहाबाधामन्त्रोत्पुनन्दनमहाबाधार्थविरचिते श्रीतिलै मौल-
सुषतले समाप्तं ॥ ॥ ॥ अन्धपुरनिवासिरामनाथदेवमर्थेऽयः पुत्रराम-
किशोरदेवमर्थेऽयः पुत्रश्रीरामजयदेवमर्थेऽयः स्वायत्तमिदं पुस्तकम् ॥ १०१ ॥

विवरणम् - मूलपुस्तकम्

No. 551. R. शारदार्याप्रयोगः । Śāradārchā Prayogaḥ. Substance, country-made red paper, 18×3 inches. Folia, 5. Lines, 7 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the performance of the worship of the Goddess Durgā, based on the Kālikāpurāṇa, by Rāmachandra.

Beginning. श्री दुर्गायै नमः । प्रलयं प्रकृतिं नित्यां सृष्टिदानन्दविषया । प्रवीणं शारदार्यायां रामचन्द्रेण तन्यते । अथ कालिकापुराणीकदुर्गापूजापद्धति-
लिख्यते ॥

End. (नाभि)

Colophon. (नाभि)

विवरणम्—कालिकापुराणीकदुर्गापूजापद्धतिद्वयोऽयं निबन्धः श्रीरामचन्द्रमंथरीतः ।

No. 552. R. श्राद्धप्रयोगः । Śrāddha Prayogaḥ. Substance, country-made yellow paper, 18×3 inches. Folia, 36 (of which fol. 1 is wanting) Lines, 7-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Not correct. Incomplete (fol. 1 being wanting).

A guide to the performance of the Śrāddha ceremonies.

Beginning. (नाभि)

End. अन्नविश्रुतिपितृ वीरश्रुतिश्रुतं पारिभाषिकं पञ्चासकम् ।

Colophon. इति वीरश्रुतिपितृश्रुतकथं समाप्तं । ० । ० । ० ।

विवरणम्—एकीहितादिबहुविधश्राद्धप्रयोगद्वयोऽयं निबन्धः ।

No. 553. R. श्रीजगद्धात्रीपूजापद्धतिः । Śrījagaddhātrīpūjā Paddhatih. Substance, foolscap paper, 14×4 inches. Folia, 12. Lines, 8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject as that noticed in No. 497.

विवरणम्—श्रीजगद्धात्रीपूजापद्धतिः ।

No. 554. R. महिम्नःस्तोत्रम् । Mahimnah Stotram. Substance, country-made colourless paper, 15×3 inches. Folia, 4. Lines, 2-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, very old, worn out, and writing effaced in places. Verse. Generally correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 396.

विबरचन्तपुञ्जम्

No. 555. R. कर्पूरादिस्तोत्रम् । Karpūradīstotram. Substance, country-made yellow paper, 13×5 inches. Folia, 3. Lines, 8-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

Twenty-two verses on the greatness of the Goddess Kālī known as Karpūradīstotra, by God Śiva.

Beginning. श्रीं नमो दुर्गायै । कर्पूरं मध्यमकसरपरिरहितं मेन्दुवामाचिपुत्रं बीजलो
मातरेर्तामपुरद्वयम् : (५ १) विःकृतं ये जपन्ति । तेषां गद्यानि पद्यानि च
सुसुन्दरानुसुन्दरान्येव वाचः स्वच्छं भागधारापररविद्विरे सर्वविदिं
शतानाम् ।

End. कुरदाचोदयं तमनुसरति प्रेमतरुं वरुणम् श्रीं श्रीपरिवि सुतैः प्रीत-
निधिः । रिपुः कारागारं कल्पति च ते केनिकल्पया विरं जीवन्मुक्तः न
भवति च मक्तः प्रतिपन्नः ॥ २२ ॥ ०००० ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीमहाकालविरचितं श्रामाचोर्व समाप्तम् ॥ ० ॥

विबरचन्—कर्पूरादिस्तोत्रापरानामकबीजानामासीवदपीत्यं विवरः ।

No. 556. R. दानचन्द्रिका । Dānachandrikā. Substance, country-made yellow paper, 14×6 inches. Folia, 5. Lines, 6-10 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A work treating of Dāna or gifts given away on the occasion of the A'dya Śrāddha ceremony, by Śrīnātha, son of Śrīkarāchārya.

Beginning. श्रीं नमो दुर्गायै । श्रीमोविन्दरद्वयं चन्द्रमिन्द्रादिभिः सुरैः । इन्द्रेण
वनवर्गनिदिगानद्वयम् : श्रीं नमो दुर्गायै ।

Colophon. इति श्रीवन्द्यपदीयहरिहरभट्टाचार्यानाञ्जलीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचिते
छन्दितोद्योदित्यतत्त्वसंग्रहे ॥ १ ॥ मङ्गाद्याः १६१२ श्रीवन्द्यपदीयहरिहरभट्टाचार्यः
स्वाध्यायमिदं पुरातनम् ।

विरचयन्तुपुष्पम्

No. 559. R. ऋषिपञ्चमीव्रतम् । Rishipañchamī Vratam Substance, country-made white paper, 10 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 3-7 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete

Another work on the same subject as that noticed in No. 316.

विरचयन्तुपुष्पम्

No. 560. R. तुल्लापुरुषदानपद्धतिः । Tulāpuruṣadāna Paddhatih Substance, country made white paper, 8 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 1-8 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject as that noticed in No. 506.

विरचयन्तुपुष्पम्

No 561. R. विष्णुसहस्रनामस्तोत्रम् । Viṣṇusahasranāma Stotram Substance, country made yellow paper, 15 × 4 inches Folia, 11 Lines, 2-10 in a page. Character, Bengali. Date, 1 Appearance, fresh. Verse. Generally correct. Complete.

A collection of one thousand names of Viṣṇu alphabetically arranged from Yāmalatantra, attributed to God Śiva.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ श्रीविष्णोः सहस्रनामस्तोत्रम् । केचोऽपि
विष्णुनामोक्तं दक्षिणतः अरुणतः । पार्श्वतोऽपरिपञ्चमस्तोत्रं दत्तं च ॥

End. इति संक्षेपतः श्रीगणेशस्तोत्रं समाप्तम् । अथाष्टाशतनामस्तोत्रं विष्णुनाम
स्तोत्रं विष्णुनाम ॥

विद्यार्थे मन्त्रतन्त्रादि क्रियते दानचन्द्रिका । प्रभोक्तानां हितार्थाय हितारं
त्यागशालिनां अगौघान्तात् द्वितीयाहर्दानं कालोदितश्च यत् ॥

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—दानचन्द्रिकाभिधायीकग्रदानादिविषयकीऽयं निबन्धः ।

No. 557. R नवग्रहपूजा । Navagraha-pūjā. Substance, country-made yellow paper, 14×6 inches. Folia, 13. Lines, 6-8 in a page. Character, Bengali. Date, ? Appearance, fresh. Prose. Generally correct. Incomplete.

A guide to the worship of the nine planets. Anonymous.

Beginning. ओं नमः श्रीसूर्यादिनवग्रहेभ्यः ॥ सूर्याय गुण्युखी धूप. सीमाय सरलं
तथा । दारुधूपं मङ्गलाय दद्यान्मङ्गलकारकम् । बुधाय च दशाङ्गुलं
सर्पे च षडङ्गुलं । शुक्रायानुसूप्य मन्दाय सवर्धूप्य स्वर्भावीः क्षेत्तुनी
समधुलया ॥ सूर्याय चन्दनं, रक्त सीमाय श्वेतचन्दनं कुजाय कुङ्कुमं दीपं
बुधाय सरलं तथा चतुःसमन्तु जीवाय शुक्राय श्वेतचन्दनं । शनैश्चराय
कम्बूरीं राधवे जम्बूनम्बकं । पञ्चकाशश्च केतुभ्यो विजानीयादिष्वथः ॥
ओं नमो नवग्रहाय ॥ अथ नवग्रहपूजा ॥ तत्र यजमानः ज्ञतस्थानादि-
भोमयीपलिप्रदेशे हर्भासनीपविष्ट उदयमुखः स्वस्तिवाचनपूर्वकं सङ्कल्प-
कुर्यात् ॥

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्—नवग्रहपूजाविषयकीऽयं निबन्धः ।

No. 558. R दिव्यतत्त्वम् । Divyatattvam. Substance, country-made white paper, 16×2½ inches. Folia, 28. Lines, 2-7 in a page. Character, Bengali. Date, Saka 1652. Appearance, very old, and worn out. Prose. Correct. Complete.

Another copy of the work noticed in No. 163.

यमाश्रमे । तदङ्गं त्वां प्रवक्ष्यामि यज्ञभावा पुद्गलोऽधिरात् भुभने विपुला
कीर्तिं न चार्थेन विपुञ्जते ॥

End. प्रपद्य विपुलां लक्ष्मीं यः करोति न सद्यधं । धनानाद्यैव वस्त्राणां मूपकः न
इति श्रुतः ॥ १६४ ॥ शीतभीतय विप्रश्च रणभीतय च्चिद्यः धनादौ दान-
भीतय वयौ सर्वे न गच्छति ॥ १६५ ॥ चाणक्यमाचिन्त्यमिदं कथं विधत्ति
ये बुधाः । यद्विदं (१) भोजराजेन मुनि किं प्राप्यते न तैः ॥ १६६ ॥

Colophon. इति चाणक्ये राजनीतिशास्त्रे ऽष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥ श्रुत्याग्रिमप्रवृत्तानि
(१) शाके भृशुतवाचरे । इयस्य रसदृष्टे च द्विने द्विध्याय पद्यते ॥ * ॥
श्रीपुद्गलप्रभेदेय (१) साहेबस्य च पुस्तक । लिखित पठनार्थं हि श्रीराम-
लोचनी दिजः ॥ * ॥

विवरणम्—अथ लघुहस्तभेदेन विविधमैव चाणक्यं नीतिशास्त्रं विद्यते । तत्र प्रथमो लघु-
चाणक्यस्यो निबन्धः १९० पुस्तकेन प्रथमांशे सप्तदशमोऽपि परतः सम्प्रतिर्वादी लक्ष्यते । तृतीयो
हस्तचाणक्यस्यो निबन्धस्तु सर्वथा भिन्नएवाष्टमिध्यायैः सम्पूर्णं श्रीकण्ठका चाल ६६१ एवेत्यम् ।

No. 5. अश्वशास्त्रं । *Asvasāstram*. Substance, country-made
white paper, 11 x 4 inches. Folia, 120. Lines, 5-8 in a page. Character,
Nāgara. Date, ? Appearance, old, and worm-eaten in parts.
Verse. Generally correct. Complete.

Another work on the same subject as that noticed in No. 2,
under the name of *As'vas'āstra* by Jaya Datta, son of Vijaya Datta,
the author of *As'vatantram*. Complete in 66 chapters.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री प्रथम्य शंकरं भगवा शंकरं सर्वदेहिनां शिवाय
जगती आता शिवां चापि विज्ञेयतः ॥ १ ॥ सुखावबोधशब्दाद्यै च'धं विलस
वर्जितं लक्षणं वाजिदेहस्य सचिपेय यथाकर्म २ विलिखतां च समा-
सेन सिद्धौपधिसम्पन्नितं (१) मुनिप्रीतानि शास्त्राणि सत्यगामोक्त वाजिनां १
श्रीमद्विजयदत्तस्य पुत्रेण लिखितेऽपुना श्रीमता जयदत्तेन वाङ्मना हित-
मिच्छता ॥ अध्यायानां यथायोग्य वक्ष्येष्टाधिकसंख्यया श्रीकानास्य सचिपेय
शताष्टकपुतेन च ५ प्रदिशं लक्षणं चैव जीवितं च रससदा दर्शाविभाजं चैव च
देशज्ञानं च वाङ्मनं ६

End. हरीतका मया कृत्वा श्रावटकानि विज्ञेयतः । ते चाम भो विनिर्दिष्टः
पुनरुक्त शंकरः (पुनरुक्तस्य शब्दया ?) ६१

Colophon. श्री आ आ द न द क आ वे ण टि ओ य मा या य मः वावर्त्तविप-
 ष्यद्वन्नावदारीम्यमिच्छति अन्वप्यारक्तमाच्छर्द्धाज्जिह्वं कानिकान्तिनं चैव प्रेम्मा
 पादु पीच्छिलं कपोतकं वर्षविभ्रं पितं शिरीगलं चैव सज्जदीर्घं विजानीयान्
 श्रीनिध साधिपातिक एवं चिरत्त विस्वाङ्गं हत्वा यदे पञ्जिना दद्याद्दाम्भ-
 संयुक्ता सतेवाच हरीतकी । निर्व्यं विमम्रं यावत् पञ्चपञ्चमायत. पुम
 विवरणम्— विजयदत्तपुत्रजयदत्तविचितायमास्वद्विपोऽयं निवन्धः ।

No. 6. कामन्दकीयनीतिसारः । Kāmandakīya Nītisārah. Sub-
 stance, country-made white paper, 16×5 inches. Folia, 8. Lines, 10-11
 in a page. Character, Nāgara. Date, ? Appearance, not old.
 Verse Generally correct. Incomplete.

An incomplete copy of Kāmandakīya Nītisāra, a famous work on
 morals and politics by Kamandaka.

Beginning. श्रीमद्वेदाय नमः । यन्म प्रभावाद्गुणं शास्ते एषि तिष्ठति द्वैः स जयति
 श्रीमान् दर्पपापी सहीपतिः १ यंमे विशालवग्यानाद्यपीशामिह मृदसाम् ।
 अग्रतिपाहकाणो धीवभूव भुवि विद्युतः २ जातवेदा इराजिह्मान् वेदान्
 वेदविदावरः योऽधीतवान् सुचतुरदतुरीऽप्येकवेदवत् ३ यस्याभिचारवदेष वय-
 ज्वननतिग्रहः यपात मूलतः श्रीमान् सुपर्वानन्दपर्यन्त ४ एकाकी मन्त्रशशा यः
 प्रह्ला यत्तिधरीपमः आगहार वृक्षद्राव चन्द्रग्राय मदिनी १ नीतिशास्त्रायत
 श्रीमान् धर्मशास्त्रमहीदधेः समुदधे नमस्तथै विष्णुग्राय वेधसे ६

End. (नास्ति)

Colophon. (नास्ति)

विवरणम्— कामन्दकीयनीतिशास्त्रद्विपोऽयं निवन्धीः सम्पूर्णः ।

No. 7. नीतिमयूखः । Nītimayūkha. Substance, country-made
 white paper, 11×7 inches. Folia, 56. Lines, 8-12 in a page. Character,
 Nāgara. Date, ? Appearance, not old, but slightly worm-eaten
 throughout. Verse. Generally correct. Complete

A work treating of the same subject under the name of Nīti-
 mayūkha by Nīlakanṭha the famous author of the Bhagavanta
 Bhāskara series.

Beginning. श्रीमद्वेदाय नमः । योऽधीतया संतनुतेऽत्र विद्य तन् पान्थस्यास्मि विद्य
 दधे । अथ नयन्त्याय य पुष्पं दध. मित्रं ततोऽप्यवि (पु मरवि ?) संसायी